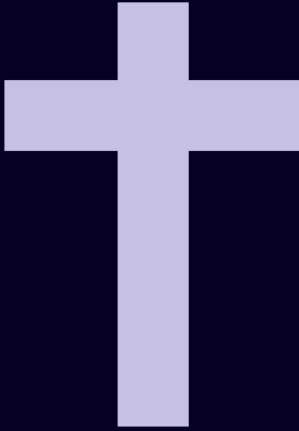

North Tanna New
Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

North Tanna New Testament
The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de
Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b

Contents

MATIU	1
MAK	71
LUK	113
JON	187
WƏK MĤN	246
ROM	310
1 KORIN	342
2 KORIN	370
KALESIA	388
EFESAS	400
FILIPAE	410
KOLOSI	417
1 TESALONAEKA	425
2 TESALONAEKA	431
1 TIMOTI	435
2 TIMOTI	445
TAETAS	451
FILIMON	456
HIPRUS	458
JEMES	486
1 PITA	494
2 PITA	504
1 JON	509
2 JON	518
3 JON	520
JUT	522
NOL ƏPƏN	525

Matiu

Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo İtəm Matiu Təmətə Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Matiu

?Pah təmətə naoa u? Matiu təmətə naoa u. In etəm tuelef kit rəha İesu. Nərgin kit mın u Lifae. Matiu in etəm İsrəl itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto İesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

?Təmətə tatuwin kəm pah? Təmətə naoa u tatuwin o netəm İsrəl, məto təmətə e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm mın rafin ikın əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Naoa u tatılpin Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tərət e nəghatən rəha ien mın rəha Uhgın aupən itəm kəmətə e Oltesteman. E nian rəha İesu, netəm İsrəl kəmoatətiğ ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təmətə naoa u o naka? Matiu təmətə naoa u məmə otən-iarəp wir məmə İesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgın tınəmən rəkis məmə otəpanahl-ıpa məmə otuwa mosmegəh İsrəl. Matiu təməghat-in nəghatən tərət rəha Uhgın e Oltesteman itəm ien mın kotəghat-in İesu, kən matəgətun məmə nəghatən mın u kotiet-pa e nəmegəhən rəha İesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmim okotitun məmə İesu in Kig itəm in ilis e kig mın rafin.

*Tipi İesu Kristo rat mın
(Luk 3:23-38)*

¹ İnu nərgi tipi İesu Kristo rat mın, kit in Kig Tefit, kən kit mın in Epraham.

² Epraham in tata rəha Aisak,
kən Aisak in tata rəha Jekop,
kən Jekop in tata rəha Juta ne pian mın,

³ kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,
kən Peres in tata rəha Hesron,
kən Hesron in tata rəha Ram,

⁴ kən Ram in tata rəha Aminatap,
kən Aminatap in tata rəha Nason,
kən Nason in tata rəha Salmon,

⁵ kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,
kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,
kən Opet in tata rəha Jese,

⁶ kən Jese in tata rəha Kig Tefit.

Kən Kig Tefit in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan rəha Uria aupən,

⁷ kən Solomon in tata rəha Rehopoam,
kən Rehopoam in tata rəha Apia,
kən Apia in tata rəha Asa,

⁸ kən Asa in tata rəha Jehosafat,
kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,
kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,

⁹ kən Usia in tata rəha Jotam,
kən Jotam in tata rəha Ahas,
kən Ahas in tata rəha Hesekia,

¹⁰ kən Hesekia in tata rəha Manase,

kən Manase in tata rəha Amon,
kən Amon in tata rəha Josaea,

¹¹ kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian mīn, kən uarisig lan, tikimir
mīn rəha noanol mīn rəha Isrel kəmotəmīk ilat motuwīn Papilon məmə
ilat okotuwa slef mīn rəhalat.

¹² Kən inu nərgi pipi mīn itəm təmətuoun e nian noanol mīn rəha Isrel
kəmotuwīn Papilon.

Jekonaea in tata rəha Sealtiel,
kən Sealtiel in pipi rəha Serupapel,

¹³ kən Serupapel in tata rəha Apiut,
kən Apiut in tata rəha Eliakim,
kən Eliakim in tata rəha Asor,

¹⁴ kən Asor in tata rəha Satok,
kən Satok in tata rəha Akim,
kən Akim in tata rəha Eliut,

¹⁵ kən Eliut, in tata rəha Eleasar,
kən Eleasar in tata rəha Matan,
kən Matan in tata rəha Jekop,

¹⁶ kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.

Kən Meri təmīlās Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgīn təmən
məmə otahl-ipa.

¹⁷ Təmətuoun e Epraham mətəarus-pən Kig Tefit, pipi rat mīn əm u neen
kəmətə rəkis nərgilat, ilat fotin. Kən təmətuoun mīn e Kig Tefit mətəarus-pən
noanol mīn rəha Isrel kəmotuwīn Papilon, pipi rat mīn ilat rafin fotin. Kən
təmətuoun mīn e noanol mīn rəha Isrel kəmotuwīn Papilon mətəarus-pən
Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa, pipi rat mīn ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo (Luk 2:1-7)

¹⁸ Inu nammūsən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin
u Meri, kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otətəu-pən suah kit,
nərgin u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatig kitīəh, kən Josep təsuwīnən
əh meh, məto Narmīn Rəha Uhgīn tinol məmə Meri tinəpək-əpək rəkis.

¹⁹ Kən rəhan iaguīhl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs
Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulis, kən nikin təht məmə otəsən-
iarəpən kəm netəmim.

²⁰ Məto nian nikin təmātəht məmə in otol nətəligən əh, kən nagelo kit rəha
Iərəmərə təmuwa ron e napīlaiirən mən-ipən kəm in məmə, “Josep, mipi
Tefit rat. Onəkəsəginən məmə onakit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu
suakaku əh tətətig lan, in təmisi-pən əm o Narmīn Rəha Uhgīn.

²¹ Kən in otīlās nətīn kit iərman, kən onəkəun-in nərgin məmə Iesu məto-inu
in otosmegəh rəhan mīn netəmim e nolən tərət mīn rəhalat.”*

²² Natīmmat mīn rafin əh kəmotuwa kol əm nīpahrienən e nəghatən rəha
Iərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikīn məmə,

²³ “Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwīnən əh ron, otəpəs məwig, kən panīlās
nətīn kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel,” inu nīpətīn təmə,
“Uhgīn tətətig kitat mīn.”

²⁴ Kən nian Josep təmāiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha
Iərəmərə. Kən təmuwīn mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan,

1:11: 2 King 22–24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20
nīpəti tatan məmə, “Iərəmərə tatosmegəh”

1:12: Esra 3:2
1:21: Luk 1:31; 2:21

1:18: Luk 1:27,35
1:23: Aes 7:14

* **1:21:** Iesu,

²⁵ mæto in tæmæsuwinən əh mehm matuwīn matuwīn mætoarus-pən Meri tiləs nətīn iərman. Kən Josep tæmaun-in nərɡin mæmə Iesu.

2

Netəm-iasol kəmotairahɡin Iesu

¹ Iesu tæmaair əpəh nītən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in tæmatəræmərə lan. Kən uarisig ikin, netəm-iasol mīn neen kəmotisi-par isəu motuwa Jerusalem. Kəmotatig wir e nənən nīpəti məhau mīn. Kən motuwa motətəpəh mæmə,

² “?Suakəku u in hiə, itəm in tæmaair mæmə in kig rəha netəm Isrel? Emotehm rəhan məhau tæmər əpəh par, kən ekoatuwa mæmə ekotos-ipən nisialiən kəm in.”

³ Nian Kig Herot Asol tæmæto nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nīkilat rafin tæmərət.

⁴ Kən tæmargəfimin pris asol mīn ne iəɡətun mīn rəha Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, kən matətəpəh olat mæmə, “?Kristo itəm Uhgīn tīnəmən rəkis mæmə otahl-ipa, in otaiir hiə?”

⁵ Kən kəmotən-ipən kəm in mæmə, “In otaiir əpəh taon Petlehem e nītən rəha Jutia. Mæto-inu ien kit rəha Uhgīn aupən, tæmæte tol mīn-nulan mæmə,

⁶ “Ik Petlehem əpəh e nītən Juta, okol kəsənən mæmə ik nat əpnapīn e netəm-iasol mīn əpəh ikin Juta, mæto-inu etəm-iasol kit otisi-pən lam, kən in otatehm wir rəhak mīn netəm Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wir rəhan sipsip mīn.”

⁷ Kən Kig Herot Asol tæmaun-in netəm kəmotatig wir e nənən nīpəti məhau mīn kotuwa tuəfimin anion ilat, matətəpəh olat mæmə məhau əh tæmər ətuatip e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in.

⁸ Kən in tæmən-ipən kəm ilat mæmə, “Otuwīn Petlehem motegəs-in wir suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa mæmə io mīn ekuwīn mos-ipən nisialiən kəm in.”

⁹⁻¹⁰ Nian kəmotətəto nəghatən əh, kəmotiet motuwīn, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm mīn məhau əh, nīkilat tæmagien tæmagien. Kən məhau un tæmaupən-in ilat muwīn matətul ətuatip əh suakəku ilouin tətəpīl ikin. ¹¹ Kən kəmotuwīn əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotisin nulilat moatos-ipən nisialiən kəm suakəku əh. Kən kəmotielig nautə e rəhalat kətim mīn itəm nəmtilat tiəkis, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatipit-ipit, ne nat kit mīn itəm nəmiəwīn təwir nian katuwan e nigəm, nərɡin u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwīn təwir, nərɡin u mir.

¹² Kən Uhgīn tæmən-iahau ilat e napilaiirən mæmə okəsotitəlig-pənən o Kig Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawilək-in Kig Herot motuwīn-pən e suatip pisin moatuwīn iməlat ikin.

Josep ne Meri kəmiələs Iesu məhlagim məhaluwīn əpəh Ijip

¹³ Nian netəm kəmotatig wir mīn u kəmotiet rəkis mīnoatuwīn, kən nagelo kit rəha Uhgīn tæmuwa miet-arəpa o Josep e napilaiirən matən-ipən kəm in mæmə, “Ətul uəhai, mīləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagim məhaluwīn əpəh Ijip. Kən onətəhlatig əh-ikīn mætoarus-pən io əm ekən-ipinə mīn kəm ik mæmə onəkəhalitəlig-pa mīn, mæto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u mæmə otəhamnu.”

¹⁴ Kən əmun e nian əh lapin, Josep tæmətul mīləs suakəku ilau rəhan mama məhlagim məəhaluwīn əpəh Ijip.

¹⁵ Kən kəmətəhlatig e nīməptən əh mətoarus-pən Kig Herot Asol otimis. Nat u tinuwa məmə otol nīpahrienən e nəghatən itəm İəramərə təmən rəkis aupən e nəghatən rəha ien kit tatən min-nulan məmə, “Emaun-in nətik İərman məmə otiet rəkis İjip.”

Mopael min rəha Kig Herot Asol kəmotohamnu nisualkələh nəman

¹⁶ Kən e nian Kig Herot Asol təmītun məmə netəm kotenatig wīr e məhau min kəməsotolən nəwian motawilək-in motagim, kən nikin təmahmə pik agin. Kən in təməhl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwın Petlehem ne İkin min rafin titəlau lan, məmə okoteam-in nisualkələh İərman min itəm rəhalat nup təsaprəkis-inən nup kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In təmītəpun nup kəiu nəhlan məto-inu nikin təməht məmə nian ətuatip əh itəm netəm kotenatig kəmotehm məhau lan.

¹⁷ Natimnat min u təmol nəghatən u tuwa mol nīpahrienən lan itəm ien Jeremaea tinəmən rəkis aupən İkin məmə,

¹⁸ “Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətəsək tətəsək məto-inu tatəto tərət agin. Pətan əh in Rejel, in tətəsək o rəhan nisualkələh. Kən məsolkeikəən məmə suah kit otuwa nəghat mīləs-ipər min rəhan nətəlİġən məto-inu rəhan min nisualkələh kinotimis rafin.”*

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet İjip məhalitəlig-pən Nasaret

¹⁹ Uarisig e nian Kig Herot Asol təmimīs, məto Josep ne Meri ne suakəku kətəhlatig əh əpəh İjip, kən nagelo kit rəha Uhgın təmuwa o Josep e napilaiirən kit matən-ipən kəm in məmə,

²⁰ “Josep. Ətul mīləs suakəku ne rəhan mama kən məhalitəlig-pən e nəptən əh İsrəl, məto-inu netəm min u kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku, ilat kinotimis rəkis.”

²¹ Kən Josep təmətul mīləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalitəlig-pən min e nəptən əh İsrəl.

²² Məto nian Josep təməto məmə Akeleas təmos nəme rəhan tata Kig Herot Asol matəramərə e Judia, kən in təməġin nitəlig-pənən Judia. Kən Uhgın təməghat kəm Josep e napilaiirən kit min məmə in otəsuwınən Judia, kən təmīet muwın İkin pīsın e nitən asol Kalili.

²³ Kən kəməhaluwın mətəhlatig nitən əh Kalili e taon kit, nəġġin u Nasaret, məmə otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgın aupən otuwa mol nīpahrienən. İlat kəmotən-ipən məmə, “Okotən məmə in etəm Nasaret.”

3

Jon Baptais tətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgın

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17;

Jon 1:19-28)

¹ Nup min neen tinuwa minuwın rəkis, kən Jon Baptais təmīet-arəpa, kən mətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgın əpəh Judia İkin taruən-aruən İkin, ² matən məmə, “Otuuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motuwın o Uhgın, məto-inu, nian itəm Uhgın otəramərə e netəmim rafin tinatuwa iuəhkīr.”

³ Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgın aupən, təmatəghat-in məmə, “Suah kit tətaun əpəh İkin taruən-aruən İkin matən məmə, ‘İtəmat, otol əpen-əpenə rəha İəramərə, kən motol rəhan suatip tətuatip.’ ”

2:15: Hos 11:1   **2:18:** Jer 31:15   * **2:18:** E ves u, nəġġin u Retiel, tatətul o mama min rafin rəha İsrəl.   **2:23:** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45   **3:2:** Mat 4:17; Mak 1:15   **3:3:** Aes 40:3

⁴ Jon tatuwin e natimnat itəm kəmol e nıməme nat megəh kit katən məmə kamel, kən rəhan kətəut kəmol e nuwigi kau, kən nigin nagwənən, tatun pitip ne nahui sukapak.*

⁵ Kən netəmim tepət kəmotisi-pən Jerusalem, ne ikin min nitən Jutia, ne ikin min iuahkir o nəhau əh Jotan, kəmotuwa məmə okotəplan Jon.

⁶ Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat min, kən in təmol baptais elat e nəhau əh Jotan.

⁷ Məto nian Jon təməplan məmə Farisi min ne Satusi min tepət kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəkotahmen e təgəluə min! Rəhatəmat nolən teko-eko. ?Nikitəmat təht məmə okəmə nəkoatol əm baptais u, kən onəkotagim tənin nalpinən ne neməha rəha Uhgın itəm otuwa? !Kəp!

⁸ Otol natimnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən motuwin o Uhgın.

⁹ "Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əppapin əm. İtən kəm itəmat məmə nat əppapin kəpiəl min əm, məto Uhgın titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham.†

¹⁰ Məto-inu roiu ne, Uhgın tınətul matip rəkis məmə otahtil-pən nig əpəh e nəukətin. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan itəm təwir, kən in otahtil mərakın-pən e nigəm.

¹¹ "Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat nəmotəuhlin rəhatəmat nətəligən o nolən rat min rəhatəmat. Məto etəmim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agin, esahmen-pənən məmə ekilas rəhan put təhmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmın Rəha Uhgın ne nigəm.

¹² In tatətul matip o nakilən nolən rəha netəmim məmə otoor netəmim, təhmen-pən e etəm tətəsatu matoor nagwənən təwir ne nagwənən tərət. Tətos nagwənən təwir matuwin latuənu. Məto tətərakin-pən nagwənən tərət e nigəm əsol itəm tatuəp namnun təkə."

*Jon təmol baptais e İesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

¹³ Kən İesu təmiet e nitən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais lan.

¹⁴ Məto Jon tatən-ıəhau əskasik in mən-ipən məmə, "Tətuatip əm məmə ik onəkol baptais lak. ?Təhro natuwa məmə əkol baptais lam?"

¹⁵ Məto İesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgın tolkeike." Kən Jon təmegəhan-in.

¹⁶ Kən Jon təmol baptais e İesu, kən roiu agin İesu təmə e nəhau, kən əmun nego e neai təmərah, kən təməplan Narmın Rəha Uhgın təmeıuıuı-pa təhmen e mak, kən məpələh-pər lan.

¹⁷ Kən nəwıa Uhgın təmisi-pən e neai matən məmə, "Inu nətik keike itəm iakolkeike pik, kən nikik tagin pik ron."

* **3:4:** Jon tatuwin e natimnat itəm təhmen e rəha ien Elaija təmatuwin lan əpən.

(2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm İsrəl, nikilat təmətəht məmə Elaija otitəlig-pa min e nətueintən nian kit min məmə otol əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisig, İesu təmuhapik lan məmə Jon in ien kit təhmen e Elaija itəm niki netəmim tətəht məmə otuwa min. (Mat 11:14, 17:10-13).

3:4: 2 King 1:8 **3:7:** Mat 12:34; 23:33 † **3:9:** Netəm İsrəl, nikilat təht məmə in nat əsol məmə ilat noanol pahrien rəha İsrəl, məto nat əsol e niganəmti Uhgın məmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəligən kən motol nəwian. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11:** Jon 1:26-27,33; Wək 1:5 **3:16:** Jon 1:32 **3:17:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35

4

*Setan tamos-ipən-os-ipən
kəm Iesu*

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Kən Narmin Rəha Uhgın tənəghat-pən e niki Iesu məmə in otuwın əpəh ikin taruən-aruən ikin məmə Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwın ikin.

² Kən Iesu təmapəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapın, kən uarisig lan nəumis təmus pik.

³ Kən Setan təmuwa minatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, ən-ipən kəm kəpiel min pəs kotəuhlin ilat motuwa motol pıret lan.”

⁴ Məto Iesu təmuhalpın nəghatən rəha Setan məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm, məto okotatig e nəghatən min rafin itəm tətisi-pən o Uhgın.’ ”

⁵ Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha Uhgın, ⁶ kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, ətipən əpəh ləhau e nisip, məto-inu Naoa Rəha Uhgın tətən məmə, ‘Uhgın otən-ipən kəm rəhan nagelo min məmə okoatehm wir ik, kən motiləs əm ik ilis e nelmilat məmə nəkəsorinən nelkəm məsin ne e kəpiel.’ ”

⁷ Kən Iesu təmuhalpın nəghatən rəha Setan məmə, “Naoa Rəha Uhgın tətən min məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat İəməməə Uhgın məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətətig itəmat min, o kəp.’ ”

⁸ Kən Setan təmit min Iesu mian əpəh ilis e nitot asol, kən tənəgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natimnat wir agin min rafin itəm kotatig lan,

⁹ kən tənən-ipən kəm Iesu məmə, “Natimnat rafin min əh, oekos-ipinə kəm ik məmə onatəməməə olat, okəmə nəkisin-pa nulim kən məfak-pa kəm io.”

¹⁰ Kən Iesu təmuhalpın rəhan nəghatən məmə, “!Uwın isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgın tətən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat İəməməə Uhgın, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’ ”

¹¹ Kən Setan tənəgim mapəs Iesu, kən nagelo min kəmotuwa motasitu lan.

*Iesu tinətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın
e nitən Kalili*

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Kən e nian əh, kəmaskəlim Jon Baptais kiləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu tənəto nəghatən lan, kən in təniet muwın e nitən Kalili.

¹³ Kən tənəpəs natigən Nasaret, kən miet muwın əpəh ləhau e taon kit, nərgin u Kapaneam, iuəhkir o Lek Kalili, kən mətatig ikin əh e nitən asol rəha noanol min rəha Sepulun ne Nəptali aupən.

¹⁴ Təmuwın ikin əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nıpahrienən lan itəm tənən aupən məmə,

¹⁵ “Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Nəptali tətəməhl e suatip tətuwın e lek Kalili, entənipən-pən e nəhau Jotan. Inu nitən asol Kalili, ima laihluə min.

¹⁶ Netəm ikin kəmotatig e napinəpən, məto kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən tinatian, kən nəhag-əhagən asol tənəsiəgəpin ilat itəm kəmotatig e napinəpən rəha nımisən u tətəfətəin ilat nian rafin.”

¹⁷ Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mın, kən motitəlig-pən o Uhgın, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgın tınatuwa iuəhkir.”

*Iesu təmaun-in netəmim kuwit məmə okotətu-pən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Iesu təmətəliwək e nıkalı Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu ilau pian, Antru ne Saimon, u nərgin kit mın u Pita. Ilau katuərakın net e Lek Kalili məto-inu ilau etəmim mil rəha niuwən nəm mın. ¹⁹ Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak mın netəmim.”

²⁰ Kən roiu agin, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

²¹ Kən Iesu təmətəliwək muwin noan məsın mın, kən məplan suah mil kəiu mın ilau pian, nərgilau u Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil. Katuəpələh e nıpəgnoa pot iləhal rəhalau tata matuəhl wir rəhalau net mın, kən Iesu təmaun-in ilau məmə okuea miauarisig-in in.

²² Kən roiu agin, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

*Iesu təməgətun netəmim kən matol-wir netəmim e nımısən
(Luk 6:17-19)*

²³ Kən Iesu təmətəliwək ikın mın rafin e nıtən Kalili, mətəgətun netəmim əpəh e nımə mın rəha nuəfiminən, kən matən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgın kəm netəmim, kən matol-wir netəmim itəm koatimis e nımısən rafin, ne netəmim itəm nıpətılət tətət o nımısən rafin.

²⁴ Kən namnusən e Iesu təmətəliwək rafin e profens ikın Siria, kən netəmim kəmotəmik netəmim rafin itəm koatimis motuwa o Iesu, rəhalat nımısən tol mın-nulan: neen koatimis, neen nıpətılət titahmə, neen narmin rat tətətig elat, neen koatos nımısən rəha mənig moataut, kən neen nıpətılət məsın tətımıs. Məto Iesu təmətəliwək ilat.

²⁵ Kən nımanın netəmim kəmotiet e nıtən Kalili, ne ikın Tekapolis, ne Jerusalem əpəh Jutia, ne ikın pısın mın neen əpəh Jutia, ne ikın mın entənıpən-pən e nəhau Jotan, kən ilat rafin kəmotuarisig-in Iesu.

5

Əpəh ilis e nıtot, Iesu təməgətun rəhan netəmim itəm koatuarisig-in in

¹ Nian Iesu təməplan nımanın netəmim itəm koatətu-pən in, kən in təmuwin əpəh ilis e nıtot, kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisig-in in, ilat kəmotuwa.

² Kən mınətuoun mətəgətun ilat.

Netəmim itəm koatig e nəwırən pahrien

Iesu təmən məmə,

³ “Nakoatig e nəwırən pahrien nian nəkoatıləs-ıəhau itəmat, moatən e nikitəmat məmə nakoatəkul-pən əm e Uhgın. In nəwırən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgın, kən in tətərəməyə etəmat.

⁴ Nakoatig e nəwırən pahrien nian nakoatasək kən nikitəmat titahmə.* In nəwırən pahrien məto-inu, Uhgın otos-ıəhau nikitəmat.

4:17: Mat 3:2; 19:27   **4:23:** Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38   **4:24:** Mak 6:55   **4:25:** Mak 3:7-8

5:3: Aes 57:15   * **5:4:** Iesu təsən ətuatıpən ikın-u məmə suah kit təməhro nıkin titahmə. Kəm-naka nıkin titahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nıkin titahmə məto-inu suah kit tətımıs, o kəm-naka in nat kit mın.   **5:4:** Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17

- ⁵ Nakoatatiḡ e nəwɪrən pahrien nian nəsotos-ipər atipən itəmat. In nəwɪrən pahrien məto-inu, o nian kit Uhgɪn otos-ipɪnə nətueintən kəm itəmat u rəhan mɪn.
- ⁶ Nakoatatiḡ e nəwɪrən pahrien nian nakotolkeike pik e nikitəmat rafin aḡin məmə nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e niganəmti Uhgɪn. In nəwɪrən pahrien məto-inu, Uhgɪn otol rəhatəmat nəmegəhən kotətuatip e niganəmtɪn.
- ⁷ Nakoatatiḡ e nəwɪrən pahrien nian nakotasəkɪtun netəmim. In nəwɪrən pahrien məto-inu, Uhgɪn otasəkɪtun itəmat.
- ⁸ Nakoatatiḡ e nəwɪrən pahrien nian nikitəmat tətətuatip məwɪr. In nəwɪrən pahrien məto-inu, onəkotəplan Uhgɪn.
- ⁹ Nakoatatiḡ e nəwɪrən pahrien nian itəmat netəmim rəha nələhəuən nəməlinuən. In nəwɪrən pahrien məto-inu, okaun-in itəmat məmə nenəti Uhgɪn.
- ¹⁰ Nakoatatiḡ e nəwɪrən pahrien nian nəkoatol natimnat itəm kotətuatip e niganəmti Uhgɪn, kən netəmim koatol tərət kəm itəmat rən. In nəwɪrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgɪn, kən in tatəməmə etəmat.
- ¹¹ “Nakoatatiḡ e nəwɪrən pahrien nian netəmim koatol natimnat mɪn tərət kəm itəmat məto-inu itəmat netəmim rəhak, inəh koatan rat itəmat, kən moatərəkɪn itəmat, kən moateiuə-in itəmat moatan nəghatən tərət mɪn moatərəkɪn itəmat lan.
- ¹² Nɪpahrienən, netəmim kəmoatol nolən ahmen mɪn əm kəm ien mɪn aupən ikɪn itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən otəḡien pik, məto-inu nətəuən asol rəhatəmat tətatiḡ əpəh e nego e neai.

Sol ne nəhag-əhagən
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

- ¹³ “Itəmat nəkotahmen e sol kəm netəmim rafin e nətueintən. †?Məto okəmə rəhan nətehenən tinikə, otəhro muwa mətehen mɪn? Təsəwɪr mɪnən o nat kit mɪn, okərəkɪn, kən netəmim kotaliwək lan.
- ¹⁴ Itəmat nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən. Taon itəm kəmol əpəh ilis e nitot, okol təsəhluəḡən.
- ¹⁵ Kən etəmim kit tikə məmə otasiepən e lait, kən məfətəin-ɪshəu e kətim. Kəp, nian tasiepən e lait, kən in otəkəike mətu-pər ikɪn lait tatəpələh ikɪn məmə lait otasiḡəpɪn rafin nɪpəḡnoa nɪmə o netəmim rafin.
- ¹⁶ Kən e nolən ahmen mɪn əm, otol rəhatəmat lait e nəmegəhən rəhatəmat tasiə məmə netəmim okotəplan wək wɪr mɪn itəm itəmat nəkoatol, kən ilat okotiləs-ipər nəḡḡi tata Uhgɪn itəm tətatiḡ e nego e neai.”

Lou rəha Moses

- ¹⁷ Kən Iesu təmatakekəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Təsəwɪrən məmə nikitəmat otəht məmə emuwa məmə ekərəkɪn Lou itəm Uhgɪn təmos-ipən kəm Moses ne ien mɪn aupən. !Kəp! Eməsuwamən məmə ekərəkɪn ilat, məto emuwa məmə ekol nɪpəti nəghatən mɪn əh okotuwa motol nɪpahrienən.
- ¹⁸ Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai kətuatig, kən Lou, in mɪn otatig. Kən okol nat kit otəsikəən lan, nat əpnəpɪn in letə əkəku aḡin, kən Lou otətul motol wək mətoarus-pə nəghatən mɪn rafin rəha Lou kotuwa motol nɪpahrienən lan.

5:5: Sam 37:11   5:6: Aes 55:1-2   5:10: 1 Pita 3:14   5:11: 1 Pita 4:14   5:12: 2 Kron 36:16; Wək 7:52   † 5:13: Sol tatol nagwənən tatətehen wɪr, kən məsaratan. Təwɪr məmə nolən rəhatat otətəsitə e netəmim məmə ilat kotuwa netəm kotətuatip. Məto tərət okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netəmim e nolən rat.   5:14: Jon 8:12; 9:5   5:15: Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33   5:16: Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12   5:17: Rom 3:31   5:18: Luk 16:17; 21:33

19 Kæn, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətuŋ netəmim min məmə ilat min okotapəs, nat əpnəpin in Lou kit ləhau aɡin, kæn okotaun-in suah əh məmə in ləhau aɡin e nərəmərəən rəha Uhgın. Məto suah kit itəm tatol Lou min əh, matəgətuŋ netəmim lan, kæn okotaun-in suah əh məmə in ilis aɡin e nərəmərəən rəha Uhgın.

20 Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatip wir aɡin e niɡanəmti Uhgın, taprəkis-in nolən min rəha Farisi min ne iəgətuŋ min rəha Lou itəm nikilat əm təht məmə kotətuatip wir. Okəmə rəham nolən təsətuatip wirən nəhlan, kæn okol nəsuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgın."

*Suah kit itəm neməha tatol
(Luk 12:57-59)*

21 Kæn Iesu təmən min məmə, "Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən itəm iəgətuŋ min kəmotən kəm pipi rat min rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə, 'Əsotohamnuən etəmim,' kæn 'Etəmim itəm təmohamnu itəm, otəkəike mətul e niɡanəmti kot mos nalpınən.'

22 Məto io iatən kəm itəmat məmə, † okəmə suah kit neməha tatol o nat kit pian təmol, kæn tətuatip məmə suah əh itəm neməha təmol, otətul e niɡanəmti kot. Kæn okəmə suah kit tatən rat pian, kæn tətuatip məmə in otətul e niɡanəmti kaonsel asol. Kæn okəmə suah kit tətəu-iərmis-in suah kit, § kæn tətuatip məmə etəm təmən nəghatən əh otuwın e niɡəm asol.

23 "Kæn o nat əh inəh, okəmə nian natuwın e olta e Nimə Rəha Uhgın məmə onəkos-ipən nat kit kəm Uhgın, məto ikin əh, nikim tinəht piam itəm tatol neməha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm təsahmənən,

24 əpəs pıtan rəham nat əh, kæn muwın məplan piam muəg-ətuatip-in nətəligən rəhatəlau, muapəs nolə tikimır, muea iolıtılau min, kæn uarisig nəpanıtəlig muwın mos-ipən nat kit rəham kəm Uhgın e olta əpəh e Nimə Rəha Uhgın.

25 "Kæn okəmə nəmol nat kit təsahmənən e etəmim kit, kæn etəmim un tolkeike məmə otıləs ik muwın e kot, təwir məmə nakuwın uəhai əm, nian nəsianən əh e kot, kæn muəg-ətuatip-in niyəgnəmtin rəhatəlau pitən. Okəmə nakapəs, etəmim un otıləs-ipən ik e nelmi etəm tətakil nəghatən, kæn etəm tətakil nəghatən otos-ipən ik e nelmi polis, kæn polis otıləs-ipən ik e kalapus.

26 Niəpəhriənən iatən kəm itəmat məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus nakətu rafin aɡin nalpınən rəham."

Etəmim itəm tətəkləh-in pətan

27 Kæn Iesu tətəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, 'Itəmat itəm nəmotol marit rəkis, nəsotəkləh-inən niyətan pişin min.'

28 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə nian suah kit itəm tinol marit rəkis tətəplan pətan pişin kit matolkeike məmə otəkləh-in, kæn in tinol rəkis təfəgə rat e nikin, tahmen əm məmə in tinəkləh-in pəhriən.

29 Okəmə niɡanəmtim tol ik natol təfəgə, kæn təwir məmə nakıləs-irəkis mərakin. Təməwir məmə niyətim məsin tikə, taprəkis-in niyətim rafin okərakin-pən e niɡəm asol namnun tikə.

5:19: Jem 2:10   5:21: Eks 20:13; Dut 5:17   † 5:22: Iesu təməsənən məmə Lou in tərət. Məto in tatan-iarəp lou itəm təwir pik, kæn matek niki netəmim.   § 5:22: Nəghatən u "tətu-iərmis-in," tətəghat-in nəghatən min tahmen e "Ik iərmis," o "Ik ialməl," o "Rəhm-kapə təpia," o "Ik nəti iərmis."
5:22: 1 Jon 3:15   5:23: Mak 11:25   5:27: Eks 20:14; Dut 5:18   5:29: Mat 18:9; Mak 9:47

³⁰ Kæn okämæ nelmæm tol ik natol tæfagæ, kæn tæwir mæmæ nakætatiþ rækis mærakin. Tæmæwir mæmæ niþætîm mæsin tikæ, taprækis-in niþætîm rafin okærakin-pæn e nigæm asol namnun tikæ.”*

*Etæmîm itæm tætapæs
ræhan pætæn*

*(Mat 19:9; Mak 10:11-12;
Luk 16:18)*

³¹ Kæn Iesu tæmæn min mæmæ, “Itæmat næmotæto rækis næghatæn u mæmæ, ‘Etæmîm itæm otapæs ræhan pætæn, in otækæike mos-ipæn naoa kit kæn in itæm tatægætun mæmæ in tinapæs in.’

³² Mæto io, io iatæn kæn itæmat mæmæ, okämæ pætæn kit itæm tæmol marit tasuwînan mehm suah pîsin kit, mæto ræhan iærman tatol tifos mætapæs in, kæn suah un tatol tæfagæ rat. Kæn okämæ pætæn æh tatætæu-pæn suah pîsin, kæn pætæn æh tatol tæfagæ, mæto næmkakîæhæn ræha iærman ræhan aupæn. Kæn suah u itæm tatit pætæn æh, in min tatol tæfagæ.”

Noanawîl min

³³ Kæn Iesu tæmæn min mæmæ, “Næmotæto rækis næghatæn kit min itæm iægætun min kæmotæn kæm ræhatat pipi min aupæn mæmæ, ‘Næsotægæhlæn noanawîl min ræhatæmat itæm næmotos, mæto nækotækæike motol nat naka itæm næmotos noanawîl lan kæm Uhgîn mæmæ nækotol.’

³⁴ Mæto io, io iatæn kæn itæmat mæmæ, sotos æmæn noanawîl o nat kit mæmæ otol ræhatæmat næghatæn tæskasik. Sotosæn noanawîl o nego e neai mæto-inu ikin æh Uhgîn tatæræmære lan, kæn nolæn æh tahmen mæmæ noatos noanawîl o Uhgîn.

³⁵ Kæn sotosæn noanawîl o nætueintæn mæto-inu ikin æh Uhgîn tatæræmære lan, kæn nolæn æh tahmen mæmæ noatos noanawîl o Uhgîn. Kæn sotosæn noanawîl o Jerusalem mæto-inu ikin æh in taon ræha Uhgîn, u in Kig asol ikin, kæn nolæn æh tahmen mæmæ noatos noanawîl o Uhgîn.

³⁶ Kæn sotosæn noanawîl o ræhatæmat-kapæ, mæto-inu ræhatæmat næsanænæn tikæ mæmæ nakotæuhlin noanutæmat kit tuwa mæruæn o mapîin. Uhgîn æm tatæræmære e natîmnat e næmegæhæn ræhatæmat. Kæn nolæn æh tahmen mæmæ noatos noanawîl o Uhgîn.

³⁷ Mæto apæs ræhatæmat næghatæn nian rafin otæn æm niþahrienæn. Kæn okämæ ræhatæmat næteligæn e nat kit in ‘æwæh,’ kæn nakotæn æm mæmæ, ‘æwæh.’ Kæn okämæ ræhatæmat næteligæn e nat kit in ‘kæpæ,’ kæn nakotæn æm mæmæ, ‘kæpæ.’ Næghatæn min itæm kotaprækis-in ‘æwæh’ o ‘kæpæ,’ koatîsi-pæn e Setan.”

*Nalþînæn
(Luk 6:29-30)*

³⁸ Kæn Iesu tæmatækæike matæn mæmæ, “Næmotæto rækis næghatæn kit mæmæ, ‘Okämæ suah kit tærækin nigænæmtîm kit, kæn netæmîm okotærækin min nigænæmtîn kit. Kæn okämæ suah kit tærækin næluam kit, kæn netæmîm okotærækin min næluîn kit.’

³⁹ Mæto io, io iatæn kæn itæmat mæmæ, næsalþînæn næratæn kæm etæmîm itæm tæmol tærat kæm ik. Okämæ suah kit tæhai ik mem niþapîm matîp, kæn nakækæike malælin-pæn min niþapîm mol pæs tem min.

* **5:30:** Inu nimaa næghatæn itæm tatægætun mæmæ Iesu tolkeike mæmæ kitat okotækæike motol wæk æskasik o napæsæn ræhatat nolæn rat min. **5:30:** Mat 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Dut 24:1-4; Mak 10:4 **5:33:** 1 Kor 7:10-11 **5:33:** Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21 **5:34:** Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 **5:35:** Sam 48:2; Aes 66:1 **5:38:** Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21

⁴⁰ Kən okəmā suah kit tilās ik mian e kot, kən matəkəike ron ik mēmā nakos-ipən rəham sot əkəku kəm in mēmā otəg-atuatip-in rəhatəlau nərātən, kən nakəkəike mos-ipən min rəham sot asol.

⁴¹ Kən okəmā mōpael kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik mēmā nəkiləs rəhan kətim muwin kilometa kitiah, məto ik nakəkəike mīlās min muwin kilometa kit min tol kəiu.

⁴² Okəmā suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən okəmā suah kit tolkeike mēmā in otos rəham nat kit muwin kənu mos mītəlig min muwa, kən nəsənən mēmā nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

Nolən rəha nolkeikəən

tikimīr min

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ Kən Iesu təmən min mēmā, “Nəmotəto rəkis mēmā, ‘Onəkotolkeike rəhatəmat min, kən motətəhau tikimīr min rəhatəmat.’

⁴⁴ Məto io, io iatən kəm itəmat mēmā onəkotolkeike rəhatəmat tikimīr min, kən motəfak o netəm min u itəm koatol nərātən kəm itəmat,

⁴⁵ kən nolən əh otəgətun mēmā itəmat nenəti Uhgīn rəhatəmat itəm tətətig ilis e nego e neai. Kən otol nəhlan məto-inu rəhatəmat tata Uhgīn təmöl mītgar tətasiəgəpīn netəmim itəm kotəwir ne netəmim itəm kotərat, kən in mətahl-ipa nuhuən kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətuatip, ne netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatipən.

⁴⁶ ? Okəmā nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike itəmat, kən nəkitəmat təht mēmā Uhgīn otətou itəmat o nolən kit itəm təwir? ! Kəp! ! Netəm min u itəm koatos məni rəha takis, itəm katən mēmā netəm rat, ilat min kotolkeike ilat min!

⁴⁷ ? Kən okəmā nakotos əm itəmat min neen moatəghat kəm ilat min, məto təhro? ? Nəkitəmat təht mēmā nəkoatol nat kit itəm in təwir taprəkis-in netəm əpnəpīn? Kəp. Netəmim min itəm kəsotitunən Uhgīn, ilat min koatol nəhlan.

⁴⁸ Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgīn, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwir mətuatip nian rafin, təhmen-pən əm mēmā rəhatəmat Tata Uhgīn in tatol.”

6

Nolən min itəm təwir kəm Uhgīn

¹ Kən Iesu təmən min mēmā, “Sotolən mēmā nəkotol nolən min itəm təwir kəm Uhgīn mēmā netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmā nəkotol mēmā netəmim okotəplan, kən Uhgīn əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron.

Nolən itəm təwir o nos-ipənən kəm ian-rat min

² “Tol nəhlan, okəmā nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min mēmā nakotasitu elat, nəsotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nəkilat tamkīmīk. Nian ilat kotasitu e ian-rat min, rəhalat iolwək min koatahl təwi moatol-arəp e nimə rəha nuəfiminən ne ihluə e suatip asol mēmā netəmim okotitun. Koatol nəhlan mēmā netəmim okotisiəi-in ilat. Nipəhriənən iatən kəm itəmat mēmā, ilat kinotos rəkis nətəuən rəhalat, inəh nisiiəiən rəha netəmim.

³ Məto itəmat, okəmā nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min mēmā nakotasitu elat, nəkotəkəike motol mēmā netəmim okəsotəplanən, nat əpnəpīn rəhatəmat min netəmim.

⁴ Otol nəhlan mēmā netəmim okotəruru rəhatəmat nolən wir min, kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min.”

Nolən rəha nəfakən
(Luk 11:2-4)

⁵ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgın e nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkımik. Netəm mın əh, ilat kotolkeike məmə okotətul əpəh e nımə rəha nuəfımınən, ne ihluə e suatıp asol, kən motəfak məmə netəmim okotəplan motəto ilat. Nıpahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kınotos rəkis nətəuən rəhalat, inəh nısiiaiən rəha netəmim.

⁶ Məto nian nakotəghat kəm Uhgın e nəfakən, nakotuwin əpəh e nıpəgnoa nımə rəhatəmat, kən motahtosig e toa, kən motəfak kəm Uhgın itəm tətətig ikin əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion mın, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir mın.

⁷ “Kən nian nakotəghat kəm Uhgın e nəfakən, sotərgətəinən nəghatən mın tətət tətət u nıpətın tikə, təhmen e netəm kotaruru Uhgın. Nikilat təht məmə rəhalat uhgın mın okotəto ilat o nəghatən mın tətət itəm koatəfak moatən.

⁸ Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisig nakotətəpəh ron, məto rəhatəmat Tata Uhgın tınıtun rəkis nat naka itəm nakotəleike.

⁹ “Kən tol mın-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgın e nəfakən, kən otəfak mihın nulan:
‘Tata rəhatimat itəm nətətig e nego e neai, pəs netəmim kotısiiai-in ik.

¹⁰ Pəs nərəmərəən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike in otuwa mol nıpahrienən lan ikin-u e nətəuintən, təhmen-pən əm ilis e nego e neai.

¹¹ Os-ıpa nagwənən kəm itimat təhmen-in rəha nian roiu.

¹² Kən aluın məsalpınən, nolən rat mın rəhatimat, təhmen-pən əm məmə itimat ekotaluın məsotaskəlım-iəkısən e nıkitimat nolən rat mın rəha netəmim itəm koatol nəratən kəm itimat.

¹³ Kən segəhan-inən itimat ekotuwin ima nos-ıpən-os-ıpənən, ikin itəm məta oekotakıə motol nolən rat, məto os-ırəkıs itimat e nelmı Setan.’

¹⁴ “Okəmə itəmat nəkotaluın, məsotaskəlım-iəkısən e nıkitəmat nolən rat mın rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgın e nego e neai, in otaluın məsalpınən, rəhatəmat nolən rat mın.

¹⁵ Məto okəmə itəmat nəsotaluınən, motaskəlım-iəkıs e nıkitəmat nolən rat mın rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgın otəsaluınən kən malpın nolən rat mın rəhatəmat.”

Nolən rəha nətuakəmən

¹⁶ Kən Iesu təmatən mın məmə, “Nian nakotətəuakəm motəpəs nagwənən motəfak kəm Uhgın, sotolən nıganəmtitəmat tətəpə təhmen-pən e netəm mın u itəm rəhatəmat nənən təwir, məto nikilat tamkımik. İlat koatol nıganəmtılat tol pısın, məmə netəmim okotəplan ilat məmə nəumis tınus ilat, kən netəmim okotısiiai-in ilat. Nıpahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kınotos rəkis nətəuən rəhalat, inəh nısiiaiən rəha netəmim.

¹⁷ Məto nian nakotətəuakəm motəpəs nagwənən moatəfak kəm Uhgın, onəkotaıkuas e nıganəmtitəmat, kən motol-pən oel etəmat,

¹⁸ məmə netəmim okəsotəplanən məmə nakotətəuakəm motəpəs nagwənən moatəfak kəm Uhgın, kən rəhatəmat Tata itəm tətəplan rəhatəmat nolən anion mın, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir mın.”

Nat təwir əpəh e nego e neai
(Luk 11:34-36)

19 Kən Iesu təmatən min məmə, “Təsəwirən məmə nəkotuargətəin rəhatəmat nat wir min e nətueintən u məmə rəhatəmat nautə otepət, məto-inu e nətueintən u, win min kotitun nunən, kən namtəən titun nərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min kotitun nəhapən rəhatəmat nimə motuwın imə kəkləh-in rəhatəmat natimnat.

20 Məto təwir məmə nəkotuargətəin rəhatəmat nat wir min əpəh e nego e neai. İkin əh win min kəsotunən, kən namtəən okol təsərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min okol kəsotakləh-inən.

21 İatən nəhlan məto-inu, ikın pəhruən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikın, məto nian rafın nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikın əh.

22 “Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nıpətım. Okəmə niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm məmə nıpətım tərıoah e nəhag-əhagən.

23 Məto okəmə niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nıpətım in tərıoah e naluginən. !Kən okəmə nəhag-əhagən e nıpətım in napınəp əmən, tahmen əm məmə ik nəkətətig e napınəpən asol agın-əh!”

24 “Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəıu. Okəmə in tətəltut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgın ne məni e nian kitıəh əm.”

*Təsəwirən məmə
nakotətəlig-in pik
(Luk 12:22-31)*

25 Kən Iesu təmən məmə, “Kən o natimnat min əh, io iatən kəm itəmat məmə, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik rəhatəmat nəmegəhən məmə onəkotun naka, kən motənım naka. Kən təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik nıpətımət məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ? Nəukəti nəmegəhən rəhatımət tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka in nat asol o nıpətıtət, napən, o kəp? Kəp.

26 Otəplan-tu mənıg min itəm koatiwig moatan. İlat kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-wırən nagwənən e nıpəgnoa nimə, məto Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən e niganəmtin, nikitəmat təht məmə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənıg min? !Əwəh!

27 ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsəfin-pənən aua kitıəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.

28 “?Kən təhrol nikitəmat tətəht pik napən onəkotuwın lan? Nikitəmat təht-tu nəguı nig min itəm koatəwiə əpnapın əm. İlat kəsotol pikən wək o nəhlan rəhalat napən.

29 Məto ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etəmim rəhan nautə tepət, kən rəhan napən itəm tatuwin-in, ilat kotəwir motaprəkis. Məto nəguı nig əpnapın min kotəwir taprəkis-in rəhan napən.

30 Uhgın təmol manuwihl əpnapın əm təwir pik e nəguı nig min əh. Məto manuwihl əh in rəha nian kitıəh əm, kən olawig kuwan e nigəm. ?Kən okəmə Uhgın tatol-wır manuwihl əh, kən nikitəmat təht məmə Uhgın otos-ipinə napən itəm nəkotəkəike motuwın lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei, rəhatəmat nahatətəən in təkəku agın!

6:19: Jem 5:1-3   6:20: Mat 19:21; Luk 18:22   * 6:23: Nıpətın kit rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nıkim tagien o nasıtuan netəmim e rəham məni. Kən nıpətın kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit.   6:25: Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7   6:26: Mat 10:29-31; Luk 12:6-7
6:29: 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6

³¹ “Tol nàhlan, təsəwīrən məmə itəmat nakotətəlig-in pik məmə, ‘?Ekotun naka?’ o ‘?Ekotənim naka?’ o ‘?Ekotos hiə napən motuwīn-in?’

³² Sotətəlig-in pikən. Netəm itəm kotəruru Uhgīn, ilat koatətəlig-in pik natimnat itəm tol nàhlan. Məto itəmat nenəti Uhgīn mīn, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in titun məmə nəkotəkəike motos natimnat mīn əh.

³³ Məto pəs onəkotol nərəməərəən rəha Uhgīn, ne nəmegəhən ətuatip itəm Uhgīn tolkeike, ilau okuatul aupən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgīn otos-ipinə mīn natimnat mīn əh kəm itəmat.

³⁴ Tol nàhlan, təsəwīrən məmə nakotətəlig-in pik natimnat itəm onəkotəkəike motos olawīg, məto-inu natimnat rəha olawīg, ilat rəha olawīg. Nəratən rəha nian kitəh, in tīnahmen rəkis rəha nian kitəh.

7

Sotakilən nolən rəha suah kit mīn

(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ Okəmə nakotakil rat netəmim, kən Uhgīn otələhəu nəghatən rəha nalpīnən rəhatəmat.

² Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasik itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhgīn otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat mīn. Okəmə nakotakil etəmim e nolən ifəm tətəuatip, kən Uhgīn otakil itəmat e nolən itəm tətəuatip. Məto okəmə nakotakil rat netəmim e nolən əskasik, kən Uhgīn otakil itəmat e nolən ahmen mīn əm.

³ ?Təhro nakoatən nīmismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat mīn, məto itəmat nəsotəplanən nig asol itəm tətətig e niganəmtitəmat?

⁴ ? Kən təhro nakoatən məmə, ‘Ei piak, pəs ekos-irəkis nīmismisi nig e niganəmtim,’ məto nəsotəplanən nig asol e niganəmtitəmat?

⁵ !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Otaupən, motos-irəkis nig asol e niganəmtitəmat, kən nəkotitun nəplan wīrən nohrəkisən nīmismisi nig itəm tətətig e niganəmti piatəmat mīn.

⁶ “Sotos-ipənən natimnat rəha Uhgīn kəm kuri mīn, kən sotəra kin-pənən rəhatəmat nat wir mīn kəm pikəs mīn.* Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat.”

Nolən ətuatip o nətapəh-inən nat kit o Uhgīn

(Luk 11:9-13; 6:31)

⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgīn o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs toa oterəh otəmat.

⁸ Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okotos. Kən netəm mīn u itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.

⁹ “?Itəmat pah, nian nətin tatətapəh-in pīret, məto in tatos-ipən kəpiel? ! Kəp!

¹⁰ ?O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sīnek? !Kəp!

¹¹ Nat əpnarip itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat, məto nakoatos-ipən natimnat wir mīn kəm nenətitəmat mīn. !Məto Tata Uhgīn e nego e neai,

6:32: Mat 6:8   6:33: 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17   7:1: Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12

7:2: Mak 4:24   * 7:6: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “sotəra kin-pənən rəhatəmat perel kəm pikəs mīn.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtin tiəkis. Təmisi-pən e niki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pikas” katuapsen-pan netəm rat.   7:7: Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24   7:8: Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22

nolən rəhan in təwir pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nıpahrienən, in otos-ipən natimnat wır min kəm netəm min u itəm koatətapəh-in ron!

¹² Kən tol nəhlan, otol təwir kəm netəmim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nıpəti Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses, ne nəukəti nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien min aıpən.”

Suatıp kəiu
(Luk 13:24)

¹³ İesu təmən min məmə, “İtəmat onəkotəkəike motuwın-pən e nafiluə itəm təkəku, məto-inu nafiluə itəm iahgin ne suatıp itəm tımətig əm tatuwın o nərəkinən, kən netəmim tərət koatuwin-pən e nafiluə əh.

¹⁴ Məto nafiluə itəm təkəku, ne suatıp itəm tiəkis tatuwın o nəmegəhən, kən netəmim noan məsin əm okotəplan.”

Nig ilau noan
(Luk 6:43-44)

¹⁵ Kən İesu təmən məmə, “Oatəto wır itəmat o ien eiueiuə min. İlat koatuwa moatəghat mətig e nolən əpou tahmen e sipsip, məto əpəh imə e nıkilat, ilat kotahmen e kuri iarupın.

¹⁶ Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nıkilat. Netəmim okol kəsotuwınən e nolkosik o iapıl-iapıl moatəhl noa nig itəm təwir mətehen tahmen e krep o fik.

¹⁷ Tol min-nulan, nig itəm təwir tatəe-in noan itəm təwir, məto nig itəm tərət tatəe-in noan itəm tərət.

¹⁸ Nig itəm təwir okol təsoe-inən noan itəm tərət, kən nig itəm tərət, okol təsoe-inən noan itəm təwir.

¹⁹ Nig min rafin itəm kəsotəe-inən noalat itəm təwir, okətə rəkis ilat, kərakin-pən ilat e nigəm.

²⁰ Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə min əh, onəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətətig e nıkilat.

²¹ “Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən məmə, ‘İərəməərə, İərəməərə,’ itəm ilat kotitun nuwınən motətig ahgin nəərəməərəən rəha Uhgın məto ilat min əm u itəm koatol nəwıa rəhak Tata itəm tətətig e nego e neai.

²² E nian Uhgın otakil netəmim rafin, netəmim tərət okotən kəm in məmə, ‘İərəməərə, İərəməərə! ?Tahro? ?Nəkıtun o kəp məmə, itimat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-ıpa kəm itimat, kən motəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən motol natimnat pispis min e nərgəm?’

²³ Kən oekən-ipən ətuatıp kəm ilat məmə, ‘Aıpən ekəruru itəmat, kən u-roiu min ekəruru itəmat. !Otuwın isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərət!’ ”

Etəmim kəiu kəmiailəkin nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

²⁴ Kən İesu təmol namnun rəhan nəghatən məmə, “Okəmə itəmat u itəm nəmotətə nəghatən min u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenatig, in təmiləkın-pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel.

²⁵ Kən nuhuan təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətəg asol telel moh nimə. Məto nimə təsietən məto-inu kəmiləkın-pən nəukətın e kəpiel.

²⁶ Okəmə itəmat u itəm nəmotətə nəghatən min u rəhak kən məsotolən, kən onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlig-in wırən nolən natimnat kən in ialməl, in təmiləkın-pən nəukəti rəhan nimə e nıməkləkil əm.

²⁷ Kæn nuhuæn tæmfik, kæn naruah taiu, kæn nimætæg asol teled moh nimæ. Kæn nimæ tæmiet, kæn nian tæmiet, mæto tæmærat agin.”

Næghatæn ræha Iesu, næsanænæn tætatig lan

²⁸ Kæn nian Iesu tæmol namnun ræhan næghatæn, kæn netæmim narmilat tæmiwig pik ron,

²⁹ mæto-inu nian tætgætun, sænæmæ tahmen e ræhalat iægætun min ræha Lou, mæto ræhan næghatæn tæfigæm, nepætæn æh-ikin.

8

Iesu tæmol-wir suah kit tæmos nimisæn u leprosi

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Nian Iesu tæmeiuaiu-pa e nitot, netæmim tepæt kæmotætæu-pæn.

² Kæn suah kit nimisæn u leprosi* tæmol tæmuwa ron, misin-pæn nulin o Iesu, kæn mæn mæmæ, “Iæræmæ, okæmæ nakolkeike, kæn nækitun nol-wiræn io kæn mafæl rækis namkimikæn lak.”

³ Kæn Iesu tæmæg-æfæmæh-in nelmin mælæhu-pæn lan, mæn mæmæ, “Æwæh. Iakolkeike. Æwir-ta.” Kæn roiu agin-æh, nimisæn leprosi tæmagim mikæ lan.

⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Æsæn-iaræpæn natimnat min u kæm netæmim, mæto uwîn æm mehm pris kit pæs in tehñ mæmæ nipætïn tinol min-nulan, kæn os-ipæn kæm in nat u itæm Lou ræha Moses tæmæn o suah kit itæm ræhan leprosi tinikæ, kæn netæmim okotitun mæmæ nipahrienæn ninæwir, kæn ræham namkimikæn tinikæ.”

Nahatætæn ræha etæm-iasol kit ræha mopael min

(Luk 7:1-10)

⁵ Kæn Iesu tæmuwîn miet-aræpæn æpæh e taon Kapaneam, kæn etæm-iasol kit ræha mopael min ræha netæm Röm tæmuwa mæplan Iesu, kæn mætæsæk-pæn ron matæn mæmæ,

⁶ “Iæræmæ, ræhak iolwæk tatimis, kæn mætæpil æpæh e nimæ ræhak, nipætïn rafin tæmimis, kæn tatæto tærat pik.”

⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Oekimnæ mol in tæwir min.”

⁸ Kæn etæm-iasol ræha mopael min tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Iæræmæ, io etæmim kit itæm esætuatipæn, kæn esahmenæn mæmæ ik onækuwa e ræhak nipægnoa nimæ. Æn æm næghatæn kit, kæn ekitun mæmæ in otæto tæwir min.

⁹ Ekitun mæmæ nimisæn æh otækæike mol næwiam, mæto-inu io min, ræhak netæm-iasol min kotæramæ, kæn iatol næwialat, kæn mopael min neen æh-ikin itæm io ekæræmæ elat. Okæmæ ekæn kæm kit mæmæ, ‘Uwîn,’ kæn tuwîn. Kæn okæmæ ekæn kæm kit mæmæ, ‘Wa,’ kæn tuwa. Kæn okæmæ ekæn kæm ræhak slef mæmæ, ‘Ol nat u,’ kæn tol nat æh.”

¹⁰ Nian Iesu tæmæto næghatæn æh, kæn narmin tæmiwig pik ron, kæn tæmæn-ipæn kæm netæmim itæm koatuarisig-in mæmæ, “Nipahrienæn iakatæn kæm itæmat mæmæ, suah u sænæmæ in etæm Isrel. Kæn nat ænnapin noanol min ræha Isrel, mæto esehmæn ilat kit itæm ræhan nahatætæn tæskasik tahmen-pæn lan.

¹¹ Iatæn kæm itæmat mæmæ netæmim tepæt okotisi-pæn e nikalin par ikin ne e nikalin pah ikin, okotuwa motagwæn kitæh e tepil ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop æpæh e næræmææn æpæh e nego e neai.

7:29: Mak 1:22; Luk 4:32   * **8:2:** E Naoa Ræha Uhgin, næghatæn u “leprosi” tætgæt-in nimisæn pisin pisin min ræha nuwigitæm. Nimisæn min u tætarækin nuwigitæm, kæn Lou ræha Moses tætan mæmæ suah kit itæm tæmos nimisæn næhlan, in tamkimik e niganæmti Uhgin.

Afin Lev 13-14.   **8:4:** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14   **8:11:** Luk 13:29

12 Mæto itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgın təmaupən mıtəpun itəmat məmə in otərəmərə etəmat, in otəraakin-pən itəmat ihluə e napinəpən, kən ikin əh, netəmim okotasək kən moatəto tərət, kən moatəgətəin nəluilat mın.”

13 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha mopael mın məmə, “Atuwın. Rəham iolwək otəwır tol əm məmə inu ne nəməhatətə məmə Uhgın otol mihin.” Kən e nian ətuatip əh, nıpəti iolwək rəha etəm-iasol rəha mopael mın təmuwa məwır mın.

Iesu təmol nımısən tēpət kotəwır mın
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Kən Iesu təmuwın e nımə rəha Pita, kən muwın imə məplan uhu Pita tatətəp-ətəp mətapil.

15 Kən təmæg-əfəməh-in nelmin mek nelmi pətaguihl un, kən nətəp-ətəpən təmagım mikə, kən tinətul. Kən minatol nagwənən nigı Iesu.

16 Kən ehnaipən in, netəmim kəmotəmik netəmim tēpət itəm narmın rat tətətig elat motuwa o Iesu, kən Iesu təməhg-iarəp narmın rat mın e nəghatən əm rəhan, kən mol-wır netəmim rafin itəm koatimis.

17 Natımnat mın əh təmol nəhlan məmə otol nəghatən rəha ien Aesea tuwa mol nıpahrienən lan, itəm təmən aupən ikin məmə, “In təmos-irəkis nımısən mın rəhatat, kən mol nıpətıtət mın itəm kotəhmə, kotəwır.”

Etəmim kəiu kəmioalkeike məmə okiauarisig-in Iesu
(Luk 9:57-62)

18 Kən nian Iesu təməplan nımanin netəmim itəm koatıləu in, kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə okotuwın e nıkali lek entənıpən-pən.

19 Kən iəgətun kit rəha Lou təmuwa mən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun. Hiə ikin onakatuwın-pən ikin, oekətəu-pən ik.”

20 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kuri iarupın mın, rəhalat nıpəg tatig o napılan, kən mənig mın nımaalat tatig o napılan. Məto Nəti Etəmim, † in rəhan nımə rəha napılan tikə məmə otuwın mapil ikin.”

21 Kən etəmim kit mın rəha Iesu təmuwa mən-ipən kəm in məmə, “Iərəmə. Oekətəu-pən ik məto, pəs ekuwın pitən mıtənım rəhak tata.”

22 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io. Netəmim itəm kəsotolən nəwia Uhgın, in tahmən əm məmə ilat kınotimis rəkis. Pəs ilat okotuwın motitənım rəhalat netəmim itəm kəmotimis.”

Iesu təmən-ıəhau nımətəg asol e Lek Kalili
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Kən Iesu təmuwın e pot, kən rəhan mın netəmim kotuwın ilat mın.

24 Kən təsuwəhən, nımətəg asol kit tətul kən mınol peau-peau asol mın e lek, kən nəhau tətər-pən e pot, iuəhkır əm pot tətəmnım, məto Iesu tətəpil.

25 Kən kəmotuwın motəhgair e Iesu motən-ipən məmə, “! Iərəmə! ! Osmegəh kitat! !Otəsuwəhən kotəmnım!”

26 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro nakotəgin pik? Rəhatəmat nəhatətən təkəku agın.” Kən təmətul mən-ıəhau nımətəg ne peau-peau asol mın. Kən nımətəg təmuraahl nelmin, kən tinəməlinu tinəməlinu.

27 Kən netəmim rəha Iesu narmilat təmiwig pik moatən məmə, “! Ei! ? Etəmim naka u? Nat əpnəpın nımətəg ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

8:12: Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28   **8:17:** Aes 53:4   † **8:20:** Nian Iesu təmən nərgin u “Nəti Etəmim,” tətəghat-in atip in. Nərgin u təmiet e Naoa rəha Daniel ne naoa pisin pisin mın e Oltesteman. Kən nıpətin təmə suah kit itəm təmisi-pən o Uhgın kən matos nepətən rəha Uhgın.   **8:20:** 2 Kor 8:9   **8:24:** Sam 4:8   **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9

Iesu tæmæhg-iaræp narmin rat e etæmim kæiu

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Kæn nian Iesu tæmuwa miet-pa entænipæn-pæn e lek, ikin Katara, kæn etæmim kæiu itæm narmin rat min kotatig elau kæmiaiet-aræpa mæmæ okuæplan Iesu. Ilau kæmiasipæn e nipæg kæpiel min, ikin katitænim netæmim ikin. Ilau kuæsanæn mætioh netæmim, kæn netæmim koatægin nuwin-pænæn ikin.

²⁹ Kæn æmun narmin rat min itæm kotatig elau kæmotaget æfamæh motæn mæmæ, “!Ik Næti Uhgîn! ?Næmuwa mæmæ nakahrol itimat? ?Næmuwa mæmæ nakol nalpînæn kæm itimat itæm tæsolæn æh nian ræhan?”

³⁰ Iuæhkîr æm olat, pikæs min tepæt æh-ikin kotagwæn,

³¹ kæn narmin rat min kotasæk-pæn o Iesu motæn mæmæ, “Okæmæ nækæhg-iaræp itimat, ahl-ipæn itimat ekotuwin e pikæs min æh.”

³² Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Otuwin.” Kæn narmin rat min kæmotiet elau, motaiu motuwin e pikæs min, kæn æmun pikæs min ilat rafin kæmotaiu moteiuaiu ikin tækul-ækul ikin, kæn motiet-pæn e lek motamnim.

³³ Kæn netæmim itæm koatehm pikæs min, kæmotagim motuwin e taon motæn-iaræp natimnat rafin, ne natimnat itæm Iesu tæmol kæm suah mil itæm narmin rat min kotatig elau.

³⁴ Kæn æmun netæmim rafin ræha taon kæmotuwa mæmæ okotæplan Iesu. Kæn nian kæmotæplan in, kæn kæmoatækæike æskasik kæm in mæmæ otækæike miet æh-ikin æh.

9

Iesu tæmol-wir etæm

nipætîn tæmimis

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Kæn Iesu tæmuwin e pôt muwin entænipæn-pæn e lek, kæn miet-aræpa iman ikin, e taon Kapaneam.

² Kæn netæmim neen kæmotilæs etæmim kit motuwa ron. Nipætîn mæsin tæmimis, kæn mætæpîl e ræhan nimitiwin. Kæn nian Iesu tæmæplan ræhalat nahatætæn, kæn tæmæn-ipæn kæm etæm tatimis un mæmæ, “Nætîk, æsæginæn. Ræham nolæn rat min emos-irækis rækis.”

³ Kæn nian kæmotætø næghatæn æh, iægætun min neen ræha Lou kotæn-ipæn kæm ilat min mæmæ, “Næghatæn æh tærat. Suah æh tætgæt mæmæ otol mæmæ in Uhgîn.”

⁴ Mæto Iesu titun nætæligæn ræhalat kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Tæhro itæm nakoatos nætæligæn itæm tærat min-nulan?”

⁵ ?In pæhræuon timætig mæmæ oekæn, mæmæ, ‘Emæfæl rækis ræham nolæn rat min,’ o ‘Ëtul maliwæk?’*

⁶ Kæn roiu ekol nat kit mæmæ nækotitun mæmæ Næti Etæmim tatos nepætæn ikin-u e nætueintæn mæmæ otæfæl rækis tæfagæ rat min.” Kæn in tæmæn-ipæn kæm suah æh tatimis mæmæ, “Ëtul milæs ræham nimitiwin maliwæk matuwin latuænu.”

⁷ Kæn suah u tatimis tæmætul maliwæk matuwin latuænu.

⁸ Kæn nian nimanin netæmim kæmotæplan nat æh, kæn kæmotægin, kæn motænwiwi nærgi Uhgîn itæm tæmos-ipæn nepætæn kæm etæmim mæmæ otol næhlan.

Iesu tæmaun-in Matiu

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

8:29: Mak 1:24; Luk 4:41   9:1: Mat 4:13   9:4: Luk 9:47; Jon 2:25   * 9:5: Okæmæ Iesu titun nol-wiræn suah kit, kæn tætgætun mæmæ tatos næsanænæn o Uhgîn mæmæ otæfæl rækis nolæn rat min ræha netæmim.   9:6: Jon 17:2

⁹ Kæn Iesu tæmaliwæk muwin mæsin min, mæplan suah kit, nærgin u Matiu. In etæmim itæm tatos mæni ræha takis, kæn tatæpælæh ikin katætou-pæn takis ikin. Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Uarisig-in io, muwa etæmim ræhak.” Kæn in tæmætul muarisig-in Iesu.

¹⁰ Kæn Iesu tæmuwin mætagwæn e nimæ ræha Matiu, kæn netæmim tepæt ræha nosæn mæni ræha takis kæmotuwa, kæn netæmim tepæt itæm koatol tæfagæ rat[†] kæmotuwa, kæn ilat kæmotuwa motæpælæh motagwæn ilat Iesu ne ræhan netæmim.

¹¹ Kæn nian Farisi min kæmotæplan nat æh, kæn kotæn-ipæn kæm netæm ræha Iesu mæmæ, “?Tahro ræhatæmat iægætun tætagwæn kælæh ilat netæm koatos mæni ræha takis ne netæm koatol tæfagæ?”

¹² Mæto Iesu tæmæto ræhalat næghatæn kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Etæmim itæm tæsimisæn tæsuwinæn mæplan tokita. Mæto etæmim u itæm tatimis, in otækæike muwin mæplan tokita.

¹³ Otuwîn motegæs-in motol nipæti næghatæn u pahrien itæm Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ,

‘Nat kit tatol nikik tætagien, inu mæmæ onækotasækitun netæmim, mæto sænæmæ ræhatæmat sakrifais min itæm nækoatol moatos-ipa kæm io itæm tatol nikik tætagien.’[‡]

Iatæn tol min-nulan mæto-inu emæsuwamæn mæmæ ekaun-in netæm min u itæm nikilat tæht mæmæ kinotætuatip rækis mæmæ okotuarisig-in io, mæto emuwa mæmæ ekaun-in netæm min u, netæm nol tæfagæ mæmæ okotuarisig-in io.”

Nolan ræha napæsæn nagwænæn o Uhgîn

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Kæn netæmim ræha Jon Baptais kæmotuwa motæplan Iesu motæn-ipæn kæm in mæmæ, “Æplan-tu. Itimat ekotætuaekæm motapæs nagwænæn motæfak kæm Uhgîn, kæn Farisi min, ilat min koatol mihin. ?Mæto tæhrol e ræham netæmim kæsotolan næhlan?”

¹⁵ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Nian netæmim koatol marit ræha suah kit, kæn in tætatig e nagwænæn ræhan ilat in min neen, nikitæmat tæht mæmæ in min neen okotasæk? !Kæp! Mæto nian æh-ikin itæm tatuwa mæmæ netæmim okotilæs-irækis etæmim itæm katol nagwænæn ræhan. Kæn e nian æh, in min neen kotitun napæsæn nagwænæn.

¹⁶ “Kæn etæmim kit tikæ mæmæ otos nimismisi nimæhan wi kit, kæn mæhlætæn-pæn e nimæhan oas ræhan itæm tæmæhap, mæto-inu okæmæ tol næhlan, kæn nimismisi nimæhan wi titun næhapæn nimæhan oas, kæn ikin tæmæhap ikin aupæn titun nuwamæn mol iahgin pik agin.

¹⁷ “Kæn etæmim kit tikæ mæmæ otos wain itæm kæmol wi, kæn miuw-pæn e pætæl oas u tæskasik itæm kæmol e nuwigi næni. Okæmæ tol næhlan, kæn wain otahlæpik, kæn pætæl otæhap, kæn wain otæhtæg, kæn pætæl otærat. § Mæto wain itæm kæmol wi okækæike kiuw-pæn e pætæl itæm kæmol wi timætmætig, kæn wain ne pætæl katuæmahl wir.”*

[†] **9:10:** Farisi min, ilat kæmoatætou-pæn wir agin-æh Lou rafin itæm Uhgîn tæmos-ipæn kæm Moses mæmæ Moses otos-ipæn kæm netæm Isrel. Kæn ilat koatætou-pæn wir min næghatæn min itæm kæmotisi-pæn e Lou ræha Moses, mæto netæmim æm kæmotol, sænæmæ Lou ætuatip min ræha Uhgîn. Kæn Farisi min, katæn mæmæ netæmim rafin itæm kæsotætou-pænæn lou ælkælæh min æh, ilat iol tafagæ. **9:11:** Luk 15:2 **9:13:** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 [‡] **9:13:** Nian Uhgîn tæmæn næhlan, nipætæn mæmæ in otapæs ræhalat sakrifais min mæto-inu næratæn tætatig e nikilat. Uhgîn tæmæn mæmæ ilat kotækæike motasækitun netæmim. **9:14:** Luk 18:12 § **9:17:** Afîn futnot e Luk 5:37 * **9:17:** Iesu tæmæn næhlan mæmæ in otægætun ilat mæmæ ræhan nægætunæn in tuwiwi mol pisin e nægætunæn ræha Farisi min ne iægætun min ræha Lou.

Pətagwəhl kit itəm tatimīs ne pətan əkəku kit itəm təmimīs

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Nian Iesu tatən-ipən natimnat min əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa misin-pən nulin o Iesu məmə, “Nətik pətan əkəku təmimīs roiu əm. Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh min.”

¹⁹ Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisig-in suah un motuwın.

²⁰ Kən əmun pətan kit əh-ikin itəm tatos nimisən rəhalat nıpitan nian rafin əm, minos nup tuelef.† Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən meapən mek nıpəgnəmti kot məsin rəhan,

²¹ təmöl nəhlan məto-inu tatən atıp kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun.”

²² Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, əsəginən. Rəham nəhatətəən təmöl ik nınəwır min.” Kən e nian əh, rəhan nimisən təmikə.

²³ Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwın imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nimisən, kən netəmim kəmoatasək pik.

²⁴ Kən Iesu təməni-pən məmə, “Otiet motuwın isəu, məto-inu pətan əkəku un təsimisən, məto in tətəpıl əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu.

²⁵ Məto nian netəmim kəmotiet motuwın ihluə, kən tuwın imə, maskəlīm nelmı pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul.

²⁶ Kən namnusən rəha nat u təmaiu mıtəlau rafin e nəptən əh.

Iesu təmöl-wır iganəmtin rat kəiu

²⁷ Kən nian Iesu təmiet ikin əh, məto iganəmtin rat mil kəiu kəmuətəu-pən in, kən mətuəgət əfəməh məmə, “!Mipi Kig Tefit, asəkitun itimlau!”

²⁸ Nian Iesu tinuwın əpəh imə, kən iganəmtin rat mil kuea ron. Kən Iesu təməni-pən kəm ilau məmə, “? Itəlau nətuahatətə məmə ekıtun nol-wırən niganəmtitəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmə, “Əwəh, İərmərə.”

²⁹ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmın e niganəmtitəlau mən-ipən məmə, “Uhgın otol-wır niganəmtitəlau məto-inu nəmuahatətə lan.”

³⁰ Kən niganəmtitəlau tinəwır kən kınatəplan nat. Kən Iesu təməni-pən əskasik kəm ilau məmə, “Onəsüən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim.”

³¹ Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəpəp namnusən rəha Iesu tuwın mıtəlau e ikin min rafin e nəptən u.

Iesu təməhg-iarəp narmın rat e etəm təruru nəghatən

³² Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotiləs etəmim kit təruru nəghatən motuwa o Iesu. Suah əh in təruru nəghatən məto-inu narmın rat tətətig lan.

³³ Kən Iesu təməhg-iarəp narmın rat e suah əh, kən tinatəghat. Kən nımanın netəmim narmilat təmiwig pik ron, kən motən məmə, “Suah kit təsəplanən nat kit tol nulan əpəh İsrəl nian kit ne.”

³⁴ Məto Farisi min kəmotən məmə, “Tatos nəsanənən o etəm-iasol rəha narmın rat min məmə otəhg-iarəp narmın rat min.”

Iesu nikin təmahmə pik o netəmim

³⁵ Kən Iesu təmaliwək matuwın e taon ne latuənu min rafin, kən matəgətun əpəh e nıpəgnoa nimə min rəha nuəfiminən, matən-iarəp namnusən təwır rəha nərəməərəən rəha Uhgın, kən matol-wır netəmim rafin itəm koatimīs, ne netəmim rafin itəm nıpətılət tərət koatəwır.

† 9:20: Lou təməni məmə nimisən u leprosi təmöl pətan əh tamkimik, kən okəmə tatek suah kit, kən in min otamkimik. 9:21: Mat 14:36 9:27: Mat 20:29-34 9:30: Mat 8:4 9:33: Mak 2:12 9:34: Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 9:35: Mat 4:23; Mak 1:39

³⁶ Nian tæmæplan nïmanin netæmim tïnepæt pik, kæn nïkin tæmahmæ pik olat mæto-inu kinotos pik nahmæn, kæn motæruru nasitu-atipæn e ræhalat næmegæhæn, kinotahmen e sipsip min itæm etæmim tikæ o nehman ilat.

³⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, “! Otæplan-tu! Nagwænæn tepæt æpæh e nasumæn itæm kinotimætæ, mæto iolwæk min noan mæsin æm kotæulæk-in.

³⁸ Kæn otæfak-pæn o etæm-iasol ræha nasumæn mæmæ otahl-ipa iolwæk min tepæt mæmæ okotuwin kæulæk-in nasumæn ræhan.”

10

Netæm tuelef ræha Iesu (Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Kæn Iesu tæmaun-in netæm tuelef ræhan kotuwa kitiah, kæn mos-ipæn næsanænæn kæm ilat mæmæ ilat kotitun næhg-iaræpæn narmin rat min e netæmim, kæn motitun nol-wiræn nimisæn min rafin, ne netæm min u nipætilat tæmærat.

² Kæn inu nærgi netæm tuelef ræha Iesu: in taupæn Saimon, u nærgin kit min un Pita; ne tæhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, næti Sepeti mil;

³ ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etæmim ræha nosæn mæni ræha takis; ne Jemes næti Alfeas; ne Tateas;

⁴ ne Saimon u kætaun-in mæmæ Selot;* ne Jutas Iskariot u tæmegæhan-in-pæn Iesu tuwin e nelmi ræhan tikimïr min.

Iesu tæmahl-iaræp ræhan netæmim tuelef (Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Kæn nian Iesu tæmahl-iaræp ræhan netæmim tuelef mæmæ okotuwin motol wæk ræhan, tæmaupæn mæghat kæm ilat mæmæ, “Itæmat onætotuwinæn o netæm min un sænæmæ noanol min ræha Isrel, kæn mætotuwinæn e taon kit ræha netæm Sameria,

⁶ mæto onækotuwin o noanol min ræha Isrel itæm kotahmen e sipsip min koatæue.

⁷ Kæn nian nakotuwin, nækotækæike motæn-iaræp mæmæ, ‘Nian itæm Uhgin otæramææ e netæmim rafin lan, tinatuwa iuahkïr.’

⁸ “Kæn itæmat nækotækæike motol netæm koatimis kotæwir min. Kæn itæmat nækotækæike motol netæm kæmotimis kotæmegæh min. Kæn netæmim itæm leprosi tatol ilat, nækotækæike motol nipætilat tuwa mæwir min. Kæn netæmim itæm narmin rat tætatig elat, itæmat nækotækæike matæhg-iaræp narmin rat min kotuwin isæu olat. Kæn næsanænæn itæm næmotos, næmætososæn næmtin. Kæn onækotækæike motol wæk æm, netæmim okæsetouæn itæmat lan.

⁹ Nian nakotuwin, næsotosæn mæni.

¹⁰ Kæn mætotæmikæn ræhatæmat kætim min. Kæn natimnat itæm nakoatuwin-in, in æm un, mæstos minan iahgoau kit min. Kæn mæstosæn put, ne kasikin ræhatæmat min. Iatæn næhlan mæto-inu tætuatip æm mæmæ katos-ipæn kæm iolwæk min natimnat itæm tætuatip o natigæn ræhalat.

¹¹ “Nian nakotuwin e taon kit o latuænu kit, nækotækæike motehm etæmim kit itæm nïkin tagien mæmæ nakotuwin mætætig itæmat min, kæn nakoatætig ikin æh mætoarus-pæn nian nakotiet min.

¹² Nian nakotuwin kætætig e nïmæ kit, nækotækæike kæghat wir kæm ilat mæmæ, ‘Næmælinuæn tætatig otæmat.’

9:36: Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34   **9:37:** Luk 10:2   **10:1:** Mak 6:7;

Luk 9:1   * **10:4:** Selot in suah kit itæm in tatætul æskasik o kantri ræhan.   Æplan e tiksonari.   **10:6:**

Jer 50:6   **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11   **10:9:** Luk 10:4   **10:10:** Luk 10:7; 1 Kor 9:14   **10:12:**

Luk 10:5-6

¹³ Kæn okämæ netämim e nipægnoa nimæ u, nikilat tagien mämæ okotos itämat, kæn pæs rähätämät næghatæn ræha næmælinuæn tətätig olat. Mæto okämæ nikilat tæsagienæn otämät, nækotækäike motos næghatæn ræha næmælinuæn moatuwin.

¹⁴ “Kæn okämæ netämim neen kəsotolkeikeæn mämæ okotit itämät nako-tuwîn e rəhalat nipægnoa nimæ, o kəsotätəlig-inən rəhatämät næghatæn, kæn nian nækoatiet e nimæ rəhalat, o rəhalat latuənu, nækotækäike moto-hapispis rækis nisip e nelkitämät mämæ ilat okotitun mämæ næmotəuhlin-pən mäntaätämät olat.

¹⁵ Nipahrienən iatən kəm itämät, e nian itəm Uhgîn otakil netämim, nalpînən ræha netəm min əh in otəskasik pik maprækis-in nalpînən ræha netəm kotərat aupən e taon mil əh, Sotom ne Kōmora.”

Netämim okotol tərät kəm netämim rəha Iesu

¹⁶ Kæn Iesu təmatəkäike matən mämæ, “Otətəlig-in-tu. Etahl-ipən itämät nakoatuwin tahmen e sipsip min itəm kəmotuwîn ilugin e kuri iarupin min. Onəkotəkäike motenatig wir tahmen e malikim, kæn itämät motan mätig tahmen e mänig mak.

¹⁷ Onakoatəto wir itämät o netämim, mæto-inu ilat okotiləs itämät mämæ nækoatətul e niganəmti kaonsel rəhalat, kæn okotalis itämät əpəh imə e nimæ ræha nuəfimînən.

¹⁸ “Kæn mæto-inu itämät netämim rəhak, okotewkəkan itämät nakotuwîn motətul e niganəmti etəm-iasol min ræha kapman min, ne kig min mämæ nækotən-iarəp næghatæn təwir rəhak e niganəmtilat, kæn e niganəmti Iaihlua min.

¹⁹ Nian ilat okotuwa motiləs itämät, kæn nikitämät təsəht pikən mämæ onəkotuwîn motən mämæ naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəginən mæto-inu Narmin Ræha Uhgîn, in otos-ipinæ næghatən itəm onəkotən e nian ətuatip əh.

²⁰ Nəsotəginən mæto-inu sənəmæ itämät onəkotəghat, mæto Narmin Ræha rəhatämät Tata, otos-ipinæ næghatən kəm itämät mämæ nakoatən-iarəp.

²¹ “Netämim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimir min mämæ okotohamnu ilat, kæn tata min okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kæn nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min mämæ okotohamnu ilat.

²² Netämim rafin okotetəhau itämät o nærgək. Mæto etəm otətul əskasik mætoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kæn Uhgîn otosmegəh.

²³ Nian okotol tərät kəm itämät e taon kit, kæn nakotiet motagim motuwîn e taon pisin kit min. Iatən pahrien kəm itämät mämæ okol nəsotuwîn rafinən e taon min ræha Isrel mætoarus-pən Nəti Etämim in otuwa min.

²⁴ “Netämim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprækis-inən rəhalat iəgətun, kæn iolwək min, okol kəsotaprækis-inən rəhalat etəm-iasol.

²⁵ Netəm katəgətun ilat, kotəkäike motagien mämæ okotuwa motahmen e iəgətun rəhalat, kæn iolwək min kotəkäike motagien mämæ okotuwa motah-men e etəm-iasol rəhalat. Io, io etəm-iasol ræha nimæ. Okämæ netämim neen kotən rat io mämæ io Pielsepul, u nærgin kit ræha Setan, kæn okol tahmen min əm e iolwək min ræha nimæ rəhak.”

Etämim rəha Iesu

təsəginən etämim

(Luk 12:2-7)

26 Kən Iesu təmən məmә, “Tol nəhlan, əsotəginən netəmim. Natimat itəm netəmim koatəfətāin, Uhgīn otīləs-iarəpa ikīn tagəhag ikīn, kən natimnat itəm netəmim koatəhluuag-in, Uhgīn otīləs-iarəpa, netəmim rafin kotəplan.

27 Natimnat itəm iatən kəm itəmat e nəpīnəpən, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp mīn e nəhag-əhagən, kən natimnat itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp əsol e nīganəm̄ti netəmim.

28 “Sotəginən netəmim itəm kotītun nohamnuən nīpətītəmat, məto okol kəsotohamnuən narmitəmat. Məto nəkotəgin Uhgīn itəm tītun nərəkīnən nīpətītəmat ne narmitəmat e nīgəm əsol.

29 Otəplan-tu. Mənīg əlkələh mīn, netəmim koatol-salīm-in mənī əkəku əm. Məto okəmә rəhatəmat Tata Uhgīn təsegəhan-inən ilat, okol kit təsīmīsən.

30 Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgīn tətāfin rafin ilat.

31 !Tol nəhlan, sotəginən! Uhgīn tolkeike pīk itəmat taprəkīs-in mənīg əlkələh mīn əh.

32 “Tol nəhlan, okəmә etəmim otən-iarəp nərgək e nīganəm̄ti netəmim, kən io mīn iatən-iarəp nərgīn e nīganəm̄ti rəhak Tata e nego e neai.

33 Məto okəmә etəmim otən-iarəp e nīganəm̄ti netəmim məmә in sənəmә rəhak, kən ekən-iarəp e nīganəm̄ti rəhak Tata e nego e neai məmә in sənəmә rəhak.

34 “Nīkītəmat təsəhtən məmә emuwa məmә ekələhəu nəməlinuən e nətueintən. Eməsəwamən məmә ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmә ekol netəmim kotəmou.

35 İatən nəhlan məto-inu emuwa məmә ekol iərman otol tīməht ilau rəhan tata, kən pətān otol tīməht ilau rəhan mama, kən pətān otol tīməht ilau uhun,

36 kən etəmim otol tīkīmīr ilat atīp rəhan mīn.†

37 “Kən etəmim itəm tolkeike pīk rəhan tata ne mama taprəkīs-in io, in təsəhmenən məmә otuwa rəhak etəmim. Kən etəmim itəm tolkeike pīk netīn iərman o pətān taprəkīs-in io, in təsəhmenən məmә otuwa rəhak etəmim.

38 Kən etəmim itəm təsiləsən rəhan nīg kəməlūau muarisīg-in io,‡ in təsəhmenən məmә otuwa rəhak etəmim.

39 Kən etəmim itəm tatol pīk wək əm məmә rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwīr, otəmkarəpən e nəmegəhən pəhrien. Məto etəmim itəm otīmīs o nərgək, in otos nəmegəhən līlin.

40 “Kən etəmim itəm tatos itəmat e nīkīn agien, kən təhmen əm məmә tatos io e nīkīn agien. Kən etəmim itəm tatos io e nīkīn agien, kən təhmen əm məmә tatos etəm u itəm təməhl-īpa io.

41 Kən etəmim itəm tatos e nīkīn agien ien rəha Uhgīn, məto-inu in tītun məmә suah u in ien rəha Uhgīn, in otos nətəuən lan, təhmen əm e itəm ien mīn koatos. Kən etəmim itəm tatos e nīkīn agien etəm ətuatīp, məto-inu in tītun məmә in etəm ətuatīp, in otos nətəuən lan, təhmen əm e etəm ətuatīp.

42 Kən etəmim itəm tatos-īpən nəhau ətəp noan-məsīn əm kəm rəhak etəmim, məto-inu in tītun məmә rəhak etəmim, nat əpnəpīn rəhak etəmim

10:26: Mak 4:22; Luk 8:17   10:28: Rom 8:31; Jem 4:12   10:31: Mat 6:26   10:33: Luk 12:8-9

10:36: Maeka 7:6; Luk 12:51-53; † 10:36: Nuwamən rəha Iesu otol məmә netəmim okotoor ilat mīn məto-inu, neen okotəhatətə lan, məto neen okəsotəhatətəən lan, kən moatətəhau.   10:37: Luk 14:26-27

‡ 10:38: Nīpətī nəghatən rəha Iesu sənəmә rəhan netəmim okotəkəike kīmīs e nīg kəməlūau təhmen əm lan. Nīpətī nəghatən u məmә kītāt rafin kītīah kītīah kotəkəike motegəhan-in məmә Uhgīn otol nəwīan e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kītāt, okəm-naka kītāt okotīmīs o nərgīn, o kəm-naka nəratən mīn əh otəsəwamən e nəmegəhən rəhatat. Kītāt kotəuru, məto kotətul matīp əm o natīgən e nəmegəhən itəm Uhgīn tolkeike.   10:39: Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25   10:40: Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

in ləhau aɡin, nɪpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətəuən.”

11

Iesu ne Jon Baptais (Luk 7:18-35)

¹ Nian Iesu tɪnol namnun nəɡətunən rəhan netəm tuelef, təmiet ikin əh muwin e taon min e nɪtən Kalili, matəɡətun netəmim kən matən-iarəp nəghatən rəha Uħgin kəm ilat.

² E nian əh, Jon Baptais tətətig e kalapus, kən in təməto namnusən e wək itəm Iesu tatol. Kən təməhl-ipa rəhan neen netəmim kotuwɪn motətəpəh ron məmə,

³ “?Təhro? ?Ik u etəm kəmatən aupən məmə suah kit otuwa, o itimat ekoatəsahgin etəmim kit min məmə otəpanuwa min?”

⁴ Kən Iesu təməh-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin motəplan Jon motən-ipən nat naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan:

⁵ netəm niganəmtilat təpɪs kɪnoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkɪlat tərət kɪnotəto təwɪr kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmotos nɪmɪsən leprosi, nuwigilat tɪnəwɪr. Kən netəm min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tɪnoag, kən netəm min u kəmotɪmɪs, kɪnotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tɪnatən-iarəp namnusən təwɪr kəm ilat.

⁶ Etəmim otətig e nəwɪrən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəhan nahatətəən lak o natimnat itəm io ekol.”

Iesu təməghat-in Jon Baptais

⁷ Nian netəmim rəha Jon koatɪtəlig, kən Iesu tɪnətuoun matəghat-in Jon kəm netəm min u koatəpələh əh-ikin, matən məmə, “?Aupən, nəmotuwɪn ikin taruən-aruən ikin məmə nəkotəplan naka? ?Nəmotuwɪn məmə nəkotəplan suah kit tahmen e nuwig itəm nɪmətag tətəhləpɪk-ahləpɪk əpnəpɪn əm? Kəp.

⁸ ?Kən təhro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit itəm tətuwɪn e napən wɪr nəmtɪn tɪkɪs? Kəp. Netəm kotuwɪn e napən wɪr tol nəhlan, nian rafɪn kotətig e nɪmə rəha kɪɡ.

⁹ ? Kən təhro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit? Əwəh, nɪpahrienən, kən etəmim əh in ilis taprəkis-in ien.

¹⁰ Inu etəm Naoa Rəha Uħgin təmətəghat-in nian Uħgin təməh məmə, ‘Otəplan-tu. Iatahl-ipɪnə rəhək iahləpɪs itəm otos rəhək nəghatən. In otəpən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɪp.’

¹¹ Nɪpahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tɪkə itəm təməiir e nətueintən in ilis taprəkis-in Jon Baptais, kən məto etəm ləhau aɡin e nərəmərəən rəha Uħgin, in ilis taprəkis-in Jon.*

¹² E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uħgin mətoarus-pa roiu, nərəmərəən rəha Uħgin in təskasik məmə otol wək matuwɪn. Kən netəmim itəm kotəskasik kotalkut pɪk məmə okotuwɪn motətig əhgin.

¹³ Iatən nəhlan məto-inu, aupən aɡin mətoarus-pa nian rəha Jon, nəghatən min rəha Lou itəm Uħgin təmos-ipən kəm Moses, ne nəghatən min rəha ien min rəha Uħgin, koatən-iarəp nərəmərəən rəha Uħgin.

11:5: Aes 35:5-6; 61:1   **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76   * **11:11:** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nisaiiən. In tatol əpen-əpenə suatɪp rəha Kristo itəm Uħgin otahl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tɪnatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol məto-inu in tatos wək əh. Məto nat kit itəm in təwɪr taprəkis-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tətəuwa etəm rəha Uħgin nian in tətəhatətə e Iesu Kristo.   **11:13:** Luk 16:16

14 Kæn okæmæ nikitæmat tagien mæmæ nakotos nætelligæn u, ekæn mæmæ Jon in Elaija itæm in ien kit aupæn kæmatæn mæmæ otuwa.

15 Etæm matælgin tatig, tæwir mæmæ in otætellig-in wir kæn mitun næghatæn min u.

16 “?Netæm min u itæm koatatig roiu, ilat kotæhrol nulan? Ilat kotahmen e nisualkælæh itæm koatæpælæh ikin katol maket ikin moatakuhl motaun-in ilat min neen mæmæ,

17 ‘Itæmat emotahl nau kæm itæmat mæmæ onakoatol danis ræha nagienæn lan, mæto itæmat nækæsotolæn danis. Kæn itæmat emoatasæk eiua ræha nimisæn, mæto næsotasækæn kitat min itæmat.’

18 Iatæn næhlan mæto-inu Jon tæmuwa, kæn matætuaekæm mætæpæs nagwænæn matæfak kæm Uhgîn, kæn mæsænimæn wain. Kæn netæmim kotæn mæmæ, ‘Suah æh, narmîn rat kif tætatig lan.’

19 Mæto nian io, Næti Etæmim, emuwa kæn mætagwæn kæn matænim wain, kæn netæmim kotæn mæmæ, ‘Otæplan-tu, suah æh in etæmim ræha nagwæn pikæn ne etæmim ræha næpîsæn, kæn motan kælæh ilat netæmim ræha nosæn mæni e takis, ne netæmim itæm nol tæfagæ.’ Mæto netæmim itæm koatætæu-pæn nitunæn ræha Uhgîn koatol wæk wir min. Kæn wæk wir min æh koatægætun mæmæ nitunæn ræha Uhgîn in nîpahrienæn.”

*Næhmææn asol otuwa
(Luk 10:13-15)*

20 Kæn Iesu tæmægæt æskasik e netæm e taon min æh itæm in tæmol nat pîspîs tæpæt ikin e nîganæmtilat. Tæmægæt næhlan mæto-inu ilat kæsotæuhlinæn nætelligæn ræhalat o ræhalat nolæn rat min.

21 Tæmæn mæmæ, “!Itæmat netæm Korasin, kæsi, næhmææn asol otuwa otæmat! Itæmat netæm Petsæta, kæsi, næhmææn asol otuwa otæmat! Mæto-inu emol pap nat pîspîs tæpæt e taon ræhatæmat! Kæn okæmæ emol natimnat min æh æpæh Tæa ne Saeton aupæn, okol netæmim æh-ikin æh kæmotæuhlin ræhalat nætelligæn e nolæn rat min, kæn ilat kæmotuwîn e natimnat rat motuwîn moatæpælæh e næmtap e nîgæm motægætun mæmæ koatæto tærat agin o ræhalat nolæn rat min.

22 Mæto iatæn kæm itæmat mæmæ e nian æh itæm Uhgîn otol nælpînæn kæm netæmim, nælpînæn ræhatæmat in otæskasik, maprækis-in nælpînæn ræha netæm Tæa ne Saeton aupæn ikin.

23 “?Kæn itæmat netæm Kapaneam, nikitæmat tæht mæmæ Uhgîn otîlæs-ipær itæmat e ikin ræha nîsiaiæn æpæh e nego e neai? !Kæp! Mæto Uhgîn otæhlman itæmat nakotuwîn læhau agin, imæ naulisæn, mæto-inu emol nat pîspîs tæpæt e taon ræhatæmat. Kæn okæmæ emol natimnat min æh æpæh Sotom, kæn netæm ikin kæmotæuhlin ræhalat nætelligæn, kæn okol Uhgîn tæmæsærækinæn Sotom, kæn tæmætætig æm mætoarus-pa u-roiu.

24 Mæto iatæn kæm itæmat mæmæ e nian æh itæm Uhgîn otol nælpînæn kæm netæmim, nælpînæn ræhatæmat in otæskasik, taprækis-in nælpînæn ræha netæm Sotom aupæn ikin.”

*Itæmat itæm nînotæpou
(Luk 10:21-22)*

25 Kæn e nian æh, Iesu tæmæfak matæn mæmæ, “Tata Uhgîn, ik Iæræmæwæ ræha natimnat rafin ilis e neai ne læhau e nætueintæn. Iatænwiwi ik mæto-inu næmæhluaig-in nîpæti natimnat min u e nîganæmti netæmim itæm kotenatig motitun wir nat. Kæn næmol-aræp kæm netæmim itæm kotahmen-pæn æm e nisualkælæh mæmæ okotitun wir.

²⁶ Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²⁷ Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmos-ipa nitunən rafin agin kəm io. Kən suah kit tikə itəm titun wir io u Nəti Uhgın, məmə io pah ətuatip. Məto Tata Uhgın əm titun. Kən suah kit tikə itəm titun wir Uhgın, məto io pisin əm u Nəti Uhgın, ekıtun, ne netəmim itəm io emitəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgın kəm ilat.

²⁸ “Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pik wək kən ninotəpou o natipa-inən katipa əfigəm mın, kən ekos-ıpinə namegən.†

²⁹ Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat lan. İatən nəhlan məto-inu io etəm mətig, kən rəhak nətəligən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat namegəhən.

³⁰ Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ıpinə kəm itəmat in timətig, kən rəhak katipa in toigoig.”

12

İəməmə rəha Sapat

(Mak 2:23–3:6; Luk 6:1-11)

¹ Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan mın netəmim kəmotaliwək motuwın-pən e nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netəmim nəumis təmus ilat, kən kəmotəhl noa wit kən motun. ² Məto nian Farisi mın kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ıpən kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-tu! Rəham netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat.”

³ Kən Iesu təməni-ıpən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig Təfit təmol əpən, nian in ne rəhan mın netəmim nəumis təmus ilat?

⁴ In təmuwın imə e Nımə Tapolen Rəha Uhgın, kən mos pıret mun itəm pris mın kınotos-ıpən rəkis kəm Uhgın. Kən nolən əh tatətgəhl Lou, məto-inu pıret əh, Lou tatən məmə pris mın əm kotıtun nunən.

⁵ ?Kən nəmotafin e Lou o kəp, məmə nian rafin e Sapat, pris mın əpəh e Nımə Rəha Uhgın, ilat koatol wək rəhalat itəm tatətgəhl Lou rəha Sapat? Məto Uhgın tatəplan məmə nat əh in tətuatip əm.

⁶ Məto İatən kəm itəmat məmə suah kit u ikın-u in ilis taprəkis-in Nımə Rəha Uhgın.

⁷ E Naoa Rəha Uhgın, in tatən məmə, ‘Nat kit tatol nıki tətəgien, inu məmə onəkotasəkıtun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais mın itəm nəkoatol moatos-ıpa kəm io itəm tatol nıki tətəgien.’

Okəmə nəkotıtun nıpəti nəghatən u, kən netəm mın u itəm kotətuatip, okul nəsotakılən ilat motən məmə ilat koatol nolən rat.

⁸ İatən nəhlan məto-inu io, Nəti Etəmim, io İəməmə rəha Sapat.”

⁹ Kən Iesu təmiət ikın əh, maliwək matuwın əpəh imə e nımə rəha nuəfımınən rəhalat.

¹⁰ Kən əmun ikın əh, suah kit əh-ikın nelmın təmimis, təsəg-ətuatip-inən. Kən kəmotəpəh o Iesu məmə, “?Təhro? ?In tətuatip e Lou məmə e Sapat, etəmim titun nol-wırən etəmim itəm tatımis?” İlat kəmotəpəh ron məto-inu koategəs-in nat tərət kit rəha Iesu itəm ilat okotıləs-ıpən in e kot ron.

11:27: Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28:** Nəghatən u ‘natipa-inən katipa əfigəm mın’ tatəghat-in Lou rəha netəm İsrəl itəm kotahmen e nat təfigəm məto-inu Lou mın u, ilat kotəskasik pik, kən tiəkis o nolən. **11:28:** Jer 31:25 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Dut 23:25 **12:2:** Eks 20:10 **12:4:** 1 Saml 21:1-6 **12:4:** Lev 24:5-9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mat 12:41-42 **12:7:** Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10:** Luk 14:3

11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə itəmat kit rəhan kit sipsip, kən sipsip un tiwig-pən e noakimil e Sapat, nikitəmat təht məmə suah əh otuwın miuw-pər-pa mın? !Əwəh! Otəkəike muwın miuw-pər.

12 !Məto etənim, in nat keike taprəkis-in sipsip! Kənu, in tətuatip əm e Lou məmə natol nat itəm təwir e Sapat.”

13 Kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, “Əg-ətuatip-in-tu nelməm.” Kən təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin tinuwa mınəwir agin mın, tınahmen e nelmin kit mın.

14 Məto Farisi mın kəmotiet motuwın ihluə mınəotətə noa ron məmə okotohamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgın təmitəpun

15 Kən Iesu təmitun nətəligən rəhalat, kən təmiet ikin əh. Kən netəmim tətət kəmotuarisig in. Kən in təmol-wir nımisən rafin rəhalat kotuwa motəwir mın.

16 Kən təmən-iəhau ilat məmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim mın.

17 Natimnat mın əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naə Rəha Uhgın otuwa mol nıpahrienən lan. Uhgın təmos-ipən kəm ien Aesea u əupən o nən-iarəpən məmə,

18 “Inu iolwək rəhak itəm io enitəpun rəkis, iakolkeike pik in, kən nıkkik tagien pik ron.

Kən io oekol məmə Narmın Rəhak otuwa mərioah lan.

Kən in otən-iarəp nolən ətuatip rəhak ne nosmegəhən rəhak e niganəmti netəmim e nəptən pisin pisin mın.

19 Okol in təsərgəhəuən kən məsəgət əfəməhən, məsəghat pikən ikin netəmim kotərgəfimən ilat mın ikin.

20 In etəm mətig,

kən in otol təwir kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən tikə.*

In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatip, otol win e nolən itəm tərət.

21 Kən netəm u sənəmə noanol mın rəha Isrel, ilat okotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən tətətig lan, məmə in otosmegəh ilat.”

Iesu ne Pielsepul

(Mak 3:20-30;

Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kən netəmim kəmotiləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm niganəmtin təpis kən təsəghatən məto-inu narmın rat kit tətətig lan. Kən Iesu təmol-wir mın, kən suah əh tənətəplan nat kən minətəghat.

23 Kən netəmim rafin narmilat təmiwig motən məmə, “?Okəmə naka suah u in Mipi Kig Tefit itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa?”

24 Kən nian Farisi mın kəmotətə nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən məmə, “Suah əh tətəhg-iarəp narmın rat mın e nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-iasol rəha narmın rat mın.”

25 Məto Iesu titun nətəligən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat mın, kən okotərəkin rəhalat kantri. Kən təhmen-pən əm e taon kit o latuənu kit, okəmə netəmim kotoor ilat mın, kən okotərəkin taon un o latuənu un.

26 “Kən okəmə Setan tətəhg-iarəp narmın rat mın rəhan e netəmim, kən tatol atip əm tikimır kəm in. ?Kən otəhro nulan, rəhan nərəməməən otətul?”

12:12: Luk 14:5   12:14: Jon 5:16   12:16: Mat 8:4; Mak 3:12   12:18: Mat 3:17   * 12:20:

Nəghatən Kris ətuatip rəha ves 20 tatən məmə, “Okol təsatgəhən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmis agin-əhən wik rəha lait itəm tətəhaniam əm.”   12:21: Aes 42:1-4   12:24: Mat 9:34; 10:25

27 ?Kæn okəmæ io iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kæn tahrə e rəhatəmat min netəmim? ?Ilat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? ?Rəha Setan? Kəp. Kæn tərət məmə nakoatan məmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim okotakil nəghatən min rəhatəmat, motən məmə in neiuəuəən.

28 Məto okəmæ iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın, kæn nərəmərən rəha Uhgın tinuwa rəkis otəmat.

29 “Kæn ekən e suatip kit min tol nulan məmə, etəmim kit tikə məmə titun nuwinən e nimə rəha etəmim kit itəm təsanən məmə otəmik rəhan natimnat. Məto otəpən məlis ətain etəm u itəm təsanən, uarisig təpanuwın imə məmki-rəkis rəhan natimnat.

30 “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimır. Kæn etəm u itəm təsərgətəinən sipsip min, in tator ilat kotəgim atit.

31 Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmə, Uhgın otəfəl rəkis nolən rat min rafin pisin pisin, † ne nəghatən rat min rafin pisin pisin itəm netəmim koatan lan, məto otol nalpınən kæn məsaluinən nəghatən rat min itəm netəmim koatan e Narmin Rəhan.

32 Kæn okəmæ etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kæn Uhgın otəluin kæn məsalpınən. Məto etəmim itəm tatən rat Narmin Rəha Uhgın, Uhgın okol təsaluinən nian kit, e nətueintən u, ne e nian itəm tatuwa. ‡

33 “Okəmæ nig in təwır, kæn noan in təwır, okəmæ nig in tərət, kæn noan in tərət. Tol nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm e noa nig məmə nig in təwır o nig in tərət. §

34 !Itəmat nəkotahmən e sinek! Itəmat noatol nolən eko-eko, kæn itəmat netəm nakotərat. Okol nəsotənən nat təwır kit, məto-inu nian etəmim tatəghat, tatən əm nat naka itəm tərıoah e nıkin.

35 Etəmim itəm nətəlīgən təwır tərıoah e nıkin, nian rafin in tatən nat itəm in təwır. Kæn etəmim itəm nətəlīgən rat tərıoah e nıkin, nian rafin in tatən nat itəm tərət.

36 Iatən kəm itəmat məmə e nian Uhgın otakil netəmim lan, netəmim okotəkəike kən-iarəp kəm in məmə tahrə ilat kəmoatən nəghatən rat əpnəpın min rafin rəhalat.

37 Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pisin min rəhatəmat, məmə itəmat netəm kotətuatip o netəm kotərat.”

Nəmtətin rəha Jona

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

38 Kæn iəgətun min neen rəha Lou ne Farisi min kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun. Ekotolkeike məmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapıspis itəm ik onəkol.”;

39 Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, nəmotəpəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgın, tahmən e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kæn roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin

12:28: Wək 10:38; 1 Jon 3:8   12:30: Mak 9:40; Luk 9:50   † 12:31: Uhgın tətəfəl rəkis nolən rat min nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəlīgən kən moatəpəh-in məmə in otəluin məsalpınən rəhalat nolən rat min.   12:31: Hip 6:4-6   ‡ 12:32: Netəmim neen kotən məmə nəghatan u tatəghat-in netəm min u itəm kəmoatən məmə Iesu tatol-wır netəmim e nəsanənən rəha Setan. Tahmən əm məmə ilat kotaun-in məmə Narmin Rəha Uhgın in Setan. Netəmim neen min kotən məmə nəghatan u tatəghat-in netəmim itəm kəsotəhatətəən əh e Iesu, kən motəpəs wək rəha Narmin Rəha Uhgın.   § 12:33: Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə in etəm təwır məto-inu tatol əm natimnat wır min.   12:33: Mat 7:16-20   12:34: Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45   12:38: Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30

kit itəm otəgətun məmə emisi-pən o Uhgın. Məto Uhgın otos-ipən əm nəmtətin kitəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.

⁴⁰ Tahmen əm məmə Jona təməməhl e nian kisil lapın ne nərauiəgən e nərpə nəm asol, kən Nəti Etəmim, in otəməhl nian kisil lapın ne nərauiəgən əpəh e niki nəptən.

⁴¹ “E nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafın, kən netəm Nineva aupən, ilat okotətul motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha Isrel nakotərat. Okotitun nənən nəhlan məto-inu nian ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin rəhalat nətəligən o rəhalat nolən rat mın. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Jona tınuwa.

⁴² Kən e nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafın, kən kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nikalin nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tınuwa.

⁴³ “Nian narmın rat tiet e etəmim, kən in otuwın maliwək mətan əpəh ikin nig ne niamitə tikə ikin, kən nəhau tikə ikin, mategəs-in ikin otatig mameg ikin, məto təsəplanən.

⁴⁴ Kən tən atip əm kəm in məmə, ‘Ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin.’ Kən nian tuwa məplan nimə, etəmim tikə ikin, kən kəmafəl, kən məlın wir natımnat.

⁴⁵ Kən tuwın mit narmın rat sepın mın itəm kotərat pik taprəkis-in in, kən motuwın imə motatig, kən natigən rəha suah əh roiu tərət pik taprəkis-in rəhan natigən itəm aupən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatig roiu.”

Mama rəha Iesu ne pian mın
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian mın koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in.

⁴⁷ Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Rəham mama ne pian mın əpəh ihluə koatətul. İlat kətolkeike məmə okotəghat kəm ik.”*

⁴⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə, “?Pah u rəhak mama, kən pah u piak mın?”

⁴⁹ Kən mæg-ətuatip-in-pən nelmin mægətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmə, “!Inu rəhak mama ne piak mın!

⁵⁰ İatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh ilis e nego e neai, in piak, ne winik, ne rəhak mama.”

13

Nimaa nəghatən e nəptən
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

¹ E nian ətuatip əh, Iesu təmiet e nimə muwın matəpələh əpəh iuəhkır e nikali Lek Kalili.

² Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kitəlau in, kən in təmuwın e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmotətul ipar.

³ Kən in təmən-ipən natımnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən mın.

Təmən məmə, “Etəmim kit təmuwın məmə oteatəgtəg rəhan nikuti wit əpəh e rəhan nasumən.

12:39: Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12   **12:40:** Jona 1:17   **12:41:** Jona 3:5   **12:42:** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1   **12:45:** Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20   * **12:47:** E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 47 tikə.   **12:50:** Rom 8:29   **13:2:** Luk 5:1-3

⁴ Kæn nian tæmæraikin-rakin ræhan nikuti wit, neen kæmotisas-pæn e suatip, kæn mænig min kæmotuwa motun ilat rafin.

⁵ Kæn nikuti wit neen kæmotisas-pæn e næptæn itæm kæpiel iuæhkir æm. Kæmotæwiæ uæhai æm mæto-inu næptæn noan mæsin æm.

⁶ Mæto nian mitgar tær, kæn mæhg ilat koatauke-auke mæto-inu nokilat tæseiuaiu pikæn.

⁷ Kæn nikuti wit neen kotisas-pæn e niki nælkosik, kæn nian nikuti wit kotæwiæ mæto nælkosik tatatu-atu ilat kæn kæmotamis.

⁸ Kæn nikuti wit neen min kæmotisas-pæn e næptæn itæm tæwir, kæn kæmotoe-in noalat, neen noalat wan-hanrit, neen noalat sikiste, neen noalat tate.

⁹ Etæm matælgin tatig, tæwir mæmæ in otætælig-in wir kæn mitun næghatæn min u.”

¹⁰ Kæn netæm ræha Iesu kæmotuwa motætapæh ron mæmæ, “?Tahro natæghat kæm netæmim e nimaa næghatæn min?”

¹¹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Iatæn næhlan mæto-inu itæmat un, Uhgîn tæmeræh e suatip otæmat mæmæ itæmat onækotitun næghatæn anion min ræha næræmæraæn ræha Uhgîn. Mæto ilat æh, Uhgîn tæmæseræhæn e suatip nulan olat.

¹² Tol næhlan mæto-inu, etæm u itæm ræhan æh-ikin nitunæn, Uhgîn otos-ipæn min nitunæn kæm in, kæn ræhan nitunæn in otepæt pik. Mæto etæm u itæm ræhan nitunæn tikæ, Uhgîn otos-irækis rafin ræhan nitunæn itæm nikin tæht mæmæ in tatos.

¹³ Iatæghat e nimaa næghatæn kæm ilat mæto-inu ilat koatæplan pap mæto kæsotitunæn, kæn ilat koatæto pap mæto kæsotitun wiræn.

¹⁴ Næmegæhæn ræhalat tatol næghatæn ræha ien Aesea tatuwa matol nipahrienæn lan. In tæmæn mæmæ, ‘Okæatæto, moatæto, moatæto, mæto okol kæsotitunæn.

Kæn okæatæplan, moatæplan, moatæplan, mæto okol kæsotitunæn nian kit.

¹⁵ Tol næhlan mæto-inu nikilat tinuwa mæskasik, kæn kinotæpou-in nætælig-inæn, kæn motahtosig-in niganæmtilat.

Okæmæ tæsolæn næhlan, okæm-naka ilat okotæplan e niganæmtilat, kæn ilat okotætælig-in e matælgilat, kæn nikilat otæmæt-mætig, kæn okotitun,

kæn okotæuhlin-pa ilat ron io mæmæ ekosmegæh ilat.’

¹⁶ Mæto itæmat u, Uhgîn tæmawte-in ræhan næwiræn kæm itæmat, kæn nian nækotæplan, nækotitun, kæn nian nakotæto, nækotitun.

¹⁷ Nipahrienæn iatæn kæm itæmat mæmæ, ien min tepæt ne netæm ætuatip min tepæt kæmotolkeike pik mæmæ okotæplan nat naka itæm nakoatæplan, mæto kæsotæplanæn. Kæn motolkeike pik mæmæ okotæto nat naka itæm nakoatæto, mæto kæsotætoæn.”

¹⁸ Kæn Iesu tæmatækeike matæn mæmæ, “Itæmat otætælig-in wir-tu mæmæ nækotitun nipæti nimaa næghatæn ræha etæm u itæm tæmæraikin nikuti wit.

¹⁹ Nikuti wit itæm tæmisas e suatip, in tahmen e etæmim itæm tæto næghatæn ræha næræmæraæn ræha Uhgîn, mæto in tæsitunæn. Kæn Setan tuwa mos-irækis uæhai æm næghatæn æh itæm tæmuwin e nikin.

²⁰ “Kæn nikuti wit itæm tæmisas-pæn e nisip itæm kæpiel iuæhkir æm, in tahmen e etæmim itæm tatæto næghatæn ræha Uhgîn, kæn mos e nikin agien,

²¹ Mæto nokin tæseiuaiu pikæn, kæn tatætul æm o nian ækuækir æm. Nian næsæsauæn, o naratæn tuwa e næmegæhæn ræhan o næghatæn æh, kæn tæme uæhai æm e ræhan nahatætæn.

²² “Kæn nikuti wit itæm tæmisas-pæn e niki nælkosik, in tahmen e etæmim itæm tæto næghatæn ræha Uhgîn, mæto ræhan nætæligæn tatuwin pik o natimnat ræha nætueintæn, kæn in tolkeike mæmæ ræhan nautæ oteræt, kæn nætæligæn min æh kotatu-atu næghatæn ræha Uhgîn, kæn næghatæn æh tæsoe-inæn noan.

²³ “Mæto nikuti wit itæm tæmisas-pæn e næptæn wir, in tahmen e etæmim itæm tæto næghatæn ræha Uhgîn kæn mitun nipætîn. Kæn e næmegæhæn ræhan, in otœ-in noan, nian neen noan wan-hanrit, nian neen noan sikiste, kæn nian neen noan tate.”

Nimaa næghatæn e manuwihl itæm tærat

²⁴ Kæn Iesu tæmuæh nimaa næghatæn kit min kæm ilat matæn mæmæ, “Næræmæææn ræha Uhgîn, in tahmen e etæmim kit itæm tæmæraikin nikuti wit e ræhan nasumæn.

²⁵ Mæto nian in ne ræhan min netæmim kæmoatapil, ræhan kit tikimir tæmuwin mæraikin nikuti manuwihl rat min e ræhan nasumæn, kæn magim.

²⁶ Kæn nikuti wit wir min kæmotæwiæ motol iahgin motol noalat. Mæto e nian æh, nikuti manuwihl rat min kæmotær min motuwa motol iahgin.

²⁷ “Kæn slef min ræha etæmim æh, kæmotuwa motæplan in, motæn mæmæ, ‘Etæm-iasol. ?Nikuti wit min itæm næmæraikin e ræham nasumæn, ilat nikuti wit wir min æm, o kæp? ?Mæto tahro nikuti manuwihl rat min kinotær?’

²⁸ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Tikimir kit tæmol nat æh.’

“Kæn ræhan slef min kotæn-ipæn kæm in mæmæ, ‘?Mæto tahro? ?Nakolkeike mæmæ itimat ekotuwin kew rækis manuwihl rat min æh?’

²⁹ “Mæto tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, ‘Kæpæ. Otapæs. Okæmæ itæmat nako-tuwin kew rækis manuwihl rat min, kæn mæta nakotew rækis min wit wir min.

³⁰ Pæs ilau kæræn æm kuær mætoarus-pæn wit tinimætæ. Kæn ekæn-ipæn kæm netæmim itæm okotæulæk-in wit mæmæ ilat okotaupæn motew rækis manuwihl itæm tærat motælis o næraikin-pænæn e nigæm. Uarisig okotæulæk-in wit wir min moatæmik moatuwa e nipægnoa nimæ ræhak itæm katælin nagwænæn ikîn.’ ”

Nimaa næghatæn e

*nikuti mastat**

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Kæn Iesu tæmuæh nimaa næghatæn kit min kæm ilat mæmæ, “Næræmæææn ræha Uhgîn in tahmen e nikuti mastat itæm etæmim tæmos muwin mæfe e ræhan nasumæn.

³² Nikuti mastat æh in nætin agin, mæto nian in otæwiæ, in otuwa iahgin tahmen e nig kit, kæn mænig min itæm koatiwig ilis okotuwa motol nimaalat e nelmin min.’

Nimaa næghatæn e is

(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

³³ Kæn Iesu tæmuæh nimaa næghatæn kit min mæmæ, “Næræmæææn ræha Uhgîn in tahmen-pæn e is noan mæsîn itæm pætæn kit tætalkin e flaoa tepæt itæm kæmol-pæn e pesin asol, kæn tætahl flaoa rafin tætæsis matol iahgin.”

³⁴ Natimnat min æh rafin, Iesu tæmuæh nimaa næghatæn lan kæm netæmim. Nipahrienæn mæmæ tæmæsænæn nat kit kæm ilat okæmæ tæmæsæhæn nimaa næghatæn.

13:22: Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17 * **13:30:** Mastat in nig itæm katol-pæn nikutin e nagwænæn mæmæ tætæpien wir. Nikutin in natiækaku agin.

³⁵ Nolen əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nıpahrienən lan. Təmən məmə, “Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nımaa nəghatən mın. Ekən-iarəp natımın itəm eməhluag-in ilat nian emətuouən matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu.”

Iesu təmən nıpati nımaa nəghatən e manuwihl

³⁶ Kən Iesu təmıet rəkis e netəmim, kən muwın e nıpəgnoa nımə kit. Kən rəhan mın netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmə, “Ən-tu kəm itımat nıpati nımaa nəghatən e manuwihl itəm təmər e nasumən.”

³⁷ Kən Iesu təmən-ıpən məmə, “Etəmim itəm təmərakin nıkuti wit e nasumən, inu io, Nəti Etəmim.

³⁸ Kən nasumən, in nətueintən, kən nıkuti wit wır mın, ilat u netəmim rəha Uhgın itəm tatərəməre elat. Kən manuwihl rat mın, ilat netəmim rəha Setan.

³⁹ Kən tikimır itəm təmuwın mərakin manuwihl rat, in Setan. Kən nian okəulək-in nasumən, in nımnun nian, kən netəmim itəm koatəulək e nasumən, ilat u nagelo mın.

⁴⁰ Okotəmık manuwihl rat motan-ətıp e nıgəm, nolen əh tahmen əm e nımnun nian.

⁴¹ “Io Nəti Etəmim, ekahl-ıpınə nagelo mın rəhak okotuwin ikın iatərəməre ikın, motoe rəkis natımınat rafın ne netəmim rafın itəm koatiuw-pən netəmim o nolen təfagə rat mın.

⁴² İlat okotərakin-pən ilat e nıgəm asol, kən ikın əh netəmim okotasək kən moatəgətın nəluılat mın.

⁴³ Kən netəm kotətuatıp okotasıə tahmen e mıt e nərəmərəən rəha rəhalat Tata Uhgın. Etəm matəlgın tatıg, in otəkəıke mətəılg-in wır nəghatən mın u.”

Nımaa nəghatən e bokis məni itəm tatəhluag

⁴⁴ Kən Iesu təmatəkəıke matən məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın in tahmen e bokis məni kit itəm tatəhluag e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan bokis məni əh, kən tatıg mıtənım mın. Nıkın təmagıen pık, kən təmuwın mol-salıım-in natımınat rafın rəhan, kən mos-nəmtın nəptən əh.”

Nımaa nəghatən e kəpiel perel

⁴⁵ Kən Iesu təmən məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın in tahmen e etəmim itəm tategəs-in natımınat, kən matol-salıım-in mın. Kən in tategəs-in kəpiel wır mın nəmtılət təkis, katən məmə perel.

⁴⁶ Nian təməplan perel kit itəm təwır pık agın, kən in təmuwın mol-salıım-in rəhan natımınat rafın, kən muwın mos-nəmtın perel əh kən mıləs rəhan.”

Nımaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

⁴⁷ Kən Iesu təmatəkəıke matən məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın in tahmen e nian netəmim koatərakin-pən net əpəh itəhəl moatos nəm pısın pısın mın lan.

⁴⁸ Nian net tınərıoah e nəm, kən kotıuw-par net, kən motoor nəm mın motaiı-pən nəm wır mın e kətım asol mın rəhalat, məto okotərakin nəm itəm kotərat. ⁴⁹ Kən e nımnun nian, nagelo mın okotuwa motos-ırəkis netəmim itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatıp,

⁵⁰ kən motərakin-pən netəm kotərat e nıgəm asol, kən ikın əh netəmim okotasək moatəgətın nəluılat.

⁵¹ “?İtəmat nəkotıtun natımınat mın un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “Əwəh.”

⁵² Kən təmən kəm ilat məmә, “Tol nəhlan, iəgətun mın rafin rəha Lou itəm kəmәgətun wir ilat e nəmәmәrәән rəha Uhgın, kotahmen e etəm-iasol rəha nımә itəm rəhan nauta tәpәt. Kən nian kit in tatos-irәkis nat wi e rəhan nauta, kən nian kit mın tatos-irәkis nat oas.”†

Ien itəm kәsisiai-inән
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Nian Iesu tınol namnun nuәhән nımәә nəghatән mın әh, kən tәmiet ikin әh,

⁵⁴ muwın iman ikin. Kən tәmatәgәtun netәmim әpәh e nımә rəha nuәfiminән, kən narmılat tәmiwig, kən kotән mәмә, “?Suah u tәmilәs hiә nenatigән әh ne nəsanәнән әh o nolән nat pispis mın?”

⁵⁵ Suah әh, kitat kotitun wir in. ?In neti etәmim itәм tatol nımә, o kәp? ? Kән rəhan mama, in Meri, kән pian mın ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kәp?

⁵⁶ ?Kән rəhan kaka mın kitat mın ilat, o kәp? ?Tәmos hiә nitunән o nolән natimnat mın әh?”

⁵⁷ Kən nikilat tәsagienән ron kән motәuhlin mәntaalat ron.

Mәto Iesu tәmән-ipән kәм ilat mәмә, “Okәмә suah kit in ien, netәmim rafin koatisiai-in. Mәto rəhan mın netәmim әpәh latuәnu ne rəhan mın netәmim e nıpәgnoa nımә rəhan, ilat әm kәsotisiai-inән.”

⁵⁸ Kən tәmәsolән nat pispis tәpәt ikin әh, mәto-inu ilat kәsotahatәtәән lan.

14

Kig Herot Antipas
tәmәghat o Iesu

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ E nian әh, Kig Herot Antipas u tatәrәmәrә e nıtән Kalili, tәmәto namnusән rəha Iesu.

² Kən tәmән-ipән kәм rəhan etәм-iasol mın mәмә, “Suah u in Jon Baptais itәм tәmәmegәh mın e nımisән. Tol nəhlan tatos nəsanәнән әh o nolән nat pispis mın.”

Nımisән rəha Jon Baptais

³⁻⁴ Herot Antipas tәmәghat nəhlan mәto-inu in tәmohamnu rәkis Jon Baptais. Inu namnusән e nımisән rəha Jon Baptais, tol min-nulan.

Aupән ikin, Kig Herot Antipas tәmaklәh-in Herotias u pәtaguıhl rəha pia Herot u, Filip Kitıәh. Kən Jon tәmән-ipән kәм in mәмә, “Tәsәtuatipән mәмә nəkilәs pәtән u, mәto-inu nakatәtgәhl Lou.” Kən Herot Antipas tәmaskәlim Jon o Herotias, mälis әtain, milәs-ipән e kalapus.

⁵ Herot Antipas tolkeike mәмә in otohhamnu Jon, mәto tәmәsolән mәto-inu tatagın netәmim. İlat koatisiai-in Jon moatән mәмә in ien kit.

⁶ Mәto nian kit, Herot Antipas tәmol lafet kit rəha nian tәmaiir lan, kән pәtән әkәku, nәti Herotias, tәmol danis aupen e nıganәmti netәmim rafin. Kән rəhan nolән danis tәmol Herot Antipas nikin tәmuwın pik lan,

⁷ kән tol nəhlan, in tәmән-iәkis mos noanawıl mәмә in otos-ipән nat naka itәм pәtән әkәku әh tolkeike.

⁸ Kән Herotias tәmәghat kәм nәtin, kән nәtin tәmән-ipән kәм Herot Antipas mәмә, “Os rәhn-kapә Jon Baptais e plet kit muwa ikin-u mos-ipa kәм io roiu.”

† **13:52:** Kәм-naka nəghatән u ‘nat oas’ tatәghat-in nəghatән rəha Uhgın itәм kәmәte rәkis e Naoa Rəha Uhgın әpәh e Oltesteman, kән nəghatән u ‘nat wi e rəhan nauta’ tatәghat-in nəgәtunән wi rəha Iesu.

13:54: Jon 7:15 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Jon 6:42 **14:3-4:** Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5:** Mat 21:26

⁹ Kæn kig, nikin tærou. Mæto tæmæn-ipæn kæm ræhan netæmim mæmæ ilat okotol næwia næti Herotias, mæto-inu o ræhan noanawil ne næniækisæn itæm tæmol e niganæmti netæmim.

¹⁰ Kæn tæmahl-ipæn netæmim neen kotuwîn e kalapus, kæn ilat kæmotætatiþ rækis ræhn-kapæ Jon ikin æh,

¹¹ motælæhæu-pæn e plet kit, motos motuwa, motos-ipæn kæm næti Herotias, kæn in tæmos-ipæn kæm ræhan mama.

¹² Kæn netæmim ræha Jon kæmotuwîn motilæs nipætîn motuwîn motitænim, kæn motuwîn motæn-ipæn kæm Iesu.

Iesu tæmagwæn netæmim

faif-taosan

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Nian Iesu tæmæto namnusæn æh, kæn tæmætîpæn e bot kit muwîn æpæh ikin kikæ-kikæ ikin. Mæto nian nîmanin netæmim kæmotitun ikin tæmuwîn ikin, ilat kæmotiet e ræhalat latuænu min motaliwæk ipar motuarisig-in Iesu.

¹⁴ Nian Iesu tæmuwar, tæmæplan nîmanin netæmim tæpæt, kæn nikin tæmahmæ olat matakeike ilat, kæn mol-wîr nîmisæn min ræhalat.

¹⁵ Kæn ehnaipæn iuæhkîr o napinæpæn, ræhan min netæmim kæmotuwa ron moatæn mæmæ, "Ikin-u, ikin kikæ-kikæ ikin, kæn otæsuwæhæn talugin. Ahl-ipæn nîmanin netæmim mæmæ okotuwîn latuænu min motos-næmtîn nigilat neen nagwænæn."

¹⁶ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, "Kæp. Otæpæs æm ilat kotatig, kæn itæmat æm otagwæn ilat."

¹⁷ Mæto komotæn-ipæn kæm in mæmæ, "Itimat ekoatos æm pîret faif ne næm kæiu."

¹⁸ Kæn tæmæn mæmæ, "Otos motuwa kæm io."

¹⁹ Kæn mæn-ipæn kæm netæmim mæmæ okotæpælæh læhau e manuwihl. Kæn tæmos pîret faif ne næm kæiu æh, masipær æpæh e neai, matæfak-pæn ron, kæn næmkas pîret. Kæn tæmos-ipæn kæm ræhan min netæmim, kæn ilat kotos-ipæn kæm nîmanin netæmim.

²⁰ Kæn ilat rafin kæmotagwæn, nærpilat tasis. Kæn nîmismisi nagwænæn itæm kæmotapæs, netæmim ræha Iesu kæmotaii-pæn e kætîm asol ilat tuelef itæm kæmotær kær wîr.

²¹ Kæn netæmim itæm kæmotagwæn, næman æm tahmen e faif-taosan, mæto kæsafinæn nipitan ne nisualkælæh.

Iesu tæmaliwæk e næhau

(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Kæn Iesu tæmæn kæm ræhan netæmim mæmæ ilat okotætîpæn e bot motaupæn moatuwîn entænîpæn-pæn e lek, mæto in otahl-ipæn netæmim kotitælig-pæn imalat min ikin.

²³ Nian tinahl-ipæn rækis netæmim, kæn muwîn æpæh ilis e nitot kit in pisin æm, mæmæ otæfak. Nian tinalugæn, Iesu pisin æm æh-ikin,

²⁴ mæto bot tinuwîn rækis ilugin e lek, kæn tinatilæs pikæn nîmætæg, kæn peau-peau min kînoatoh bot.

²⁵ Kæn lapîn iuæhkîr o nianæn, Iesu tæmaliwæk e nætuei næhau muwa olat.

²⁶ Mæto nian netæmim ræha Iesu kæmotæplan in tætalîwæk e nætuei næhau, kæn kæmotægîn pik moatæn mæmæ, "¡Ei, narmî etæmim kit!" Kæn kæmotasæk æfæmæh mæto-inu koatægîn.

²⁷ Mæto uəhai əm, Iesu tæməghat kəm ilat mæmə, “!Ei, nikitəmat tətul məhə-məhə. Io əpəh. Sotəginən!”

²⁸ Kən Pita tæmə, “!Iəməmə, okəmə ik pahrien, kən aun-in io ekaliwək e nətuei nəhau minə.”

²⁹ Kən Iesu tæmən-ipən mæmə, “Wa.”

Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau matuwın o Iesu.

³⁰ Mæto nian tæməplan nimətag, kən nikin tæməgin pik, kən minətuoun mətəmnin mətəsək-pən o Iesu matən mæmə, “!Iəməmə, asitu lak!”

³¹ Kən roiu agin, Iesu tæmə-pən maskəlīm Pita, kən mən-ipən kəm in mæmə, “!k rəham nahatətəən təkəku agin. ?Tahro rəham nahatətəən təkəku lak?”

³² Kən nian kəmuətipən e bot, kən nimətag təmurahl nelmin.

³³ Kən ilat e nətuei bot kəmotos-ipən nisiiəən asol kəm in moatən mæmə, “Pahrien, ik Nəti Uhgın.”

³⁴ Nian kinotuwın entənipən-pən, kəmotuwar e nəptən Kenesaret.

³⁵ Kən nian netəmin əh-ikin əh kinotitun Iesu, kotahl-ipən nəghatən tuwın mıtəlau o netəmin e latuənu min rafin əh-ikin. Kən kəmotos rəhalat min netəmin itəm koatimis motuwa o Iesu,

³⁶ kən kəmotəkəike o Iesu mæmə ilat itəm koatimis okotek əm nıpəgnəmti kot rəhan. Kən ilat rafin itəm kəmotek nıpəgnəmti kot rəhan, rəhalat nimisən təkəku, kən kəmotəwir.

15

Nat itəm tatol etəmin tamkımik (Mak 7:1-23)

¹ Kən Farisi min neen ne iəgətun min neen rəha Lou kəmotisi-pən Jerusalem motuwa o Iesu. Kən motəpəh ron mæmə,

² “?Tahro rəham netəmin koatəgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi min əupən kəmotəgətun kitat lan? !lat kotəgwən, mæto kəsotaupənən motaikwas e nelmilat.”

³ Kən Iesu tæmən-ipən kəm ilat mæmə, “?Mæto tahro itəmat min nakoatəgəhl Lou rəha Uhgın o naskəlīm əskasikən kastom rəhatəmat?

⁴ !atən nəhlan mæto-inu, Uhgın tæmən mæmə, ‘Nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat tata ne mama,’ kən tæmən min mæmə, ‘Etəmin itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike kohamnu.’

⁵ Mæto itəmat nəkotən mæmə, okəmə suah kit rəhan kit mənı əh-ikin itəm in titun nasituən e rəhan tata ne mama lan, in titun nənən kəm ilau mæmə, ‘Kəsi, emələhəu pisin mənı u mæmə rəha Uhgın,’

⁶ kən okul in otasisiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən mənı u kəm in. E nolən əh, itəmat noatol nəghatən rəha Uhgın tatol nat əpnəpin lan, mæto-inu itəmat nəkotəkəike mæmə nəkotəskəlīm kastom rəhatəmat min əm.

⁷ !Rəhatəmat nənən təwir, mæto nikitəmat tamkımik! !en Aesea tæməghat-in itəmat ətuatip nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın itəm tatən mæmə,

⁸ ‘Netəm min u koatisiai-in io e nohlilat əm, mæto nıkilat isəu ron io,

⁹ Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnəpin əm, kən nian koatəgətun, koatən mæmə nəghatən min rəhak, mæto in nəghatən min rəha netəmin əm.’ ”

¹⁰ Kən Iesu tæmaun-in netəmin mæmə okotuwa ron, kən mən-ipən kəm ilat mæmə, “Otətəlig-in-tu, kən motitun nat u.

11 Nat naka itəm katun, təsölən etəmim tamkimik e niganəmti Uhgın, mətə nat naka itəm tatiet e nohli etəmim, in tatol etəmim tamkimik e niganəmti Uhgın.”

12 Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh məmə, “?Nəkitun məmə Farisi min, nikilat tərət nian kəmotəto nəghatən əh?”

13 Kən təmən-ipən məmə, “Nig min rafin itəm rəhak Tata əpəh e nego e neai təməsəfəən, okew-pər ilat nokin.

14 Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, mətə niganəmtilat təpis. Okəmə etəmim itəm niganəmtin təpis tit etəmim kit min itəm niganəmtin təpis, kən ilau kərən okiaiwig-pən e noakimil.”

15 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ən-tu nıpəti nimaa nəghatən kəm itimat.”

16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat rəhak netəmim, mətə itəmat min nəsotitunən əh?”

17 ?Nəkotitun o kəp məmə, nat naka itəm tatuwin e nohli etəmim meiuaiu e nərpin, kən miet min e nıpəti etəmim?

18 Mətə natimnat itəm tətisi-pən e niki etəmim kən matiet e nohli etəmim, matol etəmim tətəmkimik e niganəmti Uhgın.

19 Tol nəhlan mətə-inu, natimnat itəm tətisi-pən e niki etəmim kətol nulan: nətəligən tərət min; nohamnuən etəmim; nakləh-inən pətan; nıpitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; nəghat eiüəən e netəmim; nən ratən nərği etəmim.

20 Inu natimnat itəm tol etəmim tətəmkimik e niganəmti Uhgın, mətə okəmə suah kit təsaikuasən nelmin kən mətəgwən, inu təsölən in tamkimik e niganəmti Uhgın.”

Nəhatətəən rəha pətan Iaihlua

(Mak 7:24-30)

21 Kən Iesu təmiet ikin əh, kən muwin ikin itəm taon kəiu əh, Taea ne Saeton kətuəməhl ikin.

22 Kən pətan kit əh-ikin, Iaihlua u pətan Kenan, təmuwa ron mətəsək əfəməh məmə, “İərəmərə, Mipi Tefit, asəkitun io. Narmin rat kit təskasik təmatig e nətik pətan matərəkın in.”

23 Mətə Iesu təsən-ipən agin-əhən nəghatən kit kəm in. Kən rəhan netəmim kotuwa moatəkəike ron, mətən məmə, “Ahl-ipən in isəu, mətə-inu tətəsək əfəməh matuarisig-in kitat.”

24 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmahl-ipa əm io o sipsip min rəha noanol rəha Isrel itəm kəmotəluə.”

25 Mətə pətan əh təmuwa misin nulin aupən e Iesu matən məmə, “İərəmərə, asitu lak.”

26 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Təsətuatipən məmə ekos nagwənən nigı nisualkələh, kən mərakin-pən kəm kuri min.”*

27 Kən pətan u təmən-ipən məmə, “Əwəh, İərəmərə. Mətə kuri min koatun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tēpil rəha iərəmərə min rəhalat.”

28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, pətan. !Rəham nəhatətəən in iahgin! Nat naka itəm nakolkeike, otuwa mol nıpahrienən.” Kən roiu agin, netin pətan təməwir.

Iesu təmol-wir nimisən tēpət

15:11: Mat 12:34 15:14: Luk 6:39; Röm 2:19 15:24: Mat 10:6 * 15:26: Nəghatən u 'nisualkələh' tatəghat-in netəm Isrel, kən nəghatən u 'kuri' tatəghat-in Iaihlua min.

²⁹ Kæn Iesu tæmiet ikin əh maliwæk e nıkali Lek Kalili. Kæn mær muwın əpəh ilis e nitot kit kæn matəpələh.

³⁰ Nımanın netəmim kəmotuwa ron, moatəmik netəm mın u itəm nelkılal təməfaiu-əfaiu, ne netəm nıganəmtılal təpıs, ne netəm nıpətılal məsın təmımıs, ne netəm kotəruru nəghatən, ne nımısən pısın pısın mın. Kæn motəlin-pən ilat iuəhkır o Iesu, kæn təmol-wır ilat.

³¹ Kæn nımanın netəmim narmılal təmiwig nıan kəmotəplan netəm kotəruru nəghatən kınotəghat, ne netəm nıpətılal məsın təmımıs kınotəwır, ne netəm nelkılal təməfaiu-əfaiu kınotaliwək, ne netəm nıganəmtılal təpıs kınotəplan nat. Kæn moatənwiwi Uhgın rəha Isrel.

Iesu təmagwən netəmim

fo-taosan

(Mak 8:1-10)

³² Kæn Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nıkık tınahməh pik o netəmim mın u. Kitat mın ilat o nıan kısıl əh-roiu, kæn nat tıkə məmə okotun. Esolkeikeən məmə ekahl-ipən ilat koatuwin, nəumis tus ilat, mətan, neen kotımıs-eah əpəh e suatıp.”

³³ Kæn rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “?Okotos hıə pıret u ikin-u, ikin taruən-aruən ikin itəm təhmen məmə okotagwən nımanın netəmim lan?”

³⁴ Kæn Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pıret kuwəh u nakoatos?”

Kæn kotən-ipən məmə, “Ekoatos pıret sepın ne nəm əkəku noan məsın əm.”

³⁵ Kæn Iesu təmən-ipən kəm nımanın netəmim məmə okotəpələh e nəptən.

³⁶ Kæn təmos pıret ilat sepın, ne nəm əlkələh, kæn məfak-pən lan, kæn məmkas ilat, mos-ipən kəm rəhan netəmim mın, kæn kotos-ipən kəm netəmim.

³⁷ Kæn ilat rafın kəmotun nərpılal tasis. Kæn netəmim rəha Iesu kotaii-pən nımısımıs nagwənən itəm kəmotun kapəs e kətim asol ilat sepın, kəmotər kər wır.

³⁸ Netəmim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan, məto kəsafınən nıpıtan ne nısualkələh.

³⁹ Kæn Iesu tahl-ipən nımanın netəmim koatuwin, kæn in təmətıpən e bot muwın ikin Makatan.

16

Farisi mın ne Satusi mın koatəpəh o nəmtətin kit

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Kæn Farisi mın ne Satusi mın kəmotuwa o Iesu, kæn kəmotəghat əhlin kəm in məmə otol kəm ilat nəmtətin kit rəha nego e neai, inu nat pıspıs asol itəm otəgətun məmə Uhgın təmahl-ipa in.*

² Kæn təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nıan tınehnaipən, nakotən məmə, ‘olawıg tərəuiə, məto-inu napuə tınasıə.’

³ Kæn laulaugin nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfık, məto-inu napuə tınasıə mıtəlau.’ Nəkotıtun nənən nıpətı nəmtətin mın e nımal napuə itəm tətiet, məto nəkotəruru nənən nıpətı nəmtətin itəm nəkotəplan əh-roiu.

⁴ “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel nəmotapəs rəhatəmat nahatətən o Uhgın, təhmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pısın. Kæn roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə

15:31: Mak 7:37   **15:32:** Mat 14:14   * **16:1:** Farisi mın ne Satusi mın, nıkılal təht məmə Iesu təruru nolən nəmtətin kit, kæn netəmim okotəplan məmə in təsisi-pən e Uhgın.   **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16

emisi-pæn o Uhgîn. Mæto Uhgîn otos-ipæn æm næmtætîn kitiah æm, kæn inæh næmtætîn ræha ien æh Jona.” Kæn tæmapæs ilat matuwîn.

*Is ræha Farisi min ne Satusi min
(Mak 8:14-21)*

⁵ Nian Iesu ne ræhan min netæmim kæmoatuwin entænipæn-pæn e Lek Kalili, ræhan netæmim kæmotaluin mæmæ okotos pîret neen. Kæn nian kînotuwîn entænipæn-pæn,

⁶ Kæn tæmæn-ipæn kæm ræhan netæmim mæmæ, “Onakoatæto itæmat o is ræha Farisi min ne Satusi min.”

⁷ Kæn kæmoatæn-ipæn kæm ilat min mæmæ, “Tatæghat næhlan mæto-inu kæmotaluin næmikæn pîret neen.”

⁸ Mæto Iesu tînitun ræhalat nætæligæn, kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Ei, ræhatæmat nahatætæn tækæku agin. ?Tahro nakoatæn-ipæn kæm itæmat min mæmæ pîret tikæ otæmat?”

⁹ ?Næsotitunæn æh, o kæp? ?Ninotaluin pîret faif u itæm emagwæn netæmim faif-taosan lan, kæn uarisig, næmotaii-pæn nimismisi nagwænæn itæm kæmapæs e kætîm asol kuwæh?

¹⁰ ?Kæn ninotaluin pîret sepîn u itæm emagwæn netæmim fo-taosan lan, kæn uarisig, næmotaii-pæn nimismisi nagwænæn itæm kæmapæs e kætîm asol kuwæh?

¹¹ ?Tahro itæmat næsotitunæn mæmæ esæghat-inæn pîret? Oatæto itæmat o is ræha Farisi min ne Satusi min.”

¹² Kæn e nian æh, ilat kæmotitun mæmæ in tæsæghat-inæn is ræha nølæn pîret mæmæ okoatæto ilat ron, mæto okoatæto ilat o næghatæn min itæm Farisi min ne Satusi min koatægatun netæmim lan.

*Pita tæmæn mæmæ Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Nian Iesu tæmuwa ikin Sisaria Filipae, mæn-ipæn kæm ræhan netæmim mæmæ, “?Netæmim kotæn mæmæ pah u io, Næti Etæmim?”

¹⁴ Kæn kotæn-ipæn mæmæ, “Neen koatæn mæmæ ik Jon Baptais, neen koatæn mæmæ ik ien Elaija, kæn neen koatæn mæmæ ik ien Jeremæa, o ien kit aupæn ikin.”

¹⁵ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Mæto tahro etæmat? ?Nakotæmæ pah u io?”

¹⁶ Kæn Saimon Pita tæmæn-ipæn mæmæ, “Ik Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa, ik Næti Uhgîn itæm tætatig matæmegæh.”

¹⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Uhgîn tæmawte-in ræhan næwiræn kæm ik, Saimon næti Jona, mæto-inu sænæmæ etæmim æm tæmol-aræp nat u kæm ik, mæto ræhak Tata æpæh e nego e neai itæm tæmol æp nat u kæm ik.

¹⁸ Kæn ekæn-ipinæ kæm ik mæmæ ik Pita, u nipætîn tæmæ kæpiel. Kæn ekilækin ræhak nimæfak e kæpiel u, kæn okol næsanænæn ræha nimisæn[†] otasaprækis-inæn.

¹⁹ Ekos-ipinæ kæm ik nepætæn itæm tætsi-pæn o Uhgîn æpæh e nego e neai. Kæn æpæh e nego e neai, Uhgîn tinegæhan-in rækis næwiam itæm onakæn e nætueintæn. Nian onakahtosis-in nat kit, o onategæhan-in nat kit, kæn otol mihin.”

²⁰ Kæn mæn-ipæn æskasik kæm ræhan netæmim mæmæ okæsotæn-ipænæn kæm suah kit mæmæ in Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa.

16:4: Mat 12:40; Jona 1:17   **16:6:** Luk 12:1   **16:9:** Mat 14:17-21   **16:10:** Mat 15:34-38   **16:14:** Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8   **16:16:** Jon 6:69   **16:17:** Kal 1:15-16   [†] **16:18:** Nat u tatæghat-in nian suah kit tæmimis, mæto nimisæn, ræhan næsanænæn tikæ o etæmim itæm tæhatæto e Uhgîn.   **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20

*Iesu tāmən-iarəp
rəhan nimisən*

(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

²¹ E nian əh, Iesu tāmətououn matən-iarəp kəm rəhan netəmim məmə in otəkəike muwın Jerusalem, kən etəm-iasol mın rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol mın, ne iəgətun mın rəha Lou, okotol in tətə nahməən e nəratən tərət, kən okotohamnu in, kən uarisig e nian kisil, in otəmegəh mın e nimisən.

²² Kən Pita tos pisin Iesu, kən mətououn matən-iahau matən məmə, “Iərəmərə, Uhgın otəkəike mahtosig-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol nıpahrienən lan!”

²³ Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, “!Setan! !Uwın isəu ron io! Ik nətahtosig-in io. Rəham nətəligən sənəmə nətəligən rəha Uhgın, məto in nətəligən rəha netəmim əm.”

²⁴ Kən Iesu tāmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəmim itəm tolkeike məmə otuarisig-in io, otəkəike maluin atip in, kən miləs rəhan nig kəməluau mətəu-pa io.

²⁵ Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwir, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən lilin.

²⁶ ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kən təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwir, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgın məmə Uhgın otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in.

²⁷ Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itimat nagelo mın e nəsanənən ne nəpətən əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətəuən kəm netəmim rafin e wək ətuatip itəm kəmotol.

²⁸ Iatən-ipinə nıpahrienən məmə netəmim neen koatətul ukın-u itəm kəsotimisən motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa məmə in otərəmərə e natimnat rafin.”

17

Nıpəti Iesu təmuwa mol pisin
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Nian sikis tinuwa mınuwın rəkis, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes, mit iləhal motuwın əpəh ilis e nitot əfəməh, ilat pisin əm.

² Kən ikin əh, nıpəti Iesu təməuhlin muwa mol pisin. Rəhn-kapə təmasiə məhag-əhag tahmen e mitgar, kən rəhan natimnat tinuwa məruən məhag-əhag.

³ Roiu agin, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.

⁴ Kən Pita tāmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə. Təwir məmə itiməhal eməhaluwa ikin-u. Okəmə nakolkeike, ekiləkin makeen kisil u ikin-u, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”

⁵ Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat, kən kəmotətə nəwia suah kit təmiet e mal napuə matən məmə, “Inu nətik itəm iakolkeike pik. Nikik tagien pik ron. !Əhalətəlig-in in!”

⁶ Nian suah miləhal əh kəməhalətə nəghatən əh, kəməhalisi-pər məhalitənim-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgin pik.

⁷ Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə, “Əhalətul. Əsəhaləginən.”

⁸ Nian kəməhlasipər, məsəhaləplanən suah kit, məto Iesu pisin əm.

⁹ Nian kəmotəuau-pa e nitot, Iesu təmən kəm iləhal məmə, “Əsəhalənən kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nəti Etəmim otəmegəh min e nimisən.”

¹⁰ Kən kəməhalən-ipən məmə, “?Məto təhro iəgətun min rəha Lou koatən məmə Elaija otəkəike maupən muwa min?”*

¹¹ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nipahrienən məmə Elaija otəkəike maupən muwa məmə otol-wir min natimnat rafin.

¹² Məto ekən-ipinə kəm itəməhal məmə, Elaija tinuwa rəkis, məto netəmim kəsotitunən in, kən motol tərət lan. E nolən ahmen min əm, Nəti Etəmim otəto nahməən e nelmilat.”

¹³ Kən rəhan netəmim kənotitun məmə tatəghat-in Jon Baptais kəm ilat.

*Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)*

¹⁴ Nian kənotiet-pa o nimanin netəmim, suah kit tuwa misin nulin aupən-in Iesu,

¹⁵ kən məmə, “Iərəmərə, əsəkitun nətik. Tətaut, kən matəto pik nahməən lan. Nian tərət tətiet-pən e nigəm, matiet-pən ləhau e nəhau.

¹⁶ Emiləs muwin o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wirən.”

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu nəsotahətətəən, kən nənətuwin isəu o suatip rəha Uhgın. ?Onəghan nəpanotitun? ?Oekətətig kitat min itəmat mətoarus nian naka? Otıləs suakəku motuwa kəm io.”

¹⁸ Kən Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat, kən tiet e suakəku, kən roiu agin suakəku təməwir.

¹⁹ Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pisin ilat Iesu, kən motətapəh ron məmə, “?Təhro itimat ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat?”

²⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat nahatətəən təkəku əm, təsahməən. Məto iakətən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, nat əpnəpin təhmen e nikiuti mastat u nətin agin, kən nəkotitun nən-ipənən kəm nitot u məmə, ‘Otiet u ikin-u, muwin ikin əh,’ kən nitot otiet, kən nat kit tikə itəm itəmat nəkotəruru nolən.”†

²² Nian kəmotuwa kitiah əpəh Kalili, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io Nəti Etəmim, suah kit oteğəhan-in-pən io e nelmi tikimir min.

²³ Netəmim okotohamnu io, kən uarisig e nian kisil, Uhgın otosmegəh min io e nimisən.” Kən rəhan netəmim kəmotəto tərət pik agin o nəghatən əh.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgın

²⁴ Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam, netəmim rəha nosən məni rəha takis rəha Nimə Rəha Uhgın, kəmotuwa o Pita motən məmə, “?Təhro? ?Rəham iəgətun tatətou takis u, o kəp?”

²⁵ Kən Pita təmən-ipən məmə, “Əwəh, tatətou.”

Nian Pita təmuwin e nipəğnoa nimə, kən Iesu təmaupən məghat matən kəm in məmə, “?Saimon, nikim təht mə naka? ?Kig min rəha nətueintən koatos takis o pah, koatos o rəhalat min netəmim, o netəm pisin min?”

* **17:10:** Nian Uhgın təməghat kəm iləhal əpəh e nitot, iləhal kəhalitun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalitun məmə Elaija otəkəike maupən muwa min, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpən-əpənə natimnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəligən tinol nəruvan, məto-inu Iesu itəm in Kristo tinuwa rəkis, məto Elaija təsuwamən əh. **17:10:** Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6 **17:12:** Mat 11:14 **17:13:** Luk 1:17 **17:19:** Mat 10:1 † **17:20:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəsətəən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmin rat min nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. **17:20:** Mat 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21 **17:24:** Eks 30:13; 38:26

²⁶ Pita təmən-ipən məmә, “Koatos o netəm pisin min.”

Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Kən tol nəhlan, netəm rəha kig kəsotətuəuən.

²⁷ Məto kitat kəsotolkeikeən məmә kotol ilat kotəto tarat otat. Kən tol nəhlan, təwir məmә ik onəkuwīn əpəh ləhau e lek, mərakin rəham nīpien o niuwən nəm. Nəm itəm nakaupən miuw, nakəhap nīpəgnoan, kən onəkəplan mənī silfa kit tahmen-in nətəuən takis. Os muwīn mos-ipən kəm ilat o nətəuən rəhalau takis.”

18

Etəm-iasole nərəməərəən

rəha Uhgīn

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron məmә, “?Pah u in etəm-iasol e nərəməərəən rəha Uhgīn?”

² Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul ilugin elat,

³ kən mən məmә, “Pahrien iatən kəm itəmat məmә okəmә nəsotəuhlinən itəmat motuwa mətahmen e nisualkələh, okol nəsotuwīnən motatig ahgīn nərəməərəən rəha Uhgīn.

⁴ Tol nəhlan, pah u otīləs-iəhau atip in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e nərəməərəən rəha Uhgīn.

⁵ “Okəmә suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim kit nīkin tagien o nosən suah u muwīn e nīpəgnoa nīmә rəhan, kən okəmә tatol e nərgək, kən tahmen məmә tatos io min e nīkin agien.

⁶ “Məto okəmә etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku əh, məmә otol nolən rat, kən suah əh, Uhgīn otol nalpīnən asol kəm in. Kən nalpīnən əh otəskasik taprəkis okəmә kətu-pən kəpiəl kit e nentou, kən kəraakin-pən əpəh itəhəi lokammim məmә otammim.

⁷ “Kəsi, nahnəən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən, itəm koatos-ipən-os-ipən kəm netəmim məmә okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən min əh okotəkəike motuwa. Məto kəsi, nahnəən asol otuwa o suah u itəm in suatip rəha nəratən əh.

⁸ Okəmә nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte rəkis mərakin. Məto-inu təwir pik məmә nian nakuwīn e nego e neai, nelkəm kit o nelməm kit tikə, taprəkis-in məmә ik nataskəlīm nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikin, kən kəraakin-pən ik e nīgəm itəm tatuəp nammun tikə.

⁹ Okəmә niganəmtim tol ik natol təfagə, kən asul-irəkis mərakin. Məto-inu təwir pik məmә nian nakuwīn e nego e neai, niganəmtim kit tikə, taprəkis-in inu məmә ik nataskəlīm niganəmtim kərən mil, kən kəraakin-pən ik e nīgəm asol itəm tatuəp nammun tikə.”

Nimaa nəghatən o sipsip

itəm təməluə

(Luk 15:3-7)

¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən məmә, “Nəkotəkəike moatitun wīr məmә nəsotehm-ialəhuan netəmim rəhak min itəm kotahmen e nisualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmә nagelo min itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e niganəmti rəhak Tata u tatətig əpəh e nego e neai məmә okotən-iarəp ilat kəm Uhgīn.*

18:1: Luk 22:24   **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17   **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20

18:6: Mak 9:42; Luk 17:1-2   **18:8:** Mat 5:29-30   **18:9:** Mak 9:43-48   * **18:10:** E naoa oas agin tēpət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən ikin, ves 11 tikə. In tatən məmә, “Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmә ekosmegah ilat u itəm kəmotəluə.”   **18:10:** Hip 1:14

12 “?Nikitamat tæht mæmæ naka? ?Okæmæ etæmim kit ræhan sipsip wanhanrit, kæn kitæh tæluæ mætæn, kæn suah æh otol naka? In otapæs ilat naintinain æpæh e nitot, kæn muwin megæs-in itæm un itæm tæmlæue.

13 Kæn okæmæ tæmæplan, iatæn pahrien kæn itæmat mæmæ, nikin otægien o sipsip u kitæh æm, taprækis-in ilat u sipsip naintinain itæm kæsotæluæen.

14 E nolæn ahmen min æm, ræhatæmat Tata æpæh e nego e neai, in tæsolkæikæen mæmæ ræhan kit suakæku otuwîn mæluæ.”

Piam itæm tatol næratæn

kæm ik

(Luk 17:3)

15 Kæn Iesu tæmæn mæmæ, “Okæmæ piam kit tol nolæn rat kit kæm ik, uwîn mæplan itælau pisin æm, kæn nakæn-ipæn nat naka itæm tæmol tæsætætæpæn. Okæmæ tatætælig-in ik, ræham næghatæn otol in tatitælig-pa min nakuæwir otælau min.

16 Mæto okæmæ tæsætælig-inæn ik, os etæmim kitæh o kæiu mæhaluwîn min mæhalæplan mæmæ næghatæn min rafin itæm onækotæn, okotitun mæmæ ilat rafin nîpahrienæn æm.

17 Mæto okæmæ tæsætælig-inæn ilat, æn-ipæn kæm nimæfak. Mæto okæmæ tæsætælig-inæn nimæfak, kæn nimæfak otæplan in tahmen e Iaihlua o etæmim ræha nosæn mæni e takis.

18 “Iatæn pahrien kæm itæmat mæmæ, æpæh e nego e neai, Uhgîn tînegæhan-in rækis næwiatæmat itæm nakotæn e nætueintæn. Nian nækoatahtosig-in nat kit o nakoategæhan-in nat kit, kæn otol mihin.

19 “Kæn iatæn min kæm itæmat mæmæ, okæmæ itælau kæiu nakuæn næghatæn kit muælis e nat kit itæm nakætuætæpæh ron o Uhgîn, kæn ræhak Tata æpæh e nego e neai otol nat naka itæm nakætuætæpæh ron.

20 Tol næhlan mæto-inu, ikin pæhræen etæmim kæiu o kisil kæhaluwa kitæh e nærgæk, io itæmat min ilat.”

Nimæa næghatæn e etæmim itæm tæsaluinæn kaon ræha suah kit

21 Kæn Pita tæmuwa o Iesu kæn mætæpæh ron mæmæ, “Iæramæ. ?Ekaluin nolæn tærat itæm piak tæmol kæm io mau kuwæh? ?Mau sepîn tahmen, o?”

22 Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Iakæn-ipinæ kæm ik mæmæ, sænæmæ mau sepîn æm, mæto mau sepinte-sepîn.†

23 “Nakækæike mol næhlan mæto-inu næramæææn ræha Uhgîn in tol nulan. Kig kit tolkæike mæmæ otæplan-tu kaon min itæm ræhan netæmim kæmotol kæm in mæmæ ilat okotætu.

24 Nian tînætuoun wæk æh, kotilæs ræhan kit iolwæk motuwa ron itæm tæmol kaon iahgin iahgin, tahmen e ten-taosan talen.‡

25 Mæto suah æh tînæruun nætouwæn, kæn tol næhlan, kig tæmæn mæmæ okol-salim-in in, ne ræhan pætæn, ne ræhan nisualkælæh, ne ræhan natimnat min rafin mæmæ otætu ræhan kaon.

26 “Kæn ræhan iolwæk tæmeiuaiu misin nulin aupæn in. Kæn matækæike ron matæn-ipæn kæm in mæmæ, ‘Awi. ?Nækitun nos-ipamæn nian ækuækir mæsin kæm io mæmæ ekætu rafin ræhak kaon?”

27 Kæn ræhan etæm-iasol tæmasækitun in, kæn mapæs rafin ræhan kaon mæmæ otæsætouwæn nian kit ne, kæn megæhan-in mæmæ otuwîn.

18:15: Luk 17:3; Kal 6:1   **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17   **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23   **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7   † **18:22:** Nîpætîn ræha “mau sepinte-sepîn” mæmæ kitat kotækæike motaluin næratæn ræha suah kit nian rafin, namnun tika.   **18:22:** Luk 17:4   ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian watu. Kæn mæni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian watu.

28 “Məto nian iolwək u təmuwin, kən məplan etəmim kit u təmol kaon kəm in, wan-hanrit tenarius.^S İlau kərən iolwək mil kətioal wək kitiəh əm rəha etəm-iasol. Kən iolwək itəm etəm-iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlīm itəm u kit kəmətioal wək kələh, kən matəm kətəp nentou, matən məmə, ‘İtəou-pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!’

29 “Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in, teiuaiu məsin nulin matəkəike ron matən məmə, ‘Awi. ?Nəkəitun nos-ipamən nian əkuəkir məsin kəm io məmə ekətou rəhak kaon?’

30 “Məto in təmə, kəp. Kən təmuwin mən məmə okiləs suah u kan kiləs-ipən e kalapus mətoarus-pa otətou rafin rəhan kaon min itəm təmol.

31 Nian iolwək min neen kəmotəplan nat əh, nīkilat təmahmə pik ron, kən motuwin motən-ipən kəm etəm-iasol natimnat rafin itəm kəmotəplan.

32 “Kən etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa təmən-ipən kəm in məmə, ‘İk iolwək itəm tərət agin. Emapəs rafin rəham kaon məto-inu nəmatəkəike ron io.

33 ?Təhro nəsasəkəitunən suah u natioal wək itəlau min, təhmen-pən əm e itəm emol kəm ik?’

34 Kən neməha təmol etəm-iasol, kən təmən məmə okiləs kan kiləs-ipən e kalapus məmə etəm tatehm kalapus otol nalpənən kəm in mətoarus-pən otətou rafin rəhan kaon itəm təmol.”

35 Kən nian İesu təmol nammun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən e suatip kitiəh əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmə nəsotaluin pahrienən nəratən itəm piatəmat min koatol kəm itəmat.”

19

İərman ne pətan kətuapəs ilau min (Mak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Nian İesu təmol nammun nənən natimnat min u, təmiet Kalili muwin nītən İutia entənipən-pən e nīkali nəhau İotan.

2 Kən nimanin netəmim kəmotuarisig-in in motuwin əh-ikin əh, kən təmol-wir ilat e nīmīsən min.

3 Kən Fərisi min neen kəmotol noa eko-eko məmə otiuw-pən İesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. Kəmotuwa o İesu motən məmə, “?Lou tatən məmə iərman titun napəsən rəhan pətan o nat əpnəpən əm kit, o kəp?”

4 Kən təmən-ipən məmə, “?Nəmotəfin o kəp məmə, e nətuounən muwin mətoarus-pa u-roiu, Uhgın u itəm təmol netəmim rafin, təmol iərman ne pətan?

5 Kən Suah u təmən məmə, ‘O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne məma, kən mətuatig ilau rəhan pətan. Kən ilau okuea nīpətəlau kitiəh.’

6 Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm. Uhgın tənīlpən ilau kınuea minioal kitiəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətətipən rəhalau natigən.”

7 Kən Fərisi min kotən-ipən məmə, “? Məto təhro Moses təmən məmə etəmim titun nos-ipənən naoa kit kəm rəhan pətan o napəsən, kən mahl-ipən tatuwın?”

8 Kən İesu təmən-ipən məmə, “Moses təmegəhan-in itəmat noanol rəha İsrel məmə onəkətapəs rəhatəmat nīpitan min məto-inu rəhatəmat-kəpə təskasik pik. Məto əupən, təməsolən nulan.

^S 18:28: Roiu, wan-hanrit tenarius təhmen e wan-hanrit-taosan watu. 18:34: Mat 5:25-26 18:35: Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13 19:4: Jen 1:27; 5:2 19:5: Jen 2:24; Efes 5:31 19:7: Dut 24:1-4; Mat 5:31

⁹ Mæto iakatæn kæm itæmat mæmæ, okæmæ suah kit tatol tifos mætæpæs ræhan pætæn itæm tæmæsætæu-pæn anionæn iærman pisin kit, kæn suah u mit pætæn pisin, tahmen æm mæmæ in tætaklæh-in pætæn æh, mateguafæl ræhan pætæn ætuatip.”

¹⁰ Kæn netæmim ræha Iesu kotæn kæm in mæmæ, “Okæmæ natigæn ræha iærman ne pætæn tæskasik pik nulan, tæwir mæmæ iærman ne pætæn okæsioalæn marit.”

¹¹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Sænæmæ netæmim rafin okotitun nosæn næghatæn u, mæto netæm min æm un itæm kæmos-ipæn næghatæn u kæm ilat, in ræhalat æm.

¹² Tol næhlan mæto-inu, netæmim neen okæsotolæn marit o nat pisin pisin min. Kit okol tæsolæn marit mæto-inu nipætæn mæsin tarat nian tæmailr. Kit okol tæsolæn marit mæto-inu netæmim kæmotærækin nipætæn mæsin. Kæn kit tatæn atip mæmæ in otæsolæn marit mæmæ otol wæk ræha næræmæææn ræha Uhgîn. Etæmim itæm titun nosæn næghatæn u, in tæike mos.”

Iesu tæmfak o nisualkælæh

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Kæn netæmim kæmotæmik nisualkælæh motuwa o Iesu mæmæ otælæhæu-pæn nelmin elat, kæn mæfak olat. Mæto netæmim ræha Iesu kæmotæn-iæhau ilat.

¹⁴ Mæto Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Pæs nisualkælæh kotuwa ron io, sotæn-iæhauæn ilat, mæto-inu næræmæææn ræha Uhgîn in ræha netæmim min u kotol nulan.”

¹⁵ Kæn tæmælæhæu-pæn nelmin elat, kæn miet ikin æh.

Etæm aluæ itæm ræhan

nautæ tepæt

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Kæn suah kit tæmuwa o Iesu mæn-ipæn mæmæ, “Iægætun. ?Io ekækæike mol wæk naka itæm in tæwir mæmæ ekos næmegæhæn lilin?”

¹⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “? Tahro nakatæpæh ron io o nat naka itæm tæwir? Suah kitih æm itæm in tæwir. Okæmæ nakolkeike mæmæ nakos næmegæhæn lilin, ætæu-pæn næghatæn min ræha Lou.”

¹⁸ Kæn suah u tæmæn-ipæn mæmæ, “?Lou min pæhruæn?”

Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Sohamnuæn etæmim, kæn mæsaklæh-inæn pætæn, kæn mæsaklæhæn, kæn mæseiueiueæn e kot,

¹⁹ kæn misiai-in ræham tata ne mama, kæn molkeike ik kit tahmen æm mæmæ nakolkeike atip ik.”

²⁰ Kæn etæm aluæ u tæmæn-ipæn mæmæ, “Natimnat rafin un iakatol. ?Nat naka min æh-ikin itæm emæsolæn?”

²¹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Okæmæ nakolkeike mæmæ ræham nolæn otætuatip agin, uwîn mol-salim-in ræham nautæ, kæn mos-ipæn mæni lan kæn ian-rat min. Kæn ik onakos natimnat wir æpæh e nego e neai. Kæn wa, mætæu-pa io.”

²² Nian etæm aluæ tæmæto næghatæn æh, kæn tæmagim matuwîn nikin tæpou mæto-inu ræhan nautæ tepæt.

²³ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, “Ekætæn pahrien mæmæ, tiækis o etæmim itæm ræhan nautæ tepæt mæmæ otuwîn matig ahgin næræmæææn ræha Uhgîn.

²⁴ Kæn iatæn min kæm itæmat mæmæ, tiækis mæmæ kamel otuwîn-pæn e nipæg nitel, mæto tiækis pik mæmæ etæm ræhan nautæ tepæt otuwîn matig ahgin næræmæææn ræha Uhgîn.”

²⁵ Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig pik, kən motən-ipən məmə, “?Kən pah titun nosən nəmegəhən lilin?”

²⁶ Kən Iesu təplan ilat kən mən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Məto Uhgın, in titun nolən natimnat rafin.”

²⁷ Kən Pita təmən-ipən məmə, “Emotapəs natimnat rafin məmə ekotətəu-pən ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatimat?”

²⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “İatən pahrien kəm itəmat məmə, e nian itəm natimnat rafin okotəuhlin motuwa motuwiwi, kən Nəti Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-əhag məwir agin, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh mın e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəməğə e noanol mın ilat tuelef rəha İsrəl.

²⁹ Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə mın, o pialat mın, o wınilat mın, o rəhalat tata o mama, o nenətilat mın, o rəhalat nəptən mın o nərgək, Uhgın otos-ipən natimnat mın əh tətət pik agin kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat.

³⁰ Məto netəmim tətət itəm koatətül aupən e nətueintən roiu, okotuwa motətül uarisig e nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim tətət itəm koatətül uarisig e nətueintən roiu, okotuwa motətül aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”

20

Nimaa nəghatən e iolwək mın əpəh e nasumən

¹ “Tol nəhlan məto-inu nəərəməğəən rəha Uhgın tahmen e etəm-iasol kit rəha nasumən. Təmiet laulaugin agin məmə otegəs-in netəmim okotuwa motol wək e rəhan nasumən.

² Kən in təmən məmə otətou ilat kitiaħ kitiaħ wan tenarius* e nian kitiaħ, kən mahl-ipən ilat kotuwın e rəhan nasumən.

³ “İuəhkır nain klok laulaugin, təmiet muwın e maket məplan netəmim neen koatətül məsotolən nat kit.

⁴ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘İtəmat mın, otuwın motol wək əpəh e rəhak nasumən, kən ekətou itəmat e məni itəm tətuatip.’

⁵ Kən kəmotuwın.

“Kən iuəhkır o tina, təmiet muwın mol nat kitiaħ əm, kən mol mın e tri klok ehnaipən.

⁶ Kən iuəhkır e faif klok ehnaipən, təmiet muwın məplan netəmim neen mın koatətül əpnəpın əm. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘?Təhro nəkoatətül ikın-u nian əpiəpi kit, məsotolən nat kit?’

⁷ Kən kotən-ipən məmə, ‘Məto-inu suah kit təsegəs-inən itimat məmə ekotol wək rəhan.’ Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘İtəmat mın otuwın kol wək e rəhak nasumən.’ Kən ilat kəmotuwın.

⁸ “Nian tınehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm tatehm rəhan iolwək mın məmə, ‘Aun-in iolwək mın kotuwa, nəkos-ipən rəhalat məni. Nəkətuoun mətou netəm itəm kəmotuwa uarisig muwın mətoarus netəm kəmotapən motol wək.’

⁹ “Kən iolwək mın itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən tətətou ilat wan tenarius kitiaħ kitiaħ.

¹⁰ Tol nəhlan, netəm mın u itəm kəmotapən kol wək, nıkilat təht məmə okotos məni taprəkis-in itəm mın u kəmotol wək uarisig. Məto ilat kitiaħ kitiaħ kəmotos mın əm wan tenarius.

19:26: Job 42:2   **19:28:** Mat 25:31; Luk 22:30; Nol Əpən 3:21   **19:30:** Mat 20:16; Luk 13:30   * **20:2:** Tenarius kitiaħ in tahmen e nətəuən rəha wək o nian kitiaħ. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu.   **20:8:** Lev 19:13; Dut 24:15

11 Nian kəmotos məni, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmə nikilat təsagienən o məni, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmə,

12 Nətəm min u itəm kəmotol wək uarisig, kəmotol wək əm e aua kitiah əm, məto ik nəmətəu itimat min ilat tahmen-ahmen əm. Məto itimat emotol wək asol e nərauiə əskasik e nian apiəpia.’

13 “Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmə, ‘Io kit. Esakləh-inən ik. ? Nəmən məmə nakol wək o wan tenarius, o kəp?”

14 Os rəham məni matuwın. Iakolkeike məmə ekətou etəm u itəm təmol wək uarisig tahmen əm lam.

15 Rəhak u məni. ?Ekəitun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ? Natətəhak olat məto-inu io iakəwir olat?’ ”

16 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, etəm tatarisig otaupən, kən etəm tətaupən otuarisig.”

Iesu təmən-iarəp

rəhan nimisən

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Kən nian Iesu təmatuwın Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef motətul pisin, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,

18 “Koatuwin əpəh ilis Jerusalem, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm pris asol min ne iəgətun min rəha Lou. Kən okotiuw-iarəp io məmə ekimis,

19 kən motiləs-ipən io kəm Iaihlua min məmə okotəsan lak, kən motalis motoh, kən motəfu-pər io e nig kəməluau məmə ekimis. Kən uarisig e nian kisi, kən Uhgın otosmėgəh min io e nimisən.”

Nətapəhən rəha mama kit

o Iesu

(Mak 10:35-45)

20 Kən pətan rəha Sepeti, tiləs nətilau mil muwa misin-pən nulin o Iesu, matətapəh-in nat kit ron.

21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Nakolkeike naka?”

Kən pətan təmən-ipən məmə, “Pəs nakegəhan-in məmə nətik mil u, ilau kərən kit otəpələh e nikaləm matip, kən kit təpələh e nikaləm mol, ikin min rəha nəsanənən ne nisialiən, nian natərəməə lan.”

22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Nəkuəruru nat itəm natuətapəh ron. ? Tahro? ? Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigi nien itəm io ekəike mətul lan?”† Kən kuən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh, ekiatun.”

23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Pəhrien, onakuəkəike muənim-pən e rəhak kap rəha nətəən nəhməən. Məto o nəpələhən e nikalik matip ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgın təmol əpen-əpenə olat.”

24 Nian netəmim ten min rəha Iesu kəmotətə nəghatən əh, kən neməha təmol pik ilat o suah mil ilau pian.

25 Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitiah, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nəkotitun rəkis nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihlua min. Ilat koatol təskasik pik kəm rəhalat netəmim min. Kən rəhalat kapman min koatol ilat kotəməhl ləhau e nərəmərəən rəhalat.

20:16: Mat 19:30; Mak 10:31   20:18: Mat 16:21; 17:22-23   20:21: Mat 19:28; Luk 22:30   † 20:22: Nəghatən Kris atuətip tətən məmə, ?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətəən nəhməən itəm io ekəike mənim lan?   20:22: Mat 26:39; Jon 18:11   20:25: Luk 22:25-26

²⁶ Mæto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Mæto okəmæ itəmat kit tolkeike məmæ otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e iolwək kit rəhatəmat,

²⁷ kən okəmæ itəmat kit tolkeike məmæ otətul aupən etəmat, in otəkəike muwa slef rəhatəmat.

²⁸ Nolən əh tahmen əm lak, Nəti Etənim. Eməsuwamən məmæ netənim okotol wək rəhak, mæto emuwa məmæ ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən məmæ ekikis ilat e rəhalat nolən rat min.”

Iganəmtin rat mil

kəmuəplan nat

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Nian Iesu ne rəhan min netənim kəmoatiet e taon Jeriko, nimanin netənim kəmotətəu-pən in.

³⁰ Kən iganəmtin rat mil kəiu katuəpələh e nəkali suatip, kən nian kəmuəto məmæ Iesu taliwək e suatip matuwa, kən kəmuagət əfəməh muən məmæ, “! Iərəməra, Mipɪ Tefit, asəkitun itimlau!”

³¹ Kən mæto, nimanin netənim koatən-iəhau ilau, motən-ipən məmæ kəsuagət pikən, mæto ilau kuagət pik agin min məmæ, “! Iərəməra, Mipɪ Tefit, asəkitun itimlau!”

³² Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmæ, “?Nakioalkeike məmæ ekol naka kəm itəlau?”

³³ Kən kuən-ipən məmæ, “Iərəməra, ekioalkeike məmæ ekuəplan nat.”

³⁴ Kən Iesu təmasəkitun ilau, kən mek nigəntəilau. Kən roiu agin, kinatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

21

Iesu təmuwin əpəh Jerusalem mol əp məmæ in Kig

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40;

Jon 12:12-19)

¹ Nian kinotuwa iuəhkir o Jerusalem, kinotuwa Petfas e Nitet Rəha Nig U Olif, kən Iesu tahləpis rəhan etənim kəiu,

² kən mən-ipən kəm ilau məmæ, “Ian əpəh e latuənu aupən etat, kən ikin əh, nakuəplan togki kit kəmərəuətəin ilau nətin. Kən nəkiakis ilau muasig muea kəm io.

³ Okəmæ suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in məmæ Iərəməra tolkeike ilau, kən otəpanahl-ipa ilau e nian əh.”

⁴ Nat u təmuwa məmæ in otol nəghatən naka itəm ien təmən otuwa mol nipahrienən. Ien təmən məmæ,

⁵ “Otən-ipən kəm Nətin Pətan Saeon* məmæ, ‘Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat, rəhan nətəligən in ləhau, kən mətəsuə e togki, ne togki u in nətin əm.’ ”

⁶ Kən etənim mil rəha Iesu kəmian mioal nat naka itəm Iesu təmən məmæ okioal.

⁷ Kəmuasig togki ne nətin, kən muəfətəin noankawi togki mil e rəhalau kot min, kən Iesu təpələh-pər lan. ⁸ Nimanin netənim tepət koatəpen rəhalat kot min əpəh e suatip, kən neen kotəte nimali nig min, kən motəpen ilat e suatip.

⁹ Kən nımanın netəmim itəm kotaupən e İesu, ne nımanın netəmim itəm kotuarisig-in İesu, koatagət əfəməh moatən məmə,
 “!Hosana[†] o Mipi Tefit!
 !İərəmərə Uhgın tətətiğ ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!
 !Hosana o Uhgın əpəh ilis e nego e neai!”

¹⁰ Nian İesu təmıet-arəpa Jerusalem, netəmim rafın əh-ikin nıkilat təmaut, kən moatən nəghatən tepət moatətapəh məmə, “?Pah u?”

¹¹ Kən nımanın netəmim kotən məmə, “İnu ien İesu, rəha Nasaret, əpəh e nıtən Kalili.”

İesu əpəh e Nımə Rəha Uhgın
 (Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Kən İesu təmuwin əpəh imə e Nımə Rəha Uhgın, kən məhg-iarəp netəmim itəm koatol-salim-in ne moatos-nəmtnin natımnat əh-ikin məmə okotol sakri-fais lan. Kən mahwin tepıl mın itəm kətawluin mənı ikin, kən mahwin jea mın rəha netəm mın u koatol-salim-in ioen mın.

¹³ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nımə, okaun-in məmə nımə rəha nəghatən kəm Uhgın e nəfakən,’ məto itəmat nəmotol məmə in ‘nımə rəha iakləh mın.’ ”

¹⁴ Kən ıganəmtnin rat mın ne netəm nelkilat təməfaiu-əfaiu kəmotuwa ron əpəh e Nımə Rəha Uhgın, kən tol-wır ilat.

¹⁵ Məto nian pris asol mın ne iəgətun mın rəha Lou kəmotəplan nat wır mın itəm in təmol, kən motəplan mın nisualkələh koatagət əfəməh əpəh e Nımə Rəha Uhgın, moatən məmə, “!Hosana o Mipi Tefit!” neməha təmol ilat.

¹⁶ Kən kotən-ipən kəm İesu məmə, “?Nakatəto nat naka itəm nisualkələh koatən, o kəp?” Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh. ?Nəmotafın, o kəp, nəghatən suah kit təmen kəm Uhgın itəm tatən nulan məmə, ‘E nohli nisualkələh agin ne nisualkələh mətmətiğ, nəmol məmə ilat okotənwiwi ik?’”

¹⁷ Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwin e taon Petani, mapıl ikin.

Nıg kit fik təmauke-auke
 (Mak 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Laulağın agin, İesu təmatitəliğ-pən Jerusalem, kən nəumis tınus.

¹⁹ Kən təməplan nıg u fik e nıkali suatıp, kən təmuwin ron məto təsəplanən noan kit, tatəplan əm nımalın. Kən təmən-ipən kəm nıg u məmə, “!Okol nəsoe mınən!” Kən roiu agin, nıg təmauke-auke.

²⁰ Nian rəhan netəmim kəmotəplan nat əh, kən narmılat təmiwiğ, kən motən-ipən kəm İesu məmə, “?Tahro nıg əh fik təmauke-auke uəhai əm nəhlan?”

²¹ Məto İesu təmən-ipən məmə, “İatən-ipinə nıpahrienən məmə okəmə nakoatos nahatətəən, kən rəhatəmat nətəliğən təsolən kəiu, nəkotitun nolən nat naka itəm emol e nıg u fik. Məto sənəmə in əm əh, nəkotitun nən-ipənən kəm nıtət əh məmə, ‘Uwın mamnım əpəh itəhai,’ kən otol nəwıatəmat.

²² Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatətapəh-in e nəfakən.”

Nətapəhən o nepətən
rəha İesu
 (Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

[†] 21:9: Nıpəti nəghatən u “Hosana” təmə, “ənwiwi.” 21:9: Sam 118:26 21:13: Aes 56:7 21:13: Jer 7:11 21:16: Sam 8:2 21:21: Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Kor 13:2 21:22: Mat 7:7-11; 18:19

²³ Iesu tæmuwîn e Nimæ Ræha Uhgîn, kæn nian tæmatægætun, pris asol min ne netæm-iasol ræha netæm Isrel, koatuwa ron motæn-ipæn mæmæ, “?Natol natimnat min u e nepætæn ræha pah? ?Kæn pah tæmos-ipinæ nepætæn un?”

²⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Iakætapæh-in-pinæ næghatæn kit kæm itæmat. Okæmæ nakotos-ipa næghatæn kit, kæn ekæn-ipinæ kæm itæmat mæmæ nepætæn naka itæm ekatol natimnat min u lan.

²⁵ ?Nepætæn ræha Jon tæmisi-pæn hiæ o nolæ baptais? ?Tæmisi-pæn e nego e neai, o ræha netæmim æm?”

Kæn kæmotæn-ipæn kæm ilat min mæmæ, “Okæmæ kotæn mæmæ, ‘Nepætæn ræha Jon tæmisi-pæn e nego e neai,’ kæn otæn mæmæ, ‘?Mæto tahro næsotænæn nîpahrienæn lan?”

²⁶ Mæto okæmæ kotæn mæmæ, ‘Ræha netæmim æm,’ kitat koatægîn netæmim, mæto-inu nîkilat tæht mæmæ Jon in ien kit ræha Uhgîn.”

²⁷ Tol næhlan, kæmotæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Itimat ekotæruru.” Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Kæn io min, okol ekæsænæn kæm itæmat mæmæ e nepætæn naka ekatol natimnat min u lan.”

Nimaa næghatæn e suah mil kæiu

²⁸ Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “?Tahro? ?Nikitæmat tatæht mæmæ naka? Suah kit, nætîn iærman kæiu. Kæn tæmuwîn mæn-ipæn kæm itæm iahgîn lan mæmæ, ‘Nætik, uwîn mol wæk u-roiu æpæh e nasumæn.’

²⁹ Mæto nætîn tæmæn-ipæn mæmæ, ‘Iakapæs.’ Kæn matig mæuhlin min ræhan nætægæn, kæn muwîn e nasumæn.

³⁰ “Kæn tata tuwîn o nætîn itæm tækæku, mæn-ipæn min kæm in nat kitæh æm. Kæn nætîn tæmæn-ipæn mæmæ, ‘Æwæh, tata, ekuwîn,’ mæto tæmapæs-pæn e nasumæn.

³¹ “?Otæn-tu mæmæ suakæku mil u in pæhræuæn, tæmol næwia ræhan tata?”

Kæn kæmotæn-ipæn mæmæ, “Suakæku itæm iahgîn lan.”

Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Æwæh, in ætuatip. Kæn iakætæn-ipinæ nîpahrienæn mæmæ, netæm koatos mæni ræha takis, ne nîpitan ræha suatip koatuwîn e næræmæææn ræha Uhgîn aupæn etæmat,

³² mæto-inu Jon tæmuwa otæmat mæmæ otægætun suatip ræha nolæn ætuatip, kæn mæto itæmat næsotænæn nîpahrienæn lan, mæto netæm koatos mæni ræha takis, ne nîpitan ræha suatip kæmotæn nîpahrienæn lan. Kæn næmotæplan pæp nat æh, mæto næmæsotæuhlinæn itæmat e ræhatæmat nolæn rat min, kæn mæsotænæn nîpahrienæn lan.”

Nimaa næghatæn e netæmim rat itæm koatehm nasumæn (Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Kæn Iesu tatækæike matæn mæmæ, “Otætægîn-in-tu nimaa næghatæn kit min. Etæm-iasol kit ræha nasumæn, tæmol nasumæn kit e nol kit katæn mæmæ krep, u katol wain lan. Kæn mol fenis e kæpiel muwîn mîtælu lan. Kæn mol ikin kit o nolæn næme naliwæk-aliwækæn e noa krep mæmæ nahuin otæiu kæn kol wain lan. Kæn mol nimæ kit itæm in ilis mæmæ etæmim otæiu lan matehm wir nasumæn o nat megæh min ne netæmim. Kæn tæmegæhan-in-pæn nasumæn kæm netæmim mæmæ okotæsum lan, kæn motoor noa krep, mæsin ræhan, mæsin ræhalat. Kæn miet muwîn o naliwækæn ik pisin kit. ³⁴ Nian krep tînæmaræg, kæn tahl-ipæn ræhan slef min mæmæ okotuwîn e nasumæn ræha krep, motætapæh o netæm koatol wæk e nasumæn mæmæ okotos-ipæn ræhan krep mæsin kæm ilat.

³⁵ “Mæto netæm koatol wæk e nasumæn kæmotæskælim ræhan slef min, kæn motoh kit, motohamnu kit, motaht e kæpiel itæm tatol kisil lan.

³⁶ Kæn tahl-ipæn min slef min neen kotuwîn olat, ilat tepæt taprækis-in itäm aupæn min. Kæn netäm koatol wæk e nasumæn kotal tærat käm ilat e nolæn ahmen min æm itäm kämotol käm netäm aupæn.

³⁷ Namnun agin, tahl-ipæn nætin iærman tuwîn olat, kæn mæn mämæ, 'Ilat okotækæike motisiai-in næfik.'

³⁸ "Mæto nian netäm koatol wæk e nasumæn kämotæplan nætin, kæn kotæn-ipæn käm ilat min mämæ, 'Inu næti etäm-iasol itäm otæramæræ e nasumæn nian ræhan tata otimis. Pæs kotuwîn motohamnu min, kæn motæramæræ e nasumæn ræhan.'

³⁹ Kæn kämotaskælim motatipin-iaræp e nasumæn, kæn motohamnu."

⁴⁰ Kæn nian Iesu tæmol namnun nimaa næghatæn, kæn tæmæn mämæ, "‘Tol nulan, nian etäm-iasol ræha nasumæn otuwa, kæn otol naka käm netæmim itäm tæmegæhan-in nasumæn käm ilat?’"

⁴¹ Kæn kämotæn-ipæn mämæ, "‘Otæræk-rækin agin-æh netäm rat min æh, motohamnu ilat. Kæn uarisig, tæpanegæhan-in ræhan nasumæn æh tuwîn e nelmi netäm pisin neen, kæn e nian ætuatip itäm krep tatæmaræg, ilat okotos-ipæn noan mæsin ræhan.’"

⁴² Kæn Iesu tæmæn-ipæn käm ilat mämæ, "‘?Næmotafin Naoa Ræha Uhgîn u, o kæp? Tatæn mämæ, 'Kæpiel u itäm netäm ræha nilækinæn nimæ kæsotolkeikeæn motapæs, in tinuwa kæpiel keike o nolæn nimæ. Iæræmæ tæmol nat u, kæn in nat tæwir agin e niganæmtitat.’"

⁴³ Tol næhlan, iatæn käm itæmat mämæ næræmæææn ræha Uhgîn okoh-rækis otæmat, kæn kos-ipæn käm netæmim min u itäm okotol noalat.

⁴⁴ Okæmæ suah kit otisi-pær e kæpiel u, kæpiel otætareræh-ætareræh, mæto okæmæ kæpiel otisi-pær lan, otæpælæh-æræn in."[‡]

⁴⁵ Nian pris asol min ne Farisi min kämotæto nimaa næghatæn itäm Iesu tæmuæh, kæn kinotitun mämæ tatæghat-in ilat.

⁴⁶ Kæn kinotegæs-in suatip kit mämæ okotilæs Iesu lan kan e kalapus, mæto koatægîn nimanin netæmim, mæto-inu netæmim koatæn mämæ in ien kit.

22

Nimaa næghatæn e nagwænæn asol ræha marit

¹ Kæn Iesu tæmuæh nimaa næghatæn kit min käm ilat mämæ,

² "Næræmæææn ræha Uhgîn in tahmen e kig kit itäm tæmol æpen-æpenæ e nagwænæn asol o marit ræha nætin.

³ Kæn mahl-ipæn ræhan iolwæk min mämæ okotuwîn o netæmim min u itäm tæmahl-ipæn rækis næghatæn olat mämæ okotuwa o nagwænæn ræha marit. Mæto kotæn mämæ kol kæsotuwamæn.

⁴ "Kæn tahl-ipæn ræhan iolwæk neen min, mæn-ipæn käm ilat mämæ, 'Otuwîn motæn-ipæn käm netäm min u itäm emahl-ipæn rækis næghatæn olat mämæ, enol æpen-æpenæ rækis e ræhak nagwænæn. Ræhak kau min ne næti kau min ræhak itäm kotæhg-æhg wir, emoh rækis ilat, kæn natimnat rafin tinahmen. Otuwa e nagwænæn ræha marit.'

⁵ "Mæto kæsotætælig-inæn iolwæk min, kæn motagim min, kit tatuwîn e ræhan nasumæn, kit tatuwîn e ræhan stoa.

⁶ Kæn neen kotaskælim iolwæk min ræhan, motol tærat käm ilat, kæn motohamnu ilat.

⁷ Kæn kig, nemåha tæmol pik. Kæn tahl-ipæn ræhan mopael min kotuwîn, kæn motohamnu netæmim min u itæm kæmotohamnu ræhan iolwæk min, kæn motasiæpæn e ræhalat taon asol.

⁸ “Kæn mæn-ipæn kæm ræhan iolwæk min mæmæ, ‘Kinol æpen-æpenæ rækis e nagwænæn ræha marit, mæto netæm min u itæm emahl-ipæn rækis næghatæn olat, nolæn ræhalat tæсахmenæn mæmæ okotuwa.

⁹ Tol næhlan, otuwîn æpæh e suatip asol min kæn motæn-ipæn kæm netæmim æpnæpin rafin itæm nakoatæplan mæmæ okotuwa e nagwænæn ræha marit.’

¹⁰ Kæn iolwæk min kæmotuwîn æpæh e suatip asol min, kæmotuæfimin netæmim rafin itæm kæmotæplan ilat, netæmim itæm kotæwir ne netæm itæm kotærat, kæn ikin kætagwæn ikin tæmærioah e netæmim.

¹¹ “Mæto nian kig tæmuwa mæplan netæmim, tæmæplan etæmim kit æh-ikin itæm tæsuwînæn e natimnat ræha marit.

¹² Kæn kig tæmæn-ipæn mæmæ, ‘?Io kit, næmahro? ?Næmuwa imæ mæto næmasuwînæn e natimnat ræha marit?’ Kæn suah u tinæruu nuhalpinæn næghatæn ræhan.

¹³ “Kæn kig tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, ‘Okotælis ætain nelmin ne nelkin, kæn motærakin-iaræp æpæh e naluginæn itæm ikin kætasæk ikin, kæn kætagætæn næluitæm ikin.’”

¹⁴ Kæn Iesu tæmatakæike mæn mæmæ, “Tol næhlan mæto-inu netæmim tepæt, kætahl-ipæn næghatæn olat, mæto noæn mæsin æm itæm katitæpun ilat.”

Takis ræha Kig Sisa (Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Kæn Farisi min kæmotiet motuwîn motol noa eko-eko min mæmæ otiuw-pæn Iesu o nænæn næghatæn kit itæm tæætætætæn. ¹⁶ Kæn kotahl-ipæn ræhalat netæmim kotuwîn o Iesu ilat netæmim ræha pati ræha Herot. Kæn motæn-ipæn mæmæ, “Tægætun. Ekotitun mæmæ ik etæm ætuatip, kæn matægætun ætuatip pahrien suatip ræha Uhgîn. Næsolan mæmæ nætæligæn ræha netæmim okotiuw rækis ræham nætæligæn, mæto-inu natol tahmen-ahmen æm kæm netæmim rafin, okæmæ in etæm-iasol o etæm æpnæpin æm.

¹⁷ Kæn æn-tu kæm itimat ræham nætæligæn e nat u. ?Tætætæt mæmæ okætou-pæn takis kæm Kig Sisa, o kæp?”

¹⁸ Mæto Iesu tinitun ræhalat nætæligæn rat min, kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “! Ræhatæmat nænæn tæwir, mæto nikitæmat tamkimik! ? Tahro nækotalkut mæmæ nækotol noa eko-eko ron io?”

¹⁹ Otægætun-tu mæni itæm kætætou takis lan.” Kæn kotos mæni* motuwa kæm in,

²⁰ kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Narmi pah u, kæn nærgi pah u e mæni u?”

²¹ Kæn kotæn-ipæn mæmæ, “Kig Sisa.”

Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Naka u ræha Kig Sisa, otos-ipæn kæm Kig Sisa. Kæn naka u ræha Uhgîn, otos-ipæn kæm Uhgîn.”

²² Nian kæmotæto næghatæn æh, nærmilat tæmiwig. Kæn kæmotapæs Iesu motægim.

Nian Uhgîn otosmegæh netæmim e nimisæn (Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ E nian æh inæh, Satusi min kæmotuwa o Iesu. Ilat koatæn mæmæ netæmim okæotæmegæh minæn e nimisæn. Kæn kotæn-ipæn kæm Iesu mæmæ,

22:13: Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28   **22:15:** Mak 3:6   * **22:19:** Mæni itæm kæmotos motuwa in koen mæni kit, nærgin u ‘tenarius,’ itæm tahmen e wan-taosan watu.   **22:21:** Rom 13:7   **22:23:** Wæk 23:8

24 “Iægætun. Moses tæmæn kæm itimat mæmæ, okæmæ etæmim otimis kæn mæsilæsæn nætin kit, kæn pian otækaike mit næutahlimis æh mæmæ otilæs suakæku o niuw-pæræn nærig ræha pian itæm tæmimis.

25 “Kæn ikin æh imatimat ikin, netæm ilat pialat min ilat sepin. Itæm tæmaupæn maiir tamol marit, kæn mimis, mæsilæsæn nætin kit, kæn pian itæm tatol kæiu lan tit næutahlimis.

26 Kæn in min tæmimis mæsilæsæn nætin kit, kæn itæm tatol kisil lan ne ilat rafin muwin mætoarus-pæn itæm tatol sepin, kæmotol nat kitiaeh æm.

27 Kæn æmun, næutahlimis timis.

28 ? Tol næhlan, æn-tu kæm itimat mæmæ, e nian itæm Uhgîn otosmegæh netæmim lan e nimisæn, pætan æh in ræha pah, mæto-inu ilat rafin æh sepin kæmotol marit e pætan æh?”

29 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Itæmat næmotæn-aræpæn e ræhatæmat næghatæn mæto-inu næsotitunæn Naoa Ræha Uhgîn ne næsanænæn ræhan.

30 Nian Uhgîn otosmegæh netæmim e nimisæn, kæn netæmim okæsætolæn marit, okotahmen e nagelo min æpæh e nego e neai.

31 ? Næmotafin o kæp, Naoa Ræha Uhgîn itæm tatæghat-in nian Uhgîn otosmegæh netæmim e nimisæn? Tatæn mæmæ,

32 ‘Io Uhgîn ræha Epraham, io Uhgîn ræha Aisak, kæn io Uhgîn ræha Jekop.’ In sænæmæ Uhgîn ræha netæm kæmotimis, mæto in Uhgîn ræha netæmim itæm koatæmegæh, tahmen-pæn min e tæs milæhal.”

33 Nian nimanin netæmim kæmotæto næghatæn æh, narmilat tæmiwig e nægætunæn ræhan.

*Lou itæm in ilis pik
(Mak 12:28-34)*

34 Nian Farisi min kæmotæto mæmæ Iesu tæmoh-iæhau Satusi min e ræhan næghatæn, kæn Farisi min kæmotuwa kitiaeh.

35 Kæn kit itæm titun pik Lou, tæmæn-ipæn næghatæn kit kæm Iesu mæmæ Iesu otæn næghatæn kit tæsætuatipæn, mæmæ,

36 “?Lou pæhruæn ræha Uhgîn u in ilis pik?”

37 Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Nakækaike molkeike Iæræmææ Uhgîn ræham e nikim rafin, ne næmegæhæn rafin ræham, ne nætæligæn rafin ræham.

38 Inu in Lou itæm tætaupæn kæn in ilis pik.

39 Kæn Lou itæm tatol kæiu lan, in iuæhkîr tahmen æm, mæmæ, ‘Nakækaike molkeike ik kit tahmen æm mæmæ nakolkeike atip ik.’

40 Kæn Lou mil u kæiu, ilau næukæti Lou rafin, ne naoa ræha ien min rafin aupæn.”

*Kristo in næti pah
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)*

41 Kæn e nian Farisi min kotuafimin ilat min, kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ,

42 “?Nikitæmat tæht mæmæ naka, e Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa? ?In tatisi-pæn e noanol ræha pah?”

Kæn ilat kotæn-ipæn mæmæ, “In noanol ræha Tefit.”

43 Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, “Mæto tahro e Tefit, itæm tatæghat e narmin ræha Uhgîn, tætaun-in Kristo mæmæ ‘Iæræmææ.’ Mæto-inu tatæn mæmæ,

44 ‘Iæræmææ tæmæn kæm ræhak Iæræmææ mæmæ,

“Æpælæh e nikalik e nelmæk matip, ikin ræha næsanænæn ne nisiaian, mætoarus ekilæs-iæhau ræham tikimîr min læhau e nelkæm.”’

45? Kæn okamæ Tefit tætaun-in Kristo mæmæ 'ræhak Iæramæra,' kæn otahro mæmæ Kristo in mipi Tefit rat?"

46 Kæn etæmim kit tæsuhalpinæn næghatæn ræha Iesu. Kæn e nian æh matuwîn, kæmotægin o nætæpæh-inæn næghatæn kit min tol min-næhlan.

23

*Nahmææn asol sepin
itæm otatuwa*

(Mak 12:38-40;

Luk 11:37-54; 20:45-47)

¹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm nimanin netæmim ne ræhan min netæmim mæmæ,

² "Iægætun min ræha Lou ne Farisi min koatos nepætæn mæmæ okotæn-iaræp Lou ræha Moses kæm itæmat.

³ Tol næhlan, nækotækæike motætæu-pæn kæn motol natimnat rafin itæm koatæn kæm itæmat. Mæto næsotolæn nat naka itæm koatol, mæto-inu ilat kæsotolæn nat naka itæm koatæn-iaræp.

⁴ Koatækæike o netæmim mæmæ okotætæu-pæn lou æskasik min itæm kotahmen e katipa æfigæm, mæto okol kæsotos-ipænæn noanelmilat mæmæ okasitu elat.

⁵ "Natimnat rafin itæm ilat koatol, koatol æm mæmæ netæmim okotæplan. Nækotitun paos itæm netæmim kæmotæii-pæn næghatæn ræha Naoa Ræha Uhgîn ikin, kæn u motælis ræhalat-kapæ ne nelmilat lan.* Mæto ræha iægætun min ræha Lou ne Farisi min, ræhalat paos in iahgîn taprækis. Kæn nækotitun nol ælkælæh min itæm koatækul-pæn e nipægnæmti kot min, itæm tatægætun mæmæ etæmim in tæskasik o nætæu-pænæn Lou. Mæto ræha iægætun min ræha Lou ne Farisi min, ræhalat nol kaifæmæh pik. ⁶ Kæn e lafet min, ilat kotalkeike ikin ræha nisaiiæn, kæn æpæh e nimæ ræha nuæfiminæn, ilat kotalkeike mæmæ okotæpælæh ima netæmiasol min ikin.

⁷ Kæn e ikin katol maket ikin, ilat kotalkeike mæmæ netæmim kotæn tæwir kæm ilat, kæn motaun-in ilat mæmæ 'Rapai' u nipætîn tæmæ 'etæm in ilis.'[†]

⁸ Mæto sotolæn mæmæ netæmim okotaun-in itæmat mæmæ 'Rapai, u etæm in ilis,' mæto-inu ræhatæmat Etæm-iasol kitiaæ æm, kæm itæmat piatæmat min.

⁹ Kæn sotaun-inæn suah kit u e nætueintæn mæmæ, 'Tata, etæm kætisiai-in,' mæto-inu Tata ræhatæmat kitiaæ æm æpæh ilis e nego e neai.

¹⁰ Kæn sotolæn mæmæ netæmim okotaun-in itæmat mæmæ, 'Iægætun,' mæto-inu ræhatæmat Iægætun kitiaæ æm, Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa.

¹¹ Etæm u in ilis etæmat, in iolwæk ræhatæmat.

¹² Tol næhlan mæto-inu, etæmim itæm otos-ipær atip in, Uhgîn otilæs-iæhau, kæn etæmim itæm otos-iæhau atip in, Uhgîn otilæs-ipær.

¹³ " ! Kæsi, nahmææn asol otuwa otæmat iægætun min ræha Lou, ne Farisi min! ! Ræhatæmat nænæn tæwir, mæto nikitæmat tamkæmik! Nakotahtosig-in o netæmim suatip o nuwînæn matig ahgîn næramæraæn ræha Uhgîn, mæto

23:3: Mal 2:7-8 * **23:5:** paos - inu bokis ækæku kit kæmol e nuwigi kau. Kæmotæte rækis ælkælæh næghatæn ræha Naoa Ræha Uhgîn motæii-pæn lan (Eks 13:1-10, 11-16;

Dut 6:4-9; 11:13-21). Netæmim kæmotol næhlan mæto-inu kæmotolkeike mæmæ otol næghatæn itæm tætatig e Dut 6:8 ne 11:18. Kæn naman rafin ræha noanol ræha Isrel itæm kinotos rækis nup tatin, ilat okotuwin e paos min æh nian tæpat, kæn nian rafin e nian ræha næfakæn. Katælis e nipinægin ne nelmin mol e nol kæmol e nuwigi kau. E næghatæn Inglis, katæn paos min æh, "phylacteries." **23:5:** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7:** Okamæ iægætun ræha Lou tæmaluwæk matuwa iuæhkir ron ik, nakætul e nisaiiæn, kæn nakatæn tæwir kæm in, maun-in in mæmæ, "etæm-iasol," o "Tata," o "Rapai." Kæn noanol ræha Isrel kætæun-in ræhalat iægætun asol min itæm ilat ilis pik mæmæ "Rapai," u nipætîn tæmæ "etæm in ilis" o "etæm tatæmik netæmim." **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14

itəmat nəsoṭuwīnən, kən nəsoṭegəhan-inən məmə netəṃim okotuwīn ikin, nat əpnəpīn ilat kotoṭkeike məmə okotuwīn.‡

15 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgəṭun mīn rəha Lou, ne Farisi mīn! ! Rəhatəmat nənən təwīr, məto nikitəmat tamkīmīk! Nikitəmat tagiən əm məmə nakotuwīn isəu e nego, o e naliwəkən əm o nuwīnən e nəptən piṣin piṣin mīn məmə nakotiuw-pa etəṃim kitīəh əm e nəfakən rəhatəmat. Məto nian suah kit tatos nolən mīn əh rəhatəmat, kən tatuwa etəṃ rat taprəkis-in itəmat, kən nəmotol məmə in otəkəike mos nalpīnən rəha nigəṃ asol taprəkis-in itəmat.

16 “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəṃ noatit netəṃim məto nigəṃmtitəmat təpīs! Itəmat nakoatən məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawīl o Nimə Rəha Uhgīn məmə otol rəhan nəghatən tatəṭul-īəkis, okəmə təsolən, məto in nat əpnəpīn əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawīl o iaen u kol tatipit-īpit rəha Nimə Rəha Uhgīn, kən in otəkəike mol nəwīan itəṃ təmos noanawīl ron.’

17 !Itəmat netəṃ nakotalməl, nigəṃmtitəmat təpīs! ?Naka u in ilis, iaen u kol tatipit-īpit, o Nimə Rəha Uhgīn itəṃ tatol kol tasim?

18 Nakotən mīn məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawīl o olta, in nat əpnəpīn əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawīl e sakrifais itəṃ tatəpələh lan, kən in otəkəike mol nəwīan itəṃ təmos noanawīl ron.’

19 !Itəmat netəṃ nigəṃmtitəmat təpīs! ?Naka u in ilis, sakrifais o olta itəṃ tatol sakrifais tasim?

20 Tol nəhlan, etəṃ tatos noanawīl e olta, pahrien, tatos noanawīl e olta ne natimnat rafin itəṃ tatəpələh lan.

21 Kən etəṃ tatos noanawīl e Nimə Rəha Uhgīn, pahrien tatos noanawīl e Nimə Rəha Uhgīn ne Suah u tatəṭig ikin.

22 Kən etəṃ tatos noanawīl e nego e neai, pahrien tatos noanawīl o jea rəha kig u in rəha Uhgīn, kən tatos noanawīl o Suah u tatəpələh-pər lan.

23 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgəṭun mīn rəha Lou, ne Farisi mīn! ! Rəhatəmat nənən təwīr, məto nikitəmat tamkīmīk! Nəkoatəṭəu-pən lou əlkələh mīn moatos-īpən tait rəha rəhatəmat nimali nig nəmīwīlat tatəpien u katos-īpən e nagwənən, katən məmə mīn, ne til, ne kumīn. Məto nakotapəs nat asol e Lou, inu etəṃ tatol tətəuətīp kən mahmen-ahmen əm kəṃ netəṃim, kən mətasəkīṭun netəṃim, kən tatol nian rafin nat naka itəṃ təike matol. Təwīr nəkoatol lou əlkələh mīn, məto nəkotəkəike moatol lou asol mīn, məto kəp, nəsoṭolən.

24 !Itəmat noatit netəṃim məto nigəṃmtitəmat təpīs! !Itəmat netəṃim noategəs-in mīmīnao e rəhatəmat kap məmə ko nəsoṭərgəən, məto nəkotərgə nat megəh asol u kamel!

25 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgəṭun mīn rəha Lou, ne Farisi mīn! ! Rəhatəmat nənən təwīr, məto nikitəmat tamkīmīk! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, məto əpəh imə tamkīmīk, kotərioah e nagwənən ne nənimən itəṃ nəmotakləh-in, o natimnat itəṃ nəmotos məto-inu itəmat iaumis mīn kən nian rafin nəkoatol əm natimnat rat mīn itəṃ tatəṭig e rəhatəmat nəṭəlīgən.

26 !Itəmat Farisi mīn, nigəṃmtitəmat təpīs! Oṭaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən ihluə mīn in təwīr təsamkīmīkən.

‡ 23:13: E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəṃ kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tika. Tatən məmə, “Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgəṭun mīn rəha Lou, ne Farisi mīn. !Rəhatəmat nənən təwīr, məto nikitəmat tamkīmīk! Nakotakləh-in natimnat rəha nəutahlīmīs mīn, məto nian kitīəh əm, nəkotol nəfakən əfəməh mīn məmə netəṃim okotīsiai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpīnən otəkəsakī təhmin mīn.” 23:16: Mat 15:14 23:22: Aes 66:1; Mat 5:34 23:23: Lev 27:30; Maeka 6:8 23:25: Mak 7:4

²⁷ “!Kəsi, nahmæən asol otuwa otəmat iəgətuṁ mīn rəha Lou, ne Farisi mīn! !Rəhatəmat nənən təwīr, məto nikitəmat tamkīmīk! Nəkotahmen e suwīt rəha netəm kəmotīmīs itəm kəmuəh e pen ruən. Ihlua, netəmiṁ kotəplan məmə təwīr, məto əpəh imə tərīoah e nīkīlkīli netəm kəmotīmīs, ne natīmṁnat rafīn itəm tamkīmīk.

²⁸ E nolən ahmen mīn əm, ihlua, e nolən rəhatəmat, netəmiṁ kotəplan məmə itəmat nəkotətuatīp. Məto imə, e nikitəmat, nakotərīoah e nəghatən nakotən məsotolən, ne nolən rat aḡin mīn.

²⁹ “!Kəsi, nahmæən asol otuwa otəmat iəgətuṁ mīn rəha Lou, ne Farisi mīn! !Rəhatəmat nənən təwīr, məto nikitəmat tamkīmīk! Nakotīləkīn nīmə e kəpiel rəha suwīt rəha ien mīn aupən ne netəm kotətuatīp, kən moatol nəhlīp e kəpiel kən moatol malə-malə lan.

³⁰ Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itimat emotatīg e nian mīn rəha tīpītāt mīn, okol itimat eməsotasiṁuən elat motohamnu ien mīn.’

³¹ E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat noanol ətuatīp mīn rəha tīpītāt mīn aupən itəm kəmotohamnu ien mīn əh, kən nakotahmen-ahmen əm elat.

³² Kən təwīr əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tīpītəmat mīn kəmotətuoun.

³³ “!Itəmat sīnek mīn, ne netī sīnek mīn! ?Nikitəmat tatəht məmə okol nakotagīm e nalpīnən e nīgəṁ asol? !Kəp!

³⁴ Tol nəhlan, ekahl-ipīnə ien mīn, ne netəm kotenatīg, ne iəgətuṁ mīn. Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nīg kəluau, neen onəkotalīs motoh ilat əpəh e nīmə rəha nuəfīmīnən rəhatəmat, kən neen nakotītəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwīn e kit.

³⁵ Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpīnən rəha netəmiṁ itəm kəmotohamnu netəmiṁ rafīn itəm kotətuatīp, itəm tətuoun e Epel itəm in tətuatīp, muwīn mətoarus-pən Sekarəea, nətī Perekīa, itəm tīpītəmat mīn kəmotohamnu e Nīmə Rəha Uḡīn iluḡin e olta ne nīmə.

³⁶ Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpīnən rafīn u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatīg roiu.

³⁷ “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien mīn rəha Uḡīn, kən netəmiṁ itəm Uḡīn təməhl-ipa kəm itəmat, nəkotahtīmnu ilat e kəpiel apīn, inəh netəm u rəha Uḡīn itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tēpət iatəḡ-əfəməh-in nelmək məmə iatəmīk-əfīmīn wīr itəmat mətos wīr itəmat, təhmen-pən e mənīg itəm tatu nenətīn mīn e nīkwīn, məto itəmat nikitəmat təsagīenən ron kən motəpəs io.

³⁸ Otəplan-tu. Uḡīn tīnəpəs itəmat, rəhatəmat nīmə nəratən otoh, kən nat otikə ikin.

³⁹ Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nīpahrienən məto-inu onəsotəplan mīnən io mətoarus nakotən məmə, ‘!Iərəmərə Uḡīn tətətīg ilau suah u itəm tatuwa e nəḡḡin!’ ”

24

*Nəmtətīn mīn rəha
namnun nian*

(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

¹ Iesu təmīet e Nīmə Rəha Uḡīn maliwək matuwīn, kən rəhan mīn netəmiṁ kotuwa motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nīmə mīn u əpəh e Nīmə

Rəha Uhgın. ² Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, otəplan-tu nimə mın əh. Nıpahrienən iatən kəm itəmat məmə nimə mın əh netəmim okotəhap-əhap kəpiel mın elat. Okol kəpiel kit təsəməhlin e nəmeen.”

³ Kən uarisig lan, Iesu təmaliwək ilat rəhan netəmim motuwın əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif kən matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pişin əm ron motən-ipən məmə, “?Otən-tu məmə natımnat mın u okotuwa e nian naka, kən nəmtətin naka otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian tınuwa iuəhkır?”

⁴ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatehm wir itəmat məmə etəmim kit otəseiuə-inən itəmat,

⁵ məto-inu netəmim tətət okotuwa motos nərgək moatən məmə, ‘Io Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa,’ kən okoteiuə-in netəmim tətət.

⁶ Onəkotəto namnusən rəha nəluaginən mın, kən onəkotəto nəghatən əpnəpın mın məmə netəmim koatəluagin. Məto nakoatehm wir itəmat məmə nəsoəginən. Natımnat mın əh otəkəike motuwa motol nıpahrienən lan, məto namnun nian otəpanuwa.

⁷ Noanol mın okotoh noanol mın, kən kantri mın okotoh kantri mın. Nəumis otan, kən namig otəloal ikin mın tətət.

⁸ Natımnat mın əh, nətuounən əm rəha nəratən, təhmen e pətan itəm tınətuoun matəto nəhmən o neməkən.

⁹ “E nian mın əh, netəmim okotegəhan-in-pən itəmat məmə okol nəratən kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netəmim rəha noanol mın rafin okotətəhau itəmat məto-inu o nərgək.

¹⁰ Kən e nian mın əh, netəmim tətət okotəpəs rəhalat nəhatətəən, kən okotegəhan-in-pən ilat mın e nelmi tıkimır mın rəhalat, kən motətəhau ilat mın,

¹¹ kən ien eiueiuə mın okotuwa moteiuə-in netəmim tətət.

¹² Məto-inu nəratən tınatəpət, iuəhkır netəmim rafin rəhalat nolkeikən o Uhgın otikə,

¹³ məto etəmim itəm otətul əskasik mətoarus namnun nian, kən Uhgın otosmegəh in.

¹⁴ Kən namnusən təwir əh rəha nərəmərəən rəha Uhgın, okən-ıarəp ikin mın rafin e nətueintən, məmə suatıp əh-ikin rəha kantri mın rafin o nətəlig-inən, kən namnun nian otuwa.

¹⁵ “İen u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgın tatətəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgın tamkımik’ (nian nakotəfin, otətəlig-in nıpətin). Tol nəhlan, nian nat tətət əh tatətul e Nimə Rəha Uhgın,

¹⁶ kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motəgım motuwın motəhluag e nitot mın.

¹⁷ Okəmə etəmim tətameg ihluə e rəhan nimə, okol təsuwınən imə mos mın rəhan natımnat.

¹⁸ Okəmə etəmim əpəh e nasumən rəhan, okol təsıtəlig-pənən latuənu mos rəhan kot. ¹⁹ ! Kən kəsi o nıpitan u itəm kotəpik-əpik, ne nıpitan itəm kotəpinəhin nısuəlkələh e nian əh, məto-inu ilat okotəto tətət pik əgın!

²⁰ Təwir nakotəfak məmə onəkəsotəgımən e nəratən əh e nian rəha nətəpən, o e nian rəha Sapat,

²¹ məto-inu e nian əh, nəratən əsol otuwa itəm etəmim təməsəplanən tol mihın nəhlan əupən mətoarus-pa u-roiu, kən okol nəratən əsol kit tol nəhlan otəsuwa mınən nian kit təhmen e in əh.

22 Kæn okəmæ Uhgîn tæsətatiþən nian ræha nêratən æh, okol etəmim kit tæmæsægəhæn. Mæto Uhgîn otətatiþ nian æh o ræhan min netəmim itəm tæmitəpun rækis ilat.

23 “E nian æh, okəmæ suah kit otən-ipinæ kəm itəmat mæmæ, ‘!Otəplan-tu, inu Kristo itəm Uhgîn tæmæn mæmæ otəpanahl-ipa!’ o ‘!In əpəh!’ sotənən niphahrienən lan,

24 mæto-inu netəmim neen okotuwa motən mæmæ ilat Kristo, ne ien eiueiua min okotuwa, kæn ilat okotol næmtətin asol min, ne nat piþpiþ min mæmæ okoteiua-in netəmim, kæn okotalkut mæmæ okoteiua-in netəmim itəm Uhgîn tæmitəpun rækis ilat, okəmæ ilat kotitun nolən.

25 Nikitəmat otəkæike matəht wir nəghatən min u itəm emən rækis kəm itəmat, uarisig natimnat min u okotuwa motol niphahrienən lan.

26 “Tol nəhlan, okəmæ suah kit tən kəm itəmat mæmæ, ‘In əpəh, ikin taruən-aruən ikin,’ əsotuwinən. O suah kit tən mæmæ, ‘In ikin-u e niphəg noa nimæ,’ sotənən niphahrienən lan,

27 mæto-inu nian Nəti Etəmim otitəlig-pa min, otuwa uəhai æm, kæn netəmim rafin okotəplan, tahmen e nipitən itəm tæmipiþ masiəgəþin rafin neai.

28 Nian nat megəh kit tæmimis, nəkotəplan kuəriæ min kotuwa mæmæ okotun. E nolən ahmen min æm, nian nəkotəplan næmtətin min æh, nəkotitun mæmæ otəsuwəhən ekuwa min.

29 “Nian ətuatiþ nêratən æh otol namnun, kæn

‘mitgar otəpiþ agin,

kæn mæwig otəsəmilhən minən,

kæn mæhau min okotisas e neai,

kæn Uhgîn otəlœal e nəsanənən min əpəh e neai.*

30 “E nian æh, næmtətin ræha Nəti Etəmim otol-arəp e neai, kæn noanol min rafin e nətueintən okotasək e nəginən. Kæn okotəplan io, Nəti Etəmim ekuwa e nimal napuæ e neai e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol ræha Uhgîn itəm otasiə mitəlau lak.

31 Kæn ekahl-ipən rəhak nagelo min kotiet nian okotəto təwi otasək əfəməh, kæn ilat okotuwīn ikin min rafin e nətueintən, motos-irækis rəhak netəmim itəm Uhgîn tæmitəpun rækis ilat, kæn kuəfimīn ilat kitəh.

32 “Nikitəmat otəkæike matəht nig u fik.† Nian ətuatiþ itəm nelmin min kinotətuon katəwiə, kæn nimalin min kinoatəget, itəmat nəkotitun mæmæ nian æh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat.

33 Kæn e nolən ahmen min æm, nian nəkotəplan næmtətin min æh, onəkotitun mæmæ otəsuwəhən ekuwa min roiu agin.

34 Iatən pahrien kəm itəmat mæmæ netəmim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən mætoarus natimnat min æh okotuwa kol niphahrienən lan.‡

35 Neai ne nətueintən okiakə, mæto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.”

Etəmim tikə itəm titun nuwamən rəha Iesu Kristo

36 Kæn Iesu tæmatəkæike matən mæmæ, “Suah kit tæsītunən nian o aua ətuatiþ ræha natimnat min æh. Nagelo min əpəh e neai kotaruru, kæn io min Nəti Etəmim ekəruru. Mæto Tata Uhgîn æm in titun nian ətuatiþ æh.

24:23: Mat 24:5   **24:24:** Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14   **24:26:** Luk 17:23-24   **24:27:** Mat 24:37-39   **24:28:** Luk 17:37   **24:29:** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən

6:12-13   * **24:29:** Məta “nəsanənən min əpəh e neai” tatəpsen-pən narmin min, o kəm-naka natimnat tahmen-pən e mit ne mæwig əpəh e neai.   **24:30:** Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7   **24:31:** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16   † **24:32:** Nig u fik tahmen e naip.   ‡ **24:34:** Suatiþ kit min rəha nauhlinan ves 34 tatən mæmæ, “Iatən pahrien kəm itəmat mæmæ noanol u rəha Isrel otəsikəən mætoarus natimnat min æh okotuwa motol niphahrienən lan.”   **24:34:** Mat 16:28   **24:35:** Mat 5:18   **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2

³⁷ E nian io Nəti Etənim ekuwa lan, otahmen e nian rəha Noah aupən ikin itəm netənim kəsotol əpen-əpenən ron.

³⁸ E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netənim koatagwən, moatənim, moatol marit, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pən Noah təmuwin imə e nipəgnoa nego rəhan,

³⁹ kən ilat kinotəruru nat naka otuwa mətoarus-pa naruəh təmaiū mənīk ilat rafin. In əh otol tahmen əm e nian Nəti Etənim otuwa.

⁴⁰ Etənim kəiu e nasumən, kən okos kitiah, kapəs kitiah.

⁴¹ Pətan kəiu katupələh kitiah matioal nagwənən, kən okos kitiah, kapəs kitiah.

⁴² “Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian naka rəhatəmat İərəməərə otuwa lan.

⁴³ Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmə etəm-iasol rəha nimə titun nian ətuatip lapin itəm iakləh otuwa, kən in otəkəike mətaiir matehm wir nimə məmə iakləh otəsəhapən muwin imə.

⁴⁴ Kən itəmat min onəkotəkəike moatətul matip, məto-inu Nəti Etənim otuwa e aua əm itəm nikitəmat təsəhtən.

⁴⁵ “Nikitəmat otəkəike mataht wir nolən rəha iolwək itəm in tenatig kən tatəskəlim wir wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu məmə iolwək əh otərəməərə e rəhan min rafin iolwək min məmə in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian ətuatip.

⁴⁶ Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tatərəməərə e iolwək min rəhan, kən matol-wir rəhan wək, kən otos-ipən nətəuən kit kəm suah əh.

⁴⁷ İatən-ipinə nipahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in təərəməərə e natimnat rafin rəhan.

⁴⁸ Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nikin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh,’

⁴⁹ kən mətuoun matoh iolwək min neen, kən muwin magwən mənim ilat netəm kotapis.

⁵⁰ Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm iolwək nikin təsəhtən məmə rəhan etəm-iasol otuwa lan.

⁵¹ Etəm-iasol əh otol nalpinən asol kəm iolwək əh kən mərakin-pən ikin rəha netəm rəhalat nənən təwir, məto nīkilat tamkīmik. İkin əh, netənim okotasək moatəgətain nəluilat.”

25

Nimaa nəghatən o nīpitan əlkələh ilat ten

¹ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nian itəm rəhatəmat İərəməərə otuwa min, nəərəməərən rəha Uhgın otol nəhlan. Nīpitan əlkələh* ilat ten kəmotiet lapin məmə okotuwin e marit kit, kən moatəsahgın etəm otol marit otuwa mōs rəhan pətan muwin e rəhan nimə, əpəh ikin katol lafet ikin. İlat ten kəmotos rəhalat lait.

² Faif kotalməl, kən faif kotenatig.

³ Nīpitan min u ilat faif itəm kotalməl kəmotos rəhalat lait min, məto kəsotosən karasin məsin min o niuw-pənən e lait.

⁴ Məto nīpitan min u ilat faif itəm kotenatig kəmotos rəhalat lait min, kən motos min karasin məsin o niuw-pənən e rəhalat lait.

24:37: Jen 6:5-8   **24:39:** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27   **24:42:** Mat 25:13   **24:43:** Luk 12:39-40; Nol

Əpən 16:15   **24:47:** Mat 25:21,23   **24:51:** Luk 12:42-46   * **25:1:** Nīpitan əh, kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne.   **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7

⁵ Kæn etäm otol marit tæsuwa uæhaiæn, kæn napilæn tinatos ilat koatiuw næm, kæn minotapil.

⁶ “Kæn lapin agin, suah kit tæmagæt æfæmæh mæmæ, ‘!Etæmim itäm otol marit tætuwa u-roiu! !Otuwa motæplan!’

⁷ “Kæn nipitan ælkæläh u ilat ten kæmotaiir motuarin asol ræhalat lait min.

⁸ Kæn nipitan itäm kotalmæl kotæn-ipæn kæm nipitan itäm kotenatig mæmæ, ‘!Awi! Otos-ipa ræhatæmat mæsin karasin mæto-inu ræhatimat karasin e ræhatimat lait kinotamir, otæsuwæhæn kotæpis.’

⁹ “Mæto nipitan itäm kotenatig kotæn-ipæn kæm ilat mæmæ, ‘!Kæp! Karasin min u kæsotahmenæn o kitat rafin. Mæto otitælig motuwîn motos-næmtin ræhatæmat neen karasin æpæh e stoa.’

¹⁰ “Mæto nian nipitan itäm kotalmæl kæmotaliwæk motitælig moatuwin o karasin, kæn etäm itäm otol marit tæmuwa. Kæn nipitan ælkæläh itäm koatætul matip, kæmotuwîn ilat min e nagwænæn ræha marit, kæn motuwîn imæ. Kæn kahtosig e toa.

¹¹ “Uarisig, nipitan ælkæläh itäm kotalmæl kæmotitælig-pa motaun motæmæ, ‘! Etäm-iasol, etäm-iasol! !Egæhan-in itæmat ekotimnæ imæ!’

¹² “Mæto etäm otol marit tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, ‘!atæn-ipinæ pahrien mæmæ, io ekæruru itæmat.’ ”

¹³ Kæn nian Iesu tæmol namnun nimaa næghatæn, tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Tol næhlan, itæmat nækotækæike motaiir, mæto-inu nækotæruru nian ne aua ræha ræhatæmat Iæramææ otuwa lan.”

Nimaa næghatæn e iolwæk e mæni kisil

¹⁴ Kæn Iesu tæmuæh nimaa næghatæn kit min mæmæ, “Ekæn min mæmæ e nian itäm ræhatæmat Iæramææ otuwa min, næramæææn ræha Uhgîn otol næhlan. Etäm-iasol kit tæmol æpen-æpenæ mæmæ otaliwæk muwîn e næptan pisin kit muwîn isau. Kæn maun-in ræhan iolwæk min kotuwa, kæn tælæhau-pæn e nelmilat ræhan mæni min mæmæ okotol nat kit lan.

¹⁵ Tæmos-ipæn tætæu-pæn nitunæn ræhalat mæmæ okotol wæk lan. E etæmim kitæh, tæmos-ipæn kætim faif kæmotær-motærioah e mæni, u mæni tepæt pik agin. Kæn kit min, tæmos-ipæn min kætim kæiu tahmen æm, u mæni tepæt pik. Kæn kit min, tæmos-ipæn kætim kitæh tahmen æm, u mæni tepæt.† Kæn etäm-iasol tæmiet muwîn e ræhan naliwækæn.

¹⁶ Kæn iolwæk itäm tæmos kætim faif tæmuwîn uæhai æm mol bisnes lan, kæn tæmos min kætim faif min.

¹⁷ Kæn tahmen-ahmen æm, iolwæk itäm tæmos kætim kæiu, tæmuwîn mol bisnes lan, kæn mos min kætim kæiu min.

¹⁸ Mæto iolwæk itäm tæmos kætim kitæh, in tæmuwîn mel noakimil mæhluaigin-pæn mæni ræha ræhan etäm-iasol ikin.

¹⁹ “Kæn nup tepæt tinuwa minuwin, kæn etäm-iasol ræha iolwæk min u tinætælig-pa, kæn maun-in ræhan iolwæk min mæmæ otæplan-tu mæmæ ilat kæmotol naka e mæni min itäm tæmos-ipæn kæm ilat.

²⁰ Iolwæk itäm tæmos kætim faif, tæmuwa matos kætim faif min itäm tæmos, mætul e niganæmti etäm-iasol mæmæ, ‘Etäm-iasol. Aupæn næmælæhau-pæn kætim faif e nelmæk. Kæn emol bisnes lan, kæn mos min iahgoau kætim faif u.’

²¹ “Kæn etäm-iasol tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, ‘Næmol tæwir, kæn ik iolwæk tæwir itäm nataskælim wir wæk ræham kæn mæsapæsæn. Næmol tæwir næhlan

25:11: Luk 13:25-27   **25:12:** Mat 7:23   **25:13:** Mat 24:42   † **25:15:** Næghatæn Kris ætuatip tætan mæmæ, tæmos-ipæn “talen” pisin pisin min kæm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian watu. Tu talen tahmen e ten-milian watu. Kæn wan talen tahmen e faif-milian watu.   **25:15:** Rom 12:6

e natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəməərə e natimnat tepət. !Wa imə matig ahgin nagiənən rəha etəm-iasol rəham!’

22 “Iolwək itəm tamos-ipən kətim kəiu kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim kəiu e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim kəiu u.’

23 “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən məsapəşən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəməərə e natimnat tepət. !Wa imə, kuagien!’

24 “Iolwək itəm kəmos-ipən kətim kitiah kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Ik etəm nakatəkəike pik o netəmim. Kən ik natos nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm nəməsəfəən.

25 Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkin rəham məni, kən onəköl nalpənən asol kəm io, kən emos rəham məni muwin məhluaiğ-in e nisip. Ah, inu rəham məni.’

26 “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘!Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik nəkitun rəkis məmə iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm eməsəfəən.

27 ? Tahro nəsuwinən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha nələhəuan məni? Okəmə nəmol nəhlan, nian emətəlig-pa, ekuwin mos rəhak məni, kən ekos məni məsin min itəm bank otos-ipa.’

28 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm rəhan iolwək pişin məmə, ‘Os-irəkis məni ron mos-ipən kəm iolwək u itəm tamos kətim faif,

29 məto-inu etəmim u itəm tinos rəkis nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən okos-ipən neen min, rəhan natimnat tepət. Məto etəmim itəm təsolwəkən rəhan tuwa mepət, okos-irəkis rafin natimnat ron.

30 Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwir kit, ərakin-pən ihluə e napinəpən, ikin əh kətəsək ikin katəğətəin nəluitəm.”

Sipsip min ne nəni min

31 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nian Nəti Etəmim otuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ilat nagelo min rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan jea rəha Kig matərəməərə e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag rəhan.

32 Netəmim rafin e noanol min rafin e nətueintən, okotuəfimin ilat min e nigənəmtin, kən in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm tatehm sipsip min tatoor sipsip min ne nəni min.

33 In otoor sipsip min kotuwa kan e nelmin matip, kən nəni min okotuwin e nelmin mol.

34 “Kən Kig otən-ipən kəm netəm min un e nelmin matip məmə, ‘Otuwa, itəmat u itəm Uhgın təməwte-in rəkis rəhan nəwirən kəm itəmat. Otuwa motos nat naka u itəm Uhgın təmələhəu pişin rəhatəmat. Otuwa motatig ahgin nərəməərən rəhan itəm təmol əpən-əpənə lan aupən təpanol nətueintən.

35 Otuwa motos, məto-inu nian nəumis təmus io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kən emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau ekənim; kən io iapipişis, nəmotit io kotuwin e rəhatəmat latuənu;

36 kən rəhak napən tikə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən matimis, nəmotehm wir io; kən emətətig e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.’

37 “Kən netəm kotətuatip okotən-ipən kəm in məmə, ‘?Iərəməərə, nian naka emotəplan ik nəumis təmus ik, kən emotəgwən ik; o nəmoaoa, kən emotos-ipiə nəhau məmə nakənim?

³⁸ ?Nian naka emotəplan ik iapɨspɨs, kən emotit ik motuwa latuənu; o rəham napən tikə, kən emotos-ipɨnə napən kəm ik?

³⁹ ?Nian naka emotəplan ik nakatimɨs, o nəmətətig e kalapus, kən emotimnə kuag-pənɨn ik?

⁴⁰ “Kən Kig otən-ipən məmə, ‘Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə nat naka itəm nəmotol kəm piak mɨn u kit, nat əpnəpɨn in ian-rat, mətə nəmotol kəm io.’

⁴¹ “Kən in otən-ipən kəm netəm mɨn u e nelmɨn mol məmə, ‘Otuwɨn isəu ron io. Uhgɨn tɨnələhəu rəkɨs rəhatəmat nalpɨnən. Otuwɨn e nɨgəm asol itəm tatuəp nammun tikə u Uhgɨn təmol rəha Setan ne nagelo mɨn rəhan.

⁴² Otuwɨn isəu mətə-inu nian nəumɨs təmus io, nəsotos-ipamən nagwənən kit məmə ekun; kən emətəoaə, nəsotos-ipamən nəhau məmə ekənɨm;

⁴³ kən io iapɨspɨs, nəsotaun-inən io məmə ekuwa latuənu; kən rəhak napən tikə, nəsotos-ipamən napən kit rəhak; kən ematimɨs, mətətig e kalapus, nəsotuwanən kuag-pənɨn io.’

⁴⁴ “Kən ilat mɨn okotən-ipa məmə, ‘Iərəmərə! ?Nian naka itəm emotəplan ik nəumɨs təmus ik, o mətəoaə, o ik iapɨspɨs, o rəham napən tikə, o nəmətətig e kalapus kən eməsotimnə kuag-pənɨn ik?’

⁴⁵ “Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘Iatən-ipɨnə pahrien kəm itəmat məmə, okəmə nəməsotasituən e piak mɨn u kit, nat əpnəpɨn in ian-rat, mətə nəməsotolən kəm io.’

⁴⁶ “Kən ilat okotuwɨn motos nalpɨnən itəm nammun tikə. Mətə netəmim kotətuətip okotos nəmegəhən lɨlɨn.”

26

Nalpəkəuən o nohamnuən Iesu

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian Iesu təmol nammun nəghatən mɨn əh kəm rəhan netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə,

² “Nəkotitun məmə lafet rəha Nuhagego-inən* otuwa, nian kəiu əm əh-ikɨn. Kən io, Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io məmə okətu-pər e nɨg kəməluau.”

³ Kən pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotuəfɨmɨn ilat mɨn e nɨmə rəha pris asol agɨn u nərgɨn u Kaeafas.

⁴ Kən moatəlpəkəu məmə okotaskəlɨm Iesu e nolən eko-eko, kən motohamnu in.

⁵ Mətə motən məmə, “Sənəmə e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, okol mətə netəmim kotoh ilat mɨn.”

Pətan kit təmau Iesu e nat piən-piən

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Nian Iesu əpəh e Petani e nɨmə rəha suah əh, nərgɨn u Saimon u leprosi təmɨl,

⁷ kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u nəmtɨn tiəkɨs, kəmiuw-pən e pətəl kəmɨl e kəpiəl itəm nəmtɨn tiəkɨs, katan məmə alapasta. Nian Iesu tatəpələh e tepɨl mətəgwən, kən pətan u təmau rəhn-kapə e senta un.

⁸ Nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, neməha təmɨl ilat, motən məmə, “?Təhro katəəkɨn nat u?

25:40: Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41   **25:41:** Mat 7:23   **25:46:** Dan 12:2; Jon 5:29   * **26:2:** lafet rəha Nuhagego-inən in ‘Pasova’ e nəghatən Bislama.   **26:2:** Eks 12:1-27; Mat 20:18   **26:7:** Luk 7:37-38

⁹ Senta u, kitun nol-salim-inən, kən kos məni asol lan, kos-ipən kəm ian-rat min.”

¹⁰ Məto Iesu tinitun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “? Tahro noatən rat pətan u? In təmol nat təwir agin kəm io.

¹¹ Ian-rat min nian rafin kotatig itəmat min ilat. Məto io, okol esatigən kitat min itəmat nian rafin.

¹² Nian təməhtəg-pən e nipətik, təmol məmə otol əpen-əpenə o nitənimən io.

¹³ İatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin e nətueintən itəm okən-iarəp namnusən təwir u, kən okəkəike kən-iarəp min nat naka itəm pətan u təmol, kən nikilat otatəht min in.”

Pris asol min kəmotətou Jutas məmə oteğəhan-in-pən İesu e nelmi rəhan tikimır min

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Kən netəm tuelef u kit rəha İesu, nərgin u Jutas Iskariot, təmuwin məplan pris asol min, ¹⁵ kən mən-ipən məmə, “? Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə ekeğəhan-in-pinə İesu kəm itəmat?” Kən kəmotafin məni ilat rafin tate itəm kəmol e silfa.

¹⁶ Kən tətuoun e nian əh, Jutas təməteğəs-in suatip məmə oteğəhan-in-pən İesu e nelmi rəhan tikimır min.

Namnun nagwənən

(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

¹⁷ Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, netənim rəha İesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “? Nakolkeike məmə itəmat ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikin?”

¹⁸ Kən İesu təmən-ipən məmə, “Otuwin əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, ‘İəğətun tatən məmə: Nian itəm Uhgın təmitəpun rəkis məmə rəhak, tinuwa iuəhkir. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiəh itəmat rəhak netənim min e rəham nima.’”

¹⁹ Tol nəhlan rəhan netənim kəmotol nat naka itəm İesu təmən məmə okotol o nol əpen-əpenən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

²⁰ Nian tینهناipən, İesu tatəpələh ilat rəhan netənim tuelef əpəh e tepil.

²¹ Kən nian kəmotagwən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “İatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit oteğəhan-in-pən io e nelmi tikimır min rəhak.”

²² Kən nikilat tinərou, kən moatən-ipən kəm İesu kitiəh kitiəh məmə, “?Eh, İəməmə, pah u? ?İo?”

²³ Kən İesu təmən-ipən məmə, “Etənim itəm oteğəhan-in-pən io e nelmi tikimır min rəhak, in rəhak kit itəm tatos nigin pıret mos-ipən meer e plet kitiəh əm itimlau min.†

²⁴ İo, Nəti Etənim, iatuwin e suatip rəhak, təhmen-ahmen əm e nəghatən kəməte lak. !Məto kəsi, nəhmən asol o etəm u itəm oteğəhan-in-pən Nəti Etənim e nelmi rəhan tikimır min! Təwir pik agin məmə təməsaiir-əmən.”

²⁵ Kən Jutas u etəm oteğəhan-in-pən İesu e nelmi rəhan tikimır min təmən-ipən məmə, “İəğətun. ?Pah əh? ?İo?”

Məto İesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atip nəmən.”

²⁶ Nian kəmoatagwən, İesu təmos pıret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan netənim, mən-ipən məmə, “Otos motun, inu nipətik.”

²⁷ Kæn mos kap wain, mæfak ron, mos-ipæn kæn ræhan netæmim, mæn-ipæn mæmæ, “Otænim, itæmat rafin.

²⁸ Inu nitak itæm tatol mæmæ nænïakisæn ræha nasituæn in tatætul matæmegæh. Nitak u okæhtæg o netæmim tepæt mæmæ ofafæl rækis ræhalat nolæn ræt min.

²⁹ Iatæn pahrien kæn itæmat mæmæ ekæsanim minæn wain u mætoarus nian itæm ekænim wain wi kitat min itæmat æpæh e nøræmørææn ræha Tata ræhak.”

³⁰ Nian kæmotan napuæn æfak kit, motiet motuwîn e Nitot Ræha Nig U Olif.

Iesu tæmæn-iaræp mæmæ

Pita otapæs in

(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34;

Jon 13:36-38)

³¹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “O lapin æm u, nakotapæs ræhatæmat nahatætæn lak o nat naka itæm okol lak. Naoa Ræha Uhgîn itæm tækæike mol nïpahrienæn, tæmæn mæmæ, ‘Io ekohamnu etæmim itæm tatehm sipsip min, kæn sipsip min okotan kitiah kitiah.’

³² Mæto nian ekæmegæh min e nïmisæn, iakaupæn muwîn æpæh Kalili, kæn itæmat næpanotuarisig.”

³³ Kæn Pita tæmæn-ipæn mæmæ, “Mætæn, ilat rafin okotapæs ræhalat nahatætæn lam, mæto io, kæn, esapæsæn ræhak nahatætæn lam nian kit ne.”

³⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn Pita mæmæ, “Iatæn-ipinæ pahrien kæn ik mæmæ, lapin æm u, uarisig mænig tæpanimnæn, onakæn mau kisil mæmæ nækæruu io.”

³⁵ Mæto Pita tæn mæmæ, “Nat ænnapin ekækæike mimis kilau min ik, okol ekæsanæn mæmæ ekæruu ik.” Kæn ræhan rafin netæmim kotæn min tahmen e Pita.

Iesu tæmæfak æpæh Ketsemani

(Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Kæn Iesu ne ræhan netæmim kæmotuwîn ikin kit katæn mæmæ Ketsemani, kæn tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “Oatæpælæh ikin-u, pæs io ekuwîn ikin æh mægæt kæn Uhgîn e næfakæn.”

³⁷ Kæn tæmit Pita ne næti Sepeti mil ilat min, kæn nïkin tinahmæ pik, kæn tinæto tærat.

³⁸ Kæn tæmæn-ipæn kæn ilæhal mæmæ, “Iakæto nïkik tinahmæ pik, iuæhkîr ekimis lan. Itæmhæl ætæhlæpælæh ukîn-u, mætæhlaiir kitat min io.”

³⁹ Kæn muwîn noan mæsin æm, meiuaiu misin-pæn ræhn-kapæ e nisip matæfak, matæn mæmæ, “Ræhak Tata, okæmæ suatip kit min æh-ikin o ræham nælpækauæn, pæs nakohrækis ron io næratæn itæm tatuwa. Mæto sænæmæ nakol næwiak, mæto nakol næwiam.”

⁴⁰ Kæn tæmitælig-pa mæplan ilæhal kætæhlapil. Kæn tæmæn-ipæn kæn Pita mæmæ, “?Tahro næsæhlaiiræn kitat min io o aua kitiah æm ne?

⁴¹ Atæhlaiir kæn mæthælæfak mæmæ næsæhaluwînæn ima nos-ipæn-os-ipænæn. Nïkitæmhæl tolkeike, mæto nïpætætæmhæl tæpou.”[‡]

⁴² Kæn mütælig-pæn min matæfak mætau kæiu, matæn mæmæ, “Ræhak Tata, okæmæ ekækæike mos næratæn itæm tatuwa, kæn pæs nakol næwiam.”

⁴³ Kæn nian tæmitælig-pa, tæmæplan ilæhal kinæhlapil mæto-inu næpîlæn tinos ilæhal.

26:28: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16   **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1   **26:31:** Sek 13:7; Jon 16:32   **26:32:** Mat 28:7,16   **26:34:** Mat 26:69-75   **26:38:** Jon 12:27   [‡] **26:41:** Iesu tolkeike mæmæ ilæhal okæhalstul-ïakis mæshælæpæsæn ræhalat nahatætæn lan. Afin min ves 31-35.

⁴⁴ Kæn tapəs iləhal mitəlig-pæn min matəfak mətau kisil, matən əm nəghatən kitih əm.

⁴⁵ Kæn mitəlig-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, “? Nəkətəhləpəl əh mətəhlameg, o? Əhaləplan-tu, aua tinatuwa iuəhkir, kæn io Nəti Etəmim, okegahan-in-pən e nelmi netəm nol tafagə rat.

⁴⁶ !Əhalətul-ta, koatuwin! !Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimər min!”

Tikimər min rəha Iesu kəmotiləs motaskəlim

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;

Jon 18:2-11)

⁴⁷ Nian Iesu tətətəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit rəha Iesu, təmiet-arəpa ilat nimanin netəmim itəm koatəmik naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou. Pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat.

⁴⁸ Jutas təmən-ipən rəkis nəghatən kəm ilat məmə, “Pah u itəm ekətuilim-pən lan, kæn nakotaskəlim in.”

⁴⁹ Kæn roiu agin, Jutas təmaliwək muwin o Iesu mən-ipən məmə, “!Təwir, İəgətun!” kæn mətuilim-pən lan.

⁵⁰ Kæn Iesu təmən-ipən məmə, “Io kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron.”

Kæn netəmim kəmotaliwək motaskəlim Iesu məmə okotiləs-ipən e kalapus.

⁵¹ Kæn etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkis rəhan naip asol rəha nəluaginən, kæn moahin naip tətə-rəkis matəlgi slef rəha pris asol agin.

⁵² Kæn Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aii-pən rəham naip e nəmeen, məto-inu netəm min u itəm koatoahin naip, okotimis e naip.

⁵³ ?Nikim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kæn roiu agin otahl-ipa nagelo min taosan tepət tepət məmə okotasitu lak?

⁵⁴ Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Ughin otəsuwamən mol nıpahrienən lan, itəm tatən məmə otuwa tol nəhlan.”

⁵⁵ E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nimanin netəmim məmə, “? Tahro nəmotuwa motəmik naip asol min ne kəsou-əsou min? ?Nikitəmat təht məmə io iatol nəluaginən o nəhwinən kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nımə Rəha Ughin matəgətun netəmim, kæn nəsotuwamən motaskəlim io.

⁵⁶ Məto natimnat min əh rafin tinuwa mol nıpahrienən lan məmə Naoa Rəha Ughin itəm ien min aupən kəmotətə otuwa mol nıpahrienən lan.” Kæn rəhan min netəmim kəmotapəs in motagin.

Iesu təmətul e

nıganəmti kaonsel

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Netəm min u itəm kəmotaskəlim Iesu, kəmotiləs motuwın o Kaeafas u in pris asol agin. İkin əh, İəgətun min rəha Lou ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, koatuwa motuəfimin İkin.

⁵⁸ Məto Pita tətən təlig-təlig matuarisig-in Iesu, muwin əpəh e latuənu rəha pris asol agin. Kæn təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopaəl min məmə otəplan-tu məmə okol naka e Iesu.

⁵⁹ Pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel koategəs-in nəghatən eıueıuə min e Iesu məmə okotohamnu in o nəghatən min əh.

⁶⁰ Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eıueıuə min rəha netəmim, nat əpnəpın nəghatən eıueıuə min tepət kəmotiet.

Kæn əmun, etəmim kəıu kuea aupən,

61 kən muən-iarəp məmə, “Suah u təmatən məmə titun nərəkīnən Nīmə Rəha Uhgīn, kən miləkin mīn e nīan kīsil əm.”

62 Kən pris asol agin tətul mən-īpən kəm Iesu məmə, “?Tahro nəsəghatən? ? Tahro e nəghatən mīn əh itəm koatən-iarəp tatīlās pīkən ik?”

63 Məto Iesu tərnapīn əm məsəghatən.

Kən pris asol agin təmən-īpən kəm in məmə, “Onakəkaike mos noanawīl kit e Uhgīn itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp nīpahrienən kəm itimat məmə ik Nəti Uhgīn ne Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-īpa, o kəp.”

64 Kən Iesu təmən-īpən məmə, “Əwəh, tol əm məmə inu nəmən mihīn ne. Məto ekən-īpən kəm itəmat rafīn məmə, e nīan itəm otuwa, onəkotəplan io Nəti Etəmīm ekatəpələh e nīkalīn matīp rəha Uhgīn u Etəm Təsənən Agīn, kən mateiuaiu-pa e neai e nīmal napuə.”

65 Kən pris asol agin təməhap rəhan napən məto-inu tatəto tərət o nəghatən rəha Iesu, kən mən məmə, “!Tatəghat rat e Uhgīn!* ?Tahro məmə suah kit mīn təkaike məghat mīn lan? Otətəlig-in-tu, nəmötəto nəghatən rat əh.

66 ?Nīkitəmat təht məmə naka?”

Kən kəmotən-īpən məmə, “Otəkaike mīmīs.”

67 Kən kəmotəgəh əpnapīn əm nīganəmtīn, kən motəht e nelmīlat. Neen kotem e nelmīlat,

68 kən motən-īpən məmə, “Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgīn məmə pah təmoh ik?”

Pita təmən məmə təruru Iesu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

69 E nīan əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nīmə, kən iolwək kit pətan əkəku tuwa ron mən-īpən kəm in məmə, “Ik mīn u, nəmatuarisig-in Iesu, etəm Kalīli.”

70 Məto Pita təmən-īamnīn kəm ilat rafīn məmə, “!əkəruru nat un itəm nakatən.”

71 Kən məliwək muwīn e ket rəha iat, kən ikīn əh pətan əkəku kit mīn təməplan in, kən təmən-īpən kəm netəmīm ikīn əh məmə, “Suah u kit u təmatuarisig-in Iesu Etəm Nasaret.”

72 Məto Pita təmən-īamnīn əskasīk mīn mos noanawīl məmə, “!Iəkəruru suah əh!”

73 Təsuwəhən, netəm mīn u koatətul ikīn əh kotuwīn o Pita motən-īpən məmə, “Pahrien məmə ik kit əh, məto-inu nolən rəha nəghatən rəham tahmen əm elat.”

74 Kən tīnətəoun maun-in nəratən mīn koatīsī-pən o Uhgīn moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos noanawīl məmə, “!Iəkəruru suah əh!”

Kən roiu agīn, mənīg təmīmən.

75 Kən Pita nīkin təht nəghatən itəm Iesu təmən kəm in məmə, “Uarisig mənīg otīmən, onakən mau kīsil məmə nəkəruru io.” Kən Pita təmīet muwīn ihluə, kən təmasək təmasək.

27

Jutas təmaril atīp in

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

26:61: Jon 2:19-21   26:63: Aes 53:7; Mat 27:12   26:64: Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30   * 26:65: Etəm-iasol rəha pris mīn təmən məmə Iesu təmən rat Uhgīn məto-inu Iesu tatan məmə in tahmen əm e Uhgīn.   26:65: Mat 9:3; Jon 10:33   26:66: Lev 24:16; Jon 19:7   26:67: Aes 50:6; 53:5   26:75: Mat 26:34

¹ Laulaugin agin, pris asol min rafin ne etəm-iasol min rəha netəmim kəmotuəfim min motəte noa məmə okotətəu-pən suatip naka o nohamnuən Iesu.

² Kəmotəlis in, kən motiləs motuwın motəhlman-pən e nelmi Pailat, kapman rəha Rom.

³ Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimır min, təməplan məmə kəmotiuw-iarəp Iesu məmə ofimis, nikin tınahmə pik o nat naka itəm təmöl, kən təmik məni tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol min ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel.

⁴ Kən mən-ipən məmə, “Emöl təfagə mətə-inu emegəhan-in-pən e nelmi tikimır min suah kit itəm təsolən nat tərət kit.”

Kən kotən-ipən məmə, “Inu nat əpnapin əm otəmat. Nat kit rəham əm.”

⁵ Tol nəhlan, Jutas təmərakın-pən məni əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən in miet magim muwın maril atip in.

⁶ Kən pris asol min kəmotuwın motuwər məni, kən motən məmə, “Təsətuatipən e rəhatat Lou məmə okotələhəu-pən məni u ilat məni rəha Nimə Rəha Uhgın, mətə-inu kəmos-nəmtin nita etəmim lan.”

⁷ Kən koatən məmə okotos məni əh kən kos-nəmtin nəptən kit u aupən katən məmə, “nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kən koatən məmə okatitənim iapispis min ikin.

⁸ Tol nəhlan, muwa mətəarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh məmə, “Nəptən Rəha Nita.”

⁹ Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea təmən aupən, təmuwa mol nipəhrienən lan. Təmən məmə, “Kəmotos məni tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtin itəm netəm Isrel kəmotən o suah u,

¹⁰ kən koatos məni əh məmə okotos-nəmtin ‘nəptən o nolən sospən,’ tahmen əm məmə Iərəmərə təmən kəm io.”

Iesu təmətul e niganəmti Pailat

(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

¹¹ Kən Iesu təmuwın mətul e niganəmti Pailat, kən təmətapəh ron məmə, “? Ik kig rəha netəm Isrel?”

Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ik nəmən mihin.”

¹² Nian pris asol min ne etəm-iasol min rəha Isrel koatən-iarəp nəghatən min e Iesu, mətə Iesu təsuhəlpinən rəhalat nəghatən.

¹³ Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmə, “? Nakatəto nəghatən min itəm koatən tatiləs pikən ik, o kəp?”

¹⁴ Mətə Iesu təpnapin əm məsəghatən məsuhəlpinən nəghatən kit ilat katən, kən Pailat, narmın təmiwig pik.

¹⁵ Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha kapman məmə otahl-iarəp etəmim kit e kalapus itəm nimanin netəmim kəmotən.

¹⁶ E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgin u Parapas. Kən netəmim rafin kotitun məmə in təmöl tərət pik agin.

¹⁷ Kən nian nimanin netəmim kınotuwa, kən Pailat təmətapəh olat məmə, “? Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwın, Parapas, o Iesu, kətaun-in məmə Kristo?”

¹⁸ Təmən nəhlan mətə-inu in titun məmə kəmotegəhan-in-pən Iesu e nelmin mətə-inu koatətəhak o Iesu.

19 Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən nəghatən kəm in məmə, “Suah un təsolən nat tərət kit. Əsolən nat kit lan, məto-inu emapəliir lan, kən roiu iatəto tərət agin ron.”

20 Məto pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotəghat kəm nimanin netəmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.

21 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Suah mil u, in pəhruan lan ekahl-iarəp?”

Məto nimanin netəmim kəmotən-ipən məmə, “Parapas.”

22 Kən Pailat təmən-ipən məmə, “?Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?”

Kən nimanin netəmim rafin kəmotən-ipən məmə, “!Okətu-pər e nig kəluau otimis!”

23 Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “?O naka? ?Təmöl nat tərət naka?”

Məto nimanin netəmim kəmotagət əfəməh, motən məmə, “!Okətu-pər in e nig kəluau otimis!”

24 Kən nian Pailat təməplan məmə okol təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən ilat kənotətül matip o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmin aupən e nimanin netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən kit rəhak tikə o suah u, məmə nitan otəməhl-pa lak. !Nimisən rəhan tatəməhl-pinə e nelmitəmat!”

25 Kən netəmim rafin kəmotən məmə, “!Pəs nitan təməhl-pa otimat ne nisualkələh min rəhatimat min!”

26 Kən Pailat təməhl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm ilat. Məto təmən məmə okalis Iesu, kən təmegəhan-in-pən in məmə okətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

27 Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwın əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetorium. Kən kəmotəun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan.

28 Kən motəmki-rəkis rəhan natimnat, motuwın-in-pən kot tasiə kit kəm in, tahmen e kot rəha kig kit.

29 Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan, motəfauin-pən e rəhn-kapə Iesu motol milə lan məmə in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-pən noanig kit e nelmin matip, kən motisin nulilat aupən in, motol milə lan, motən-ipən məmə, “!Ekotisiai-in ik, kig rəha netəm Isrel!”

30 Kən motagəh lan, kən motiləs noanig motoh rəhn-kapə lan mau tərət.

31 Nian kənotol rəkis milə lan, kən motəpəg rəkis kot tasiə, motuwın-in-pən min rəhan natimnat. Kən motiləs motuwın məmə okotətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Kəmətu-pər Iesu e nig kəluau

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43;

Jon 19:17-27)

32 Nian kəmoatuwin, motəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon, kən moatəkəike kəm in məmə otiləs nig kəluau. 33 Kəmotuwa ikın kit katən məmə, Kolkota, u nipətin tatən məmə Louipil-uipil.

34 Ikın əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətıp e nat tarıp. Məto nian Iesu təmənım asgəwin, kən mapəs nənimən.

35 Nian kəmətu-pər e nig kəluau, kən moturin taes o rəhan natimnat.

36 Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikın əh.

³⁷ Iis e rəhn-kapə, kəmotəte nīpəgnəmtin nənən. Tatən nəhlan məmə, INU IESU, KIG RƏHA NETƏM ISREL.

³⁸ Kən etəmim kəiu itəm kətioh netəmim mətuakləh-in rəhalat natimnat, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol.

³⁹ Kən netəm min u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwin, motən-ipən nəghatən rat kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-kapə,

⁴⁰ moatən məmə, “Nəmatən məmə onakərəkkin Nimə Rəha Uhgīn kən ik pisin əm miləkīn o nian kisil. !Osmegəh atip ik! !Kən eiuiui e nig kəluau okəmə ik Nəti Uhgīn pahrien!”

⁴¹ E nolən ahmen min əm, pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəmiasol min rəha noanol rəha Isrel kotol milə lan,

⁴² motən məmə, “Təmosmegəh netəmim, məto okol təruru nosmegəh atipən in. In kig rəha Isrel. Okəmə tatite atip e nig kəluau, kən okotən nīpahrienən lan.

⁴³ Tətahatətə e Uhgīn. Pəs Uhgīn tiləs-irəkis in əh-roiu okəmə in tolkeike, məto-inu təmən məmə in Nəti Uhgīn.”

⁴⁴ E nolən ahmen min əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər iləhal min in e nig kəluau, katuan-ipən nəghatən rat tepət kəm in.

Iesu tinimis

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;

Jon 19:28-30)

⁴⁵ Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuiui mīrəfin nat.

⁴⁶ Kən iuəhkir e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən məmə, “!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?” u nīpətīn təmə, “!Uhgīn rəhak, Uhgīn rəhak! ?Tahro nakatapəs io?”

⁴⁷ Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikin kəmotətə təmasək əfəməh nəhlan, kən kotən məmə, “In tətəun-in Elaija.”

⁴⁸ Roiu agin, kit təmaiu muwin miləs nat kit tame-ame tahmen e katən,* kən mau e wain u tagin, maru e nig, kən miləs-ipən məmə Iesu otənim.

⁴⁹ Kən ilat min neen kotən-ipən məmə, “Apəs əm. Pəs koatəplan okəmə Elaija otuwa mosmegəh in, o kəp.”

⁵⁰ Kən nian Iesu təmasək əfəməh min, megəhan-in atip məmə otimis, kən rəhan namegən tiet.

⁵¹ E nian ətuatip əh, nīməhan itəm tatəkul e Nimə Rəha Uhgīn təməhap mol məsin kəiu, təmətuouən əpəh ilis muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig təməloal, kən kəpiel min kəmotimismis.

⁵² Kən suwit min itəm kəmol e nīpəg kəpiel kəmotəhap motoag, kən netəm kotətuatip tepət itəm kəmotimis rəkis, kəmotəmegəh min.

⁵³ Kəmotiet e suwit min kəmol e nīpəg kəpiel, kən uarisig Iesu təməmegəh e nīmīsən, ilat kəmotuwīn əpəh Jerusalem motiet-arəp o netəmim tepət.

⁵⁴ Kən nian etəm-iasol rəha mopaəl min rəha netəm Rom ilat netəm min u itəm kəmoatəhm Iesu, kəmotəplan namig ne natimnat min əh, kəmotəgin pik, kən motən əfəməh məmə, “!Nīpahrienən, inu Nəti Uhgīn pahrien!”

⁵⁵ Nīpitan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikin kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat pisin pisin min.†

27:38: Aes 53:12   **27:39:** Sam 22:7; 109:25   **27:40:** Mat 26:61; Jon 2:19   **27:43:** Sam 22:8

27:46: Sam 22:1   * **27:48:** Nat u tahmen e nīmismis matres.   **27:48:** Sam 69:21   **27:51:**

Eks 26:31-33; Hip 10:19-20   † **27:55:** Nīpitan min əh kəmotasitu Iesu e nat pisin pisin min tahmen

e nagwənən, ne nəhau, ne ikin rəha napilən.   **27:55:** Luk 8:2-3

⁵⁶ Ilat min neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha Jemes ne Joses, kən mama rəha nəti Sepeti mil.

Kəmitənim Iesu

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56;

Jon 19:38-42)

⁵⁷ Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josep, in etənim kit rəha Iesu. Nian tinatuwa iuahkir o narinəpən,

⁵⁸ təmuwin məplan Pailat, kən tətəpəh-in nīpəti Iesu, kən Pailat tegəhan-in nīpəti Iesu kəm in.

⁵⁹ Kən Josep təmiləs nīpəti Iesu muwin malpin e nīməhan ruən wi kit, nərgin u linen,

⁶⁰ kən miləs muwin miləs-ipən e suwit wi kəmel e kəpiel. Suwit u in rəha Josep. Kən məsəupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosisg-in nīpəg kəpiel lan, kən matuwīn.

⁶¹ Meri Maktala, ne Meri kit min katuəpələh əh iuahkir o suwit.

Mopael min itəm kəmotehm nīpəg kəpiel

⁶² Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən lawīgīn e Sapat, pris asol min ne Farisi min kəmotuwīn motəplan Pailat.

⁶³ Motən-ipən məmə, “Etəm-iasol. Nikitəmat tīnəht məmə, nian suah əh, etəm rəha neiuəən, tətəməgəh əh, matən məmə, ‘Nian kisil otuwa muwin, kən Uhgīn otosmegəh min io e nīmīsən.’

⁶⁴ Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwīn moatehm nīpəg kəpiel suwit mətoarus-pən nian kisil tuwa muwin. Mətan, rəhan netənim okotuwa kəkləh-in nīpətin, kən motən-ipən kəm netənim məmə tətəməgəh min e nīmīsən. Kən neiuēiuəən u, in otərat taprəkis-in itəm aypən.”

⁶⁵ Kən Pailat təmən-ipən məmə, “Otos mopael min, kən motuwīn motol natimnat rafin itəm nakotolkeike məmə okotol o nehm wīrən suwit e nīpəg kəpiel.”

⁶⁶ Kən kəmotuwīn moatehm wīr nīpəg kəpiel tol nulan, motələhəu-pən nəmtətin kit e kəpiel.‡ Kən kəmotələhəu mopael min məmə okoatehm ikīn əh.

28

Iesu tətəməgəh min

e nīmīsən

(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12;

Jon 20:1-10)

¹ E Sante laulaugin agin,* təmatian məsian wīrən, Meri Maktala ne Meri kit min kəmian məmə okiauaug suwit e nīpəg kəpiel.

² Kən əmun, namig asol kit tətəməloal məto-inu nagelo kit rəha Iəramərə tətəmeuəiu e nego e neai muwin e nīpəg kəpiel, kən məsəupəlpəl-in rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər lan.

³ In tətasiə tahmen e nīpītən, kən rəhan natimnat min kotəruən tahmen e nahui noa nītəhəi.

27:58: Dut 21:22-23   **27:60:** Aes 53:9   **27:63:** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21   ‡ **27:66:** Roiu, kitat kəsotitun ətuatipən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Məno-naka kəmālis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Mato netənim rafin kotitun məmə suah kit otasīlās-irəkisən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə tətəməhəpən, o təmīet rəkis, kən mopael min okotitun məmə suah kit tətəhwin rəkis kəpiel.   * **28:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, ‘Nian Sapat tinol namnun, e nian itəm tətəupən e wik

⁴ Mopael min kəmotəgin pik, kən motasiəp-asiəp, narmilat təmikə tahmen e netəm kəmotimīs.

⁵ Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə, “Suəginən, mətə-inu ekıtun məmə natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nig kəluau.

⁶ Tikə u ikın-u. In təməmegəh min e nimisən tahmen əm e inu təmən mihin aupən. Uea muəplan ikın təmatəməhl ikın.

⁷ Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, ‘In təməmegəh min e nimisən, kən in tətaupən-in itəmat matuwın əpəh Kalili. Kən ikın əh, onəkotəplan in əh-ikın.’ Itəla, rəhak u nəghatən ənən kəm itəmlau.”

⁸ Kən pətan mil kəmuagim uəhai əm e suwit e nipəg kəpiel, matuəgin, mətə nıkilau tətəgien, mətian məmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu.

⁹ Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, “Təwir.” Kən kəmuea o Iesu, muaskəlim nelkin, kən muəfak kəm in.

¹⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Suəginən. Ian muən-ipən kəm piak min məmə okotuwin Kalili. Ikin əh okotəplan io ikın.”

Nəghatən rəha mopael min

¹¹ Nian pətan mil kəmuəliwək mətian, kən mopael min əh neen kəmotuwın e taon, kən motən-ipən kəm pris asol min natimnat rafin itəm kəmotəplan.

¹² Nian pris asol min kəmotuwın motəplan netəm-iasol rəha noənoł rəha Isrel, kən moatol noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən mənı asol kəm mopael min,

¹³ motən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotən-ipən kəm netəmim məmə, ‘Rəhan netəmim kəmotuwa lapin nian itimat emotəpıl, motəkləh-in nipətin motiləs motəgin.’

¹⁴ Okəmə kapman otəto namnusən u, kən itimat ekotəg-ətuatip-in nəghatən u kəm in. Itəmat onəsotosən nəratən lan.”

¹⁵ Tol nəhlan, mopael min kəmotos mənı, kən motol tahmen-pən əm məmə kəmən mihin kəm ilat. Kən namnusən u təmuwin mıtəlau e netəm Isrel muwa mətəarus-pə roiu.

Iesu təmıet-arəpa

o rəhan netəmim

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwın Kalili, motuwın e nitot itəm Iesu təmən kəm ilat məmə okotuwin ikın.

¹⁷ Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, mətə neen rəhalat nətəligən tatol kəiu.

¹⁸ Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nepətan rafin rəha nego e neai ne nətueintən o nərəməərəən, Uhgın təmos-ıpa kəm io.

¹⁹ Tol nəhlan, otuwın motiıw netəmim rəha noənoł min rafin e nətueintən məmə okotuwa rəhak netəmim, kən motol bəptais elat e nərgi Tata Uhgın, ne Nətın, ne Narmın,

²⁰ kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən min itəm emən kəm itəmat. Kən nipəhrienən, ekətətig kitat min itəmat nian min rafin mətəarus namnun nian.”

Mak

Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo Itəm Mak Təməte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Mak

?Pah təməte naoa u? Jon Mak təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha İesu. Məto katən məmə in fren wir kit rəha Pita itəm ilau katian ikin min tepət. Naoa rəha Wək Min tatən məmə in təmuwin ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisig lan, təmuwin ilau Panapas.

?Təməte tatuwin kəm pah? Kəmotən məmə Mak təmətətiḡ Rom nian in təməte naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisig kohamnu Pita. Mak təməte naoa u tuwin o iəfak min əpəh Rom u ilat İaihlua min. Kitat kotitun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nıpəti nolən min rəha netəm İsrəl itəm koatol. Kən e naoa u, təməte nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm İsrəl kınotitun rəkis. Məto in məuhlin nəghatən min u tuwa e nəghatən Kris itəm İaihlua min əpəh Rom koatəghat lan.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təməte? E nian Mak təməte naoa u, kən netəm Rom koatərəmərə e nitən asol itəm titəlau-in Nıtəhai Metiterenian. Rəhalat nəghatən kitiəh əm, kən rəhalat suatıp kotəwir, kən rəhalat nolən o nahl-ıpənən nəghatən min in təwir. Nian əh, in nian təwir o nən-iarəpən Namnusən Təwir rəha İesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwir təmaıu uəhai əm e nitən pisin pisin min e suatıp min rəha Rom.

?Təməte naoa u o naka? Mak tolkeike məmə otən-iarəp ətuatıp namnusən rafın rəha İesu, məmə in pah, kən in təmol naka, kən matəḡətun naka. Okəm-naka in tolkeike məmə otıləs-ıpər nətəliḡən rəha iəfak min əpəh Rom, məto-inu netəmim tepət kəmotol nəratən elat. Mak təməte tepət e nian iəkis min itəm otəpanıwa e nəmegəhən rəha netəmim rəha İesu. Kən in təmən-iarəp nolən rəha İesu məmə in min təmətətiḡ e nian iəkis min.

*Jon Baptais təmol əpen-əpenə e suatıp
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Inu nətuounən rəha Namnusən Təwir rəha İesu Kristo, Neti Uhgın.

² İen rəha Uhgın, nərgin u Aesea təməte-pən mihin e naoa aupən. Uhgın təmən məmə,

“Otəplan-tu. İatahl-ıpinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.

In otəupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatıp.”

³ “Suah kit tətaun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, ‘İtəmat, otol əpen-əpenə o suatıp rəha İərəmərə, kən motol rəhan suatıp tətuatıp.’ ”

⁴ Kən tol nəhlan, Jon Baptais təmıet-pa ikin taruən-aruən ikin matol baptais e netəmim, kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kəm ilat məmə okotəkəike motəuhlin mantaalat o nolən rat min rəhalat, kən motuwın o Uhgın, məmə in otəfəl nolən rat min rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okul baptais elat.

⁵ Netəmim rafın rəha nitən əh İutia ne taon əh İerusalem, kəmotıwa motətəliḡ-in rəhan nəghatən kən motən-iarəp rəhalat nolən rat min, kən Jon təmol baptais elat əpəh e nəhau Jotan.

⁶ Jon təməsuwinən e natımmat wir. Rəhan natımmat təhmen əm e rəha ien u Elaija aupən. Rəhan natımmat kəmol e nıməme kamel, kən rəhn kətəut kəmol e nuwıḡi kau, kən matun əm pıtip ne nahui sukapak e nıkinat.

⁷ Kæn tæmatæn-iaræp kæm netæmim mæmæ, “Suah kit u tatuarisig-in io, ræhan næsanænæn ne nepætæn taprækis-in io. Io ekəsahmen-in minæn mæmæ ekeiuaiu mapeg rækis ræhan put.

⁸ Ekatal baptais etæmat e næhau, mæto in otæpanol baptais etæmat e Narmîn Ræha Uhgîn.”

Jon tæmol baptais e Iesu æpæh e næhau Jotan
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ E nian æh, Iesu tæmiet æpæh Nasaret, latuænu kit ræha Kalili muwa. Kæn Jon tæmol baptais lan æpæh e næhau Jotan.

¹⁰ Nian Iesu tæmæ æpæh e næhau, kæm masipær mæplan nego e neai tæmeræh, kæn Narmîn Ræha Uhgîn tæmeiuaiu-pa ron tahmen-pæn e mak.

¹¹ Kæn næghatæn kit tæmisi-pær æpæh e nego e neai matæn min-nulan mæmæ, “Ik netik keike, ekolkeike pik ik, kæn nikik tagien pik agin ron ik.”

Setan tæmos-ipæn-os-ipæn kæm Iesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Kæn roiu agin-æh min, Narmîn Ræha Uhgîn tæmit-ipæn Iesu æpæh ikin taruæn-aruæn ikin,

¹³ ima nat iarupin min. Tæmatig ikin mos nian fote. Nian min Setan tatos-ipæn-os-ipæn kæm in. Kæn nagelo min kæmotasitu lan.

Iesu tinatætuoun matæn-iaræp Namnusæn Tæwir
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

¹⁴ Nian kinilæs-ipæn rækis Jon e kalapus, Iesu tæmuwin æpæh Kalili matæn-iaræp Namnusæn Tæwir ræha Uhgîn kæm netæmim.

¹⁵ Tæmæn mæmæ, “!Ure! !Ræhan nian tinuwa! !Nian ræha næræmæææn ræha Uhgîn tinatuwa iuæhkir! !Otæuhlin nætæligæn ræhatæmat, motapæs pahrien nolæn rat min, kæn motuwin o Uhgîn, kæn motahatætæ e Namnusæn Tæwir!”

Iesu tæmaun-in etæmim kuwit ræha niuwæn næm
(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)

¹⁶ Nian Iesu tæmætaliewæk e nikali Lek Kalili, kæn mæplan suah mil kæiu, etæmim ræha niuwæn næm min, nærgilau u Saimon ne pian Antru. Kætuatip-in ræhalau net.

¹⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilau mæmæ, “Uea, mætæu-pa io, muea ræhak etæmim mil, kæn io ekol itæmlau nakuea etæmim mil ræha niuwæn netæmim mæmæ okotuwa ræhak min netæmim.”

¹⁸ Kæn æmun kuapæs ræhalau net, kæn muætæu-pæn.

¹⁹ Kæn Iesu tæmaliewæk muwin tæhmin min mæsin, kæn mæplan neti Sepeti mil Jemes ne pian Jon katuæpælæh e ræhalau pot matuæhl wir ræhalau net.

²⁰ Kæn e nian æm æh inæh, Iesu tæmaun-in ilau lan, kæn kuætul muapæs ræhalau tata Sepeti ne ræhan iolwæk min kotæpælæh e nipæg noa pot, kæn muætæu-pæn Iesu.

Iesu tæmæhg-iaræp narmîn rat e suah kit æpæh Kapaneam
(Luk 4:31-37)

²¹ Kæn Iesu ne ræhan min netæmim kæmotuwin æpæh Kapaneam. Kæn e nian ræha Sapat, Iesu tuwin æpæh e nimæ ræha nuæfiminæn matægætun netæmim.

²² Kæn netæmim kæmotætæ ræhan næghatæn, kæn narmilat tæmiwig pik ron mæto-inu ræhan næghatæn tæfigæm, nepætæn æh-ikin, kæn maprækis-in min ræha iægætun min ræha Lou.

²³ Kən e nian əh, suah kit narmın rat tətətig lan təmuwa imə kən mətagət əfəməh məmə,

²⁴ “!Ik İesu etəm Nasaret! ?Nəmuwa məmə onakahro itimat? !Okəmə naka nəmuwa məmə onakərəkın itimat! !Io enəmıtun rəkis ik, ik Etəm Asim rəha Uhgın!”

²⁵ Kən məto İesu təmən-ipən əskasık kəm narmın rat un məmə, “! Ah! Əsəghatən, miet e suah un.”

²⁶ Kən narmın rat təmöl nıpətı suah apon tasiəp-asiəp, magət əfəməh miet lan.

²⁷ Kən netəmim kəmotaut motən-ipən kəm ilat mın məmə, “!Ei, naka u! Okəmə naka nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos nəsanənən o nəghatən kəm narmın rat mın, kən koatətəlig-in motöl nəwian!”

²⁸ Kən kəmamnus ueiüəhai əm İesu, tuwın mapəköl əpəh e nıtən Kalili.

İesu təmöl-wır netəmim tepət

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Nian İesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet e nimə rəha nuəfiminən, kən motaiu ətuatıp əm kan əpəh latuənu rəha Saimon ne Antru ikin.

³⁰ Nian kəmotuwın, məto uhu Saimon tətəp-ətəp, kən mətapıl-pər e rəhan pet, kən kəmotən-ipən kəm İesu məmə pətan əh tatımıs.

³¹ Kən İesu təmuwın meə-pən o nelmin kən tətul. Kən nətəp-ətəpən tagım lan, kən tuwın matöl nıgılat nəgwənən.

³² Tinehnaipən mıt tınaht, nian rəha Sapat tinol namnun, kən netəm mın u koatımıs, ne netəm narmın rat tətətig elat, pialat mın kəmotəmık ilat motuwa o İesu.

³³ Netəmim rafın e latuənu un kəmotuwa motərgəfimin əm ilat mın əpəh e nəfiluə e nimə un rəha Saimon ne Antru.

³⁴ Kən İesu təmöl-wır netəmim tepət u koatos nımısən pısın-pısın mın kotəwır, kən məhg-iarəp narmın rat tepət e netəmim, məto təmən-ıəhau narmın rat mın məmə okəsotəghatən, məto-inu kınotıtun rəkis məmə pəh u İesu.

İesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili

(Luk 4:42-44)

³⁵ Kən laulağın agın, fetukai təsırən əh, İesu təmıet muwın əpəh ikin netəmim kotıkə ikin matəfak.

³⁶ Kən Saimon ne in mın neen kəmotuwın kateam-in.

³⁷ Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Netəmim rafın koteam-in ik.”

³⁸ Məto İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəpə. Pəs kotuwın əpəh e latuənu pısın mın neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netəmim mapəköl məto-inu, nat əh in əh emuwa ron məmə ekol.”

³⁹ Kən muwın mapəköl rafın e nıtən əpəh Kalili, mətamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh e nimə rəha nuəfiminən mın, kən məhg-iarəp narmın rat mın e netəmim.

İesu təmöl-wır suah kit leprosi təmöl

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Suah kit leprosi təmöl təmuwa mısın-pən nulin o İesu mətasəkin-pən nəwırən ron məmə, “Okəmə nakolkeike, kən nəkıtun nol-wırən io kən mafəl rəkis namkımıkən lak.”

⁴¹ Kæn Iesu nikin tæmahmæ pik ron, kæn tæmæg-æfæmæh-in nelmin mælæhæu-pæn lan, mæn mæmæ, “Æwæh. Iakolkeike. !Æwir-ta!”

⁴² Kæn roiu agin-æh, nimisæn leprosi tæmagim mikæ lan, kæn nipætïn tinæwir, namkimikæn tinikæ.

⁴³⁻⁴⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn æskasik kæm suah un mæmæ, “Æsæn-iaræpæn natimnat min u kæm netæmim, mæto uwïn æm mehm pris kit pæs in tehm mæmæ nipætïm tinol min-nulan, kæn os-ipæn kæm in nat u itæm Lou ræha Moses tæmæn o suah kit itæm ræhan leprosi tinikæ, kæn netæmim okotitun mæmæ nipahrienæn ninæwir, kæn ræham namkimikæn tinikæ.” Kæn mahl-ipæn tatuwïn.

⁴⁵ Mæto suah un tæmuwïn kæn mæn-iaræp nat un kæm netæmim min rafin mol Iesu tæsuwïnæn e latuænu min mæghat mæto-inu nimanin netæmim tepæt pik koatætulosig-in. Kæn o nat æh inæh, tæmætæn ikin netæmim kotikæ ikin. Kæn netæmim kotisi-pæn æpæh ikin min rafin moatuwa ron.

2

Iesu tæmol-wir suah kit næwtain mæsin tæmimis (Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Nian neen kinotuwa rækis minotuwïn, Iesu tæmitælig-pæn min æpæh Kapaneam, kæn næghatæn tæmaiu muwïn kæm netæmim min mæmæ Iesu æpæh ræhan nimæ. ² Kæn netæmim tepæt kæmotuwa motær wir æpæh imæ, ne ihluæ ne, kæn rum tikæ o etæmim kit min. Kæn Iesu tatæn-iaræp ræhan næghatæn kæm ilat.

³ Kæn suah kuwit kæmotalis pialat kit motuwa o Iesu itæm nipætïn mæsin tæmimis mætapil-pær e ræhan nimitiwïn.

⁴ Nian kæmotuwa, mæto netæmim kinotær æpæh imæ, kæn okol kotæruru nuwïnæn kehm Iesu. Kæn kotilæs motuwïn æpæh ilis e nimæ motos-irækis næhgi nimæ mæsin ætuatip æm æh Iesu tatætul ikin imæ,* kæn motæhlman-æhlman suah un tatite e nimitiwïn ræhan muwïn iuæhkir æm o Iesu.

⁵ Nian Iesu tæmæplan nahatætæn ræhalat, kæn tænipæn kæm etæm tatimis un mæmæ, “Nætik, enos-irækis rækis nolæn rat ræham.”

⁶ Mæto iægatun min neen ræha Lou kotæpælæh æpæh imæ, kæn nikilat tæmæht mæmæ,

⁷ “?Tahro suah u tatæn rat Uhgïn? Næghatæn æh tærat. Uhgïn æm titun nos-irækisæn nolæn rat ræha etæmim. !Pah min titun nos-irækisæn!”

⁸ Kæn roiu agin-æh, Iesu tilæs ræhalat nætæligæn, kæn mæmæ, “?Tahro nikitæmat tatæht pik natimnat min-nulan?”

⁹ ?Itæm pæhræan timetig, itæm u mæmæ ekæn-ipæn kæm suah æh mæmæ, ‘Enos-irækis rækis ræham nolæn rat,’ o itæm u timætig mæmæ, ‘Ætul, milæs ræham nimitiwïn matuwïn?’

¹⁰ Mæto ekol nat kit mæmæ onækotitun mæmæ io Neti Etæmim, iatos nepætæn ikin-u e nætueintæn o nos-irækisæn nolæn rat ræha netæmim.” Kæn mæghat kæm suah æh mæmæ,

¹¹ “Iatæn-ipænæ kæm ik mæmæ, ætul, milæs ræham nimitiwïn matuwïn imam ikin.”

¹² Kæn æmun suah apon tæmætul, milæs ræhan nimitiwïn, maliwæk matuwïn, kæn ilat rafin kæmotæplan, motaut, narmilat tæmiwig ron kæn motænwïwi Uhgïn motæmæ, “Ekæstohmæn æh nat kit tol min-nulan ne, nian kit.”

Iesu tæmaun-in Lifæe mæmæ otuwa muarisig-in (Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

1:43-44: Lev 14:1-32   * **2:4:** E nian æh, kæmol næhgi nimæ neen e tael. Kæn netæm min u kæmotos-irækis tael min neen mæmæ otol kuhal tahmen-in suah u itæm in tatimis.

13 Iesu tæmuwîn min mətaliwæk əpəh e nɪkalkal nəhau Lek Kalili, kən nimanin netəmim kəmotuwa ron, kən tatəgətun ilat.

14 Kən təmaliwæk matuwîn kən məplan Lifae neti Alfeas, in etəmim rəha nosən məni rəha takis, tatəpələh imə matol rəhan wək. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io, muwa rəhak etəmim.” Kən əmun tətul muarisig-in.

15 Kən nian kit, Iesu tæmuwîn mətagwən əpəh ima Lifae ikin ilat netəmim rəha nosən məni rəha takis, ne netəm nol təfagə rat neen. Kotagwən əm kitiaħ ilat Iesu ne rəhan min netəmim məto-inu netəmim tepət kotol təfagə rat nəhlan kotuarisig-in Iesu.

16 Iəgətun rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan məmə Iesu tətəgwən əm kitiaħ ilat nol təfagə min un, ne netəmim rəha nosən məni rəha takis, kən kotəpəh o netəmim rəhan min məmə, “?Tahro Iesu tətəgwən əm kitiaħ ilat netəm kotol nəhlan?”

17 Kən Iesu təməto rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm min u kəsotimis-imisən kəsotuwinən o tokita, məto netəm min u koatimis-imis koatuwin ron. Io eməsuwamən o netəm min u kotəmə kınotətuatip rəkis. Məto emuwa o netəm min u kotitun əm məmə ilat koatol nolən rat min.”

Kotapəs nagwənən o nəfakən
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Kən e nian əh, netəmim min rəha Jon Baptais ne Farisi min kəmotapəs nagwənən mətətuakəm o nəfakən kəm Uhgın. Kən netəmim neen kəmotuwa mətən-ipən kəm Iesu məmə, “Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi min kotətuakəm o nəfakən. ?Məto tahro rəham min kəsotolən mihin?”

19 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian katol lafet lan rəha etəm tatol marit, kən iərman u otol marit tətətig əh ilat in min neen motol lafet, nikitəmat tətəht məmə otətuakəm mətapəs nagwənən? !Kəpə! Nian tətətig əh ilat min, kən nıkilat tətəgien, mətagwən əm.

20 Məto nian əpəh ikin məmə okəpaniləs-irəkis suah əh lan, kən e nian əh in əh, in min neen nıkilat otahmə ron, kən kəpanotətuakəm mətapəs nagwənən.”

21 Kən təmatig mən min məmə, “Suah kit min okol təsəhl-pənən nımismisi nıməhan wi kit e nıməhan oas itəm təmerəh. Okəmə otəhl-pən, kən nıməhan wi un titun nəhap asolən nıməhan oas un.

22 “Suah kit min okol təsiuw-pənən wain wi kit e nuwigı; nat oas kit, məto-inu okəmə otiuw-pən wain wi e nuwigı; nat oas itəm təkaskik, kən wain otapuəl-apuəl kən nuwigı; nat oas un otahgig kən məhap, kən wain ne nuwigı; nat un okuərat. Məto wain wi okiuw-pən əm e nuwigı; nat wi itəm tımətətig.”†

Netəmim min rəha Iesu kəmotəhl wit e Sapat
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 E nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwæk motuwın-pən əpəh e nıki nasumən rəha wit, kən netəmim min rəha Iesu kəmotəhl wit məmə okotun.

24 Kən Farisi min u kotaskəlım əskasik Lou rəha Moses kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-tu! E Sapat, kəsəuləkən əh e nasumən ne kəsolən nətımın min nəhlan kotəəkın Lou. ?Tahro rəham neen min kətə kotol nəhlan?”

25-26 Iesu təmuhəlpın rəhalat nəghatən məmə, “Okəm-naka itəmat nəkəsotafınən əh nat u Tefit təmol əupən nian Apiata in pris asol əgin rəha Uhgın. Itəmat nınotafın rəkis məmə Tefit nəumis təmus, kən tuwın əpəh

e Nimə Tapolən rəha Uhgın, kən mīləs pīret asim u pris mīn əm koatun, kən in mīləs muwa motun ilat in mīn neen.”

²⁷ Kən təmatig mən-ipən mīn kəm ilat məmə, “!Kəməsolən Sapat məmə in nat figəm kəm netəmim, məto kəmol Sapat məmə otasitu elat kotameg!

²⁸ Tol nəhlan, io Neti Etənim ekatərəməərə rafin e natimnat mīn, kən matərəməərə mīn e Sapat.”

3

Iesu təmol-wir nelmi

suah kit təməfaiu

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ E Sapat kit mīn, Iesu təmītəlig-pən mīn əpəh e nimə rəha nuəfiminən kən məplan suah kit nelmin təmimis, təsəg-ətuatip-inən.

² Nian Iesu təmuwin imə, kən netəmim kəmotolkeike məmə okotən iərəkin Lou lan, kən motalkəlik wir ron məmə okotehm-tu məmə otol-wir suah un e Sapat, o kəp.

³ Kən Iesu təmən-ipən kəm suah un məmə, “Ətul muwa u əupən,” kən tətul muwin əpəh əupən.

⁴ Kən Iesu təməhai ilat məmə, “?Rəhatat Lou təmə kotitun nolən naka e Sapat? ?Təmə təwir məmə okotol nat wir, o nat tərəat? ?Təwir məmə okotosmegəh netəmim, o təwir məmə okotohamnu netəmim?” Məto kotəpnəpin əm.

⁵ Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən neməha tol, kən nīkin təhmə olat məto-inu rəhalat-kəpə tiəkis pik. Kən mən-ipən kəm suah un məmə, “Əg-ətuatip-in-tu nelməm.” Kən suah əpon təməg-ətuatip-in nelmin, əmun nelmin təwir.

⁶ Kən Farisi mīn əpon kəmotiet motaiu ətuatip əm motuwin motəplan rəhalat tikimīr mīn e pati rəha Herot, motol əm kitiah moteam-in suatip məmə okotiləs Iesu motohamnu.

Nīmanin netəmim kəmotuarisig-in Iesu

⁷ Iesu ne rəhan mīn netəmim kəmotiet moteiuaiu motuwin əpəh e nəhau Lek Kalili. Nīmanin netəmim kəmotuarisig-in ilat. Netəm mīn un neen kəmotisi-pən e latuənu rəhalat e nītən Kalili,

⁸ neen kotisi-pən əpəh e latuənu əlkələh mīn ne Jerusalem rəha nītən əpəh Jutia. Neen mīn kəmotisi-pis e nəwtain məsin əpəh nītən Itumia ne e nəwtain nəhau Jotan entənipən-pən matuwin. Neen mīn kəmotisi-pəhap əpəh ikin mīn e taon mīl un Taea ne Saeton. Netəm mīn un kinotəto rəkis natimnat mīn un Iesu tatol ilat, kən kotuwa məmə okotəplan.

⁹ Kən nīmanin netəmim kəmotuwa pik, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mīn netəmim məmə okotol-əpen-əpenə e pot kit məmə otuwin məpələh lan, məmə nīmanin netəmim okəsətəhg-əhg pikən in.

¹⁰ Məto-inu tīnol-wir rəkis netəmim tərət, kən netəm mīn u kotimīs əh kotəhg-əhg ilat mīn məmə okotuwa iuəhkīr motek Iesu.

¹¹ Kən nian netəmim itəm narmīn rat mīn kotatig elat kəmotəplan Iesu, koteiuaiu əupən-in motorin ilat motagət əfəməh məmə, “!Ik Neti Uhgın!”

¹² Məto Iesu təmən-iəhau əskasik narmīn rat mīn un məmə okəsətən-iarəpən in kəm netəmim.

Iesu təmaun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuarisig-in

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Kən Iesu ne kəmotuwın əpəh e noanu nıtot mın, kən tətəun-in netəmim neen məmə okotuwa ron.

¹⁴ Nıan kəmotuwın, kən təmıtəpun rəkis ilat tuelef kən mos-ipər ilat məmə aposol mın. In təmən mın məmə netəm mın əh, ilat əh okotalıwək ilat mın, kən in otahləpis ilat kotuwın motən-iarəp namnusən təwır kəm netəmim əpəh ikın mın,

¹⁵ kən okotos mın nepətən ne nəsanənən o nəhg-iarəpən narmın rat mın e netəmim.

¹⁶ Netəm mın u ilat u təmıtəpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu təməhun-pən mın nərgın kit mın məmə Pita,

¹⁷ ne Jemes ne pian Jon neti Sepeti mil u Iesu təmos-ipən mın nərgılau təhan məmə, “Poanejes,” nıpəti nəghatən əh təmə neti kaluəluə mil, məto-inu neməha tatol ueıuəhai ilau,

¹⁸⁻¹⁹ ne Antru, Filip, Patolomıu, Matıu, Tomas, Jemes u neti Alfeas, Tateas, Saimon u kətəun-in məmə Selot,* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu e nelmi tikimır mın. Netəm mın əh ilat əh tuelef, Iesu təmos-ipər ilat.

Iesu ne Pielsepul

(Mat 12:22-32;

Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Uarisig, təmıtəlig-pən mın latuənu, kən nımanın netəmim kəmotuwa mın ron, kən Iesu ne rəhan mın netəmim kınotəruru namegən ne nagwənən ne.

²¹ Nıan rəhan mama ne kəmotəto nəghatən u katən e Iesu, kən motuwa məmə okotit-irəkis o netəmim, məto-inu netəmim neen koatən məmə Iesu nıtəlməl.

²² İəgətun mın neen rəha Lou kəmotisi-pən əpəh Jerusalem motuwa kən motəmə Pielsepul, u in etəm-iasol rəha narmın rat mın, in tətətig e Iesu, kən motəmə in tatos-ipən nəsanənən kəm Iesu məmə otəhg-iarəp narmın rat mın e netəmim.

²³ Kən Iesu tətəun-in ilat kotuwa iuəhkır ron kən tatuəh nımaa nəghatən kəm ilat, məmə, “?Nıkitəmat tətəht məmə okol Setan təhg-iarəp atıp Setan? ! Kəp!

²⁴ Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat mın, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən nərəmərəən rəhan otisas mıkə.

²⁵ Kən təhmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat mın, kən okotərəkin agın-əh latuənu u.

²⁶ Kən okəmə Setan tətəhg-iarəp narmın rat mın rəhan e netəmim, kən tatol atıp əm tikimır kəm in. ?Kən otəhro nulan, rəhan nərəmərəən otətul? Wək rəhan otisas mıkə.

²⁷ “Kən okol iakləh kit təsuwın əpnarınən imə e rəha etəm kəgin kit ikın, mətakləh-in natımnat rəhan, məto otəkəike məlis e nol, mələhəu u, kən panuwın məkələh-in rəhan natımnat.

²⁸ “Ekətən pahrien kəm itəmat məmə təfagə rat rafın rəha netəmim, ne nəghatən rat mın itəm ilat koatən, Uhgın titun nos-irəkisən.

²⁹ Məto etəm tatən rat Narmın Rəha Uhgın, okol Uhgın təsos-irəkisən rəhan təfagə rat. Təfagə rat un otətətig kitiəh lan mətətig, okol təsikəən.”

³⁰ Iesu təmən nəhlan məto-inu kəmotəupən motən məmə narmın rat kit tətətig lan.

Mama rəha Iesu ne pian mın

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Kæn e nian əh, mama rəha Iesu ne pian min kəmotuwa, kæn moatətul əm əpəh ihluə kæn motahl-ipən nəghatən o Iesu məmə tuwa-tu mehm ilat.

³² Kæn nimanin netəmim kəmotəpələh kan keko-in Iesu, kæn kæn-ipən kəm Iesu məmə, “Ei, mama rəham ne pian min əpəh ihluə, kotolkeike məmə okotehm-tu ik.”

³³ Kæn Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah u rəhak mama ne piak min?”

³⁴ Kæn masipən məplan rafin ilat kæn məmə, “Otasipən-tu. Itəmat u piak min ne rəhak mama ətuatip min.

³⁵ Netəm min u koatol nəwia Uhgın, ilat u piak min, ne rəhak kaka min, ne rəhak mama.”

4

Etəm tatəfe nikutin natimnat

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Kæn Iesu təmitəlig-pən min əpəh e Lek Kalili matəgətun netəmim, məto nimanin netəmim kəmotuwa ron, motol məmə Iesu tuwin e pot. Kæn pot un tatəmahl-pən e lek, kæn Iesu tatəpələh-pən lan. Kæn nimanin netəmim kəmotəpələh əpəh ipar e nıkalkal lek. ² Kæn Iesu tatuəh nimaa nəghatən min kəm ilat matəgətun ilat e natimnat tepət.

³ Təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlig-tu. Suah kit təmuwin məmə oteatətgəg rəhan nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən.

⁴ Nian təmateatətgəg rəhan nikutin natimnat, kæn neen kotisas-pən əpəh e nıkalkal suatip, kæn mənig min kotuwa moaton rəkis.

⁵ Kæn neen komotisas-pən əpəh e niki kəpiel, kæn motəwia uəhai əm məto-inu nisip noan məsin.

⁶ Kæn nian nərauiə təhg ilat kæn kotauke-auke motamis, məto-inu nokilat təməseiuaiu pikən.

⁷ Kæn neen kəmotisas-pən e niki nolkosik. Nian kəmotəwia məto nolkosik tətaht-əsin ilat kæn mətəfu-atu-pən elat, kæn kotəwia rat kæn məsotoeən.

⁸ Kæn neen min kəmotisas-pən e nəptən wir, kæn motəwia wir motol iahgin, kæn motoe-in noalat, neen noalat tate, neen noalat sikiste, neen noalat wanhanrit.”

⁹ Kæn Iesu təmatig mən-ipən min kəm ilat məmə, “Etəm matəlgın tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kæn mitun nəghatən min u.”

Netəmim min rəha Iesu kotəmə otən-tu nipəti nimaa nəghatən u

(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Nian Iesu ne kəmotan pisin əm ilat rəhan netəmim tuelef ne netəm kotuarisig-in, kæn kotəpəh ron o nuəhən nimaa nəghatən min.

¹¹ Kæn Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat un, Uhgın tatən-ipinə nəghatən anion rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa məmə otəramərə e rəhan min netəmim. Məto netəm min u İaihlua min, kotəto əm nəghatən rəha Uhgın e nuəhən nimaa nəghatən.

¹² Nolən u tol min-nəhlan məmə, ‘Kotarəplan pap məto kəsotehmən, moatəto pap, məto kəsotitunən, kæn məto-inu rəhalat-kapə tiakis, kæn ko kəpotitəlig motapəs rəhalat təfagə rat, məmə Uhgın otos-irəkis rəhalat təfagə rat.’”

Iesu təmən-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən

(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə naka itəmat nəkotəruru əh nuəhən nimaa nəghatən u? ?Itəmat nakotəmə onəkotahro motitun min nıpəti nuəhən nimaa nəghatən pisin pisin min rafin? Otətəlig-in wir-tu məmə nəkotitun.

14 “Nıpəti nuəhən nimaa nəghatən e nıkutin natimnat əh tahmen əm e nəghatən rəha Uhgın itəm katən-iarəp kəm netəmim, kən nisip tahmen e niki netəmim.

15 Netəmim neen koatəto, məto tahmen əm e nıkutin natimnat u tatisas-pən e suatip. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, məto Setan tuwa mos-irəkis ueiüəhai əm olat.

16-17 Kən neen koatəto, məto tahmen əm e nıkutin natimnat un tatisas-pən e niki kəpiel nokilat təseiuaiu pikən. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, koatos ueiüəhai əm e nagiənən, məto təsatigən tuwəh e nıkilat. Nian koatətig rat, o netəmim koatol tərət kəm ilat o nəghatən rəha Uhgın, kən koatəme ueiüəhai əm e rəhalat nəmegəhən.

18 Netəmim neen min koatəto, məto tahmen əm e nıkutin natimnat u tatisas-pən e niki nolkosik. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın,

19 məto rəhalat nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən ilat kotalkeike məmə rəhalat nautə ne natimnat wir min oterət. Natimnat min u kotahmen e nolkosik tətəht e nıkilat, mol kotəpou-in nolən nəghatən rəha Uhgın, kən məsotoe-inən noalat.

20 Kən neen min koatəto, məto tahmen e nıkutin natimnat u tatisas-pən e nəptən wir. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgın, kotos e nıkilat pahrien, kən motoe-in noalat, neen tate, neen sikiste, kən neen wan-hanrit.”

Lait u itəm kəməfətain

(Luk 8:16-18)

21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah tətasiəpən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tətəhtu-pən e nıpəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e tepil məmə netəmim okotehm nat lan.

22 Nat katəfətain okəike kəpik, kən ne nat tətəhluəig otəkəike miet-pa ikin təhag-əhag ikin.

23 Etəm matəlgın tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

24 Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə, “Otətəlig-in wir-tu. Etəm u tatəto rəhak nəghatən məto təsətəu-pənən, okol təsitun wir minən. Məto etəm un tatəto matətəu-pən, in otitun tepət məsin min.

25 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, kən in tatətəu-pən, kən Uhgın otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in oterət pik. Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgın otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos.”

Nuəhən nimaa nəghatən e nisən nıkutin natimnat

26 Kən Iesu təmən min məmə, “Nərəməərəən rəha Uhgın tahmen e suah kit təmis nıkutin natimnat əpəh e rəhan nasumən.

27-28 Lapın min tuwin mətapil, kən e nərauigən min tuwin maliwək mətan, kən məsol minən nat kit lan ne, məto-inu nisip əm tatos-ipən niəmıtəən kəm in məmə otəe-in noan. Məto nıkutin nat un tinəwiə muwin minol iahgin, məto suah un təruru məmə təmahro min-nulan məwiə. Kən təmərgət mol iahgin, kən mol-pən nimalin, kən moe matuwin matuwin, kən minimətə.

29 Kən nian tinimətə, e nian əm əh inəh, suah apon tuwin mıləs rəhan nisa muwin matəte rəkis matəulək-in, məto-inu nian ətuatip rəhan tinuwa.”

*Nuəhən nimaa nəghatən e nikuti mastat
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)*

³⁰ Kən Iesu təmən min məmə, “?Nərəməərəən rəha Uhgın tahro min-nulan? ?Karmə ekən naka məmə tahmen lan?”

³¹ In tahmen e nikuti mastat. Mastat un in nig kit nikutin netin, netin, netin. In təkəku e nikuti nig min rafin.

³² Məto nian kəməfe, kən təwiə mol iahgin maprəkis-in nig min itəm katəfe e nasumən, mol nelmin iahgin min, kən mənig ilis min kotuwa motol-pən niagiilat huə e tikəmkəmən.

*Iesu təmatəgətun netəmim e nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:34-35)*

³³ Iesu təmatəgətun mihin nəhlan netəmim e nuəhən nimaa nəghatən tepət, məto təmatən-ipən əm tahmen məmə okotitun.

³⁴ In təmatəgətun əm netəmim e nuəhən nimaa nəghatən min əh tepət. Məto nian kotan pisin əm ilat rəhan min netəmim, kən tatən-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən kəm ilat.

*Iesu təmən-iəhau nimətag asol ne nəhau ne
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Tinehnaipən, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Pəs-tu kotuwın-tu əpəh entənipən-pən e lek u.”

³⁶ Kən kəmotapəs netəmim, kən rəhan min netəmim kəmotuwın e pot məto Iesu tinəmuwın rəkis matəpələh. Kən kəmotiləs Iesu e pot moatuwın ilat pot neen min kotuarisig-in ilat.

³⁷ Kəmoatuwın əmun nimətag asol kit nahgin-nahgin tahmen əm e nalip təmuwa. Kən peau-peau asol min kotoralkin-pən əpəh e nıpəgnoa pot, kən nəhau tinətər-pən e pot, kən pot natol o nammimən.

³⁸ Məto Iesu əpəh uarisig tətəpəl əlu-əlu matauloga-pən e pelo kit. Kən rəhan min netəmim kəmotaiu motuwa motəhgaiir lan, motəmə, “!Ei, İəgətun! !Tahro nikim təsəhtən itimat ne, iuəhkır əm ekotimis!”

³⁹ Kən Iesu təmaiir mətul matən-iəhau nimətag ne nəhau məmə, “!Nahmen! !Uameg-ta!” Kən nimətag təmurahl nelmin, kən peau-peau asol min apon kəmotikə, kən təməməlinu təməməlinu.

⁴⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “?Tahro nakotəgin pik nəhlan? Okəmə naka rəhatəmat nahatətəən tikə əh lak.”

⁴¹ Məto rəhan min netəmim kinotəgin pik, kən motən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei nəman! ?Etəmim naka u? Nat ənpapın nimətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

5

*Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah kit
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwın motuwar əpəh entənipən-pən e Lek Kalili, əpəh ima netəm Kerasa. ² Nian Iesu təmiet e pot, kən məplan suah kit təmisi-pən əpəh e nıpəg kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. Suah un narmin rat tətətig lan.

³ Suah un tətətig əm əpəh e suwit, okol kəsaskəlimən, kən kəruru min nəlisən e nol o sen.

⁴ Nian tepət kotəlis nelmin ne nelkin ne e sen. Məto nian rafin tateatip-eatip sen, kən matoratip-oratip sen e nelmin ne nelkin ne, kən məsanən pik məsahmen-inən suah kit məmə otaskəlim.

⁵ Kən lapin ne e nərauiəgən min ne nian rafin, in tətan əpəh e suwit, ne əpəh e nitot min, in pisin əm, mətagət əfəməh, kən matəte atip əm in e kəpiel asilə min.

⁶ Nian suah un təmasipən-in Iesu əpəh isəu tatuwa əh, kən təmaiı muwin meıuıı misin-pən nulin ron.

⁷⁻⁸ Kən mətagət əfəməh məmə, “! Iesu, ik Nəti Uhgın İlis Agin! ? Nəmuwa məmə onakahro io?” Məto Iesu təmə, “! Ik narmin rat, iet e suah un!” Məto narmin rat apon təmə, “! Ekateasiə-in e nərgi Uhgın məmə onakəsölən nalpinən kəm io!”

⁹ Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “?Ik nərgəm pah?” Məto təmə, “Nərgək u, Nımanin Tepət, məto-inu itimat tepət.”

¹⁰ Kən kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otəsahl-iarəpən ilat əh-ikin əh.

¹¹ İkin əh, pikəs min tepət tepət kotalu əpəh e nıkalı nitot un.

¹² Kən narmin rat min apon kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Kəsi, ahl-ipən-tu itimat ekotuwin o pikəs min əpəh, megəhan-in itimat ekotuwin motatig əpəh elat”

¹³ Kən Iesu təmegəhan-in ilat məmə okotuwin, kən narmin rat min apon kəmotiet e suah apon motuwin əpəh e pikəs min. Kən pikəs min un kotahmen-in tu-taosan, kəmotaiı motuwin əpəh ikin təkul-əkul ikin, kən motiwig-pən əpəh lahou e nəhau un motamın.

¹⁴ Kən netəmim itəm kəmotagwən pikəs min un, kəmotaiı motuwin motən-iarəp natun kəm netəmim min əpəh e taon rəhalat, kən motən tuwin mapəköl əpəh latuənu min. Kən netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan-tu nat un məmə kəmahrol min-nulan.

¹⁵ Nian kəmotuwa o Iesu, kən motəplan suah un narmin rat min kəmotatig lan əupən, tınapəs nalmələn kən minuwın e natimnat matəpələh, kən narmilət təmiwig ron kən motəgin.

¹⁶ Kən netəm min u kəmotehm nat ətuatip e nıganəmtilat kəmotamnus nat un kəmotehm Iesu təmol e suah un ne pikəs min kəm ilat min neen.

¹⁷ Məto netəm min u e nitən un kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otatuwin məsətulən əh iməlat ikin.

¹⁸ Kən nian Iesu tınatitəlig-pən min məmə otuwin e pot, məto suah un narmin rat min kəmotatig lan, təmolkeike pik məmə otuwin ilat Iesu ne, kən matən-ipən kəm Iesu məmə, “Egəhan-in io, pəs ekimna kitat min itəmat.”

¹⁹ Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, “İtəlig-pən imam ikin, kən mamnus kəm netəm imam ikin nat naka itəm Uhgın ilis pik təmol kəm ik, kən məmə in təməsəkitun ik.”

²⁰ Kən təmuwin əpəh ikin Tekapolis matən-iarəp natimnat itəm Iesu təmol kəm in. Kən nian netəmim kəmotəto, kən kəmotaut pik ron.

*Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ Kən Iesu ne kəmotuwin min e pot motitəlig-pən entənəpən-pa e lek, məto nımanin netəmim kəmotuwa ron motitəlau in əpəh e nıkalal lek.

²² Kən suah kit, nərgin u Jaeras, in etəm-iasöl kit rəha nımə rəha nuəfiminən, təməplan Iesu kən təmuwa misin-pən nulin ron.

²³ Kən təmətapəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən məmə, “Rəhak pətan əkəku tatimis pik otəsuwəhən tımis. !Awı, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwir məmegəh!”

²⁴ Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nımanin netəmim tepət kəmotuarisig-in kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.

²⁵ Kæn pætan kit tæmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm, minos nup tuelef.

²⁶ Kæn tæmuwin məplan tokita tepət, kæn mərəkin rafin rəhan məni elat, mətə wək rəhalat kəmotol tətə pik nahməən. Mətə rəhan nimisən təməseiuaiuan, in təmər məsin min.

²⁷⁻²⁸ In təmətə namnusən e Iesu, kæn nikin təməht məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kæn rəhak nimisən otol namnun.” Kæn tol nəhlan, tæmuwa maliwək muarisig-in ilat, misi-pən e məntaa Iesu ikin, kæn meə-pən mek rəhan kot.

²⁹ Nian təkək kot rəha Iesu nəhlan, kæn roiu min əm rəhan nimisən təmətul, kæn təmətə əm e nipətin məmə in tinəwir.

³⁰ Kæn roiu min əm, Iesu təmətə məmə nəsanənən məsin təmiet lan, kæn təmeirair matətapəh məmə, “?Pah təkək rəhak kot?”

³¹ Kæn mətə rəhan min netəmim kotəmə, “Ei, əplan-tu. Netəmim koatiləs-pikən-ləs-pikən pik ik. ?Tahro nakatən nulan məmə, ‘pah təkək io?’”

³² Mətə Iesu təmatəgəs-in məmə otehm-tu məmə pah təkək.

³³ Kæn əmun pətan apon tinitun məmə nian in təkək kot rəha Iesu, rəhan nimisən tinikə. Tol nəhlan, minatəgin mətasiəp-asiəp muwa meiuaiu misin-pən nulin o Iesu matən-ipən natimnat rafin kəm in.

³⁴ Kæn Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nahatətəən, ninuwa minəwir. Kæn atuwın, pəs nəməlinuən rəha Uhgın tətətig ron ik. ! Rəham nimisən tinikə!”

³⁵ Nian Iesu təmatəghat əh kəm pətan un, kæn netəmim neen kəmotisi-pən əpəh ima Jaeras ikin motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmə, “Rəham pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgətun.”

³⁶ Mətə Iesu təməsətəlig-inən rəhalat nəghatən, kæn mən-ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəginən, məsolən nikim tərət. Ahatətə əm lak.”

³⁷ Kæn Iesu təmən-iahau netəmim məmə okəsotuarisig-inən ilau, kæn mit əm Pita ne Jemes ne pian Jon motuwın.

³⁸ Kæn kəmotuwın əpəh ima Jaeras ikin motəplan netəmim tepət kəmotuwa motəsək moatəun-əun.

³⁹ Kæn Iesu tæmuwin əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmə, “?Nakotagət pik nulan o naka? ?Kæn motəsək pik o naka? Pətan əkəku u təsimisən, tətəpil əm.”

⁴⁰ Kæn netəmim kəmotalah-əmnu. Mətə Iesu tahl-iarəp ilat məmə okotiet motuwın əpəh ihluə. Kæn mit əm rəhan etəmim miləhal nə mama ne tata rəha pətan əkəku un motuwın əpəh pətan əkəku un tətəməhl ikin.

⁴¹ Kæn Iesu təmos nelmin, mən e rəhalat nəghatən məmə, “*Talita kum,*” nipəti nəghatən un təmə, “!Pətan əkəku, iatən-ipinə kəm ik məmə onakətul!”

⁴² Kæn roiu min əm, pətan əkəku apon təmətul minataliwək. (Pətan əkəku un tinos nup tuelef.) Nian netəmim kəmotəplan nat un Iesu təmol, kæn narmilat təmiwig pik ron.

⁴³ Kæn Iesu təmən-ipən əskasik kəm netəm min un məmə, “Onəkəsotən-iarəpən nat un kəm suah kit.” Kæn matig mən-ipən min kəm ilat məmə okotos-ipən nagwənən kit kəm pətan əkəku un tun.

6

Netəm Nasaret

kəməsotisiəi-inən Iesu

(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Iesu təmiet ikin-un kæn rəhan min netəmim kəmotətəu-pən motuwın əpəh iman ikin.

² Kæn e nian ræha Sapat, Iesu tuwin æpæh e nimæ ræha nuæfiminæn matægætun netæmim. Kæn netæmim tepæt itæm kæmotæto ræhan næghatæn, kæmotaut pik ron motæmæ, “?Ei næman, kæruru mæmæ suah æpæh tæmæmik hiæ natimnat min æpæh? ?Kæruru mæmæ tæmahrenatig næhlan? ?O kæruru mæmæ tæmahrol næhlan matol nat pispis min æpæh?”

³ Kitat kotitun æm mæmæ suah æh iol æm nimæ. In neti Meri, pia Jemes, Joses, Jutas ne Saimon. Kæn kitat ræhan kaka min kotatig.” Kæn nikilät tæsagienæn ron kæn motæuhlin mæntaalat ron.

⁴ Mæto Iesu tæmæ, “Ten ræha Uhgîn katisiai-in pik ikin min rafin. Mæto ræhan min æm, ne netæm iman ikin kæsotisiai-inæn.”

⁵ Kæn ikin æh, okol tæsolæn nat pispis kit ikin, mæto ræhan æmun, titun nælæhæu-pænæn nelmin e netæm koatimis neen, kæn kotæmegæh min.

⁶ Kæn Iesu narmin tæmiwig pik o netæm iman ikin mæto-inu kæsotolkeikeæn mæmæ okotan nipahrienæn lan. Kæn tæmaliwæk muwin latuænu min rafin, matægætun netæmim.

Iesu tæmahl-ipæn ræhan

*netæm tuelef mæmæ okotuwin
e nitæn min*

(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

⁷ Kæn matig maun-in min ræhan netæm tuelef kotuwa ron, kæn mahl-ipæn ilat keiu-keiu. Tæmos-ipæn næsanænæn kæm ilat o næhg-iaræpæn narmin rat min e netæmim.

⁸ Kæn mæn-ipæn næghatæn u kæm ilat mæmæ, “Onækæsosæn nat kit e ræhatæmat naliwækæn, mæto onækotos æm kasikin ræhatæmat. Onæsosæn mæni kit e paos ræhatæmat, kæn mæsosæn piret, o kætim, o nat kit.

⁹ Onækotuwin e put, mæto onæsosæn sot kæiu.

¹⁰ Okæmæ onækotuwin æpæh ima suah kit ikin, kæn otapil æm e ræhan nimæ motatig kætatig kætoarus motiet latuænu æh.

¹¹ Kæn okæmæ onækotuwin e latuænu kit, mæto netæmim neen kæsotolkeikeæn mæmæ okotit itæmat nakotuwin e ræhalat nipægnoa nimæ, o kæsotælig-inæn ræhatæmat næghatæn, kæn nian nækoatiet e ræhalat latuænu, nækotækæike moto-hapispis rækis nisip e nelkitæmat mæmæ ilat okotitun mæmæ næmotæuhlin-pæn mæntaatæmat olat.”

¹² Kæn kæmotiet motuwin motæn-ipæn kæm netæmim mæmæ okotæuhlin nætæligæn ræhalat, motapæs pahrien nolæn rat min, kæn motuwin o Uhgîn.

¹³ Kæn motæhg-iaræp narmin rat min tepæt e netæmim, kæn motol-pæn oel e netæm min u koatimis, kæn motol-wir ilat.

Kig Herot Antipas tæmæn Jon Baptais mæmæ tinæmegæh min

(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

¹⁴ Kæn Kig Herot Antipas tæmæto næghatæn ræha Iesu tinuwin minapakol e nitæn min rafin. Kæn netæmim neen kotæmæ in Jon Baptais æpæh tinaiir-pa min mol tatos næsanænæn o nolæn nat pispis min.

¹⁵ Mæto netæmim neen min kotæmæ in Elaija, neen min kotæmæ ien kit ræha Uhgîn mæto tahmen e ien min ræha Uhgîn aupæn.

¹⁶ Mæto Kig Herot Antipas tæmæto, kæn mæmæ, “Jon Baptais æpæh emætatiþ rækis ræhn-kapæ, mæto tinæmegæh min.”

Nolæn itæm Kig Herot Antipas tæmohamnu Jon Baptais lan

(Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

17-19 Kig Herot Antipas tāmən nəhlan mətō-inu in tāmōl nat kit tēsahmenən. Pian Filip tēmatit pətan kit nərgin un Herotias mioal marit, kən Kig Herot Antipas tit-irəkis pətan un ron mioal marit. Kən Jon tēmatən-ipən kəm in məmə, “Nakatərəkīn Lou. Tēsahmenən məmə onakit pətan rəha piam.” Kən Herotias tēmətō nəghatən un kən metəhau Jon ron, kən molkeike məmə okohamnu, mətō kəp. Kig Herot Antipas tēmōlkeike məmə otol rəhan pətaguihl nikin tagien, kən mahl-ipən rəhan min netəmim kotuwīn motaskəlīm Jon kəlis ətain, kən kiləs kan kiləs-ipən e kalapus.

20 Mətō Kig Herot Antipas tatisiai-in Jon mitun məmə in etəm asim, kən in etəm ətuatip kit mol tatehm wir kən məsohamnuən. Nian tepət tətō nəghatən rəha Jon, kən tinəruru əfəməh, mətō tolkeike məmə otatətəlig-in.

21 Matuwīn matuwīn Herotias tinos rəhn matip Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian tēmaair lan. Kig tēmaun-in rafin netəmiasol rəhan min, ne netəm-iasol rəha rəhan mopael min, ne netəm-iasol rəha netəm Kalili, məmə okotuwa motehm motagwən.

22 Kən e nian əh, pətan əkəku un neti Herotias təmuwa imə matol tanis e niganəmtilat. Kəmotəplan tāmōl tanis kən nikilat tēmagien pik ron. Kən kig apon tāmən-ipən kəm pətan əkəku apon məmə, “Okəmə nakolkeike naka, nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipinə kəm ik.”

23 In tāmən-iəkis kən mos noanawil ron məmə, “Nat naka nakolkeike kən measiə-in ron io, ekos-ipinə. Nat ənpərin okəmə iahgin tahmen e nipilga rəhak natimnat, mətō ekəike mos-ipinə.”

24 Kən pətan əkəku apon təmuwīn əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama məmə, “?Mama, oekeasiə-in naka o kig?” Mətō rəhan mama təmə, “Uwīn measiə-in rəhn-kapə Jon Baptais.”

25 Kən pətan əkəku apon tēmaiu ueiəuəhai əm muwīn əpəh imə o kig kən məmə, “Əkolkeike məmə onakiləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agin, kəmələhəu-pən e pilet kit.”

26 Kən nat un tāmōl kig nikin tahmə pik, mətō okol təsapəsən, mətō-inu tinəmos rəkis noanawil e niganəmti netəmim u kəmotuwa o lafet.

27 Kən mahl-ipən rəhan kit mopael məmə otaiu əm muwīn mīləs rəhn-kapə Jon Baptais muwa. Kən mopael apon təmuwīn əpəh e kalapus kən mətətip-rəkis rəhn-kapə Jon Baptais,

28 kən mələhəu-pən e pilet kit mīləs muwa, kən mīləs-ipən kəm pətan əkəku apon, kən tiləs muwīn kəm rəhan mama.

29 Nian netəmim min rəha Jon Baptais kəmotətō netəmim kəmotamnus nat un kəmōl e Jon, kən kotuwa motiləs nipətin motuwīn motitənim e nipəg kəpiel rəha nolən suwit.

*Netəm tuelef rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron
(Luk 9:10)*

30 Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən motən-ipən natimnat rafin itəm kəmotol, ne nəghatən min itəm kəmotəgətun netəmim lan. 31 Mətō netəmim tepət koatuwa moatuwīn moatiet moatuwīn, kən Iesu ne rəhan min netəmim kinotəruru nagwənən ne namegən ne. Kən Iesu tən-ipan kəm ilat məmə, “Pəs-tu kotuwīn-tu əpəh ikin kit netəmim kotikə ikin, kən nakotameg məsin.”

32 Kən ilat əm motuwīn e pot kit minotuwīn əpəh netəmim kotikə ikin.

*Iesu tæmagwæn næman**faif-taosan**(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17;**Jon 6:1-14)*

³³ Mæto netæmim tepæt kæmotæplan ilat nian kæmotiet, kæn motitun ilat. Kæn kæmotiet e latuænu min motaiu kaupæn-in ilat, motuwîn æpæh koatuwîn ikin.

³⁴ Nian Iesu tæmuwar e pot mæplan nimanin netæmim tepæt kinæmotuwa rækis, kæn tæmasækitun ilat, mæto-inu kotahmen æm e sipsip min itæm etæmim tikæ o nehman ilat. Kæn tæmætul matægætun ilat e natimnat tepæt.

³⁵ Tinæhnaipæn, kæn netæmim ræha Iesu kæmotuwa motæn-ipæn kæm in mæmæ, "Tinætalogin, kæn ikin-u kæsatisgæn ikin.

³⁶ Tæwir mæmæ onakahl-ipæn-ta netæmim koatuwîn æpæh e latuænu min, ne æpæh ikin min, mæmæ okotos-næmtin nigilat nagwænæn."

³⁷ Mæto in tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Kæp, itæmæhal æm. Nakæhlagwæn netæm min æh." Mæto kotæmæ, "INaka! ?Nakæmæ oekotuwin motæra kin manî asol agin u tu-hanrit tenarius o nosæn pîret lan o nagwænæn nimanin netæmim u?"*

³⁸ Mæto Iesu tæmæ, "?Nakoatos pîret kuwæh? Otuwîn motehm." Kæmotuwîn motehm motæmæ, "Pîret faif, kæn næm kæiu."

³⁹ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæ okotol netæmim kotæpælæh e manuwihl amiæmitæ fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit,

⁴⁰ kæn kæmotæpælæh næhlan fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit.

⁴¹ Kæn Iesu tæmos pîret faif ne næm mil u kæiu, kæn mætag-pær æpæh e neai mæfak ron, kæn mæmkas pîret un mæmki-pæn kæm ræhan min netæmim mæmæ okotoor kælin kæm netæmim. Kæn matig mos min næm mil u kæiu mæmkas moor kæm netæmim.

⁴² Kæn netæmim rafin kæmotun nærpilat tasis,

⁴³ kæn motapæs nimismisi pîret un ne næm mil un, kæn netæmim min ræha Iesu kotaii-pæn e kætîm asol tuelef kotær wir.

⁴⁴ Kæn netæm min u kæmotagwæn, næman elat kotahmen e faif-taosan.

*Iesu tæmaliwæk e**nætuei næhau**(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)*

⁴⁵ Kæn roiu agin-æh min, Iesu tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ okotilæs pot kit motaupæn motuwîn entænipæn-pæn æpæh ikin kit nærgin u Petsaeta, mæto in otatig mahl-ipæn paupæn netæmim koatuwîn imælat min ikin-u panuwîn.

⁴⁶ Nian tinauatiipin rækis netæmim, mahl-ipæn ilat koatuwîn, kæn muwîn æpæh e nitot mæmæ otæfak.

⁴⁷ Kæn tinætalogin, pot tinuwîn æpæh ilugin ætuatip æpæh e lek, mæto Iesu tætan pisin æm æpæh ipær.

⁴⁸ Kæn mæplan ilat kotasuæ kitasuæ mæto kinotæpou mæto-inu nimætag tætoh ilat. Kæn tinatian-ian, kæn taliwæk e nætuei næhau matuwa. Tæmaliwæk muwa, iuæhkîr æm taprækis-in ilat.

⁴⁹⁻⁵⁰ Kæn nian netæmim min ræha Iesu kæmotæplan taliwæk e nætuei næhau matuwa, kæn nikilat tæht mæmæ narmi suah kit. Kæn ilat rafin kæmotæplan, kæn motægîn katearig æfæmæh. Mæto roiu agin-æh æm, Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "IEi, nikitæmat tætul mæha-mæha. Io u inu. Sotægînæn!"

6:34: Nam 27:17; Mat 9:36

*

6:37: Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan watu.

6:44: Mak 8:1-9

6:46: Luk 5:16

6:49-50: Luk 24:37

⁵¹ Kən muwin e pot məplan ilat moatəpələh, kən nımətag təmuraahl nelmin, kən kəmotaut pik ron,

⁵² məto-inu rəhalat-kapə tiəkis. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netənim tepət e pıret noan məsin əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wır netəm koatimis əpəh Kenesaret

(Mat 14:34-36)

⁵³ Kəmotuwın entənıpən-pən motuwar əpəh ikin kit nərgin u Kenesaret, kən motietain pot ikin.

⁵⁴ Nian kəmotuwar ikin əh, netəm ikin kəmotitun ueiuəhai əm məmə in Iesu.

⁵⁵ Kən kəmotaiu motuwın əpəh latuənu min moatən-ipən kəm netənim. Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikın əh, koatəmik netəm koatimis e rəhalat pet motuwa ron.

⁵⁶ Kən ikin min rafin Iesu tatuwin-pən ikin e latuənu əlkələh, ne latuənu asol min, ne ikin min rafin titəlau, netənim kotəmik netəm koatimis motiet katəlin əm ilat əpəh maket ikin. Kən kəmoatəkəike katən-ipən kəm Iesu məmə otegəhan-in ilat kotek əm nıpəgnəmti rəhan kot. Kən netənim rafin u kəmotek rəhan kot, kən motəwir e rəhalat nımisən.

7

Netəm-iasol min kəmotətəhau Iesu o kastom rəhalat

(Mat 15:1-9)

¹ Kən Farisi min ne iəgətun neen rəha Lou, kəmotisi-pən əpəh Jerusalem, motuwa moatəpələh ilat Iesu.

² Kən kəmotəplan məmə netənim min rəha Iesu kəmotagwən kən məsotaikuas wırən e nelmilat e nolən rəha Farisi min.

³ Farisi min, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatip kastom rəha tipilat nuwəh min. Okəmə kəsotaikuas wırən e nelmilat un, kən kəsotagwənən.

⁴ Kən nian koatisi-pən e maket moatuwa, məsotagwənən pitən, motaupən kaikuas e nelmilat kən panotagwən. Kən moatətəu-pən natimnat tepət min nəhlan itəm kəmosos o tipilat nuwəh min. Kən kastom ətuatip əh-ikın rəha naukasən e sospən, ne panikin, ne pesin u kəmol e iaen.

⁵ Kən inu Farisi min ne iəgətun min rəha Lou kotətapəh o Iesu məmə, “?Təhro rəham min netənim kəsotətəu-pənən kastom rəha tipitat nuwəh min? ?Təhro kəsotaupənən motaikuas pitən e nelmilat u panotagwən?”

⁶ Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən Aesə təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kən məht ətuatip itəmat lan u rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik. In təmən məmə, ‘Uhgın təmə netəm min u kotisiai-in io e nəghatən əm rəhalat, məto nikilat tətən-pən əh əpəh isəu.

⁷ Motəfak kəm io o nat əpnəpın əm məto-inu ilat kotəgətun netənim e lou itəm etənim əm təmol motəmə lou rəha Uhgın, məto kəp.’ ”

⁸ Kən Iesu təmən min kəm ilat məmə, “Itəmat nakotapəs Lou rəha Uhgın moatətəu-pən əm kastom rəha etənim.”

⁹ Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotausit pik o nolən apon rəhatəmat məmə nakotapəs Lou rəha Uhgın kən motətəu-pən atip əm kastom rəhatəmat.

¹⁰ Moses təmən məmə, ‘Onakisiai-in rəham tata ne mama. Okəmə suah kit tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike kohamnu.’

11 Mæto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən e rəhan tata ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, 'Rəhak u nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, mæto emələhəu əm məmə rəha Uhgīn. Kən nat katos-ipən kəm Uhgīn okol kəsəl minən nat kit lan.'

12 Kən motatig moatən-iahau min o nasituən e rəhan tata ne mama.

13 Mæto e nolən əh, nakotəgətun netəmim e rəhatəmat kastom motol nəghatən rəha Uhgīn tatol əm nat əpnəpən lan. Kən natimnat min tepət min nəhlan itəmat nəkoatol."

*Nat tol netəmim kotərat e niganəmti Uhgīn
(Mat 15:10-20)*

14 Kən Iesu təmaun-in nimanin netəmim məmə okotuwa iuəhkir ron kən məmə, "Otətəlig-in wir-tu io məmə nəkotitun.

15 Nat etəmim tatərgə təsolən etəmim tamkīmik e niganəmti Uhgīn, mæto nat tatiet e niki etəmim tatol etəmim tamkīmik e niganəmti Uhgīn."*

17 Nian Iesu təmiet e nimanin netəmim un kən muwīn əpəh imə, kən rəhan min netəmim kotəpəh o nīpəti nəghatən min un kəm in.

18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə naka itəmat min rəhatəmat-kəpə tikə. Onəkotəkəike motitun məmə natimnat itəm etəmim tatərgə in tahmən əm e nat ihluə təsolən etəmim tərat e niganəmti Uhgīn.

19 Mæto-inu tərgə kən təsuwīnən e nīkin, mæto tatuwīn e tīpəin u, kən matiet min." (E nəghatən əh Iesu təmən-iarəp məmə nagwənən rafin katun təwir e niganəmti Uhgīn.)

20 Kən məmə, "Mæto nat itəm tatiet e niki etəmim, in tol etəmim tətamkīmik e niganəmti Uhgīn.

21 Mæto-inu niki etəmim tataht natimnat tərat tepət, ilat u: nīpitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən; nohamnuən itəm;

22 nakləh-inən pətan rəha suah pisin; naumisən o natimnat; nolən rat min; neiuəən; nolən rəha nit əpnəpən əmən nīpitan ne nəman; netetən; nənən nīkal itəm; nausitən; nalmələn.

23 Nolən rat min əh, ilat əh kotisi-pən e niki netəmim kən motol ilat kotamkīmik e niganəmti Uhgīn."

*Iesu təməhg-iarəp narmīn rat e neti pətan kit
(Mat 15:21-28)*

24-26 Kən Iesu təmiet ikīn-un kən məsou pəhap muwīn əpəh Fonisia, ima Iaihlua min e nitən rəha Siria, mətətig e nimə kit iuəhkir o taon u Taea, matəhluaig məsolkeikeən məmə netəmim okotitun məmə in tətətig əh-ikīn əh, mæto okol təsəhluaigən. Mæto pətan kit əh-ikīn, narmīn rat tətətig e rəhan pətan əkəku. Pətan un təmaiir ikīn əh, kən in təsəfakən, in Iaihlua. (Netəm İsrəl kotəmə Iaihlua min kotahmən e kuri.) Nian təmæto natimnat wir min itəm Iesu tatol ilat, kən tasək muwa misin-pən nulin ron məmə otəhg-iarəp narmīn rat e rəhan pətan əkəku.

27 Mæto Iesu təmə, "Kəpə. Pəs kaupən kəgwən nisualkələh. Təsəwirən məmə okərakin-pən nagwənən nigī nisualkələh kəm kuri min."

28 Mæto pətan u təmə, "Nīpahrienən etəm-iasol, mæto kuri min koatun əm nimismisi nagwənən nigī nisualkələh itəm kotisas-pən e nīpəg tepil."

29 Kən Iesu təmən-ipən ron məmə, "Mæto-inu nəmuhəlpən wir rəhak nəghatən, uwīn-tu əpəh imam ikīn məplan narmīn rat tiniet rəkis e rəham pətan əkəku."

* 7:15: E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris əupən, koatən ves 16 nəhlan: "Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u." 7:15: Wək 10:14-15

³⁰ Pətan u təmaiu muwin iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətəpəl-pər wir əm e rəhan pət, kən narmin rat tīniet rəkis lan.

Iesu təmol-wir suah kit matəlgin talu məruru nəghatən

³¹ Kən Iesu təmīet ikīn-un ima netəm Taea kən muwin-pən əpəh Saeton matuwīn əpəh e nəhau Lek Kalili, məto təmuwin-pən əpəh Tekapolis ikīn.

³² Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgin talu kən məruru nəghatən motuwa məmə Iesu otələhəu-pən nelmin lan pəs tətə təwir.

³³ Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsīn o netəmim, kən mīləs-ipən noa nelmin e matəlgin kən magəh nelmin† mələhəu-pən e nami suah un.

³⁴ Kən məsīpər əpəh e neai, kən məmegahl ron e rəhan nəghatən məmə, “!Efata!” Nīpətīn təmə, “!Əwir-ta!”

³⁵ Kən əmun suah un tīnatətə nat, kən namīn tīnəwir mīnatəghat wir.

³⁶ Kən Iesu təmən-iahau ilat məmə okəsətənə nat un kəm netəmim. Məto nian Iesu təmatəkəike kəm ilat, kən ilat kəmotəkəike kən-iarəp kəm netəmim.

³⁷ Kəmotaut pīk ron motəmə, “Natimnat rafīn itəm tatol, məto in təwir pīk agīn. Netəm u matəlğilat talu kīnoatətə nat, ne netəm kotəruru nəghatən kīnoatəghat.”

8

*Iesu təmagwən
netəmim fo-tausan
(Mat 15:32-39)*

¹ E nian kit mīn netəmim tēpət kəmotuwa mīn ron, kən məto, nīğilat nagwənən tīnikə. Kən Iesu təmaun-in rəhan mīn netəmim kotuwa kən tən-ipən kəm ilat məmə,

² “Nīkīk tīnahmə pīk o netəm mīn əpəh məto-inu, kəmotuarisīg-in io mīnotos rəkis nian kīsil, kən roiu əh, nīğilat nagwənən tīnikə.

³ Okəmə ekahl-ipən ilat koatuwin əh-roiu, kən nīganəmtilat otapīn e suatīp, kən sueiuei otōh ilat, məto-inu kəməsotagwənən nuwəh, kən neen kəmotīsī-pən əpəh isəu.”

⁴ Kən rəhan mīn netəmim kəmotəpəh ron məmə, “?Okəmīk hīə pīret təhmen-in nagwənən ilat? Ikīn-u taruən-aruən ikīn, netəmim kəsotatīgən ikīn.”

⁵ Kən Iesu təməpəh olat məmə, “?Nakoatos pīret kuwəh?” Məto kotəmə, “Sepīn.”

⁶ Kən təmən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh, kən mos pīret un məfak matən-ipən tagkiu ron kəm Uhgīn, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan mīn netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim, kən kəmotol mīhīn.

⁷ Kən kəmotos mīn nəm əlkələh neen ka, kən Iesu təfak ron kən mos-ipən mīn kəm ilat məmə okotoor kəlin kəm netəmim.

⁸⁻⁹ Kən netəm mīn u Iesu təmagwən ilat kotəhmen e fo-tausan, kəmotun nagwənən nərpīlat tāsīs, kən kapəs nīmīsmīsī nagwənən, kən kīi-pən e kīpəhau sepīn kotar.

¹⁰ Kən Iesu təhl-ipən netəmim koatuwin iməlat mīn ikīn. Kən ilat rəhan mīn netəmim kəmotuwīn e pot kan əpəh e nītən Talmanuta.

*Farīsī mīn kəmotən məmə okotehm nəmtətīn kit
(Mat 16:1-4)*

† 7:33: E nian mīn əh, netəmim nīkīlat təht məmə nəhui noan in təhmen e mərsīsīn kən tətāsītu e nīmīsən. 7:36: Mak 1:43-45 7:37: Aes 35:5 8:8-9: Mak 6:35-44

11 Kæn Farisi min neen kæmotuwa o Iesu moatærgæhau kæn in motæn-ipæn kæn in mæmæ otol-tu næmtætin asol kit pæs kotitun mæmæ in tæmisi-pæn pahrien o Uhgîn, o kæp.

12 Kæn Iesu niikin tæmærou, kæn mamegahl ron kæn mæmæ, “?Karmæ tahro netæm min u-roiu ne kotæmæ okotæplan-tu næmtætin kit? Mæto iatæn pahrien kæn itæmat mæmæ okol kæsolan næmtætin kit kæn itæmat.”

13 Kæn mapæs ilat motuwîn e pot kan æpæh e nikali næhau lek entænipæn-pæn.

Is ræha Farisi ne is ræha

Kig Herot Antipas

(Mat 16:5-12)

14 Ræhan min netæmim kæmotaluin næmikæn pîret mæto kæmotos æm kitæh æm motuwîn e pot.

15 Kæn Iesu tæmatæhag kæn ilat mæmæ, “Otehm wir itæmat o is ræha Farisi min ne is ræha Herot Antipas.”

16 Kæn kæmotæn-ipæn kæn ilat min mæmæ, “Tatæn næhlan mæto-inu kæmæsotæmikæn pîret.”

17 Kæn mæto Iesu tinitun ræhalat nætæligæn kæn mæn mæmæ, “?Tahro nakoatæn næghatæn æh mæmæ næmæsotæmikæn pîret? ?Tahro itæmat nækæsotehmæn æh kæn mæsotitunæn æh? !Ræhatæmat-kapæ tiækis!

18 Niganæmtitæmat u ikin. ?Tahro nækæsotehmæn nat? Kæn matælgitæmat u ikin. ?Tahro nækæsotætoæn nat? Ekîitun mæmæ okæmæ naka ninæmotaluin natimnat itæm kinotuwa rækis.

19 ?Nian emos pîret æh faif mæmkas mos-ipæn kæn netæmim min æpæh faif-tausan kotun, kæn uarisig næmotæii-pæn nimismisin e kætîm asol kuwæh?” Mæto kotæmæ, “Tuelef.”

20 Kæn tæmatæpæh min olat mæmæ, “?Kæn nian emos pîret æh sepîn mæmæ ekos-ipæn kæn netæm min æpæh fo-tausan kotun, kæn uarisig næmotæii-pæn nimismisin e kætîm asol kuwæh?” Mæto kotæmæ, “Sepîn.”

21 Kæn tæmatæpæh olat mæmæ, “?Mæto itæmat nækotæruu æh io?”

Iesu tæmol-wir suah kit niganæmtin tæpis

22 Kæn kæmotuwar æpæh ikin kit katæn mæmæ Petsæta, kæn netæm ikin kæmotit suah kit niganæmtin tæmæpis motuwa kæn kætæsæk ahgîn Iesu mæmæ otælahau-pæn nelmîn lan.

23 Kæn Iesu tæmos nelmî suah un mian isæu mæsin o latuænu kæn tagæh niganæmti suah un * kæn mælæhau-pæn nelmîn mil lan, kæn mætapæh ron mæmæ, “?Nînitun nehman nat o kæp?”

24 Mæto suah un tæmasipær kæn mæmæ, “Ekætæplan netæmim mæto kotahmen æm e nig min mæto in æmun kotaliwæk.”

25 Kæn Iesu tæmatig mælæhau-pæn min nelmîn mil e niganæmti suah un, kæn tinitun næplan wiræn natimnat minapæs noapoapæn.

26 Kæn Iesu tæmahil-ipæn mæmæ otatuwîn iman ikin mæto tæmæn-iæhau mæmæ otæsuwîn-pænæn æh latuænu æh-ikin.

Pita tæmæn-iaræp mæmæ Iesu in Mesæea ilouin

(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Kæn Iesu ne ræhan min netæmim kæmotiet motæsou pæhap motuwîn e latuænu min u iuæhkîr o nat æpæh Sisaria Filipæe. Nian kæmoatuwîn e suatip kæn tatætapæh olat mæmæ, “?Otæn-tu mæmæ nefæmim kotæmæ pah u io?”

²⁸ Mæto ræhan min netæmim kotæmæ, “Netæmim neen kotæmæ ik Jon Baptais. Neen min kotæmæ ik Elaija. Neen min kotæmæ ik ien kit ræha Uhgîn aupæn.”

²⁹ Kæn tæmætæpæh olat mæmæ, “?Mæto itæmat nakotæmæ pah u io?” Kæn Pita tæmæ, “Ik Mesææ ilouin, itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otæpanahl-ipa.”

³⁰ Kæn Iesu tæmæn-iæhau æskasik ilat mæmæ, okæotæn-iaræpæn in kæm suah kit.

*Iesu tæmæghat-in
ræhan nimisæn*

(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

³¹ Kæn tæmatægætun ilat kæn matæn mæmæ, “Io Neti Etæmim oepanæto nahmææn o natimnat tæpæt. Netæm-iasol ræha netæm Isrel, ne pris asol min, ne iægætun min ræha Lou okotetæhau io, kæn muwîn isæu lak, mæto oekos nian kisiil un, kæn panæmegæh min.”

³² Tæmæn wir pap kæm ilat, mæto Pita tæmit Iesu mian æpæh e nikali suatip kæn matæn-iæhau æskasik mæmæ otæsæghatæn næhlan.

³³ Kæn mæto Iesu tæmasipæn mæplan ræhan min netæmim, kæn mæn-ipæn kæm Pita mæmæ, “!Ik iærmis Setan asol, ægim muwîn isæu lak! Ræham nætæligæn sænæmæ ræha Uhgîn, mæto ræha etæmim æm.”

Naulis-inæn næn-iaræpæn Iesu kæm netæmim
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

³⁴ Kæn Iesu tæmaun-in rafin netæmim ne ræhan min netæmim mæmæ okotuwa ron, kæn tæmæn mæmæ, “Okæmæ suah kit tæmæ otuarisig-in io, otækæike maluin atip in, kæn milæs ræhan nig kæmæluau muarisig-in io.

³⁵ Etæmim itæm tolkeike mæmæ otosmegæh ræhan næmegæhæn e nætueintæn u, kæn otækiah e ræhan næmegæhæn lilin. Mæto etæm otimis ron io ne Namnusæn Tæwir ræhak, in otos næmegæhæn lilin.

³⁶ ?Okæmæ etæmim kit tatos rafin natimnat e nætueintæn, mæto uarisig lan otimis kæn tæsosæn næmegæhæn lilin, in tæmol win e nat kit tæwir, o kæp? Kæp.

³⁷ Okol suah æh tæsos-ipænæn nat kit kæm Uhgîn mæmæ Uhgîn otos-ipæn næmegæhæn lilin kæm in.

³⁸ “Netæm kotaulis-in næn-iaræpæn io ne ræhak næghatæn kæm netæm kotapæs næfakæn motol tafagæ rat, kæn o nian io Neti Etæmim oekuwa lan, io min oekaulis-in nænæn mæmæ ilat u ræhak min netæmim. O nian æh oekuwa itæmat nagelo asim min e nepætæn æhag-æhag asol ræha ræhak tata.”

9

¹ Kæn Iesu tæmæn mæmæ, “Ekætæn pahrien kæm itæmat mæmæ, itæmat neen u nækoatætul u ikin-u roiu, okol kæsotimisen mætoahgin kotæplan næræmæææn ræha Uhgîn otuwa e næsanænæn asol.”

Nipæti Iesu tæmuwa mol pisin
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Kæn nian sikis kinotuwa minotuwin rækis, kæn Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon, kæn ilæhal pisin æm kæhaluarisig-in motuwîn æpæh e nitot æfæmæh kit, kæn ilat pisin æm æh-ikin. Kæn kæmæhalæplan nipæti Iesu tæmol pisin.

³ Ræhan napæn tæmuwa mæruæn matipit-ipit, okol suah kit tæsaikuasæn e nimæhan kit tæruæn min-næhlan.

⁴ Kæn suah milæhal apon kæmæhalæplan Elaija ne Moses kæmiaet-aræpa matæhalæghat ilæhal Iesu.

⁵ Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmә, “Iəgətun, təwir məmә ekəhaluwa ikin-u. Pəs məhalol makeen kisil, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”

⁶ Pita tinatəghat əpnapin əm məto-inu kinəhaləgin pik matəhlasiep.

⁷ Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmisi-pən əpəh e napuə məmә, “Inu netik keike u ekolkeike pik. Onakəhaləkəike məhalətəlig-in in.”

⁸ Kən roiu əgin-əh min, kəməhaleirair, məto kinəsəhaləplanən suah mil un, məto kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat min iləhal.

⁹ Nian kəmoateiuaiu e nitot un kən əpəh ləhau, kən Iesu təmən-iəhau əskasik iləhal məmә, “Natimnat un nəməhalehm əpəh ilis e nitot, onəsəhalənən kəm suah kit məhalətoarus-pən io Neti Etənim oekəmegəh min e nimisən.”

¹⁰ Kən iləhal kəməhalisiai-in nəghatən rəha Iesu, məto kəmatəhalən əm kəm iləhal min məmә, “Nəghatən əh təmən məmә otəmegəh min e nimisən, kəruru məmә nipətin təmə naka.”

¹¹ Kən kəməhalətapəh o Iesu məmә, “?Təhro iəgətun min rəha Lou kotəmə Elaija otəkəike maupən muwa?”

¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm iləhal məmә, “Nipəhrienən, Elaija otaupən muwa matol-wir min natimnat rafin. ?Məto təhro Naoa Rəha Uhgın təmən məmә io Neti Etənim oepənəto nəhməən o natimnat tepət, kən netənim okotəplan io motapəs io?”

¹³ Məto ekatən pəhrien kəm itəməhal məmә Elaija tinuwa rəkis, kən kəmol nat tərət lan təhmen e Naoa Rəha Uhgın təmən məmә okəpanol mihin.”

Iesu təməhg-iarəp narmın rat e suakəku kit

(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Nian kəmotitəlig-pa min, motəhm netənim neen min rəha Iesu, məto nimanin netənim kəmotitəlau elat, kən iəgətun neen rəha Lou ne netənim min rəha Iesu kotərgəhau.

¹⁵ Nian netənim kəmotəplan Iesu, narmilat təmiwig pik ron, kən motaiu ka məmә okotəghat kəm in.

¹⁶ Kən Iesu təmətapəh olat məmә, “?Naka əpəh nakotərgəhəu ron itəmat netəm min əpəh?”

¹⁷ Məto netəm min u kit təmə, “Iəgətun, io emit netik muwa ron ik məmә onakol-wir, məto-inu narmın rat kit tətətig lan kən mol təruru nəghatən.

¹⁸ Kən nian narmın rat apən taskəlim in, kən moh miləs-iəhau morin əpəh e nisip, kən nahuin noan tiet təhmen əm e sop, kən matəgətain nəluin, nipətin tatikimkim. Kən emətapəh o rəham netənim məmә okotəhg-iarəp narmın rat əpəh lan, məto kotəruru nəhg-iarəpən.”

¹⁹ Məto Iesu təmə, “Kəsi, itəmat un netəm roiu ne nakəsotəhatətəən lak. Kərmə oekətig kitat min itəmat mətoarus-pən nian naka nəpanotəhatətə lak. Kən kərmə onəghan epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Otələs suakəku un motuwa!”

²⁰ Kən kəmotiləs kan o Iesu. Kən narmın rat apən təməplan Iesu kən mol suakəku apən taut nipətin tasiəp-asiəp pik, kən miət morin əpəh ləhau e nisip məsouəlpəl mətan, kən nahui noan tiet təhmen e sop.

²¹ Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmә, “?Təmol min-nəhlan minos nup kuwəh?”

Məto rəhan tata təmə, “Təmətuoun e nian təmatəkəku mətoarus-pə əh-roiu.

²² Kæn nian tepæt narmin rat æh toh matilæs-ipæn æpæh e nigæm ne næhau mæmæ otøhamnu. Okæmæ nækitun nolæn, pæs nakasækitun itimlau masitu etimlau.”

²³ Mæto Iesu tæmæ, “?Naka æh, næghatæn u mæmæ, ‘Okæmæ nækitun nolæn’? Uhgîn titun nolæn natimnat rafin o etæmim itæm tætahatætæ lan.”

²⁴ Kæn roiu agin, tata ræha suakæku un tæmagæt æfæmæh mæmæ, “Ekætahatætæ lam, mæto in æmun ræhak nahatætææn tækæku æm, asitu lak mæmæ ræhak nahatætææn otær mepæt.”

²⁵ Kæn nian Iesu tæmæplan mæmæ netæmim neen min kinotuwa iuæhkir ron, kæn tæn-ipæn æskasik kæn narmin rat apon mæmæ, “Ik narmin rat itæm natol matælgitæm tætalû kæn mol itæm katæruru næghatæn. !Ekætæn-ipinæ ætuatip u-roiu mæmæ onakiet e suakæku un, kæn mæsuwa minæn muwin lan!”

²⁶ Kæn narmin rat apon tæmagæt æfæmæh mol suakæku apon taut masiæp-asiæp min u iuæhkir agin timis, kæn miet lan. Okol nækæplan mæmæ tinimis rækis, kæn netæmim tepæt kotæmæ tinimis.

²⁷ Mæto Iesu tæmea-pæn maskælim nelmin miuw-pær, kæn tætul.

²⁸ Iesu tæmuwin imæ, kæn ilat pisin æm ræhan min netæmim koatæpælæh, kæn kotætapæh ron mæmæ, “?Karmæ tahro ekotæruru næhg-iaræpæn narmin rat æpæh?”

²⁹ Mæto Iesu tæmæ, “Næfakæn æm titun næhg-iaræpæn narmin rat min æh næhlan.”

Iesu tæmæn-iaræp min ræhan nimisæn

(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Kæn Iesu ne ræhan min netæmim kæmotiet ikin-un kæn motuwîn-pæn æpæh e nitæn Kalili ikin, mæto Iesu tæsolkeikeæn mæmæ okitun mæmæ in æh-ikin æh.

³¹ Tæmol næhlan mæto-inu tatægætun ræhan min netæmim. Tæmæn mæmæ, “Io Neti Etæmim, okegæhan-in-pæn io kæm netæmim kotohamnu io ekimis. Mæto oekos nian kisil u, kæn panæmegæh min.”

³² Kæn mæto ræhan min netæmim kæsotitun wiræn ræhan næghatæn, kæn nikilat tinægîn o nætæpæh-inæn nipæti næghatæn ræhan.

?Pah in tepæt elat?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Kæmotiet-pa æpæh Kapaneam, kæn minoatuwin imæ kit. Kæn Iesu tæmatætapæh olat mæmæ, “?Naka æpæh næmoatæn e suatip?”

³⁴ Mæto kinotæruru nuhalpînæn mæto-inu, e suatip kæmoatæn mæmæ pah in tepæt elat.

³⁵ Kæn Iesu tæmæht-iæhau mæpælæh, kæn maun-in ræhan netæm tuelef mæmæ okotuwa-tu ron, kæn tæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Etæm tolkeike mæmæ in otepæt e netæmim, in oteike meiuaiu elat kæn muwa mæmæ in iolwæk æm kit ræhalat.”

³⁶ Kæn milæs suakæku kit muwin næf aupæn-in ilat, kæn maskælim mæmæ,

³⁷ “Kæn etæmim itæm tatos e nikin agien suakæku tahmen e inu, kæn tætol e nærgæk, kæn tahmen æm mæmæ tatos io e nikin agien. Kæn etæmim itæm tatos io e nikin agien, kæn tahmen æm mæmæ tatos etæm u itæm tæmahl-ipa io.”

Suah kit tæmol nat pispis e nærgi Iesu

(Luk 9:49-50)

³⁸ Kæn Jon tæmæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Iægætun emotæplan suah kit tætag-iaræp narmin rat min e nærgæm, kæn emotæn-iæhau mæto-inu sænæmæ kitat kit.”

³⁹ Mæto Iesu tæmæ, “Sotæn-iæhauæn, mæto-inu etəm tatol nat pispis min e nærgæk, okol tæsæn uæhaiæn næghatæn rat lak.

⁴⁰ Etəm itəm sænəmæ ræhatat tikiwir, in tolkeike itat.

⁴¹ Ekatan pahrien kəm itəmat məmæ, okəmæ etəm tətəsitu etəmat, mæto-inu ræhak u itəmat, suah u otəkaike mos nətouæn rəhan, nat əpnəpin in nat əkəku əm tahmen tatos-ipinə nəhau ətəp kəm itəmat nakotənim.”

Nat tol etəmim tatəme e rəhan nəmegəhən

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Kən Iesu təmatəkəike matən məmæ, “Nisualkələh min u kotahatətə lak, okəmæ suah kit tol kit təme e rəhan nəmegəhən o rəhan nahatətəən, kən suah əh, Uhgın otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis okəmæ kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokənim məmæ otənim.

⁴³⁻⁴⁴ “Kən okəmæ nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmæ nakətatip rəkis mərakin. Okəmæ nelməm kitiəh əm mæto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmæ nelməm kəiu mæto okərakin-pən ik e nigəm asol nannun tikə.”*

⁴⁵⁻⁴⁶ Kən okəmæ nelkəm kit tol ik nakatəme e rəham nəmegəhən nakətatip rəkis. Okəmæ nelkəm kitiəh əm mæto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmæ nelkəm kəiu mæto okərakin-pən ik e nigəm asol.†

⁴⁷ Kən okəmæ nigəntim kit tol ik nakatəme e rəham nəmegəhən, nakiləs-irəkis. Okəmæ nigəntim kitiəh əm mæto onəkuwin ikin Uhgın tətəməmə ikin, inu təwir pik maprəkis-in məmæ nigəntim kəiu mæto okərakin-pən ik e nigəm asol.

⁴⁸ Kən ikin əh, firəl min okotətip e nipəti netəmim ikin məsotimisən, kən nigəm tatus ilat kən matuəp əm kilpin okol kəsohamisən nian kit ne.

⁴⁹ “Uhgın tateatətgəg-pən nigəm e netəmim tahmen əm e sol kateatətgəg-pən e nagwənən.

⁵⁰ “?Sol təwir, mæto okəmæ otisiu roiu, kən kəruru məmæ okos-ipən min naka pəs tətəhen? Onəkotəkəike motos sol u tahmen e nolkeikəən e rəhatəmat nəmegəhən, kən motatig e nəməlinuən nian rafin.”

10

?Təwir məmæ nipitan ne nəman okotapəs ilat min,

o kəp?

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Kən Iesu təmiet ikin-un kən muwin miet-pən əpəh entən əpəh Jutia entənipən-pən e nəhau əpəh Jotan. Kən nimanin netəmim kəmotuəfimin-pən min ilat min ron, kən tatəgətun ilat məmæ inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian min.

² Kən Farisi neen kəmotuwa keiuə əm katətapəh ron məmæ, “?Təhro? ? Rəhatat Lou tategəhan-in məmæ iərman titun napəsən rəhan pətan, o kəp?”

³ Mæto Iesu təmətapəh olat məmæ, “?Lou naka un Moses təmələhəu əpən kəm itəmat?”

9:40: Mat 12:30; Luk 11:23   **9:41:** Mat 10:42   * **9:43-44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris əpən, katilpin nəghatən kit min e ves 44 itəm tahmen-pən əm e ves 48.

9:43-44: Mat 5:30   † **9:45-46:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris əpən, katilpin nəghatən kit min e ves 46 itəm tahmen-pən əm e ves 48.   **9:47:** Mat 5:29   **9:48:**

Aes 66:24   **9:50:** Mat 5:13; Luk 14:34

⁴ Kæn mæto kotæmæ, “Moses tæmegāhan-in mæmæ okæmæ iærman tætapæs ræhan pætan un, tæike mæte naoa kit mos-ipæn kæm ræhan pætan mæmæ in tinapæs, kæn panahl-iaræp.”

⁵ Mæto Iesu tæmæ, “Moses tæmæte lou un mæto-inu ræhatæmat-kapæ tiækis pik.

⁶ Mæto e nætuounæn, Uhgîn tæmol natimnat, kæn mol iærman ne pætan.

⁷ O nat æh in æh, iærman otæpanapæs ræhan tata ne mama, kæn mætuatig ilau ræhan pætan.

⁸ Kæn ilau okuea nipæt-ilau kitiah. Kæn roiu, ilau sænæmæ kæiu, mæto kitiah æm.

⁹ Uhgîn tinilpin ilau kinuea minioal kitiah, kæn o nat æh, pæs etæmim kit okol tæstætæpæn ræhalau natigæn.”

¹⁰ Kæn Iesu ne ræhan min netæmim kæmotuwîn æpæh imæ, kæn ræhan min netæmim kotætapæh ron o nat un.

¹¹ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Etæm tatol tifos mætapæs ræhan pætan kæn matit min in pisin kit, in tategoafæl matol tæfagæ rat e ræhan ætuatip pætan.

¹² Kæn tahmen min æm, okæmæ pætan kit tætapæs ræhan iærman kæn matætæupæn in pisin kit, in min tateguafæl matol tæfagæ rat e ræhan ætuatip iærman.”

Iesu tæmfak o nisualkælæh

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Kæn netæmim neen kæmotæmik nisualkælæh motuwa o Iesu mæmæ otælæhæu-pæn nelmin elat mawte-in næwiræn ræha Uhgîn kæm ilat, mæto ræhan min netæmim kæmoatæn-iæhau ilat.

¹⁴ Mæto nian Iesu tæmæplan, kæn nemæha tol, matæhai ilat mæmæ, “Pæs nisualkælæh okotuwa ron io. Əsotæn-iæhauæn nisualkælæh min un, mæto-inu netæm min u nikilat tahmen æm e niki nisualkælæh, ilat u Uhgîn tatæramæra elat.

¹⁵ Iatæn pahrien kæm itæmat mæmæ, okæmæ suah kit tæsolkeikeæn mæmæ oteiuaiu mahmen e suakæku mapæs Uhgîn tæramæra lan, in okol tæsatig ahginæn næramæraæn ræha Uhgîn.”

¹⁶ Kæn mæmik nisualkælæh e nelmin, kæn mælæhæu-pæn nelmin elat mæmæ, “Pæs Uhgîn otawte-in ræhan næwiræn kæm itæmat.”

Suah kit ræhan nautæ tepæt

(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

¹⁷ Nian Iesu tinætaliwæk matuwîn, kæn suah kit tæmaiu muwa misin-pæn nulin ron mæmæ, “?Iægætun wir, oekækæike mol naka un mæmæ ekos næmegæhæn liliin?”

¹⁸ Mæto Iesu tæmæ, “?Tahro nakatæn mæmæ io etæm tæwir? Uhgîn pisin æm un in tæwir, suah kit min tikæ mæmæ in tæwir.

¹⁹ Ik ninæmitun rækis lou min ræha Moses mæmæ onæsohamnuæn itæm, masaklæhæn, mæseiuæn, mæsaklæh-inæn pætan, onækæike misiai-in ræham tata ne mama.”

²⁰ Mæto suah un tæmæ, “Iægætun, lou min un, ematol rafin ilat nian ematækæku mætoarus-pa u-roiu ne.”

²¹ Kæn Iesu tæmehm suah un molkeike pik, kæn mæmæ, “Nat kit min æm æh-ikin onækol. Uwîn mol-salim-in rafin ræham nautæ, kæn mos-ipæn mæni lan kæm ian-rat min, kæn ik onakos nautæ tepæt æpæh e nego e neal. Kæn muwa muarisig-in io.”

²² Kæn nian suah un tæmæto næghatæn un, kæn nigænæmtin tæmæpou, kæn nikin tæmæpou pik ron matuwîn mæto-inu ræhan natimnat tepæt.

*Tiäkis o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwīn
ima Uhgīn*

(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

²³ Kən Iesu təmasipən məplan netəm mīn əh-ikin, kən mən-ipən kəm rəhan mīn netəmim məmə, “!Nəman! Tiäkis pahrien o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwīn ahgin nərəməərəən rəha Uhgīn.”

²⁴ Kən rəhan mīn netəmim kəmotaut pik o nəghatən rəhan, məto Iesu təmən mīn məmə, “Nenetik mīn, tiäkis pahrien məmə suah kit otuwīn ahgin nərəməərəən rəha Uhgīn. ²⁵ Tiäkis o kamel asol məmə otuwīn-pən e nipəg nitel, məto tiäkis pik agin o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwīn matig ahgin nərəməərəən rəha Uhgīn.”

²⁶ Kən rəhan mīn netəmim kəmotaut pik ron motəmə, “?Ei, məto pah titun nosən nəmegəhən lilin?”

²⁷ Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Məto Uhgīn, in titun nolən natimnat rafin.”

²⁸ Kən Pita təmə, “Itimat emotapəs rafin rəhatimat natimnat məmə okotuarisig-in ik.”

²⁹ Məto Iesu təmə, “Iatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan nimə, o pian mīn, o kaka mīn, o mama, o tata, o nisualkələh, o rəhan nəptən ron io ne Nəmnusən Təwir;

³⁰ e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos nitailat wan-hanrit, inu nimə mīn, ne pian mīn, ne kaka mīn, ne mama mīn, ne nisualkələh, ne nəptən mīn. Kən in otos mīn nəratən mīn itəm netəmim okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm otəpanuwa, in otos nəmegəhən lilin.

³¹ Məto netəmim tepət u kotaupən u-roiu, okəpanotuarisig, kən netəm mīn u kotuarisig u-roiu okəpanotaupən.”

Iesu təmən mīn məmə otəpanimis

(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatip katər-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu təmataupən-in rəhan mīn netəmim, əmun narmilat təmiwig pik ron, kən netəm kəmotuarisig-in ilat kəmotəgin. Kən Iesu tit-irəkis rəhan mīn netəm tuelef motuwīn, kən tatən-ipən nat naka itəm okəpanol lan,

³³ məmə, “Otətəlig-in wir-tu io. Roiu kīnoatər mīnoatuwīn əpəh Jerusalem, kən okegəhan-in-pən io Neti Etəmim e nelmi pris asol mīn ne iəgətun mīn rəha Lou. Kən okotən məmə oekimis, kən okotəhlman-pən io e nelmi iaihlua mīn.

³⁴ Kən okotol milə lak, kən motagəh io, motalis io, kən motohamnu io. Məto e nian tatol kisil lan u, epanəmegəh mīn.”

*Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit
kəm ilau*

(Mat 20:20-23)

³⁵ Kən Jemes ne Jon, neti Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən muən-ipən ron məmə, “Iəgətun, ekioalkeike nat kit məmə onəkol kəm itəmlau?”

³⁶ Kən Iesu təmə, “?Nakioalkeike naka məmə ekol kəm itəmlau?”

³⁷ Məto kuəmə, “O nian nakatuwa məmə onakərəməə e nəhag-əhagən rəha nəsanənən rəham, kən ekioalkeike məmə onakegəhan-in itəmlau kit təpələh e rahm-matip kən kit təpələh e rahm-mol, ikin mil rəha nəsanənən ne nisaiiəən.”

³⁸ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Itəmlau nəkuəruru nat u nakatuən. ?Tahro? ?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e

nigəm rəha nuwigı nien itəm io ekəike mətul lan? * ?Kən muahmen-in min məmə okol baptais etəmlau e nahməən məmə okol mihin lak?"

³⁹ Kən kuəmə, "!Əwəh, ekuahmen in!" Məto Iesu təmə, "Pahrien, on-akuəkəike muətul e nigəm rəha nuwigı nien itəm io ekəike mətul lan. Kən okol baptais etəmlau e baptais itəm okol baptais lak lan.

⁴⁰ Məto o nəpələhən e nıkalik matıp ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. İkin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgın təmol əpen-əpenə olat."

Etəm təmə otepət e netəmim
(Mat 20:24-28)

⁴¹ Nian rəhan netəm ten kəmotətə nəghatən un, kən neməha təmol ilat o James ne Jon.

⁴² Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa, kən tən-ıpən kəm ilat məmə, "İtəmat nəkotitun məmə netəm min u kotəmə okotepət e İaihlua min, kotos-ıpər atıp ilat, kən netəm-iasol rəhalat koatalikiamtə rəhalat min netəmim.

⁴³ "Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otepət etəmat, in otəkəike muwa məmə in iolwək əm kit rəhatəmat.

⁴⁴ Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in otəkəike muwa məmə in slef kit rəhatəmat.

⁴⁵ Kən io min, Neti Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim okotol wək kəm io, məto emuwa məmə ekol wək kəm netəmim kən mos-ıpən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat min."

Iesu təmol-wir nigənəmti Patimias
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Kən Iesu ne rəhan min netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian kinotit moatuwin, kən netəmim tepət kəmotuarisig-in ilat. Kən suah kit nigənəmtin təpis, tatəpələh e nıkali suatıp, nərgin u Patimeas neti Timeas. Nian rafin tatətapəh-in mənı o netəmim.

⁴⁷ Nian təməto məmə Iesu etəm Nasaret tətaliwək e suatıp matuwa, kən təmagət əfəməh məmə, "!"Awı, Iesu Mipi Tefit, asəkıtun io, masitu lak!"

⁴⁸ Kən netəmim neen kotəmərıt lan motəmə, "!"Ei, əsagətən!" motən pap məto in təməha magət əfəməh pik min məmə, "!"Mipi Tefit, asəkıtun io, masitu lak!"

⁴⁹ Kən Iesu tətul kən mən məmə, "Otaun-in-pən-tu suah un məmə tuwa." Kən motən-ıpən kəm in məmə, "Ei, agien, mətul, məto-inu Iesu tətəun-in ik."

⁵⁰ Kən suah un təmatıpın rəhn kot, mətıp mər muwin o Iesu.

⁵¹ Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "?"Nakolkeike naka?" Məto təmə, "İəgətun, ekolkeike məmə nakol-wir nigənəmtək pəs ekehm nat."

⁵² Kən Iesu təmə, "Atuwin. Rəham nahatətəən tınol-wir ik." Kən roiu agin min nigənəmtin təməwir, tınatehm nat. Kən minatətəu-pən Iesu moatan.

11

Iesu təmasuə e togki
matuwin Jerusalem

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

* **10:38:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, "!"İtəmlau, nıkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənım lan?" **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Wək 12:2; Nol Əpən 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35 **10:52:** Mak 5:34

¹ Kəmotuwīn iuəhkīr o Jerusalem, iuəhkīr o latuənu mil un Petfas ne Petani, moatuwīn əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif, kən Iesu təmahł-ıpən rəhan kəıu etəmim mil kuaupən.

² Təmən-ıpən nəghatən u kəm ilau məmə, “Onakian əpəh e latuənu əh kotasıpənın. O nian nakian əh-ıkin, roıu agın onakuəplan nətı togkı kit kəsasuəən əh lan kəmərüətain. Kən nəkiakis muasıg mueia.

³ Kən okəmə suah kit təmə, ‘? Onakuahro-in neti togkı?’ kən nakuəmə, ‘İərəməə tolkeike, kən otəpanahl-ıpa mın otəsüwəhən.’”

⁴ İlau kəmian kən muəplan neti togkı un kəmərüətain e nıkal suatıp əpəh iuəhkīr o nafiluə e nımə, kən kiakis.

⁵ Məto netəmim neen kəmotətul əh-ıkin kən motətəpəh olau məmə, “!Ei! ? Nakətiakis neti togkı un o naka?”

⁶ Kən kəmuən-ıpən nəghatən rəha Iesu kəm ilat, kən ilat kəmotegəhan-ın-pən neti togkı kəm ilau.

⁷ Kən kəmuasıg togkı mian o Iesu, kən muəpeg rəhalau kot muəfətain noankawı togkı un lan, kən Iesu təmasuə lan.

⁸ Kən netəmim tēpət kəmotēpın rəhalat kot əpəh e suatıp, kən neen kəmotaiu kan əpəh e nıkinat katəte manat motəmık motuwa motəpən əpəh e suatıp.

⁹ Netəm kotaupən ne netəm koatuarisig kəmotagət əfəməh məmə,

“!Hosana, * ənwıwı Uhgın!

!İərəməə Uhgın tətətig ilau suah u itəm tatuwa e nərgın!

¹⁰ !Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən kəm nəərəməəən itəm tatuwa, tahmen-pən əm e nəərəməəən rəha pipi rat u rəhatat Tefit!

!Hosana o Uhgın əpəh ilis e nego e neai!”

¹¹ Kən Iesu təmuwın əpəh Jerusalem e Nımə Rəha Uhgın məplan natımnat. Məto tınapınəp rəkis, kən tiet ilat rəhan mın netəm tuelef mınəotuwin əpəh Petani.

Nig kit fik itəm noan tikə

(Mat 21:18-19)

¹² Kən kəmən lawıgın, kınotiet mın Petani mınəotuwin Jerusalem, kən nūmıs tınus Iesu.

¹³ Kən tasıpən-in nig kit fik tətətul əpəh isəu məsin nımalın tēpət. Tuwın məmə otəhl noan kit, məto noan tikə, nımalın əm, məto-inu sənəmə nian rəha nig fik tatəe lan.

¹⁴ Kən Iesu təməən-ıpən kəm nig fik un məmə, “Okol netəmim kəsotun mınən noam e nup mın rafın.” Kən rəhan mın netəmim kəmotəto rəhan nəghatən un təməən.

Iesu təmahł-ıarəp netəmim e Nımə Rəha Uhgın

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;

Jon 2:13-22)

¹⁵ Kən kəmotuwın motiet-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu tuwın əpəh imə e Nımə Rəha Uhgın məhg-ıarəp netəmim kotol maket, kən mahwın tēpıl rəha netəm kotol senis e məni, ne stul rəha netəm koatol-salın-in mak mın.

¹⁶ Kən mətuləsig-in netəmim məmə okəsotəmıkan rəhalat natımnat mo-tuwın-pən əpəh Nımə ıkin Rəha Uhgın.

¹⁷ Kən təməgətun ilat məmə, “Kəməte-pən e Naəa Rəha Uhgın məmə Uhgın təmə, ‘Rəhak nımə, in nımə rəha nəfakən məmə netəmim rəha nıtən mın rafın

* **11:9:** Aupən ıkin, nıpəti nəghatən u “Hosana” təmə, “osmegəh.” Kən uarisig lan, nıpətin tınuwa “ənwıwı.” **11:9:** Sam 118:25-26 **11:13:** Luk 13:6

okotəfak-pa ikin kəm io.’ Məto itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh min.’”

¹⁸ Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotəto rəhan nəghatən. Kən kinotəgin Iesu məto-inu nian nimanin netəmim kəmotəto rəhan nəgətunən, narmilat tiwig pik ron. Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kinotətuoun kateam-in suatip kit məmə okotohamnu in.

¹⁹ Kən tinehnaipən, Iesu ne rəhan min netəmim kinotiet Jerusalem minoatuwin.

*Nig fik tāmamis matəgətun nahatətəən rəha netəmim
(Mat 21:20-22)*

²⁰ Kən kəmən lawigin, kəmotuwa min e suatip motəplan nig fik apon tinauke rəkis muwin miet əpəh e nokin.

²¹ Kən Pita nikin tinəht nəghatən rəha Iesu o nig əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, əplan-tu nig fik ilouin nəmən rat, kən tinauke rəkis!”

²² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otatətə əm e Uhgın.

²³ Iatən pahrien kəm itəmat məmə okəmə suah kit tətəhatətə pahrien e Uhgın, kən otən-ipən kəm nitot əpəh məmə, ‘Uwin, mətipən atip əpəh itəhəi māmim,’ kən okəmə təsənən e nikin kəiu, mahatətə əm e Uhgın, kən nat un otol pahrien.

²⁴ O nat u inu, iakatən kəm itəmat məmə okəmə nakotəfak o nat kit kən motəhatətə məmə onəkotos pahrien, kən onəpanotos rafin nat un nəmotəfak ron.

²⁵ “E nian nakotətul katəfak, məto nikitəmat məsin əh-ikin tərət məto-inu suah kit təmol nat kit təsahmənən etəmat, kən aluin rəhan nolən rat məsotalpinən rəhan nitai təfagə. Otol nəhlan pəs Uhgın əpəh e nego e neai in otaluin mafəl rəhatəmat təfagə rat min.”†

*?Pah təmə Iesu otol
natimnat min əh?*

(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Kən Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotitəlig-pa min əpəh Jerusalem. Kən Iesu taliwək mətan əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kən pris asol neen, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm İsrəl kəmotuwa ron.

²⁸ Kən katəpəh məmə, “? Ən-tu kəm itəmat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat min əh? ? Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgın o etəmim əm?”

²⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oekəpəh-in-pinə-tu nəghatən kit kəm itəmat, kən okəmə nakotuhəlpin u, kən ekən-ipinə məmə pah təmegəhan-in nepətən əh məmə ekol natimnat min əh.

³⁰ ?Otan-tu məmə pah təmən məmə Jon otol bəptais e netəmim? ?Uhgın, o etəmim əm kit?”

³¹ Kən əmun kinotən-ən kəm ilat min məmə, “? Ei, okotən məmə naka? Okəmə okotən məmə Uhgın əh-roiu, kən təpanən min məmə, kən tahro kəməsotəhatətəən e Jon.

³² Məto, okol kəsotənən məmə etəmim əm kit.” Kəmotən nəhlan məto-inu ilat kəmotəgin netəmim itəm kinotən rəkis nipahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgın.

³³ Kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Itimat ekotəruru.” Məto Iesu təmə, “Kən io min, okol ekəsən-iarəpən kəm itəmat məmə pah təmegəhan-in nepətən məmə ekol natimnat min əh.”

11:17: Aes 56:7   11:17: Jer 7:11   11:18: Mak 14:1   11:23: Mat 17:20   11:24: Mat 7:7

† 11:25: E kopi oas min tēpət rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, ves 26 tikə.

11:25: Mat 6:14-15

12

*Nimaa nāghatən e netəm kotasum o noa-krep
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nāghatən kit kəm ilat məmə, “Suah kit təmasum-in noa-krep, u nol katol wain e noan. Kən mol fenis e kəpiel tuwīn mītəlau in, kən mol ikin kit o nolən nāme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu lan matehm wir nasumən o nat megəh min ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən miet muwīn o naliwəkən ik pīsīn kit.

² “Matuwīn matuwīn, kən nian nol u krep təmol noan kən kinotəmarəg, etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwīn mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen.

³ Məto netəm min əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.

⁴ “Kən etəm-iasol un tahl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-kapə motol naulisən kəm in.

⁵ Kən tahl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu tīmīs. Ilat tēpət kəmotuwa, kən netəm min un kotoheain neen, kən motohamnu neen.

⁶ “Kən kitiah əm əh-ikin ilau min kətuatig, inu netin keike otəpanahl-ipa. Namnun, təmahl-ipa nətīn, kən nikin tatəht məmə, ‘Ilat okotəkəike motīsial-in nətik.’

⁷ Məto təmuwīn kən netəm min un kotəmə, ‘Inu nətī etəm-iasol itəm otəramərə e nasumən nian rəhan tata otīmīs. Pəs kotuwīn motohamnu min, kən motəramərə e nasumən rəhan.’

⁸ Kən kəmotaskəlīm motohamnu, kən motiləs nīpətīn motuwīn motəraikin-pən əpəh ihluə e nasumən.”

⁹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwīn mohamnu ilat kən mos-ipən min nasumən un kəm netəm pīsīn neen.”

¹⁰⁻¹¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgīn u, o kəp? Tatən məmə, ‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkīnən nimə kəsotolkeikeən motapəs, in tīnuwa kəpiel keike o nolən nimə. Iəramərə təmol nat u, kən in nat təwir agin e niganəmtitat.’ ”

¹² Kən netəm-iasol kotolkeike məmə okotaskəlīm Iesu məto-inu kotəmə tatəghat rat elat. Məto kinotəgin nīmanin netəmim kən motapəs, kagīm.

*?Tətuatip o nətouən takis kəm Sisa, o kəp?
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ Farisī min neen ne netəmim neen e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalat min netəm-iasol komotahl-ipən ilat məmə okotuwa keiuə e Iesu pəs təme atip e rəhan nāghatən.

¹⁴ Kəmotuwa ron kən motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, ekotītun məmə ik etəm ətuatip kən məsəginən, məsaulis-inən netəmim, ne netəm-iasol ne, matən nīpahriənən matəgətun netəmim e suatip rəha Uhgīn. ?Ən-tu məmə tətuatip məmə ekotətou-pən takis kəm Sisa, kapman asol rəha netəm Rom, o kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?”

¹⁵ Məto Iesu tīnitun əm məmə kotən əm e nohlilat məto nikilat tol pīsīn, kən məmə, “?Təhro nakotəmə onəkotol məmə ekəmə e rəhak nāghatən? Otos-tu mənī kit motuwa-tu pəs ekehm.”

¹⁶ Kən kəmotos kit motuwa, kən təmətapəh olat məmə, “?Narmi pah u, kən nərgi pah u e məni u?” Məto kotəmə, “Sisa.”

¹⁷ Kən Iesu təmə, “Natimnat rəha Sisa, okos-ipən kəm Sisa. Məto natimnat rəha Uhgın okos-ipən kəm Uhgın.” Kən narmilat təmiwig məto-inu təmuhalpin wir rəhalat nəghatən.

?Tahro etəmim timis kən məmegəh mın?
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Kən Satusi mın neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəligən, netəmim kotimis məsotəmegəh mınən. Kəmoatalkut o nolən məmə rəhalat nətəligən in tətuatip, kən tol nəhlan, kəmotən kəm Iesu məmə,

¹⁹ “İəgətun, Moses təməte rəkis lou kit u təmə, ‘Okəmə suah kit otimis, kən mapəs rəhan pətan, kən məsialəsən netilau kit ne, kən pian otəkəike mit nəutahlimis un, kən mialəs netilau kit un, kən suakəku un otos nəme rəhan tata asol əpəh tinimis rəkis.’

²⁰ “Kən netəmim sepin ilat pialat mın. Etəm təmaupən maiir təmit pətan kit kən məsialəsən netilau kit u, kən timis.

²¹ Kən itəm tuarisig tit nəutahlimis un, kən məsialəsən netilau kit ne un, kən timis mın. Kən pialau itəm tatarisig-in ilau tol əm nat kitəh.

²² Matuwın, matuwın kən netəm mın un sepin ilat pialat mın kəmotit pətan un motuwın kən ilat rafin mınotimis, kən məsotiləsən nətilat kit ne. Kən pətan apon tinimis mın.

²³ ?Kən o nian netəmim okotəmegəh mın e rəhalat nimisən, kən pətan əh rəha pah, u ilat rafin sepin kəmoatit?”

²⁴ Məto Iesu təmə, “İtəmat nəmotəluə. ?Nəkotitun məmə nəmotəhrəluə? Məto-inu itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgın, kən moatəruru mın nəsanənən rəha Uhgın.

²⁵ Nian netəm kəmotimis okotəmegəh mın, ilat okotahmen e nagelo mın əpəh e neai, kən məsotit mınən pətan, ne məsotətəu-pən mınən İərman.

²⁶ Kən oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh mın e rəhan nimisən. Okəmə naka itəmat nəkəsofatinən əh nəghatən əh kəməte-pən e naoa rəha Moses, tətən nammusən rəha Moses nian nig kit nigəm təmatuf. Kən e nian əh, Uhgın təməni-ipən kəm Moses məmə, ‘Roiu əh, io Uhgın rəha Epraham, ne Uhgın rəha Aisak, ne Uhgın rəha Jekop.’

²⁷ In Uhgın rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm kəmotimis kitəh. İtəmat nəmotəluə pahrien.”

*?Lou naka un in təpət
e lou mın?*

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Kən İəgətun kit rəha Lou təmətapələh matəto ilat kotəghat, kən Iesu tətuhəlpın wir nəghatən rəha Satusi mın. Kən tuwa o Iesu mətapəh ron məmə, “?Lou əhro u in İlis pik kən məwir məmə okotətəu-pən?”

²⁹ Kən Iesu təməni-ipən kəm in məmə, “Lou u in İlis pik u okotətəu-pən təmə, ‘!Otətəlig wir-tu itəmat netəm İsrəl! Uhgın u in rəhafat İərəmərə, in əmun in Uhgın.

³⁰ Onakolkeike Uhgın u in rəham İərəmərə e nıkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham.’

³¹ Kən lou itəm tatarisig-in itəm əh təmə, ‘Onakolkeike ik mın neen təhmen-pən əm məmə natolkeike atip ik.’ Lou kit tikə mın taprəkis-in lou mil əh.”

³² Kæn iægætun əh rəha Lou təmə, “Iægætun, rəham nəghatən tətuatip. Nəmən pahrien məmə Iərəmərə əmun in Uhgîn. Uhgîn kit min tikə.

³³ Kæn okotolkeike Uhgîn e nikitat rafin, ne nətəligən rafin rəhatat, ne nəsanənən rafin rəhatat, kæn motolkeike kitat mîn neen məmə kotolkeike atip kitat mîn. Təwir pik məmə okotətəu-pən lou mil əh taprəkis-in nuwaan atipən nat megəh ne sakrifais min rafin itəm Lou tatən.”

³⁴ Kæn Iesu təmehm məmə rəhan nəghatən tenatig pik, kæn tən-ipən ron məmə, “Ik ninuwa iuəhkir o nərəmərəən rəha Uhgîn.” Kæn ilat rafin kinotəgin nətəpəh-in minən nəghatən ron.

*Mesaea sənəmə mipi Tefit əm, mətə rəhan
min etəm-iasol*

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Nian Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgîn, kæn matətəpəh-in nəghatən kit kəm ilat məmə, “?Təhrə iægætun min rəha Lou kotəmə Mesaea u in mipi Tefit?

³⁶ Narmîn Rəha Uhgîn təmos-ipən nenatigən kəm Tefit məmə otən məmə, ‘Uhgîn təmən-ipən kəm rəhak Iərəmərə məmə, Əpələh u e rəhk-matip, ikin rəha nəsanənən ne nisaiiən, mətəarus-pən okos-iəhau rəham tikimîr min məlin-pən ilat əpəh ləhau e nelkəm.’

³⁷ Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kæn okəmə mipi Tefit atip əm, kæn təhrə matol rəhan Iərəmərə?” Kæn netəm min un kəmotətəlig-in Iesu kəmotəgîen pik o rəhan nəghatən.

Netəmim okoatəto wir ilat o iægætun min rəha Lou

(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Nian Iesu təmatəgətun ilat kæn məmə, “Oatəto wir itəmat o iægætun min rəha Lou itəm kotolkeike nuwinən e kot əfəməh motaliwək e suatip, kæn netəmim koatos-ipən nisaiiən kəm ilat.

³⁹ Kæn motolkeike məmə okotəpələh aupən e nimə rəha nuəfiminən. Kæn e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwin kəpələh-pən aupən ikin rəha nisaiiən.

⁴⁰ Kæn motakləh-in nimə min rəha nəutahlîmis min, kæn moteiuə əm katəfak kaifəməh məmə okotol pəs netəmim kotisiai-in ilat, mətə okəpanol nalpinən kəm ilat taprəkis.”

Məni rəha nəutahlîmis

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Kæn Iesu təmatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgîn iuəhkir o pokis katərakin-pən məni ikin mətehm netəmim tēpət kotərakin-pən məni rəhalat. Kæn netəm rəhalat nautə tēpət kotərakin-pən məni asol min. ⁴² Kæn nəutahlîmis kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*

⁴³ Kæn Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa kæn məmə, “Iatən-ipinə kəm itəmat məmə nəutahlîmis əh ian-rat pahrien, mətə in təmərakin-pən məni asol taprəkis-in rəha netəmim min rafin.

⁴⁴ Ilat kəmotərakin-pən rəhalat məni, mətə tēpət min əpəh latuənu. Mətə nəutahlîmis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən niğin nagwənen, kæn tikə min əh-ikin.”

13

*Iesu tãma Nimã Rãha Uhgìn otisas
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Nian Iesu tãmatiet e Nimã Rãha Uhgìn, kãn rãhan kit netãm tuelef tãmãn-
ipãn ron mãmã, “!Lãgatun, ãplan-tu kãpiel asol min ne nimã min, kotãwir!”*

² Kãn mãto Iesu tãmã, “Itãmat nakoatehm natimnat min ãh, mãto nian
otatuwa itãm netãmim okotohalkin-ohalkin kãpiel min rãha nimã min ãh,
inãh kãpiel kit otãsetulãn ãh-ikin tatãtul ikin roiu.”

*Nahmãen asol otuwa
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)*

³ Uarisig lan, Iesu tãmuwin matãpãlãh ãpãh e Nĩtot Rãha Nig U Olif ikin kĩtun
nãplanãn Nimã Rãha Uhgìn entãnipãn-pãn. Kãn Jemes, Jon, Pita ne Antru
kãmotuwa ron ilat pisin ãm.

⁴ Kãn moãtãpãh ron mãmã, “? ãn-tu mãmã natimnat min ãh okotuwa
nãghan? ?Kãn nãmtãtin ahro u otol pãs ekotĩtun mãmã tĩnol nian ãtuatip ãh-
roiu rãha natimnat min ãh?”

⁵ Kãn Iesu tãmãn-ipãn kãm ilat mãmã, “Onakoatãto wir itãmat o netãmim,
mãotegãhan-inãn mãmã koteiuã-in itãmat.

⁶ Kãn mãto netãmim tẽpãt okãpanotuwa e nãrgãk, kit otãn mãmã in Mesaea,
kit otãn mãmã in, kãn moteiuã-in netãmim tẽpãt.

⁷ “Kãn okãmã nakotãto mãmã netãmim neen koatãmou ãpãh iuãhkir otãmat,
kãn motãto min mãmã neen min ãpãh isãu kotoh min ilat min, mãto
niganmãpitãmat otãsãsiẽpãn. Natimnat min ãh okotaupãn motuwa pahrien,
mãto sãnãmã nãmnun nian ãh tĩnatuwa.

⁸ Nĩtãn asol min okotãluagin, kãn kantri min okotoh min ilat min, kãn namig
asol otãpanol ikin min rafin, kãn nãumis asol otus netãmim, mãto natimnat
min ãh nãtuounãn ãm rãha nahmãen itãm otãpanuwa, kotãhmen ãm e pãtan
itãm tãmol nãrpĩn, kãn mãtuoun matãto nahmãen mãmã otãsuwãhãn temãk.

⁹ “Onakoatãto wir itãmat. Okĩlãs itãmat kan nakotãtul e niganãmti kaonsel,
kãn okoh itãmat ãpãh imã e nimã rãha nuãfimĩnãn min, kãn onãkotãtul ãupãn
e netãm-iasol rãha kapman ne kig min mãto-inu rãhak min u netãmim itãmat.
Kãn onãkotãn-iarãp Nãmnusãn Tãwir kãm ilat.

¹⁰ Mãto okaupãn kãn-iarãp Nãmnusãn Tãwir kãm netãmim ikin min rafin
un, kãn nãmnun nian tãpanuwa.

¹¹ “Okãmã okotuwa motĩlãs itãmat kãtan mãmã onãkotãtul e kaonsel, kãn
nikitãmat tãsãht pikãn mãmã onãkotãn naka. E nian ãtuatip ãh, onãkotãn-
iarãp ãm nãghatãn u Uhgìn otos-ipĩnã kãm itãmat, mãto-inu nãghatãn u
onãkotãn, sãnãmã rãhatãmat nãghatãn, mãto rãha Nãrmin Rãha Uhgìn otos-
ipĩnã.

¹² “Netãmim okotegãhan-in-pãn pialat ãtuatip min kãm rãhalat tikimĩr min
mãmã okotohamnu ilat, kãn tata min okotol mihin min kãm nenãtilat ãtuatip
min, kãn nisualkãlãh okotãtul motol nolãn ahmen min ãm kãm rãhalat tata
min ne mama min mãmã okotohamnu ilat.

¹³ Netãmim rafin okotetãhau itãmat o nãrgãk. Mãto etãm otãtul ãskasik
mãtoarus-pãn natimnat min un okotol nãmnun, kãn Uhgìn otosmegãh.”

*Nahmãen asol ãpãh Jerusalem
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)*

* **13:1:** E Nimã Rãha Uhgìn, kãmol nimã min e kãpiel asol min. Neen rãhalat kotãfigãm tahmen e
foti-faif-tausan kilo. **13:2:** Luk 19:44 **13:9:** Mat 10:17-20 **13:11:** Luk 12:11-12 **13:12:**
Mat 10:21 **13:13:** Mat 10:22; Jon 15:21

14 “Nian əh, onəkotəplan ‘nat itəm Uhgın tatətəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgın tamkımik.’ (Etəm tətəfin nəghatən u, in otəkəike megəs-in mıtun nıpətin.) Kən e nian əh, netəm Jutia okotəkəike motaiu moatatig əpəh e nıtot mın.

15 Etəm tətameg ihluə e rəhan nımə, kən okol təsuwın mınən e nıpəg noa nımə məmık rəhan natımmnat. Otaiu əm magım.

16 Okəmə etəm otıtasum, kən okol təsuwın mınən latuənu o rəhan nıməhan məmık. Otaiu əm magım.

17 “!Kəsi! Nahməən asol o nıpitan itəm kəmotol nərpilat ne nıpitan kotap-inahın nısualkələh. E nian əh okotos pik nahməən.

18 Otəfak əsanən kəm Uhgın məmə natımmnat mın əh okəsotuwamən e nian rəha nətəpən, inəh nian rəha nalip ne nuhuən ne,

19 məto-inu e nian əh, nahməən asol kəməsehmən kit ne kol mihın nəhlan e nian Uhgın təmətuoun mol natımmnat mətoarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm mınən nahməən asol kit tol mın-nəhlan.

20 Məto Uhgın təmətatıp əkuəkır nian əh. Okəmə təməsətətıpən, kən suah kit okol təməsəmegəhən. In təmətatıp rəkis nian əh o rəhan mın netəmim itəm tınəmıtəpun rəkis ilat məmə rəhan mın.

21 “E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, ‘!Əplan-tu Mesaea əpəl!’ o ‘!Əplan-tu in əpəh!’ məto onəkəsotahatətəən lan.

22 Onəkəsotahatətəən lan məto-inu, Mesaea eiuə neen, ne ien eiuə mın, ilat okotuwa motol nat pıspis mın, motol nat netəmim kotaut ron moteiüə əm. İlat okotalkut məmə okəmə kotıtun nolən, kən okotiüw-rəkis netəm mın u itəm Uhgın tınəmıtəpun rəkis ilat.

23 !O natımmnat mın əh, oatəto! Enapərən rəkis mınən-iarəp rafın natımmnat mın əh kəm itəmat.”

*Nian rəha Neti Etəmim otuwa
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)*

24 “Kən e nian nahməən asol əh otikə,
‘kən mıt otəpıs,

kən məwig otəsasiəən,

25 kən məhau mın e neai okotısas

kən natımmnat asol mın ikın e neai okotəloal.’

26 Kən netəmim okotəplan io Neti Etəmim oekuwa e napuə e rəhak nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhak itəm otasıəgəpın rafın io.†

27 Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo mın rəhak kotuwın motəmık netəm mın u Uhgın təmıtəpun ilat motuwa, kargətəin əm ilat kitiəh. Nagelo mın okotuwın e nıtən mın rafın agın e nətueintən məmə okotəmık ilat.

*Kəruru nian itəm
Neti Etəmim otuwa lan*

(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

28 “Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik. Nian ətuatıp itəm nelmın mın kınətətuoun katəwıə, kən nımalın mın kınəotərgət, itəmat nəkotıtun məmə nian əh inəh itəm nəkotasum lan rəhatəmat.

29 Kən e nolən əhmen mın əm, nian nəkotehm məmə natımmnat mın u kınəotuwa, kən nəkotıtun əm məmə otəsüwəhən ekuwa mın roiu agın.

30 İatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotımıs rafınən mətoarus natımmnat mın əh okotuwa kol nıpahrienən lan.

13:14: Dan 9:27; 11:31; 12:11   13:15: Luk 17:31   13:17: Luk 23:29   13:19: Dan 12:1; Nol Əpən 7:14
13:22: Nol Əpən 13:13   13:25: Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10   † 13:26: Afın-tu Dan 7:13
13:26: Nol Əpən 1:7   13:27: Mat 13:41

³¹ Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən mīn rəhak okol kəsotikəən.

³² Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat mīn əh. Nagelo mīn əpəh e neai kotəruru, kən io mīn Neti Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgīn əm in titun nian ətuatip əh.

Itəmat onakoatəto wir itəmat

(Mat 24:42-44)

³³ “Onakoatəto wir itəmat moataiir, məto-inu itəmat nəkotəruru nian əh rəhak oekuwa lan məmə otuwa nəghan.

³⁴ Otahmen e etəm-iasol kit tatuwin məmə otaliwək əpəh ik piəpiə kit, kən məlin rəhan mīn iolwək məmə okotehm rəhan natimnat, kən mōs-ipən rəhalat mīn wək kitiah kitiah. Kən mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otitaiir.

³⁵ “Kən itəmat onəkotaiir məto-inu itəmat nəkotəruru nian iəməmə rəha nimə un otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapin, o fetukai tinatərikrik, o mit tinatə.

³⁶ Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuəhai əm. !Təsəwirən məmə nakotəpəl nian in otuwa!

³⁷ !Məto nəghatən un itəm ekatən-ipinə kəm itəmat, ekatən mīn kəm netəmim mīn rafin məmə okotaiir!”

14

Netəm-iasol kəmotəam-in suatip o Iesu məmə okotoh

(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian kəiu əm əh-ikin kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagego-inən ne Pret u is Tikə Lan. Kən pris asol mīn, ne iəgətun mīn rəha Lou kəmotəam-in suatip o Iesu məmə okotiləs anion mōtohamnu.

² Kən kotəmə okəsotolən e nian rəha lafet məto-inu kətah nimanin netəmim okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotəamnu Iesu.

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta

(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ Kən Iesu təmətatig əpəh Petani ima Saimon u leprosi təmatol əupən. Nian təmətagwən, kən pətan kit təmos senta kit təmə e pətəl u kəmol e kəpiəl itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Senta u, nəmiəwin təwir, kən nəmtin tiəkis, kəmol e noki nato, nig kit. Kən pətan əh təməht-irəkis, mau rəhn-kapə Iesu e senta əh.

⁴ Kən netəmim neen kəmotəpələh əh-ikin, neməha təmol ilat, kən moatən-ipən kəm ilat mīn məmə, “?Təhro matəəkīn senta?

⁵ !Okol tapol-salim-in tapos məni asol tahmen e tri-hanrit tenarius,* mītun nos-ipənən kəm ian-rat mīn!” Kən moatəhai moatəhai.

⁶ Məto Iesu təmə, “!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol nat wir kəm io.

⁷ Nian mīn rafin itəmat ian-rat mīn nəkotatig, kən okəmə nakotolkeike, nəkotitun nol-wirən kəm ilat, məto io ekisatigən nian rafin kitat mīn itəmat.

⁸ Pətan u təmol nat u in titun. Təmau nipətik məmə otol əpen-əpenə o nian okəpanitənim io.

⁹ Ekatan pahrien kəm itəmat məmə, ikin mīn rafin okəpanamnus-iarəp Namnusən Təwir, kən kəpanamnus mīn nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən.”

13:35: Luk 12:38   14:3: Luk 7:37-38   * 14:5: Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan vatu.   14:7: Dut 15:11   14:8: Jon 19:40

*Jutas tāmən māmə**otegəhan-in Iesu**(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)*

¹⁰ Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwīn mehm pris asol mīn māmə otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat.

¹¹ Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron, motəmə okəpanotos-ipən mənī kit kəm in. Kən Jutas təmatəsahgin əm nian wīr māmə otuwa kən otegəhan-in Iesu lan kəm ilat.

*Nol əpen-əpenən o lafet rəha Nuhagego-inən**(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)*

¹² Nian tinuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, kən kīnatətuoun nolən lafet, kən nolən rəhalat katoh neti sipsip o lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim mīn rəha Iesu kəmotuwa ron motəmə, “?Nakolkeike māmə ekotuwin hiə motol əpen-əpenə ikin māmə onəkol lafet ikin rəha Nuhagego-inən?”

¹³ Kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil māmə, “Onakian əh taon muəplan suah kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən.

¹⁴ Əpəh e nimə itəm tatuwin-pən ikin, kən nakuətəpəh o etəm-iasol rəha nimə un māmə, “?Iəgətun tāmə noan u in hiə māmə itimat in ne rəhan mīn netəmim ekotagwən ikin e lafet rəha Nuhagego-inən?”

¹⁵ Kən in otəgətun noan asol u in ilis agin kīnəmālian wīr rəkis natīmnat ikin. Onakian əm mioal nigitat ikin nagwənən.”

¹⁶ Kən kəmian taon muəplan natīmnat tahmen-pən əm māmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən ilau kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

*Iesu tāmən-iarəp māmə Jutas otegəhan-in-pən in**(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23;**Jon 13:21-30)*

¹⁷ Tīnehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa,

¹⁸ motagwən e tepil. Iesu təmən-ipən kəm ilat māmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat māmə itəmat kit u ikin-u roiu kotagwən kələh kitat mīn, otegəhan-in-pən io kəm rəhak mīn tikimīr.”

¹⁹ Kən rəhan mīn netəmim nikilat təmərou agin, kən moatəpəh kitiah kitiah ron māmə, “?Ei, Iərmərə, pah u? ?Io?”

²⁰ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat māmə, “Itəmat əm kit u netəm tuelef u koteer-pən pīret e pesin kitiah moatun.

²¹ Kən io Neti Etəmim oekəike mīmīs māmə inu Naoa Rəha Uhgīn təmən mihin ne, mətə kəsi o suah əh kəut kəsua itəm otegəhan-in-pən io Neti Etəmim. !Təməwīr əm māmə in təməsaiir-pa-mən!”

*Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən**(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20;**1 Kor 11:23-25)*

²² E nian kəmoatagwən, Iesu təmos pīret məfak mən tagkiu ron kəm Uhgīn, kən məmkas mos-ipən kəm ilat māmə, “Otos, inu nīpətīk.”

²³ Matig mos mīn kap wain məfak mən tagkiu ron kəm Uhgīn, mos-ipən kəm ilat, kən ilat rafin kəmotənīm-pən lan.

²⁴ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Inu nitak itəm tatol mæmæ nænïækisən ræha nasituən in tatətul matæmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tepət mæmæ ofafəl rækis rəhalat təfagə rat min.

²⁵ Ekatan pahrien kæm itəmat mæmæ oekəsənim minən wain u mætoarus-pæn oepanənim min ikin Uhgîn otərəmərə ikin.”

²⁶ Kæn motan napuən, uarisig kəpanotiet motuwîn əpəh Nitot Rəha Nig U Olif.

Iesu tæmæn-iarəp mæmæ

Pita otəpanən mæmæ in təruru Iesu

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34;

Jon 13:36-38)

²⁷ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Itəmat rafin un onəpanotagim-tənin io mæto-inu, Naəa Rəha Uhgîn tinəmən rækis mihin aupən mæmæ Uhgîn otəpanoh etəmim rəha nehman sipsip min, kæn sipsip min okotaiu kitiaəh kitiaəh.

²⁸ Mæto o nian oekəmegəh min, ekaupən-in itəmat muwîn əpəh Kalili.”

²⁹ Mæto Pita tæmæ, “Nat ənpapin ilat rafin okotagim-tənin ik, mæto io əm un okol ekəsagim-təninən ik.”

³⁰ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Iatən pahrien kæm ik mæmæ o lapin huə, nian mənig otəsimmənən əh mau kæiu, kæn ik onakən mau kisil mæmæ nəkəruru io.”

³¹ Mæto Pita tæmæn əskasik mæmæ, “Nat ənpapin ekəkəike mimis kilau min ik, okol ekəsənən mæmæ ekəruru ik.” Kæn rəhan rafin netəmim kotən min tahmen e Pita.

Iesu tæmuwîn matəfak

əpəh Ketsemani

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Kæn lapin kəmotuwîn əpəh kəmahwīnu ikin kit, nərgin u Ketsemani, kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Otəpələh u ikin-u, pəs ekuwîn məfak.”

³³ Kæn mit Pita, Jemes ne Jon motuwîn, kæn nikin tinatahmə pik, kæn tinəto tərət agin.

³⁴ Kæn mæmæ, “Nikik titahmə pik, kæn iuəhkir ekimis lan. Atəhaləpələh u ikin-u matəhalaiir.”

³⁵ Kæn muwîn məsin min meiuaiu morin e nisip matəfak mæmæ, “Okəmə suatip kit min əh-ikin, pəs nian əfigəm u otəsuwamən ron io.”

³⁶ Kæn matəfak mæmæ, “Apa,” (u nipətin tæmə rəhak tata), “ik nəkitun nolən natimnat min rafin. Awe, os-irækis nahmən min u itəm okəpanotuwa. Mæto əsolən rəhak nətəligən, mæto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.”

³⁷ Kæn mitalig-pa mæto rəhan etəmim miləhal kinəhlapil. Kæn tən-ipæn kæm Pita mæmæ, “?Saimon, nakatapil, o? ?Tahro nəsaaiirən-tu aua kitiaəh əm?”

³⁸ Kæn mæn-ipæn kæm iləhal mæmæ, “Onakəhlaair mətəhaləfak matəhalehm wir mæmæ onakəsəhaluwīnən e nelmi ios-ipən-os-ipən. Nikitəməhal tolkeike, mæto nipətətəməhal təpou.”

³⁹ Kæn təmapəs min iləhal, mitalig-pən min matəfak matən əm nat kitiaəh.

⁴⁰ Kæn mitalig-pa min, mæto kinəhlapil min, minəhaləruru naiirən, kæn minəhaləruru min mæmæ okəhalən-ipən naka kæm in.

⁴¹ Təmuwin min kən mitəlig-pa mau kisil, məto kətəhlapil, kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “?Nakatəhalapil əh mətəhlameg? !Nahmen! Nian tinuwa məmə io Neti Etamim okegəhan-in-pən io e nelmi netəm nol təfagə rat.

⁴² ! Halətul-ta, kotuwın! Əhaləplan, etəmim u tategəhan-in-pən io, in tatuwa.”

Tikimır min rəha İesu kəmotaskəlim in

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53;

Jon 18:3-12)

⁴³ İesu təmatahghat əh, kən Jutas in e netəm tuelef rəhan min titaupən-in nimanin netəmim. Neen kotəmik naip rəha nəluaginən, ne kəsou-əsou motuwa. Netəm min un, pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm İsrel kəmotahl-ipa ilat.

⁴⁴ Suah un tategəhan-in İesu kəm ilat tinəmən rəkis kəm ilat məmə, “Suah əh oekətuilim-pən lan u, nəkotitun əm məmə suah əh in əh. !Nakotaskəlim motos motuwın motaskəlim wir!”

⁴⁵ Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkır o İesu, kən mən məmə, “İəgətun,” kən mətuilim-pən lan.

⁴⁶ Kən netəm min əh kəmotuwa motaskəlim tiəkis.

⁴⁷ Məto ilat kit rəha İesu təmatətul iuəhkır olat təmew rəhan naip e nəmeen mətatip rəkis matəlgi slef kit lan rəha pris asol ağin.

⁴⁸ Kən İesu təmə, “?Tahro nakotəmik naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou motuwa məmə onəkotiləs io? ?Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit?”

⁴⁹ Nian min rafin kitat min itəmat əpəh e Nimə Rəha Uhgın ekatəgətun netəmim ikin. ?Kən nakotahro məsotaskəlimən io? Məto nat Naoa Rəha Uhgın təmən, otəkəike muwa mol nıpahrienən lan.”

⁵⁰ Kən rəhan min rafin netəmim kınotapəs in, kən motağim-tənin.

⁵¹ Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in nıməhan kit, matuarisig-in İesu, kən netəmim neen kəmotiləs, kiləs-arəpən lan,

⁵² kən rəhn nıməhan tikis, taiu piəpiə əm mağim.

İesu təmətul e nıganəmti kaonsel min

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Kən titalugin əh, kəmosos İesu motuwın əpəh ima pris asol ağin u katuəfımın rafin pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm İsrel ikin.

⁵⁴ Kən Pita tan təlig-təlig muarisig-in ilat muwin əpəh latuənu ima pris asol ağin ikin. Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael min rəha pris asol ağin moatəto nıgəm.

⁵⁵ Kən pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel kəmoatəgəs-in nıpəgnəmtın min neen e İesu məmə okotohamnu ron. Məto kəsotehmən kit ne.

⁵⁶ Kən netəmim tēpat kəmotēiuə e İesu, məto rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.

⁵⁷ Kən neen kotətul moteiuə lan məmə,

⁵⁸ “Emotətə təmən məmə otərəkin Nimə Rəha Uhgın u netəmim əm kəmotol e nelmilat, məto e nian tatol kisil lan, təpaniləkin min nitain u kəsolən e nelmitəm.”

⁵⁹ Kəmotən nəhlan məto ilat min, rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.

⁶⁰ Kæn pris asol agin tæmätul aupæn-in ilat kæn mæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “?Tahro næsəghatæn? ?Tahro e nəghatæn min əh itəm koatæn-iarəp tatiləs pikæn ik?”

⁶¹ Mæto Iesu tæpnapin əm mæsəghatæn, kæn pris asol agin apon tæmæn-ipæn min mæmæ, “?Tahro? ?Ik Mesaea u Neti Etəm katænwiwi?”

⁶² Kæn Iesu tæmæ, “!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Neti Etəmim ekatəpələh e rəhn matip Uhgîn u nahgîn tepət, kæn panotehm min io e napuə e neai ekatuwa.”

⁶³ Kæn pris asol agin tearəsin rəhan natimnat mæto-inu nîkin tæmərət o nəghatæn rəha Iesu, kæn mæmæ, “Okəsotegəs-in minən suah kit mæmæ otæn min nat kit lan.

⁶⁴ !Ninæmotəto rækis tatəghat rat e Uhgîn! ?Nakotahrətəlig? ?Okotahro suah u?” Kæn ilat rafin kəmotæn mæmæ otəkəike mîmîs.

⁶⁵ Kæn kəmotol mîlə e Iesu, kæn neen kəmotagəh lan, neen kotəlis nigənəmtin motoh kæn motəmæ, “!Ei, ik ien rəha Uhgîn! !Ən-tu mæmæ pah u tæmoh ik!” Kæn mopael min rəha pris asol agin kəmotem.

Pita tæmæn mæmæ

in təruru Iesu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62;

Jon 18:15-27)

⁶⁶ Kæn Pita tæmætæn əh əpəh ləhau e iat. Kæn slef pətan kit rəha pris asol agin tæmuwa.

⁶⁷ Kæn mæplan tatəto nigəm, kæn tæmîsilu wir mæmæ, “Ik min itəmlau Iesu etəm Nasaret nəmatuan.”

⁶⁸ Mæto Pita tæmæn-iamnin, kæn mæmæ, “!əkəruru nat un nakatæn,” kæn muwin matətul əpəh e ket rəha iat. Kæn mənîg kit tæmîmnən.

⁶⁹ Kæn pətan un tæmehm min ikîn əh, kæn mæn-ipæn kæm netəm kotətul əh-ikîn mæmæ, “Suah u in ilat kit.”

⁷⁰ Mæto Pita tæmæn-iamnin min.

Kæn tæsuwəhən, netəm kotətul əh-ikîn kəmotæn-ipæn min kæm in mæmæ, “Nîpahrienən, ik min ilat kit mæto-inu ekotitun mæmæ ik etəm Kalîli.”

⁷¹ Mæto tinətuoun maun-in nəratan min koatîsi-pən o Uhgîn moatuwa ron okəmæ teiua. Kæn tæmos noanawîl mæmæ, “!Iəkəruru suah əh nakotəghat-in!”

⁷² Kæn roiu agin-əh min mənîg tinîmnən min, kæn nîkin tinəht nəghatæn rəha Iesu mæmæ tæmæn minu lan mæmæ, “Mənîg otəsîmnənən əh mau kəiu, kæn ik onakən mau kisil mæmæ nəkəruru io.” Kæn Pita tinəto tərət kæn mətəsək.

15

Iesu tæmätul e

nigənəmti Pailat

(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5;

Jon 18:28-38)

¹ Kæn laulaugin agin pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəmim min rafin rəha kaonsel kəmotuəfîmin ilat min, kæn moatələhəu nəghatæn kit mæmæ okotohamnu Iesu. Kəmotæn-ipæn kæm netəmim neen mæmæ okotəlis Iesu kæn motit motuwîn motəhlman-pən e nelmî Pailat, u kapman asol rəhalat.

² Kæn Pailat tæmətəpəh ron mæmæ, “?Ik kîg rəha netəm Isrel?” Kæn mæto Iesu tæmæ, “Ik nəmən mîhin.”

³ Kæn pris asol min kəmotæn-iarəp nolən tepət lan.

⁴ Kæn Pailat tæmætəpəh ron mæmə, “? Tahro nakəsuhəlpinən? ? Næməto kəmotən nɪpəgnəmtɪn tɛpət lam?”

⁵ Məto Iesu təsəghat mɪnən, tæməpnəpɪn əm, kæn Pailat narmɪn tæmiwɪg ron.

Pailat tæmən mæmə Iesu otəkəike mɪmɪs

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25;

Jon 18:39–19:16)

⁶ E nup mɪn rafɪn, nɪan katol lafet lan rəha Nuhagego-inən, nolən rəha kapman u Pailat mæmə in otahl-iarəp suah əpnəpɪn əm kit e kalapus, suah kit itəm netəm Isrel kəmoatən.

⁷ Kæn suah kit u, nərgɪn u Parapas, tətətɪg e kalapus ilat in mɪn neen, məto-inu kəmotohamnu etəmɪm e nɪan kəmatəmou o kapman.

⁸ Kæn nɪmanɪn netəmɪm kəmotuwa o Pailat motən-ɪpən kəm in mæmə otol əm nat kitiəh tahmen-pən e itəm tatol nɪan mɪn, mahl-iarəp suah kit e kalapus.

⁹ Kæn Pailat tæmætəpəh olat mæmə, “? Nakotolkeike mæmə ekahl-iarəp kɪg rəha netəm Isrel?”

¹⁰ Tæmən nəhlən məto-inu in tɪnɪtun rəkɪs mæmə prɪs asol mɪn kəmotos-ɪpən Iesu e nelmɪn məto-inu kotetəhak.

¹¹ Məto prɪs asol mɪn kəmotəkəike kəm nɪmanɪn netəmɪm mæmə okotəuhlin nətəlɪgən rəhalat. Kæn ilat kəmotətəpəh o Pailat mæmə otahl-iarəp Parapas, məto sənəmə Iesu.

¹² Kæn Pailat tæmætəpəh olat mæmə, “? Məto ekahro e suah u itəmat nəmotəmə in kɪg rəha netəm Isrel?”

¹³ Kæn kəmotagət əfəməh mæmə, “!Okəht-ɪpən e nɪg kəməluau!”

¹⁴ Kæn Pailat tæmætəpəh mɪn olat mæmə, “?Nolən tərət naka u suah u təmol?” Məto kəmotagət əfəməh mɪn mæmə, “!Okəht-ɪpən e nɪg kəməluau!”

¹⁵ Kæn Pailat təmolkəike mæmə otol nɪkɪlat, kæn mahl-iarəp Parapas, kæn məhlman-pən Iesu e nelmɪ rəhan mopaɛl mɪn mæmə okotalɪs motətə-pər e nɪg kəməluau.

Mopaɛl mɪn kəmoatol

mɪlə e Iesu

(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Kæn mopaɛl mɪn rəha Pailat kotɪləs Iesu motuwɪn əpəh ɪmə e nɪmə asol rəha kapman, katən mæmə Praetoriam. Kæn kəmotəun-in rafɪn mopaɛl mɪn kotuwa kɪtəlau lan.

¹⁷ Kæn motuwɪn-in-pən kot asiə tahmen əm e kot rəha kɪg, kæn motuarin-uarin nol itəm tol nɪhlən-nɪhlən motol hat lan itəm tahmen e hat rəha kɪg, kæn motəfauin-pən kəm in.

¹⁸ Kæn motol mɪlə lan motəmə, “!Tɪmat ekotos-ɪpənə nɪsɪaiiən kəm ɪk, kɪg rəha netəm Isrel.”

¹⁹ Kæn motoh rəhn-kapə e noanɪg, motagəh lan, motɪsɪn nulɪlat mæmə koatos-ɪpən nɪsɪaiiən eɪuən kəm in.

²⁰ Nɪan kəmotəhkuɪ rəkɪs lan, kæn motapeg rəkɪs kot asiə un, kæn motuwɪn-in-pən əh rəhan natɪmnat, kæn motɪt motuwɪn mæmə okotəht-ɪpən e nɪg kəməluau.

Kəməht-ɪpən Iesu e

nɪg kəməluau

(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43;

Jon 19:17-27)

²¹ E suatip, kāmotehm suah kit etəm Saerin, nergin u Saimon. In tata rəha Aleksanta ne Rufas. Tatuwin Jerusalem, kən moatəkaike kəm in məmə otilas nig kaluau. ²² Kən kāmotit Iesu motuwın əpəh ikin kit katən məmə, Kolkota, u nıpətin təmə Louipil-uipil.

²³ Kən kāmotos-ıpən wain u kəmol pıləh-pıləh ilau mərisin u mir məmə otanım pəs təsətoən nahməən e nıpətin, məto tapas nənımən.

²⁴ Kən kāmotilas Iesu motuwın motəht-ıpən e nig kəməluau. Kən motoor rəhan natımmat moturin tais ron məmə pah otos.

²⁵ Kəmətu-pər Iesu e nig kəməluau e nain kilok laulaugin,

²⁶ kən motəte-rəkis nıpəgnəmtin u kāmotehm lan məmə, IN KIG RƏHA NETƏM ISREL, kən motəht-ıpən nəghatən un e rəhan nig kəməluau.

²⁷ Kən etəmim kəu itəm kətuəluagin o kapman mətioh netəmim, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nıkalın matip, kit e nıkalın mol.*

²⁹ Kən netəmim itəm kotaliwək e suatip, moatanu-anu rəhn-kapəlat kəm in moatol milə lan motəmə, “Ei, ik nəmən məmə onəkərəkin Nımə Rəha Ughin kən nian tatol kisil lan u, nəpaniləkin min in pisin.

³⁰ Eiuaiu-tu e nig kəməluau un, mosmegəh atip-tu lam.”

³¹ Pris asol min ne iəgətu min rəha Lou kəmotol əm nat kitiah motalah-əmmu motəmə, “Təmasitu e netəmim tepət, məto okol təsasitu atipən lan.

³² Təwir pəs kitat kotəhm-tu Mesaea u, kig rəha netəm Isrel, oteiuaiu e nig kəməluau pəs kitat koatəplan motahatətə lan.” Kən etəmim mil u katəhaləkul iləhal Iesu kınatuan min nəghatən rat lan.

Iesu tinimis

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;

Jon 19:28-30)

³³ Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mirəfin nat.

³⁴ Kən e tri kilok Iesu təmagət əfəməh məmə, “*IEloi, Eloi! ?Lama sapaktani?*” Nıpətin rəhan nəghatən təmə, “!Ughin rəhak, Ughin rəhak! ?Təhro nakatapəs io?”

³⁵ Netəmim neen kəmoatətul əh-ikin kəməsotəto wirən nəghatən un, kəmotan məmə, “Haləto-tu. Tətaun-in Elaija.”

³⁶ Kən ilat kit təmaiu muwin miuw-pən wain u tagin e nat kit tame-ame tahmen e katən, maru-pər e nuwig tuwin o Iesu məmə otənim. Kən məmə, “Pəs-tu kotəhm-tu məmə Elaija otuwa miləs-ıəhau, o kəp.”

³⁷ Məto Iesu təmagət əfəməh min, kən rəhan namegən tiet.

³⁸ Kən əpəh e Nımə Rəha Ughin, nıməhan itəm təakulosig-in İkin Tasim Agin İkin, təməhap məsin kəu əpəh ilis mətoarus-pa əpəh ləhau. ³⁹ Kən etəm-iasol rəha mopael min itəm təmatətul e nıkalı Iesu, təmehm məmə təmimis min-nulan, kən in təmən məmə, “!Nıpahrienən, suah u in Neti Ughin pahrien!”

⁴⁰ Nıpitan neen kəmoatətul ıəsu motasıpa moatehm. İlat neen u Meri Maktala, ne iahunin iti Jemes əkəku ne Joses, ne Salome.

⁴¹ İləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmatətatig Kalili, mətahlasitu lan. İlat nıpitan tepət kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluaig-in Iesu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56;

Jon 19:38-42)

15:21: Rom 16:13   15:24: Sam 22:18
kəməte e nəghatən Kris auppən, ves 28 tika.

15:36: Sam 69:21   15:40: Luk 8:2-3

* 15:27: E kopi oas min tepət rəha Niutesteman itəm
15:29: Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58   15:34: Sam 22:1

⁴² Kæn nian əh Iesu tæmimis lan, in nian ræha nol əpen-əpenæən natimnat ræha Sapat, kæn olawigin nian ræha Sapat, kəsolan wæk lan. Tinehnaipən,

⁴³ Josep in etəm Aramatia tinuwa. In etəmim kit ræha kaonsel itəm katisiai-in. In nikin tæmæht pik nərəmərəæn ræha Uhgın. Kæn tæmæsəginæn muwın ima Pailat ikin matətəpəh-in nıpəti Iesu.

⁴⁴ Nian Pailat tæmæto mæmə Iesu tinimis rækis, kæn tæmæut maun-in etəm-iasol ræha mopael min matətəpəh ron mæmə, “?Katən pahrien mæmə Iesu tinimis rækis?”

⁴⁵ Mæto etəm-iasol ræha mopael min tæmə, “Nıpahrienən, tinimis rækis.” Pailat tæmæto nəghatən un kæn megəhan-in-pən nıpəti Iesu kəm Josep.

⁴⁶ Kæn Josep tæmuwın mos-næmtin nıməhan ruən kit muwa miləs-ıəhau Iesu e nig kəməluau malpin lan, miləs muwın mələhəu-pən e nıpəg kəpiel u kinəmel rækis mæmə okol suwit ikin. Kæn məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in-pən nıpəg kəpiel un lan.

⁴⁷ Kæn Meri Maktala ne iahunin iti Joses, ilau kəmuəplan ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin.

16

Iesu tinəmegəh

e rəhan nımisən

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12;

Jon 20:1-10)

¹ Nian ræha Sapat tinuwa minuwın rækis, kæn Meri Maktala ne iahunin iti Jemes, ne Salome kəməhalos-næmtin nat pien-pien min u nəmiəwilat təwir mæmə okəhalol-pən e nıpəti Iesu.

² Laulaugin agin mit tinatər e Sante, pətan miləhal un kəmatəhaluwın e suwit.

³ Nian kəmatəhaluwın e suwatip kæn mətəhalən kəm iləhal min mæmə, “?Karmə pah otasitu etəhal mahuin rækis kəpiel asol əpəh e nıpəg kəpiel?”

⁴ Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkır, məhalətag-pən məhaləplan kinəhuin rækis kəpiel.

⁵ Kəməhaluwın imə e nıpəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit tatəpələh e rahləhal-matip, tatuwın e kot əfəməh ruən kit, kæn iləhal kəmahlaut pik ron.

⁶ Kæn tæmən-ipən kəm iləhal mæmə, “Səhaləgin pikən. Natəhaleam-in Iesu etəm Nasaret, etəm kəmətu-pər e nig kəməluau, mæto in tikə u ikin-u roiu. In tinəmegəh rækis e rəhan nımisən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikin.

⁷ Kæn roiu onakəhaluwın məhalən-ipən kəm rəhan min netəmim məsəhalapəsən Pita, mæmə in otaupən matuwın Kalili, kæn onəkotuarisig-in motuwın motehm əh-ikin mæmə inu tinəmən rækis mihin ne kəm itəmat.”

⁸ Kəmahlaiu məhaliet e suwit məhlagim, mæto-inu kinəhaləgin pik matəhlasiəp. Kæn məhaluwın məsəhalənən nat kit ne kəm netəmim mæto-inu kinəhaləgin pik.

[Nəghatən rəha Mak tæmol namnun ikin-u kæn netəm pisin kotilpin ves 9 mætoarus-pən ves 20]

Iesu tæmiet-pa

o Meri Maktala

(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Nian Iesu tæməmegəh min e Sante laulaugin agin, kæn maupən miet-pa o Meri Maktala, aupən tæməhg-ıarəp narmin rat sepın lan.

¹⁰ Kæn Meri tæmuwın mən-ipən kəm rəhan min netəmim itəm kəmotan ilat min ilat aupən, mæto nıkilat titahmə pik kæn motasək.

¹¹ Mæto nian kæmotæto mæmæ Iesu tinæmegæh rækis e ræhan nimisæn, kæn miet-pa o pætæn æh, mæto ilat kæmæstænæn niphahrienæn lan.

Iesu tæmiet-pa o ræhan etæmim mil kæiu

(Luk 24:13-35)

¹² Uarisig, Iesu tæmiet-pa o etæmim mil kæiu kæmiasipæn Jerusalem mætian e suatip, mæto e nian æh niphætæn tamol pisin.

¹³ Kæn ilau kæmiatæg min mian muæn-ipæn kæm ilau min neen, mæto ilat kæmæstæn minæn niphahrienæn elau.

Iesu tæmiet-pa o

ræhan netæm lepin

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wæk 1:6-8)

¹⁴ Kæn uarisig, Iesu tæmiet-pa min o ræhan netæm lepin nian kæmotagwæn matæhai ilat mæmæ, "Itæmat nakæstahatææn lak, ræhatæmat-kapæ tiækis pik." Tæmæhai ilat mæto-inu kæstahatææn e netæm kæmotehm mæmæ tinæmegæh rækis e ræhan nimisæn.

¹⁵ Kæn mæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Otuwîn motæn-iaræp Namnusæn Tæwîr kæm netæmim min e nitæn min rafin.

¹⁶ Etæm otæto Namnusæn Tæwîr tahatæta lan kæn mol baptais, Uhgîn oto-smegæh. Mæto etæm tæshatææn lan, Uhgîn otol nalpinæn asol kæm in.

¹⁷ Kæn netæm okotahatæta lak, Uhgîn otol ilat kotal nat pisin min. Okotæhg-iaræp narmin rat tepæt e nærgæk, kæn motæghat e næghatæn ik pisin pisin min.

¹⁸ Ilat kotitun naskælimæn sinek u tatus itæm, motitun nænimæn nat kækakona lan, mæto okol tæsærækinæn ilat. Ilat motitun nælæhæu-pænæn nelmilat e netæm kotimis kotæmegæh."

Iesu tinær matuwîn e neai

(Luk 24:50-53; Wæk 1:9-11)

¹⁹ Kæn nian Iæræmære Iesu tinæghat rækis kæm ræhan min netæmim, kæn Uhgîn tinos minuwîn e neai, kæn in tatæpælæh e nikali Uhgîn matip, ikin ræha næsanænæn ne nisialæn.

²⁰ Kæn ræhan min netæmim kæmotiet motuwîn motamnus-iaræp ræhan næghatæn æpæh ikin min rafin. Kæn Iæræmære tætasitu elat matol næmtætæn tepæt. Kæn næmtætæn min æh koatol næfigæmæn mæmæ ræhalat næghatæn in niphahrienæn.

Luk

Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo İtəm Luk Təməte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha İesu, məto in fren wir kit rəha Pol, kən təmalıwək tepət ilau Pol. In sənəmə etəm İsrəl, in İaihlua əm kit, məto in İəfak kit. In tokita kit itəm təmol wir sikul. In təməplan wir natımmat itəm kəmotiet e nəmegəhən rəha İesu. In təməte naoa mıl u: Namnusən Təwir İtəm Luk Təməte, ne Wək Mın Rəha Aposol Mın.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin kəm rəhan kit fren, nərgin u Teofilas. Nıpəti nərig u məmə, “Etəmim itəm tolkeike Ughin.” Luk təməte naoa u tatuwin o suah u, məto in titun məmə İaihlua mın tepət okotafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət, nıkilat təht məmə Luk təmətətig Rom o Sisaria nian təməte naoa u. E nian əh, namnusən tepət e İesu təmıtəlau.

?Təməte naoa u o naka? Luk tolkeike məmə otəte namsu kit itəm tətuatıp məhag-əhag wir e nəmegəhən rəha İesu. Kən in təməghat ilat netəm kəmotalıwək ilat İesu moatəplan wək rəhan. Nian təməto rəkis rəhalat nəghatən, kən Luk təməte naoa u. In tolkeike məmə otəgətun məmə İesu in etəm pahrien kit, məto in təməsolən nolən rat kit. Kən in Ughin, kən in İosmegəh.

¹ Teofilas, ik etəm-iasol kətisiyai-in ik.

Netəmim tepət kəmotalkut pık məmə okotəte rəkis ətuatıp namnusən rəha natımmat mın itəm Ughin təmol ilugin itimat.

² Kəmotəte rəkis natımmat itəm netəmim neen kəmotən, netəm mın əh kəmotətig e nian rəha nətuounən rəha natımmat mın əh, kən ilat kəmotəhm ətuatıp e nıganəmtılat natımmat mın əh, kən moatən-ıarəp.

³ Kən io emıtəp wir nəghatən mın lan məmə ekıtun wir natımmat mın əh e nətuounən rəhan, kən roiu rəhak nətəligən məmə təwir io mın ekəte rəkis ətuatıp natımmat rafin mın əh məmə onakatafin. Ekəte ətuatıp natımmat itəm kəmotəupən, kən natımmat itəm kəmotuarisig.

⁴ Ekolkeike məmə ekən natımmat mın əh kəm ik məmə nəkıtun ətuatıp nıpahrienən rəha namnusən itəm kəmən rəkis.

Nəgelo təməghat-in nairən rəha Jon Baptais

⁵ E nian rəha suah kit, nərgin u Herot Asol, kig rəha Jutia, inəh pris kit nərgin u Sekarəea. In kit e pris mın kətaun-in ilat məmə. Pris mın rəha Apia, u təmisi-pən e noanol rəha pris u Aron əupən ikın. Rəhan pətaguıhl, nərgin u Elisapet, kən in mın təmisi-pən e noanol rəha pris u Eron.

⁶ Kən ilau kuətuatıp e nıganəmti Ughin, kən e nian rafin katuatəu-pən wir nolən rəha Lou ne nəghatən mın rəhan, kən məsuəəkınən kit.

⁷ Məto nətilau tıka məto-inu Elisapet, in təməseməkən mətoahgin mınıpitaguıhl, kən ilau kərən kınuaguıhl.

⁸ Kən nian ətuatıp tınuwa məmə, Pris mın rəha Apia okotuwin e Nımə Rəha Ughin motol rəhalat wək. Kən Sekarəea, in mın təmuwin mol wək rəha Ughin. ⁹ E nolən rəha pris mın, ilat koatərakın kəpiel əkəku mın kotahmən-pən e taes məmə okotegəs-in məmə otəgətun pah otol wək e Nımə Rəha Ughin

māmə otuwaan nat pien-pien itəm tatuwin kəm Uhgín. E nolən əh təməgətun Sekaraea.

¹⁰ Kən e nian itəm təmuwin imə matuwaan nat pien-pien, nīmanin netəmim tepət koatətul ihluə katəfak.

¹¹ Kən nagelo kit rəha Uhgín tiet-arəpa ron matətul əh e rəhan matip ikin, itəm katuwaan nat pien-pien min ikin.

¹² Kən nian Sekaraea təməplan, kən narmin təmiwig mətasiəp minəruru əfəməh nat, kən nəginən təməríoah e nīkin.

¹³ Məto nagelo təmən-ipən māmə, “Sekaraea, əsəginən, məto-inu Uhgín tinəto rəham nəfakən. Kən rəham pətaguihl Elisapet otiles nətin kit iərman. Kən onakəkəike maun-in nərgin māmə Jon.

¹⁴ Kən onakəto təwir kən magien, kən netəmim tepət okotagien o naiirən rəhan,

¹⁵ məto-inu in otuwa etəm-iasol e niganəmti Iərəmərə. Kən in otəsənimən wain ne nənimən əskasik min. Kən Narmin Rəha Uhgín otəríoah e nəmegəhən rəhan, nian otətətig əh e nərpī rəhan mama, matuwin əm nulan nian rafin.

¹⁶ Kən in otiiw-pa netəm Isrel tepət kotitəlig-pa o Iərəmərə, Uhgín rəhalat.

¹⁷ Kən in otətaupən-in Iərəmərə e narmin ne nəsanənən rəha Elaija māmə in otəuhlin nətəligən rəha tata min koatitəlig-pən min o rəhalat nisualkələh min, kən in otəuhlin min netəm koatəht nəwia Uhgín okotuwa min e nenatigən rəha netəm kotətutip. E nolən əh, in otol nəpen-əpenən o nəmegəhən rəha netəmim o nuwamən rəha Iərəmərə.”

¹⁸ Kən Sekaraea təmən-ipən kəm nagelo māmə, “? Oekahro min-nulan mitun māmə nat u otuwa mol nīpahrienən? Məto-inu io enaguīhl rəkis, kən rəhak pətan tinipitaguīhl min.”

¹⁹ Kən nagelo təmən-ipən kəm in māmə, “Io, nərgək u Kapriel, kən io iatətul e niganəmti Uhgín e nian rafin. Kən in təmahl-ipa io māmə ekuwa məghat kəm ik, kən mən-ipinə namnusən təwir u.

²⁰ ! Ətəlig-in-tu! Naməm oteko kən onakəsəgətən mətoarus-pa nakehm nīpəti nəghatən u, məto-inu nəməsənən nīpahrienən e rəhak nəghatən. In otuwa mol nīpahrienən e nian ətuatip rəhan.”

²¹ Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgin Sekaraea, kəmoatətəlig-in māmə təhro tinan tinuwəh-pik nəhlan e Nīmə Rəha Uhgín.

²² Kən nian in təmuwa ihluə, məto tinəruru nəghatən, kən ilat kinotitun māmə in təmehm nat kit tahmen e napilaiirən. In təmasgəwin-asgəwin əm e nelmin kəm ilat, məsəgətən məto-inu namən təmeko.

²³ Nian rəhan wək rəha pris e Nīmə Rəha Uhgín tinol namnun, kən in tətətəlig-pən latuənu.

²⁴ Kən təsuwəhən, rəhan pətaguihl tinəpəs məwig e suakəku. Kən e məwig faif, pətaguihl u in tətətəhluaig əm latuənu,

²⁵ kən in təmən māmə, “Inu wək əm rəha Iərəmərə. Aupən ikin, nətik tikə kən etaulis. Məto roiu əh, Uhgín təmol təwir ron io, kən nīkin tagien māmə ekiləs nətik, kən io esaulis minən e niganəmti netəmim.”

Nagelo təmən-iarəp māmə Iesu otaiir

²⁶ Nian Elisapet tinəpək-əpək minos məwig sikis, Uhgín təmahl-ipən rəhan nagelo, nərgin u Kapriel, māmə in otuwin e nitən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret.

²⁷ In tamos nəghatən kit matuwīn rəha pətan kit itəm iərman təsuwīnən əh mehm, məto kinən rəkis məmə okos rəhan kətīm kan mə rəha suah kit, nərgin u Josep. In nipi Kig Tefit rat. Kən pətan əh, nərgin u Meri.

²⁸ Kən nagelo təmuwīn met-arəpən, kən mən kəm in məmə, “Təwīr, Meri. Uhgīn təmələhəu rəhan nəwīrən kəm ik, kən mətatig itəmlau min.”

²⁹ Məto Meri tinatəruru əfəməh nəghatən əh, kən nikin tinatəht pik məmə nīpəti nəghatən əh təhro.

³⁰ Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Əsəginən, Meri, məto-inu Uhgīn təmitəpən məmə in otawte-in rəhan nəwīrən kəm ik.

³¹ Kən inəh, ik onakəpəs-in məwig e nətīm kit, kən mīləs iərman. Kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu.

³² In otuwa etəm-iasol kən etəm kəike, kən okaun-in məmə Nəti Uhgīn Ilis Agin. Kən Iərəmərə Uhgīn otol in tuwa Kig, təhmen-pən əm e tipin rat Tefit.

³³ Kən in otərəməərə e noanol min rafin itəm koatisi-pən e Jekop, kən rəhan nərəmərəən otatig līlin matuwīn matuwīn namnun tikə.”

³⁴ Kən Meri təmən-ipən kəm nagelo məmə, “?Oekahro min-nulan mīləs suakəku kit okəmə esətəu-pənən əh iərman?”

³⁵ Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Narmīn Rəha Uhgīn otuwa matig lam, kən nəsanənən rəha Uhgīn Ilis Agin otəfətain ik. Kən inəh, suakəku onəkīləs, okaun-in məmə in təmisi-pən o Uhgīn, kən in Nəti Uhgīn.

³⁶ Kən iatən kəm ik məmə ik kit Elisapet tinəpək-əpək rəkis in nətīn kit iərman, nat əpnəpīn in tinīpətaguīhl rəkis. Kəmatən lan məmə pətaguīhl itəm təseməkən, məto roiu əh tinəpəs məwig sikis rəkis e nətīn.

³⁷ Natīmnat min u tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgīn məmə, ‘Uhgīn titun nolən natīmnat rafin, kən nat kit təsiəkīsən ron.’”

³⁸ Kən Meri təmən-ipən məmə, “Əwəh, io pətan iolwək əm rəha Iərəmərə. Pəs in otol kəm io nat naka itəm ik nīnən rəkis.” Kən nagelo təmapəs in, kən matuwīn.

Meri təmalīwək matuwīn məmə otətəg Elisapet

³⁹ Uarisig lan təsuwəhən, Meri təmīet iman ikīn malīwək uəhai əm matuwīn əpəh ikīn e nītōt min e taon kit rəha nītən Jutia məmə otətəg in kit Elisapet,

⁴⁰ kən in təmuwīn latuənu rəha Sekarəea, muwīn imə matən təwīr kəm Elisapet.

⁴¹ Kən e nīan Elisapet təməto nəghatən rəha Meri, suakəku un itəm tətatig əpəh e nərpīn təmaut, kən Narmīn Rəha Uhgīn təmar e nīki Elisapet.

⁴² Kən təmagət əfəməh məmə, “!Uhgīn təmol təwīr kəm ik taprəkīs-in nīpitan min rafin, kən in otol təwīr kəm suakəku itəm onəkīləs!

⁴³ Ekīsītunən məmə o naka Uhgīn təmol təwīr kəm io min-nulan məmə mama rəha Iərəmərə rəhak təmuwa mətag io.

⁴⁴ İatən nəhlan məto-inu e nīan ematəto rəham nəghatən, kən suakəku un itəm tətatig əpəh e nərpīk təmagīen maüt.

⁴⁵ Kən Uhgīn otol təwīr kəm ik məto-inu nəmən nīpahriənən e nəghatən itəm Iərəmərə təməghat-in lam.”

Napuən rəha Meri

⁴⁶ Kən Meri təmən məmə, “E nəmegəhən rafin rəhak, iatənwiwi Iərəmərə,

⁴⁷ kən nīkīk tətagīen pik o Uhgīn İosmegəh rəhak,

⁴⁸ mæto-inu io pætan iolwæk æm ræhan itæm io nat æpnapin æm, mæto nikin tatæht io.

Kæn roiu ne matuwîn, netæmim rafin okotæn mæmæ Uhgîn tæmol tæwir kæm io;

⁴⁹ mæto-inu Uhgîn u næsanænæn ræhan in iahgin, in tæmol nat pispis min tæwir pik agin kæm io, kæn nærgin in tasim.

⁵⁰ Kæn in tætasækutun netæm min u itæm koatisiai-in in, inu netæm ræha noanol min aupæn ikin mætoarus-pa itæm ræha noanol min kæsotairæn æh.

⁵¹ In tæmol nat pispis min e næsanænæn e nelmin.

In tæmahl-iaræp nêtæm kotasit e nætægæn ræhalat.

⁵² In tæmos-iahau iæræmæra min e ræhalat næræmæraæn, kæn in tæmilæs-ipær netæm min u ræhalat nætægæn teiuaiu.

⁵³ Netæm itæm næumis tatus ilat, in tætagwæn ilat e nagwænæn itæm tæwir, kæn netæm ræhalat nautæ tepæt, in tætahl-iaræp ilat kæn nat tikæ e nelmilat.

⁵⁴ Uhgîn tæmasitu e noanol min ræha Isrel u ræhan iolwæk min, kæn tæmasaluinæn mæmæ otasækutun

⁵⁵ Epraham ne ræhan min noanol, matuwîn matuwîn namnun tikæ.”

⁵⁶ Kæn Meri tætatig ilau Elisapet mætoarus-pæn mæwig kisil, kæn in tæmitæg-pæn min æpæh iman ikin.

Naiiræn ræha Jon Baptais

⁵⁷ Kæn nian ætuatip ræha Elisapet tinuwa mæmæ otemæk lan, kæn tæmilæs nætin iærman.

⁵⁸ Kæn netæmim itæm kotatig iuæhkîr ron ne ræhan min noanol, kæmotæto namnusæn æh mæmæ Iæræmæra tæmasækutun mol tæwir pik kæm in næhlan, kæn ilat kæmotuwa motol kitiah ilat min mæmæ okotagien kælæh.

⁵⁹ Nian suakaku æh tinos nian ilat eit, kæn ilat kæmotuwa mæmæ okotæhg-ipæn. Kæn iuæhkîr kotaun-in nærgin mæmæ iahuni ræhan tata Sekaræa,

⁶⁰ mæto ræhan mama tæn mæmæ, “Kæpæ. Okaun-in nærgin u mæmæ Jon.”

⁶¹ Kæn ilat kæmotæn kæm in mæmæ, “?Tahro? Ræham kit noanol tikæ itæm kotaun-in nærgin æh Jon.”

⁶² Kæn kæmoatæghat e noanelmilat moatætapæh o Sekaræa mæmæ in tolkeike mæmæ otaun-in-pæn nærgin mæmæ pah.

⁶³ Kæn in tæmætapæh o nat kit mæmæ in otæte rækis nat kit lan, kæn tæmæte-pæn mæmæ, “Nærgin u Jon.” Nian kæmotehm, narmilat tæmiwig pik ron.

⁶⁴ Kæn e nian æm æh, namæn tinæg-ætuatip, kæn tinatæghat matænwiwi Uhgîn.

⁶⁵ Kæn ilat rafin itæm kotatig iuæhkîr kæmotægîn. Kæn netæmim kæmotæghat-in natimnat min æh titælau ikin min rafin e narit min nitæn Jutia.

⁶⁶ Kæn netæmim rafin itæm kæmotæto namnusæn æh, kæn kæmoatæg-in æm, kæmoatætapæh mæmæ, “?Suakæku æh, otuwa etæmim naka?” Kæmoatæn min-nulan mæto-inu kæmotæplan æm mæmæ næsanænæn ræha Iæræmæra tætatig lan.

Sekaræa tæmæn-iaræp næghatæn itæm Uhgîn tæmos-ipæn kæm in

⁶⁷ Kæn Narmîn Ræha Uhgîn tæmæ e niki Sekaræa, tata ræha Jon, kæn in tæmæn-iaræp næghatæn itæm Uhgîn tæmos-ipæn kæm in. Kæn tæmæn min-nulan mæmæ,

⁶⁸ “Pæs kotænwiwi Iæræmæra, u Uhgîn ræha netæm Isrel, mæto-inu in tæmuwa mæmæ otasitu e ræhan min netæmim, kæn tæmæmki-rækis ilat e nelmi tikimîr min ræhalat.

- 69 In tāmīlās-ipər iosmegəh təsanən itəm otosmegəh kitat, in tāmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefit.
- 70 Kən in tahmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgın tinəmən rəkis kəm kitat e nəghatən rəha ien mīn rəhan aupən.
- 71 In tinəmən-iəkis rəkis məmə otosmegəh kitat o tikimir mīn rəhatat ne netəmim rafin itəm kotətəhau kitat.
- 72 In tāmīlās-ipər iosmegəh əh məmə otasəkkitun pipi rat mīn rəhatat, kən təsaluinən rəhan nəghatən itəm in atip təmən e rəhan nəniəkisən rəha nasituən,
- 73 inu nəniəkisən itəm təmən kəm pipi rat Epraham.
- 74 In tāmīlās-ipər iosmegəh əh məmə otosmegəh kitat, kən mīlās-irəkis kitat e nelmi tikimir mīn rəhatat, məmə nian mīn rafin e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nol wəkən rəhan e niganəmti Uhgın, kən məsotəginən,
- 75 kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip e nian mīn rafin.
- 76 “Kən ik, nətik, okaun-in ik məmə ien rəha Uhgın Ilis Agın, mətə-inu ik onakaupən-in İərəmərə məmə onəkol əpen-əpenə e rəhan suatip.
- 77 Ik onakən-iarəp kəm rəhan mīn netəmim məmə Uhgın otosmegəh ilat nian in otafəl rəkis rəhalat təfagə rat mīn.
- 78 In otol mətə-inu, in tətəsəkkitun kitat matol təwir kəm kitat. E nasəkkitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mitgar təmər e neai,
- 79 mətəsiğəpin kitat netəm koatatig e napinəpən ne əpəh ikin nīmīsən tatoh itəm ikin, kən matit wir nelkitat e suatip rəha nəməlinuən.”
- 80 Kən suakəku təmatepət e nipətın, kən narmin rəhan təsanən. Kən nian rafin in tətətig əpəh ikin taruən-aruən ikin mətəsahgin nian rəhan otuwa itəm otətuoun wək lan e niganəmti netəm Isrel.

2

Naiirən rəha İesu (Mat 1:18-25)

- 1 E nian mīn əh, suah kit etəm Rom, nərgin u Sisa Okastas, in tətərəmərə nītən mīn rafin rəha Rom. In təmələhəu lou kit tətətig məmə okafin rafin netəmim itəm koatatig rafin əh-ikin.
- 2 Inu nafinən netəmim itəm kəmaupən kol, kən Kuarinias in kapman rəha Siria.
- 3 Kən o nəghatən əh rəha nafinən, netəmim rafin kotəkəike moatitəlig-pən iməlat mīn ikin itəm kəmotaiir ikin məmə okafin ilat, kən kətə rəkis nərgilat e nəoa rəha kapman.
- 4 Kən Josep ne Meri kəmiaiet e nītən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, mian əpəh nītən Jutia e taon kit, nərgin u Petlehem, imə Kig Tefit aupən. İlau kəmiən ikin əh mətə-inu Josep in mipi Tefit rat.
- 5 İlau Meri kətiən məmə okos nərgilau. Kinagətəsig-in rəkis Meri məmə in otəpanətəu-pən Josep, kən Meri in tinəpək-əpək-in rəkis suakəku kit.
- 6 Nian ilau əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tinuwa məmə otemək-in nətin.

⁷ Kæn suakæku itæm in tæmaupæn maiir, in iærman. Kæn tæmalpin e nimæhan, mælæhæu-pæn e pokis kit itæm katælæhæu-pæn kras u nat megæh min kotagwæn-pæn ikin. Tæmol min-næhlan mæto-inu nimæ tikæ mæmæ okuapil ikin, kæn ilau kætupapil æm æh e nimæ ræha nat megæh min.

Iolwæk e sipsip min ne nagelo min

⁸ Kæn e nikali Petlehem, iolwæk e sipsip min koatehm wir ræhalat sipsip min lapin.

⁹ Kæn nagelo kit ræha Iæræmæ ræ tæmiet-aræpa olat, kæn næhag-æhagæn asol ræha Iæræmæ ræ tæmasiægæpin ilat, kæn kæmotægîn pik.

¹⁰ Mæto nagelo tæmæn kæm ilat mæmæ, “Ësotægînæn, mæto-inu io iatuwa mæmæ ekos-ipinæ nannusæn tæwir kæm itæmat itæm otol niki netæmim kotægien pik, kæn nannusæn u in ræha netæmim rafin.

¹¹ Æpæh e taon ræha Kig Tefit, suakæku kit tæmaiir-pa u-roiu. In Ios-megæh, kæn in Kristo itæm Uhgîn tæmæn aupæn mæmæ otahl-ipa otæmat, kæn in Iæræmæ ræ. ¹² Inu næmtætin ræhatæmat: onækotehm suakæku kæmalpin e nimæhan, kæn kælæhæu-pæn e pokis kætægwæn-pæn nat megæh min ikin.”

¹³ Kæn roiu agîn-æh min, nagelo min tepæt kæmotiet-aræpa moatætul ilat min, moatænwiwi Uhgîn, moatæn mæmæ,

¹⁴ “Katænwiwi Uhgîn æpæh ilis ilis agîn-æh e neai. Kæn æpæh læhau e nætueintæn u, netæmim itæm niki Uhgîn tætagien olat, ilat okotatig e næmælinuæn.”

Iolwæk e sipsip min kæmotuwîn motehm Iesu

¹⁵ Nian nagelo min kæmotapæs iolwæk e sipsip min motitælig-pæn æpæh e nego e neai, kæn iolwæk e sipsip min kæmotæn kæm ilat min mæmæ, “Pæs kotuwîn Petlehem motehm-tu nat æh itæm Iæræmæ ræ tæmæn kæm kitat.”

¹⁶ Kæmotærumæhlin uæhai æm motuwîn motehm Meri ne Josep ne suakæku itæm kæmuælæhæu-pæn e pokis itæm kætægwæn-pæn nat megæh min ikin.

¹⁷ Nian kæmotuwîn motehm rækis suakæku u, kæn kæmotamnus-iaræp næghatæn ræha suakæku u itæm kæmos o nagelo.

¹⁸ Kæn netæmim rafin itæm kæmotæto næghatæn æh ræha iolwæk e sipsip min, ilat kæmotaut, narmilat tæmiwig pik ron.

¹⁹ Mæto Meri tæmatos æm e nikin natimnat min u rafin, matætælig-in e nian min.

²⁰ Kæn iolwæk e sipsip min kæmoatitælig, moatilæs-ipær nærgi Uhgîn moatænwiwi in o natimnat rafin itæm kæmotæto kæn motehm, tahmen-pæn æm e inu nagelo tæmæn-ipæn mihin kæm ilat.

Kæmaun-in nærgi Iesu.

²¹ Nian suakæku u tinos nian eit itæm tæmaiir lan, kæn kæhg-ipæn in tatætæu-pæn Lou ræhalat, kæn kaun-in nærgin mæmæ Iesu, nærgin u itæm nagelo tæmæn-ipæn kæm Meri aupæn ikin, nian in tæmæ sæpæk-æpæk-inæn æh.

Josep ne Meri kæmialæs Iesu mian e Nimæ Ræha Uhgîn

²² Nian suakæku kit tætaiir, ræhan mama ne tata okuæike mioal sakrifais ræha naræstuhæn tatætæu-pæn Lou ræha Moses. Kæn inæh, tinuwa ætuatip e nian ræha Josep ne Meri mæmæ okioal næhlan. Kæn kialæs suakæku un mian æpæh Jerusalemlæ mæmæ okioas-ipæn kæm Iæræmæ ræ.

²³ Inu tatætæu-pæn æsas Lou ræha Iæræmæ ræ itæm tæmæn mæmæ, “Suakæku iærman min itæm kaupæn katilæs ilat, okækæike katos-ipæn ilat kæm Uhgîn mæmæ ræhan.”

²⁴ Kæn ilau kæmian Jerusalem o nat kit min, mæmæ ilau okioas mak kæiu o iouen kæiu, kæn mohamnu matioas-ipæn kæn Uhgîn o naruatæhæn, tahmenpæn æm e Lou ræha Iæramæræ tatæn mihîn.

Simeon tæmehm Iesu

²⁵ Kæn inæh etæmim kit tætatig æh Jerusalem, nærgin u Simeon. Ræhan næmegæhæn in tætuatip wir, kæn nian rafin tætatæu-pæn næghatæn ræha Uhgîn. Kæn in tætasahgin nuwamæn ræha Kristo itæm otuwa mosmegæh netæm Isrel lan. Kæn Narmîn Ræha Uhgîn tæmuwa mærioah e nîkin.

²⁶ Narmîn Ræha Uhgîn tinæn rækis kæn in mæmæ otæsimisæn mætoarus in otehm Kristo itæm Iæramæræ tæmæn mæmæ in otahl-ipa.

²⁷ Kæn Narmîn Ræha Uhgîn tæmæuhlin nîkin mæmæ in otuwîn e Nimæ Ræha Uhgîn. Kæn Josep ne Meri kæmialæs suakæku u Iesu mian e Nimæ Ræha Uhgîn mæmæ ilau okioal natimnat rafin itæm Lou tatæn.

²⁸ Kæn Simeon tæmæplan Iesu, kæn tæmilæs mægæfælin, kæn matænwiwi Uhgîn, mæn-ipæn mæmæ,

²⁹ “Iæramæræ, næmol rafin ræham næghatæn o næniækisæn kæn io, iolwæk æm ræham.

Kæn roiû, egæhan-in io mæmæ ekimis-ta e næmælinuæn,

³⁰ mæto-inu enæplan e niganæmtæk suakæku u itæm otosmegæh netæmim.

³¹ Ik næmol æpen-æpenæ mæmæ in Iosmegæh, kæn netæmim rafin okotæplan.

³² In otuwa næhæg-æhagæn, kæn otægætun ræham suatip kæn Iaihlua min, kæn netæmim okotilæs-ipær ræham min netæm Isrel o Iosmegæh æh.”

³³ Kæn tata ne mama ræha suakæku u, narmilau tæmiwig o næghatæn min itæm Simeon tæmæn lan.

³⁴ Kæn Simeon tæmæfak mæmæ næwiræn ræha Uhgîn otuwîn olau. Kæn in tæmæn kæn Meri itæm in mama ræha suakæku mæmæ, “Onakatehm, Uhgîn tæmitæpun mæmæ suakæku u otol mæmæ netæmim tæpæt æpæh Isrel okoteiuaiu motorin, kæn tæpæt min okotær. Kæn in otuwa næmtætîn kit itæm netæmim tæpæt okotæghat rat lan mæmæ,

³⁵ netæmim okotæplan nætæligæn min e nîki netæmim tæpæt. Kæn ik Meri, nîkim otitægît tahmen e suah kit tæmaru nîkim e naip asol.”

Ana tæmehm Iesu

³⁶ Kæn pætaguihl kit æh-ikîn tætatig, nærgin u Ana, kæn in ien kit. In næti Fanuel, etæmim kit itæm tæmisi-pæn e noanol ræha Aser aupæn ikin. Pætaguihl æh, ræhan nup tæpæt. Nian tæmatetæm-aluæ æm, kæn mætæu-pæn ræhan iaguihl. Kæn ilau kæmuan o nup sepin æm, kæn ræhan iaguihl tæmimis.

³⁷ Kæn pætan u tæmætætig æm nulan mætoarus-pa nian æh in tinuwa pætaguihl kit. Kæn roiû minos nup eiti-fo. Nian rafin in tætatig e Nimæ Ræha Uhgîn matæfak, inæh laulaugin ne ehnaipæn tætuakæm mætapæs nægwænæn matæfak kæn Uhgîn.

³⁸ Kæn in tæmuwa ikin æh e nian ætuatip itæm Simeon tætaghat-in suakæku æh. Kæn pætaguihl u tæænwiwi Uhgîn ron, kæn matæghat-in suakæku æh kæn netæmim rafin itæm kæmoatæzahgin mæmæ Kristo in otikis netæm Isrel.*

Josep ne Meri kæmian Nasaret

³⁹ Nian Josep ne Meri, ilau kæmioal natimnat rafin u itæm Lou ræha Iæramæræ tæmæn, kæn kæmæhalitælig-pæn Kalili e taon Nasaret, imælæhal ikin.

2:24: Lev 12:8   **2:30:** Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11   **2:32:** Aes 42:6; 49:6; 52:10   **2:34:** Aes 8:14; Mat 21:42; 1 Pita 2:8   * **2:38:** Næghatæn u “Kristo in otikis netæm Isrel” ræhan suatip kæiu. Netæmim neen itæm kotatig e nian ræha Iesu, nîkilat tæht mæmæ Kristo otilæs-irækis netæm Isrel e nelmi tikimîr min u netæm Rom. Mæto nipætîn asol mæmæ Kristo otikis netæm Isrel o tæfagæ rat min ræhalat.   **2:39:** Mat 2:23

⁴⁰ Kæn suakæku tæmatepæt muwa mæskasik, kæn in tenatig tenatig wir, kæn nian rafin næwiræn ræha Uhgîn tæmarioah e ræhan næmegæhæn.

Etæm alua Iesu æpæh e Nimæ Ræha Uhgîn

⁴¹ E nup min rafin, tata ne mama ræha Iesu katian Jerusalem mæmæ okotol lafet ræha Nuhagego-inæn.

⁴² Nian Iesu tinos nup tuelef, tæmætæu-pæn ilau mæhaluwîn æpæh ilis e lafet æh, tahmen-pæn æm e nolæn ræha netæm Isrel.

⁴³ Nian lafet tinol namnun, kæn ræhan min kinotitælig minoatuwin imælat ikin, mæto etæm alua Iesu in tæmæsætæu-pænæn ræhan tata ne mama, in mætætig æm Jerusalem, mæto ilau kæmæsiatunæn.

⁴⁴ Nikilau tataht mæmæ kætah in tætaliwæk ilat nimanin netæmim ræhalat, kæn ilat kæmotaliwæk o nian apiæpiæ kit. Kæn ilau kæmuætæuon matueam-in o ræhalau min, ne netæmim itæm kiatur ilat.

⁴⁵ Mæto nian ilau kæmæsuehmæn in, kæn kæmiatælig mueam-in mian Jerusalem.

⁴⁶ Kæmueam-in nian kisil, kæn muæplan e Nimæ Ræha Uhgîn, tatæpælæh ilat iægætun min matætælig-in ilat, kæn matætæpæh olat o natimnat neen.

⁴⁷ Kæn netæmim rafin itæm kæmotæto in, narmilat tæmiwig pik o ræhan nitunæn ne ræhan nuhalpinæn næghatæn min.

⁴⁸ Kæn nian ræhan tata ne mama kæmuehm, kæn narmilau tæmiwig pik ron. Kæn ræhan mama tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Nætik. ?Næmahro mol min-nulan etimlau? !Æplan-tu! Itimlau ræham tata nikitimlau tæmæht pik ik, kæn iakatuægæs-in pik ik.”

⁴⁹ Kæn in tæmæn kæm ilau mæmæ, “?Natuegæs-in io o naka? ?Nakæsiatunæn mæmæ io ekækæike mætætig e nimæ ræha ræhak Tata?”

⁵⁰ Mæto ilau kæmæsiatunæn nipæti næghatæn itæm tæmæn kæm ilau.

⁵¹ Kæn in tæmætæu-pæn ilau mæhaleiuaiu mæhaluwîn æpæh Nasaret. Kæn in tæmætisiæi-in ilau matol næwialau. Mæto nian rafin ræhan mama tatætælig-in natimnat rafin min æh e nikin.

⁵² Kæn Iesu tæmatepæt e nipætin, kæn ræhan nenatigæn tatol iahgîn, kæn e nian min rafin, Uhgîn ne netæmim, nikilat tætagien æm ron.

3

*Jon Baptais tæmamnus-iaræp næghatæn ræha Uhgîn
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)*

¹ Kæn uarisig e natimnat min æh, etæm Rom, nærgin u Sisa Taepirias, in tatæramæra nitæn min rafin ræha Rom. Kæn e nian in tæmatæramæra mætoaruspa nup fiftin, kæn netæm-iasol min neen koatol wæk ilat min: inu Herot Antipas tæmatæramæra æpæh Kalili, ne pian Filip in tæmatæramæra æpæh Ituria ne Trakonaetas, ne Lisánias tæmatæramæra æpæh Apilin, ne Pontias Pailat u etæm Rom in kapman ræha Jutia.

² Inu e nian ætuatip ræha Anas ne Kaeafas itæm ilau pris asol agin mil.

E nian æh, Jon næti Sekaræa, itæm tinepæt rækis u-roiu, in tæmætætig æpæh ikin taruæn-aruæn ikin, kæn Uhgîn tæmos-ipæn næghatæn kit kæm in.

³ Kæn in tæmuwin mætan ikin min rafin iuæhkir o næhau Jotan tæmatamnus-iaræp næghatæn ræha Uhgîn. In tæmæn-ipæn mæmæ netæmim okotækæike motæuhlin mæntaalat o nolæn rat min ræhalat, kæn motuwîn o Uhgîn, mæmæ in ofafæl nolæn rat min ræhalat. Kæn e næmtætin kit, okol baptais elat.

⁴ In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm təməte e naoa rəhan məmə, “Suah kit tətəun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən məmə, ‘Itəmat, otol əpen-pənə o suatip rəha İərəməərə, kən motol rəhan suatip tətəuatip.

⁵ Napin nəhau min rafin okətouin wir, kən nitot min ne narit min rafin okos-iahau, kən suatip eko-eko min okəg-ətuatip-in, kən suatip itəm tapər-əpər okəike kol təpiə.

⁶ Kən netəmin rafin okotehm suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmin.’”

⁷ Kən e nian əh, netəmin tēpət kəmotuwa o Jon məmə in otol baptais elat, məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Itəmat nəkotahmen əm e sinek min! ! Nikitəmat otəsəhtən məmə onəkotagim tənin neməha ne nalpınən rəha Uhgın itəm otuwa!

⁸ Otol natimnat neen itəm tatəgətun məmə nəmotapəs pahrien nolən rat min kən motuwın o Uhgın. Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnəpin əm. İatən kəm itəmat məmə nat əpnəpin kəpiel min əm, məto Uhgın titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol min rəha Epraham.

⁹ Kən inəh roiu ne, Uhgın tinətul matip rəkis məmə otahtil-pən nig əpəh e nəükətin. Kən okəmə nig kit təsəe-inən noan itəm təwir, kən in otahtil mərakin-pən e nigəm.”

¹⁰ Kən nimanin netəmin kəmotətapəh o Jon məmə, “? Naka u itimat ekotəkəike motol?”

¹¹ Kən Jon təmən kəm ilat məmə, “Okəmə rəham napən kəiu, os-ipən kit kəm suah kit itəm rəhan tikə, kən okəmə nigam nagwənən tatig, os-ipən məsin kəm netəmin u nigilat tikə.”

¹² Netəm neen rəha nosən məni rəha takis kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən kəmotətapəh o Jon məmə, “?Naka u itimat ekotəkəike motol?”

¹³ Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotosən məni o netəmin taprəkis-in itəm tahmen əm məmə onəkotos.”

¹⁴ Kən mopaəl min neen kəmotətapəh min, “?Kən tahro etimat? ?Naka u itimat ekotəkəike motol?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotolən nəginən kəm netəmin məmə, ‘Okəmə nəsotos-ipamən məni, kən oekotol nəhməən kəm itəmat.’ Kən sotolən nəginən kəm netəmin məmə, ‘Okəmə nəsotos-ipamən məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmə nəmotol nat kit tərət.’ Nikitəmat otəkəike magien o nos ətuatipən nətəuən rəhatəmat kən in əm un.”

¹⁵ Kən netəm min əh koatəsahgin, kən nikilat tatəht Jon məmə kətəh in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa.

¹⁶ Kən Jon təmuhalpin rəhalat nətəligən məmə, “İatol baptais etəmat e nəhau, məto etəmin kit tatuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkis-in io. Kən io ləhau agin, esahmenən məmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək.* Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmin Rəha Uhgın ne nigəm.

¹⁷ In tatətul matip o nehman nolən rəha netəmin məmə otoor ilat, netəm kotəwir ne netəm kotərət, tahmen-pən e etəm tətəsum. Tatiləs fok o nafəl rəkisən nuwigi noa wit məmə otos nipətin itəm təwir. Netəmin itəm kotəwir kotahmen e nipəti wit, tatos ilat matuwın latuənu. Məto netəmin itəm kotərət kotahmen-pən e nuwigi noa wit, tatərakin-pən ilat e nigəm asol itəm tatuəp nammun tikə.”

¹⁸ Kən Jon təmamnus-iarəp nammusən təwir e nəghatən tēpət məmə otiuw-pa nətəligən rəha netəmin kotuwın o Uhgın.

Herot təmiləs-ipən Jon Baptais e kalapus

3:6: Aes 40:3-5   **3:7:** Mat 12:34; 23:33   **3:8:** Jon 8:33,39   **3:9:** Mat 7:19   **3:12:** Luk 7:29

* **3:16:** Nəghatən ətuatip rəha Jon tatən məmə, “esahmenən məmə ekikis rəkis nol e rəhan put.” Wək u, in wək rəha slef.   **3:16:** Wək 13:25

¹⁹ E nian əh, Herot Antipas təmit-irəkis Herotias inu pətaguıhl rəha pian, kən təmol nətəmmat tēpət ifəm kotərat. Kən o nolən mın əh, Jon təmən əskasik məhai Herot Antipas o nolən rat mın rəhan.

²⁰ Kən Herot Antipas təmatig mol mın nolən rat kit mın taprəkis, inəh təmiləs Jon muwin mahtosig-in e kalapus.

*Jon təmol baptais e İesu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)*

²¹ Məto e nian Jon təməsuwinən əh e kalapus, kən in təmatol baptais e netəmmim mın, kən İesu mın in təmuwa, kən Jon təmol baptais lan. Kən nian İesu təmatəfak, Uhgın təmerəh e neai,

²² kən Narmin Rəha Uhgın təmisi-pər matite, nıpətin tahmen-pən e mak muwa məpələh-pər e İesu, kən nəwıa Uhgın təmisi-pən e nego e neai matən məmə, “Ik netik keike, ekolkeike pik ik, kən nıkik tagien pik agın ron ik.”

*Pipi rat mın rəha İesu
(Mat 1:1-17)*

²³ Nian İesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən e tate. Netəmmim nıkilat tatəht məmə in nəti Josep.

Kən Josep in nəti Heli,

²⁴ Heli in nəti Matat,

Matat in nəti Lifae,

Lifae in nəti Melki,

Melki in nəti Janae,

Janae in nəti Josep,

²⁵ Josep in nəti Matatias,

Matatias in nəti Amos,

Amos in nəti Neham,

Neham in nəti Esli,

Esli in nəti Nagae,

²⁶ Nagae in nəti Mahat,

Mahat in nəti Matatias,

Matatias in nəti Semein,

Semein in nəti Josek,

Josek in nəti Jota,

²⁷ Jota in nəti Joanan,

Joanan in nəti Resa,

Resa in nəti Serupapel,

Serupapel in nəti Sealtiel,

Sealtiel in nəti Neri,

²⁸ Neri in nəti Melki,

Melki in nəti Ati,

Ati in nəti Kosam,

Kosam in nəti Elmatam,

Elmatam in nəti Er,

²⁹ Er in nəti Josua,

Josua in nəti Eliesa,

Eliesa in nəti Jorim,

Jorim in nəti Matat,

Matat in nəti Lifae,

³⁰ Lifae in nəti Simeon,

Simeon in nəti Juta,

Juta in nəti Josep,

Josep in nəti Jonam,
 Jonam in nəti Eliakim,
³¹ Eliakim in nəti Melea,
 Melea in nəti Mena,
 Mena in nəti Matata,
 Matata in nəti Natan,
 Natan in nəti Tefit,
³² Tefit in nəti Jese,
 Jese in nəti Opet,
 Opet in nəti Poas,
 Poas in nəti Salmon,
 Salmon in nəti Nason,
³³ Nason in nəti Aminatap,
 Aminatap in nəti Atmin,
 Atmin in nəti Ani,
 Ani in nəti Hesron,
 Hesron in nəti Peres,
 Peres in nəti Juta,
³⁴ Juta in nəti Jekop,
 Jekop in nəti Aisak,
 Aisak in nəti Epraham,
 Epraham in nəti Tera,
 Tera in nəti Nahor,
³⁵ Nahor in nəti Seruk,
 Seruk in nəti Rehu,
 Rehu in nəti Pelek,
 Pelek in nəti Eper,
 Eper in nəti Sela,
³⁶ Sela in nəti Kaenan,
 Kaenan in nəti Apaksat,
 Apaksat in nəti Sem,
 Sem in nəti Noah,
 Noah in nəti Lamek,
³⁷ Lamek in nəti Metusela,
 Metusela in nəti Inok,
 Inok in nəti Jaret,
 Jaret in nəti Mahalalel,
 Mahalalel in nəti Kenan,
³⁸ Kenan in nəti Enos,
 Enos in nəti Set,
 Set in nəti Atam,
 kən Atam təmisi-pən e Uhgin.

4

Setan təmos-ipən-os-ipən

kəm Iesu

(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Narmın Rəha Uhgin təmərtoah e nəmegəhən rəha Iesu, kən e nian in təmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmın Rəha Uhgin təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwın əpəh ikin taruən-aruən ikin.

² Kən e nian foti, Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian mın rafın əh, in təməsəgwənən, kən e namnun nian mın əh, nəumis təmus wir in.

³ Kæn Setan tæmæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Okæmæ ik Næti Uhgîn, æn-ipæn kæm kæpiel u mæmæ otæuhlin muwa mol pîret lan.”

⁴ Kæn Iesu tæmuhalpîn mæmæ, “Kæmæte e Naoa Ræha Uhgîn mæmæ, ‘Netæmim okol kæsotatigæn e nagwænæn æm’ ”

⁵ Kæn Setan tæmit Iesu mian æpæh nitot æfæmæh kit, kæn roiu agin-æh min æm, tæmægætun in e kantri min rafin e nætueintæn, ne nasanænæn ræhalat,

⁶ kæn tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Io ekælæhæu-pinæ e nelmæm næræmæwæn e nimæptæn min, ne nautæ ræhalat min rafin, mæto-inu natimnat rafin æh tætatig e nelmæk, kæn ekîttun negæhan-inæn kæm etæmim pah itæm iakolkeike mæmæ ekos-ipæn kæm in.

⁷ Mæto okæmæ ik onakæfak kæm io, kæn natimnat rafin min u, okotuwa ræham.”

⁸ Kæn Iesu tæmuhalpîn ræhan næghatæn mæmæ, “Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ, ‘Onækotafak æm kæm ræhatæmat Iæræmæwæ Uhgîn, kæn in æm, onækotol æm ræhan nætæligæn.’ ”

⁹ Kæn Setan tæmit in minuwîn æpæh Jerusalem e nætuei nimæ æpæh ilis agin e Nimæ Ræha Uhgîn. Kæn tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Okæmæ ik Næti Uhgîn, kæn iwig ukîn-u,

¹⁰ mæto-inu kæmæte-pæn e Naoa Ræha Uhgîn mæmæ, ‘In otahl-ipa nagelo min ræhan okotuwa motehm wir ik,’

¹¹ kæn tæmæte-pæn mæmæ, ‘Okotilæs ik ilis e nelmilat mæmæ onækæsorinæn nelkæm e kæpiel.’ ”

¹² Kæn Iesu tæmuhalpîn ræhan næghatæn mæmæ, “Naoa Ræha Uhgîn tatæn min mæmæ, ‘Okol nækæstos-ipæn-os-ipænæn kæm ræhatæmat Iæræmæwæ Uhgîn mæmæ otol nat kit, kæn mæmæ onækotæplan mæmæ in tætatig itæmat min, o kæp.’ ”

¹³ Kæn nian Setan tînol namnun rafin nos-ipæn-os-ipænæn ræhan, in tæmagim muwîn isæu o Iesu matæsahgîn mæmæ nian wir kit min ræhan otæpanuwa min.

Iesu tæmætuoun ræhan wæk æpæh Kalili

(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Kæn Iesu tæmitælig-pæn Kalili, kæn nasanænæn ræha Narmîn Ræha Uhgîn tæmærioah e næmegæhæn ræhan. Kæn kæmamnus-amnus in titælau e nimæptæn æh.

¹⁵ Kæn Iesu tæmægætun e nimæ ræha nuæfiminæn min, kæn netæmim rafin koatænwiwi in.

Netæm Nasaret

kæmotapæs Iesu

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Kæn Iesu tæmuwa Nasaret, ikin æh in tæmepæt ikin aupæn. Kæn e nian ræha Sapat, in tæmuwîn e nimæ ræha nuæfiminæn tahmen æm mæmæ in tæmatol mihin nian min. Kæn in tæmatol mæmæ otæfin Naoa Ræha Uhgîn,

¹⁷ kæn kæmos-ipæn naoa itæm kæmai-u-aiu ræha ien u Aesea. Kæn in tæmurapik itæm Aesea tæmæte-pæn tatæn næhlan mæmæ,

¹⁸ “Narmîn Ræha Uhgîn tætatig lak mæto-inu tæmitæpun io mæmæ ekæn-iaræp namnusæn tæwir kæm ian-rat min. Kæn tæmahl-ipa io mæmæ ekuwîn mæn-ipæn kæm netæm kotatig e kalapus mæmæ ekikis ilat, kæn mahl-iaræp ilat, kæn mæn-ipæn kæm iganæmtin æpis min mæmæ okotehm min nat. Kæn tæmahl-ipæn io mæmæ ekuwîn mikis nikin rat min itæm kotatig e nelmin netæm pisin, itæm koatol tærat kæm ilat,

¹⁹ kæn mæn-iaræp mæmæ nian tînuwa rækis mæmæ Iæræmæwæ otægætun ræhan næwiræn kæn mosmegæh netæmim.”

²⁰ Təməfin rəkis naoa un, kən maiuiau min mos-ipən titəlig-pən o etəm tatehm wir naoa min, kən təməpələh məmə otəgətun netəmim. Kən niganəmti netəmim rafin e nimə rəha nuəfiminən təmatətül əm lan.

²¹ Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan məmə, “Roiu agin e nian itəm nakoatətəlig lan e Naoa Rəha Uhgın, Uhgın tatol əp nəghatən min əh məmə tinatuwa otol nıpahrienən.”

²² Netəmim rafin koatənwiwi in, kən narmilat tatiwig o nəghatən wir min itəm tatən, kən motən kəm ilat min məmə, “?Nəti Josep u, o kəp?”

²³ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekitun məmə onakoatən nəghatən oas u kəm io u tatən min-nulan məmə, ‘Tokita, ol-wir atıp-tu nıpətım,’ u nıpətın məmə, ‘Natımmat min əh itəm katən məmə nəmol rəkis ilat əpəh Kapaneam, təwir məmə nakuwa mol min ilat ikin-u imam ikin.’

²⁴ Nıpahrienən, iakatən kəm itəmat məmə netəmim okol kəsotisiai-inən ien kit itəm təmisi-pən elat.

²⁵ E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfikən mos nup kışil ne məwig sikis, kən nəumis təman ikin min rafin nagwənən təmikə. Kən ekən nıpahrienən kəm itəmat məmə, e nian əh, nəutahlimis tıpət ikin-u İsrəl,

²⁶ məto Uhgın təməsahl-ipənən Elaija məmə otuwın masitu elat. Kəp. In təməhl-ipən məmə otasitu əm e nəutahlimis kit əpəh ikin Saeton e taon Sarefat, kən pətan u in İaihlua kit.

²⁷ Kən e nian rəha ien Elisa, netəmim tıpət kəmotatig İsrəl itəm kəmoatos nımisən rəha nuwigitəm u leprosi, kən Elisa təməsol-wırən kit ne. Məto in təmol-wir əm Neman u etəm Siria, İaihlua kit.”

²⁸ Kən e nian netəmim e nimə rəha nuəfiminən kəmotəto nəghatən əh, neməha təmol pik ilat.

²⁹ Kən kəmotəruapik kətul motaskəlim İesu, motiləs motiet e taon, motuwın əpəh lekiəkis e nıkalı taon məmə okotərakin-iarəp.

³⁰ Məto İesu təmalıwək əm miet ilugin-in ilat minatuwin.

*İesu təməhl-iarəp narmın rat e etəmim kit
(Mak 1:21-28)*

³¹ Kən İesu təmeıuiau muwin əpəh Kapaneam, taon kit min rəha Kalili. Kən e nian rəha Sapat, in təmatəgətun netəmim.

³² Kən netəmim itəm kəmoatəto rəhan nəgətunən, narmilat təmiwig pik ron məto-inu rəhan nəghatən təfigəm, nıpətən əh-ikin.

³³ Kən in əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, kən suah kit əh-ikin itəm narmın rat kit tətətig lan. Kən in təmagət əfəməh məmə,

³⁴ “!Ei, İesu etəm Nasaret! ?Tahro? ?Nəmatuwa məmə onakərəkın itimat? Ekitun rəkis ik. !Ik Etəm Asim rəha Uhgın!”

³⁵ Məto İesu təməghat əskasik lan məmə, “!Ahh, sagətən! !Iet magım e suah un!” Kən narmın rat əh təmol suah un tiet morin-pən e nıməptən ilugin-in ilat, kən in təmiet magım lan, məto təməsərəkınən suah un.

³⁶ Kən netəmim rafin ikin əh, narmilat təmiwig kən moatən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei! ?Nəgətunən naka u? Suah əh, in tatəghat əskasik e narmın rat min e nəghatən rəha nıpətən ne nəsanənən, kən ilat koatiet e netəmim.”

³⁷ Kən nammusun rəha İesu təmaıu mıtəlau e nıtən əh.

*İesu təmol-wir netəmim tıpət
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)*

38 Iesu tāmätul kən miet e nimə rəha nuəfiminən muwin əpəh e nimə rəha Saimon.* E nian əh, uhu Saimon tatimis tatətəp-ətəp asol, kən ilat kəmotəp-ipən kəm Iesu məmə otol-wir.

39 Kən Iesu tāmätul-pən iuəhkir ron məghat əskasik kəm nətəp-ətəpən, kən nətəp-ətəpən tənika. Kən roiu agin-əh min əm, pətaguihl u tāmätul minatol nagwənən nigilat.

40 Nian mit tiniwig rəkis,† netəmim kəmos netəmim rafin itəm koatimis e nimisən pisin pisin min moatuwa o Iesu. Kən təmələhəu-pən nelmin elat kitiah kitiah, kən ilat rafin kəmotəmegəh.

41 Kən iərmis min kəmotiet motagim e netəmim tepət motagət əfəməh məmə, “!Ik Nəti Uhg’in!” Məto təmagət əskasik elat mahtosig-in ilat o nəghatən məto-inu ilat kotitun məmə in Kristo itəm Uhg’in təmahl-ipa.

42 Kən kəmən lawigin, Iesu tāmiet ikin əh muwin əpəh ikin kit itəm netəmim kotikə ikin. Məto netəmim kəmotəam-in, kən nian kəmotəhm, kən kəmotuwa ron motalkut məmə okotən-iəhəu məmə in otəsagimən mapəs ilat.

43 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp. Io ekəkəike muwin latuənu pisin min neen, mən-iarəp namnusen təwir rəha nərəmərəən rəha Uhg’in, məto-inu Uhg’in təmahl-ipa io məmə ekol mihin.”

44 Kən in tamatuwin matan nitən Jutia matən-iarəp nəghatən rəha Uhg’in e nimə rəha nuəfiminən min.

5

Aposol min itəm Iesu təmaupən maun-in ilat (Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Nian kit, Iesu tāmätətul e nikalı nəhəu asol, nərgin u Lek Kalili.* Kən nimanin netəmim kəmotuwa kətul kitəlau lan məmə okotəto nəghatən rəha Uhg’in.

2 Kən in təmehm pot kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs kətuəmahl e noa niməkləkil, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net min.

3 Kən Iesu təmər e pot rəha Saimon†, kən in təmətəpəh o Saimon məmə otiw-iarəp pot tuwin ihluə məsin. Nian Saimon təmətig-iarəp pot, kən Iesu təməpələh lan matəgətun netəmim.

4 Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, “Saimon, otasue kotuwin əpəh lokamnim, kən nakotərəkin rəhatəmat net məmə nakotos nəm neen.”

5 Kən Saimon təmən məmə, “Etəm-iasol, lapin itimat emotalkut pik o nat u mətoahgin-pa tinian, məto eməsosən nəm kit ne. Məto ik ninən min məmə okotuwin, kən tol nəhlan, pəs okotuwin min motərakin rəhatimat net min.”

6 Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmos nəm tepət tepət e rəhalat net, kən net min rəhalat kəmotər kasis wir e nəm min, kən net min kinotətuoun minotəhap-əhap.

7 Kən ilat kəmotəun-in-pən ilat min neen e pot kit min məmə okotuwa kasitu elat. !Kən kəmotuwa kəmki-pən nəm e pot kərən mil kuər mərioah e nəm, iuəhkir əm pot mil kətuamnim!

* **4:38:** Nian min neen, kətaun-in Saimon Pita məmə, “Saimon,” kən nian neen, kətaun-in məmə, “Pita.” † **4:40:** Lou tatən məmə etəmim ko təsiləsən etəm tatimis e nian rəha Sapat. Məto nian mit tiniwig rəkis, kən Sapat tinol namnun, kən netəmim kotitun niləsən netəmim. **4:41:** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23 * **5:1:** Nəghatən Kris ətuatit tatan məmə, “Lek Kenesaret” u nərgin kit min rəha Lek Kalili. **5:1:** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10 † **5:3:** Inu Saimon Pita. **5:5:** Jon 21:3-8

⁸ Nian Saimon Pita tæmehm nat u, kæn tæmsin-pæn nulîn o Iesu e nisialiæn matæn mæmæ, “!Iæræmæ, uwîn isæu ron io mæto-inu, io esahmenæn, io iol tæfagæ rat!”

⁹ In tatæghat min-nulan mæto-inu in ne netæm min æh e pot mil, kæmotaut pik narmilat tiwig o næm min itæm kotepæt pik næhlan.

¹⁰ Kæn Jemes ne Jon, næti Sepeti mil itæm kætæhalol wæk ilæhal Saimon, ilau min kæmuaut pik narmilau tiwig o næm min u.

Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæm Saimon mæmæ, “Æsæginæn. Ik etæmim ræha niuwæn næm, mæto roiu æh matuwîn, ik onakiuw-pa netæmim.”

¹¹ Kæn e nian ilat kæmotiuw-par ræhalat pot min, kæn moatæpæs natimnat rafin motuarisig-in æm Iesu, kæn motuwa ræhan min netæmim.

Iesu tæmol-wir etæm tatos nimisæn u leprosi[‡]
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Nian Iesu tæmæwaliwæk e taon kit, suah kit itæm tatos nimisæn u leprosi tæmaliwæk muwa. Nimisæn u leprosi tæmiræfin nipætîn. Kæn nian in tæmehm Iesu, tæmeiuaiu misin-pæn nipinægin e nisip matos-ipæn nisialiæn kæm in, kæn in tæmætæsæk matakæike ron matæn mæmæ, “Iæræmæ, okæmæ nakolkeike, kæn nækitun nol-wiræn io, kæn mafæl rækis namkimikæn lak.”

¹³ Kæn Iesu tæmæg-æfæmæhin-pæn nelmin mælæhæu-pæn lan mæn mæmæ, “Æwæh. Iakolkeike. !Æwir-ta!” Kæn roiu agin-æh æm, nimisæn u leprosi tæmagim mikæ lan.

¹⁴ Kæn Iesu tæmæn-iæhau mæmæ otæsæn-iaræpæn natimnat min u kæm netæmim, mæto in tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Uwîn mehm pris kit pæs in otehm mæmæ nipætîm tinol min-nulan, kæn os-ipæn sakrifais kæm Uhgîn itæm Lou ræha Moses tæmæn o suah kit itæm ræhan leprosi tatikæ, kæn netæmim okotitun mæmæ nipahrienæn ninæwir, kæn ræham namkimikæn tinikæ.”

¹⁵ Mæto namnusan ræha Iesu tatiæt matuwîn ikin min rafin, kæn nimanin netæmim kæmotuwa mæmæ okotætellig-in ræhan nægætunæn kæn mæmæ in otol-wir nimisæn min ræhalat.

¹⁶ Mæto nian tepæt, tatuwîn ikin taruæn-aruæn ikin, in pisin æm, mæmæ otatæfak.

Iesu tæmol-wir etæm nipætîn mæsin tæmimis
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Nian kit, Iesu tæmatægætun æpæh imæ e nimæ kit, kæn Farisi min, ne lægætun min ræha Lou, ilat æh-ikin koatæpælæh, kæmotisi-pæn æpæh latuænu min e nitæn Kalili, ne nitæn Jutia, ne taon Jerusalem. Kæn næsanænæn ræha Iæræmæ tætatig o Iesu mæmæ in otol-wir netæmim u koatimis.

¹⁸ E nian æh, netæmim neen kæmotilæs suah kit motuwa itæm tætapil æm e nimitiwîn ræhan mæto-inu nipætîn mæsin tæmimis. Kæn ilat kotalkeike mæmæ okotilæs motælæhæu-pæn e nelki Iesu.

¹⁹ Mæto ilat kotærruru nuwînæn imæ mæto-inu netæmim tepæt æh-ikin. Kæn kæmotuwîn æpæh ilis e nimæ motos-irækis næhgi nimæ mæsin,[§] kæn motæhlman-æhlman suah un tatiæt e nimitiwîn ræhan muwîn iuæhkir æm o Iesu.

²⁰ Nian Iesu tæmehm ræhalat nahatætæn, kæn tæmæn mæmæ, “Iolik. Ræham nolæn rat min, io emos-irækis.”

5:11: Mat 19:27   ‡ **5:11:** E Naoa Ræha Uhgîn, næghatæn u “leprosi” tatæghat-in nimisæn pisin pisin min ræha nuwigitam.   Nimisæn min u tatarækin nuwigitam, kæn Lou ræha Moses tatæn mæmæ suah kit itæm tæmos nimisæn næhlan, in tamkimik e niganæmti Uhgîn.   Afin Levitikas itæm tepæt 13-14.   **5:14:** Lev

14:1-32   § **5:19:** E nian æh, kæmol næhgi nimæ neen e tael. Kæn netæm min u kæmotos-irækis tael min neen mæmæ otol kuhal tahmen e suah u itæm in tatimis.   **5:20:** Aes 43:25; Luk 7:48

21 Kæn iægætun min ræha Lou ne Farisi min nikilat tæht mæmæ, “?Etæmim naka u tatæghat ausit mæmæ in Uhgîn? Uhgîn æm in titun nos-irækisæn nolæn rat min ræha netæmim.”

22 Iesu in titun æm ræhalat nætægæn, kæn in tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Tahro nakoatætæg min-nulan?”

23 ?Naka in timætæg mæmæ ekæn, ‘Ekos-irækis ræham tefagæ rat min,’ o ‘Ðtul maliwæk?’

24 Kæn roiu onækotehm mæmæ Næti Etæmim tatos nepætæn o nos-irækisæn tefagæ rat min ikin-u e nætueintæn.” Kæn in tæmæn kæm suah u tatimis mæmæ, “Ðtul, milæs ræham nimitiwîn maliwæk matuwîn imam ikin.”

25 Kæn roiu agîn-æh min, suah u tæmætul milæs ræhan nimitiwîn minataliwæk matænwiwi Uhgîn minatuwîn.

26 Kæn ilat rafin kæmotaut pik ron narmilat tiwig, kæn moatænwiwi nærgi Uhgîn, kæn motasiæp kæn moatægîn mæsin moatæn mæmæ, “Næman, roiu kitat kæmotehm nat pispis agîn.”

*Iesu tæmaun-in Lifæ
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)*

27 Uarisig e natimnat min u, Iesu tæmiet maliwæk matuwîn, kæn in tæmehm suah kit itæm tatos mæni ræha takis, nærgin u Lifæ, tatæpælæh ikin katatou takis ikin. Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Wa, muarisig-in io muwa ræhak etæmim.”

28 Kæn in tæmapæs natimnat min rafin ræhan, mætul muarisig-in Iesu.

29 Kæn Lifæ tæmol nagwænæn asol kit ræha Iesu æpæh e ræhan nimæ. Kæn netæmim tepæt itæm koatos mæni ræha takis, ne netæmim æpnæpin min kæmotuwa moatæpælæh kælæh ilat min ilat mæmæ okotagwæn.

30 Kæn Farisi min ne netæmim neen min ræhalat itæm iægætun min ræha Lou, nikilat tæsagienæn kæn moatæn-æn kæm netæmim ræha Iesu mæmæ, “?Tahro itæmat nakotagwæn kælæh æm itæmat netæmim itæm koatos mæni ræha takis ne netæm nol tæfagæ rat?”

31 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Etæmim itæm in tæsimisæn, tæsuwînæn mehm tokita. Mæto etæm tatimis, in otækæike muwîn mehm tokita.

32 Io emæsuwamæn mæmæ ekaun-in netæm itæm nikilat tæht mæmæ kotætutæp rækis mæmæ okotæuhlin nætægæn ræhalat o nolæn tarat min itæm koatol. Mæto emuwa mæmæ ekaun-in netæm kotærat mæmæ okotæuhlin ræhalat nætægæn.”

*Nolæn ræha napæsæn nagwænæn o Uhgîn
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)*

33 Kæn ilat kæmotæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Netæmim ræha Jon Baptais, nian rafin koatapæs nagwænæn kæn katæfak kæm Uhgîn, kæn netæmim ræha Farisi min koatol æm nat kitiaæh, mæto ræham netæmim min kotagwæn æm katilpin. ?Tahro?”

34 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Nian itæmat nækoatol nagwænæn ræha etæmim itæm tæmol æm marit, mæto nækotæn kæm ræhan min mæmæ okotækæike motapæs nunæn nagwænæn, o kæp? !Kæp!

35 Mæto nian tatuwa itæm netæmim okotilæs-irækis suah u itæm tæmol æm marit motilæs kan isæu o ræhan min netæmim. Kæn e nian æh inæh, ilat okotapæs nagwænæn lan.”*

36 Kæn Iesu tæmuæh min nimæa næghatæn kit tol min-nulan mæmæ, “Okol suah kit tæsosæn napæn wi ræhan mæhap mæsin, kæn mæhl-pæn e napæn oas

5:24: Jon 5:8   5:30: Luk 15:1-2   5:34: Jon 3:29   * 5:35: “Etæmim itæm tæmol æm marit” tatæpsen-pæn Iesu, kæn “ræhan min netæmim” tatæpsen-pæn netæmim min ræha Iesu.

māmā otāhlosig-in itām tāmērāh. Māto okāmā tatol nāhlan, kēn otārākin rāhan napān wi, kēn napān wi māsin okol tāsāhl-pān wīrān ilau napān oas.

³⁷ “Kēn okol suah kit tāsosān wain wi miuw-pān e pātāl oas u tāsкасик, pātāl itām kāmōl e nuwigi nāni.† Okāmā suah kit tatol min-nāhlan, kēn wain wi otāhlāpik kēn mol pātāl oas in otasis kēn mīmerāh mahtipērāh, kēn wain in otaiu melāg, kēn pātāl min, in otārat.

³⁸ Māto wain wi okākāike kiuw-pān e pātāl wi.

³⁹ Kēn etāmim itām tāmānim wain oas rākis, in tāsolkēikēan māmā otānim min wain wi, māto-inu in otān māmā, ‘Wain oas in tawīr.’ ”

6

Netāmim rāha Iesu kāmōatāhl wit e nian rāha Sapat

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Nian kit e Sapat, Iesu ne rāhan min netāmim kāmotaliwāk motuwa e nasumān min rāha wit, nat kit tahmen e rais, kēn rāhan min netāmim kāmōtāhl wit neen motawig rākis niwin, kēn moatun. ² Māto Farisi min neen koātān māmā, “!Ei! Nian u-roiu in Sapat, kēn nolān u nākoatol tatātāghl Lou. ?Tāhro itāmat nākoatol min-nāhlan?”

³ Kēn Iesu tāmān-ipān kām ilat māmā, “?Itāmat nāsotāfinān e Naoa Rāha Uhgīn, natimnat min āh itām Kig Tefit tāmōl aupān? In ne rāhan min netāmim, nāumis tāmōs ilat.

⁴ Kēn in tāmūwin imā e nimā tapolān rāha Uhgīn, tāmōs pīret u itām pris min kinotos-ipān rākis kām Uhgīn. Kēn Lou tatān māmā pris min ām kotitun nunān, māto Tefit tāmūn kēn mōs-ipān neen kām rāhan min netāmim māmā okotun.”

⁵ Kēn Iesu tāmān-ipān kām ilat māmā, “Io, Nāti Etāmim, ekatārāmārā e nian rāha Sapat.”

Iesu tāmōl-wīr etāmim e nian rāha Sapat

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Kēn e nian pīsīn kit min rāha Sapat, Iesu tāmūwin āpāh imā e nimā rāha nuāfīmīnān, matāgētun netāmim. Kēn ikīn āh, suah kit āh-ikīn nelmin matip tāmīmis, tāsāg-ātuatip-inān.

⁷ Kēn iāgētun min rāha Lou, ne Farisi min, ilat koatalkālik māmā okotehm-tu Iesu māmā otol-wīr suah u e nian rāha Sapat, pās ilat kotitun nānān māmā Iesu tāmātāghl Lou.

⁸ Māto Iesu tāmītan ām rāhalat nātāligān, kēn tāmān-ipān kām suah u itām nālmin tāmīmis māmā, “Wa, mātul aupān e nīgānāmti netāmim rafin.” Kēn tāmūwin mātul-pān āh aupān.

⁹ Kēn Iesu tāmān-ipān kām ilat māmā, “!akolkeike māmā ekātāpāh-in nat kit otāmat. ?Tāhro? ?E nian rāha Sapat, nolān naka in tātuatip e Lou māmā okol, okol nat wīr, o okol nat tārāt? ?Okosmegāh etāmim, o okohamnu etāmim?”

¹⁰ Kēn tāmīsīlu ilat rafin mītālau, kēn tāmān-ipān kām etām nelmin tāmīmis māmā, “?g-ātuatip-in nelmām.” Kēn suah āh tāmāg-ātuatip-in nelmin, kēn nelmin tāmāwīr.

¹¹ Māto netām min āh, nīkilat tīnārat pik āgin, kēn kīnoatāghat-āghat kām ilat min māmā okotāhro e suah āh Iesu.

Iesu tāmītāpun tuelef aposol min rāhan

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

† 5:37: E nian āh, kāmōl pātāl rāha wain e nuwigi nāni. Pātāl wi in timātmtāg o nahgīgān. Māto pātāl oas in tāsкасик kēn okol tāsahgīgān. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kēn nahgīn tātāhlāpik pātāl tātāsis. 6:1: Dut 23:25 6:2: Jōn 5:10 6:3: 1 Saml 21:1-6 6:4: Lev 24:5-9

¹² Kæn e nian min əh, Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot məmə otəfak, kæn in təmətatig matəfak kəm Uhgın e nian əh mətoarus tian.

¹³ Kæn tınian, təmaun-in rəhan min netəmim məmə okotuwa kehm. Kæn təmitəpun rəkis tuelef, maun-in nərgilat məmə aposol min.

¹⁴ Nərgi aposol min u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərgin wi məmə Pita, ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu,

¹⁵ ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nəti Alfeas, ne Saimon u kətaun-in məmə Selot,*

¹⁶ ne Jutas nəti Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-in-pən Iesu kəm rəhan min tıkimir min.

*Iesu təməgətun netəmim kæn mosmegəh netəmim itəm kəmoatimis
(Mat 4:23-25)*

¹⁷ Kæn Iesu ne rəhan aposol min kəmotiet e nitot u moteiuaiu motuwa motatig e nitən iəmahl ilat rəhan netəmim tepət, ne nımanin netəmim tepət min kəmotisi-pən nitən Jutia, ne Jerusalem, ne nıkalkal nitəhəi ikin Taea ne Saeton.

¹⁸ İlat kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kæn məmə in otol-wir nımisən min rəhalat. Kæn in təmol-wir netəmim itəm narmin rat min kəmoatərəkın ilat.

¹⁹ Kæn netəmim itəm kəmotətul moatıləu lan, kəmotalkut məmə okotek məto-inu nəsanənən tətisi-pən lan matol-wir ilat rafin.

*Nagianən ne nəratən
(Mat 5:1-12)*

²⁰ Kæn Iesu təmasıpən mehm rəhan min netəmim, kæn tən-ipən kəm ilat məmə,

“İtəmat u ian-rat min, nakoatətig e nəwırən pəhrien. In nəwırən pəhrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgın, kæn in tətəramərə etəmat.

²¹ İtəmat itəm nakotəam-in nagwənən əh-roiu, nakoatətig e nəwırən pəhrien. In nəwırən pəhrien məto-inu, onəkotən məmə, ‘Əwəh, təhmen.’

İtəmat itəm nakotasək əh-roiu, nakoatətig e nəwırən pəhrien. In nəwırən pəhrien məto-inu onəkotalah.

²² Nakoatətig e nəwırən pəhrien nian netəmim koatətəhau itəmat, kæn kəsegəhan-inən itəmat məmə onəkotol natımnat kitiəh itəmat min ilat, kæn katən rat itəmat, kæn katərəkın-rəkın nərgitəmat məmə itəmat rəha iərmis min, kæn ilat koatol nolən min əh kəm itəmat məto-inu io Nəti Etəmim, kæn itəmat rəhak min.

²³ “E nian min əh, otəgien, kæn motətıp-ətıp e nagianən məto-inu nətouən asol rəhatəmat rəha natımnat min əh tətətig əpəh e nego e neai. Nikitəmat otəgien məto-inu tıpilat min kəmoatol nolən kitiəh əm kəm ien min əupən ikin.

²⁴ “Məto, kəsi, nəhməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat nautə tepət roiu məto-inu, nınotos rəkis nagianən rafin itəm onəkotos.

²⁵ Kəsi, nəhməən asol otuwa otəmat itəm nakotəgwən pık moatəto təwir lan əh-roiu məto-inu, nəumis otəpanus itəmat.

Kəsi, nəhməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu məto-inu, nəpanotasək onəkotasək agin.

²⁶ Kəsi, nəhməən asol otuwa otəmat nian netəmim koatıləs-ipər nərgitəmat məto-inu, tıpilat min kəmotıləs-ipər mihin nərgi ien eıueıuə min əupən ikin.”

* **6:15:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4.
15:19; 16:2; 1 Pita 4:14

6:21: Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nol Əpən 7:16-17

6:22: Jon

*Otolkeike rəhatəmat
tikimər min*

(Mat 5:38-48; 7:12)

²⁷ Kən təmən min məmə, “Məto ekatən kəm itəmat itəm nakoatətəlig-in motitun məmə, nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimər min, kən motol təwir kəm netəm koatətəhau itəmat,

²⁸ kən nian netəmim koatau lərmis-in itəmat, məto itəmat onakotəpəh-in o Uhgın məmə otos-ipən rəhan nəwırən kəm ilat, kən onəkotəfak o netəmim itəm koatol tərət kəm itəmat.

²⁹ “Okəmə suah kit tatəm nıkapım, kən ahwin-pən nıkalın kit min tem. Okəmə suah kit tatıləs rəham kot, kən atətul matıp o nos-ipən minən rəham sot.

³⁰ Os-ipən nat naka kəm etəmim kit itəm tateasiə-in ron ik, kən etəmim itəm təmos rəham neen natimnat, apəs əm, məsəpəh-inən.

³¹ Kən otol təwir kəm netəmim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat.

³² “?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u koatolkeike itəmat, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koatol təwir kəm ilat min, kən moatolkeike ilat min.

³³ ?Kən okəmə nəkoatol əm təwir kəm netəm min əh itəm koatol təwir kəm itəmat, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koatol əm nat kitəh min.

³⁴ ? Kən okəmə nakoategəhan-in natimnat kəm netəmim neen itəm ilat kotitun nos-ipa minən nitain, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koategəhan-in natimnat kəm ilat min məmə nian kit kəpanotos-ipən min nitain tahmen.

³⁵ “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimər min, kən moatol təwir kəm ilat, kən moategəhan-in natimnat itəm kəmos məmə okəsotalpınən. Okəmə nəkotol nəhlan, kən rəhatəmat nətəuən əsol tətətig, kən nakotuwa nenəti Uhgın İlis Agin, məto-inu in tatol təwir kəm netəm naumis min, kən tatol təwir min kəm netəmim itəm kəsotənən məmə nıkilat tagien o natimnat wır itəm in tatol kəm ilat.

³⁶ Otəsəkıtun netəmim tahmen əm e rəhatəmat Tata tətəsəkıtun netəmim.”

Əsənən nolən rəha etəmim

(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)

³⁷ Kən İesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etəmim məmə in tərət, kən pəs kəsənən rəham nolən məmə in tərət; əsənən məmə suah kit otəkəike mos nalpınən o təfagə rat kit rəhan, kən pəs kəsənən məmə ik onakəkəike mos nalpınən o təfagə rat kit rəham; aluın nolən rat rəha etəmim itəm təmöl kəm ik, kən pəs kaluın nolən rat rəham.

³⁸ Awte kən məhan nelməm kəm netəmim, kən kos-ipinə natimnat kəm ik, natimnat tepət tepət itəm kəmaii-pən kasin-asin kəgətəin, tər matərioah itəm okələhəu-pən ilat e nelməm. Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipinə tepət kəm ik, məto okəmə natos-ipən noan məsin əm, okos-ipinə noan məsin əm kəm ik.”

³⁹ Kən in təmuəh nımaa nəghatən kəm ilat məmə, “İganəmtin əpis ko təsitən iganəmtin əpis kit min. !Kəsi, okiaiwig-pən e noakimil əsol!

⁴⁰ Etəm tatətəlig, in təsaprəkis-inən rəhan iəgətun, məto etəmim itəm tətətəlig-in wır matətəu-pən iəgətun e nətəligən min rafin, in otuwa mahmen e rəhan iəgətun.

⁴¹ “?Təhro nakatən nısip noan məsin itəm təmuwın e nıganəmti piəm, məto nıkim təsəhtən nig əsol itəm tətətig e nıganəmtim?

⁴² ?Okəmә nakәsehмән nig asol әpәh e niganәmtim, kәn onakahro min-nulan mos-irәkis nisip e niganәmti piam? !Rәhatamat nәнән tәwir, mәto nikitәmat tamkimik! Aupән mos-irәkis nig asol e niganәmtim, kәn mitun nehm wirән nisip e niganәmti piam kit.

⁴³ “O nat әh inәh, iatән mәмә, nig katun tikә itәм tatoe-in nig kәsunән, tahmen-pән әm e nig kәsunән tәsoe-inәn nig katun,

⁴⁴ mәto-inu etәmim tatitun nig e nehmән noan. Ko etәmim tәsәhlән noa nig katun e nolkosik, kәn ko etәmim tәsәhlән noa nig tәtehen e nol e luән.

⁴⁵ Etәм tәwir, nikin tәrioah e natimnat wir min, kәn in tatol natimnat itәм tәwir. Kәn etәм tәrat, nikin tәrioah әm e nolән tәrat min, kәn in tatol әm nolән tәrat; mәto-inu e nian tatәghat, kәn natimnat min әh e nikin koatiet.”

⁴⁶ Kәn Iesu tәмән mәмә, “?Tahro nakotaun-in io mәмә ‘Iәrәmәrә, Iәrәmәrә,’ mәto nәsotolән nat naka itәм ekatән?”

⁴⁷ Pәs ekәgәtun kәm itәмә nolән rәha suah kit itәм tatuwa ron io, kәn matәto nәghatән min rәhak, kәn matol natimnat min itәм ekatән ilat.

⁴⁸ “Kәn in tahmen әm e etәmim itәм tәmilәkin rәhan nimә. Aupән, tәmel nisip meiuaiu muwin mafәl wir kәpiel apin әpәh lәhau, kәn milәkin-pән rәhan ikin nimә. Nian nuhуән tәfik maiu maruәh muwa milәs pikән, mәto tәsәloalән lan, mәto-inu tәmilәkin wir tiәkis.

⁴⁹ Mәto etәmim itәм tatәto nәghatән rәhak kәn mәsolән, in tahmen-pән e etәmim itәм tatilәkin-pәр rәhan nimә tatәpәlәh-pәр әm e nimәptән. Nian nuhуән tәfik maiu maruәh muwa milәs pikән nimә, kәn әmun nimә tiet morin mimәlkin-mәlkin.”

7

Nahatәtәән rәha etәm-iasol kit rәha mopael min (Mat 8:5-13)

¹ Nian Iesu tәmәghat rәkis kәm netәmim un, kәn in tәmuwin әpәh e taon Kapaneam.

² Kәn ikin әh, etәm-iasol kit rәha mopael min rәha netәм Rom tәtatig, kәn slef kit әh-ikin rәhan itәм in tolkeike pik, mәto slef әh tatimis pik, rәhan nahmәән tәpәt.

³ Kәn e nian etәm-iasol әh tәmәto namnusән rәha Iesu, kәn in tәmahlәpis netәm-iasol neen rәha netәм Isrel mәмә okotuwin motән-ipән kәm Iesu mәмә otuwin mol-wir rәhan slef.

⁴ Kәn nian netәm-iasol min әh kәmotuwa motehm Iesu, motәtapәh әskasik ron motән mәмә, ‘Iәrәmәrә, tәtuatip әm mәмә nakasitu e suah әh,

⁵ mәto-inu in tolkeike pik kitat netәм Isrel, kәn in tәmilәkin nimә rәha nuәfimәnәn rәhatat.”

⁶ Kәn Iesu tәmәtәu-pән ilat. Kәn e nian kinoatuwa iuәhkir o nimә, etәm-iasol rәha mopael min tәmahl-ipән rәhan min netәmim kotuwin motehm Iesu moatән-ipән mәмә, ‘Iәrәmәrә, әsәlikiamtәән ik o nuwamән, mәto-inu esahmen-pәнән mәмә onәkuwa imak ikin.

⁷ Kәn tol min-nәhlan, io esimnәән mehm ik. Ik etәm-iasol kit, mәto io etәм lәhau әm. Mәto әghat әm, kәn rәhak slef, in otәsanән min.

⁸ Ekitun mәмә nimisән әh otәkәike mol nәwiam, mәto-inu io min, rәhak netәm-iasol min kotәrәmәrә lak, kәn iatol nәwialat, kәn mopael min neen әh-ikin itәм io ekәrәmәrә elat. Okәмә ekән kәm kit mәмә, ‘Uwin,’ kәn tuwin. Kәn okәмә ekән kәm kit mәмә, ‘Wa,’ kәn tuwa. Kәn okәмә ekән kәm rәhak slef mәмә, ‘Ol nat u,’ kәn in tol.”

⁹ Nian Iesu tæmæto næghatæn u, narmin tæmiwig pik o næghatæn ræha suah u. Kæn in tæmeirair mæn-ipæn kæn nimanin netæmim itæm koatætul uarisig in, mæmæ, "Ekætæn kæn itæmat mæmæ, suah u sænæmæ in etæm Isrel. Kæn nat æpnæpin noanol min ræha Isrel, mæto esehmæn ilat kit itæm ræhan nahatætææn iahgin tahmen-pæn lan."

¹⁰ Kæn e nian iahlæpis min ræha etæm-iasol kæmotitælig-pæn imæ, kæmotehm slef æh tinæsanæn rækis.

Iesu tæmosmegæh næti næutahlimis kit

¹¹ Kæn tæsuwæhæn e natimnat min u, Iesu tæmuwin e taon kit, nærgin u Nain, ilat ræhan min netæmim ne nimanin netæmim tepæt itæm koatuarisig-in in.

¹² Kæmol fenis e kæpiel titælu e taon æh, kæn e nian Iesu tæmuwa iuæhkir o nafiluwæ ræha taon, kæn tæmehm netæmim koatisi-pæn e taon moatalis etæm tæmimis kit. In etæm aluwæ iærman, næti næutahlimis kit noan kitiah æm. Kæn nimanin netæmim tepæt ræha taon koataliwæk kælæh ilat næutahlimis æh.

¹³ Kæn nian Iæræmæwæ tæmehm næutahlimis æh, in tæmasækitun pik, kæn mæn-ipæn kæn in mæmæ, "Æsasækæn."

¹⁴ Kæn tæmuwin mek pet itæm kætalis suah u tæmimis lan, kæn kæmotætul. Kæn Iesu tæmæn-ipæn mæmæ, "¡Etæm aluwæ! ¡Iætæn kæn ik mæmæ, ætul!"

¹⁵ Kæn etæm tæmimis tinæmegæh minætul, kæn mætuoun matæghat. Kæn Iesu tæmos-ipæn etæm aluwæ æh kæn ræhan mama.

¹⁶ Netæmim rafin kæmotægîn motasiæp, kæn moatænwiwi Uhgîn mæmæ, "¡Ien asol kit roiu tætatig kitat min!" Kæn motæn min mæmæ, "¡Uhgîn tæmuwa mæmæ otasitu e ræhan min netæmim!"

¹⁷ Kæn namnusæn ræha Iesu tæmaiu mitæluu ikîn min rafin e nitæn Jutia kæn e nimæptæn min rafin iuæhkir ron.

Iesu ne Jon Baptais (Mat 11:2-19)

¹⁸ Netæmim ræha Jon Baptais kæmotæn-ipæn kæn in natimnat rafin itæm Iesu tæmol ilat. Kæn Jon Baptais tæmaun-in ræhan etæmim mil kæju kuea ron,

¹⁹ kæn tahlæpis ilau mæmæ okian muehm Iæræmæwæ muætæpæh ron mæmæ, "¿Kærmæ ik suah æh itæm otuwa, o mæta ekotasipæn o etæm pisin kit min?"

²⁰ Kæn nian suah mil kæmuea muehm Iesu, kæmuæn-ipæn kæn in mæmæ, "Jon Baptais tæmahl-ipa itæmlau ekuea mæmæ ekustæpæh ron ik mæmæ, "¿Kærmæ ik suah æh itæm otuwa, o mæta ekotasipæn o etæm pisin kit min?" "

²¹ Kæn e nian æm æh itæm ilau kæmuea muehm Iesu lan, mæto Iesu tatol nimisæn tepæt koatæwir. Neen koatos nimisæn pisin pisin min, neen narmin rat tætatig elat. Kæn netæmim tepæt niganæmtilat tæpis, mæto Iesu tæmol-wir ilat.

²² Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ilau mæmæ, "¡Tatælig mian muæn-ipæn natimnat min u rafin kæn Jon, nat itæm næmuæto kæn muehm. Netæm niganæmtilat tæpis kinaotæplan nat. Kæn netæmim itæm nelkilat tærat kintotæto tæwir kæn minotaliwæk. Kæn netæm min u kæmotos nimisæn leprosi, nuwigilat tinæwir. Kæn netæm min u matælgilat tæmalu, roiu matælgilat tinæoag, kæn netæm min u kæmotimis, kintotæmegæh min. Kæn ian-rat min, roiu æh suah kit tinatæn-iaræp namnusæn tæwir kæn ilat.

²³ Uhgîn otawte-in ræhan næwiræn kæn netæmim itæm kæsotæmææn e ræhalat nahatætææn lak o ræhak nolæn."*

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36   **7:16:** Luk 1:68   **7:20:** Sam 40:7; Mal 3:1; Nol Øpæn 1:8   **7:22:** Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18   * **7:23:** E nian ræha Iesu, netæmim tepæt koatasipæn o Kristo itæm otæpanuwa. Mæto nikilat tæht mæmæ in otol nolæn min itæm tol pisin e nolæn min ræha Iesu. Nikilat tæht mæmæ Kristo otos nasænæn o næluaginæn e kapman ræha Rom.

24 E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlig min, kən Iesu təmətuoun matəghat-in Jon kəm nimanin netəmim. In təmən məmə, “?Aupən ikin, itəmat nəmoatuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin məmə onəkotehm naka? ? Nəmoatuwin məmə onəkotehm suah kit ənnapin əm itəm tahmen e nuwig itəm nimətag tətahl tatahuin-ahuin? !Kəp!

25 ?Okəmə kəpə, kən nəmoatuwin məmə onəkotehm naka, suah kit itəm tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis? !Kəp! Netəm itəm koatuwin e napən wir, motagien əm e rəhalat nautə, ilat kotatig e nimə wir min tahmen e rəha kig.

26 ? Kən naka əh nəmoatuwin məmə nakotehm, ien kit, o? Əwəh, niphahrienən, mətə iatən kəm itəmat məmə in ilis taprəkis-in e ien.

27 Suah u inu Naoa Rəha Ughin təmatəghat in məmə, ‘Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən. In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpənə e rəham suatip.’

28 Iatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotaiir e nətueintən u, kit təsaprəkis-inən suah əh Jon. Mətə etəm tətətig ləhau agin e netəmim rafin e nəməməəən rəha Ughin, in ilis taprəkis-in Jon.”

29 Nian netəmim ənnapin, ne netəmim rəha nosən mənī rəha takis kəmotətə nəghatən rəha Iesu, ilat kəmotən məmə suatip rəha Ughin in suatip ətuatip. Koatən nəhlan mətə-inu Jon təmōl bəptais rəkis elat.

30 Mətə Farisi min ne iəgətun min rəha Lou, ilat kəməsotegəhanən məmə Jon otol bəptais elat, kən inəh kəmotərakin suatip rəha Ughin e nəmegəhən rəhalat.

31 Kən Iesu təmatəghat min məmə, “?Kən io ekən nolən rəha netəmim roiu, məmə tahmen e naka? ?Kən rəhalat nətəligən naka?

32 Ilat kotahmen-pən əm e nisualkələh itəm nat kit tikə otol nikilat tagien. Kən koatəpələh e suatip katol maket ikin, kən motagət əfəməh mōtaun-in ilat min neen məmə, ‘Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, mətə itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiua rəha nimisən, mətə nəsotasəkən kitat min itimat.’

33 “Iatən min-nulan mətə-inu nian Jon Bəptais təmuwa, matətuakəm məsunən nagwənən nian tēpət o nəfakən, məsənīmən wain. Kən itəmat nakoatən məmə, ‘Suah əh, narmīn rat kit tətətig lan.’

34 Mətə io, Nəti Etəmim, emuwa mətəgwən matənīm wain, kən itəmat nakoatən məmə, ‘!Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən mənī e takis, ne netəmim itəm nol təfagə!’

35 Nənatiğən rəha Ughin ne nalpəkəuən rəhan in tətətuatip məmə itimlau Jon ekioal nat itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən rəha netəmim itəm kotahatətə lan, tətəgətun məmə inu niphahrienən.”

Pətan rat kit təmau nelki Iesu e senta

36 Kən Farisi kit, nərgin u Saimon, in təmətəpəh o Iesu məmə otuwin magwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmuwin latuənu, muwin e niphəgnoa nimə rəha Farisi un matəpələh məmə otəgwən.†

37 Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təmətə məmə Iesu tətəgwən əpəh imə Farisi ikin. Kən in təmos senta kit muwa itəm nəmtin tiəkis. Senta u tətətig e pətəl kəmōl e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta.

7:26: Luk 1:76   7:27: Mal 3:1   7:29: Luk 3:12   7:30: Mat 21:32   7:34: Luk 15:2   † 7:36: Nian min neen, netəm Isrel koatətəu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotəgwən. Mətə tēpil rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotəpil e nikalilat motol nelmilat tatətu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmilat matip tos nagwənən moatun. Kən nelkilat tətəmah-larəp kətehm wir əm. Inəh Iesu təmōl mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkin. Əplan narmin e Mat 26.   7:37: Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

³⁸ Kæn in tæmuwa iuahkir o Iesu mætul e nikali nelkin mætasæk, nahui næmtin tætuoun mætahl-pæn e nelki Iesu minol nelkin tinæpilit. Kæn tæmafæl nahui næmtin e nelki Iesu e noanun, kæn mætoafæl nelki Iesu matos-ipæn nisaiiæn kæm in,[‡] kæn mol-pæn senta e nelkin.

³⁹ Kæn Farisi u tæmehm nat æh, kæn tatæn atip e nikin mæmæ, “Okamæ suah æh in ien pahrien, kæn okol in tæmitun æm nolæn ræha pætan æh itæm tatek nelkin, mæmæ in iol tæfagæ rat.”

⁴⁰ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Saimon, iakolkeike mæmæ ekæn nat kit kæm ik.”

Kæn Saimon tæmæn mæmæ, “Iægætun, æn-tu kæm io.”

⁴¹ Kæn Iesu tæmæn mæmæ, “Suah kæiu, ræhalau mæni tæсахmenæn, kæn iæræmææ kit tæmos-ipæn mæni neen kæm ilau, kæn o nian kit ilau okualpîn ræhan mæni. Kit tæmos faif-hanrit tenarius, kæn kit tos fifti tenarius. §

⁴² Nian ilau kænuaeruru nos-ipænæn nitain, kæn iæræmææ tæmæn mæmæ, ‘Uapæs æm nalpînæn mæni itæm næmioas.’ ?Kæn suah mil u in pæhruæn lan otolkeike pik iæræmææ?”

⁴³ Kæn Saimon in tæmæn mæmæ, “Nikik tæht mæmæ etæm u itæm in tæmos mæni tepæt, kæn iæræmææ tæmasækitun pik, in otolkeike pik iæræmææ.” Kæn Iesu tæmæn mæmæ, “Næmæn pahrien.”

⁴⁴ Kæn Iesu tæmeirair mæplan pætan u, kæn mæn-ipæn kæm Saimon mæmæ, “?Saimon, natehm pætan u, o kæp? E nian emuwa imam ikin, ik næmæsos-ipamæn næhau kit o naukuasæn e nelkæk, mæto pætan u, in tæmau nelkæk e nahui næmtin mafæl e noanun.

⁴⁵ Nian emuwa, kæn Saimon, ik næmæsolæn næmtætin kit itæm tatægætun mæmæ nakolkeike io. Mæto pætan u, tatoafæl nelkæk tatuwin æm nulan, kæn nolæn ræhan tatægætun mæmæ in tolkeike pik io.

⁴⁶ Saimon, ik næmæsauæn ræhk-kapæ e oel mæsin ne, mæto pætan u, in tæmau nelkæk e senta itæm nat kit næmtin tiækis.

⁴⁷ Kæn tol næhlan iatæn kæm ik mæmæ, enafæl rafin rækis ræhan tæfagæ rat min itæm tepæt tepæt, kæn tol næhlan, nolæn min æh itæm tatol, tatægætun mæmæ tolkeike pik io. Mæto nian iatos-irækis tæfagæ ræha etæmim noan mæsin, kæn kæsi, ræhan nolkeikeæn in natækæku ron io.”

⁴⁸ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm pætan u mæmæ, “Reham tæfagæ rat min, io enafæl rækis.”

⁴⁹ Kæn netæmim neen min itæm kæmotagwæn ilat min, koatæn kæm ilat min mæmæ, “?Etæmim naka æh itæm tatæn mæmæ tatos-irækis tæfagæ ræha etæmim?”

⁵⁰ Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæm pætan u mæmæ, “Uhgîn tæmosmegæh ik mæto-inu næmahatætæ lak. Kæn uwîn, pæs næmælinuæn ræha Uhgîn tætatig ron ik.”

8

Nipitan itæm kæmotasitu e Iesu

¹ Uarisig e natimnat min æh, Iesu in taliwæk matuwîn e taon min neen ne latuanu min neen. In tatæn-iaræp næghatæn ræha Uhgîn kæn matamnus-iaræp namnusæn tæwir ræha næræmæææn ræha Uhgîn. Kæn e nian æh, tuelef aposol min ræhan kæmoatætæu-pæn.

² Kæn nipitan neen min kæmoatuarisig-in Iesu, inu aupæn ikin ilat kæmoatimis, o kæmoatos narmin rat min tætatig elat, mæto Iesu in tæmæhg-iaræp narmin rat

[‡] 7:38: Næghatæn Kris ætuatip tatæn mæmæ, pætan æh tæmek nelki Iesu e nohlin. Inu næmtætin mæmæ in tatisai-in pik Iesu, kæn nikin tagien o natimnat itæm Iesu tæmol kæm in. § 7:41: Roiu, faif-hanrit tenarius tahmen e faif-hanrit-taosan vatu, kæn fifti tenarius tahmen e fifti-taosan vatu. 7:50: Luk 8:48; 18:42

mīn kən təmōl-wir rəhalat nīmīsən. Nərgi nīpitan mīn u Meri u katən mēmā Maktala itəm Iesu tāməhg-iarəp narmin rat sepin lan;

³ ne Joana pətaguihl rəha Jusa itəm in tatəməmə e nimə rəha Kig Herot Antipas; ne Susana; ne nīpitan tepət mīn. Nīpitan mīn u koatos-ipən rəhalat mənī o nos-nəmtinən natimnat o nasituən e Iesu ne rəhan mīn netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e nīməptən
(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

⁴ Nimanin netəmim tepət kəmotisi-pən e taon mīn tepət motuwa o Iesu. Nian kəmotuwa motətul kitəlau lan, kən təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In təmən mēmə,

⁵ “Suah kit, etəm rəha nəfəən nīkuti wit, təmuwin matərakin nīkuti wit tatisas əpəh e nasumən. Kən neen kəmotisas e suatip, kən uarisig netəmim kotuwa kaliwək lan, kən mənig mīn kotuwa motun rəkis ilat.

⁶ Kən nīkutin neen kotisas-pən e nisip noan məsin itəm kəpiel ləhau lan. Nian koatəwiə, kən motauke məto-inu nəhau tika ləhau lan.

⁷ Kən nīkutin neen kotisas-pən e niki nolkosik. Uarisig, nolkosik ne wit kuəwiə kələh, kən nolkosik tatu-atu-pən lan mətoarus-pən kotimis.

⁸ Kən nīkutin neen mīn kəmotisas-pən e nəptən wir motəwiə motoe-in noalat tepət tepət tahmen e wan-hanrif.”

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat mēmə, “Etəm matəlgin tatig, təwir mēmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən mīn u.”

⁹ Kən netəmim rəha Iesu kəmotəpəh ron mēmə, “Uhapik-pa nimaa nəghatən u kəm itimat.”

¹⁰ Kən in təmən-ipən kəm ilat mēmə, “Itəmat, Uhgīn tinerəh rəkis e rəhatəmat suatip mēmə itəmat onəkotitun nəghatən rəha nəməməəən rəha Uhgīn itəm tətəhluaiɡ. Məto netəmim neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa nəghatən mīn, mēmə ilat okoatehm, məto kotəruru, kən ilat okoatəto, məto okol kəsotitunən.”

¹¹ Kən Iesu in təmatəghat mēmə, “Nīpətī nimaa nəghatən u tol min-nulan. Nīkuti wit, inu nəghatən rəha Uhgīn.

¹² Nīkutin mīn itəm koatisas e suatip, inu tahmen-pən e netəmim itəm kotəto nəghatən rəha Uhgīn, kən Setan tatos-irəkis nəghatən rəha Uhgīn e rəhalat nətəligən mēmə okəsotənən nīpahrienən lan, kən Uhgīn otasosmegəhən ilat.

¹³ Kən nīkutin mīn itəm koatisas-pən e nisip noan məsin kəpiel əh ləhau ikin, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgīn, kən nīkilat tətagien ron. Məto nokilat təseiuaieuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkir əm. Məto nian nə səsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme e rəhalat nahatətəən.

¹⁴ Kən nīkutin mīn itəm koatisas-pən e niki nolkosik, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgīn, məto natimnat tepət tətatu-atu-pən e nəmegəhən rəhalat, inəh koatətəlig-in pik natimnat rəha nəmegəhən rəhalat, o ilat kotolkeike nautə tepət, o kotolkeike mēmə okotəto təwir e rəhalat nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən nat təwir kit e nəghatən rəha Uhgīn.

¹⁵ Məto nīkutin itəm tatisas-pən e nīməptən təwir, inu tahmen e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgīn, kən nīkilat tətuatip kən məwir, kən ilat kotaskəlim nəghatən rəha Uhgīn tətətig tiəkis e nīkilat. Kən ilat kotalkut matuwīn matuwīn, kən motoe-in nəmegəhən təwir.”

Ol wək e nat itəm nakatos
(Mak 4:21-25)

¹⁶ Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Pah tətasiəpən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tatahtu-pən e nipəg pet? !Kəp! Kəsələn mihin. Nian nakotasiəpən e lait, kən motətu-pər e tepil məmə netəmim okotehm nat lan. ¹⁷ Kən e nolən kititəh min əm, okəmə suah kit tatəhluai-g-in nat kit, məto Uhgın otol əp in, kən okəmə suah kit tatos nəghatən anion kit, məto Uhgın otən-iarəp.

¹⁸ Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlig-in wir. Etəm itəm tinitun rəkis nipətī nəghatən rəhak, in titun nosən təhmīn min. Məto etəm itəm təsitunən, in otəmkarəpən e nat itəm nīkin tatəht məmə tatos.”

*Mama rəha Iesu ne pian min
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian min kəmotuwa məmə okotehm, məto okol kəsotuwinən iuəhkīr motehm məto-inu nimanin netəmim tepət koatətlosig-in.

²⁰ Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Mama rəham ne pian min ilat əpəh ihluə koatətul, kən kotolkeike məmə okotehm ik.”

²¹ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəmim rafin itəm koatəto nəghatən rəha Uhgın kən moatətəu-pən, ilat un rəhak netəmim min, rəhak mama ne piak min.”

*Iesu təmən-iahau nīmətag asol e Lek Kalili
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)*

²² Nian kit Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin e pot kit, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Pəs kotuwin əpəh entənipən-pən e lek u.” Kən kəmotiuw niuwən motiet.

²³ Nian pot tınətaiu, kən Iesu təmuwin mapil. Kən nīmətag asol kit təmeiuaiu-pa e lek u, kən nəhau təmuwin e nipəgnoa pot, iuəhkīr əm pot tətəmmim.

²⁴ Kən kəmotəhgair e Iesu kən motəmə, “!Ei, Etəm-iasol! !Etəm-iasol! Aiir-ta, okotimis roi!”

Kən Iesu təmaiir məghat mən-iahau nīmətag ne peau-peau asol min məmə, “! Nahmen, uameg-ta!” Kən nīmətag təmurahl nelmīn, kən tınəməlinu tınəməlinu.

²⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Tahro? ? Rəhatəmat hiə nahatəən?”

Məto ilat kınəatəgin, kən narmilat tınatiwig min, kən minəotən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnapin nīmətag ne nəhau, məto katuətəlig-in rəhan nəghatən matioal.”

*Iesu təməhg-iarəp narmīn rat min e suah kit
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)*

²⁶ Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikin, inəh entənipən-pən e lek u, kən kəmotuwar əpəh ipar.

²⁷ Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikin təmuwa mehm. Suah un, narmīn rat min kotatig lan, kən nuwəh məsin in təməsuwin-inən napən, kən in təsapilən imə, məto in tətətig əm əh e nipəg kəpiel min, ikin katitənīm netəmim ikin.

²⁸⁻²⁹ Aupən ikin, nian tepət, narmīn rat əh tatol in tətəlməl pik, kən netəmim koatəlis nelkin ne nelmīn e sen məmə otəskəlim tiakis moatehm məmə otəsərəkīn-rəkīnən natimnat. Məto e nian rafin tateatip-eatip sen min əh, kən narmīn rat tətəkəike kəm in məmə otiet magim muwin əpəh ikin taruən-aruən ikin.

Kən nian ialmäl u tæmehm Iesu, tæmearig æfæmäh, muwa morin-pæn e nelki Iesu, kən mätægät mämä, “!Iesu, Næti Uhgîn Ilis Agin! ?Nakämä onakahro io? ! Awi, iatätapäh ron ik mämä onæsölän nalpînän asol kit kəm io!” Narmîn rat u tæmən năhlan mæto-inu Iesu tinæn rækis mämä in otiet magim e suah u.

³⁰ Kən Iesu tæmätapäh mämä, “? Nærgäm pah?” Kən in tæmən mämä, “Nïmanin Tepät.” Tæmən năhlan mæto-inu narmîn rat tepät kəmotatig lan.

³¹ Kən narmîn rat mîn kəmotätapäh æskasik o Iesu mämä, “Onæsahl-ipænän itimat e nipæg itəm namnun tikə tapinəp, u imə nalpînän.”

³² Kən ikin əh e nikali nitot, pikəs mîn tepät kotagwən motan əh-ikin. Kən narmîn rat mîn kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu mämä, “Awi, egəhan-in itimat ekotuwin e pikəs mîn əh.” Kən Iesu tæmegəhan-in ilat kotuwin.

³³ Kən narmîn rat mîn u kəmotiet e suah un motuwin e pikəs mîn, kən pikəs mîn ilat rafin kəmotaiu moteuiuiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pæn e lek motamnim.

³⁴ Nian netəm kotagwən pikəs mîn kəmotehm nat u, kəmotiet motagim motuwin moatən-iarəp namnusən rəha natimnat mîn u e taon rəhalat ne ikin mîn rafin titəlau lan.

³⁵ Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwin mämä okotehm natimnat mîn əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm mîn suah un itəm narmîn rat mîn kəmotiet rækis lan, in tatəpələh iuəhkîr e nelki Iesu, tinəsalmələn, kən minuwin-in rækis rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgin.

³⁶ Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatip nat u e niganəmtilat, ilat kotamnus tatuwin kəm netəmim neen mîn moatən-iarəp mämä Iesu tæmahro nulan mol-wîr suah əh, itəm aupən ikin narmîn rat mîn kəmotatig lan.

³⁷ Kən netəmim rafin u kotatig iuəhkîr ikin Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu mämä otiet iməlat ikin, mæto-inu ilat kînoatəgin pik. Kən əmun in tæmuwin e pot mämä okotasuə moatuwin entənipən-pæn ikin.

³⁸ Mæto suah u itəm narmîn rat mîn kəmotiet lan, in tæmätapəh o Iesu mämä, “!Awi, pəs ekimnə kitat!” Mæto Iesu tæmən-ipən kəm in mämä,

³⁹ “Itəlig matuwin imam ikin, muwin mən-iarəp natimnat mîn itəm Uhgîn təmol kəm ik.” Kən suah u tæmuwin ikin mîn rafin e taon iman ikin matən-iarəp natimnat mîn rafin itəm Iesu təmol kəm in.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis

(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Nian Iesu tæmitəlig-pa mîn e entənipən-pa lan e lek u, netəmim nikilat tæmagien mämä kînotehm mîn Iesu, mæto-inu ilat kəmoatəsahgin.

⁴¹ Kən etəmim kit tæmuwa mehm, nærgin u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfimînän. Tæmuwa meiuuiu misin nulin e nisiaiən, matəkəike e nətəpəhən kəm Iesu mämä in otuwin əpəh iman ikin,

⁴² mæto-inu rəhan pətan əkəku tatimis pik rəhan nahmən tepät, kən otasuwəhən timis. In noan kitiəh əm, rəhan nup tuelef.

Kən Iesu tæmaliwək matuwin o pətan əkəku əh, kən nïmanin netəmim tepät kəmotuwa kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.

⁴³ Kən pətan kit tæmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm minos nup tuelef, kən tæmuwin o netəmim tepät itəm koatol mærisin, mæto okol kit təsol-wîrən.

⁴⁴ Kən pətan əh tæmisi-pən e mæntaa Iesu ikin, kən meə-pən mek nipəgnəmti nïməhan rəha Iesu, kən əmun roiu agin-əh mîn əm, rəhan nimisən təmol namnun.

⁴⁵ Kən Iesu tən mämä, “?Ei, pah tæmek io?”

Kən nian ilat rafin kəmotən mämä kəp, kən Pita tæmə, “!Etəm-iasol, nïmanin netəmim tepät koatiləs-pikən-ləs-pikən ik!”

46 Mæto Iesu tən məmæ, “Kəp. Ekitun məmæ suah kit tæmek io mæto-inu emæto məmæ nəsanənən tæmiet lak.”

47 Kən e nian pətan əh tinitun məmæ okol in təsəhluaigən, in təmuwa mətasiəp-asiəp pik, kən misin nulin matos-ipən nisaiiən kəm Iesu. Kən e niganəmti netəmim rafin, tatən-iarəp kəm Iesu məmæ tæmek in o naka, kən matən-iarəp mīn məmæ e nian tæmek in, kən roiu agin-əh mīn əm, rəhan nīmīsən tæmol namnun.

48 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmæ, “Nətik pətan, rəham nahatətəən lak tæmol-wir ik. Kən atuwīn, pəs nəməlinuən rəha Uhgīn tətatig ron ik.”

49 Nian Iesu təmatəghat əh, kən etəmim kit təmisi-pən imə Jaeras ikin met-arəpa, kən mən kəm Jaeras məmæ, “Nətim pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlīkiamtəən iəgətun.”

50 Mæto nian Iesu tæmæto nəghatən əh, in təmən-ipən kəm Jaeras məmæ, “Əsəginən. Ahatətə əm lak, kən pətan əkəku rəham, in otəwir mīn.”

51 E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nimə rəha suah əh, kən təmit-irəkis əm Pita, ne Jon, ne Jemes, ne mama ne tata rəha pətan əkəku itəm in təmimis, məmæ ilat əm okotuwīn imə.

52 Netəmim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan əkəku əh, mæto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Əsotasəkən. Pətan əkəku u in təsīmīsən. In tətəpil əm.”

53 Kən ilat kotalah-əsan lan mæto-inu ilat kotitun məmæ pətan əkəku əh tinimis rəkis.

54 Mæto Iesu təmea-pən mīləs nelmi pətan un kən maun-in məmæ, “Pətan əkəku, ətul.”

55 Kən əmun pətan əkəku apon təməmegəh mīn mətul. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Otos-ipən nət kit tun.”

56 Kən rəhan mama ne tata, narmīlau təmiwig pik, mæto Iesu tən-ipən kəm ilau məmæ, “Onəkəsüən-iarəpən natimnat mīn u kəm suah kit.”

9

Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmæ okotən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgīn

(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

1 Kən Iesu təmuəfīmīn rəhan netəm tuelef kotuwa kitīəh, kən təmos-ipən nəsanənən kəm ilat kən mategəhan-in rəhan nepətən o nərəmərəən kəm ilat məmæ ilat kotitun nəhg-iarəpən narmīn rat mīn, kən məmæ ilat okotol-wir nīmīsən mīn.

2 Kən Iesu təmahl-ipən ilat məmæ okotən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgīn, kən məmæ okotol-wir netəmim itəm koatimīs.

3 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Nian onəkotuwīn, məsotosən natimnat neen rəha naliwəkən rəhatəmat, natimnat itəm kotəhmen-pən e kasikin, o kətim, o nəgwənən, o mənī, kən məsotosən napən kəlu.

4 Kən e nian itəmat nakotuwīn e latuənu kit motatig e nimə kit, nimə u inun onəkotatig əm lan mətəarus-pən nian itəmat onəkotiet lan.

5 Kən ikin pəhrüən onəkotuwīn ikin, okəmæ netəmim nīkilat təsagienən məmæ nakotuwa motatig itəmat mīn ilat, kən otəhapispis rəkis nīmoullul e nəkītəmat motiet. Inu nəmtətīn kit tətəgətun məmæ nakotəpəs ilat, kən niki Uhgīn tərat olat.”

6 Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwīn latuənu mīn moatəmnus-iarəp namnusən təwir, kən ikin mīn rafin koatuwīn ikin, moatəfak o netəmim tēpət, kən kotəmegəh.

⁷ Kæn Kig Herot Antipas u in iæræmææ e niæn Kalili, in tæmæto namnusæn ræha natimnat min u itæm Iesu tatol ilat. Kæn tæmætælig-in muwin minæruru æfamæh mæto-inu netæmim neen kotæn mæmæ Jon Baptais tinæmegæh min,

⁸ Kæn netæmim neen min kæmotæn mæmæ Elaija tinuwa min, kæn netæmim neen kæmotæn mæmæ in ien kit ræha Uhgîn aupæn ikin itæm tæmæmegæh min.

⁹ Kæn Herot Antipas tæmæn mæmæ, “Jon u, io enæmohatip rækis ræhn-kapæ. ? Mæto etæmim pah u iatæto ræhan namnusæn?” Kæn in tæmætegæs-in Iesu mæmæ otæplan.

Iesu tæmagwæn netæmim

faif-taosan

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;

Jon 6:1-14)

¹⁰ Kæn aposol min ræha Iesu kæmotitælig-pa min ron, kæn motæn-ipæn kæm in natimnat rafin itæm kæmotol. Kæn in tæmit ilat motiet rækis e netæmim, motuwîn æpæh e taon pisin kit min, nærgin u Petsæta.

¹¹ Mæto e nian netæmim kæmotæto namnusæn mæmæ Iesu tinuwa, kæn kæmotuwa motuarisig-in ilat. Kæn Iesu nikin tæmagien æm nian in tæmehm ilat, kæn in tatægætun ilat e næræmæææn ræha Uhgîn, kæn matol-wir netæm koatimis kotæmegæh min.

¹² Kæn ehnaipæn iuæhkir o næpinæpæn, netæm tuelef ræha Iesu kæmotuwa ron, moatæn mæmæ, “Iæræmææ. Ahl-ipæn netæmim rafin koatuwin æpæh e latuænu min mæmæ okotegæs-in ikin tæwir kit ræha næpilæn kæn motegæs-in nagwænæn itæm okotun mæto-inu, ikin-u koatan ikin roiû, in liminan.”

¹³ Mæto in tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Kæp, itæmat æm. Onækotagwæn netæm min æh.” Kæn ilat kotæn mæmæ, “Itimat ekoatos æm pîret faif ne næm kæiu. ? Tahro? ?Nakolkeike mæmæ ekotuwîn motos-næmtin nagwænæn kit min nigî nîmanin netæmim min æh rafin?”

¹⁴ Kæmotægæt næhlan mæto-inu netæmim tepæt tepæt itæm kæmotuwa ikin æh, okæmæ kafin næman æm, kæn ilat rafin faif-taosan.

Mæto Iesu tæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, “Otuwin motor ilat fifte fifte motæn mæmæ okotæpælæh.”

¹⁵ Kæn ræhan min netæmim kæmotor ilat mihin næhlan, kæn netæmim rafin kæmotæpælæh.

¹⁶ Kæn Iesu tæmos pîret æh faif ne næm kæiu, masipær e neai, kæn matæfak kæm Uhgîn o nagwænæn, kæn næmkas matos-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ okotos-ipæn kæm netæmim.

¹⁷ Kæn netæmim rafin kæmotagwæn motuwîn nærpilat tasis. Kæmotapæs nimismisi nagwænæn, kæn netæmim ræha Iesu kæmotæii-pæn e kætîm asol ilat tuelef itæm kæmotær kêr wir.

Pita tæmæn mæmæ

Iesu in Kristo

(Mat 16:13-20; Mak 8:27–9:1)

¹⁸ Kæn nian kit, Iesu ne ræhan min æm kotatig, kæn Iesu tatægæt kæm Uhgîn e næfakæn. Kæn in tæmætæpæh olat mæmæ, “?Netæmim koatægæt-in io mæmæ io pah?”

¹⁹ Mæto kotæn mæmæ, “Næen koatæn mæmæ ik Jon Baptais. Kæn næen koatæn mæmæ ik ien Elaija. Kæn næen koatæn mæmæ ik ien kit ræha Uhgîn aupæn ikin itæm tinæmegæh min.”

²⁰ Kæn Iesu tæmætæpæh olat mæmæ, “?Mæto itæmat nakotæmæ pah u io?” Kæn Pita tæmæn mæmæ, “Ik Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-îpa.”

²¹ Mæto Iesu tæmæn-îæhau æskasik îlat mæmæ okæsoţæn-îaræpæn næghatæn mîn æh kæm netæmim.

²² Kæn in tæmatîg mæn mîn kæm ræhan mîn netæmim mæmæ, “Nat kit itæm otækæike muwa mol nîpahrienæn lan, mæmæ io, Næti Etæmim, oekæto nahmææn e natimnat tæpæt. Kæn netæm-iasol mîn ræha noanol ræha Isrel, ne pris asol mîn, ne îægætun mîn ræha Lou, îlat okotæuhlin mæntaalat kæm io, kæn motohamnu io, kæn ekimis. Mæto nian itæm tatol kisil lan, Uhgîn otol ekæmegæh mîn e nîmisæn.”

²³ Kæn Iesu tæmæn-îpæn kæm ræhan netæmim mæmæ, “Etæm u tolkeike mæmæ otuwa muarisig-în io, in otækæike maluin atîp in, kæn e nian rafin in otækæike mîlæs ræhan nig kæmaluau muarisig-în io,

²⁴ mæto-înu etæmim itæm tolkeike mæmæ otosmegæh ræhan næmegæhæn e nætueintæn u, kæn otakiæh e ræhan næmegæhæn îlîl. Mæto etæmim itæm otimis o nærgæk, kæn in otos næmegæhæn îlîl.

²⁵ ?Okæmæ suah kit tatos rafin natimnat ræha nætueintæn u, kæn otimis ron, in otîlæs nat wir naka?

²⁶ Okæmæ netaulis-în io mætaulis-în mîn ræhak næghatæn, kæn Næti Etæmim in otaulis-în mîn ik e nian itæm in otatuwa e nepætæn æhag-æhag ne næsanænæn ræhan, ne nepætæn æhag-æhag ne næsanænæn ræha Tata ræhan ne nagelo mîn itæm kotasim.

²⁷ Mæto îatæn nîpahrienæn kæm itæmat mæmæ, itæmat neen itæm nækoatætul îkin-u, uarisig næpanotimis mæto nakotaupæn motehm næræmæwæn ræha Uhgîn.”

Iesu ne Moses ne Elaija

(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Uarisig e næghatæn æh ræha Iesu, kæn îuæhkîr nian eit tînuwa mînuwîn rækis, kæn Iesu tæmit Pita, ne Jon, ne Jemes kæmotuwîn æpæh îlis e nîtot mæmæ okotæghat kæm Uhgîn e næfakæn.

²⁹ Kæn e nian in tæmatæfak, kæn ræhn-kapæ tînuwa mînol pîsîn, kæn napæn ræhan tæmuwa mæruæn matîpît-îpît.

³⁰ Kæn æmun Moses ne Elaija kæmuet-aræpa muætul mætæhalæghat îlæhal Iesu,

³¹ kæn næhag-æhagæn asol kit tæmasîæ mîtælau elau, kæn katæhalæghat-în nîmisæn ræha Iesu æpæh Jerusalem itæm otol næghatæn ræha îen mîn ræha Uhgîn otuwa mol nîpahrienæn lan.*

³² Mæto Pita ne tæs mil, napîlæn tînos rækis îlæhal, kæn kæmæhalapîl mæsin. Mæto nian kæmæhalaiir, kæmæhalehm næhag-æhagæn asol tîtælau e Iesu, kæn kæmæhalehm Moses ne Elaija katuætul îlæhal Iesu.

³³ Kæn nian suah mîl kînætuagîm mînatian isæu o Iesu, kæn Pita tæmæn-îpæn kæm Iesu mæmæ, “Îæræmæwæ, tæwir mæmæ itîmæhal etæhalatîg ukîn-u. Pæs ekæhalîlækîn makeen kisil, ræham kit, kæn ræha Moses kit, kæn ræha Elaija kit.” Mæto in tæmatæghat æpnapîn æm, tæsîtunæn mæmæ næghatæn naka in tatæn.

³⁴ Kæn e nian in tæmatæghat æh, nîmal napuæ tæmuwa malpîn îlat, kæn nian napuæ tæmæfætain îlæhal, kæmæhalægîn kæmæhalægîn.

³⁵ Kæn îlat kæmotætø næwîa suah kit tæmîsî-pæn e nîmal napuæ, tatæn mæmæ, “Înu nætik itæm io emîtæpun. !æhalætægîn wir!”

9:20: Jon 6:68-69   **9:22:** Luk 9:44; 18:32-33   **9:23:** Mat 10:38; Luk 14:27   **9:24:** Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25   **9:26:** Mat 10:33; Luk 12:9   * **9:31:** Næghatæn Kris ætuatîp tatan mæmæ, “kæn katæhalæghat-în nian in otîet magîm æpæh Jerusalem.”   **9:31:** Luk 9:22   **9:32:** 2 Pita 1:16-18   **9:35:** Luk 3:22

³⁶ Nian kinotəto rəkis nəwia Uhgīn təməghat un, kən Pita ne Jon ne Jemes kəməhaləplan əm Iesu. Kən e nian min əh, kəsəhalənən natimnat min əh kəm suah kit min, kəsəhaləghat-inən natimnat min u itəm kəməhaləplan.

*Iesu təmahl-iarəp narmīn rat e suakəku kit
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)*

³⁷ Kən kəmən lawīg in, nian Iesu ne rəhan etəmim miləhal kəmotisi-pər ilis e nitot moteiuaiu-pa, kən motehm netəmim tepət kəmotuwa ron.

³⁸ Kən netəm min əh kit təmaun-in əfəməh Iesu məmə, “Iakolkeike məmə nakuwa masitu e rəhak suakəku iərman, məto-inu in noanahli iouen kitəh əm.

³⁹ Nian tepət, narmīn rat kit tatuwa lan, kən mol in tətəgət pīk, kən mol nīpətīn tətasiəp-asiəp matol matol, nahui noan ruən min kotiet, kotahmen əm e sop. Narmīn rat əh tətərəkīn pīk in, kən mətaskəlīm in, iuəhkīr təsəpəsən in.

⁴⁰ Kən io emətapəh o rəham min netəmim məmə okotəhg-iarəp narmīn rat u, məto okol kəsotəhg-iarəpən.”

⁴¹ Kən Iesu in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, rəhatəmat nahatətəən tikə. Kən rəhatəmat nətəlīgən təsətuatipən. Enəpou-in itəmat. ? Oekətiḡ kitat min itəmat nian kuwəh? It nətīm muwa ukīn-u.”

⁴² Kən nian suakəku u təmatuwa əh o Iesu, kən narmīn rat təmahtīgəpīs tiet morīn-pən e nisīp, mol nīpətīn tətasiəp-asiəp. Məto Iesu təməghat əskasik kəm narmīn rat un, kən məhg-iarəp narmīn rat tiet, kən mol suakəku təwīr. Kən təmos-ipən suakəku titəlīg-pən mehm rəhan tata.

⁴³ Kən ilat rafīn, narmīlat təmiwīg o nəsanənən asol rəha Uhgīn. Məto nian netəmim narmīlat təmiwīg o natimnat rafīn itəm Iesu təmol ilat, kən in təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə,

⁴⁴ “Otos nəghatən u tatite məmīm e nikitəmat kən məsotaluīnən. Io Nəti Etəmim, suah kit oteḡəhan-in-pən io e nelmi tikīmīr min rəhak.”

⁴⁵ Məto rəhan min netəmim kəsotitunən nīpətī nəghatən u məto-inu Uhgīn təməhluaiḡ-in nīpətī nəghatən u məmə ilat okəsotitunən, kən ilat kīnətaulis-in nətapəh-inən nīpətī nəghatən u o Iesu.

*?Pah in iahgīn etəm keike?
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)*

⁴⁶ Kən netəmim rəha Iesu koatol nīkilat min məmə pah in iahgīn etəm-iasol, etəm keike taprəkīs-in ilat.

⁴⁷ Məto Iesu təmītun rəhalat nətəlīgən min, kən in təmos suakəku kit mit muwa tətul e nīkalīm,

⁴⁸ kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit, nīkin tagīen məmə otos suakəku kit mehm wīr, kən in tatol min-nəhlan e nərgək, kən in təhmen-pən əm məmə in tatos io, mətehm wīr io. Kən etəm tatos io e nīkin agīen, in tatos Uhgīn itəm təmahl-īpa io. Inu nīpahriənən məto-inu etəm tatos-īəhau in ləhau agīn, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike.”

⁴⁹ Kən Jon təmən məmə, “Iərəmərə. Itīmat emotehm suah kit tətəhg-iarəp narmīn rat min e nərgəm, kən emotən-īəhau məmə otəsəl wəkən məto-inu sənəmə in rəhatat kit etəmim.”

⁵⁰ Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-īəhəuən in məto-inu, okəmə suah kit təsolən tikīmīr itəmat min, kən in iolītəmat.”

Netəm Sameria neen nīkilat təməsagīenən o Iesu

51 Kæn tĩnuwa iuæhkĩr o nian itæm Uhgĩn otos Iesu lan muwĩn æpæh e nego e neai, kæn Iesu tæmæn-ipæn atĩp kæm in mæmæ otækæike muwĩn Jerusalem, kæn nat kit tikæ mæmæ otahotsĩg-in.

52 Kæn in tæmahl-ipæn netæmĩm neen kotos ræhan næghatæn motaupæn-in motuwĩn æpæh latuænu kit Sameria mæmæ okotol æpen-æpenæ ræhan.

53 Mæto netæm æh-ikĩn æh, kæsotolkeikeæn mæmæ in otuwĩn matĩg imælat ikĩn mæto-inu, ilat kotĩtun wĩr mæmæ taturwĩn Jerusalem.

54 Kæn nian ræhan etæmĩm mil, Jemes ne Jon, ilau kæmuehm natĩmnat mĩn æh, kæn kæmuæn mæmæ, “?Iæræmæra, nakolkeike mæmæ ekuauun-in nĩgæm tĩsĩpæn æpæh ilis e nego e neai meiuaiu muwa mus ilat?”†

55 Mæto Iesu tæmeirair mæhai ilau.

56 Kæn kæmotuwĩn mĩn latuænu pĩsin kit mĩn.

*Netæmĩm neen kæmoatæn mæmæ okotuarĩsig-in Iesu
(Mat 8:19-22)*

57 Kæn e nian Iesu ne ræhan mĩn netæmĩm kæmotaliwæk moatuwĩn e suatĩp, kæn suah kit tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Io ekuarĩsig-in ik, ikĩn pæhræuæn onækuwĩn ikĩn.”

58 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Kuri iarupĩn mĩn, ræhalat nĩpæg tatĩg mæmæ okotapĩl ikĩn. Kæn mænĩg mĩn, nĩmaalat tatĩg mæmæ okotapĩl ikĩn. Mæto io Næti Etæmĩm, nĩmæ ræhak tikæ o næpĩlæn.”

59 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm suah kit mĩn mæmæ, “Wa, kilau mĩn ik, muwa ik ræhak etæmĩm.” Mæto suah un tæm-ipæn mæmæ, “Iæræmæra, awi. Egæhan-in io ekuwĩn pĩtæn mĩtænĩm ræhak tata.”

60 Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Kæp, apæs-pæn. Pæs netæm kĩnotĩmis rækis e nĩkĩlat, koatĩtænæm atĩp ilat mĩn. Mæto ik, uwĩn mæn-iaræp næræmæraæn ræha Uhgĩn.”

61 Kæn kit mĩn tatæn mæmæ, “Iæræmæra, ekætæu-pæn ik muwa io etæmĩm ræham, mæto awi, æpæs pĩtæn ekĩtælig-pæn mĩn imak ikĩn mauiatĩpin ræhak mĩn netæmĩm.”

62 Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Okæmæ suah kit tætuoun matol wæk ræha Uhgĩn, mæto ræhan nætæligæn taturwĩn o nat pĩsin pĩsin mĩn neen, kæn suah u tæshæmen-pænæn mæmæ Uhgĩn otæræmæra lan.”

10

Iesu tæmahl-ipæn ræhan netæmĩm sepĩnte-tu kotæmĩn-iaræp namnusæn tæwĩr

1 Uarĩsig e natĩmnat mĩn æh, Iæræmæra tæmĩtæpun rækis sepĩnte-tu netæmĩm neen mĩn ræhan, kæn tæmahl-ipæn ilat kæiu kæiu kotaupæn-in moatuwĩn e taon mĩn ne ikĩn mĩn neen mĩn itæm Iesu tæpanuarĩsig muwĩn ikĩn.

2 Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “!Otæplan-tu! Nægwænæn tepæt æpæh e nasumæn itæm kĩnotĩmætæ, mæto iolwæk mĩn noan mæsĩn æm kotaulæk-in. Kæn otæfæk-pæn o etæm-iasol ræha nasumæn mæmæ otahl-ipa iolwæk mĩn tepæt mæmæ okotuwĩn kæulæk-in nasumæn ræhan.

3 Otuwĩn, mæto nækotækæike motĩtun mæmæ io etahl-ipæn itæmat mæmæ nakotuwĩn tahmen-pæn e sipsĩp ælkælæh mĩn itæm kotaliwæk moatuwĩn ilugĩn e kuri iarupĩn mĩn.

4 Kæn onækæsosæm kætĩm ækæku ræha mæni, ne kætĩm, ne put, kæn æsotæmegæn e suatĩp katæghat kæm netæmĩm.

† 9:54: Naoa oas mĩn neen ræha Oltesteman katĩpin næghatæn u mæmæ, “tahmen e Elaija.” Afĩn-tu 2 King 1:9-16 9:54: 2 King 1:9-16 9:61: 1 King 19:20 10:1: Mak 6:7 10:2: Mat 9:37-38; Jon 4:35 10:3: Mat 10:16 10:4: Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5

5 “Nimə naka itəm onəkotuwın ikin, nakotaupən motən-iarəp məmə, ‘!Pəs nəməlinuən otətətig ikin!’

6 Okəmə etəm rəha nəməlinuən əh-ikin, kən rəham nəfakən otuwa mol nıpahrienən, kən nəməlinuən otətətig ron. Məto okəmə etəm tol nəhlan tikə, kən noa rəham nəfakən otıtəlig-pa mın ron ik.

7 Kən otətətig əm e nimə kitıəh əm, sotapılən e nimə pısın pısın mın. Kən nagwənən naka itəm okoatos-ıpinə kəm itəmat, otun. Kən nənımən naka okotos-ıpinə, otənım. Məto-inu in tətuatıp əm məmə suah kit itəm tatol wək, in tətuatıp məmə in otos nətouən lan.

8 “Nian itəmat nakotuwın taon kit, okəmə nıkilat tətəgien otəmat, kən otun nagwənən naka itəm koatos-ıpinə kəm itəmat,

9 kən otol-wır netəmim itəm koatımıs motətətig ikin, kən motən-iarəp kəm ilat məmə, ‘Nərəməərəən rəha Uhgın tatuwa iuəhkır otəmat.’

10 Məto okəmə nakotuwın e taon kit, kən netəmim nıkilat təsəgienən otəmat, kən otuwın motalıwək e suatıp asol mın, kən motən məmə,

11 ‘Nımoulul rəha nısıp itəm tətətətig e nelkitimat, ekoatoahapıspıs rəkıs, in nəmtətın tatəgətun məmə nəmotol təsahmənən, kən Uhgın təmapəs itəmat. Məto nəkotəkəike motıtun məmə nərəməərəən rəha Uhgın tınatuwa iuəhkır rəkıs.’

12 Kən iatən nıpahrienən kəm itəmat məmə, Uhgın otol nalpınən asol kəm ilat taprəkıs-in nalpınən rəha taon rat əh Sotom aupən.”

13 “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Pətsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pıspıs tətəp e taon mıl rəhatəmat! Kən okəmə emol natımmat mın əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat mın, kən ilat kəmotuwın e natımmat rat motuwın moatəpələh e nəmtap e nıgəm motəgətun məmə koatəto tərət agın o rəhalat nolən rat mın.

14 Məto e nian əh itəm Uhgın otol nalpınən kəm netəmim, nalpınən rəhatəmat in otəskasık, maprəkıs-in nalpınən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin.

15 ? Kən itəmat netəm Kapaneam, nıkitəmat təht məmə Uhgın otıləs-ıpər itəmat e ikin rəha nısiailən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgın otıləs-ıəhau itəmat nakotuwın ləhau agın, ikin itəmat onəkotaulis ikin.”

16 Kən İesu təmən-ıpən kəm rəhan mın məmə, “Netəmim itəm koatətəlig-in itəmat, koatətəlig-in iö. Kən netəmim itəm koatəuhlin mənıtaalat kəm itəmat, koatəuhlin mənıtaalat kəm iö, kən netəmim itəm koatəuhlin mənıtaalat kəm iö, koatəuhlin mənıtaalat kəm suah u itəm təmahl-ıpa iö.”

Netəmim rəha İesu sepınte-tu kəmoatıtəlig

17 Kən netəmim mın rəha İesu ilat sepınte-tu kəmotıtəlig-pa mın, kən nıkilat tətəgien moatən kəm İesu məmə, “!İərəməərə, nat əpnapın narmın rat mın, məto nian itimat ekotəghat e nərgəm, kən ilat koatol nəwıatimat!”

18 Kən İesu təmən-ıpən kəm ilat məmə, “!o emehm Setan təmısi-pər ilıs e neai meıuıuı tahmen-pən e nıpıtən.

19 Otətəlig-tu. !o enos-ıpinə rəkıs nəsanənən kəm itəmat, inəh itəmat nəkotıtun nequətınən sinek mın ne skopion* mın. Kən nəsanənən itəm iatos-ıpinə kəm itəmat, in taprəkıs-in nəsanənən rəha tikımır rəhatat, Setan. Kən okol nat kit təsərəkınən itəmat.

10:7: 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18 **10:8:** 1 Kor 10:27 **10:11:** Wək 13:51; 18:6 **10:12:** Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 **10:15:** Mat 11:20-24 **10:16:** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18:** Aes 14:12;

Nol Əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol Əpən 20:1-3,10 * **10:19:** Skopion in nat kit tahmen e tupə əkəku kit itəm tətəkıoah e nıməptən. Tatus itəm, kən titahmə titahmə, taprəkıs-in mılpat o timar.

²⁰ Inəh nɪpahrienən. Məto nəsoɾagienən məmə narmin rat min koatol nəwiətəmat, məto otagien əm məto-inu Uhgɪn təməte rəkis nərgitəmat əpəh e nego e neai.”

²¹ Kən e nian əh, Iesu nɪkɪn tətagien pɪk e nəgienən itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgɪn, kən in təməfək mən məmə, “Tata Uhgɪn, ik Iəɾəmərə rəha nətɪmnat rafɪn ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nɪpəti nətɪmnat min u e niganəmti nətəmim itəm kotenatig motitun wir nat. Kən nəmol-arəp kəm nətəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wir. Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

²² Kən Iesu təmətəkəike matəghat kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təməgəhan-in-pa rəkis nətɪmnat rafɪn e nelmək. Tata əm titun Nətin. Kən Nətin əm ne nətəmim neen, ilat min əm kotitun Tata. Ilat u nətəmim itəm Nətin təmɪtəpun ilat məmə in otol-arəp Tata rəhan kəm ilat.”

²³ Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan min nətəmim məmə, “! Nəkotatig e nəwirən pahrien məto-inu itəmat nakoatehm e niganəmtitəmat nətɪmnat min əh!

²⁴ Iatən kəm itəmat məmə, auppən ikin ien min tɛpət, ne kig min tɛpət, kəmotolkeike pɪk məmə okotehm nətɪmnat min u itəm itəmat nakoatehm, məto kəməsotehmən. Kən ilat kəmotolkeike məmə okotəto nətɪmnat min itəm nakoatəto, məto kəməsotətəən.”

Iesu təmuəh nɪmaa nəghatən e etəm təwir kit rəha Sameria

²⁵ Kən e nian əh, ienatig kit e Lou təmətul meiuə əm e nətəpəhan kit kəm Iesu məmə otehm-tu okəmə Iesu in tenatig wir o kəp. In təmən məmə, “?Iəgətun, oekahro min-nulan mos nəmegəhən lɪlɪn?”

²⁶ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Lou rəha Moses tatən məmə naka? ?Nian ik nətəfin, kən nɪpətɪn tatən naka kəm ik?”

²⁷ Kən suah un tən-ipən məmə, “Onakəkəike molkeike Iəɾəmərə rəham Uhgɪn e nɪkɪm rafɪn, ne nəmegəhən rafɪn rəham, ne nəsanənən rafɪn rəham, ne nətəligən rafɪn rəham; kən molkeike min ik min neen tahmen-pən əm məmə nakatolkeike atɪp ik.”

²⁸ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “In ətuatɪp un. Okəmə nakatol nəhlan, kən ik onakos nəmegəhən lɪlɪn.”

²⁹ Məto suah əh, in tolkeike əm məmə otagətun rəhan nolən məmə in etəm ətuatɪp, kən in təmətəpəh o Iesu məmə, “?Məto pah min u ilat io min neen?”

³⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Suah kit təmɪet Jerusalem kən maliwək meiuaiu matuwɪn əpəh Jeriko. Kən e suatɪp, iakləh neen kəmotaskəlɪm motəmki-rəkis rəhan nətɪmnat, kən motoh kələhəu tɪmɪseah mətaməhl e suatɪp, kən kotagɪm motəpəs.”

³¹ Kən təpəwir əh, pris kit tətɪtəp suatɪp əh matuwa, məto nian in təməplan suah əh, in təmalɪwək mawɪlək-in matuwɪn.

³² Kən Lifaet† kit tɪtəp min əm suatɪp kitɪəh muwa, kən nian təməplan suah əh tətəməhl, in təmol əm nat kitɪəh min mawɪlək-in.

³³ Məto etəmim kit rəha Sameria, itəm koatol tɪkɪmɪr ilat nətəm Isrel, in min tɪtəp suatɪp əh matuwa, kən məplan suah əh tətəməhl. Nian təməplan, nɪkɪn təməhmə ron,

³⁴ kən təmalɪwək muwɪn iuəhkɪr ron, mafəl rəhan nɪməgəm min e oel ne wain, kən malpin wir ilat. Kən təmiləs-ipər suah əh mahtu-pər e rəhan toɡki, kən miləs mian əpəh e hotel mətehm wir.

10:20: Fil 4:3; Nol Əpən 3:5   **10:22:** Jon 3:35; 10:15   **10:24:** Mat 11:25-27; 13:16-17   **10:25:** Mat 22:35-40; Luk 18:18   **10:27:** Dut 6:5   **10:27:** Lev 19:18   **10:28:** Lev 18:5   † **10:32:** Lifaet, ilat nətəmim min u kotasitu e pris min e wək rəhalat, kən koatol wək pisin pisin min əpəh e Nɪmə Rəha Uhgɪn.

³⁵ Kən kəmən lawigin, in tamos mēni neen[‡] muwin mos-ipən kəm etəm-iasol rəha hotel, kən mən-ipən kəm in mēmə, ‘Onakatehm wir suah u, kən okəmə nəkətuatin rəham neen mēni, kən onakən-ipa kəm io nian ekitəlig-pa min, pəs io ekos-ipinə naitain.’ ”

³⁶ Kən nian Iesu tinol namnun nəghatən u, kən tətəpəh o ienatig e Lou mēmə, “?E rəham nətəligən, suah miləhal əh, nəkitun mēmə iləhal pah təmol təwir kəm suah əh kəməh, tahmen mēmə in in kit?”

³⁷ Kən ienatig e Lou təmən-ipən mēmə, “Etəmim itəm in təmasəkitun suah əh.” Kən Iesu tən-ipən kəm in mēmə, “Ita. Ik uwīn mol min tahmen-pən əm mēmə inu suah əh təmol mihin ne.”

Iesu təmuwin latuənu rəha Mata ne Meri

³⁸ Nian Iesu ne rəhan min netəmim kotaliwək e suatip, kən kəmotiet-arəpən latuənu kit. Kən pətan kit, nərgin u Mata, tamos Iesu e nikin agien muwin əpəh e rəhan nimə.

³⁹ Pətan əh, pian kit əh-ikin, nərgin u Meri. Kən Meri təmuwa matəpələh iuahkir o nelki Iərəməərə matəlig-in nəgətunən min rəhan.

⁴⁰ Məto Mata, rəhan nətəligən tatuwin pik o nolən nagwənən, kən wək tinatoh in. Kən təmuwin o Iesu mən-ipən kəm in mēmə, “?Iərəməərə, tahro? ?Nikim təht mēmə tətətip əm, o kəp, mēmə pətan u piak təsasituan lak ne o nolən wək u, kən io pisin əm iatol? Ahl-ipa mēmə otuwa masitu lak.”

⁴¹ Məto Iərəməərə təmən-ipən kəm in mēmə, “Ei, Mata. Əsətəlig-in pikən natimnat min tətəpəh nəlhan.

⁴² Məto nat kitiah əm in nat keike, kən Meri in tinitəpun rəkis nat u itəm in təwir taprəkis, kən okol io esiləs-irəkisən nat əh ron.”

11

Iesu təmatəgətun rəhan netəmim e suatip rəha nəghatən kəm Uhgīn e nəfakən (Mat 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nian kit, Iesu təmatəgətun kəm Uhgīn e nəfakən əpəh ikin kit. Kən nian təmol namnun rəhan nəfakən kəm Uhgīn, kən rəhan kit etəmim tətəpəh ron mēmə, “Iərəməərə, əgətun-tu itimat e suatip rəha nəghatən kəm Uhgīn e nəfakən, tahmen-pən e Jon Baptais in təməgətun mihin rəhan min.”

² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mēmə, “Nian nakotəgətun kəm Uhgīn e nəfakən, onəkotən mēmə, ‘Tata Uhgīn, nərgəm in ilis agin, pəs netəmim okotisiai-in. Pəs rəham nəməməərən tuwa matig.

3

Nian rafin, os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.

⁴ Kən afəl rəkis rəhatimat nolən rat min məto-inu itimat esotaskəlim-iəkisən e nikitimat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itimat.

Kən segəhan-inən itimat ekotuwin ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm məta oekotakiə motol təfagə rat.”

⁵⁻⁶ Kən təmən-ipən kəm ilat mēmə, “?Okəmə suah kit tuwa imam ikin lapin, kən rəham nagwənən tikə, kən onəkol naka? Onəkuwin e nimə rəha ik kit, kən mən-ipən mēmə, ‘Io kit, os-ipa nagwənən məsin, kən ekos muwin magwən suah kit lan itəm təmiş-pən isəu muwa imak ikin roiu lapin, kən rəhak nagwənən tikə mēmə ekagwən in lan.’

[‡] **10:35:** Nəghatən Kris ətuatip tatən mēmə, “Tenarius kəiu.” Nian suah kit tatol wək nian kitiah, kən katətou-in tenarius kitiah. **10:39:** Jon 11:1; 12:2-3 **10:42:** Mat 6:33

⁷ Kæn in otuhalpin-pinæ kæm ik mæmæ, '! Aaah! Atuwîn, sæhgaiiræn etimat, enotapil rækis itimat ræhak nisuwalkælæh. Okol esætul minæn mos-ipinæ nagwænæn kæm ik.'

⁸ Ekæn kæm itæmat mæmæ, nat ærnapin ik in kit, mæto suah un tæsolkeikeæn mæmæ in otos-ipinæ nagwænæn kæm ik. Mæto iatæn niphahrienæn, nian nakatækæike matætæpæh ron, kæn in otætul mos-ipinæ natimnat rafin kæm ik itæm nakolkeike.

⁹ "Kæn tol næhlan ekæn kæm itæmat mæmæ, otætæpæh-in kæm Uhgîn o natimnat, kæn in otos-ipinæ kæm itæmat. Kæn otegæs-in, kæn nakotehm. Kæn otæht-æht toa, kæn toa oteræh otæmat.

¹⁰ Ekæn næhlan mæto-inu netæmim rafin itæm koatætæpæh-in, kæn okoatos. Kæn netæm min u itæm koategæs-in, kæn okoatehm. Kæn netæmim itæm koatæht-æht toa, kæn toa oteræh olat.

¹¹ "Itæmat tata min. ?Itæmat kit, nian nætin tatætæpæh-in næm, mæto in tatos-ipæn sinek? !Kæp!

¹² ?O nian in tatætæpæh-in noanahli-mænig, mæto in tatos-ipæn skopion? * ! Kæp!

¹³ Nat ærnapin itæmat netæm nakotærat, mæto nakoatos-ipæn natimnat wir min kæm nenætætæmat min. Mæto Tata Uhgîn æpæh e nego e neai, nolæn ræhan in tæwir pik maprækis-in nolæn ræhatæmat, kæn niphahrienæn, in otos-ipæn Narmîn Ræhan kæm netæm min u itæm koatætæpæh-in ron."

*Netæmim neen kæmoatæn mæmæ Iesu tætol wæk e næsanænæn ræha Setan
(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)*

¹⁴ Kæn e nian kit, suah kit æh-ikin itæm narmîn rat tætatig lan, kæn tol mæmæ in tæuru næghatæn. Kæn Iesu tæmæhg-iaræp narmîn rat æh, kæn suah æh tæmætuoun matæghat, kæn netæmim narmilat tæmiwig pik ron.

¹⁵ Mæto netæmim min æh neen koatæn mæmæ, "Pielsepul u in etæm-iasol ræha narmîn rat min, in æm æh tæmos-ipæn næsanænæn kæm suah u mæmæ in otæhg-iaræp narmîn rat min e netæmim."

¹⁶ Kæn netæm pisin neen min kæmotætæpæh o Iesu mæmæ in otol-tu nat pispis kit e næsanænæn itæm tætsi-pæn e nego e neai mæto-inu, ilat kotolkeike mæmæ okotitun-tu mæmæ Iesu in etæmim pah.

¹⁷ Mæto Iesu tinitun rækis nætæligæn min ræhalat, kæn tæmæn mæmæ, "Okæmæ netæmim e kantri kit koatoor ilat min, kæn okotærækin ræhalat kantri, kæn næræmæææn otisas mikæ. Kæn tahmen-pæn æm, e latuænu kit, okæmæ netæmim lan koatoor ilat min, kæn okotærækin agin-æh latuænu u.

¹⁸ ?Kæn okæmæ netæmim ræha Setan koatoor ilat min, kæn otahro nulan ræhan næræmæææn otætætig? Iatæn min-nulan mæto-inu nakoatæn mæmæ iatæhg-iaræp narmîn rat min e næsanænæn ræha Pielsepul.

¹⁹ ?Kæn okæmæ io, iatæhg-iaræp narmîn rat min e næsanænæn ræha Pielsepul, kæn tahro e ræhatæmat min netæmim, ilat koatæhg-iaræp narmîn rat min e næsanænæn ræha pah? Tol næhlan, ilat okotakil ræhatæmat min næghatæn mæmæ in neiuæiuææn.

²⁰ Mæto okæmæ io iatæhg-iaræp narmîn rat min e netæmim e næsanænæn ræha Uhgîn, kæn tætagætun mæmæ næræmæææn ræha Uhgîn tinuwa rækis otæmat.

²¹ "Nian etæm ræhan næsanænæn tepæt tæmæik natimnat ræha næluaginæn, tatætl matip matehm wir ræhan nimæ, inæh ræhan natimnat okotætig wir æm.

²² Mæto nian etæm pisin kit min itæm ræhan nesænænæn taprækis-in in, otuwa muæmou mætian mætian tol win lan, in tatos-irækis rafin ræhan natimnat ræha

* **11:12:** Skopion - afin-tu futnot æpæh Luk 10:19   **11:15:** Mat 9:34; 10:25   **11:16:** Mat 12:38

nəluaginən itəm təmələhəu-pən rəhan nətəligən lan, kən in otoor natimnat rafin rəha suah əh kəm rəhan min netəmim.

²³ “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimix. Kən etəmim u itəm təsərgətainən sipsip min, in tatol ilat kotəgim atit.”

²⁴ Kən Iesu təman məmə, “Nian narmin rat tatiet e suah kit, kən in tətən əpəh ikin kəkə-kəkə ikin nəhau tikə lan mətegəh-in ikin otameg ikin, məto təsəplanən. Kən in tatən məmə, ‘Pəs ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin aupən.’

²⁵ Kən nian in tatitəlig-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wix, kən natimnat rafin koatis wix.

²⁶ Kən in otuwın mit min narmin rat sepin min motuwa itəm kotərat kotaprəkis-in in. Kən okotuwın min imə mofatig e nəmegəhən rəha suah u. Kən suah u, aupən rəhan nəmegəhən tərət, məto roiu tinərat pik əgin-əh.”

²⁷ Nian Iesu tatən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, “Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwixən kəm pətan itəm təməək-in ik, kən mətapinahin ik.”

²⁸ Kən Iesu təmə, “Nipahrienən, məto Uhgın otawte-in rəhan nəwixən taprəkis kəm netəmim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol.”

Nəmtətin rəha Jona

(*Mat 12:38-42; Mak 8:12*)

²⁹ Kən nian netəmim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu, kəmotuwa tepət məsin min, kən Iesu təmə, “Itəmat netəm roiu ne, itəmat nol təfagə rat əgin. Itəmat nakotolkeike məmə nakotehm nat pispis u nəmtətin kit. Məto okol Uhgın təsos-ipinənən nəmtətin kit kəm itəmat. Məto Uhgın otosipinə nəmtətin kitəh əm kəm itəmat, inəh nəmtətin rəha Jona.

³⁰ Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tatuwin o netəmim rəha taon u Nineva aupən, e nolən kitəh min əm, io Nəti Etəmim ekuwa nəmtətin rəha netəmim u-roiu ne.

³¹ Kən e nian əh itəm Uhgın otakil netəmim rafin, kən kwın rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nıkalın nəptən əpəh isəu əgin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wix. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.

³² Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgın otakil netəmim rafin lan, kən ilat okotən məmə itəmat nəmotol nolən tərət. Kən ilat kotitun nənən nəhlan məto-inu, nian ilat kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat min rəhalat. Kən roiu, suah kit ikin-u itəm in ilis taprəkis-in Jona.”

Nəhag-əhagən rəha lait

(*Mat 5:15; 6:22-23*)

³³ Kən Iesu təman məmə, “Suah kit tikə itəm tətasiepən e lait, kən uarisig in tatəhluaig-in, o tətaii-pən e nıpəg kitəh. Kəp. Məto nian etəmim tətasiepən e lait, otəkəike mətu-pər e nig rəha lait məmə netəmim itəm okotuwa e nıpəg noa nimə, kən moatehm nəhag-əhagən rəha lait o nəplanən natimnat.

³⁴ Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nıpətim. E nian niganəmtim mil kuəwix, tahmen əm məmə nıpətim tərioah e nəhag-əhagən. Məto nian niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nıpətim tərioah e napinəpən.†

11:22: Kol 2:15   **11:23:** Luk 9:50   **11:27:** Luk 1:28,42,48   **11:29:** Mat 16:4   **11:31:** 1 King 10:1-10   **11:32:** Jona 3:5-10   **11:33:** Mak 4:21; Luk 8:16   † **11:34:** Nıpətin kit rəha “niganəmtim mil kuəwix” təmə, ik etəm kit itəm nıkim tagien o nasituan netəmim e rəham məni. Kən nıpətin kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit. Nıpətin kit min rəha “niganəmtim mil kuəwix” təmə, rəham nətəligən kitəh əm o Uhgın.

³⁵ Kæn tol nulan, ik onakækæike matehm wir mæmæ næhag-æhagæn e ræham næmegæhæn, in sænæmæ napinæpæn.

³⁶ Kæn okæmæ ræham næmegæhæn in tærioah wir e næhag-æhagæn, napinæpæn in otikæ agin lam, kæn næhag-æhagæn in tætsiægæpin wir rafin ræham næmegæhæn, tahmen-pæn æm e næhag-æhagæn ræha lait tætsiægæpin ik.”

*Iesu tæmæghat æskasik kæm Farisi min ne iægætun min ræha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;*

Luk 20:45-47)

³⁷ Kæn nian Iesu tæmæghat rækis, kæn Farisi kit tæmuwa mæn-ipæn kæm in mæmæ okian muagwæn e ræhan nimæ. Kæn Iesu tæmaliwæk muwin æpæh imæ matæpælæ e nikali tepil o nagwænæn.

³⁸ Kæn Farisi apon tæmaut ron narmin tæmiwig nian tæmæplan mæmæ Iesu tæsaikuasæn pitæn e nelmin uarisig tæpanagwæn.

³⁹ Kæn Iæramæ tæmæn kæm in mæmæ, “Itæmat Farisi min, nækotahmen æm e kap ne plet itæm nakotaikuas elat æpæh ihluæ æm, mæto æpæh e nipægnoalat, kotapin. Itæmat nakotærioah e naumisæn ne næratæn.

⁴⁰ !Itæmat nakotalmæl pik! ?Nikitæmat tatæht o kæp mæmæ, Uhgîn itæm tæmol nipætætæm, in tæmol min nikitæm? !Æwæh!

⁴¹ Mæto otos-ipæn kæm ian-rat min e nikitæmat agien, kæn natimnat rafin ihluæ ne imæ kotætuatip motæwir.

⁴² “!Mæto itæmat Farisi min, nahmææn asol otuwa otæmat! Itæmat nakotætæupæn wir nimismisi Lou min, tahmen e tait ræha nimali nig min itæm næmiæwilat tatapien o nolæn nagwænæn. Mæto nakotæuhlin mænataætæmat o nat asol min ræha Lou, inæh næsotolæn nat itæm tætuatip min kæm netæmim, kæn næsotolkeikeæn Uhgîn. Nækotækæike motol nolæn wir min asol æh, kæn næsotaluinæn nætæupæn wir minæn nimismisi Lou min rafin.

⁴³ “Itæmat Farisi min, nahmææn asol otuwa otæmat, mæto-inu nakotolkeike mæmæ onækotuwin motæpælæh aupæn e nimæ ræha nuæfiminæn. Kæn e maket, nakotolkeike mæmæ netæmim okotilæs-ipær nelmilat kæm itæmat o nisialiæn itæmat.

⁴⁴ “Itæmat Farisi min, nahmææn asol otuwa otæmat, mæto-inu itæmat nækotahmen e suwit itæm kotæmkimik, mæto kæsiton ætuatipæn mæmæ in hiæ, kæn netæmim kotaliwæk pikæn lan motæwæru, motol ræhalat næmegæhæn tætamkimik.”[‡]

⁴⁵ Kæn iægætun kit ræha Lou tæmæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Iægætun. Nian nakatæn næghatæn min u, kæn tatærakin min itæmat.”

⁴⁶ Kæn Iesu tæmæ, “!Iægætun min ræha Lou! Nahmææn asol otuwa otæmat mæto-inu, itæmat nakoatælin-pær nat figæm min itæm tiækis mæmæ netæmim okoatæmik. § Mæto næsotasituæn mæsin e noanelmitæmat mæmæ onækotasitu elat o næmikæn natimnat min æh.

⁴⁷ “Nahmææn asol otuwa otæmat mæto-inu æpæh e suwit min ræha ien min ræha Uhgîn aupæn, nakoatilækîn nimæ wir min, kæn nakoatæn mæmæ nakoatsiai-in ilat. Mæto nakoteiuæ. Tipitæmat min æm kæmotohamnu ilat.*

⁴⁸ Inæh itæmat nakoatæn-iaræp mæmæ nakotegæhan-in natimnat min æh itæm tipitæmat min kæmoatol aupæn, inæh kæmotohamnu ien min, kæn itæmat nakoatol nannun e ræhalat wæk nian nakoatilækîn suwit min ræhalat.

[‡] **11:44:** Lou ræha netæm Isrel tatæn mæmæ, okæmæ suah kit otek etæm tæmimis, kæn in tamkimik e Lou. Tol næhlan, ilat kotækæike motol mak wir e ikin ræha suwit min mæmæ netæmim kæsotaliwæk pikæn lan. § **11:46:** “Nat figæm” itæm Iesu tatæghat-in, in lou alkælæh min tepæt tæpæt ræha noanol ræha Isrel.

* **11:47:** Iesu tatahai Farisi min mæto-inu koatæn mæmæ koatsiai-in ien min aupæn. Mæto ilat kæsotolan natimnat itæm ien min kæmoatæn.

49 “Kæn o nat əh, Uhgîn itəm tenatig təmən məmə, ‘Io ekahl-ipən rəhak ien min ne aposol min kotuwîn motəghat kəm ilat, kæn ilat okotitəp motol nərətən kəm neen, kæn motohamnu neen.’

50 Tol nəhlan, Uhgîn otakil itəmat tahmen məmə itəmat əm nəmotohamnu ien min rafin rəhan, kæn in otol nalpînən kəm itəmat o nimisən rəhalat, ilat itəm kəmotatig e nətuounən rəha nəfueintən mətəorus-pa u-roiu,

51 ien min rafin itəm kəmotohamnu tətəuon e Epel mətəorus-pən Sekarəea, itəm təmimis e Nimə Rəha Uhgîn ilugin e olta ne nimə.† Nipahrienən, itəmat roiu ne, Uhgîn otol nalpînən kəm itəmat.

52 “Itəmat iəgətun rəha Lou, nahmən əsol otuwa otəmat mətə-inu suatip kit əh-ikin itəm tatəgətun nat naka itəm Uhgîn tolkeike. Itəmat nəkotitun suatip əh, mətə nakotəhluaig-in məmə netəmim kotəruru. Itəmat nəkəotətəu-pənən, kæn nakahtosis-in netəmim məmə ilat min kotəruru nətəu-pənən.”

53 Nian Iesu təmiet e nimə əh minataliwək matuwîn, kæn iəgətun min rəha Lou ne Farisi min, neməha təmol ilat. Tətəuon e nian əh, kəmotuwa rəhan tikimir min. Koatərakin-pən nəghatən əskasik tēpət kəm in

54 məmə okoteam-in nipəgnəmtin neen e nəghatən rəhan itəm təsahmenən.

12

Nəghatən min rəha nem əskasikən

(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

1 Kæn e nian əh, netəmim tēpət kəmotuwa kitiaə, okol kafin kəruru. Mətə netəmim tinepət pik, kæn moatəhg-irəkis-əhg-irəkis ilat min. Kæn Iesu tətətuoun matəghat kəm rəhan min netəmim məmə, “Itəmat, nakoatəto itəmat o is rəha Farisi min, is u in nolən rəhalat itəm rəhalat nənən təwîr, mətə nokilal tamkimik.

2 Natimnat itəm etəmim tatol anion, Uhgîn təpaniləs-iarəpa tagəhag ikin. Kæn natimnat itəm etəmim tatəhluaig-in, kæn Uhgîn təpaniləs-iarəpa, netəmim okotəplan.

3 Natimnat itəm nakoatən e napinəpən, kæn netəmim okotəto e nərəuiəgən. Kæn natimnat itəm nakoatən anion e nipəgnoa nimə, kæn netəmim kəpanotən-iarəp ihlua, netəmim rafin okotəto.

4 “Rəhak min netəmim, ekən kəm itəmat məmə, əsotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən nipətitəmat, mətə uarisig, okol kəsotol minən nat kit tərət kəm itəmat.

5 Mətə iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətəuotip məmə onakoatəgin. Onəkotəkəike motəgin Uhgîn, mətə-inu nian in otohamnu suah kit, in titun nərakin-pənən in e nigəm əsol. Əwəh, nipahrienən, ekən kəm itəmat məmə nakoatəkəike motəgin Uhgîn.

6 Məniğ əlkələh min, katol-salim-in ilat tēpət nəmtin məni əkəku əm, mətə Uhgîn təsaluin agin-əhən kit.

7 Əsotəginən, mətə-inu Uhgîn tolkeike itəmat taprəkis-in məniğ min tēpət. Nipahrienən, Uhgîn təmafin mītun wîr noanutəmat rafin.

8 “Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in rəhak kit, kæn io Nəti Etəmim, io min ekən-iarəp e niganəmti nagelo min rəha Uhgîn məmə in rəhak etəmim.

9 Mətə okəmə etəmim tatən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in sənəmə etəmim kit rəhak, kæn io ekən-iarəp e niganəmti nagelo min rəha Uhgîn məmə suah u in sənəmə etəmim kit rəhak.

† 11:51: E Naoa Rəha Uhgîn əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agin, kæn Sekarəea in namnun. Afin-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22. 12:2: Luk 8:17 12:7: Luk 12:24; Wək 27:34

10 Kən etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nəti Etəmim, Uhgın otafəl rəkis rəhan təfagə rat. Məto etəmim itəm tatəghat rat e Narmin Rəha Uhgın, okol Uhgın təsafəl rəkisən rəhan təfagə tərət.

11 “Kən nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuafiminən, ne e niganəmti iərəməə min, ne netəm-iasol min məmə okotiuw-iarəp itəmat motakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotahro min-nulan kuhalpın rəhalat nəghatən,

12 məto-inu e nian ətuatip əh, Narmin Rəha Uhgın otəgətun itəmat e nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kən moatən kəm ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tikə

13 Kən netəm min əh kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “İəgətun. Tata rəhak tınimis rəkis. Awi, uəh niki piak məmə otoor natimnat rəha tata rəhatımlau məmə otos-ipa rəhak neen, itəm tata təmələhəu məmə rəhak.”

14 Məto Iesu təmən kəm in məmə, “Rəhak etəmim, rəhak tikə e nətəligən u rəhatımlau o noorən rəhatımlau natimnat.”

15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəto wir itəmat. Otahtosig-in wir itəmat məmə onəkəsotuwamən itəmat iaumis min, məto-inu nəukəti nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət.”

16 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Suah kit, rəhan nautə tepət, kən rəhan nasumən tatol nıpətın tepət.

17 Kən təmən-ipən atip kəm in məmə, “?Oekahrol min-nulan, məto-inu rəhak nimə min kınəsotahmenən məmə ekəlin-pən nigak nagwənən min lan?”

18 “Kən in təmən məmə, ‘Təwir məmə ekol nulan. Ekəmki-rəkis nimə min u, kən ekiləkin nimə neen min itəm iahgın məsin. Kən ekəlin-pən nigak nagwənən, ne rəhak nautə min ikin.

19 Kən ekitun nənən məmə, rəhak natimnat tepət tepət tahmen o nup tepət. Kən roiu ekameg, mətagwən, matənim, kən matəto nagienən təwir əm nulan matuwın.’

20 “Məto Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, ‘!Ik ialmə! Roiu əm lapın, onakimis. ?Okəhrol rəham natimnat u tatəməhl nəmargətəin?’ ”

21 Kən Iesu təmən məmə, “Uhgın otol əm nəhlan kəm netəmim itəm kotəgətəin nautə tepət məmə in rəhalat, məto nıkin təsəht pikən nolən wir min itəm Uhgın tolkeike.”

Əsotətəlig pikən natimnat rəha nıpətıtəm

(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim min məmə, “Məto-inu o nolən əh, iatən kəm itəmat məmə, nəsotətəlig-in pikən natimnat rəha nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotun naka, kən məsotətəlig-in pikən natimnat rəha nıpətıtəmat məmə onəkotuwın-in natimnat naka.

23 Əsotətəlig-in pikən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat taprəkis-in nagwənən, kən nıpətıtəmat taprəkis-in napən min rəha nuwın-inən.

24 Otəplan-tu mənig min, ilat kəsotasumən, kən məsotəuləkən, kən rəhalat nimə rəha nagwənən tikə, məto Uhgın tətagwən ilat. !Məto Uhgın tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min!

25 ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafın-pənən aua kitiəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.

26 ?Məto okəmə itəmat nəsotıtunən nolən nat əkəku kit tol nəhlan, təhro nakoatətəlig-in pik natimnat pisin min e nəmegəhən rəhatəmat?

27 “Nikitamat taht-tu nolən rəha nəgui-nig min itəm koatəguin. Ilat kəsotol wəkən, məsotəhlən rəhalat napən. Məto ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig Solomon rəhan nautə tepət, kən rəhan napən təwir pik, məto rəhan napən min kəsotəwirən taprəkis-in nəgui-nig min.

28 Nəgui-nig min əh koatətül rəha nian kitəh əm, kən olawigin, netənim kottaan ilat e nigəm, məto Uhgın in tatol ilat kotəwir kotəwir. ?Kən nikitamat taht məmə in otos-ipinə napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netənim, rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku əm.

29 “Təsəwirən məmə nikitəmat tataht pik natimnat o nəmegəhən rəhatəmat, kən nian rafin nakotegəs-in nagwənən nigitəmat ne nənimən nimitəmat.

30 Nikitəmat təsəht pikən natimnat min əh, məto-inu netəm kəsotahatətəən e Uhgın, ilat kotegəs-in natimnat min əh. Rəhatəmat Tata in titun natimnat itəm nəkotəkəike motos o nəmegəhən rəhatəmat.

31 Məto nakotətəlig-in pik natimnat rəha nəməmə rəha Uhgın motol tətül aupən e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipinə min kəm itəmat natimnat min rəha nəmegəhən ikin-u e nətueintən.

32 “Əsotəginən, itəmat sipsip min u rəhak itəm itəmat noan məsin əm, məto-inu Tata rəhatəmat nikin tagien pik məmə onəkotətig əhgin rəhan nəməmə rəən, kən in otehm wir itəmat, kən itəmat min onəkotəməmə itəmat min.

33 Otosalim-in rəhatəmat natimnat min, kən motos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Nian nəkotol təwir min-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol rəhatəmat pokis rəha məni itəm otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən rəhatəmat natimnat itəm təwir əpəh e nego e neai. Kən ikin əh, okul iakləh min kəsotuwinən iuəhkir motakləh-in, kən okul win min kəsotəəkənən natimnat min əh.

34 İatən nəhlan məto-inu, ikin pəhrəuən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikin, kən nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.”

Netənim rəha İesu kotəkəike moatətül matip o rəhan nuwamən

35 Kən İesu təmən məmə, “Pəs nəkoatətül matip nian rafin, tahmen-pən əm məmə nakoatuwin-in napən min rəha wək, kən moatehm wir məmə rəhatəmat lait otatuəp e nian rafin.

36 Nəkotəkəike motahmen-pən e iolwək min rəha iəməmə kit itəm tatisipən e lafet kit rəha marit. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat koaterəh e toa məmə otuwa imə.

37 İolwək min itəm koataiir moatətül matip nian iəməmə tatuwa, ilat okotehm motos nəwirən rəha iəməmə. Nipəhriən ekən kəm itəmat məmə, in otuwın-in napən rəha wək, kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən in otehm wir ilat mətagwən ilat.

38 Kən okəmə iəməmə tatuwa lapin e napinəpən tinəlis kinkin lan, e nian mənig min kinotətuouən kinoatimnən lan, məto iolwək min ilat koatətül matip əm, kən in otol təwir əgin kəm ilat.

39 Kən itəmat nəkotəkəike motitun məmə, okəmə suah kit titun nian ətuatip itəm iakləh otuwa e rəhan nimə məmə otakləh, kən in okul təsapilən, in tatətül matip matehm wir rəhan nimə məmə iakləh otasuwamən imə.

40 Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətül matip məto-inu io Nəti Etənim ekuwa min e nian itəm itəmat nakəsotitunən.”

41 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “İəməmə. ?Nakatuəh nimaa nəghatən rəhatimat əm, o rəha netənim rafin?”

42 Kən İəməmə tatan məmə, “?Pah u in iolwək itəm tenatig kən tatol rəhan wək e nian min rafin e nolən itəm təwir? ?Kən iəməmə kit otiləs-ipər pah in

otuha etəm-iasol rəha iolwək min e nimə rəhan məmə in otoor nagwənən nig iolwək min rafin e nian ətuatip rəhan?

⁴³ Kən nian iərəmərə rəha suah əh tatiət-arəpa, kən məplan məmə in tatol-wir rəhan wək, kən in otol təwir kəm iolwək əh.

⁴⁴ Nipahrienən iakatan kəm itəmat məmə, iərəmərə in otıləs-ipər iolwək əh tuwa mol etəm-iasol lan məmə in otərəmərə e natimnat rafin rəhan.

⁴⁵ ?Məto təhro? Kəm-naka iolwək un nikin otəht məmə, 'Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.' Kən iolwək əh tinətuouən matoh iolwək min nipitan ne nəman, kən muwin mətagwən matənim mətapis. ?Kən iərəmərə otol naka?

⁴⁶ Iərəmərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsitunən kən məsətul matipən ron. Kən iərəmərə otos-ipən nalpinən asol kəm in, kən otıləs-ipən in tuwin matig ilat netəm min u itəm kəsotolən rəhan nəghatən.

⁴⁷ "Iolwək əh itəm tinitun rəkis nəghatən rəha iərəmərə rəhan, məto in təsətul matipən məmə otol wək min əh, kən okoh in tətə nahməən.

⁴⁸ Məto iolwək itəm in təsitunən nəghatən min rəha iərəmərə, kən matol natimnat itəm təsətuatipən itəm otəkəike mos nalpinən ron, kən okoh mətig əm iolwək u. Etənim itəm Uhgın tatos-ipən natimnat tətət kəm in, in otəkəike mol natimnat tətət. Kən etənim itəm katələhəu-pən natimnat tətət e nelmin, okatəpəh-in min natimnat tətət ron."

Iesu tatol netənim koatoor ilat min

⁴⁹ Kən Iesu təmən məmə, "Emuwa məmə ekəhlman nigəm e nətueintən, kən okəmə roiu əh nigəm əh tinatuəp rəkis, kən nikik otəgien.

⁵⁰ Nian əskasik kit itəm otuha e rəhak nələmegəhən, təhmen e nolə bəptais kit, kən nikik titəhmə lan mətoarus-pən tənol nammun.

⁵¹ ?Nikitəmat təht məmə emuwa məmə ekələhəu nəməlinuən e nətueintən? !Kəp! Eməsuwamən məmə ekələhəu nəməlinuən, məto emuwa məmə ekol netənim kotoor ilat min.

⁵² Kən tətuouən u-roiu, okəmə netənim faif e latuənu kit, kən kotoor ilat min, kisil katələhəhai kəiu, kən kəiu katuəhai kisil.

⁵³ Tata in otəhai nətin iərman, kən nətin əh otəhai rəhan tata. Kən mama in otəhai nətin pətan, kən nətin əh otəhai rəhan mama. Kən pətan otəhai uhun, kən uhun otəhai nəgon."

Netənim okotəkəike motitun nəmtətin min

(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

⁵⁴ Kən in təməghat min kəm nimanin netənim matən məmə, "Nian nəkotəhm nimal napuə min okotə, kən nəkotən uəhai əm məmə otəfik, kən otol mihin.

⁵⁵ Kən nian nəkotəplan məmə nuwig təmiləs kərpəp,* nəkotən məmə nape-apeən otuha, kən otol mihin.

⁵⁶ !Ei! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Itəmat nəkoatəmə nəkotitun pik natimnat min, kən motitun nəhmən niməptən ne neai, kən nəkotitun məmə nian otuha min-nulan, kən otol nəhlan. ?Məto təhro nəkəsotitunən nipəti nəmtətin min itəm nəkoatəplan əh-roiu?

⁵⁷ "?Təhro nəkəsotitupənən suatip itəm tətuatip məmə onəkotəu-pən?

⁵⁸ Nian suah kit otıləs ik nakuwin e kot, kən nian natuəliwək e suatip, kən təwir məmə nakuəpən muəghat muən wir rəhatəmlau nəratən. Okəmə nəkəsioal mihinən, kən otıləs ik muwin e kot, kən etəm-iasol rəha kot

12:44: Mat 25:21,23

12:46: Mat 24:45-51

12:47: Jem 4:17

12:48: Mat 10:34-36

12:50:

Mak 10:38-39

12:53: Maeka 4:6

*

12:55: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Nian nəkotətə nimətag itəm tətisi-pis," məto-inu əpəh Isrel, nape-apeən tatuərisig nimətag itəm tətisi-pis.

otegāhan-in-pən ik e nelmi polis, kən polis otīlās ik muwīn mahtosig-in ik e kalapus.

⁵⁹ Iatən kəm ik mēmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətōarus nakətou rafin agin nalpīnən rəham.”

13

Netāmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mīn

¹ Kən e nian əh, netāmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm Iesu mēmə netəm Kalili neen koatoh nat megəh mīn mēmə okotol sakrifais lan kəm Uhgīn, kən nian kitīəh mīn əm, mopael mīn rəha kapman u Pailat kəmotuwa motohamnu ilat, kən nīlatat nat megəh mīn kəmotol əm kitīəh kətaiu.*

² Kən Iesu tāmən-ipən mēmə, “?Təhro? ?Nikitəmat təht mēmə nīmīsən əskasik tol mīn-nulan rəha netəm Kalili əh, tatəgətun mēmə ilat netəm rat taprəkis-in netāmim rafin rəha Kalili?

³ ! Kəp! Iatən kəm itəmat mēmə təsol mihīnən nəhlan. Mətō okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mīn rəhatəmat, kən itəmat mīn onəkotīmīs.

⁴ ?Kən təhro e netəm eitīn rəha Saeloam itəm nīmə əfəməh tēmīet mēfətāin ilat kotīmīs? ?Nikitəmat təht mēmə natīmnat mīn əh tatəgətun mēmə nəmegəhən rəhalat tərət taprəkis-in netāmim rafin əpəh Jerusalem?

⁵ ! Kəp! Iatən kəm itəmat mēmə təsol mihīnən nəhlan. Mətō okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mīn rəhatəmat, kən itəmat mīn onəkotīmīs.”

⁶ Kən təmuəh nīmāa nəghatən u mēmə, “Etāmim kit təməfe nig kit əpəh e rəhan nasumən, nərgīn u fik. Kən nian nup mīn neen təmuwa mīnuwīn rəkīs, suah u təmuwīn nian tēpət mateam-in noa nig u, mətō tikə, mətō-inu təsōeən.

⁷ Kən in tāmən kəm suah u tatehm nasumən mēmə, ‘Əplan-tu. Emuwa mateam-in noa fik u mīnos nup kisil, mətō esehmən noa nig kit ne. Ahtihl rəkīs. Təsəwīrən mēmə tatətulosig e nīməptən rəha nasumən.”

⁸ Kən suah u tatehm nasumən tuhalpīn rəhan nəghatən mēmə, ‘Etəm-iasol, əpəs əm tos nup kitīəh mīn əm. Kən ekel nīsīp mītəlau e nəukətīn, kən masitu lan māmki-pən nīsīp wīr.

⁹ Kən okəmə tatōe e nup əh-ikīn, kən təwīr əm. Mətō okəmə kəpə, ik nəkitun nəte rəkīsən.”

Iesu təmol-wīr pətan kit e Sapat

¹⁰ Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netāmim əpəh imə e nīmə kit rəha nuəfīmīnən.

¹¹ Kən pətan kit əh-ikīn itəm narīmīn rat tətətig lan e nup eitīn, kən tatol mēmə məntaan tatəfaiu e nian rafin, kən məsətul ətuatīpən.

¹² Kən nian Iesu təmehm in, kən təmaun-in mēmə otuwa ron, kən tatən kəm in mēmə, “Pətan. Io iatikīs rəkīs rəham nīmīsən, kol təsaskəlīm mīnən ik.”

¹³ Kən Iesu təmələhəu-pən nelmīn lan, kən əmun roiu agin-əh mīn əm, təmətul ətuatīp mīnəwīr, kən mīnatənwiwi Uhgīn.

¹⁴ Mətō etəm-iasol rəha nīmə rəha nuəfīmīnən, nīkīn təmahmə mətō-inu Iesu təmol-wīr pətan u e nian rəha Sapat. Kən in tāmən-ipən kəm netāmim mēmə, “Nian sikīs rəhatəmat o nol wəkən. Nəkotītun nuwamən e nian mīn əh mēmə in otol-wīr itəmat lan, mətō e nian rəha Sapat, okol nəsotuwamən lan.”

12:59: Mat 5:25-26 * **13:1:** Netəm Isrel kəmotaut o nīmīsən rəha netəm mīn əh mətō-inu ilat koatig e Nīmə Rəha Uhgīn u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən. **13:2:** Jon 9:2 **13:7:** Luk 3:9 **13:8:** 2 Pita 3:9,15 **13:14:** Eks 20:9-10; Dut 5:13-14

15 Kən İərəmərə təməni-İpən kəm in məmə, “!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimi! ?Pah u e nikitəmat e nian rəha Sapat, kən təsikisən rəhan pili k o togki itəm təmaru ətain, masig muwin tətənəm nəhau? !Kəp! İtəmat rafin nəkoatol min-nəhlan.

16 Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan təməlis o nup eitin. Tətuatip əm məmə io ekəike mikis kən mosmegəh in e nian rəha Sapat.”

17 Kən nəghatən rəha İesu təmol rəhan tikimür min kəmotaulis. Kən netəmin rafin, nikiilat tətagien o wək wir əgin min itəm İesu tatol ilat.

İesu təmuəh nimaə nəghatən kəiu e nərəmərəən rəha Uhgün
(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Kən İesu təməni məmə, “?Nərəmərəən rəha Uhgün in tahmen e naka? ?Kən io oekən nəghatən naka kən məgətun lan?”

19 Nərəmərəən rəha Uhgün, in tahmen-pən e noa nəpik[†] itəm natiəkəku, kən suah kit təmiləs məfe e rəhan nasumən. Kən nikutin tənəwiə minol iahgin, kən məniğ ilis min kotuwa moatol-pən nimaalat e nelmin min.”

20 Kən təməni min məmə, “? İatəgətun nərəmərəən rəha Uhgün məmə in tahmen-pən e naka?”

21 In tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətalkin e flaəa tərət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətəhl flaəa rafin tətəsis matol iahgin.”

Toa əkəku
(Mat 7:13-14, 21-23)

22 Kən nian İesu təmaliwək matuwün Jerusalem, kən matəgətun netəmin e taon min ne latuənu min.

23 Kən suah kit təmətəpəh ron məmə, “?İərəmərə, netəmin noan məsin əm itəm Uhgün otosmegəh ilat?”

Kən İesu təməni-İpən kəm ilat məmə,

24 “İatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pik məmə nakotuwin-pən e toa itəm natiəkəku tətuwin e nego e neai, məto-inu netəmin tərət itəm okotalkut məmə okotuwin imə, məto ko kəsotuwinən.

25 Məto o nian kit, İərəmərə rəha nime əh in otətək mahtosig e rəhan toa. Kən itəmat itəm nəsotuwanən əh imə e toa itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə moatəht-əht toa moatən məmə, ‘Awi, İərəmərə. !Erəh e toa otimat!’ Məto in otən məmə, ‘Ekəruru əgin-əh itəmat.’

26 Kən itəmat nakotətuon moatən məmə, ‘İərəmərə, kitat kəmotəgwən kələh, kən ik nəmatəgətun itimat əpəh e rəhatimat ikin.’

27 Məto in otən-İpinə məmə, ‘Io ekatən kəm itəmat məmə ekəruru əgin-əh itəmat. İtəmat rafin netəm nakotərat əgin. !Otuwin isəu ron io!’

28 “E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien min əupən koatətiğ e nego e neai itəm Uhgün tətərəmərə lan, məto itəmat onakoatətul ihluə kən okarakin-İarəp itəmat, kən onəkotasək, moatəgətain nəluətəmat, moatəto tərət.

29 Kən netəmin okotisi-pər, kən motisi-pah, kən motisi-pəhap, kən motisi-pis, məmə okotuwin motəpələh motəgwən e nego e neai itəm Uhgün tətərəmərə lan.

13:15: Luk 14:5 † 13:19: Nəghatən Kris ətuatip tətən məmə, “nikuti mastat.” Mastat in nig kit itəm nikutin in natiəkəku. Tətəwiə əpəh ikin İsrəl, məto tika əpəh Ntən. 13:25: Mat 25:10-12 13:27: Sam 6:8 13:28: Mat 8:11-12 13:29: Sam 107:3

³⁰ Kæn tæwir mæmæ nækotitun mæmæ, netæmim neen itæm koatuarisig æh-roiu, ilat okotuwa motætul aupæn. Kæn netæmim neen itæm koatætul aupæn æh-roiu, ilat okæpanotuwa motætul uarisig.”[‡]

*Herot tæmolkeike mæmæ in otohamnu Iesu
(Mat 23:37-39)*

³¹ Kæn e nian æh, Farisi min neen kæmotuwa motæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Tæwir mæmæ nakiet uæhai æm u ikin-u matuwîn, mæto-inu Herot Antipas tolkeike mæmæ otohamnu ik.”

³² Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Herot Antipas in iol keko-eko, tahmen e kuri iarupin itæm tætagwæn miæ. Otuwîn motæn-ipæn kæm in mæmæ io ekatæn mæmæ, ‘Ehm-tu. Nian ækuækir æm æh-ikin tætatig itæm io ekæhg-iaræp narmîn rat min e netæmim, kæn matol-wir nimisæn ræha netæmim, kæn uarisig e nian kisel lan, kæn ekol nammun ræhak wæk.’

³³ “Nat æppapin Herot tæmæn næhlan, mæto io ekæike matætæu-pæn ræhak suatip matuwîn u-roiu, ne olawig, ne onih muwîn miet-pæn Jerusalem. Inu ikin ætuatip itæm okotækæike kisiai-in ien min ikin. Mæto Jerusalem æm, katohamnu ien min ræha Uhgîn ikin.

³⁴ “! Awe, netæm Jerusalem, netæm Jerusalem! Itæmat nakotohamnu ien min ræha Uhgîn, kæn netæmim itæm Uhgîn tæmahl-ipa kæm itæmat, nækotohtimnu ilat e kæpiel apin, inæh netæm u ræha Uhgîn itæm koatos næghatæn ræhan. Nian tepæt iatæg-æfæmæh-in nelmæk mæmæ iatæmik-æfimîn wir itæmat matos wir itæmat, tahmen-pæn e mænig itæm tatu nenætin min e nikwîn, mæto itæmat nikitæmat tæsagienæn ron kæn motapæs io.

³⁵ Kæn nækotitun mæmæ Uhgîn tæmapæs itæmat, kæn iakatæn kæm itæmat mæmæ okol nækæsotehmæn io matuwîn matuwîn mætoarus nakotæn mæmæ, ‘!Iæramæra Uhgîn tætatig ilau suah u itæm tatuwa e nærgin!’ ”

14

Iesu tæmuwîn æpah ræha Farisi kit ikin

¹ E nian ræha Sapat kit, Iesu tæmuwîn e nimæ ræha etæm-iasol kit ræha Farisi min mæmæ okotagwæn, kæn netæmim koatisilu wir mæmæ okotehm-tu naka æh otol.

² Kæn inæh Iesu tatæpælæh ikin, suah kit tatimis e nimisæn ræha kasis-asis, tatæpælæh iuæhkir æm ron.

³ Kæn Iesu tæmætæpæh o iægætun min ræha Lou ne Farisi min mæmæ, “?Tahro? ?Lou tategæhan-in mæmæ suah kit otol-wir netæm koatimis kotæmegæh min e nian ræha Sapat, o kæp?”

⁴ Mæto ilat kæsotænæn nat kit ne. Kæn Iesu tæmos suah un, mol nipætîn tæwir min, kæn mahl-ipæn tatuwîn.

⁵ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Okæmæ itæmat kit, ræhan suakæku, o ræhan kau otiwig-pæn pikæn e noakimil asol e nian ræha Sapat, kæn in otol naka? In otækæike muwîn milæs-irækis uæhai æm. ?Pah u etæmat otæsol mihinæn?”

⁶ Kæn næghatæn ræhalat tæmikæ mæmæ okotæn.

⁷ Kæn Iesu tæmehm netæmim neen itæm kæmaun-in ilat o nægwænæn, kæn kæmotuwa imæ motitæpun ikin min ræha nisaiiæn mæmæ okotæpælæh aupæn ikin. Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ,

13:30: Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8   ‡ **13:30:** Netæm Isrel, nikilat tæht mæmæ ilat koatætul aupæn e netæmim rafin. Kæn nikilat tæht mæmæ Iaihlua min kotærat æm. Mæto Iesu tæmæ netæmim tepæt ræha Isrel okæsotuwinæn e nego e neai, kæn Iaihlua min tepæt, ilat okotuwin e nego e neai.   **13:35:** Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13   **14:3:** Luk 6:9   **14:5:** Mat 12:11; Luk 13:15

8 “Okəmә etəmim tətәun-in ik mәмә onәkuwa o nagwәнәn kit rәha marit, kән nәsuwinән mәpәlәh ikin rәha nisiaiәn. Mәta suah kit in ilis katisiai-in pik tuwa,

9 kән etәм-iasol rәha nimә otән kәм ik mәмә, ‘Agim. Pәs suah u in tәpәlәh u ikin-un.’ Kән onakaulis mәto-inu nakәkәike muwin mәpәlәh lәhau agin itәм nisiaiәn tikә ikin.

10 Mәto okәмә suah kit tәtaun-in ik mәмә nakuwin magwән e lafet kit, kән tәwir mәмә nakitәpun ikin nisiaiәn tikә ikin. Kән tol nәhlan, nian etәм-iasol rәha nimә tatuwa, in otән kәм ik mәмә, ‘Rәhak etәмim, uwin mәpәlәh ilis, ikin rәha nisiaiәn.’ Kән inu otilәs-ipәр nәrgәм e nigәнәmti netәmim rafin әh imә.

11 Ekән nәhlan mәto-inu etәм tatilәs-ipәр atip in mәмә in otuwa etәм-iasol, Uhgин otilәs-iәhau in. Mәto etәмim itәм tatilәs-iәhau atip in, Uhgин otilәs-ipәр mol tuwa etәм-iasol.”

12 Kән Iesu tәмән-ipән kәм etәм-iasol rәha nimә mәмә, “Okәмә natol nagwәнәn asol kit e nәrauiәgән o lapin, tәsәwirән mәмә nakaun-in ik min neen, ne piam min, ne rәham noanol min, ne netәм rәhalat nautә tepәt itәм kotatig kitәlau lam. Okәмә natol mihin, kән mәta, ilat min okotaun-in ik mәмә nakuwin motagwән itәmat min, kән ilat okotalpin nat nәmol kәм ilat.

13 Mәto nian natol lafet kit, kән onakәkәike maun-in ian-rat min, ne netәм nipәtilat mәsin tәrat, ne ielkin rat min, ne netәм nigәнәmtilat tәpis, mәмә okotuwa nakotagwән.

14 Kән Uhgин otawte-in rәhan nәwirән kәм ik, mәto-inu okol ilat kәsotalpin agin-әhән nat nәmol kәм ilat. Mәto e namnun nian, nian netәм kotәtuatip okoatәmegәh min, kән Uhgин otәtou ik lan.”

Nimaa nәghatән rәha nagwәнәn asol (Mat 22:1-10)

15 Kән ilat kit әh-ikin itәм tәtagwән tәmәto nәghatән әh, kән tәмән-ipән kәм Iesu mәмә, “Tәwir pik o etәмim itәм otuwin әpәh e nego e neai itәм Uhgин tatarәmәrә lan, kән magwән e lafet asol rәhan.”

16 Mәto Iesu tәмән kәм in mәмә, “Nian kit, suah kit tәmol nagwәнәn asol kit rәhan, kән maun-in netәmim tepәt mәмә okotuwa kagwән kәlәh ilat min.

17 Kән e nian rәha nagwәнәn, in tәmahl-ipән rәhan iolwәk mәмә otuwin mән-iarәp kәм netәmim itәм tәmaun-in rәkis ilat. Kән tән-ipән kәм ilat mәмә, ‘Otuwa kagwән, mәto-inu enol әpenә-penә rәkis e nagwәнәn.’

18 Mәto ilat rafin kәmotapәs nuwinән moatән mәмә okol kәsotuwamән. Kit tәmaupән mән kәм in mәмә, ‘Kәsi. Әn-tu kәм rәham iәrәmәrә mәмә ko esimnән mәto-inu, emos-nәmtin әm nimәptән kit, kән ekәike muwin mәtag.’

19 “Kән kit min tәmә, ‘Kәsi. Әn-tu kәм rәham iәrәmәrә mәмә ko esimnән mәto-inu, emos-nәmtin әm kau ten rәha niuwән kat, kән ekәike muwin mehм pitән rәhalat min wәk.’

20 “Kән kit min tәmә, ‘Әn-tu kәм rәham iәrәmәrә mәмә ko esimnән mәto-inu, kәmit rәhak pәtan ka latuәnu әh-roiu.’

21 “Kән iolwәk tәmuwa mән-ipән kәм rәhan etәм-iasol. Kән etәм-iasol un nikin tәmahmә tәmahmә, kән tәмән kәм rәhan iolwәk mәмә, ‘Uwin uәhai e suatip ne ikin nian neen e taon meam-in ian-rat min, ne netәм nipәtilat mәsin tәrat, ne netәм nigәнәmtilat tәpis, ne ielkin rat min, kән mit ilat motuwa.’

22 Kән in tәmol әm mәмә rәhan etәм-iasol tәмән mihin ne, kән tәmitәlig-pa mән-ipән mәмә, ‘Etәм-iasol. Natimnat rafin itәм nәmән, io enol rәkis, mәto nagwәнәn tepәt әh-ikin kән nimә tahmen e netәmim neen min.’

²³ “Kæn etəm-iasol təmən kəm iolwæk məmæ, ‘Kæn uwîn e suatip, ne ikin min rafin ihluæ e taon, kæn uwîn muæh nikilat məmæ ilat okotuwa imæ, məmæ nimæ u ræhak otækaike mær wir.

²⁴ Mæto ekæn kəm ik məmæ netəm emaun-in ilat aupæn, ko kæsotun asgæwinæn nagwænæn mæsin ræhak.’”

Nolan ræha nætæu-pænæn Iesu

²⁵ Netəmim tæpæt tæpæt koatuarisig-in Iesu e suatip. Kæn in tæmeirair mæn-
ipæn kəm ilat məmæ,

²⁶ “Okæmæ suah kit tolkeike məmæ otuwa muarisig-in io, in otækaike mæs io ekætul aupæn e ræhan næmegæhæn. In otækaike molkeike io maprækis-in ræhan tata ne mama ne ræhan pætagwæhl ne nætîn min ne pian min ne winin min, ne in atip min.* Okæmæ tæsol mihinæn, kæn ko in tæsahmenæn məmæ otuwa mol ræhak lan etəmim.

²⁷ Kæn etəmim pah itəm tæsilæsæn ræhan nig kælauu mætæu-pa io, kæn ko in tæsahmenæn məmæ otuwa mol ræhak lan etəmim.

²⁸ “Okæmæ itæmat kit tolkeike məmæ otilækîn nimæ asol kit kaifæmæh, kæn in otaupæn mæpælæh mehm wir mæni ræha natimnat min məmæ otehm ræhan mæni məmæ tahmen, o kæp.

²⁹ In tatol næhlan mæto-inu okæmæ in tæsaupænæn mehm wir mæni ron, kæn in tatætuoun matol fautesen† æm, mæto tinæruru mol rafinæn, kæn netəmim rafin itəm okotuwa motehm, kæn okotalah-æmnu moatæn məmæ,

³⁰ ‘Æplan-tu. Suah u tæmætuoun æm ræhan nimæ, mæto tinæruru nol rafinæn.’

³¹ “Kæn okæmæ kig kit ræhan mopael ilat ten-taosan æm, tatæto namnusæn məmæ kig pisin kit min itəm ræhan mopael min tuente-taosan tatuwa məmæ okuæluagin, kæn otæsuwin uæhæiæn o næluaginæn. Aupæn ikin, otækaike mæpælæh mehm wir məmæ in titun nol winæn, o kæp.

³² Okæmæ titun məmæ okol tæsol winæn, in otækaike mahl-ipæn netəmim neen kotuwîn motehm ræhan tikimîr nian in æph isæu æh, kæn okotætapæh o næmlinuæn.

³³ Kæn e nolæn ahmen min æm, itæmat nækotækaike motæpælæh motehm wir næmegæhæn ræhatæmat. Okæmæ itæmat kit tæsapæsæn æh ræhan natimnat min rafin, kæn ko in tæsahmenæn məmæ otuwa mol ræhak lan etəmim.”

³⁴ “Nian etəmim kit takieh nien, kæn nipæti nien in tæwir o nawiræn nagwænæn. Mæto nian kinawir rækis nagwænæn lan, kæn nipatin tæswir minæn o nunæn.‡

³⁵ Kæn okol kæsolan nat wir kit lan, kæn netəmim okotærakin æm. Etəm matælgîn tatig, tæwir məmæ in otætælg-in wir kæn mitun næghatæn min u.”

15

Nimaa næghatæn e sipsip

itəm tæmæluæ

(Mat 18:10-14)

¹ E nian æh, netəmim tæpæt itəm koatos mæni ræha takis, ne netəmim tæpæt itəm nol tæfagæ rat, kæmotuwa məmæ okotætælg-in Iesu. ² Kæn Farisi min ne

* **14:26:** Næghatæn Kris ætuatip tatæn məmæ, suah itəm tolkeike məmæ otuarisig-in Iesu, in tatakæike metæhau ræhan min. Mæto nipæti nat u məmæ, kitat okotolkeike ræhatat min, mæto kotækaike molkeike pik agin Iesu. **14:26:** Luk 9:23 † **14:29:** Næghatæn u “fautesen,” tatæghat-in kæpiel min itəm kaupæn katælin o nilækînæn nimæ. ‡ **14:34:** Næghatæn ætuatip ræha Iesu tæmæ, “Sol in tæwir, mæto okæmæ ræhan nætehenæn tinikæ, kæn nat tikæ otol tætehen min.” Mæto sol ræha netəmim e nian min æh, in tæmol pilæh-pilæh e nat pisin itəm nætehenæn tikæ. Kæn nian neen, okæmæ næhau tatol pilæh-pilæh e sol, kænu nætehenæn tiet. Mæto sol ræhatat u-roiu tosolan mihin. Nian rafin tætehen. **14:34:** Mat 5:13, Mak

9:50

iægætun min ræha Lou koatægħat rat Iesu o netəm nol tæfagə rat min əh, moatən məmə, “Suah əh, nikin tætagien əm məmə nol tæfagə rat min koatuwin ron, kən motagwən kələh.”

³ Kən e nəghatən min u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u məmə,

⁴ “?Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitiəh təməluə, mətə in nikin təsəhtən? Okəmə itəmat kit rəhan sipsip təmikə nəhlan, kən in otəkəike mapəs rəhan nainti-nain sipsip koatun krās moatətul əpəh təpiə ikin, kən in otuwin mategəs-in itəm təməluə mətəorus-pən in otehm.

⁵ Kən nian in təmehm, təmīləs-ipər məhun, kən nikin tətagien.

⁶ Kən nian in təmīet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in min neen, ne netəm kotatig motitəlau lan, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kotagien kələh, mətə-inu emehm min rəhak sipsip itəm təməluə.’ ”

⁷ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən iatən kəm itəmat məmə, tahmen-pən əm əpəh e nego e neai. Okəmə iol tæfagə rat kit tatəuhlin rəhan nəmegəhən kəm Uhgīn, kən nagiənən əpəh ilis e nego e neai o suah əh in tərət, taprəkis-in nagiənən o netəmən nainti-nain itəm nīkilat təht məmə kotətuatip məsotolən nat kit tərət itəm okotəkəike motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron.”*

Nimaa nəghatən e mənī təmīkə

⁸ Kən Iesu təmatig məghat min məmə, “?Okəmə pətan kit rəhan mənī ten kəmōl e silfa, kən in təmīkil kitiəh, kən in otol naka? In otasiepən e lait kit, kən mol pīrum megəs-in wīr əpəh imə matuwin matuwin mehm.

⁹ Kən nian təmehm mənī əh, in otaun-in rəhan min neen ne netəm kotatig motitəlau lan, matən məmə, ‘Otuwa kotagien kələh mətə-inu emehm rəkis mənī ilou rəhak təmīkə.’ ”

¹⁰ Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə, e nolən kitiəh min əm, nagiənən asol e niganəmti nagelo min əpəh ilis e nego e neai, nian iol tæfagə rat kit tatəuhlin rəhan nətəligən matuwin o Uhgīn.”

Nimaa nəghatən rəha nəti suah kit iərman itəm təməluə

¹¹ Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit, nətin iərman kəiu.

¹² In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, ‘Tata. Oor nautə min rəham, mos-ipa rəhak u-roiu.’ Kən rəhalau tata toor rəhan natimnat mos-pən kəm ilau.

¹³ “Kən təsuwəhən, nətin in əkəku lan tos rəhan lan muwin mol-salim-in ilat, kən mos mənī e nautə min un mīet iməlat ikin muwin e nəptən pisin kit min isəu. Kən ikin əh, təmatərəkīn rəhan mənī e nolən rat min matuwin matuwin.

¹⁴ Kən nian rəhan mənī tīnikə rafin, nəumis asol tīnitən e nītən əh, kən nəumis tīnatus suah un, nīgīn nagwənən tīnikə.

¹⁵ Kən təmuwin matol wək kəm suah kit əh-ikin əh, kən suah u təmahl-ipən məmə otuwin mətəgwən rəhan pīkəs min.

¹⁶ Kən nəumis təmus pik məmə in tolkeike məmə otun nagwənən nīgī pīkəs min, mətə etəmim tīkə itəm otos-ipən nat kit kəm in.

¹⁷ “Kən nətəligən wīr tinuwa min lan, kən matətəlig-in məmə, ‘Kəsi. Roiu əh iolwək min rəha tata, nīgīlat nagwənən tərət maprəkis, mətə io ekətətig u ikin-u, otəsəwəhən kən ekīmīs e nəumis.

¹⁸ Oekiet u ikin-u mītəlig-pən o rəhak tata, kən mən-ipən kəm in məmə, “Tata. Iod et emol tæfagə tərət kəm Uhgīn ne ik.

15:2: Luk 5:30   **15:4:** Esik 34:11,16; Luk 19:10   * **15:7:** Iesu tatəghat-in Farisi min itəm koatəu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatip, nat əpnəpin nəratən tətətig e nīkilat rafin.   **15:18:** Sam 51:4

¹⁹ Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim. Məto aun-in io ekahmen-pən əm məmə io iolwək əm kit rəham.”

²⁰ Kən təmətul maliwək minatuwin məmə otehm rəhan tata.

“Məto nian təmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata təmasipən məplan, kən təmasəkutin, maiu muwin miləs muətain mətagien ron.

²¹ Kən netin tən-ipən kəm in məmə, “Tata. Io emol tefagə tərət kəm Uhgın ne ik. Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim.”

²² “Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək min mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Ei! Otuwin uəhai motos kot itəm in təwir məprəkis motuwa kuwin-in-pən kəm in, kən motos rig motarigın-pən e noanelmin, kən motos put ka kuwin-in-pən e nelkin,

²³ kən motiləs pılık itəm tasis-asis məwir motuwa koh, pəs kotal kələh lafet lan rəha nətik,

²⁴ məto-inu nətik u, in təhmen əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In təməluə, məto enehm min.’ Kən ilat kınəotol lafet.

²⁵ “Kən e nian əh, netin asol lan in əpəh e nasuman. Kən e nian təmatuwa minuwa iuəhkır o latuənu, kən minəto netənim koatol napuən min, moatol tanis.

²⁶ Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətəpəh ron məmə, ‘?Ei, naka əh netənim koatol?’

²⁷ Kən tən-ipən kəm in məmə, ‘Piam təmuwa, kən rəham tata təməh pılık itəm tasis-asis məto-inu piam tinitəlig-pə min, kən in təsanən əm.’

²⁸ “Kən nikin təmahmə, kən məmə, ‘Okol esuwınən imə.’ Kən rəhan tata təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmə otuwin imə.

²⁹ Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmə, ‘Əplan-tu. Kəmuatig nup tepət rəkis, kən iatol wək u ikin-u təhmen-pən əm məmə rəham kit iolwək, kən məsəhtən nəwıam kit ne. ?Məto təhro, tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm in təhmen-pən e nəni, məmə ekol nəgwənən lan itimat io min neen.

³⁰ Məto nətim əh itəm təmərəkin rafin rəham nautə o nətouən nıpitan min lan rəha suatıp, kən nian tinitəlig-pən latuənu, kən nakətul matoh pılık tasis-asis matol lafet lan rəhan.’

³¹ “Kən rəhan tata tən-ipən məmə, ‘Nətik. Nian rafin kilau min ik kətuatig, kən natimnat rafin rəhak in rəham.

³² Məto tətuatıp əm məmə okotol lafet u motagien, məto-inu piam u təhmen-pən əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In təmika, məto roiu kınətehm min.’”

16

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

¹ Kən İesu təməh kəm rəhan min netənim məmə, “Suah kit rəhan nautə tepət, kən in təmos suah kit tuwa etəm-iasol o rəhan iolwək min. Kən rəhan iolwək min neen kəmotuwa moatən-ipən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəməə, moatən məmə, ‘Ei, suah əh tətərəkin rəham natimnat.’

² Kən təmaun-in suah əh tuwa tətəghat kəm in məmə, ‘?Ei, nəghatən naka min u iakatəto katən lam? Ekolkeike məmə nakos rafin nəghatən min rəha wək rəham muwa, məto-inu roiu ekahl-iarəp ik e wək.’

³ “Kən etəm-iasol əh təmuwin matətəlig-in məmə, ‘Awe. Rəhak iərəməə tolkeike məmə otarakin io e rəhak wək u-roiu. ?Kən ekol naka əh-roiu? Nəhgik təsahmenən məmə ekel nisip mos məni ikin, kən io iaulis pik o neasiən-inən məni o netənim.

⁴ ‘Ei! Roiu əh enitun nat naka itəm io ekol pəs netənim okotit io motuwin iməlat ikin moatehm wir io nian rəhak iərəməə otərakın io e rəhak wək.’

5 “Kæn in tæmaun-in rafin netæmim itæm kæmotol kaon kæm iæræmæra kotuwa raon kitiæh kitiæh. Kæn tæmæn-ipæn kæm itæm tæmaupæn muwa mæmæ, ‘?Ik næmol kaon e naka?’

6 Kæn suah æh tæmæn mæmæ, ‘Emæmik tram ræha oel o noahæn ilat wan-hanrit.* Kæn etæm-iasol tæmæn kæm in mæmæ, ‘Inu ma pepe ræha kaon ræham. Ðæpælæh uahai æm-tu, kæn æte-pæn fifti tram æm e ræham pepe.’

7 “Kæn tæmæn-ipæn kæm suah kit min mæmæ, ‘?Ik næmol kaon e naka?’ Kæn in tæmæ, ‘Emol kaon e wan-taosan pak wit.’ Kæn etæm-iasol tæmæ, ‘Os ma pepe ræha kaon ræham, kæn æte-pæn æm eit-hanrit pak wit.’

8 “Kæn uarisig lan, iæræmæra ræha etæm-iasol apon itæm tæmatol tærat kæm in, tæmatænwiwi in o ræhan nolæn ræha neuueiææn mæmæ in otehæm wir atip in. Nat u tatægætun mæmæ netæmim ræha nætueintæn, ilat kotenatig wir o nolæn min ræha nætueintæn nian ilat koatægæt kæm ilat min, taprækis-in nenatigæn ræha netæmim ræha næhag-æhagæn.†

9 “Kæn iatæn kæm itæmat mæmæ, otasitu wir e netæmim e mæni ræha nætueintæn mæmæ ilat okotuwa iolitæmat min. Kæn nian mæni ræha nætueintæn otikæ, kæn Uhgîn otos itæmat muwin æpæh e nego e neai itæm otætætig lilin.

10 “Okæmæ nækitun mæmæ suah kit tatehæm wir nat ækæku kit, kæn nækitun mæmæ in titun nehæm wiræn nat itæm iahgîn. Kæn okæmæ nækitun mæmæ suah kit tatol nolæn itæm tæsætuatipæn e nat ækæku kit, kæn nækitun mæmæ in otol nolæn tæsætuatipæn e nat itæm iahgîn.

11 ?Kæn tol næhlan, okæmæ itæmat nækæsotehæm wiræn mæni ræha nætueintæn u, kæn pah otegæhan-in itæmat mæmæ nakotos nat itæm tæwir pahrien, inæh natimnat ræha Uhgîn?

12 Kæn okæmæ itæmat nækæsotehæm wiræn natimnat ræha suah kit min, kæn nikitæmat tæsæhtæn mæmæ okos-ipæn æh min kæm itæmat ræhatæmat atip natimnat mæto-inu, katæplan mæmæ onækæsotehæm wir minæn natimnat min æh.

13 “Etæmim tikæ itæm titun nuwamæn in slef ræha etæm-iasol kæiu. Okæmæ in tætalkut mæmæ otol næhlan, kæn otolkeike kit mol næwian, kæn metæhau kit mæsolæn næwian. Okol næsolæn slef ræha Uhgîn ne mæni e nian kitiæh æm.”

14 Farisi min kotelkeike pik mæni, kæn nian kæmotæto næghatæn min u, kæn kæmotalah-æsan e Iesu.

15 Mæto in tæmæn kæm ilat mæmæ, “Itæmat nækoatol nolæn min itæm koatol netæmim koatæn mæmæ nækotætuatip. Mæto Uhgîn titun nikitæmat mæmæ kotærat. Iatæn næhlan mæto-inu nat naka itæm netæmim koatilæs-ipær mæmæ in nat keike, mæto e niganæmti Uhgîn in nat ænnapin æm.”

16 Kæn in tæmatækæike matæn mæmæ, “Kæmæn-iaræp Lou ne næghatæn ræha ien min ræha Uhgîn mætoarus-pa Jon Baptais, kæn uarisig lan, katæn-iaræp namnusæn tæwir ræha næræmæraæn ræha Uhgîn, kæn netæmim rafin kotalkut pik mæmæ okotuwîn motætig æhgin.

17 Mæto kæsanæn mæmæ wæk ræha Lou ne næsanænæn ræhan tæmikæ. Næghatæn rafin ræhan kotætig, in asol min mætoarus-pæn in ækæku ægin. Lou otætætig taprækis-in neai ne nætueintæn.

18 “Kæn tahmen-pæn æm nulan: okæmæ suah kit tatol tifos mætapæs ræhan pætan, kæn matit pætan pisin kit min mætuætig, kæn in tategoafæl ræhan pætan matol tafægæt rat. Kæn okæmæ suah kit tatit pætan kit itæm ræhan iærman tæmapæs

* **16:6:** Wan tram oel tahmen e tate o fote lita. † **16:8:** Nipæti næghatæn ræha Iesu mæmæ netæmim ræha næhag-æhagæn kæsotolan natimnat itæm Uhgîn tolkeike mæmæ otætul aupæn e ræhalat næmegæhæn. Nikilat tæsæht pikæn nætægæn ræha Uhgîn. **16:10:** Luk 19:17-26 **16:13:** Mat 6:24 **16:15:** Mat 23:28; Luk 18:9-14 **16:16:** Mat 11:12-13 **16:17:** Mat 5:18

kən ilau mətuaṭig, kən in tatol təfagə rat mətō-inu in tətakləh-in pətan rəha suah pisin kit.”

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

¹⁹ Kən Iesu təmən məmə, “Suah kit rəhan nautə tepət tatuwin e napən wir min nəgui-naris itəm nəmtin tiəkis, kən nian rafin tatun pik nagwənən wir min.

²⁰ Kən ian-rat kit, nərgin u Lasaros, niməgəm təmīrafin nīpətin. Kən kəmiləs kan kələhəu əpəh e nafiluə rəha latuənu.

²¹ In tolkeike pik məmə otun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha etəm-iasol əh. Kən nat kit tərət min, kuri min kotuwa moatəpəh-əpəh niməgəm min rəhan.

²² “Kən ian-rat əh təmimis, kən nagelo min kəmotiləs motuwin əpəh e nīkali Epraham, ikin rəha nisialien. Suah un rəhan nautə tepət, in təmimis min, kən kəmitənim.

²³ Kən in tuwin əpəh e nigəm asol, kən tatəto nahmən asol, kən nian təmasipər, təməplan Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros əpəh e nīkalin.

²⁴ Kən təmaun-in əfəməh məmə, ‘!Tata Epraham! Awī, asəkitun io. Ahl-ipən Lasaros məmə oteer əm noanelmin e nəhau kən mos muwa mek namək lan məmə otətəp, mətō-inu iatəto nahmən asol e nigəm ukīn-u roiu.’

²⁵ “Mətō Epraham təmə, ‘Nətik, nīkim təht-tu rəham nəmegəhən aupən. Ik nəmatos natimnat wir rəham tepət, mətō Lasaros təmatəto nahmən tepət e nīpətin. Mətō roiu əh, in tatəto təwir ikin-u, kən ik, natəto nahmən tepət e nīpətim.

²⁶ Kən nat kit min. Ilugin-in kitat, noakimil asol itəm tator kitat, ik un, kən itimat u. Okəmə itimat kit tolkeike məmə otimnə mehm ik, mətō okol təsimmən. Kən okəmə itimat kit tolkeike məmə otuwa mehm itimat, mətō okol təsuwamən.’

²⁷ “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Tata. Iakətəkəike kəm ik, awī, kəsi. Ahl-ipən Lasaros tuwin e nimə rəha tata rəhak,

²⁸ mətō-inu piak faif əh-ikin. Təwir məmə in otuwin məghat mem əskasik ilat məmə okoətəto ilat məmə okəsotuwamən ukīn-u itəm iatəto nahmən asol aɡin ikin.’

²⁹ “Mətō Epraham təmə, ‘Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgīn tətətig. Pəs piam min okotəto nəghatən min əh.’

³⁰ “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Kəp, Tata Epraham. Təshəmenən. Mətō okəmə suah kit otəmegəh min e nimisən otuwin məghat kəm ilat, kən nīpahrienən, ilat okotəuhlin rəhalat nətəligən kən motapəs təfagə rat min rəhalat.’

³¹ “Kən Epraham təmə, ‘Okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgīn, kən in nat ənpəpin okəmə suah kit təmegəh pap e nimisən kən muwin matəghat kəm ilat, mətō okol kəsotən minən nīpahrienən lan.’ ”

17

Oatəto itəmat

(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

¹ Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, “Nīpahrienən, nos-ipən-os-ipənən rəha təfagə tərət min itəm koatiuw-pən netəmim e nəratən, ilat okotuwa. !Mətō nahmən asol tatuwin o etəmim itəm tatos-ipən-os-ipən netəmim, o in suatip rəha nos-ipən-os-ipənən!”

² Mæto okəmæ etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku, məmæ otol təfagə rat, kən suah əh, Uhgīn otol nalpīnən asol kəm in. Kən nalpīnən əh otəskasik taprəkis okəmæ kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakīn-pən əpəh itəhai lokammim məmæ otammim.

³ Kən tol nəhlan, oatəto moatehm wir rəhatimat nəmegəhən.

“Okəmæ piam tatol təfagə tərət kəm ik, kən ən-ipən rəhan nolən rat e niganəmtīn, kən okəmæ tatəuhlin rəhan nətəligən, kən aluin rəhan nolən rat məsosən tatig e nīkim.

⁴ Kən nat əpnapīn in tatol təfagə rat kəm ik mau sepīn e nian kitīəh, kən muwa mau sepīn mən-ipīnə kəm ik məmæ, ‘Kəsi, emol təfagə rat kəm ik. Ekəuhlin rəhak nətəligən mapəs rəhak təfagə rat,’ kən ik onakəkəike maluin rəhan nolən rat mīn, kən masosən tatig e nīkim.”*

⁵ Kən aposol mīn kəmotəpəh o Iərəmərə məmæ, “Ol rəhatimat nahatətəən təkəsik təhmīn mīn.”

⁶ Kən Iərəmərə təmən məmæ, “Nat əpnapīn okəmæ rəhatəmat nahatətəən in təkəku agīn əm tahmen e nīmīsmīsī nīməkkləkil, kən nəkotitun nənən kəm nig u neegin məmæ, ‘Euw atip ik, kən muwīn miwig-pən itəhai,’ kən nig u otol nəwīatəmat.†

⁷ “Ən-tu. ?Okəmæ suah kit rəhan iolwək tətəsum, o in tatehm sipsip mīn, kən in tatitəlig-pa latuənu, kən nikitəmat təht məmæ etəm-iasol otən kəm in məmæ, ‘!Ei! Wa uəhai məpələh mun nagwənən əh’? !Kəp!

⁸ Mæto in otən kəm rəhan iolwək məmæ, ‘Uwīn mol nigak nagwənən, kən uwīn muwīn e rəham napən təwir, kən mos-ipa nigak nagwənən ne nīmək nənīmən. Nian nəmol rafīn rəham wək, nəkitun nuwīnən magwən kən mənīm.’

⁹ ?Kən nikitəmat təht məmæ etəm-iasol, in otən tagkiu kəm rəhan iolwək o wək asol rəhan itəm in otəkəike mol? !Kəp!

¹⁰ Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək mīn rəha Uhgīn. Nian nəmotol rəkis natimmāt rafīn itəm Uhgīn təmən kəm itəmat məmæ onəkotəkəike motol, onəkotəkəike motən əm məmæ, ‘Itimat iolwək mīn əm. Nolən rəhatimat təsahmənən o nənwiwīən. Itimat emotol əm wək itəm itimat ekotəkəike moatol.’”

Iesu təmol-wir netəmim ten itəm leprosi təmol ilat

¹¹ Nian Iesu təmaliwək matuwīn Jerusalem, in təmaliwək muwīn-pən ilugin i nəptən mil u Sameria ne Kalili.

¹² Kən nian in təmīet-arəpa latuənu kit, netəmim ten itəm nīmīsən u leprosi təmol ilat kəmotuwa motəful isəu məsīn,

¹³ kən motaun-in məmæ, “!Iesu, Etəm-iasol, asəkītun itimat!”

¹⁴ Kən nian in təmehm ilat, təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Onəkotuwīn o pris məmæ in otehm nīpətītəmat.”‡ Kən nian ilat kəmotaliwək əh e suatip, kən kəmotəwir, nīmīsən təmīkə.

¹⁵ Kən ilat kit təməplan məmæ leprosi rəhan tīnikə, kən in təməuhlin mītəlig-pən o Iesu, matən əfəməh məmæ, “!Iatənwiwi Uhgīn! !Iatənwiwi Uhgīn!”

17:3: Mat 18:15 * **17:4:** Nīpəti nəghatən əh təsənən məmæ kitat kotaluin təfagə rat rəha suah kit mau sepīn əm, mæto kotəkəike motaluin namnun tikə. † **17:6:** E nəghatən ətuatip rəha Iesu, in tatəghat-in nīkuti mastat u in natīkəku agīn, ne nig kit itəm nəukətīn təmeiuaui agīn, nərgīn u fik-malperi. **17:6:** Mat 17:20; 21:21 **17:13:** Lev 13:45-46 ‡ **17:14:** Nian nīmīsən leprosi təmol suah kit, Lou tatən məmæ in tamkīmīk. Nian nīmīsən təmīkə, in təkə muwīn mehm pris məmæ in otən-iarəp kəm netəmim rafīn məmæ nīmīsən tikə ne namkīmīkən tikə. Nian Iesu təmən məmæ ilat okotuwīn motehm pris kit, in tahmen məmæ in təmən məmæ in otol-wir ilat. **17:14:** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4

¹⁶ Kæn in tæmeiuaiu e nelki Iesu misin nulin nipinægin tatek nisip, kæn matæn kæn Iesu mæmæ nikin tætagien mæmæ in tæmol-wir ræhan nimisæn. Kæn suah u in etam Sameria. §

¹⁷ Kæn Iesu tæmæn mæmæ, “?Emol-wir netæm ten maruætuh-in rækis ræhalat nimisæn, o kæp? ?Mæto nain hiæ?”

¹⁸ ?Suah u in iapispis æm, mæto in pisin æm tæmitalig-pa matænwiwi Uhgîn?”

¹⁹ Kæn Iesu tæmæn kæn suah u mæmæ, “?Tul maliwæk matuwîn. Ræham nahatætæn tæmol-wir ik.”

Nuwamæn ræha næramæææn ræha Uhgîn

(Mat 24:23-28, 36-41)

²⁰ Nian kit, Farisi min kæmotætæpæh o Iesu mæmæ, “?Onæghan næramæææn ræha Uhgîn otuwa?” Kæn in tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “Næramæææn ræha Uhgîn otæsuwamæn mæmæ netæmim okotehm e niganæmtilat.

²¹ Kæn etæmim tikæ itam otæn mæmæ, ‘!Asi-pa mehm, in huæ!’ o ‘!Asipæn mehm, in æpæh!’ mæto-inu næramæææn ræha Uhgîn tinuwa rækis mætætig e nikitæmat.”

²² Kæn Iesu tæmæn kæn ræhan min netæmim mæmæ, “Nian min koatuwa itæm itæmat onakoatolkeike mæmæ onækotehm nian min ræha Næti Etæmim, mæto okol nækæsotehmæn.

²³ Kæn netæmim okotæn kæn itæmat mæmæ, ‘!Asi-pa, in huæ!’ o ‘!Asipæn, in æpæh!’ Mæto æsotuwînæn motætæu-pæn ilat,

²⁴ mæto-inu e nian io Næti Etæmim oekuwa lan, in otahmen-pæn e nipitæn itæm tatipit kæn mætasiægæpin neai e nikalin kit mætoarus-pæn nikalin kit min, kæn netæmim rafin koatæplan motitun.

²⁵ Mæto aupæn, io ekækæike mæto nahmææn tepæt, kæn netæm kotætig roiu, ilat okotæuhlin mæntaalat motapæs io.

²⁶ “E nian io, Næti Etæmim, ekuwa lan, otahmen-pæn æm e nian ræha suah æh Noah aupæn, itæm netæmim kæmoatol natimnat min mæsotitunæn mæmæ Uhgîn otol nat kit lan.

²⁷ E nian æh, netæmim kæmotagwæn, moatænim, moatol marit, inæh natimnat rafin kæmoatol e næmegæhæn ræhalat, mætoarus-pa nian itæm Noah tinuwîn imæ e nipægnoa nego asol ræhan. Kæn nuhæn tæmæfik naruæh asol tæmuwa maiu ælimin rafin netæmim itæm kæsotuwînæn e nego.

²⁸ “In tahmen-pæn æm e nian ræha suah æh Lot. Netæmim kæmotagwæn, moatænim, moatol-salim-in natimnat min, moatos-næmtim natimnat min, moatasum, moatilækin nimæ min, inæh natimnat rafin kæmoatol e næmegæhæn ræhalat.

²⁹ Mæto e nian itæm Lot tæmiet lan e taon æh Sotom, kæn nigæm ne kæpiel min itæm koatæp kæmotisi-pær e neai motoamnu ilat rafin æpæh e taon.

³⁰ “Kæn otahmen æm e nian io Næti Etæmim oekuwa min lan kæn Uhgîn otol æp io kæn netæmim.

³¹ E nian æh, okæmæ suah kit tatæpælæh ihluæ e ræhan nimæ, pæs in otægim mæsuwîn minæn imæ mæmæ in otos ræhan natimnat, kæn okæmæ suah kit in æpæh e nasum, pæs in otægim mæsuwa minæn latuæn.

³² !Onækæsotaluinæn pætaguïhl ræha Lot!

³³ Etæm tolkeike mæmæ in otaskælim ræhan næmegæhæn e nætueintæn u mæsætæu-pa-mæn io, in otasosæn næmegæhæn lilin. Mæto etæmim itæm tætapæs natimnat ræha næmegæhæn e nætueintæn u kæn matætæu-pa io, in otos næmegæhæn lilin.

³⁴ Iatən kəm itəmat məmə, e nian əh lapin, etəmim kəiu okətuapil e pet kitiah əm, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.

³⁵⁻³⁶ Pətan kəiu okətioal nagwənan, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.*

³⁷ Kən rəhan iolwək min kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iəramərə, onəkuwa hia?”

Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotitun əm. Tahmen e nian ligkai min koatiwig ilis moteiuaiu moatər itəhai, kən nəkotitun məmə nəm min əh-ikin əh.”†

18

Nimaa nəghatən rəha nəutahlimis kit itəm tətəsək o nasituən

¹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat matəgətun ilat lan məmə okotəkəike moatəfak nian rafin məsotapəsən, məsotolən məmə nikilat otatite.

² In təmən məmə, “Latuənu kit, ien kit əh-ikin rəha nələhəuən nəghatən min. Kən təsisiai-inən Uhgın, kən təsisiai-in minən netəmim.

³ Kən e latuənu əh, nəutahlimis kit əh-ikin, kən nian rafin tatuwa matəplan ien un matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. Okol nakasitu lak məghat o nəratən itəm rəhak tikimır tatol kəm io.’

⁴ Məto ien təməsuwinən, kən mos nian əfəməh məmə otəghat mol-wir nəratən əh rəha nəutahlimis. Məto pətan əh təmətapəh o suah əh nian rafin matuwın matuwın, kən ien tınatətəlig-in məmə, ‘Nat əpnarın esisiai-inən Uhgın, kən məsisiai-in minən netəmim,

⁵ məto pətan əh tatən nat kitiah mətaləkiamtə io o rəhan nəghatən, matuwın matuwın. Io ekəkəike muwin mən wir rəhan nəratən kən mələhəu nəwirən. Okəm əkapəs, kən in otatuwa ron io matuwın matuwın kən ekərou in.’ ”

⁶ Kən nian Iəramərə təmuəh rəkis nimaa nəghatən əh, kən təmən məmə, “Otətəlig-in-tu nəghatən rəha ien əpəh itəm tərət təhmın.

⁷ ?Məto təhro e Uhgın? In təmitəpun rəhan min netəmim, kən ilat koatasək-pən kəm in nian rafin e nərauigəgən min ne lapin min rafin. ?Kən nikitəmat təht məmə in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘Onakoatəsağın pitən?’ Kəp. ?Kən nikitəmat təht məmə in otasitu uəhai əm e rəhan min?

⁸ Iatən kəm itəmat məmə nıpahrienən, in otasitu uəhai əm e rəhan min, kən mol-wir rəhalat nəratən. ?Məto nian io Nəti Etəmim oekitəlig-pa min lan e nətueintən, oekehm netəmim neen itəm koatahatətə e Uhgın, o kəp?”

Nimaa nəghatən rəha Farisi ne etəm tatos məni rəha takis

⁹ Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit e netəmim neen itəm nikilat tatəht məmə ilat kotətuatıp taprəkis-in netəmim rafin, kən motasil-iahau-in netəmim rafin.

¹⁰ In təmən məmə, “Suah mil kəiu kəmian əpəh e Nimə Rəha Uhgın məmə okuəghat kəm in e nəfakən. Kit, in Farisi, kən kit in etəm tatos məni rəha takis.

¹¹ Kən Farisi təmətul mateiua məmə in tatəfak kəm Uhgın, məto nıpahrienən tatən atıp in, matən məmə, ‘Uhgın, iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəmol məmə ekol etəm pisin lak, inəh io min neen kotolkeike pik məni kən moateiua məmə kotakləh-in, kən moatol tərət, kən motakləh-in pətan rəha etəm pisin. Kən io esolən məmə suah əh etəm tatos məni rəha takis.

* **17:35-36:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmilpin nəghatən min u rəha ves 36: Etəmim kəiu okatuasum, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. † **17:37:** E nian Iesu otuwa min, netəmim rafin okotəplan ikin Iesu otuwa mihin. Nəghatən atuatıp rəha Iesu tatan məmə, “Tahmen e nat megəh təmamis matəmahl, kən kuweria min kotuwa katon kələh.” **18:1:** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

12 Nian kæiu e wik kitiæh, iatætuakæm mætæpæs nagwænæn matæfak kæm ik. Kæn okæmæ ekos natimnat ten, ekatos-irækis kitiæh matos-ipinë kæm ik.’

13 “Mæto suah æh, etæm tatos mæni ræha takis, in tatætul-pæn isæu, kæn mætaulis mæsasiþæræn e neai mæfak. Kæn nikin tatitægæt mætæsæk mætæht manikilæhan matæn mæmæ, ‘Uhgîn, io etæm tærat. !Asækitun io!’ ”

14 Kæn Iesu tæmæ, “!Atæn kæm itamat. Nian suah mil u okatiatæg-pæn latuænu, etæm ræha takis, ræhan næmegæhæn in otætutap e niganæmti Uhgîn. Mæto Farisi tæsol mihinæn, mæto-inu etæmim itæm tatilæs-ipær atip in, Uhgîn otilæs-iæhau, mæto etæmim itæm tatos-iæhau atip in, Uhgîn otilæs-ipær.”

*Nisualkælæh kæmotuwa o Iesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)*

15 Kæn netæmim neen kæmotæmik ræhalat nisualkælæh mætætæg motuwa kæm Iesu mæmæ in otalæhæu-pæn nelmin elat kæn mæfak olat. Mæto nian ræhan min netæmim kæmotæhm ilat, kæn kæmotæn-iæhau ilat.

16 Mæto Iesu tæmatæn-iaræp mæmæ nisualkælæh min un okotuwa ron, kæn tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, “Æsotæhtsig-inæn nisualkælæh mæmæ okæsutuwamæn ron io, pæs ilat okotuwa ron io, mæto-inu næramæææn ræha Uhgîn in ræha netæmim itæm kotahmen e nisualkælæh min u.

17 Okæmæ suah kit tolkeike mæmæ in otuwa matæg æhgîn næramæææn ræha Uhgîn, kæn in tæike muwa tahmen e suakæku. Mæto okæmæ tæsol mihinæn, kol in tæsuwamæn.”

*Suah kit ræhan nautæ tepæt
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)*

18 Kæn etæm-iasol kit tæmæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “!ægætun, ik etæm tæwir. ? Oekol naka mæmæ ekos næmegæhæn lilin?”

19 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Tæhro nakatæn kæm io mæmæ io etæm tæwir? Suah kit tikæ in etæm tæwir, mæto Uhgîn æm in tæwir.

20 Ik nækitun næghatæn min e Lou ræha Uhgîn koatæn mæmæ, ‘Æsaklæh-inæn pætæn piþin, æsohamnuæn etæmim, æsaklæh-inæn natimnat, æseiueiuææn e kot, isiai-in ræham mama ne tata.’ ”

21 Kæn suah u tæmæn mæmæ, “Natimnat rafin u, io emol rafin ilat, nian ematækæku mætoarus-pa u-roiu.”

22 Nian Iesu tæmæto næghatæn æh, tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Nat kitiæh æm æh-ikin itæm ik næmæsolæn æh. Uwin mol-salim-in nautæ rafin ræham, kæn mos mæni lan muwin mos-ipæn kæm ian-rat min, kæn ik onakos natimnat wir æpæh e nego e neai. Kæn wa, muarisig-in io mæmæ ik ræhak etæmim.”

23 Mæto nian tæmæto næghatæn min æh, nikin tæmæpou mæto-inu ræhan nautæ tepæt.

24 Kæn Iesu tæmasipæn mæplan, tæmæn mæmæ, “!Awi, tiækis pik o etæm ræhan nautæ tepæt mæmæ in otuwin matæg æhgîn næramæææn ræha Uhgîn!

25 Tiækis mæmæ kau otuwin-pæn e nipæg nitel, mæto tiækis pik mæmæ etæm ræhan nautæ tepæt otuwin matæg æhgîn næramæææn ræha Uhgîn.”*

26 Kæn netæm kæmotæto næghatæn æh kæmotæn mæmæ, “?Okæmæ in tiækis o etæm ræhan nautæ tepæt, mæto pah æh in tahmen mæmæ otos næmegæhæn æh?”

27 Mæto in tæmæn mæmæ, “Natimnat itæm tiækis, ko netæmim kæsotolæn, mæto Uhgîn in titun nolæn.”

18:12: Aes 58:1-4; Mat 23:23   **18:13:** Sam 51:1   **18:14:** Mat 23:12   **18:17:** Mat 18:3   **18:18:**

Luk 10:25   **18:20:** Eks 20:12; Dut 5:16-20   * **18:25:** Næghatæn Kris ætuatip tatæn mæmæ, “Tiækis mæmæ kamel otuwin-pæn e nipæg nitel.” Kamel in nat megæh asol taprækis-in kau.

²⁸ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmә, “?Məto tahro etimat? Emotapəs rafin rəhatimat natimnat kən moatuwa məmә ekotuarisig-in ik.”

²⁹ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “İatan pəhrien kəm itəmat məmә, etəm təmapəs rəhan nımә, o rəhan pətan, o pian min, o rəhan tata ne mama, o rəhan nisualkələh məto-inu in tatətu-pən nərəmərəən rəha Uhgın,

³⁰ kən e nətueintən u, in otos natimnat tēpət nəhlan taprəkis-in ilat min u təmapəs ilat, kən uarisig, in otos min nəmegəhən lilin.”

*İesu təmən-iarəp min
rəhan nımisən*

(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Kən İesu təmən-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmә okotiet e nımanin netəmim motuwa kitıəh kuəfımın ilat min, kən təmən-ipən kəm ilat məmә, “Otətəlig-tu. Roiu koatuwin əpəh ilis Jerusalem, kən natimnat min itəm ien min rəha Uhgın aupən kəmoatən lak, Nəti Etəmim, ilat okotuwa kol nıpahrienən.

³² Netəmim okotegəhan-in-pən io e nelmi İaihlua min, kən netəmim okotəghat motalah əsan lak, mətəh io, motol naulisən kəm io, kən motagəh-əpis io, motagəh e nıpətik.

³³ Kən okalis io, kən kohamnu io, məto e nian tatol kisil lan, oekəmegəh min.”

³⁴ Məto kəsotıtunən rəhan nəghatən min. In tahmen-pən e nəghatən itəm nıpətın tatəhluaiğ, kən kəsotıtunən nıpəti nəghatən min əh.

*İesu təmol-wir
iganəmtın əpis kit*

(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Nian İesu tatuwa iuəhkır o taon əh Jeriko, iganəmtın əpis kit əh-ikın tatəpələh e nıkali suatıp. Nian rafin in tateasiə-in məni o netəmim.

³⁶ Kən nian iganəmtın əpis təməto məmә netəmim tēpət kotaliwək e suatıp, kən in təmətapəh məmә, “?Naka əh katol?”

³⁷ Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmә, “İesu əpəh, etəm Nasaret, tətaliwək e suatıp.”

³⁸ Kən təmagət əfəməh məmә, “!İesu! !Mipi Kig Tefit! !Asəkitun io!”

³⁹ Kən netəm min u koataliwək motaupən-in İesu, kəmotagət lan, moatən məmә, “!Əsagətən!” Məto in təmagət əfəməh məsin min məmә, “!Mipi Kig Tefit! !Asəkitun io!”

⁴⁰ Kən İesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmә okotiləs motuwa. Kən nian kəmotiləs motuwa iuəhkır, İesu təmətapəh ron məmә,

⁴¹ “?Naka un nakolkeike məmә io ekol kəm ik?” Kən in təmən məmә, “İərəmərə, ekolkeike məmә oekaiir mehm nat.”

⁴² Kən İesu təmən-ipən kəm in məmә, “Aiir mehm nat. Rəham nahatətəən təmol-wir nıganəmtın.”

⁴³ Kən roiu ağın-əh min əm, təmaiir minatehm nat, kən minatuarisig-in İesu, matənwiwi Uhgın. Kən nian netəmim rafin kəmotəplan nat əh, ilat kəmoatənwiwi Uhgın.

19

İesu ne Sakias

¹ Kæn Iesu tæmaliwæk muwîn imæ e taon u Jeriko matuwîn mæmæ otiet-aræpæn e næwtain mæsin. ² Kæn e taon æh, suah kit æh-ikin, nærgin u Sakias. In etæm-iasol kit ræha netæm koatos mæni ræha takis, kæn ræhan nautæ tepæt.

³ Kæn in tolkeike mæmæ otæplan-tu mæmæ Iesu in pah, mæto tæruru næplanæn mæto-inu in natiækuækir, kæn netæmim koatætulosig-in.

⁴ Kæn in tæmaiu aupæn muwîn maiu e nig kit, nærgin u sikamo, mæmæ otitun næplanæn Iesu nian in otuwa-pa ikin.

⁵ Kæn nian Iesu tæmuwa ætuatip æh in ikin, tæmasipær mæplan, kæn mæn-ipæn kæm in mæmæ, "Sakias. Eiuaiu uæhai, mæto-inu roiu ekækæike muwîn mætig æpæh e ræham nimæ."

⁶ Kæn Sakias tæmeiuaiu uæhai æm, kæn mit Iesu mian æpæh iman ikin imæ, kæn nikin tæmagien.

⁷ Mæto nian netæmim kæmotæplan natimnat min æh, kæn koatasiwæn-in nolæn min æh moatæn nikali Iesu mæmæ, "Suah æh tatuwîn e nimæ ræha iol tæfagæ rat."

⁸ Kæn nian kinotuwîn e nipægnoa nimæ ræha Sakias, in tætul mæn-ipæn mæmæ, "Iæræmæ, atætælig-in-tu. Oekoor ræhak natimnat mol niel kæiu, kit ræhak, kæn kit oekos-ipæn kæm ian-rat min. Kæn natimnat itæm emaklæh-in o suah kit, oekalpin mau kuwit."

⁹ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, "Roiu Uhgîn tinosmegæh rækis ik ne ræham min, mæto-inu ik min, næmahatætæ e Uhgîn, kæn ik noanol pahrien kit ræha Epraham.

¹⁰ Kæn io, Næti Etæmim, emuwa mæmæ ekeam-in netæmim itæm koatæluæ, kæn mosmegæh ilat."

Nimaa næghatæn ræha netæmim itæm koatos mæni ræha iæræmæ ræhalat

¹¹ Nian netæmim koatætælig-in Iesu, in tæmatækæike matuæh nimaa næghatæn kæm ilat mæto-inu in tinatuwa iuæhkir o Jerusalem, kæn nikilat tæht mæmæ næræmæ, ræha Uhgîn otæsuwæhæn tuwa.

¹² Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, "Etæm-iasol kit tolkeike mæmæ in otuwîn isæu mæplan kig asol agin mæmæ kig asol otilæs-ipær in mol kig lan æpæh iman ikin, kæn otæpanitælig-pa min.

¹³ Kæn tæmaun-in ræhan iolwæk ten, kæn moor mæni kitiæh kitiæh kæm ilat.* Kæn in tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, 'Itæmat onækotækæike motol wæk e mæni u o nosæn ætain mætoarus-pæn io ekitælig-pa min.'

¹⁴ "Mæto ilat æpæh iman ikin koatetæhau suah æh, kæn motahl-ipæn næghatæn kæm kig asol agin mæmæ, 'Itæmat esotolkeikeæn mæmæ suah u otæmæ, ætimat.'

¹⁵ Mæto kæmilæs-ipær in kol kig lan, kæn in tæmitælig-pa min. Kæn in tæmaun-in ræhan iolwæk min itæm tæmoor ræhan mæni kæm ilat. In tolkeike mæmæ otitun mæmæ ilat kæmotol win e mæni naka nian in tæmætætig æpæh isæu.

¹⁶ "Kæn etæm tætaupæn tæmuwa mæn-ipæn kæm in mæmæ, 'Iæræmæ, næmælæhæu-pa mæni kitiæh e nelmæk, kæn emol win e mæni ten min.'

¹⁷ Kæn ræhan etæm-iasol tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, 'Ik iolwæk tæwir, næmol wæk itæm in tæwir. Mæto-inu næmol wæk tæwir o nehmm wiræn nat itæm natiækæku, kæn roiu oekægæhan-in min ik mæmæ onakæræmæ taon ilat ten.'

¹⁸ "Kæn etæm tætuarisig lan tæmuwa mæn-ipæn mæmæ, 'Iæræmæ, næmælæhæu-pa mæni kitiæh e nelmæk, kæn emol win e mæni faif min.'

¹⁹ Kæn etæm-iasol tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, 'Ik onakæræmæ e taon ilat faif.'

19:7: Luk 15:2   **19:8:** Eks 22:1; Nam 5:6-7   **19:9:** Luk 13:16; Wæk 16:31   **19:10:** Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15   * **19:13:** Etæm-iasol tæmos-ipæn mæni kitiæh kitiæh kæm ræhan iolwæk ten, kæn mæni kitiæh in tahmen-pæn e wan-hanrit-taosan vatu.   **19:17:** Luk 16:10

²⁰ “Kæn iolwæk kit min tæmuwa mæn-ipæn kæm in mæmæ, ‘Iæræmərə, inu ræham mæni. Emælis etain e napæn, kæn mæhluaiḡ-in wir,

²¹ mæto-inu io iatæḡin ik itæm ræham nolæn tiakis. Nakatos natimnat itæm kæsænæmæ ræham, kæn matæulæk e nasumæn min itæm ik næmæsæfeæn ilat.’

²² “Kæn etæm-iasol tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, ‘!Ik iolwæk rat! Næghatæn æm ræham tatagætun mæmæ næmol tærat aḡin. Ninitun rækis mæmæ io etæm-iækis, kæn iakatos natimnat itæm kæsænæmæ ræhak, kæn iatæulæk e nasumæn min itæm emæsæfeæn ilat.

²³ ? Tahro næmæsosæn ræhak mæni muwin mælæhæu-pæn e pag, kæn nian ekitæḡil lan, ekitun nosæn ræhak mæni ilau profit ræhan?’

²⁴ “Kæn tæmæn-ipæn kæm ræhan min æh mæmæ, ‘Otos-irækis ræhan mæni, kæn motos-ipæn kæm suah u ræhan mæni ten.’

²⁵ “Kæn ilat kæmotæn mæmæ, ‘!Iæræmərə, tæsætutipæn mæto-inu ræhan mæni ten rækis!’

²⁶ “Kæn etæm-iasol tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, ‘Iatæn kæm itæmat mæmæ, etæmim itæm tatos nat kit, kæpanos-ipæn min neen min. Mæto etæm ræhan nat kit tikæ, kæpanos-irækis ræhan natimnat rafin.

²⁷ Kæn roiu, ræhak tikimir min itæm kæmæsolkeikeæn mæmæ ekuwa kig ræhalat, onækotit ilat motuwa, kæn onækotohamnu ilat e niḡanæmtæk.’ ”

Iesu tæmuwin Jerusalem

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11;

Jon 12:12-19)

²⁸ Kæn nian Iesu tæmæghat rækis un, kæn in tæmaliwæk maupæn matuwin Jerusalem, kæn netæmim koatuarisig in.

²⁹ Nian kintuwa iuæhkir o latuanu mil u kæiu, Petfas ne Petani e Nitot Ræha Niḡ U Olif, kæn in tæmæn-ipæn kæm ræhan mil etæmim kæiu mæmæ,

³⁰ “Ian æpæh latuanu itæm kotisi-pæn ikin. Ikin æh, onækuehm næti toḡki kit itæm kæsæsuæn æh lan. Iakis nol lan muasig muea ikin-u.

³¹ Kæn okæmæ suah kit tætapæh otæmlau mæmæ, ‘?Nækætiakis toḡki o naka?’ kæn onækuan-ipæn kæm in mæmæ, ‘Iæræmərə ræhatat, in tolkeike mæmæ otol nat kit lan.’ ”

³² Kæn kæmian muehm natimnat rafin tol æm mæmæ inu Iesu tæmæn mihin ne.

³³ Kæn nian kæmætiakis næti toḡki, kæn netæmim min ræha toḡki kæmotætapæh olau mæmæ, “!Ei! ?Nætiakis næti toḡki o naka?”

³⁴ Kæn ilau kæmuæn-ipæn mæmæ, “Kæp. Iæræmərə tolkeike mæmæ otol nat kit lan.”

³⁵ Kæn kæmuasig muea kæm Iesu, kæn kæmuapeḡ ræhalau kot muæfætain mæntaa næti toḡki lan, kæn muasitu e Iesu tær masuæ e næti toḡki.

³⁶ Nian tæmasuæ lan minatuwin, kæn ræhan netæmim kotapeḡ ræhalat min kot motæpen-pæn e suatip.

³⁷ Nian Iesu tinatuwa iuæhkir o Jerusalem mætasuæ e toḡki mateiuaiu e Nitot Ræha Niḡ U Olif, kæn netæmim rafin ræhan niḡkilat tætagien, kæn minætuoun moatænwiwi Uḡḡin motagæt æfæmæh o nat piḡpiḡ min itæm kæmoatehm in tæmatol.

³⁸ Kæn koatæn mæmæ,

“!Iæræmərə Uḡḡin tætatig ilau Kig u itæm tatuwa e næḡḡin!

!Pæs næmælinuæn tætatig æpæh e nego e neai, kæn æpæh ilis ilis aḡin e nego e neai, katilæs-ipær næḡḡi Iæræmərə Uḡḡin!”

³⁹ Kæn Farisi min neen itəm kəmotatig əh-ikin kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun. Ən-iahau rəham min netəmim məmə okotakəm nohlilat.”

⁴⁰ Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəm min u kəsotagətən, kæn kəpiel min u, ilat okotagət əfəmäh.”

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

⁴¹ Kæn nian Iesu təmuwa iuəhkir təmehm taon əh Jerusalem, kæn təmasək o netəm min əh-ikin əh. ⁴² Kæn tatən məmə, “Ei, nat əpnəpin nəmotəpəs natimnat itəm tatos-ipa nəməlinuən mətoarus-pa u-roiu, məto okəmə nəkotitun ilat roiu əm, kæn Uhgın otos-ipinə kəm itəmat. Məto kəp. Natimnat min əh koatəhluaig okol nəkəsotehmən.

⁴³ Məto e nian min itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tikimır min okotuwa kətul kitəlau-in itəmat, okotel niməptən kətu-pər kol əpətin rəhatəmat taon, kæn motətosig-in itəmat lan məmə nəkəsotietən.

⁴⁴ Kæn ilat okotəəkən rafin nimə e taon rəhatəmat, kæn okotohamnu itəmat rafin təlmin nisualkələh min rəhatəmat. Okol kəpiel kit ne rəha nimə min osətətulən. Natimnat rafin u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm Uhgın təmuwa məmə in otosmegəh itəmat lan.”

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e

Nimə Rəha Uhgın

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19;

Jon 2:13-22)

⁴⁵ Kæn Iesu təmuwin minatəhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgın.

⁴⁶ Kæn in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte rəkis e Naoa Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən kəm io,’ məto itəmat ninoatol tinuwa in ‘nimə kit itəm iakləh min koatəhluaig ikin.’”

⁴⁷ Kæn uarisig lan, e nian min rafin, Iesu təmatəgətun əpəh imə e Nimə Rəha Uhgın. Kæn pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol min rəha Isrel, kəmotegəs-in suatip məmə okotohamnu Iesu,

⁴⁸ məto kəməsotehmən suatip kit məto-inu netəmim rafin kotolkeike pik məmə okoatəto nəghatən min rəhan, kæn nəghatən rəhan tətəkəlim wır rəhalat nətəligən.

20

Nətapəhan məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə

otol wək

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Nian kit, Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgın, kæn matən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgın kəm netəmim. Kæn pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kəmotuwa kehm in, ² kæn kəmotəpəh rən məmə, “?Ən-tu kəm itəmat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat min əh? ?Kæn pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgın o etəmim əm?”

³ Kæn Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Təwir əm. Io ekətapəh-in min nəghatən kit kəm itəmat, kæn itəmat onəkotaupən motuhalpin-pa kəm io.

⁴ ?Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol bəptais e netəmim, Uhgın o etəmim əm?”

⁵ Kæn kinoatæn-æn næghatæn u kæm ilat min, minoatæn mæmæ, “Okæmæ kotæn mæmæ Uhgîn tæmegahan-in, kæn in otæn mæmæ, ‘?Mæto tahro nækæsoatænæn nîpahrien e Jon?’

⁶ Mæto okæmæ kitat kotæn mæmæ netæmim æm kæmotegæhan-in, kæn netæm min æh okotaht kitat e kæpiel mæto-inu ilat kinotæn rækis nîpahrienæn e Jon mæmæ in ien kit ræha Uhgîn.”

⁷ Kæn ilat kæmotuhalpîn mæmæ, “Itimat esotitunæn mæmæ pah tæmegæhan-in.”

⁸ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Kæn io min, ko esænæn mæmæ pah tæmegæhan-in nepætæn kæm io mæmæ ekatol natimnat min u.”

Nimaa næghatæn ræha nasumæn ræha krep

(Mat 21:33-46; 22:15-22;

Mak 12:1-17)

⁹ Kæn Iesu tæmuæh nimaa næghatæn kit kæm netæmim mæmæ, “Etæm-iasol kit tæmæfe nol u krep e nasumæn asol ræhan. Kæn in tæmælæhæu-pæn nasumæn u e nelmi netæmim neen, kæn ilat okotol wæk lan, kæn nian ræha næulæk-inæn, okotos-ipæn mæsin kæm in. Kæn tæmuwîn æpæh e nîmæptæn pîsin kit matig minos nian tæpæt. ¹⁰ Kæn nian krep tæmol noan kæn kinotæmaræg, etæm-iasol in tæmahl-ipa ræhan kit iolwæk mæmæ in otuwîn mehm netæm koatol wæk e ræhan nasumæn mæmæ okotæhl noa krep, kæn motoor kos-ipæn ræha etæm-iasol neen. Mæto netæm min æh kæmotætul motaht iolwæk æh, kæn motahl-ipæn titælig mæsoatæmki-pænæn noa krep neen ne kæm in.

¹¹ Kæn etæm-iasol tæmahl-ipa min ræhan kit iolwæk min. Kæn ilat kotaht min, motol naulisæn rat kæm in, kæn motahl-ipæn titælig mæsoatæmki-pænæn noa krep neen ne kæm in.

¹² Kæn in tahl-ipæn min kit min, kæn ilat kæmoatoh katoh kos-ipæn nîmægæm kæm in, kæn motahl-iaræp.

¹³ “Kæn etæm-iasol ræha nasumæn tæmæ, ‘?Ekol naka æh-roiu? Tæwir mæmæ ekahl-ipæn nætik ætuatîp itæm iakolkeike pik, okæm-naka ilat okotîsiai-in.’ Kæn in tæmahl-ipæn.

¹⁴ “Mæto nian netæm min æh kæmotehm, kæmotæn kæm ilat min mæmæ, ‘Næti etæm-iasol ilouin tatuwa itæm o nian kit nasumæn tuwa mæmæ ræhan. Pæs kotuwîn motohamnu, kæn kitat okotos nasumæn ræhan mæmæ ræhatat.’

¹⁵ Kæn kæmotaskælim motewkækan motuwîn æpæh ihluæ e nasumæn, kæn motoh kohamnu.

“?Kæn iaræmæwæ otol naka kæm netæm min æh?

¹⁶ In otuwa moh netæm min æh kotîmis, kæn in otælæhæu-pæn nasumæn asol æh otuwîn e nelmi netæm pîsin.”

Kæn nian netæm kæmoatætælig-in in kæmotæto næghatæn æh, kæmotæn mæmæ, “!Pæs okol kæsøl agîn-æhæn nat æh!”

¹⁷ Mæto Iesu tæmasîpæn ætuatîp æm olat, kæn mæn mæmæ, “Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ,

‘Kæpiel æh itæm netæm ræha nîlækinæn nîmæ kæmotærakin, in tæmuwa kæpiel keike ræha nolæn nîmæ.’

“?Mæto næghatæn u nîpætîn naka?

¹⁸ Netæmim rafin itæm okotiet motorin-pæn ilat e kæpiel æh, kæn okotorapîtpî itat motol nîmîsmîsin. Mæto okæmæ kæpiel æh otiet maht suah kit, kæn in otawtæwitæ mærat agîn.”

¹⁹ Kæn iægætun min ræha Lou, ne pris asol min kæmotitun mæmæ nimaa næghatæn ræhan tatæn ilat, kæn tol næhlan, kæmoategæs-in suatip mæmæ okotaskælim uæhai æm, kilas-ipæn e kalapus, mæto kinoatægin netæmim, kæn motapæs.

?Tætuatip mæmæ netæmim okotætou takis kæm Sisa, o kæp?

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰ Kæn iægætun min ræha Lou, ne pris asol min koatalkælik wir o Iesu, moatolkeike mæmæ okotætu-pæn nipægnæmtin min neen e næghatæn kit ræhan mæmæ okotilas-ipæn in e nelmi etæm Rôm, kapman ræhalat. Kæn kæmotahl-ipæn netæmim neen mæmæ ilat okotuwîn motol kæut kæsua kæm Iesu.

²¹ Kæn kæut kæsua min kæmotuwîn motætæpæh o Iesu mæmæ, “Iægætun. Itimat ekotitun natimnat min itæm nakatæn ne natimnat itæm nakægætun netæmim lan, kotatutip wir. Ik onækasolan nolæn pisin kæn suah kit, kæn matig mol pisin min kæn suah kit. Mæto onækol tahmen ahmen æm kæn ilat rafin. Kæn ik nakatæghat-in æm nipahrienæn matægætun netæmim e suatip ræha Uhgîn.

²² ?Ðn-tu kæn itimat mæmæ, tætuatip e Lou ræhatat mæmæ okotætou takis kæm Sisa u in kapman ræha Rôm, o kæp?”

²³ Mæto Iesu tæmitun æm mæmæ koatol kæut kæsua kæm in, kæn in tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ,

²⁴ “Otægætun-tu mæni kit kæn io. ?Narmi pah u tætatig e mæni u? ?Kæn nærgi pah u tætatig e mæni u?” Kæn kæmotæn mæmæ, “Narmi Sisa, ne nærgi Sisa.”

²⁵ Kæn in tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “Inæh natimnat ræha Sisa, os-ipæn kæn Sisa. Kæn natimnat ræha Uhgîn, os-ipæn kæn Uhgîn.”

²⁶ Kæn e niganæmti netæmim rafin, næghatæn min itæm koatætæpæh-in, okol kæsotilas-iæhauæn Iesu lan. Mæto narmilat tæmiwig pik o næghatæn itæm Iesu tæmuhalpin, kæn kæmæotæghatæn.

?Tahro o etæm otimis kæn mæmegæh min?

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Kæn Satusi min neen kæmotuwa o Iesu. Ilat koatæn mæmæ netæm kæmotimis, okol kæsotæmegæh minæn.

²⁸ Kæn kæmotætæpæh-in næghatæn kit kæn Iesu mæmæ, “Iægætun. Moses tæmæte-pæn e Lou ræhatat mæmæ okæmæ suah kit otimis, kæn ræhan pætaguihl tætatig mæto kæmæsiælæsæn nætilau kit, kæn inæh pian kit otækæike mit næutahlimis un. E nolæn æh, ilau okuemæk, kæn nisualkælæh min okotaskælim nærig min ræha etæm tikæ.

²⁹ “Tol næhlan, pian ilat sepîn. Kæn itæm tepæt elat tæmaupæn mit pætan kit, kæn uarisig timis, mæto kæsiælæsæn nætilau kit.

³⁰ Pian itæm tætuarisig in, tæmit min næutahlimis un, mæto in min tæmimis, kæn kæsiælæsæn nætilau kit.

³¹ Kæn uarisig lan, pialat kit min tit min næutahlimis un, mæto tæmimis min. Kæn pian min æh ilat rafin sepîn kæmotit pætan un, mæto kæsotilasæn nætilat kit, kæn kæmotimis rafin.

³² Kæn uarisig lan, næutahlimis tæmimis min.

³³ Inæh netæm sepîn, ilat pialat min kæmotit pætan æh. ?Mæto e Namnun Nian, nian netæmim okotæmegæh min e nimisæn, pætan æh in ræha pah lan?”

³⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæn ilat mæmæ, “E nætueintæn u, næman ne nipitan koatol marit.

³⁵ Mæto e nian ræha natigæn wi, netæmim itæm Uhgîn nikin tætagien olat mæmæ ilat okotæmegæh min e nimisæn kæn mos ilat muwin kotatig e natigæn wi, ko ilat kæsotol minæn marit.

³⁶ Ilat okol kəsotimis minən məto-inu ilat okotahmen əm e nagelo min. Kən ilat nenəti Uhgın məto-inu in təmol ilat kotəmegəh min e nimisən.

³⁷ Kən kotitun məmə inu otuwa mol nıpahrienən lan məto-inu, naoa rəha Moses tatəgətu min məmə nian netəmim okotimis, ilat okotəmegəh min. E namsu rəha nig itəm nigəm təmatuəpən lan, Moses tətaun-in İərəməə Uhgın məmə in ‘Uhgın rəha Epraham, Uhgın rəha Aisak, ne Uhgın rəha Jekop,’ nat əpnəpin iləhal kəməhalimis rəkis nuwəh məsin.

³⁸ Uhgın u, in Uhgın rəha netəm koatəmegəh, məto sənəmə in Uhgın rəha netəm kəmotimis, məto-inu in tatehm netəmim rafin məmə ilat koatəmegəh, nat əpnəpin okəmə kəmotimis rəkis o koatəmegəh əh.”*

³⁹ Kən İəgətun min rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm İesu məmə, “İəgətun, nəmuhalpin wir pahrien.”

⁴⁰ Kən kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

*Kig Tefit ne Kristo itəm Uhgın təməh məmə otahl-ıpa
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)*

⁴¹ Kən İesu təməh-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro netəmim koatən məmə Kristo itəm Uhgın təməh məmə otahl-ıpa, in mipi Kig Tefit rat?

⁴² Məto-inu e Naoa Rəha Napuən Min,† Kig Tefit atıp əm təməh məmə, ‘İərəməə Uhgın təməh kəm rəhak İərəməə Kristo məmə, “Əpələh e nıkalik matıp, İkin rəha nəsanənən ne nisaiiən,

⁴³ mətoarus-pa io ekos-İəhau rəham tikimır min, mol ilat kotahmen e nıməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.” ‡

⁴⁴ Kig Tefit atıp təməh məmə Mesaea in rəhan İərəməə. ?Kən okəmə mipi Tefit atıp əm, kən təhro matol rəhan İərəməə?”

*İesu təməghat-in İəgətun min rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;*

Luk 11:37-54)

⁴⁵ Nian netəmim kəmoatətəlig, İesu təməh-ipən kəm rəhan min netəmim məmə,

⁴⁶ “İtəmat onəkotəkəike moatəto wir itəmat kən məsotətəu-pənən nolən min rəha İəgətun min rəha Lou. Nıkilat tətagien məmə okoatuwin-in napən əfəməh min rəha nəsıtən məmə netəmim okoatehm ilat ron. Kən nıkilat tətagien nian netəmim koatos-ipər nelmilat e maket e nisaiiən kəm ilat. Kən əpəh imə e nımə rəha nuəfımınən, kotolkeike məmə okotəpələh əpən əpəh təwir İkin. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwın kəpələh-pən əpən İkin rəha nisaiiən.

⁴⁷ Kən ilat koatol tərət kən motakləh-in nımə min rəha nəutahlımis min. Kən ilat koatəfak əfəməh moateıuə əm məmə netəmim okoatəplan ilat ron. Nəlpınən rəha netəm min u in otəskasik maprəkis.”

21

*Nəutahlımis kit təmos-ipən rəhan məni kəm Uhgın
(Mak 12:41-44)*

¹ Kən İesu təmətehm tətısılı wir netəm rəhalat nautə tərət itəm koatai-pən məni e pəkis rəha məni əpəh e Nımə Rəha Uhgın,

20:37: Eks 3:6 * **20:38:** Nat əpnəpin nıpəti etəmim təmimis, məto narmin tatəmegəh əh. † **20:42:** “Naoa rəha Napuən Min” in “Ol Sam” e Bislama Baebol ‡ **20:43:** Nəghatən Kris ətuatıp tətən məmə, “ekol rəham tikimır min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfıpər nelkəm lan,” kən nıpətin u məmə, “Oekol ik İlis taprəkis-in rəham tikimır min.” **20:43:** Sam 110:1

² kən in təmehm nəutahlimis kit ian-rat təmāii-pən məni əkəku kəiu əm.*

³ Kən İesu təmən məmə, “Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, məni itəm pətən u təmāii-pən, in taprəkis-in rəha netəmim rafin,

⁴ məto-inu netəm rəhalat nautə tepət kəmotāii-pən məni neen məto in nat əpnarən əm olat, rəhalat tepət mən əh-ikin. Məto nəutahlimis u itəm in ian-rat pəhrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən nigin nəgwənən, kən tikə mən əh-ikin.”

Nəmtətin mən rəha

Namnun Nian

(Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

⁵ Kən rəhan mən neen netəmim koatəghat-in Nīmə Rəha Ughin itəm rəhan kəpiel asol mən kotəwir, ne natimnat wir mən əh imə itəm netəmim kəmotosipən kəm Ughin. Kən İesu təmən məmə,

⁶ “İtəmat nakoatehm natimnat mən əh, məto nian otatuwa itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel mən rəha nīmə əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiu.”

⁷ Kən kəmotətapəh ron məmə, “İəgətun. ? Natimnat mən əh onəghan kotuwa? ? Kən nəmtətin naka otəgətun məmə otəsuwəhən natimnat mən əh okotuwa?”

⁸ Kən İesu tatən məmə, “Onəkotəkəike moatəto wir itəmat məmə suah kit otəseiuə-inən itəmat, məto-inu netəmim tepət okotuwa motən məmə, ‘İo, io Kristo u!’ kən neen okotən məmə, ‘Nian rəha natimnat əh tinatuwa iuəhkir.’ Məto əsotuarisig-inən ilat.

⁹ Kən nian onəkotəto namnusən məmə netəmim koatəluagin, o netəmim koatətul moatəmou ilat rəhalat kapman, məto itəmat onəsotəginən. Natimnat mən əh okotaupən ka pitən, məto sənəmə in Namnun Nian.”

¹⁰ Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Noanol mən neen okotoh noanol pisin neen mən, kən kapman kit otoh kapman kit.

¹¹ Kən namig asol mən okotan, kən nəumis otan ikin mən tepət e nətueintən, kən nimisən əskasik mən okotan e nətueintən, kən əpəh ilis e neai, natimnat okotuwa motol niki netəmim otəgin, kən ilat okotəplan nəmtətin asol mən e neai.

¹² “Məto nian natimnat mən u okəsotuwamən əh, netəmim okotaskəlim itəmat, kən motoh itəmat, kən motiləs itəmat kən əpəh e nīmə mən rəha nuəfiminən, ne əpəh e kalapus, kən onakoatətul e niganəmti kig mən ne netəm-iasol mən rəha kapman məto-inu itəmat nakoatos nərgək moatən nipahrien lak.

¹³ Inəh nian ətuatip məmə nakotən-iarəp namnusən təwir kəm ilat.

¹⁴ Məto əsotətəlig-in paupənən məmə nəghatən naka itəm onəkotən kəm ilat,

¹⁵ məto-inu io ekos-ipinə nəghatən ətuatip kəm itəmat kən mos-ipinə nənatigən kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən təsanən, kən rəhatəmat tikimər mən okol kəsotuhəlpinən, kən okol kəsotənən məmə nakoateiuə.

¹⁶ Kən rəhatəmat tata ne mama mən, ne piatəmat mən, ne rəhatəmat noanol mən, ne iolitəmat mən okotiləs-ipən itəmat e nelmi tikimər mən. Kən okotohamnu itəmat neen.

¹⁷ Netəmim rafin okotətəhau itəmat o nərgək.

¹⁸ Məto noanutəmat ne huə, kit otəsikəən.

¹⁹ Nian onakoatətul əskasik motahətətə lak e nian iəkis mən itəm okotatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lilin lan.

* **21:2:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **21:3:** 2 Kor 8:12 **21:6:** Luk 19:44 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Wək 6:10 **21:16:** Mat 10:21-22

20 “Mæto nian onakehm mopael min okotuwa tepæt motitælau e taon u Jerusalem, kæn itæmat onækotækæike motitun mæmæ otæsuwæhæn kæn kærækin agin taon æh Jerusalem.

21 Kæn itæmat netæm nækotatig Jutia, onækotækæike motaiu motagim motuwin motæhluuig epah nitot min. Kæn itæmat netæm nækotatig e taon æh, onækotækæike motief. Kæn itæmat netæm nækotatig ikin min titælau e taon æh, onakæotuwun minæn æh imæ e taon æh,

22 mæto-inu nian æh, in nian ræha Uhgîn otol nalpinæn lan kæm netæm koatol nolæn tærat, kæn mol ep næghatæn itæm kæmæte-pæn e naoa ræhan tuwa mol nipahrienæn.

23 Awe, nahmææn asol ræha mama min itæm nærpilat æh-ikin, ne itæm min u koatapinahin nisualkælæh, mæto-inu næratæn asol otuwa e nætueintæn, kæn nemæha ne nalpinæn ræha Uhgîn otuwin kæm netæmim rafin ræha Isrel.

24 Kæn okagimnu netæmim e naip, kæn nian ræhalat tikimir min kæmotol win elat, kæn okotit ilat motuwin ikin pisin pisin min kæn ilat okotuwa slef min ræhalat. Kæn Iaihlua min okotaliwæk kæn katewig-ewig e Jerusalem motilæs-iæhau netæmim ikin itæm koatatig æh, motæramære elat, kætøarus-pæn nian ræhalat otol namnun.†

25 “Kæn næmtætîn neen okotuwa e mitgar, ne mæwig, ne mæhau min. Kæn ikin-u e nætueintæn, netæmim rafin okotægin nærkærîkæn ræha nitæhæi ne peau-peau asol min.

26 Netæmim okotægin pik moatimiseah o næratæn asol min itæm koatuwa e nætueintæn, mæto-inu natimnat ræha neai itæm kotæskasik pik, mæto Uhgîn otæloal-æloal elat.

27 Kæn e nian æh, okotehm Næti Etæmim tateiuaiu e mal napuæ kit e næsanænæn ne nepætæn æhag-æhag asol ræhan.

28 Kæn nian natimnat min u kinotætuouen moatuwa katol nipahrienæn lan, otætul motasipær e neai, mæto-inu otæsuwæhæn ræhatæmat Kristo otuwa mikis itæmat.”

29 Kæn in tæmuæh nimaa næghatæn kæm ilat mæmæ, “Nakotitun-tu nig u fik ne nig neen min.

30 Okæmæ kotalpætæg minotapilpil min, kæn nækotitun mæmæ in nian ræha nasumæn.

31 E nolæn kitæh æm, okæmæ nakotehm natimnat min u koatol næhlan, onækotitun mæmæ otæsuwæhæn, næramæreæn ræha Uhgîn tuwa.

32 “Nipahrienæn ekatæn kæm itæmat mæmæ noanol ræha Isrel‡ otæsikææn mætoarus-pæn natimnat rafin æh okotol nipahrienæn.

33 Neai ne nætueintæn okiakæ, mæto næghatæn min ræhak okol kæsotikææn.”

34 Kæn Iesu tatæn mæmæ, “Nækotækæike moatæto itæmat. Æsotærækinæn ræhatæmat nian min o nolæn æmæn lafet, motapis lan, kæn moatætlig-in pik natimnat ræha nætueintæn u. Tæsæwiræn mæmæ nian ræhak otuwa mos kaut kæm itæmat tahmen-pæn mæmæ noanikulu tæmohasin itæmat,

35 mæto-inu nian æh otuwa milæs netæmim rafin ræha nætueintæn.

36 Mæto nian rafin onækotækæike moatætul matip, kæn motækæike katæfak mæmæ nakotos næsanænæn tahmen mæmæ nækoatætul æskasik æm e nian natimnat rafin æh koatuwa, kæn inæh niki Næti Etæmim otægien otæmat nian onækotætul e nigænæmtîn.”

21:22: Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7

† 21:24: E nup fote uarisig Iesu timis, mopael min ræha Rom

kæmotærækin Jerusalem e nup 70 AD. 21:24: Sam 79:1; Nol Æpæn 11:2

21:25: Aes 13:10; Esik

32:7; Joel 2:31; Nol Æpæn 6:12-13

21:27: Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Æpæn 1:7

‡ 21:32: Netæmim

neen koatæn mæmæ næghatæn u tatæghat-in netæmim itæm koatæmegæh nian Iesu tatæghat. Kitat kæmotæte tahmen netæmim neen min itæm koatæn mæmæ tatæghat-in noanol min rafin ræha Isrel tatuwin muwin isau.

³⁷ Kæn nian rafin Iesu tatægætun netämim æpäh e Nimæ Ræha Uhgín, kæn lapin min in tiet muwin æpäh Nitot Ræha Níg U Olif matapil æh-ikin.

³⁸ Kæn nian min rafin laulaugin agin, netämim koatuwa mæmæ okotätelig-in ræhan næghatæn æpäh e Nimæ Ræha Uhgín.

22

Jutas tæmol-salim-in Iesu

(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

¹ Kæn nian ræha lafet ræha Pret U Is Tikæ Lan tînatuwa iuæhkîr, kæn in tînatuoun e lafet ræha Nuhagego-inæn.

² Kæn pris asol min ne iægætun min ræha Lou koateam-in anion suatip mæmæ okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatip mæto-inu ilat koatægín netämim mæmæ, kætah nîmanin netämim okotæmou okæmæ kotitun mæmæ kæmotohamnu Iesu.

³ “Kæn Setan tæmos níki Jutas, u nærgín kit min u Iskariot, in e netæm tuelef ræha Iesu.

⁴ Kæn in tæmuwin matægat kæm pris asol min ne netæm-iasol min ræha mopael ræha Nimæ Ræha Uhgín, mateam-in suatip mæmæ otegæhan-in Iesu tuwin e nelmilat.

⁵ Kæn níkilat tæmagien, kæn kæmotæn-iækis mæmæ okotos-ipæn mæni kit kæm in.

⁶ Kæn Jutas tæmegæhan lan mæmæ in otol, kæn mateam-in suatip mæmæ otegæhan-in Iesu tuwin e nelmilat nian netämim okotikæ lan.

Etämim kæiu ræha Iesu kæmioal æpen-æpenæ o lafet ræha Nuhagego-inæn

(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

⁷ Kæn nian ræha lafet ræha Pret U Is Tikæ Lan tînuwa, kæn e nian æh, netämim okotækæike motoh næti sipsip ræha lafet ræha Nuhagego-inæn.

⁸ Kæn Iesu tæmaun-in Pita ne Jon, kæn mæn-ipæn kæm ilau mæmæ, “Ian kæn mioal æpen-æpenæ nagwænæn ræha lafet ræha Nuhagego-inæn mæmæ okotuwin motagwæn ikin.”

⁹ Kæn kæmuæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Nakolkeike mæmæ itîmlau oekian hiæ mioal æpen-æpenæ e nagwænæn ikin?”

¹⁰ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilau mæmæ, “Uætelig wir-tu. Nian itæmlau onakuet-aræpæn e taon, kæn onakuehm suah kit tatahun pætäl asol kæmætu-pæn næhau lan. Kæn nækiauarisig-in mæhaluwin e nimæ kit itæm otuwin ikin.

¹¹ Kæn nækuæn-ipæn kæm etæm-iasol ræha nimæ mæmæ, “?Iægætun tæmahl-ipa itîmlau mæmæ ekuea muætæpäh ron ik mæmæ noan u in hiæ itæm in ne ræhan min netämim okotuwa motol nagwænæn ikin ræha lafet ræha Nuhagego-inæn?”

¹² Kæn in otit itæmlau nakian æpäh e noan ilis ikin itæm kinælin wir rækis natîmnat rafin ræha nagwænæn æh-ikin. Kæn nakioal æpen-æpenæ nagwænæn æh-ikin.”

¹³ Kæn kæmian muehm natîmnat rafin tahmen æm mæmæ inu Iesu tæmæn mi-hin ne. Kæn kæmioal æpen-æpenæ e nagwænæn ikin ræha lafet ræha Nuhagego-inæn.

Namnun nagwænæn ræha Iesu ne ræhan min

¹⁴ Kæn e nian ræha nagwænæn, Iesu tæmuwin mæpæläh e tepil ilat ræhan aposol min.

¹⁵ Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Otæsuwæhan, okol nahmææn kæm io. Mæto níkiik tînolkeike pik mæmæ okotaupæn kun nagwænæn ræha lafet ræha Nuhagego-inæn.

16 Iakolkeike pik mämə kitat okotagwən min-nulan mətə-inu, okol esagwən minən e nagwənən rəha Nuhagego-inən mətəorus nipəti lafet u tuwa mol nipahrienən lan e nərəməərəən rəha Uhgın.”

17 Kən Iesu tamos kap wain mən tagkiu ron kəm Uhgın, kən mən mämə, “Otos itəmat rafin, kən motənim,

18 mətə-inu roiu iatən kəm itəmat mämə esənimən wain mətəorus-pən nian natimnat rafin kotatig ahgin nərəməərəən rəha Uhgın.”

19 Kən tamos pıret mən tagkiu ron kəm Uhgın, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan min netənim, kən mən mämə, “Inu nipətik itəm iakatos-ipinə otəmat. Nian rafin onəkotəkəike motol nat u mämə nikitəmat tataht io.”

20 Kən e nolən kitiah əm, nian kəmotagwən rəkis, Iesu tamos kap wain kən təmən mämə, “Kap wain u in nitak itəm otaiu otəmat, kən tatəgətun nənəkisən wi rəha nasituan rəha Uhgın kəm netənim.

21 Mətə onəkotətəlig wir-tu. Suah kit ukın-u kotagwən kitat min e tepil, kən in otəpanegəhan-in-pən io e nelmi rəhak min tikimır.

22 Io Nəti Etənim oekəkəike mımis mämə inu Uhgın təmən mihin ne. !Mətə awe, nahməən asol tatuwin o etəm tategəhan-in-pən io e nelmi tikimır min!”

23 Kən kınətatəpəh-ətapəh olat min mämə, “?Kitat pah otol nat əh?”

24 Kən nat kit min, ilat kınətol nıkilat min mämə pah u in ilis pik taprəkis-in ilat.

25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mämə, “Kig min rəha nətueintən u koatərəməərə e netənim e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atip ilat mämə ilat ‘Netəm rəha Nasituan.’

26 Mətə itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit in ilis, in otıləs-iəhau in tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul aupən, kən in otuwa iolwək əm kit.

27 ? Pah u in ilis pik, etənim itəm tətəgwən e tepil, o iolwək itəm tatos nagwənən matuwa? Nəkotitun mämə etəm tətəgwən e tepil in ilis taprəkis. Mətə io, etəm-iasol rəhatəmat, nian emətaliwək kitat min itəmat, emahmen-pən e iolwək əm kit.

28 “Itəmat u, nian rafin nəkotatig iuəhkir ron io e nian ekətatig e nian əskasik min.

29 Kən tahmen-pən əm mämə Tata rəhak tatıləs-ipər io mämə ekuwa kig, kən io min iatıləs-ipər itəmat mämə nakotuwa kig min,

30 mämə nakotuwa kəpələh kitat min io, kotagwən kələh e nian ekuwa mol kig lan. Kən e nian əh, itəmat min onəkotəpələh e jea min rəha kig, kən itəmat onəkotuwa motətul aupən e noanol min tuelef rəha Isrel moatakil ilat moatərəməərə elat.”

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm Saimon Pita mämə, “Kəsi. Saimon. Ətəlig-in-tu io. Setan tinətapəh rəkis o Uhgın mämə otegəhan-in mämə in otuwa mos-ipən-os-ipən kəm itəmat mol nəratən kəm itəmat mämə otəgətun rəhatəmat nahatətən in təkəsik lak o kəp.

32 Mətə enəfak rəkis ron ik mämə rəham nahatətən otəsətiteən. Kən nian nakatəuhlin rəham nətəligən tatitəlig-pa min, ik onəkəkəike mol nətəligən rəha piəm min okotəskasik.”

33 Mətə Saimon Pita təmən-ipən kəm in mämə, “Iərəməərə. Iatətul matip mämə ekimnə kilau min ik e kalapus, kən mımis kilau min ik.”

34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in mämə, “Pita, ekatən kəm ik mämə, o lapın huə, nian mənig otəsimnənən əh, kən ik onəkən mau kisil mämə nəkəruu io.”

35 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Aupæn, emətahl-iaræp itæmat, næmæstosæn mæni e paos, ne kætīm, ne put. ?Tahro? ?Rəhatæmat natimnat tashæmenæn, o kæp?” Kæn ilat kæmotæn mæmæ, “Kæp.”

36 Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Mæto roiu, okæmæ suah kit tatos rəhan mæni e paos o kætīm, otækæike mos. Kæn etæm tæstosæn naip rəha næluaginæn, pæs otol-salim-in rəhan kot mos-næmti rəhan kit.

37 Iatæn kæm itæmat mæmæ nəghatæn u e Naoa Rəha Uhgīn tatəghat-in io, kæn in otækæike mol nīpahrienæn. In tatæn mæmæ, “Netæmim nīkilat tæht mæmæ in etæmim kit itæm tatarækin Lou.” Əwəh, nəghatæn u tatol nīpahrienæn əh-roiu.”

38 Kæn ilat kæmotæn mæmæ, “Iæræmərə, əplan-tu. Naip rəha næluaginæn kæiu əpəh.” Kæn in tæmæn kæm ilat mæmæ, “Ah, nahmen. Otapæs-ta.”

*Iesu tæmuwīn matəfak əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)*

39 Kæn Iesu tæmīet e taon muwīn əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif tahmen-pæn əm mæmæ in tatol mihīn e nīan rafīn, kæn rəhan mīn netæmim koatətəu-pæn.

40 Kæn nīan in tæmuwīn mætoarus-pæn əh-ikīn əh, tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Onəkotækæike moatəfak mæmæ nat kit otæstos-ipæn-os-ipænæn kæm itæmat motol rəhatæmat nahatətæən otatite lak.”

41 Kæn in tæmalīwæk mapæs ilat muwīn mæsīn, kæn misīn nulan matəfak matæn mæmæ,

42 “Tata, okæmæ nīkim tagīen, awi, os-irækis nahmæən mīn u itæm okəpanotuwa. Mæto əsolæn rəhak nətəlīgæn, mæto ol nat naka itæm ik əm nalkolkeike.”

43 Kæn nagelo kit tæmīsi-pæn e neai muwa mos-ipæn nəsanænæn kæm Iesu.

44 Kæn mæto-inu nīkin tītahmæ pik, kæn rəhan nətəlīgæn tīnatol wæk pik, kæn tæməfak əskasik pik, kæn noəh tæmaiu lan mæhl matəht nīsīp tahmen e nīta.*

45 Nīan tæməfak rækis, in tæmətul mītəlīg-pæn mæmæ otehm rəhan mīn netæmim, kæn tæməplan ilat kīnotapīl rækis. Kīnotəpou mæto-inu nīkilat tītahmæ.

46 Kæn tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “?Tahro nakotapīl? Otaiir motəfak mæmæ nat kit otæstos-ipæn-os-ipænæn kæm itæmat motol rəhatæmat nahatətæən otatite lak.”

*Tīkimīr mīn rəha Iesu kæmotuwa kīlæs
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50;
Jon 18:2-11)*

47 Nīan Iesu tæmatəghat əh, nīmanīn netæmim kæmotīet-arəpa ikīn əh, kæn suah əh Jutas, u in etæmim kit e netæm tueləf rəha Iesu, in tæmit ilat motuwa, kæn tæmuwa iuəhkīr mæmæ otatūlīm e Iesu.

48 Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Jutas, io Nəti Etæmim, mæto tahro nəmuwa mæmæ onəkəkatūlīm-pa lak kæn e nolæn əh megəhan-in-pæn io e nelmi rəhak tīkimīr mīn?”

49 Kæn nīan netæmim mīn rəha Iesu kīnotəhm natimnat mīn əh mīnotītun mæmæ naka əh okol, kæmotæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Iæræmərə, oekotahro? ? Ekotətə ilat e naip, o?”

50 Kæn ilat kit tæmoahīn naip tətə-rækis matəlīgīn matīp rəha slef rəha pris əsol agīn.

51 Mæto Iesu tæmæ, “!Ei! !Nahmen, otapæs əm!” Kæn in tæmələhəu-pæn nelmīn e matəlgi suah u, kæn mol-wīr mīn.

22:35: Luk 9:3; 10:4   22:37: Aes 53:12   * 22:44: E kopi oas mīn neen rəha Nīutesteman itæm kæmæte e nəghatæn Kris aupæn, nəghatæn rəha ves 43-44 tīkæ. Kæm-naka, sənæmæ Luk itæm tæmæte ves 43-44, mæto suah kit mīn itæm tæmæte kopi kit rəha naoa u.

⁵² Kən Iesu tēməghat kəm pris asol min, ne netəm-iasol min rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgın, ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, u kəmotuwa məmə okotaskəlīm Iesu. In təmən məmə, “? Tahro, nəman? ? Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit, kən nakotəmik naip asol min rəha nəluaginən ne nəlnal min moatuwa məmə onəkotaskəlīm?

⁵³ ? Nian rafin etan əm kitat min itəmat e Nimə Rəha Uhgın, mətə tahro nəsotaskəlīmən io? Mətə roiu əh, in nian ətuatip rəhatəmat, kən nəsanənən rəha napinəpən in tətərəmərə.”

Pita təmən məmə

in təruru Iesu

(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kən kəmotuwa motaskəlīm Iesu motiləs motuwın e latuənu rəha pris asol agin. Kən Pita tuarisig-in ilat mətə təsuwinən iuəhkır olat.

⁵⁵ Netəm min əh kəmotahl nigəm kit əpəh e iat rəha pris asol agin, kən mətəpələh kitəlau e nigəm. Kən Pita tuwa matəpələh ilat min.

⁵⁶ Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agin, təmuwa mehm Pita tatəpələh, kən nəhag-əhagən rəha nigəm tətasiəgəpın in, kən nigənəmti pətan əh təmətul lan, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, in min ilau Iesu kəmatuan.”

⁵⁷ Mətə Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, “Esitunən suah un nakatən.”

⁵⁸ Kən uarisig lan təsuwəhən, suah kit min tuwa mən-ipən kəm Pita məmə, “Ei, ik min, ik etəmim kit rəhan.” Mətə Pita təmə, “Ei, sənəmə io etəmim rəhan.”

⁵⁹ Uarisig lan, aua kit tınuwa minuwın rəkis, kən suah kit tēməghat əskasik kəm ilat məmə, “!Nipahrienən məmə suah u təmatuarisig-in Iesu, mətə-inu in etəm Kalili!”

⁶⁰ Mətə Pita təmə, “!Ei! !Esitun agin-əhən nəghatən u nakatən!” Kən nian Pita təmatəghat əh, kən mənig təmimnən.

⁶¹ Kən İərəmərə təməuhlin masipən ətuatip matehm Pita. Kən Pita, nikin təməht nəghatən rəha İərəmərə itəm təmən lan məmə, “O lapın əm u, nian mənig otəsimnənən əh, ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”

⁶² Kən Pita təmiet muwin ihluə, təmasək təmasək.

Netəmim kəmotəsan-əsan

e Iesu

(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlīm Iesu kəmotəghat əsan lan, kən moatoh.

⁶⁴ Kən kəmotəlis ətain nigənəmtin kən motoh, moatən-ipən məmə, “!Ei, ien! ?Ən-tu məmə pah tatoh ik?”

⁶⁵ Kən kəmoatən nəghatən rat tēpət moatərəkın in lan.

Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;

Jon 18:19-24)

⁶⁶ Kən laulaugin agin, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne ləgətun min rəha Lou kəmotuwa kuəfimın e kaonsel rəhalat, kən netəmim kəmotiləs Iesu motuwa tətul e nigənəmti kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel kəmotətapəh ron məmə,

⁶⁷ “Okəmә ik Kristo itəm Uhgın tәмән mәмә otahl-ipa, әn kәм itımat.” Mәto Iesu tәмән-ipән kәм ilat mәмә, “Okәмә ekән kәм itamat, kән nәsotәнән nıpharrienән lak.

⁶⁸ Kән okәмә ekәtapәh otәmat, kән okol nәkәsotuhalpinән.

⁶⁹ Mәto tәtuoun röiu, io Nәti Etәmim, io oekuwin mәpәlәh әh-ikın rәha nәsanәнән ne nisaiiән, inәh e nıkali Uhgın matıp, Uhgın u itәм rәhan nәsanәнән iahgın.”

⁷⁰ Kән ilat rafın kәmotәtapәh ron mәмә, “?Tahro? ?Ik Nәti Uhgın?”

Kән Iesu tәмән-ipән mәмә, “Nakoatән mәмә io u inu.”

⁷¹ Kән kotән mәмә, “?Tahro kitat koateam-in nәghatән kit mın mәмә otasitu e rәhatat nәghatән? Kinotәto әtuatıp nәghatән әh e nohlin.”

23

Iesu tәmәtul e nıganәmti Pailat

(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;

Jon 18:28-38)

¹ Kән netәmim rafın rәha kaonsel kәmotәtul motit Iesu motuwın kәм Pailat.

² Kән moatән-iarәp nıpәgnәmtın mın itәм otoh Iesu mәмә, “Emotehm mәмә suah u tatit rәhatat netәmim mın, kән mol ilat kotalmәl, kән matәuhlin rәhalat nәtәligән koatol tıkimır ilat kapman rәha Rom, mәtahtosig-in itımat mәмә esotatuan takıs kәм Sisa itәм tәtәrәmәә e nımәptән u. Kән in matән-iarәp mәмә in Kristo itәм Uhgın tәмahl-ipa mәмә in kig kit.”

³ Kән Pailat tәmәtapәh ron mәмә, “?Tahro? ?Ik kig rәha netәм Isrel?” Mәto Iesu tән-ipән kәм in mәмә, “Ik nәмән mihın.”

⁴ Kән Pailat tәмән-ipән kәм pris asol mın ne netәmim rafın mәмә, “Eshәm nıpәgnәmtın kif ne, itәм tәtән mәмә suah u tәmәrәkin lou.”

⁵ Mәto ilat kotagәt әfәmәh moatән mәмә, “Kәp. Mәto suah u tәtән әnpapın matәgәtun netәmim rafın ikın mın әh Jutia tәmәtuoun әpәh Kalili muwa mәtoarus-pa ukın-u, kән mol nәtәligән rәha netәmim koatәluә motalmәl.”

⁶ Kән nian Pailat tәmәto nәghatән әh, tәmәtapәh mәмә, “?Tahro? ?Suah u in etәм Kalili?”

⁷ Kән nian tәmәto mәмә Iesu tәmıet ikın әh itәм Herot Antipas tәtәrәmәә ikın, in tәмahl-ipән Iesu mәмә otuwın mehm Herot, mәto-inu e nian әh, Herot mın in tәtatig Jerusalem.

Iesu tәmәtul e nıganәmti Herot Antipas

⁸ Kән nian Herot Antipas tәmehm Iesu, nıkin tәmagien pik, mәto-inu nuwәh mәsın in tәmolkeike mәмә othem. Herot tәmatәto әm namnusән rәhan, kән in tәmolkeike pik mәмә in othem Iesu otol nat pıspıs kit.

⁹ Kән o natımnat mın u, Herot Antipas tәmәtapәh-in nәghatән mın tәpәt kәм Iesu, mәto Iesu tәmәnpapın әm mәsuhalpinән rәhan nәghatән.

¹⁰ Kән pris asol mın ne iәgәtun mın rәha Lou kәmotәtul motәghat әskasık e nıpәgnәmtın mın rәhalat moatoh Iesu lan.

¹¹ Kән uarisig lan, Herot Antipas ne rәhan mın mopael kotagәt ausit e Iesu, kән moatәsan lan. Kән Herot tәмән-ipән kәм rәhan mopael mın mәмә okotuwın-in-pән kot wır kit rәha kig kәм in, kән motit motuwın mın kәм Pailat.

¹² Aupән ikın, Herot Antipas ne Pailat kәmәtioal tıkimır kәм ilau mın, mәto e nian әh, ilau kәmuea mınıoalkeike ilau mın.

Pailat tāmən māmə Iesu otəkəike mīmīs

(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15;

Jon 18:39-19:16)

¹³ Kən Pailat təmaun-in pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne netəmim rafin, kən ilat rafin kəmotuwa kitiah.

¹⁴ Kən in tāmən-ipən kəm ilat māmə, “Suah u, nəmotiləs motuwa tətul e niganəmtək, kən nəmotən māmə tətəuhlin nətəlīgən rəha netəmim rəhatəmat koatol tikimər kəm kapman. Məto emakil rəkis nətəlīgən u e niganəmtitəmat, kən məsehmən māmə tətətgəhl lou kit, kən nīpəgnəmtin min itəm nakoatən lan təsolən nīpahriənən.

¹⁵ Kən Herot Antipas min, in təkakil mehm māmə nolən rat kit təsəkul-pənən lan. Tol nəhlan, in tahl-ipa tuwa min o kitat, kən təpiə əm māmə suah u in təməsolən nat kit itəm tərət māmə in otimīs ron.

¹⁶⁻¹⁷ Kən o nat əh inəh, rəhak min mopaēl okotalis əm, kən uarisig kotahl-iarəp tatuwin.”*

¹⁸ Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən māmə, “!Otiləs-iarəp suah un kən kohamnu! !Məto ahl-iarəp Parapas tuwa mehm itimat!”

¹⁹ (Suah u Parapas, kəmiləs-ipən e kalapus məto-inu in təmol netəmim kotəluagin o kapman e taon əh, kən in iohamnu itəm.)

²⁰ Məto Pailat in tolkeike māmə otahl-iarəp Iesu tatuwin, kən in təməghat min kəm ilat.

²¹ Məto ilat kəmotagət əfəməh pik māmə, “!Ətu-pər in e nig kəluau! !Ətu-pər in e nig kəluau!”

²² Məto Pailat təməghat min kəm ilat minətau kisil lan əh-roiu māmə, “? Tahro? ?Suah u in təmol nat tərət naka? Io esəhmən māmə in təmol nat kit itəm tətətip māmə in otimīs ron. Məto rəhak mopaēl min, ilat okotalis əm, kən uarisig lan kotahl-iarəp tatuwin.”

²³ Məto ilat koatəkəike motəghat əskasik, kən motagət əfəməh e Pailat māmə otətu-pər Iesu e nig kəluau. Kən motagət pik moatuwin moatuwin, kənol win e nətəlīgən rəha Pailat.

²⁴ Kən Pailat təkakil Iesu māmə otəkəike mīmīs tahmen-pən māmə inəh ilat kəmotən mihin ne.

²⁵ Kən in təmol nətəlīgən rəhalat, kən təmahl-iarəp Parapas u aupən in təmətatig e kalapus o nəluaginən o kapman ne nohamnuən itəm. Məto təməghən-in Iesu tuwin e nelmī rəhan mopaēl min māmə ilat okotos mo-tuwin kitəp nətəlīgən rəha nīmanin netəmim.

Kəmit Iesu kan māmə otimīs

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;

Jon 19:17-27)

²⁶ Kən nian mopaēl min kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon. In təmisi-pən isəu maliwək matuwa e taon. Kən kəmotəskəlim motələhəu-pər nig kəluau rəha Iesu e nuwegin māmə otiləs, kən motən-ipən māmə otətəu-pən Iesu. ²⁷ Kən nīmanin netəmim tətət kəmotaliwək katuarisig-in Iesu e suatip, kən nīpitan tətət min koatuarisig-in ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu.

²⁸ Məto Iesu təməuhlin masipən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat māmə, “Nīpitan Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atip otəmat, ne nenətitəmat min.

* **23:16-17:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmote e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min ikin-u tatən māmə, “E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus.”

29 Otətəlig-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpənən məmə, ‘!Otagien itəmat netəm nəsofeməkən o nəsofəpinəhinən suakəku!’

30 E nian əh, netəmin okotən-ipən kəm nitot asol min məmə, ‘Awi, otisas-pa etimat,’ kən okotən-ipən kəm narit min məmə, ‘Awi, otəfətain itimat.’

31 ?Məto okəmə nigəm tatuəp nəhlan nian nig nimalin tətamiəmītə əh, kən təhro e nian nig tinəmətü?”†

Mopael min kəmotətu-pər İesu e nig kəməluau

32 Kən mopael min kəmotiləs suah mil kəiu itəm kəmuətgəhl lou kan məmə okotohamnu iləhal İesu.

33 Kən kəmotuwa ikin kit, nərgin u Louipil-uipil. İkin əh, kəmotətu-pər İesu e nig kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikin, kit e nikali İesu matip, kən kit e nikalin mol.

34 Kən İesu təmə, “Tata. Aluin rəhalat nolən rat min itəm koatol kəm io, kən məsalpinən, məto-inu kasotitunən nat naka itəm koatol.” Kən kəmotoor rəhan natimnat moaturin taes ron.

35 Kən netəm min u koatəl əh-ikin, moatehm natimnat min u, məto etəmiasol min rəha noanol rəha İsrəl kotalah əsan e İesu moatən məmə, “! In təmosmegəh netəmin tətət rəkis. Məto okəmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgın Təmītəpun, kən pəs in otosmegəh atip in!”

36 Kən mopael min, ilat min koatəghat əsan e İesu, kən motuwa iuəhkır ron moatətapəh məmə in tolkeike wain u itəm tagin,‡

37 moatən məmə, “!Okəmə nıpahrienən ik kig rəha noanol min rəha İsrəl, osmegəh atip ik əh-roiu!”

38 Kən nəghatən kit əh-ikin kəməte kətu-pər e rəhn-kəpə nig kəluau, tatən məmə, İNU KIG RƏHA NETƏM İSRƏL.

39 Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nig kəluau, in tatəghat rat e İesu, matən məmə, “!Ei! ?İk Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, o kəp? ! Okəmə tol mihin, osmegəh ik kən məsmegəh min itimlau!”

40 Məto iətgəhl lou əh kit min təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosig-in məmə, “?Təhro? ?Nəsəginən Uhgın, nat əpnəpin onakimis? Nəlpinən u rəhatəhal in təhmen-ahmen əm.

41 Məto tətətuatip əm məmə kilau okiamis o rəhalau nolən rat min itəm kəmioal. Məto suah u, in təsolən nat tətət kit ne.”

42 Kən təmən-ipən kəm İesu məmə, “İesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən nikim otətəht io.”

43 Kən İesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nıpahrienən iatən kəm ik, məmə roiu əm kilau min ik əpəh e nego e neai.”

İesu təmimis

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41;

Jon 19:28-30)

44-45 Kən iuəhkır tuelef klok e nərauiəgən, mit nəsasiəən, kən nəpinəpən tinan rafin ikin əh mətoarus-pən tri klok ehnaipən. Kən nıməhan itəm tatəkulosig-in-pən İkin Tasim Agın İkin e Nımə Rəha Uhgın, təməhap məsin kəiu.

46 Kən İesu təmagət əfəməh məmə, “!Tata. İatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e nelməm!” Nian təmən rəkis nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.

23:29: Luk 21:23   23:30: Hos 10:8; Nöl Əpən 6:16   † 23:31: “Nig nimalin tətamiəmītə əh” tətəpsen-pən İesu itəm tətətuatip agin, məto tatos nəlpinən. İnu təhmen e nigəm itəm tatuəp. Kən “nig tinəmətü” tətəpsen-pən iol təfəgə rat min. Kən uarisig lan, Uhgın otol nəlpinən asol kəm ilat. İnu təhmen e nigəm asol agin.

Afin Luk 21:20-24.   23:34: Sam 22:18; Aes 53:12   23:35: Sam 22:7-8   ‡ 23:36: Wain u itəm tagin, in nənimən rəha ian-rat min.   23:36: Sam 69:21   23:44-45: Hip 6:19-20; 10:19-20

⁴⁷ Kæn nian etəm-iasol ræha mopael min ræha netəm Rom tæmehm natimnat min æh, kæn in tæmænwiwi Uhgîn matæn mæmæ, “!Nipahrienæn, suah u in tætuatip pahrien!”

⁴⁸ Kæn netəmim itəm kæmotuwa ikin æh mæmæ okotæplan, nian kæmotæplan natimnat min æh, kæmoatuwin moatæto tærat e nikilat, kæn motahtaht manikilæhalat.

⁴⁹ Kæn ioli Iesu min, ne nipitan itəm kæmotisi-pæn Kalili motætæu-pæn Iesu motuwa, ilat kæmoatætul isæu mæsin kæn moatehm natimnat min æh.

Josep tæmitænim Iesu

(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47;

Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kæn etəm Aramatia kit æh-ikin, nærgin u Josep. Aramatia in taon kit ræha Isrel, kæn suah æh in etəmim kit ræha kaonsel ræha netəm Isrel. In etəm tæwir, ræhan næmegæhæn tætuatip, kæn in etəmim kit tæmatæzahgin mæmæ otæplan næræmæææn ræha Uhgîn. Kæn in tæmæsegæhanæn e næghatæn ræha kaonsel itəm kæmoategæhan-in Iesu mæmæ okoh.

⁵² Kæn in tæmuwin mehm Pailat mætapæh ron mæmæ otegæhan-in nipæti Iesu tos.

⁵³ Kæn Josep tæmuwin milæs-iæhau nipæti Iesu e nig kæmæluau, mos muwa malpin e nimæhan wir kit, nærgin u linæn. Kæn tæmilas muwin mælæhæu-pæn e nipæg kæpiel itəm kinæmæte rækis o nolæn suwit ikin, mæto kæsitanimæn æh suah kit ikin.

⁵⁴ In æh e nian ræha noanol min ræha Isrel itəm koatol æpen-æpenæ lan o nian ræha Sapat, kæn iuæhkir Sapat tætuoun.

⁵⁵ Kæn nipitan itəm kæmotisi-pæn Kalili kæmotuarisig-in Iesu, kæmotætæu-pæn suah æh, motuwin motæplan nipæg kæpiel, kæn motæplan nolæn itəm in tatalæhæu-pæn min Iesu ikin.

⁵⁶ Kæn uarisig, nipitan kæmotitælig-pæn latuænu, kæn kæmoatol æpen-æpenæ manat min neen ne fomat itəm næmiæwilat tæwir mæmæ okol-pæn e nipæti Iesu. Kæn e nian ræha Sapat, ilat kæmotameg moatætæu-pæn næghatæn ræha Lou.

24

Iesu tæmæmegæh min

e nimisæn

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;

Jon 20:1-10)

¹ Kæn e Sante laulaugin agin, nipitan kæmotuwin æpæh e suwit, motæmik nat pien-pien min u næmiæwilat tæwir itəm kæmotol æpen-æpenæ rækis lan.

² Nian kæmotuwa e suwit, kæmotehm kæpiel itəm kætæhtosig-in nipæg kæpiel lan, mæto kæmahwin rækis.

³ E nian kæmotuwin e nipæg kæpiel, mæto kæsotehmæn nipæti Iæræmææ Iesu.

⁴ Kæn ilat kinotæruru æfæmæh moatætælig-in natimnat min æh. Kæn æmun etəmim kæiu æh-ikin, katuætul ilat min nipitan, kæmian e napæn itəm tatipitipit.

⁵ Kæn nipitan kæmotægin pik, kæmotisin nulilat motasiliæhau moatehm nimæptæn, kæn suah mil kuæmæ, “?Tahro nakoategæs-in etəm tæmæmegæh u ikin-u ima netəm kæmotimis?”

⁶ In tikæ ukîn-u. !In tinæmegæh min! Nikitæmat otækæike matæht næghatæn itəm tæmæn kæm itæmat nian in tæmætætig æh æpæh Kalili mæmæ,

7 ‘Natimnat min u okotækaike motuwa motol nipahrienan lan. Okegahan-in-pæn Næti Etämim tuwin e nelmi iol tæfagæ rat min, kæn okætu-pær e nig kælauu timis, mæto e nian tatol kisel lan, kæn in otæmegæh min.’”

8 Kæn nikilat tinæht næghatæn ræha Iesu.

9 Kæn kæmotiet e suwit motuwîn motæn-ipæn natimnat min æh kæm netæm lefen ræha Iesu, ne ræhan min rafin.

10 Kæn nipitan min æh itæm kæmotæn-iaræp natimnat min u kæm aposol min, inæh Meri Maktala, Joana, Meri mama ræha Jemes, ne nipitan neen min itæm kæmotuwîn e suwit.

11 Mæto aposol min kæmotæto næghatæn æh tahmen-pæn æm e næghatæn almæl kit itæm nipætîn tikæ, kæn mæsotænæn nipahrienan lan.

12 Mæto Pita tæmætul maiu muwîn æpæh suwit ikîn, moeg-oeg masipæn e nipæg kæpiel kæn tæmehm æm napæn itæm kæmalpin nipæti Iesu lan, mæto nat kit min tikæ æh-ikîn. Kæn in tæmaliwæk mitælig minatuwin latuænu, kæn matætælig-in pik natimnat min æh.

*E suatip tatuwîn Emeas
(Mak 16:12-13)*

13 E nian æm æh inæh, suah mil kæiu ræha Iesu kæmualiwæk mætian latuænu kit, nærgin u Emeas. Latuænu un mætoarus-pæn Jerusalem, in iuæhkîr o lepen kilometa.

14 Kæn e nian ilau kæmualiwæk mætian, kæn ilau kæmatuæghat-in natimnat min itæm kæmol ilat.

15 Nian ilau kæmatuæghat næhlan, kæn Iesu tæmuwa iuæhkîr olau, mæhlaliwæk kælæh mætæhaluwîn.

16 Mæto kæmæsiatunæn mæmæ pah æh ilæhal min kæmætæhlaliwæk mæto-inu Uhgîn tæmahtosig-in nætæligæn ræhalau.

17 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilau mæmæ, “Tæs mil. ?Naka u nakatuæn?”

Kæn æmun kæmuælahl muætul, nigænæmtîlau tæmæpou.

18 Kæn suah mil æh kit, nærgin u Kleopas, tæmæn-ipæn kæm in mæmæ, “Okæm-naka ik æm u iapîspîs kit u Jerusalem itæm næsîfunæn natimnat min itæm kæmol ilat e nian min itæm kinotuwîn rækis.”

19 Kæn in tæmæn-ipæn kæm ilau mæmæ, “?Natimnat naka min æh?”

Kæn kæmuæn-ipæn kæm in mæmæ, “Natimnat min itæm kæmol e etæm Nasaret æh Iesu. In ien kit ræha Uhgîn, kæn ræhan wæk tæsanæn wir ne ræhan min næghatæn kotæfigæm, kæn niki Uhgîn ne niki netæmim tætagien lan.

20 Mæto ræhatimat pris asol min ne iægætun min ræha Lou kæmotilæs-ipæn e nelmi netæm Rom mæmæ okotakil mæmæ in otimis. Kæn kæmotætu-pær e nig kælauu timis.

21 “Mæto itimat emotælæhæu-pæn pap ræhatimat nætæligæn tætatig æskasik lan mæmæ in otilæs-irækis itimat noanól min ræha Isrel e nelmi tikimîr min ræhatimat. Kæn roiu in nian tatol kisel lan.

22 Kæn nat kit min, nipitan neen itæm emotan, kæmotol mæmæ narmîtimat tæmiwig o næghatæn kit. Roiu laulaugin agin-æh, kæmotuwîn æpæh e suwit itæm kæmitænîm Iesu ikîn,

23 mæto kæmæsotehmæn nipætîn. Kæn kæmotitælig-pa moatæn mæmæ, ‘Emotehm nat kit tahmen e napîlîiræn, inæh nagelo mil kæiu katuæn-ipa kæm itimat mæmæ Iesu tætæmegæh.’

24 Kæn ræhatimat neen netæmim kæmotuwîn e suwit, kæmotehm natimnat rafin agin tætuatip tahmen-pæn æm e næghatæn æh nipitan min æh kæmotæn mihin ne, mæto kæsotehmæn Iesu.”

25 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmә, “Təs mil. !Rəhatəmlau-kapə tikə, kən nakatiaiuw nifagə matialəs pik o nənən nıpahrienən o natımmat itəm ien mın rəha Uhgın kəmotən!

26 ?Nəkiatun o kəp məmә, Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ıpa otəkəike mos nahməən e nıpətın, kən uarisig lan, in təpanuwın əpəh e nego e neai mos nərgin rəha nisıaiıfən?”

27 Kən İesu təmən-ipən wır kəm ilau Naoa Rəha Uhgın itəm koatəghat-in in, təmətuouən e naoa rəha Moses kən muwın mətəarus-pən naoa mın rəha ien mın rəha Uhgın.

28 Kən kınətəhaluwa iuəhkır o latuənu itəm suah mil katian ikın. Kən kənuəplan məmә İesu tınətaliwək mınatuwın məsətulən,

29 mətə ilau kətiauəh nikin məmә, “Ei, təwir məmә nəkətətig kətəhal mın ik, mətə-inu tınapınəp rəkis, otəsuwəhən roiu mıt taht.” Kən təmuwın mınəhm ilau mətəhaləpələh.

30 Kən kınətəhaləpələh məmә okəhlagwən, kən in təmos pıret mən tagkiu ron kəm Uhgın, kən məmkas mos-ipən kəm ilau.

31 Kən əmun Uhgın təmol kəniatun məmә in İesu, kən əmun in təmikə mın, kən kənəsüəplanən.

32 Kən kəmuən-ipən kəm ilau mın məmә, “!Ei! ?Nian in təmatən-ıpa wır Naoa Rəha Uhgın kəm kilau e suatıp, kən katuəto təwir lan nıkilau tətəgien pik, o kəp?”

33 Kən roiu aɡın-əh mın, kəmuətul miaiet ikın əh miətəlig-pən mın Jerusalem. Kən ikın əh, ilau kəmuehm netəm lepen rəha İesu ne netəmim neen mın rəhan kəmotuwa kuəfimin rəkis ilat mın katəpələh,

34 kən moatən məmә, “! İəpəhrienən! ! İəməmə təməmegəh mın, kən Saimon Pita* təməhm rəkis!”

35 Kən ilau kəmuən-ipən rafin natımmat itəm kəmol kəm ilau e suatıp, kən muən-ipən nian ilau kəmatiatun İesu lan e nian itəm in təmatəmkas pıret matos-ipən kəm ilau.

Netəmim rəha İesu mın kəmotəhm

(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;

Jon 20:19-23)

36 Kən nian katuən əh nəghatən mın əh, İesu təmuwa mətul ilugin-in ilat matən kəm ilat məmә, “Nəməlinuən tətətig otəmat.”

37 Mətə ilat kəmotəut lan kən mınəotəgin, nıkilat taht məmә kınəotəplan narmın kit.

38 Mətə in təmən-ipən kəm ilat məmә, “?Təhro rəhatəmat nətəligən tətərat nəhlan? ?Təhro rəhatəmat nətəligən tətətul pagpag?

39 Otehm-tu nelmak ne nelkək məmә io əm u. Otea-pa mətək nıpətik kən motitun məmә io. Narmi etəmim nıpətın ne nıkilkilin tikə, təsolən məmә inu nakoatehm io, nıpətik ne nıkilkilik əh-ikın.”

40 Təmən nəghatən əh, kən təməgətun nelmin ne nelkin kəm ilat.

41 İlat kəsotən wırən nıpahrienən lan mətə-inu nıkilat tətəgien pik, kən narmilat tatiwig. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmә, “? Nagwənən kit un nakoatos, o?”

42 Kən kəmotos nəm məsın itəm kəmwaan rəkis motos-ipən kəm in,

43 kən e nıganəmtilat, təmos mun.

44 Kən İesu təmən-ipən kəm ilat məmә, “Aupən ikın, nian emətətig əh kitat mın itəmat, emən nəghatən u kəm itəmat məmә, natımmat rafin itəm

24:26: Luk 9:22   24:27: Sam 22:1-21; Aes 53
“Saimon.”   24:34: 1 Kor 15:4-5   24:37: Mat 14:26

* 24:34: Nəghatən Kris ətuatıp tatan məmә,

koatəghat-in io e Naoa Rəha Uhgın, okotəkəike motuwa motol nıpahrienən lan, inəh nəghatən mın e naoa rəha Moses, ne naoa mın rəha ien mın rəha Uhgın, ne Naoa Rəha Napuən Mın.”

⁴⁵ Kən in təmerəh e rəhalat nətəligən məmə okotıtun nəghatən mın itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgın.

⁴⁶ Kən təmən-ıpən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətətig e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə netəmim okotol tərət kəm Kristo itəm Uhgın təmahl-ıpa, mötol tətəto nahməən e nıpətin matuwın matuwın tımıs, məto e nian itəm tatol kısıl lan, in otəmegəh mın e nımısən.

⁴⁷ Kən e nərgi Kristo itəm Uhgın təmahl-ıpa, netəmim okotəkəike motən-ıarəp nəghatən əh məmə netəmim okotəkəike motəuhlin kən motıtəlig e rəhalat təfagə rat mın, kən Uhgın in otəsalpınən nıtai təfagə, kən maluin rəhalat nolən rat mın. Nəghatən u otəkəike muwın kəm noanol mın rafın əpəh ikın mın rafın, otətuoun Jerusalem kən muwın mətoahgın-pən ikın mın rafın e nətueıntən.

⁴⁸ Itəmat nəmotehm natımmat mın u, kən onəkotən-ıarəp ətuatıp nəghatən mın lan.

⁴⁹ Kən ekahl-ıpa suah u itəm rəhak Tata təmən-ıəkıs məmə in otahl-ıpa kəm itəmat, inu rəhan Narmin. Məto onakoatasahgın e taon əh mətoahgın-pən nakotos nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın, kən tərıoah e nəmegəhən rəhatəmat.”

Uhgın təmıləs İesu

muwın e neai

(Mak 16:19-20)

⁵⁰ Kən İesu təmit ilat motiet e taon motuwın əh latuənu Petani. Kən təmıləs-ıpər nelmin məfak olat.

⁵¹ Kən nian təmatəfak olat, kən təmapəs ilat nian Uhgın təmıləs mınatuwin əpəh ilis e nego e neai.

⁵² Kən kəmotėiuaiu motəfak-pən kəm in, kən uarisig lan, kotıtəlig-pən Jerusalem nıkilat tətəgien.

⁵³ Kən nian rafın, koatuwin e Nımə Rəha Uhgın moatənwiwi Uhgın.

Jon

Namnusən Təwir Rəha İesu Kristo Itəm Jon Təmäte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jon

?Pah təmäte naoa u? Aposol Jon təmäte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha İesu, kən İesu tolkeike pik in. In təmäte naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təmäte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm netəmim məmə okotən nıpahrienən e İesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik, məto-inu rəhalat nahatətəən təsəskasikən əh.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təmäte? Jon in etəm-iasol kit rəha nıməfak, kən netəmim rafin rəha nıməfak koatisiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafin okotitun wir rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eiüə tətən, məto netəmim kotitun nahtosig-inən nəghatən eiüə min e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?Təmäte naoa u o naka? Jon təmäte naoa u matən-iarəp wir məmə İesu in nəti Uhgın, kən netəmim rafin itəm okotahatətə lan, okotos nəmegəhən itulin. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatıp məmə İesu in nəti Uhgın, kən İesu in Uhgın pəhrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən min neen rəha İesu itəm naoa min rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatıp-in nətəligən min neen itəm netəmim koatən e İesu.

Nəghatən Rəha Uhgın Təmuwa Etəmim, in İesu

¹ Aupən agin, e nətuounən nian, Nəghatən tınatig rəkis.* Nəghatən u təmətətig ilau Uhgın, kən Nəghatən u, in Uhgın.

² E nəukəti nian, in tınəmatig rəkis ilau Uhgın,

³ kən Uhgın təmol natimnat rafin e Nəghatən u, kən natimnat rafin itəm Uhgın təmol, nat kitəh ne tikə məmə Nəghatən u təsolən.†

⁴ Inu, in Nəukəti Nəmegəhən,‡ kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha netəmim rafin.

⁵ Nəhag-əhagən əh, tətasiəgəpın napinəpən, kən napinəpən okol təsaprəkis-inən.§

⁶ Etəmim kit itəm Uhgın təmahl-ipa tuwa, nərgin u, Jon.*

⁷ Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim, pəs ilat rafin kotən nıpahrienən lan.

⁸ Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə otətul-arəp mən-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim rafin.

⁹ Nəghatən əh təmatuwa e nətueintən, kən in Nəhag-əhagən pəhrien, itəm in tətasiəgəpın netəmim rafin.†

¹⁰ Nat əpnəpın məmə Uhgın təmol nətueintən u e Nəghatən əh, kən təmətətig e nətueintən u, məto netəmim rəha nətueintən kotəruru in.

¹¹ Təmuwa iman ikin, məto natiman min koatəuhlin məntaalət kəm in, məsotolkeikən.

* **1:1:** Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13   † **1:3:** Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2   ‡ **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6   § **1:5:** Jon 9:5; 12:46   * **1:6:** Aposol Jon in təmäte naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves min u.   † **1:9:** 1 Jon 2:8

12 Mæto netəmim rafin itəm kəmotos in nīkilat tagien ron, kən motahatətə e nərgin, kən in təmegəhan-in ilat koatuwa nenəti Uhgīn mīn.‡

13 Nenəti Uhgīn mīn əh, ilat kəsətairən e nolən itəm nisualkələh kotaiir mihin, kən sənəmə e nətəligən rəha etəmim, o rəha tata mīn, mæto ilat kotaiir wi mīn e Uhgīn, e rəhan nəsanənən əm. §

14 Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətətig kitat mīn. Kən itimat emotəplan rəhan nepətən, kən nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəhan e niganəmtitimat. Inu, in nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitiah Əm, itəm in təmisipən e Tata Uhgīn. In tərīoah e nəwīrən itəm tətawte-in kəm kitat, kən mərīoah mīn e nīpahrienən.*

15 Jon tatətul-arəp matən əfəməh məmə, “Etəmim u inu itəm io ematən məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mīn əh-ikin tatarisig-in io, mæto in ilis taprəkis-in io, mæto-inun, nian eməsairən əh, in tinəmatig lilin rəkis.’ ”

16 Kən in tərīoah e nəwīrən itəm in tətawte-in kəm kitat, kən e nəwīrən əh rəhan, nian rafin in tatos-ipa, matos-ipa, matos-ipa, kəm kitat rafin.

17 Tol nəhlan mæto-inu Lou itəm Uhgīn təmos-ipa aupən, Moses in suatip ron, mæto Iesu Kristo in suatip rəha nawte-inən nəwīrən əh ne nīpahrienən rəha Uhgīn kəm kitat. †

18 Suah kit təsehman Uhgīn nian kit ne.‡ Mæto Noan Kitiah Əm, in Uhgīn, itəm in iuəhkīr o noanenau rəha Tata Uhgīn, in təmol əp Uhgīn kəm kitat kən kotitun. §

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa

(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8;

Luk 3:15-17)

19 Kən netəm-iasol mīn e noanol rəha Isrel itəm kotatig Jerusalem, kəmotahl-ipan pris mīn neen ne Lifaet mīn un, netəm kotasitu e pris mīn e Nīmə Rəha Uhgīn, məmə okotuwa motehm Jon motəpəh ron, məmə, “?Ik etəmim pah un?” Kən o nat u, Jon təmətul-arəp matən-iarəp in.

20 Nian ilat kəmotəpəh ron, in təməsəhluaig-inən, mæto təmən-ipan ətuatip əm in kəm ilat məmə, “Sənəmə io Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa.”

21 Kən ilat kəmotən məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik Elaija?”*

Mæto Jon təmə, “Kəpə, sənəmə io Elaija.”

Kən ilat kəmotəpəh mīn ron məmə, “?Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah? ?Ik ien rəha Uhgīn itəm kəmatən aupən məmə otəpanuwa?” †

Mæto Jon təmə, “Kəpə.”

22 Kən ilat kəmotən məmə, “Ik onəkəike mən-iarəp ik kəm itimat, pəs itimat ekotuwin motən-ipan kəm netəm kəmotahl-ipa itimat ekotuwa.”

23 Kən tən-ipan kəm ilat məmə, “Io u itəm ien rəha Uhgīn Aesea tinəmən-iarəp rəkis aupən məmə, ‘Suah kit tətəgət əfəməh əpəh ikin taruən-aruən ikin, matən məmə, Otol-wir suatip rəha Ierəmərə.’ ”‡

24 Nətəmim itəm kəmah-ipa ilat, Fārisi mīn neen əh-ikin,

25 kən ilat kəmotəpəh mīn o Jon məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-iarəp aupən, kən təhrol nakatol baptais e netəmim?”

26 Kən tuhalpīn matən məmə, “Io iatol baptais e netəmim e nəhau, mæto suah kit u ikin ilugīn etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in.

‡ 1:12: Kal 3:16 § 1:13: Jon 3:5; 1 Pita 1:23 * 1:14: Fil 2:7; 1 Tim 3:16 † 1:17: Rom 5:21

‡ 1:18: Eks 33:20 § 1:18: 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4 * 1:21: Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 † 1:21: Dut 18:15 ‡ 1:23: Aes 40:3

²⁷ Io etaupən, suah un in tatuarisig, mæto in ilis, kən io ləhau ləhau əm, kən esahmen agin-əhən məmæ ekol wək kit rəhan.”[§]

²⁸ Natimnat min u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgin u Petani, in tətatis əpəh entənəpən e nəhau Jotan. İkin əh Jon tatol bəptais e netəmim ikin.

Iesu in tahmen e nəti sipsip rəha Uhgın

²⁹ Kəmən lawıgin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən məmæ, “! Eİ! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgın.* Kən in otəpanos-irəkis nolən rat min rəha nətueintən u.†

³⁰ Etəmim u inu, io ematən kəm itəmat məmæ, ‘Io etaupən, kən suah kit min əh-ikın tatuarisig-in io, mæto in ilis taprəkis-in io, mæto-inu nian eməsaiirən əh, in tinəmatig lilin rəkis.’

³¹ Nian io ematəghat-in, kən io min eməruru məmæ in etəmim pah; mæto emuwa matol bəptais e netəmim e nəhau məmæ ekol əp suah u kəm noanol min rəha Isrel.”

³²⁻³³ Jon təmatətul-arəp matən məmæ, “Uhgın təmahl-ıpa io məmæ io ekol bəptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-in, io min eməruru məmæ suah u inu. Mæto Uhgın təmən-ıpa kəm io məmæ, ‘Onəkəplan Narmın Rəhak otəuauı matig e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol bəptais e netəmim e Narmın Rəha Uhgın.’ Kən əmun, uarisig eməplan Narmın Rəha Uhgın təmisi-pər e neai tahmen e mak, muwa, meıuauı məpələh-pər lan.

³⁴ Io ətuatip eməplan nat u, kən ematətul-arəp matən-ıarəp məmæ, ‘Suah u inu, in Nəti Uhgın pahrien.’”

Iesu təmətuoun mətəun-in rəhan netəmim

³⁵ Kəmən lawıgin, Jon tətatis əpəh ikin kitiəh əm iləhal rəhan kəu etəmim.

³⁶ Kən nian niğanəmti Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa kən təmæ, “!Eİ! ! Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgın!”

³⁷ Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh, kəmuətul mati-uarisig-in Iesu.

³⁸ Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuətəu-pən-in, kən in təmæ, “!Eİ! ! Suah mil! ?Natuegəs-in naka?”

Kən ilau kuəmæ, “Rapai. ?İk nətatig hiə?” (Nəghatən u “Rapai,” nıpətın u “İəgətun.”)

³⁹ Kən Iesu təmən-ıpən məmæ, “Pəs kəhaluwın nakuəplan-tu.” Kən ilau kəmiuəarisig-in məhaluwın kuəplan ikin in tətatis ikin. İuəhkır mitgar tiwig ehnaıpən, ilau kəmətuan iləhal min mətəarus tapınəp.

⁴⁰ Suah mil u kit itəm təməto Jon, nərgin u Antru, pian u Saimon Pita.

⁴¹ Kən roıu agin-əh min, in təmuwın mehm pian Saimon mit muwa, kən mən-ıpən kəm in məmæ, “!Eİ! !Enotəplan rəkis Mesææ!” (Nəghatən u, Mesææ, nıpətın u məmæ, “Kristo,” itəm Uhgın təmən məmæ otahl-ıpa.)

⁴² Kən təmit Saimon muwa o Iesu.

Kən nian niğanəmti Iesu təmətul lan, kən mən-ıpən kəm in məmæ, “İk u inu Saimon, nəti Jon, mæto roıu okaun-in ətəgtəg ik məmæ ‘Kefas.’” (In “Pita”[‡] e nəghatən Kris).[§]

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

§ 1:27: Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, “Io esahmen agin-əhən məmæ ekos-irəkis put rəhan.” Netəmim aupən kotəmæ wək rəha nos-irəkisən put rəha iərəməra, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau agin. * **1:29:** Jen 22:8; Aes 53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 † **1:29:** Hiprus 9:22,26 ‡ **1:42:**

Nıpətı nərgin u Pita, in “kəpiel.” § **1:42:** Mat 16:18

⁴³ Kəmən lawigin min, Iesu nikin tinaht məmə otuwın-tu Kalili. Kən nian in təməplan Filip, kən tən-ipən kəm in məmə, “Wa-tu, mətəu-pa io.”

⁴⁴ Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita.

⁴⁵ Kən in təmehm Nataniel, kən tən-ipən kəm in məmə, “Itimat enotəplan suah ilouin, aupən Moses tətəte rəkis rəhan nəghatən min itəm tatəghat-in e naoa rəha Lou. Kən ien min rəha Uhgın aupən ilat min kəmotəte rəkis nəghatən min itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nəti Josep, kən nərgin u, Iesu.”

⁴⁶ Məto Nataniel təmə, “?Naka lan? ?Nikim təht məmə nat wir kit otisi-pən e Nasaret? !Kəp!”

Kən Filip təmə, “Ita, təwir əm, pəs-tu kian nakəplan-tu.”

⁴⁷ Nian Iesu təməplan Nataniel taliwək matuwa, kən təmə, “!Suah u, in noanol ətuatip rəha Isrel! !Neiueiuəən tikə lan!”*

⁴⁸ Kən əmun Nataniel tətəpəh o Iesu məmə, “?Nəmahro mitun məmə io etəm tol nulan?”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nian ik nəmatəpələh e nəukət nig fik, kən Filip təsaun-inən əh ik, məto io enəməplan rəkis ik.”†

⁴⁹ Kən Nataniel təmə, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgın! !Ik Kig rəha noanol min rəha Isrel!”

⁵⁰ Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Ik nəmatahatətə lak məto-inu io emən əm məmə enəməplan rəkis ik, nian nəmatəpələh-pən əh e nəukəti nig fik? Ik onəpanəplan nat asol min taprəkis-in itəm u.”

⁵¹ Kən mən min məmə, “Nipahrienən aɡin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, onəpanotəplan napuə oterəh, kən nəgelo min rəha Uhgın koatər moatuwin e neal, kən moteuiəu moatuwa o Nəti Etəmin.”‡

2

Marit kit əpəh Kena

¹ Kəmən niəh in, katol marit kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili. Kən mama rəha Iesu in əpəh ikin ilat min.

² Kən ilat kotaun-in-pən min Iesu ne rəhan min netəmin, məmə ilat min okotuwın e marit əh.

³ Kən e nian əh, kəmotənim rafin wain, kən mama rəha Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəhalat wain təmikə.”

⁴ Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Pətan, təhrol nakatələhəu-pa nat u kəm io? Nian rəhak təsuwamən əh.”

⁵ Məto rəhan mama tən-ipən kəm iolwək min rəha marit məmə, “Itəmat onəkotəkəike motol natimnat rafin itəm in otən.”

⁶ Nuwigi nat asol ilat sikis, kəməlin əh-ikin əh o nəhau, məmə netəm Isrel ilat kotəike motaikuas e nelmilat məmə ilat okotarətuəh e niganəmti Uhgın. Nuwigi nat min un, kəmol e kəpiel, kən okəmə naka kitiəh titun nosən wanhanrit lita nəhau. ⁷ Kən Iesu tən-ipən kəm netəm koatol wək məmə, “Otətu-pən nəhau e nuwigi nat min un.” Kən kəmotətu ilat kotərioah wir.

⁸ Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Otətu rəkis nəhau neen motos motuwın kəm etəm tərəmərə e marit.” Kən ilat kəmotol mihin.

⁹ Kən nian suah un təmənim asgəwin, məto nəhau tinol rəkis wain lan. Məto etəmin itəm tərəmərə e marit u, in təruru məmə kəmos hiə wain u. Netəm

* **1:47:** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 † **1:48:** Nig fik min, ilat nig-kitun min e nasumən ikin Isrel. Netəmin koatun noalat, kən moatəpələh əhgin nimalilat. Koatəpələh əhgin pik nig fik iuəhkir o nime rəhalat kən moatəfak məmə nikilat otətəht nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgın. Nat itəm Iesu təmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel məmə okəm-naka tətəpələh əhgin rəhan nig fik, kən nikin tətəht nəməgəhən rəha Jekop. ‡ **1:51:** Jen 28:12

min əm un itəm kəmotos nəhau motuwa, ilat əm kotitun. Kən etəm tərəmərə e marit tamaun-in etəm təmol marit,

¹⁰ mən-ipən məmə, “Nian rafin netəmim kotaupən motos-iarəp wain wir, kən uarisig netəmim kotənim tepət un, kənu kəpanos-iarəp itəm u təswir pikən. Məto ik natos əh itəm təwir muwa mətoarus-pa u-roiu.”

¹¹ Kən inu nəmtətin itəm Iesu təmətuouon aɡin-əh lan mol. Kən in təmol ikin Kəna, latuanu kit e Kalili. Nəmtətin əh, in təməɡətun nepətən rəha Uhgın lan, kən rəhan netəmim min, kəmotahatətə əskasik lan.

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm kotol maket e

Nimə Rəha Uhgın

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18;

Luk 19:45-46)

¹² Uarisig e marit əh, in təmeiuaiu muwin e taon əh Kapaneam ilat rəhan mama ne pian min ne rəhan netəmim min. Kən kəmotatig nian əkuəkir əm əh-ikin əh.

¹³ Kən tinuwa iuəhkır o nian rəha lafet k̄it rəha noanol min rəha Isrel itəm katan məmə lafet rəha Nuhagego-inən. Kən Iesu təmət muwin əpəh Jerusalem.

¹⁴ E Nimə Rəha Uhgın, Iesu təməplan netəmim itəm koatos məni e kau, ne sipsip, ne iouen, məmə netəmim okotos-nəmtin. Kən netəmim neen əh-ikin, ilat koatol senis e məni rəha netəm ik pisin pisin min.

¹⁵ Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in m̄itəp netəm min un ilat rəhalat kau min ne sipsip min məmə okotiet e Nimə Rəha Uhgın. Kən in təməhtəɡ məni rəha netəm min u itəm koatol senis lan, kən təmahwin-ahwin rəhalat tepil min.

¹⁶ Kən məhai ilat min u itəm koatol-salim-in iouen mən-ipən məmə, “! Otəmik nat min un motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha Tata rəhak tuwa in nimə kit rəha nolən makit!”

¹⁷ Kən netəmim rəhan, n̄ikilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın, itəm tatan məmə, “!O ekolkeike pik Nimə Rəham e n̄ikik, n̄ikik tatimis-pən lan.”†

¹⁸ Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kotətapəh ron məmə, “?Pah təmol məmə nəkitun nolən nat u? !Ol nəmtətin məmə otəɡətun ətuatip kəm itimat!”

¹⁹ Məto Iesu təmə, “Okəmə itəmat nakotərəkin Nimə u Rəha Uhgın, kən nian kisil əm, io ekiləkin min tətul.”‡

²⁰ Kən netəm-iasol min un kotəmə, “!Ei, nəman! Netəmim kəmotol wək pik e nup ilat rafin foti-sikis motiləkin Nimə u Rəha Uhgın. ?Onakahrol nulan miləkin e nian kisil əm?”

²¹ Məto Nimə əh Rəha Uhgın itəm Iesu tatəghat-in, in n̄ipətin.

²² Kən uarisig, nian in tinimis rəkis, kən minəmegəh min, kən rəhan netəmim min, n̄ikilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm təmə. Kən ilat kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgın, ne nəghatən itəm Iesu təmətən-ipən kəm ilat.

Iesu tinəmitun rəkis nətəligən min rəha netəmim

²³ Nian əh Iesu təmətatig e Jerusalem e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, netəmim tepət kəmotəplan nəmtətin min itəm in təmol, kən kəmotahatətə e nərgin.

²⁴ Məto Iesu in təmətun nat itəm tətətatig e n̄ikilat, kən məsatahatətəən elat.

²⁵ Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan, məto-inu Iesu titun rafin nətəligən rəha netəmim. §

* 2:13: Eks 12; Dut 16:1-6 † 2:17: Sam 69:9 ‡ 2:19: Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29.

§ 2:25: Jon 1:47; 6:61; 13:11

3

Nikotimas tæmuwin mæplan Iesu

¹ Etæm-iasol kit e noanol ræha Isrel, nærgin u, Nikotimas.* In Farisi kit.

² Kæn nian kit lapin, in tæmuwin mæmæ otæghat ilau Iesu. In tæmæn-ipæn mæmæ, “Iægætun, itimat ekotitun mæmæ ik iægætun kit itæm Uhgîn tæmah-IPA ik nakuwa, mæto-inu suah kit okol tæsolæn næmtætîn min un ik nakatol okæmæ Uhgîn tæsatigæn ron.”

³ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Nipahrienæn agin u iatæn-ipinæ kæm ik mæmæ, okæmæ etæmim kit tæsaïir wiæn, okol in tæseplanæn næræmæææn ræha Uhgîn.”†

⁴ Kæn Nikotimas, nærmîn tæmiwig pik, kæn mætapæh ron mæmæ, “?Etæm tinol iahgin rækis, otæhrol maïir mætmætig min? !In okol tæsuwin minæn e nærpi ræhan mama kæn maïir-pa min!”

⁵ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Nipahrienæn agin u iatæn-ipinæ kæm ik mæmæ, okæmæ etæmim tæsaïir-wiæn e næhau ne Nærmîn Ræha Uhgîn, okol tæsuwinæn matig ahgin næræmæææn ræha Uhgîn.‡

⁶ Nipætîtæm tætaïir æm e nita ræha etæmim æm, mæto Nærmîn Ræha Uhgîn æm un in fatol mæmæ nærmîtæm tætaïir wi min.

⁷ Tæsewiræn mæmæ nærmæm otiwig mæto-inu emæn-ipinæ kæm ik mæmæ, ‘Onækotækæike motaïir wi min.’

⁸ Tahmen æm e nimætag tætsi-pæ ikin kit, matelel nat matuwin ikin kit itæm in tolkeike mæmæ otuwin-pæn ikin. Natæto æm, mæto ik nækæruu mæmæ tæmisi-pæ hiæ, kæn matuwæ hiæ. Kæn e suatip kitiah æm, kitat kæsotæplanæn Nærmîn Ræha Uhgîn, mæto koatæplan æm ræhan wæk e næmegæhæn ræha etæmim itæm tæmaïir wi min.”§

⁹ Kæn æmun, Nikotimas tætapæh o Iesu mæmæ, “?Natimnat min un, otæhrol nulan muwa?”

¹⁰ Kæn Iesu tæmæ, “Ik iægætun asol ræha netæm Isrel. ?Tæhrol nækæruu natimnat min u?”

¹¹ Nipahrienæn agin u iatæn-ipinæ kæm ik mæmæ, næghatæn min u itæm ekoatæn ilat, itimat ekotitun wir, kæn natimnat itæm ioatæn-iaræp, itimat enotæplan rækis. Mæto itæmat næsotahatætææn e næghatæn min ræhatimat.

¹² Io iatæn æm natimnat min itæm katol e nætueintæn æm u, mæto itæmat næsotahatætææn e ræhak næghatæn. ?Kæn okæm ekæn natimnat min itæm katol e Nego e Neai, nakotæhrol nulan motahatætæ lan?

¹³ Suah kit tæsuwinæn æpæh ilis e Nego e Neai, meiuaiu-pa, mæn-iaræp nian kit ne. Mæto Næti Etæmim æm, tæmisi-pæn iman ikin e Nego e Neai, meiuaiu-pa, titun næn-iaræpæn.

¹⁴ “Aupæn, æpæh ikin taruæn-aruæn ikin, Moses tæmilæs nærmi sinek kit, mætu-pær ilis e nig æfæmæh kit, kæn milæs-ipær.* Kæn e nolæn kitiah æm, okæike kilæs-ipær mihîn Næti Etæmim,

¹⁵ mæmæ netæm min u itæm okotahatætæ lan, ilat okotos næmegæhæn itulin.

¹⁶ Tol næhlan, Uhgîn tæmolkeike pik netæmim e nætueintæn, tol-pæn in tæmos-IPA Nætîn Noan Kitiah Æm, mæmæ netæm min u itæm koatahatætæ lan, ilat okol kæsotimisen, mæto okotos næmegæhæn itulin.†

¹⁷ Uhgîn in tæmæsahl-ipamæn Nætîn tuwa e nætueintæn u mæmæ otæn-iaræp nælpinæn ræha nolæn ræha netæmim ræha nætueintæn, mæto in tæmah-IPA, mæmæ otuwa mol suatip o nosmegæhæn netæmim e nætueintæn.

* 3:1: Jon 7:50-51; 19:39-42 † 3:3: Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18 ‡ 3:5: Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5 § 3:8: Esik 37:9 * 3:14: Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 † 3:16: Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

18 “Etəmim itəm tətahatətə lan, Uhgın okol təsənən nalpınən rəhan, məto etəmim itəm təsahatətəən lan, Uhgın tınən rəkis nalpınən rəhan, məto-inu in təsahatətəən e Nəti Uhgın Noan Kitiəh Əm.

19 Uhgın tətakil netəmim e nolən u məmə, Nəhag-əhagən tınuwa rəkis e nətueintən, məto netəmim kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. İlat kəmoatolkeike Napınəpən ilə, məto-inu nian rafın rəhalat nolən, təsətuatıpən.

20 Etəmim itəm tatol nolən itəm təsətuatıpən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən in təsuwamən e Nəhag-əhagən, məto-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh otasiəgəpın rəhan nolən min.

21 Məto etəmim itəm tatətəu-pən suatıp rəha nıpahrienən in otuwa e Nəhag-əhagən, məmə Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpın rəhan nolən kən matəgətun məmə in təmöl ilat e nəsanənən əm rəha Uhgın.”

Jon Təməghat-in Min İesu

22 Uarisig e natımnat min əh, İesu ne rəhan min netəmim kəmotuwın e nıtən Jutia. Təmatig nuwəh məsın ilat min ikin əh, kən matol bəptais e netəmim.

23 Məto e nian əh, Jon min, in tatol bəptais e netəmim əpəh ikin kit iuahkır əm o Salim, nərgın u, Aenon, məto-inu, ikin əh, nəhau təpət ikin. Kən netəmim koatuwin ikin əh, məmə Jon otol bəptais elat.

24 E nian əh, kəməsiləs-ıpənən əh Jon e kalapus.

25 Kən netəmim neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm İsrəl kit, o nolən ətuatıp itəm etəmim otəkəike maikuas məmə in otaruətuəh e nıganəmti Uhgın.

26 Kən ilat kəmotuwın kehm Jon, motən-ıpən kəm in məmə, “İəgətun, ik nəkitun etəmim kit u əupən itələu min əpəh entənıpən-pən ikin e nəhau Jotan, kən ik nəmətul-arəp matəghat-in kəm netəmim. Roıu əh, in tınatol bəptais e netəmim. Kən ilat rafın kınəotuwin ron.”

27 Kən Jon tən-ıpən məmə, “Etəmim təruru nolən nat kitiəh ne, okəmə Uhgın əpəh e Nego e Neai təsos-ıpənən wək əh kəm in.

28 İtəmat u noatətul-pa ron io. İtəmat nəkotıtun məmə iatən nulan məmə, ‘Sənəmə io Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa.’ Məto Uhgın təmahl-ıpa io məmə iakaupən muwa, kən Kristo in otəpanuarisig.

29 Ekuəh nımaa nəghatən kit kəm itəmat. Etəmim itəm in otol marit e pətan kit, pətan əh tatətəu-pən əm in. Kən etəmim u, netəmim koatəsahgin məmə in otuwa e lafet rəha marit, kən nıkilat kotagien lan kən motətə nəwian, ilat kəsotetetən in. Kən io u, ekahmen e in kit itəm tatəsahgin əm matətəlig-in o nətoən nəwian, kən io min esetəhakən kəm in o netəmim itəm koatuarisig-in, məto nıkkı tagien mərioah ron.

30 Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilis taprəkis-in io, kənu io ekəike meıuıu.”

31 Etəmim itəm təmisi-pən ilis e Nego e Neai, in ilis taprəkis-in netəmim rafın. Etəmim itəm tatan əm e nətueintən, in etəmim əm rəha nətueintən, kən in tıtun əm nənən natımnat min u e nətueintən u. Məto, etəmim itəm tətisi-pən ilis e neai in ilis taprəkis netəmim rafın.

32 In tatətul-arəp o nən-ıarəpən natımnat itəm in təməplan kən minəto rəkis, məto etəmim kit ne təsahatətəən e rəhan nəghatən.

33 Məto etəmim itəm təmos rəhan nəghatən kən mətəhatətə lan, in tatətul-arəp məmə nəghatən itəm Uhgın təmən, in nıpahrienən.

34 Tol nəhlan məto-inu etəmim əh itəm Uhgın təmahl-ıpa tuwa, in tətən-ıarəp əm nəghatən min rəha Uhgın. Kotıtun məmə in tətən-ıarəp əm nəghatən min rəha Uhgın məto-inu Uhgın təmos-ıpən Narmın Rəhan tərıoah lan, okul kəsölən mak lan kəşəhmən namnun.

³⁵ Əwəh, Tata Uhgın in tolkeike pik Nətin əh, kən in tinələhəu-pən rəkis natimnat rafın e nelmın.

³⁶ Etəmim u itəm tətəhatətə e Nəti Uhgın u, in tatos nəmegəhən itulin u, namnun tikə. Kən məto, etəm tətəht nəwıa Nətin u, in okol təsosən nəmegəhən itulin u nian kit ne, məto-inu etəmim itəm tol nəhlan, neməha rəha Uhgın tatuwin ron namnun tikə.

4

Iesu təmatəghat kəm pətan Sameria

¹ Farisi mın kəmotətə nəghatən, məmə Iesu in tinatiuw-pa netəmim tepət kınotuwa ron, kən in tatol bəptais elat tepət. Rəhalat nampa taprəkis-in nampa rəha netəmim rəha Jon.

² (Məto nıpahrienən sənəmə Iesu in tatol bəptais elat, netəmim mın əm rəhan ilat kotol bəptais e netəmim.)

³ Kən nian Iesu tınıtun məmə Farisi mın kınotətə nəghatən əh, kən in təmıet e Jutia mıtəlig-pən əpəh Kalili.

⁴ Kən nian in təmatuwın ikın əh, təmən mə otəkəike muwin-pən Sameria ikın. ⁵ Kən in təmuwin-pən e taon kit e Sameria, nərgın un, Saeka. Taon əh, in iuahkır o nıməptən kif itəm əupən Jekop in təmətatıpən[†] kəm nətin u Josep.

⁶ Kən wel rəha Jekop əh-ikın. Kən Iesu tinəpou aɡın, məto-inu in təmalıwək e suatıp əfəməh, kən tuwa məpələh-pər iuahkır o wel, mıtameg. E nian əh, in tinol tına.[‡]

⁷⁻⁸ Kən rəhan netəmim mın kəmotuwın əpəh e taon, məmə okotos-nəmtın nagwənən. Kən pətan Sameria kit, təmuwa məmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-ıpən kəm in məmə, “Eh. Os-ıpa-tu nəhau noan məsın kəm io. Ekolkeike məmə ekənim.”

⁹ Kən pətan Sameria u, tən-ıpən kəm in məmə, “!Ei! Ik etəm Isrel un, kən io pətan Sameria. ?Təhrol nakatəpəh-in-pa nəhau kəm io?” Təmən-ıpən nəhlan məto-inun etəm Jutia ne etəm Sameria kəsuanım kələhən nəhau e panikın kitiəh.

¹⁰ Kən Iesu tən-ıpən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nat naka itəm Uhgın tolkeike məmə otos-ıpinə kəm ik. Kən ik məruru mın io, io u, iatəpəh-in-pınə nəhau kəm ik. Okəmə ik nəkitun, ik onakəpəh-in-pa nəhau ron io. Kən io oekos-ıpinə nəhau megəh.”§

¹¹ Kən pətan un, tən-ıpən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ik rəham pəkıt tikə, kən wel u, in əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh un nakatən mə onakətu əhrol min u lan?”

¹² Rəhatat pipi Jekop u əupən, in təməs-ıpa wel u kəm itat, kən in təmatətu nəhau ikın nımın, ilat nənətin mın, ne rəhan mın kəu mın. ?Kən təhrol? ?Ik nakaprəkis-in Jekop, o?”

¹³ Kən Iesu təmən-ıpən kəm in məmə, “Netəm koatənım nəhau e wel u, ilat okəpanotoəoa mın.

¹⁴ Məto etəmim itəm otənım nəhau itəm io ekos-ıpən kəm in, okol təsoəoa mınən nian kit ne. * Nəhau itəm io oekos-ıpən kəm in, in təhmen e nəmti

* **4:4:** E nian əh, tiəkis o netəm Isrel məmə okotuwın ima netəm Sameria, məto-inu e rəhalat nəhmən, netəm Sameria ilat kotəmkimik e nıgənəmti Uhgın. † **4:5:** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:6:** E nian əh, mıtgar tınətul ətuatıp. § **4:10:** Pətan u təməsıtun wırən nıpəti nəghatan itəm Iesu təmən-ıpən məmə otos-ıpən nəhau megəh. Nəghatən əh, nıpətin ətuatıp un nəmti nəhau kit itəm talien mıtəpuəl-apuəl. Məto Iesu in tətəghat-in atıp in, məmə Narmin Rəhan in tatos-ıpən nəhau lilin. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17. * **4:14:** Jon 6:35

nəhau kit itəm titapuəl-apuəl mətaiu əpəh imə e nikin nian rafin, matos-ipən nəmegəhən itulin kəm in, itəm otəsolən namnun.”†

15 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “!Etəm-iasol, awi! Os-ipa-tu nəhau un kit kəm io, məmə io ekəsəoa minən nian kit, kən məsuwa minən u ikin-u, mətu nəhau.”‡

16 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Uwın maun-in-pən rəham iaguıhl, kən muea ikin-u.”

17 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “!Io rəhak iaguıhl tikə.” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nakatən pahrien məmə rəham iaguıhl tikə.

18 Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkis nəman faif, kən iərman u itəm itəm lau min nakatuatig u-roiu, sənəmə rəham ətuatip iaguıhl. Nəghatən rəham u-roiu, in nıpahrienən.”

19 Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan məmə ik ien kit rəha Uhgın.

20 Tipitimat min aupən, ilat kəmotəfak kəm Uhgın əpəh ilis e nitot əpəh, məto itəmat netəm Isrel, nakoatən məmə Jerusalem əm un, okəkəike kan ikin katəfak.”

21 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onəkəkəike mən nıpahrienən e rəhak nəghatən. Nian əh-ikın tatuwa, məmə itəmat onəsotəfak minən kəm Tata Uhgın əpəh e nitot asol əh, ne Jerusalem min.

22 Itəmat netəm Sameria, itəmat noatəfak kəm Uhgın məto itəmat nəkotəruru in. Məto itəmat ioatəfak kəm Uhgın u, ekotıtun in, məto-inun suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim in təmisi-pa etimat, netəm Isrel. §

23 Məto otəsuwəhən, nıpahrienən məmə nian əh tınuwa rəkis, nian Narmın Rəha Uhgın in otasitu e iəfak pahrien min, mol ilat məmə ilat okotıtun wir Uhgın məmə Uhgın u, in Uhgın pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm in e nıkilat pahrien. Məto-inu Tata Uhgın in tategəs-in iəfak min itəm koatol nəhlan.

24 Uhgın in sənəmə etəmim. Kəpə. In narmın. Tol nəhlan, kən netəmim itəm koatəfak kəm in, ilat kotəkəike motəfak kəm Uhgın məmə Uhgın u, in Uhgın pahrien, kən ilat kotəkəike motəfak kəm in e nıkilat pahrien e nəsanənən rəha Narmın Rəhan.”

25 Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, “!Io enitun məmə Mesaea u, otəkəike muwa. Inu, kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa. Kən nian otuwa, kən in titun nən-ıarəpən natımmat rafin kəm kitat.”*

26 Iesu tən-ipən kəm in məmə, “!Io u inu, † iatəghat kəm ik.”‡

27 Kən roiu agin-əh, netəmim rəha Iesu kəmotitəlig-pa min. Kən narmilat təmiwig pik nian kəmotəplan in tatəghat ilau pətan kit. Məto ilat kit təməsətapəhən ron məmə, “!Ik nakolkeike naka?” o “!Ik natəghat kəm pətan əh o naka?”

28 Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigi nəhau tatəpələh, mıtəlig muwın əpəh e taon. Təmuwın matən-ipən kəm netəmim ikin əh məmə,

† 4:14: Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 ‡ 4:15: Jon

6:34 § 4:22: Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9 * 4:25: Netəm Sameria kəmotıtun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkəuən rəha Uhgın kəm ilat. † 4:26: E kopi oas min neen rəha Nıutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “!Io u inu,” təmən ikin-u ne ikin tēpət min e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgın təmatən o nən atıpən nərgın kəm Moses, matən məmə, “!Io Etatig.” Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgın. Iesu in tatən məmə in Uhgın, kən matig matən min məmə in Kristo itəm pətan əh tatən.

‡ 4:26: Jon 8:24; 9:35-37

29 “Eh. Otuwîn-tu motəplan-tu suah kit əh-ikin əh, in təmən-iarəp rafin natimnat min itəm io ematol. ?Okəmə naka in Kristo itəm Uhgîn təmən məmə otahl-ipa?”

30 Kən ilat kəmotiet e taon əh, minoatuwîn məmə okotəplan-tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e nagwənan

31 Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nikin məmə, “Iəgətun, ik agwən kit.”

32 Məto in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io nigak əpəh nagwənan itəm itəmat nəkotəruru.”[§]

33 Tol nəhlan, rəhan netəmim kinoatətapəh-ətapəh olat min məmə, “?Tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən nagwənan kit kəm in, o?”

34 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Uhgîn təmahl-ipa io iakuwa, kən nagwənan u nigak, məmə iakatol natimnat itəm in tolkeike məmə oekol.* Kənu iakol rafin wək min itəm in təmos-ipa məmə oekol, o nol namnunən rəhan wək.

35 “Itəmat nəkotitun-tu nəghatən kit u katən məmə, ‘Məwig kuwit əh-ikin tətətig məmə okotoarus nian rəha nəulək-inən nagwənan e nasumən.’ Məto io iatən-ipinə kəm itəmat, otəplan-tu nagwənan u e nasumən. Roiu əh, nimalilat tinapə rəkis. Nian rəha nəuləkən əh-roiu.†

36 “Etəmim rəha nəuləkən tinuwa, minətuoun minatos rəkis rəhan nətouən. Kən nagwənan u, in təməulək in o nəmegəhən lilin. E nolən u, etəmim itəm tatasum ne etəmim itəm tatəulək in mos matuwa, ilau kərən nikilau otagian.

37 Nəghatən kit u katən məmə, ‘Suah kit tuwîn mə otasum, məto etəm pisin kit min otəulək-in məmīk muwa.’ Nəghatən u, in nīpahrienən.

38 Io emahl-ipən itəmat məmə onəkotuwîn mətəulək e nasumən itəm itəmat nəməsotasum-inən. Netəm pisin min, ilat kəmotasum in. Kən itəmat ninoatəhl noa rəhalat wək.”

Netəm Sameria tepət kəmotahatətə e Iesu

39 Kən e taon u, netəm Sameria tepət, ilat kəmotahatətə e Iesu məto-inu pətan əh təmatətul-arəp matən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmən-iarəp natimnat rafin itəm io ematol.”

40 Kən nian netəm Sameria kəmotuwîn motehm, kən kəmotəkəike kəm in məmə otuwîn motətig ilat min. Kən Iesu təmuwîn moatətig o nian kəiu.

41 Kən netəmim tepət min kəmotahatətə lan e rəhan min nəghatən.

42 Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, “Itimat emotahatətə lan o nəghatən u itəm ik nəmən-ipa, məto roiu əh, ekoatahatətə lan məto-inu itimat əm emotətə rəhan nəghatən min, kən motitun pahrien məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.”[‡]

Iesu təmol-wir nətī etəm-iasol kit rəha kīg

43 Nian Iesu təmatig mos nian kəiu rəkis ikin əh, in təmiet muwîn Kalili.

§ 4:32: Job 23:12; Jon 6:27 * 4:34: Jon 5:30, 8:29 † 4:35: Nian Iesu tatəghat-in nagwənan e nasumən itəm nimalilat tinapə rəkis, in tatən ətuatip əm məmə, “!Otəplan-tu! Netəmim kinotətl matip rəkis. Sotolən kəmin motapil o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgîn tahmen-pən əm e netəm koatol kəmin o nəuləkən, kən moatan məmə, ‘Məwig kuwit əpəh ikin, kən nagwənan tapanəmīta.’ Kəpə, netəmim kinatətul matip rəkis o nosən nəghatən rəha Uhgîn.” ‡ 4:42: 1 Jon 4:14

⁴⁴ Mæto-inu aupæn, in tæmatæn mæmæ ien min ræha Uhgîn, natimêlat min, ilat kəsotisiai-inæn ilat.^S

⁴⁵ Netəm Kalili, aupæn ilat kəmotuwîn Jerusalem moatol lafet ræha Nuhagego-inæn, kæn e nian əh, ilat kəmotəplan natimnat min itəm in tæmol ikin əh. Kæn nian Iesu tæmuwîn Kalili, nīkilat tæmagien ron.

⁴⁶ Kæn Iesu tæmitəlig-pæn min e latuənu Kena, əpəh Kalili. Ikin əh aupæn, in tæmol nəhau tuwa mol wain.* Kæn e Kapaneam, etəm-iasol ræha kig tətətig ikin. Kæn nətin kit tatimis.

⁴⁷ Kæn nian suah u tæmæto mæmæ Iesu tæmisi-pæn u Jutia minuwa rækis Kalili, kæn in tæmuwa mæplan Iesu. Kæn mæn-ipən ron mæmæ oteiuaiu muwîn əpəh Kapaneam kæn mol-wir nətin. Mæto-inu suakəku nol otimis.

⁴⁸ Kæn Iesu tən-ipən kəm suah un mæmæ, “!Nəman! Itəmat u, nakotəmə onəkotəplan əm nəmtətin min ne natimnat min itəm narmitəmat otiwig ron aupæn, kənu uarisig un, nəpanotahətətə lak. Mæto okəmæ nəsotəplanən, okol nəsotahətətəən lak.”

⁴⁹ Kæn suah un tæmæ, “!Etəm-iasol, awi! !Pəs kian uəhai əm! !Otəsuwəhən roiu nətik timis!”

⁵⁰ Kæn Iesu tæmæn-ipən kəm in mæmæ, “Uwîn; nətim otəpanəmegəh.” Kæn suah un tæmahətətə e nəghatən ræha Iesu kæn mitəlig.

⁵¹ Nian in tæmatuwîn əh e suatip, tæməplan rəhan iolwək min, kæn ilat kotən-ipən kəm in mæmæ, “Rəham suakəku tinəmegəh rækis.”

⁵² Kæn in tæməpəh olat mæmæ, “?Təməwir e nian naka?” Kæn ilat kəmotən-ipən kəm in mæmæ, “Nəniəp ehnaipən e wan klok rəhan nəgəpanən tæmikə.”

⁵³ Kæn suah un, tæmitun mæmæ, e nian ətuatip əh inəh, Iesu tæmæn-ipən kəm in mæmæ, “Rəham suakəku otəpanəmegəh.” Kæn in ne rəhan min, kəmotahətətə e Iesu.

⁵⁴ Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu tæmiet Jutia, muwa Kalili kæn mol nəmtətin kit.

5

Iesu tæmol-wir suah kit əpəh iuəhkir e nəhau Petseta

¹ Uarisig e nian əh, Iesu tæmar muwîn e taon u Jerusalem, mæto-inu katol lafet kit ræha netəm Isrel əh-ikin əh.

² E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikin, itəm kətaig lan. E nəghatən ræha netəm Isrel katən nərgin mæmæ Petseta. Kæn nimə kit tatətul iuəhkir o noan əh. Nimə un, feranta lan, faif. In əh iuəhkir o ket u e fenis ræha taon u, nərgin u, Ket ræha Sipsip.

³⁻⁴ Kæn ikin əh, e feranta min, netəm koatimis tēpət koatəpil əh-ikin. Neen niganəmtilat təpis, kæn neen nelkilat tərət, neen min nipətilat nəwtain tæmimis.*

⁵ Kæn suah kit əh-ikin əh tətəpil. In tæmatimis minos rækis nup tate-eit.

S 4:44: Nat əpnəpin Iesu tæmairi latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netəmim kotəplan mæmæ in etəm Nasaret əpəh Kalili, mæto-inu tæmətətig nuwəh ikin əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tēpət kəsotahətətəən pahrien lan, rəhalat nahətətəən timətətig əm lan, nian kotəplan in tatol nat pispis neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Mæto netəm Samaria itəm kotətig e taon u Saika, ilat kəmotahətətə pahrien lan, mæmæ Iesu in Kristo itəm Uhgîn tæmən mæmæ otəhl-ipa (Jon 4:40-42).

* **4:46:** Jon 2:1-11 * **5:3-4:** E kopi oas min neen ræha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən ræha ves 3-4 tol nulan mæmæ, “Ilat koatəpil ikin əh moatəsaingin noan əh mæmæ otəloal. 4 Mæto-inun, nian neen, nagelo kit ræha Uhgîn tuwa, muwîn e noan əh, kæn mol tətəloal. Kæn nian okəmæ nəhau əh təloal un, etəmim itəm taupən meiuaiu matuwîn e nəhau, nat əpnəpin tatos nimisən naka, mæto rəhan nimisən otəwir.”

⁶ Kæn Iesu tæplan suah un tætapil, kæn in minitun mæmæ suah u tæmimis nuwæh mæsin, kæn tætapæh ron mæmæ, “? Tahrø? ? Nakolkeike mæmæ onakæwir?”

⁷ Etæm tatimis un tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Etæm-iasol, etæmim tikæ mæmæ otilæs io meiuaiu muwin e noan æh nian næhau tataloal. Nian rafin, io etalkut pik mæmæ ekeiuaiu muwin e noan æh, mæto netæmim neen ilat kotaprækis-in io moteiuaiu motuwîn. Kæn ilat motaupæn motek næhau.”

⁸ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “! Ætul! Mos ræham nimitiwîn maliwæk matuwîn.”

⁹ Kæn roiu agin suah apon tæmæwir min. Kæn maiuiau ræhan nimitiwîn mos matuwîn.

Nat u kæmol e nian ræha Sapat,†

¹⁰ kæn netæm-iasol min ræha Isrel kæmotæhai suah un itæm tinæmegæh e ræhan nimisæn, motæmæ, “Nian u-roiu ræha Sapat; kæn tæsætuation e Lou ræhatat mæmæ onakos nulan ræham nimitiwîn.”‡

¹¹ Kæn in tæn-ipæn kæm netæm min u mæmæ, “Mæto suah u tæmol-wir io, in tæmæn-ipa mæmæ ekos ræhak nimitiwîn maliwæk matuwîn.”

¹² Kæn ilat kæmotætapæh ron mæmæ, “? Suah pah apon tæmæn-ipinæ kæm ik mæmæ onækol nat un?”

¹³ Mæto suah un tæruu nærgi Iesu, mæto-inu netæmim tepæt ikin æh, kæn Iesu tæmikæ-pæn æm æh ilugin elat.

¹⁴ Kæn uarisig, Iesu tæmaplan suah un e Nimæ Ræha Uhgîn, kæn tæn-ipæn kæm in mæmæ, “! Ei! ! Æplan-tu! ! Ik ninæwir rækis! Mæto onatæto ik mæmæ næsol minæn tafagæ rat min. Okæmæ nakol, næratæn kit otilæs min ik, itæm tærat tæhmîn min.”

¹⁵ Kæn suah apon tæmuwin mæn-ipæn kæm netæm-iasol min ræha Isrel mæmæ, “Suah u itæm tæmol-wir io, nærgin un, Iesu.”

¹⁶ Kæn tol næhlan, netæm-iasol ræha netæm Isrel, ilat kinoatitæp-itæp Iesu mæmæ okotol næratæn kæm in, mæto-inu ilat kotæplan in tatol natimnat min tol næhlan e nian ræha Sapat. §

¹⁷ Mæto Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Nian rafin ræhak Tata tatol æh wæk, kæn io min oekatol wæk.”*

¹⁸ Kæn næghatæn u, tol nætæligæn ræhalat tæskasik tæhmîn min, mæmæ okotohamnu in timis. Mæto-inu roiu æh, sænæmæ mæmæ tatætæghl æm Lou ræha Sapat, mæto nat in iahgin pik, in tatæn mæmæ ræhan u Tata ætuatip Uhgîn, kæn tol nulan, in matol mæmæ in tahmen ætuatip e Uhgîn. †

Iesu in tæramæra mæto-inu in Næti Uhgîn

¹⁹ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Nipahrienæn agin un iatæn kæm itæmat, Næti Uhgîn tæruu nolæn nat kit e ræhan atip æm nætæligæn. Titun æm nolæn natimnat min un itæm Tata Uhgîn tatol, mæto-inu natimnat rafin u itæm Tata Uhgîn tatol, Nætîn, in min in tatol. ‡

²⁰ Nætîn titun nolæn næhlan, mæto-inu Tata Uhgîn tolkeike pik Nætîn, kæn in tatægætun kæm in natimnat rafin itæm in tatol. Kæn in otæpanægætun min natimnat min kæm in itæm iahgin min kotaprækis-in in min u, mæmæ otol itæmat narmitæmat tatiwig pik ron.

† 5:9: Sapat: Æplan e tiksonari. ‡ 5:10: Jer 17:21 § 5:16: E kopi oas min neen ræha Niutesteman itæm kæmæte e næghatæn Kris aupæn, kæmætu-pæn næghatæn tol nulan, “kæn ilat kæmoategæs-in suatip o nohamnuæn in.” * 5:17: Jon 14:10 † 5:18: Jon 10:30,33; 19:7 ‡ 5:19: Jon 14:10

21 “Mæto-inu Tata Uhgîn tatol netəm kəmotimis ilat koatəmegəh min, kən e nolən kitiah əm, Nətin titun nos-ipənən nəmegəhən kəm netəmim itəm nikin tagien məmə otos-ipən kəm ilat. §

22 Mæto-inu sənəmə Tata Uhgîn itəm in otakil netəmim, mæto in təmələhəu-pən rafin nakilən e nelmi Nətin, * †

23 məmə netəmim ilat rafin okotisiai-in Nətin, tahmen əm məmə inun koatisiai-in mihin Tata Uhgîn. Etəmim itəm təsisiai-inən Nətin, okol təsisiai-inən Tata Uhgîn u itəm təmahl-ipa Nətin. ‡

24 “Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, kən mətəhatətə e Uhgîn itəm təmahl-ipa io iakuwa, in tinatos nəmegəhən itulin. In okol təsətulən e niganəmtək məmə oekən-iarəp nalpinən rəhan. In tinagin rəkis e nimisən, kən minuwa o nəmegəhən. §

25 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat, məmə o nian kit itəm tatuwa, kən tinuwa rəkis, netəm min u kəmotimis, ilat okotəto nəwia Nəti Uhgîn, kən netəm min u ilat kotətəlig-in, ilat okotos nəmegəhən.

26 Tata Uhgîn in Nəukəti Nəmegəhən, kən e nolən kitiah əm, in təmöl mə Nətin in min Nəukəti Nəmegəhən, *

27 kən in təmələhəu-pən nəsanənən ne nepətən e nelmi Nətin məmə in otakil nolən min rəha netəmim, mæto-inu in Nəti Etəmim.

28 “Təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nat u, mæto-inu nian əh-ikin tatuwa itəm netəm kəmotimis okotəto nəwia Nətin,

29 kən ilat okotətul e rəhalat min suwit, ilat min u aupən kəmoatol nolən wir min okotəkəike motətul min motos min nəmegəhən, mæto itəm min aupən ilat kəmoatol nolən rat min, ilat okotəkəike motətul min e nimisən kən motətul e niganəmti Tata Uhgîn məmə Nətin otən-iarəp rəhalat nalpinən. †

30 “Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atip əm nəsanənən. Io iakatakil nolən min rəha netəmim min, mæto iatol ətuatip əm məmə rəhak Tata tatən mihin ne məmə oekol. Kən nian iakakil nolən rəha netəmim, ekıtun mə ekol tətuatip, mæto-inun oesalkutən məmə ekol əm e rəhak nəsanənən. Mæto io, ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəligən rəha Uhgîn itəm təmahl-ipa io ekuwa.” ‡

Nətul-arəpən o naruasanən Iesu

31 Okəmə io pisin əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol təsətulən. §

32 Mæto suah kit min əh-ikin in tatətul-arəp kən matol nəfigəmən ron io, kən io ekıtun məmə nəghatən min u rəhan itəm tatən lak in nipahrienən. *

33 “Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat min netəmim məmə okotuwin motətəlig-in nəghatən rəha Jon, kən in təmatətul-arəp o nipahrienən. †

§ 5:21: Rom 4:17; Jon 11:25 * 5:22: Kitat kotəplan ves 21-22 kən mitun məmə Iesu in otakil kitat rafin, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm min un itəm nikin tagien məmə otos-ipən kəm ilat. Mæto Jon 3:17 tatəgətun məmə Iesu təməsuwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpinən rəhatat, mæto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat. † 5:22: Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 ‡ 5:23: Luk 10:16; 1 Jon 2:23

§ 5:24: Jon 3:18 * 5:26: Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 † 5:29: Netəmim itəm kotahatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilin. Netəmim itəm kəsətəhatətəən lan, ilat okotos nalpinən lilin (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natimnat min itəm netəmim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotahatətə pahrien e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgîn tatos-ipən nahatətəən kəm netəmim əpnəpin əm, kən matig masitu min elat məmə okoatol natimnat wir min. ‡ 5:30: Jon 8:16 § 5:31: Dut 17:6; 19:15 * 5:32: Jon 8:17-18 † 5:33: Jon 1:19-28

³⁴ Iatəghat nulan, məto esagileən e nəghatən rəha etəmim əm kit məmə titun nolən nəfigəmən ron io. Kəpə. Təsolən nulan. † Iatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan məto-inu ekolkeike məmə Uhgın otosmegəh itəmat.

³⁵ Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wır, kən nikitəmat təmagien ron o nian təkuəkir əm.

³⁶ “Məto rəhak wək mın, ilat mın koatol nəfigəmən ron io. Kən ilat kotəsənən motaprəkis-in nəghatən mın un Jon təmatən. Wək mın un, rəhak Tata təmos-ipa kəm io mə oekol namnun elat. Kən wək mın u rəhak, ilat koatən-iarəp io, kən ilat moatol əp io məmə rəhak Tata in təmahl-ipa io. §

³⁷ Kən Tata Uhgın itəm təmahl-ipa io, inun itəm tinatətul-arəp ron io. In tatən-iarəp io pap, məto itəmat nəsotətəən nəwian, kən itəmat nəsotəplanən niganəmtin.

³⁸ Kən nəghatən rəhan təsatig wırən e nikitəmat, məto-inun itəmat nəsotahatətəən lak, io u, itəm in təmahl-ipa io iakuwa.

³⁹ “Itəmat noatafin pik nəghatən mın e Naoa Rəha Uhgın, kən motahatətə e nəghatən mın əh məmə itəmat onəkotos nəmegəhən itəm namnun tikə. Məto otəplan-tu. Nəghatən mın əh e Naoa Rəha Uhgın, ilat koatəghat-in io, moatən-iarəp io.

⁴⁰ Məto itəmat nakotapəs nuwamən ron io məmə nakotos nəmegəhən ron io.

⁴¹ Esolən nat agin-əh e nənwıwıən rəha netəmim. Kəpə.

⁴² Məto itəmat u inun, io ekıtun wır itəmat, kən io ekıtun wır məmə nolkeikeən rəha Uhgın tikə e nikitəmat.

⁴³ Io emuwa e nərgi Tata rəhak, məto itəmat nəsotosən io e nikitəmat, nikitəmat təsagienən ron io; məto okamə etəmim kit tatuwa e nərgin atip əm, kən nikitəmat tos, kən motagien ron.

⁴⁴ Nian rafin itəmat nakotolkeike məmə nakotos nənwıwıən rəhatəmat mın, məto nəsotalkut agin-əhən məmə onəkotol nat kit itəm Uhgın u, in pisin əm in Uhgın, otənwiwi itəmat ron. ?Onəkotahatətə əhro nulan lak e nolən əh?

⁴⁵ “Təsəwıwıən məmə nikitəmat otəht məmə, io oekən-iarəp nolən rat mın rəhatəmat e niganəmti Tata Uhgın. Kəpə. Məto Moses ilə, nian rafin itəmat noatuag-pən ron, * in otən-iarəp nolən rat mın rəhatəmat.

⁴⁶ Məto-inu okamə itəmat nəmotahatətə pahrien e nəghatən mın rəha Moses, kən itəmat onəkotahatətə mın e rəhak nəghatən mın. Məto-inun, nəghatən mın itəm in təmətə rəkis, ilat koatəghat-in io.

⁴⁷ Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən mın itəm in təmətə, tol nəhlan, suatip tikə agin məmə onəkotahatətə lak.

6

Iesu təmagwən netəmim tēpət

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;

Luk 9:10-17)

¹ Uarisig e natımmat mın u, Iesu təmuwın əpəh entənıpən e nəhau asol nərgin un, Lek Kalili. Kən nərgin kit mın un, Lek Taepirias.

² Kən nımanın netəmim kəmoatuarisig-in, məto-inun koatəplan nəmtətin mın rəhan, itəm tatol netəmim koatimis koatəto təwır.

³ Kən Iesu təmuwın əpəh ilis e nitot kit, kən matəpələh ikın əh ilat rəhan mın netəmim.

⁴ E nian əh, lafet kit rəha netəm Isrel u, kətaun-in məmə lafet rəha Nuhagego-inən tınatuwa iuəhkır.

⁵ Kæn nian Iesu tasipæn æpæh isæu, kæn mæplan nimanin netæmim tepæt ilat koatuwa, kæn in tætapæh o Filip mæmæ, “?Okotæhrol motos pîret tepæt tahmen-in netæm min u mæmæ ilat okotun?”

⁶ In tæmæn asgæwin æm mæmæ oþæplan nahatætææn ræha Filip, mæto in tinitun rækis nat naka itæm in oþæpanol.

⁷ Kæn Filip tæn-ipæn kæm in mæmæ, “!Ei! Okæmæ okos-næmtin pîret mæni lan tahmen e tu-hanrit tenarius pap, * mæto okol tæсахmenæn. Netæm min u rafin ilat okotun æm noan mæsin noan mæsin.”

⁸ Kæn etæmim kit ræha Iesu, pian u Saimon Pita, nærgin u Antru, in tæmæn-ipæn kæm Iesu mæmæ,

⁹ “Suakæku kit æh-ikin æh, in tatos pîret faif kæmol e pale, ne næm kæiu. Mæto okol tæсахmen-in agin-æhæn netæm min æh.”†

¹⁰ Kæn Iesu tæmæ, “Oþæn-ipæn-tu kæm netæmim kotæpælæh.” Kæn ikin æh, manuwihl tepæt, kæn ilat kæmotæpælæh. Kæn nampa ræha næman æm, in nat kit tahmen e faif-taosan.‡

¹¹ Kæn Iesu tæmos pîret, mæn tagkiu kæm Uhgîn ron, kæn mos-ipæn pîret un kæm ilat rafin u koatæpælæh, kæn matig mol min nat kitæh æm e næm. Kæn ilat kæmotun tahmen-in nærpilat.

¹² Kæn nian kinotagwæn rækis, nærpilat tasis, kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ræhan min netæmim mæmæ, “Otuwin motuwær nimismisi pîret min æh koatis. Tæswiræn mæmæ okotærækin.”

¹³ Kæn ilat kæmotuwîn motuwær nimismisi pîret kæn motaii-pæn e kætîm asol min ilat tuelef kotærioah wir. Pîret u, in nimismisi pîret ilat faif kæmol e pale itæm netæmim kæmotun kæræ.

¹⁴ Kæn nian netæmim kæmotæplan næmtætin æh itæm Iesu tæmol, kæn ilat kæmotæn mæmæ, “Nipahrienæn. !Ien pahrien u§ ræha Uhgîn itæm aupæn kæmatæn mæmæ in otuwa e nætueintæn!”*

¹⁵ Kæn Iesu tæmitun mæmæ netæm min u kotæmæ okotuwa motos in motuwîn motækælike kæm in mæmæ in otuwa mol kig ræhalat. Kæn in tæmagim min, mapæs ilat muwîn æpæh e nitot, mætan in pisin æm.†

Iesu tæmaliwæk e

nætuei næhau

(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

¹⁶ Nian mitgar tæmeiuaiu, netæmim ræha Iesu min kæmoteiuaiu motuwîn e lek æh. ¹⁷ Kæn tinapinæp, mæto Iesu tikæ, tæsuwamæn æh. Kæn æmun, ilat kæmotuwîn motær e pot kit, kæn minotasuæ lan motaulego min e lek un, mæmæ ilat okotuwîn Kapaneam.

¹⁸ Kæn nimætag asol kit tæmætul minol næhau tinærat-nærat.

¹⁹ Kæn nian ilat kæmotasuæ motuwîn, tahmen e faif o sikis kilomita, kæn ilat kotæplan Iesu taliwæk e nætuei næhau‡ matuwa iuæhkir o ræhalat pot. Kæn ilat kæmotægîn pik,§

²⁰ mæto in tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Æsotægîn pikæn, io u inu.*”

* **6:7:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan watu. † **6:9:** 2 King 4:42-44 ‡ **6:10:** Nipitan ne nisualkælæh ilat min e nimanin, mæto kæmæfin æm næman. Nolæn ræhalat tol næhlan. !Okæmæ naka, netæmim ilat rafin tuente-taosan! § **6:14:** Netæm Isrel ilat kæmotæсахgin ien kit mæmæ in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian ræha Moses, Uhgîn tæmos-ipæn pîret tæmisi-pær e neai, nærgin u mana. Kæn ilat kæmoatæplan æm Iesu tæmol nat pispis, magwæn ilat e pîret. Ræhalat nætæligæn tæmætul-pæn o nagwænæn (ves 26) ne næmki-rækisæn ilat e netæm Rom (ves 15). * **6:14:** Dut 18:15-19 † **6:15:** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ‡ **6:19:** Job 9:8 § **6:19:** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 * **6:20:** “Io u inu” - Æþlan-tu futnot e Jon 4:26.

21 !Kæn nikilat tæmagien o nîlāsən in e pot, moatol əmun, roiu aġin, mæto pot tinuwîn e næwtain nəhau entənîpən-pən ikin-un kəmotən məmæ okotuwîn ikin!

Netənim kəmoategəs-in Iesu

22 Kəmən lawiġin, netənim min itəm kotatig əh entənîpən-pa ikin e lek asol u, ilat kəmotəplan məmæ aupən, pot kitîəh əm tatətul ukîn-u. Kæn ilat kotitun məmæ Iesu təsuwînən e pot u ilat rəhan min netənim, mæto-inun nian kəmotiet, ilat pisin əm moatuwin.

23 Kæn pot min neen, kəmotisi-pən e taon u Taepirias, ilat kəmotuwa. Ilat kəmotuwar iuəhkîr əm o ikin-u itəm Ierəmərə təmətul ikin məfak matən tagkiu o pîret, kæn netənim kəmotun.

24 Kæn tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan məmæ Iesu tinikə u ikin-u, kæn rəhan min netənim kotikə, ilat min kəmotəsə min e pot kit, motuwîn e Kapaneam, moategəs-in.

Iesu in pîret rəha nəmegəhən

25 Nian netəm min u kəmotəplan Iesu əpəh entənîpən-pən əpəh e lek u, kotəpəh ron məmæ, “?Iəgətun, ik nəmuwa ikin-u nəghan?”

26 Mæto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Nîpahrienən aġin iatən kəm itəmat məmæ, itəmat noategəs-in io, sənəmæ nəmotəplan nəmtətîn min u itəm emol, mæto itəmat nəmotun əm pîret, nərpitəmat tasis.

27 Mæto təsəwirən məmæ itəmat nahġitəmat otikə o nosən pîret itəm otəpanəmnəmît mikə.† Itəmat, nahġitəmat otəkəike mikə o nosən pîret itəm tatətig lilin u, rəha nəmegəhən itəm namnun tikə.‡ Pîret u, inu, Nəti Etənim otəpanos-ipinə kəm itəmat; mæto-inu Tata Uġin, in təməgətun məmæ nîkin tagien o Nətin.”§

28 Kæn ilat kəmotəpəh ron məmæ, “?Nolən naka min un itəm Uġin tolkeike məmæ itimat oekotol?”

29 Kæn Iesu tən-ipən kəm ilat məmæ, “Itəmat nəkotəkəike motahətətə lak, məmæ Uġin təməhl-îpa io.* Nat u inu Uġin in tolkeike.”

30 Kæn ilat kəmotəpəh min ron məmæ, “?Mæto ik onəkol nəmtətîn naka, məmæ itimat ekotəplan kæn ekotahətətə lam? ?Ik onəkol nat naka?

31 Nian rəhatat pipi min u aupən, ilat kəmotən ikin taruən-aruən ikin, ilat kəmotun ‘mana.’† Nəghatən kit e Naoa Rəha Uġin tatən məmæ, ‘In tatos-ipən pîret itəm tatisi-pən e Nego e Neai məmæ ilat okotun.’”‡

32 Mæto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Nîpahrienən aġin u iatən kəm itəmat məmæ, sənəmæ Moses təmos-ipən pîret u itəm tatisi-pən e Nego e Neai məmæ nakotun. Rəhak Tata ilə in tatos-ipinə. Kæn inun tatos-ipən pîret pahrien itəm tatisi-pən e Nego e Neai, məmæ itəmat onəkotun.

33 Mæto-inu pîret rəha Uġin, inu in itəm tatisi-pən e Nego e Neai, mateiuaiu-pa e nətueintən.§ Kæn pîret u tatos-ipən nəmegəhən kəm netənim e nətueintən.”*

34 Kæn ilat kəmotən-ipən kəm in məmæ, “Etəm-iasol, awi os-îpa-tu pîret u kəm itimat nian rafin.”†

35 Kæn Iesu təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Io u, io‡ Pîret itəm tatos-ipən nəmegəhən. Etənim ofuwa ron io, in nəumis otəsus minən. Kæn etənim itəm otahətətə lak, in otəsəoaə minən.§

† 6:27: Aes 55:2 ‡ 6:27: Jon 6:35, 48 § 6:27: Aes 55:2 * 6:29: Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23

† 6:31: Nam 11:7-9 ‡ 6:31: Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § 6:33: Jon 3:13,31

* 6:33: Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † 6:34: Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ 6:35: Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6;

15:1 § 6:35: Jon 4:14; 7:37-39

³⁶ Mæto io emən-īpīnə rəkis kəm itəmat, məmə nat əpnəpīn nəkotəplan io, mæto itəmat nəsotahətətəən əh lak.

³⁷ Netəmim itəm rəhak Tata tatos-īpa ilat kəm io, ilat okotuwa ron io. Kən etəmim itəm otuwa ron io, okol iakəsahl-īarəp-ən.*

³⁸ Mæto-inu io eməsisī-pənən e Nego e Neai meiuaiu-pa e nətueintən məmə iakol natimnat mīn u io əm ekolkeike. Mæto emuwa məmə ekol natimnat mīn u itəm rəhak Tata təmahl-īpa io ekuwa ron.

³⁹ Kən in tolkeike məmə io esəmkarəpən-inən netəm mīn un itəm in təməmki-pa ilat kəm io. In tolkeike məmə e namnun nian, io oekol netəm mīn u ilat okotəmegəh mīn e nīmīsən.†

⁴⁰ Mæto-inu rəhak Tata in tolkeike məmə netəmim rafin itəm kotuag-pən o Netin, kən motahətətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin. Kən e namnun nian, io oekol netəm mīn u ilat okotəmegəh mīn e nīmīsən.”

⁴¹ O nat u, netəmim nikilat tinətuoun mətagat, mæto-inu in tatən məmə, “Io u, Piret itəm tatisī-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən.”

⁴² Ilat koatən məmə, “?Təhrol? Suah u in Iesu, nəti Josep, kitat kotitun əm rəhan tata ne mama. ?Təhrol in tatən nulan məmə, ‘Io emīsī-pən e Nego e Neai, matuwa e nətueintən?’”

⁴³ Iesu təmən-īpən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsagət-agətən nulan.

⁴⁴ Okəmə Tata Uhgīn itəm təmahl-īpa io ekuwa, in təsiuw-pamən etəmim kit tuwa ron io, kən okol etəmim un təsuwa atīpən ron io məmə io oekol in otəmegəh mīn e nīmīsən e namnun nian.‡

⁴⁵ Nəghatən itəm ien kit təməte aupən e Naoa rəha Uhgīn, tatən nulan məmə, ‘Uhgīn in otəgətun netəmim rafin.’ Etəmim itəm tatətəlig-in nəgətunən rəha Tata Uhgīn, in tatuwa ron io.§

⁴⁶ Etəmim kitīəh ne tikə, itəm təməplan Tata Uhgīn. In pīsīn əm un itəm təmīsī-pən lan, təməplan in.*

⁴⁷ Nīpahriənən agīn u iatən-īpīnə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətəhətətə lak, in tīnos nəmegəhən līlīn.

⁴⁸ Io un, Piret rəha nəmegəhən.†

⁴⁹ Nat əpnəpīn tīpītamat mīn aupən, ilat kəmotun pīret u ‘mana’ əpəh ikin taruən-aruən ikin, mæto ilat kīnotīmīs rəkis.

⁵⁰ Mæto Piret itəm tatisī-pən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-roiu, in tol pīsīn. Piret u, təmeiuaiu-pa məmə etəmim itəm tatun, okol təsīmīsən.

⁵¹ Io u, io Piret itəm tatəmegəh, təmīsī-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. Etəmim itəm otun Piret u, in otəmegəh matuwīn, matuwīn, namnun tikə; kən Piret u, itəm io oekos-īpən o nəmegəhən rəha netəmim e nətueintən, inun, noanuwhəgak.”

⁵² Nəghatən u təmōl netəmim kīnotətul mīnoatərgəhəu kəm ilat mīn, motəmə, “?Təhrol? ?Suah u tītun nos-īpamən noanuwhəhgīn kitat kotun?”

⁵³ Kən Iesu təmən-īpən kəm ilat məmə, “Nīpahriənən agīn u iatən-īpīnə kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nəsotunən noanuwhəghi Nəti Etəmim, kən məsotənīmən nītan, okol nakəsotosən nəmegəhən.‡

* 6:37: Jon 17:2 † 6:39: Jon 17:2,12; 18:9 ‡ 6:44: Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 § 6:45: Aes 54:13; Jer

31:34 * 6:46: Jon 1:18; 5:37; 7:29 † 6:48: Piret əpnəpīn əm tasitu e nīpātāt məmə kitat okotəmegəh kən motatig, mæto Iesu, in Piret rəha nəmegəhən, kən in nəukəti nəmegəhən līlīn, itəm tatətuoun u-roiu.

‡ 6:53: Iesu tətəhətətə əm məmə katun noanuwhəhgīn, katənīm nītan, nīpətīn un, məmə netəmim okotəkəike motahətətə e rəhan nīmīsən kən motos nəmegəhən līlīn. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təmən tol kitat nīkitat tuah nīpətī Nagwənən Rəha Nəmtətīn Rəha Iesu; Mat 26:26,28.

54 Etəmim itəm tatun əm noanuwəhgək matənim nitak, in otos nəmegəhən lilin, § kən e namnun nian, io oekol in otəmegəh min e nimisən.*

55 Emən nəhlan, məto-inu noanuwehgək in pıret pahrien niği netəmim. Kənu nitak, in nənimən pahrien nımı netəmim.

56 Etəmim itəm tatun noanuwəhgək, kən matənim nitak, in otatig lak. Kən iakətatig lan. † ‡

57 “Rəhak Tata itəm təmahl-ipa io ekuwa, in nəukəti nəmegəhən. Kən io iatos nəmegəhən ron. Kən e nolən kitiah əm, etəmim itəm tatun io, inu tatos nəmegəhən ron io.

58 Io u pıret pahrien, itəm təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. In təsahmenən e pıret u, itəm tipitamat min aupən kəmoatun. Nat əpnəpın məmə ilat kəmoatun pıret əh, məto ilat kinotimıs rəkis. Məto etəmim itəm tatun pıret u, in otos nəmegəhən lilin, itəm namnun tikə.”§

59 İesu təmən-iarəp nəghatən min u, nian təmatəgətun netəmim əpəh e nımə rəha nuəfiminən* e Kapaneam.

Netəmim min rəha İesu kəmotapəs nahatətəən lan

60 Netəmim tepət rəha İesu kəmotəto nəghatən u rəha İesu, kən ilat kotəmə, “!Nəman! !Nəghatən u tiəkis pik! ?Pah u titun nosən nəghatən tol nəhlan?”

61 Kən İesu təmitun atıp məmə netəmim min rəhan, kinotasiwin-asiwin-in nəghatən əh rəhan. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhrol əh? ?Nətəligən rəhatəmat təmeiuaiu o nat u?

62 ?Məto okəmə naka nəkotəplan Nəti Etəmim tər matuwın min ikin əh, in təmisi-pən ikin aupən, təhrol u-roiu?†

63 Narmın Rəha Uhgın əm titun nos-ipənən nəmegəhən kəm etəmim.‡ Nəsanənən rəha etəmim təruru nolən nat u. Nəghatən min u ematən kəm itəmat, ilat nəghatən min rəha Narmın Rəha Uhgın itəm tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim.

64 Məto itəmat neen u ikin-u, itəmat nəsotahatətəən əh lak.” (İesu təmən nulan məto-inu in tinitun rəkis e nətuounən məmə netəm pah min u kəsotahatətəən lan, kən pah un in oteğəhan-in-pən in e nelmi tikimır min rəhan.)§

65 Kən in təmən məmə, “O nat u inu, io enəmən rəkis kəm itəmat, məmə okol etəmim kit təsuwamən ron io okəmə Tata Uhgın təsolən suatıp ron.”*

66 Uarisig e nəghatən əh, netəmim rəhan tepət kəmotagım, minotapəs nətəu-pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətəhatətə e İesu

67 Kən İesu təmətapah o rəhan netəmim tuelef məmə, “?Təhrol etəmat? ? İtəmat min nakotən məmə nakotagım kapəs io?”

68 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?İərəmərə, itəmat oekotuwin o pah? İk əm un, rəham əm nəghatən in tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun tikə.†

§ 6:54: Ves 54 in suatıp kit min rəha nənen ves 40. Nipətılau kuahmen ahmen elau min. In tətuatıp əm məmə nunən noanuwəhgi İesu ne nənimən nitan in nuəhən nıməə nəghatən o nahatətəən rəhatat.

* 6:54: Sam 6:3-5 † 6:56: Nian kitat koatən məmə koatətig e İesu, o koatəper-ipən e İesu, nipətin u məmə kitat koatətig e İesu məsotietən, moatısi-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafin nəsanənən rəhatat ron, koatəgile lan, koatılıpın kitat min. ‡ 6:56: Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 § 6:58: Jon 6:41,51 * 6:59: nımə rəha nuəfiminən: Əplan e tiksonari. † 6:62: Jon 3:31; 17:5 ‡ 6:63: Jon 6:68; 2 Korin 3:6 § 6:64: Jon 2:25 * 6:65: Jon 3:27; 6:44; 14:6 † 6:68: Jon 6:63

69 Kæn itimat enotahatætə rækis lam, kæn itimat enotitun rækis mämə ik Etəm Asim rəha Uhgîn.”‡

70 Kæn Iesu tāmən-ipən kəm ilat mämə, “Itəmat u, netəm tuelef rəhak. Io u, emitəpun itəmat, mətə itəmat kitiaħ u ikin, in iärmis.”§

71 In tatan Jutas, nətī Saimon Iskariot, mətə-inu in min in etəm tuelef kit rəha Iesu, mətə uarisig ikin, in otəpanegəhan-in-pən in e nelmi rəhan tikimīr min.*

7

Iesu təməghat ilat pian min

1 Uarisig e natimnat min u, Iesu təsolkeikeən mämə otuwīn latuənu min e Jutia mämə otol rəhan wək əh-ikin əh, mətə-inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia kəmoatəte noa anion kit ron. Kæn titəlig muwīn latuənu min e nitən Kalili.

2 Mətə nian tinuəkīr e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin un, lafet rəha Nolən Makeen.*

3 Kæn pia Iesu min kəmotən-ipən kəm in mämə, “Təwīr mämə nakiet muwīn əpəh Jutia, mə pəs netəmim min rəham əh-ikin əh, ilat kotəplan nat pispis min rəham itəm natol.

4 Mətə-inu etəmim itəm tolkeike mämə netəmim okotitun in, okol təsəhluaig-inən rəhan wək min. Okəmə natol natimnat min u, uwīn mol əp ik, kæn təwīr agin mämə onəkol pəs netəmim min e nətueintən kotəplan.”

5 Pian agin-əh min pap, ilat min kəsotahatətəən lan, kən mol koatən nəhlan.†

6 Kæn Iesu tāmən-ipən kəm ilat mämə, “Nian ətuatip rəhak təsuwamən əh,‡ mətə itəmat, nian min rafin əm tətuatip otəmat.

7 Netəmim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotətəhauən itəmat, mətə io, ilat kotətəhau io,§ mətə-inun io iatən-iarəp mämə rəhalat nolən təsətuatipən.*

8 Itəmat onəkotuwīn e lafet, mətə io okol esuwīn paupənən e lafet əh mətə-inun, nian ətuatip rəhak təsuwamən əh.”†

9 In təmatən nəghatən u, kæn mətatig əpəh Kalili.

Iesu təmuwīn min e lafet rəha Nolən Makeen

10 Kæn pia Iesu min kəmotəupən motuwīn e lafet əh, uarisig un, Iesu təmuwīn min. Mətə nian təmuwīn, in təmatən anion əm o netəmim mämə okəsotehmən.

11 Kæn e lafet əh, netəm-iasol rəha netəm Jerusalem, koategəs-in in moatətəpəh-in əpnəpīn əm o netəmim mämə, “?Suah əpəh in hiə?”

12 Kæn ikin əh, nīmanin netəmim kəmotasiwīn-asiwīn in. Ilat neen kotəmə, “In etəm wīr kit,” mətə neen kotəmə, “Kəpə, in tateiuə-in əm netəmim əpəh.”

13 Mətə ilat koatəgin rəhalat netəm-iasol min,‡ kæn kit təməsən-iarəpən Iesu əpəh e niki netəmim mämə netəmim okotəto.

14 Lafet əh, kəmol o wīk əpiəpiə kit, kæn ilugin e lafet u, Iesu in təmuwīn əpəh e Nīmə Rəha Uhgîn, matəgətun netəmim.

15 Kæn netəm-iasol rəha netəm Isrel, narmilat təmiwig pik, kæn kotəmə, “?Suah u təmahrol mitun natimnat min u e Naoa Rəha UhgİN? Rəhatat kit etəm-iasol təsəgətunən lan, ne.”

‡ 6:69: Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § 6:70: Jon 13:2,27 * 6:71: Jon 17:12 * 7:2: lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e tiksonari. † 7:5: Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ 7:6: Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § 7:7: Jon 15:18-21 * 7:7: Jon 3:19-20 † 7:8: Jon 7:6 ‡ 7:13: Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19

16 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Næghatæn min u itæm iatægætun netæmim lan, sænæmæ ræhak æm. Ilat kotisi-pæn e Tata Uhgîn itæm tæmahl-ipa io ekuwa.

17 “Kæn okæmæ suah kit ræhan nætægæn tæskasik mæmæ otol natimnat min itæm Uhgîn tolkeike, kæn in otitun mæmæ næghatæn min u ræhak, ilat koatisi-pæn o Uhgîn, sænæmæ ræhak atip æm.

18 Etæmim itæm tatæghat-in atip æm ræhan nepætæn, in tætalkut atip æm ron, mæmæ otiuw rækis netæmim, kæn kotos-ipær nærgin ron. § Mæto etæmim itæm tolkeike mæmæ netæmim okotilæs-ipær nærgi etæm tæmahl-ipæn in tuwa, in etæmim ræha nænæn nîpahrienæn, in sænæmæ etæm tateiuæ.

19 Moses tæmos-ipinæ Lou kæm itæmat, mæto itæmat kitiah ne tæsol-wiræn Lou æh ne. ?Itæmat nakotæmæ onækotohamnu io o naka?*

20 Kæn nîmanin netæmim kotæmæ, “!Næman! !Narmîn rat kit un tætætig lam! ?Pah tæmæ otoh ik ne?”

21 Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Io emol wæk kitiah æm, † kæn itæmat rafin, narmitæmat tatiwig ron.

22 Mæto itæmat min nækotol wæk e Sapat, noatæhg-ipæn nîsualkælæh e nian æh, moatætæu-pæn Lou ræha Moses. ‡ (Nîpahrienæn, sænæmæ Moses ætuatip in tæmætoun nolæn æh, mæto tîpîtæmat min ilat kæmotætoun.) §

23 Mæto nian rafin, itæmat noatæhg-ipæn nîsualkælæh e nian ræha Sapat moatol mæmæ onasotætgæhlæn Lou ræha Moses.* ?Kæn tæhrol nemæha tatol itæmat mæto-inu io emol-wir ægin nîpæti etæmim e nian ræha Sapat?†

24 Otapæs nakilæn nolæn ræhak u itæm næmotæplan æm e niganæmtitæmat, mæto itæmat onækotækæike motakil ræhak nolæn e nætægæn itæm tætuatip.”‡

Netæmim kæmoatæghat-in

Kristo

25 Kæn e nian æh, netæm Jerusalem neen kotæmæ, “?Tæhrol æh? ?Suah u inu, netæm-iasol kotæmæ okotohamnu?§

26 Mæto otæplan-tu. In tinatægætun-aræp æm netæmim æpæh e niganæmti netæmim mæto suah kit tæsæhaian in ron. ?Tæhrol okæm-naka netæm-iasol min kînotitun rækis mæmæ in Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa?

27 Mæto kitat kotitun ikin suah u tæmisi-pæn ikin. Mæto nian Kristo in otuwa, okol suah kit tæsîtunæn ikin in tatisi-pæn ikin.”*

28 Kæn e nian æh, Iesu in tatægætun netæmim e Nimæ Ræha Uhgîn. Kæn in tæmagæt æfæmæh matæn-iaræp mæmæ, “Nîkitæmat tæht mæmæ nækotitun io, kæn motitun min ikin emisi-pæn ikin, mæto itæmat nækotæruru. Io, emæsuwamæn e

§ 7:18: Jon 5:41; 8:50,54 * 7:19: Netæm-iasol min ræha netæm Isrel, kæmoatægæs-in suatip o nohamnuæn Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou ræha Moses, Uhgîn tatæn-iahaou nohamnuæn itæm (Eks 20:13).

† 7:21: Jon 7:23; Jon 5:2-9 ‡ 7:22: Lev 12:3 § 7:22: Jen 17:9-14; 21:4 * 7:23: Netæm Isrel, nætægæn ræhalat tol næhlan. Okæmæ Lou kæiu, kæn kioal pisin elau min, okæmæ natol kit matætæghl kit, kæn onækækæike mitun mæmæ Lou naka u in iaingin. Nat ænnapin mæmæ kæsegæhan-inæn nolæn wæk e nian ræha Sapat, mæto netæm Isrel ilat kînotæn rækis mæmæ næhg-ipænæn itæm, in iaingin e lou ræha Sapat. Tol næhlan, okæmæ okæhg-ipæn suakæku kit e nian ræha Sapat, kæn okækæike kæhg-ipæn e nian æh, kæn sanæmæ nolæn rat. Iesu tatan mæmæ onasækîtunæn itæm, in min u in nætæu-pænæn lou kit itæm in iaingin min e lou ræha Sapat. † 7:23: Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 ‡ 7:24: Aes 11:1-3; Jon 8:15 § 7:25: Jon 7:1 * 7:27: Netæmim kotitun mæmæ Iesu tinepæt æpæh e Nasaret, kæn in ræhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netæm Isrel neen ilat kotitun mæmæ Kristo in otisi-pæn æpæh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), mæto neen, nikilat tæht mæmæ in otuwa æm, netæmim ilat okotæruru ikin in tæmisi-pæn ikin.

nətaligən əm rəhak. Uhgin təmahl-ipa io ekuwa. Kən Uhgin, in nīpahrienən. Itəmat nəkotəruru in,

²⁹ mətə io ekitun,† mətə-inu io emisi-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa.”

³⁰ O nat u, ilat kəmotolkeike məmə mopaəl mīn okotaskəlīm Iesu, mətə kit təməsea-pənən mek, mətə-inun təsolən əh nian rəhan.‡

³¹ Mətə e nīmanin netəmim ikin əh, ilat tēpət kəmotahatətə lan, kən motəmə, “Okəmə Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tēpət taprəkis-in itəm suah u Iesu tatol.”§

Mopaəl mīn rəha Nīmə Rəha Uhgin kəmotuwa məmə okotaskəlīm Iesu

³² Kən nian Farisi mīn kəmotətə nīmanin netəmim kotasiwin-asiwin e Iesu nulan, ilat ne pris asol mīn kəmotahl-ipən mopaəl mīn itəm kotətul o Nīmə Rəha Uhgin məmə okotaskəlīm Iesu.*

³³ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekətatig nian təkuəkir əm kitat mīn itəmat, kən uarisig, ekitəlig-pən mīn o etəm təmahl-ipa io.

³⁴ E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, mətə okol nəsotehmən io; mətə-inu ikin əh, itəm oekuwin ikin, okol itəmat nəsutuwamən ikin.”

³⁵ Kən netəm-iasol mīn rəha netəm Isrel kīnotətapəh-ətapəh olat mīn məmə, “?In otuwīn hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwin o noanol mīn neen rəha netəm Isrel itəm kotatig e nəptən pīsīn pīsīn mīn ilat netəm Kris, məmə otəgətatun netəm Kris?

³⁶ In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, mətə kəsotehmən in, mətə-inun ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin. ?Nəghatən u, nīpətin tatən naka?”

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pəhrien

³⁷ Namnun nian rəha lafet əh, in iahgin taprəkis-in nian mīn neen rəha lafet. Kən e nian əh, Iesu təmətul əpəh e nīganəmti netəmim magət əfəməh məmə, “!Etəmim itəm tatoaoa, pəs in otuwa ron io, mənīm!”† ‡

³⁸ Etəmim itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin u tatən nulan məmə, ‘Nəhau itəm tatos-ipən nəmegəhən pəhrien, in otisi-pən e nīkin, tahmen e nəmti nəhau itəm titapual-apual matər mataiu e nīkin.’”§

³⁹ Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmin Rəha Uhgin u uarisig in otəpanos-ipən kəm netəm mīn u itəm kotahatətə lan.* Mətə e nian əh, Narmin Rəha Uhgin, təsuwamən əh e netəmim, mətə-inu kəsīlās-ipərən əh Iesu.† ‡

Netəmim kəmotoor ilat mīn o Iesu

⁴⁰ Nian netəmim əh-ikin kəmotətə nəghatən u, kən neen kotəmə, “Suah u, in ien rəha Uhgin u, aupən kəmatəghat-in.”

⁴¹ Mətə neen mīn ilat kotəmə, “Suah u, in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.”

Mətə in pīsīn mīn neen kotən məmə, “?Nīkitəmat təht məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa titun nīsi-pənən e netəm Kalili?§

† 7:29: Mat 11:27 ‡ 7:30: Mat 26:18 § 7:31: Jon 2:23; 4:48 * 7:32: Jon 7:45-48 † 7:37: “Noaoan” in nīmaa nəghatən itəm tatəpsen-pən məmə kitat kotəkəike motos Uhgin tahmen e etəmim itəm tatoaoa təike mənīm nəhau. “!Otuwa ron io, mənīm!” in nīmaa nəghatən itəm tatən məmə, “Ahatətə lak.” ‡ 7:37: Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17 § 7:38: Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17 * 7:39: Jon 1:33; Wək 2:17,33 † 7:39: E naoa rəha Jon, nīpətin rəha nīlās-ipərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəmīlās-ipər Iesu e nig kaluau. Kən nat kit mīn, katīlās-ipər Iesu mətə-inu təmīmīs, məmegəh mīn e nīmīsən, muwin matig ilau Tata Uhgin əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nəpətən əhag-əhag ətuatip rəhan. ‡ 7:39: Jon 12:23; 13:31,32 § 7:41: Jon 1:46

42 Naoa Raha Uhgín tatən məmə Kristo itəm Uhgín təmən məmə otahl-ipa otəkəike masipən e noanol rəha Tefit, e taon u Petlehem, imə Tefit aupən.”*

43 Tol nəhlan, kən nimanin netəmim mīn u, kəmotoor ilat mīn o Iesu.

44 Kən neen kotəmə okotaskəlīm in, mətə etəmim kit təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol mīn rəha netəm Isrel kəməsotahatətəən e Iesu

45 Kən mopael mīn kəmotitəlig motuwīn o pris asol mīn ne Farisi mīn, kən netəm-iasol mīn əh kəmotətəpəh olat məmə, “?Təhrol nəsotiləsən Iesu motuwa?”

46 Kən mopael mīn un kotən-ipən kəm ilat məmə, “!Eməsotiləsən mətə-inun suah kit təsəghatən tahmen e suah əh!”

47 Kən Farisi mīn kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “?Təhro? ?In tīneiua-in mīn itəmat?”

48 ?Nəmotəplan rəkis rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit təmatahatətə lan?

49 Mətə netəm ənpapīn mīn, ilat kotəruru agin Lou rəha Moses, tol nəhlan, Uhgín otərəkīn ilat.”

50 Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikīn ilat mīn. Suah u inu aupən təmuwīn matəghat kəm Iesu.† Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə,

51 “?Təhrol? ?Tətuatip e Lou rəhatat məmə kitat okotən-iarəp nalpīnən rəha etəmim itəm kitat kəsotaupənən motitun wīr, kənu, məsotəhm ətuatipən nat naka itəm in tatol?”

52 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik mīn un ik etəm Kalili? Uwīn-tu mafin mīn Naoa Raha Uhgín. Ik onəkəplan məmə ien kit okol tāsisi-pənən Kalili.”

[E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53–8:11 tikə.]

53 Kən netəmim kinotitəlig-pən mīn motuwīn latuənu mīn.

8

1 Mətə Iesu təmuwīn əpəh e nitot u, nərgin un, Nitot Rəha Nig U Olif.

Pətan itəm təmapil ilau iərman pīsīn u sənəmə rəhan iərman

2 Kəmən lawigin, laulaugin agin-əh, kən Iesu təmitəlig-pən mīn e Nimə Rəha Uhgín. Kən netəmim tēpət kəmotuwa, motuəfīmīn ilat mīn ron, kən Iesu təməpələh mīnətuoun matəgətun ilat.

3 Kən nəgətun mīn rəha Lou ne Farisi mīn kəmotiləs pətan kit motuwa ron. Kən motol in tətul aupən e niganəmtilat. Pətan un, netəmim kəmotəplan məmə in tətəpīl ilau iərman kit sənəmə rəhan ətuatip iərman.

4 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!əgətun, pətan u netəmim kəmotəhtimis in məmə in tətəpīl ilau iərman kit u, mətə sənəmə rəhan iərman ətuatip.

5 E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə, pətan tol nulan, kitat kotəkəike motaht e kəpiel apīn motahtimnu.* ?Mətə ik, rəham nətəligən təhrol?”

6 Ilat kəmotətəpəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs ilat motəplan-pən nolən rat neen lan, kən ilat kotitun nakilən nolən rəhan ron. Mətə Iesu tənpapīn əm, moeg-og matətə nat e nisip e noanelmīn.

* 7:42: 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 † 7:50: Jon 3:1 * 8:5: E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtimnu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24).

7 Ilat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwin moatuwin, kən in tətul, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat kit u ikin-u, in təsolan nolən rat nian kit ne, pəs in otaupən maht pətan u.”†

8 Kən in təmoeg-oeg min, matəte nat e nisip e noanelmin.

9 Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kinotan kitiəh kitiəh, moatagim. Naguihl-aguihl min kotaupən moatiet kitiəh kitiəh, motapəs əm Iesu ne pətan un.

10 Kən Iesu təmæg-ətuatip min mən-ipən kəm pətan un məmə, “? Pətan, netəm min u kəmotahruwin? ? Kit təsuwamən məmə otən-iarəp rəham nalpinən?”

11 Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ilat kotikə.”

Kən Iesu tən-ipən məmə, “Io min, okol esən-iarəpən rəham nalpinən. Məto atuwin, mol namnun e nolən rat min.”‡

Iesu in nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən

12 Kən Iesu təmatəghat min kəm ilat, matən məmə, “Io u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim u e nətueintən. § Etəmim itəm tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən e napinəpən nian kit ne, məto in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan.”*

13 Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm in motəmə, “Iik nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah kit təsolan rəham nəfigəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol tətətulən!”†

14 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Əwəh, nipahrienən məmə io atip əm iatən-iarəp io. Məto rəhak nəghatən in tatətul əh, məto-inun, io ekitun ikin iatisi-pən ikin, kən mitun min ikin iatuwin min ikin,‡ məto itəmat nəkotəruru ikin iatuwin ikin, kən motəruru ikin iatisi-pən ikin.

15 Itəmat u, nakotakil nolən rəha etəmim e nətəligən rəha etəmim əm. Məto io esakilən nolən rəha etəmim nəhlan.

16 Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netəmim, oekol e nolən itəm tətətip, məto-inu sənəmə ekakil e nətəligən əm rəhak, məto itəmlau Tata Uhgın itəm təməhl-ipa io, rəhatəmlau nakilən in kitiəh əm.

17 E Lou rəhatəmat, kəməte məmə, okəmə etəmim kəiu, kətioal nəfigəmən o nəghatən kit, kən nəghatən u, in otətətul. §

18 Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in təməhl-ipa io iakuwa, in min tatol nəfigəmən ron io.”*

19 Kən tol nəhlan, ilat kinotətapəh ron məmə, “?Məto rəham Tata in hiə?”

Kən in təmə, “Itəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru min rəhak Tata. Okəmə itəmat nəkotitun io un, kən nəkotitun min rəhak Tata.”†

20 Iesu təmən nəghatən u, nian in təməgətun netəmim əpəh e ikin kit itəm katələhəu-pən məni ikin e Nīmə Rəha Uhgın. Məto suah kit təməsuwinən maskəlim in, məto-inun təsolan əh nian rəhan.

Iesu təmisi-pən ilis

21 Kən Iesu təmatən-ipən min kəm ilat məmə, “Io ekagim tənin itəmat, kən itəmat onakoategəs-in io. Məto itəmat onəkotimis, kən təfagə rat u rəhatəmat‡ otatig əh etəmat. Ikin əh iakatuwin ikin, okol itəmat nəsotuwamən ikin.”

† 8:7: Dut 17:7; Rom 2:1,22 ‡ 8:11: Jon 3:17; 5:14 § 8:12: Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 * 8:12: Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24 † 8:13: Jon 5:31

‡ 8:14: Jon 13:3; 16:28 § 8:17: Dut 19:15 * 8:18: Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 † 8:19: 1 Jon 2:23

‡ 8:21: Nian Iesu tətən “təfagə rat u,” okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətən lan (Jon 9:41).

22 Kæn netəm Isrel, ilat kotəmæ, “?Nəghatən əh Iesu tatən məmæ, ikin əh in tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwīnən ikin, nīpətīn tatən naka? ?Okəm-naka in otohamnu atīp in, o?”

23 Kæn Iesu təmən-īpən kəm ilat məmæ, “Imatəmat u ikin-u, mətō io, io imak əh ilis ikin əh, kæn emisi-pən ikin, meiuaiu-pa. Itəmat netəmim rəha nətueintən u. Mətō io, sənəmæ etəm rəha nətueintən u. §

24 Tol nəhlan, iatən-īpīnə kəm itəmat məmæ, itəmat onəpanotimīs e nolən rat mīn rəhatəmat, mətō-inu okəmæ itəmat nəsothahətəən lak məmæ Io u inu, * kæn itəmat onəkotimīs, kæn nolən rat mīn rəhatəmat okotatīg agin-əh etəmat.”†

25 Kæn ilat kəmotətəpəh ron motəmæ, “!Ei! ?Ik pah un?”

Kæn in təmən-īpən kəm ilat məmæ, “Io ekahmən əm məmæ inun ematən kəm itəmat aupən, mətōarus-pa u-roiu.

26 Natimnat tēpət itəm ekītun nənən etəmat, kæn mītun nakilən nolən mīn rəhatəmat ron, mətō etəmim itəm təmahl-īpa io, rəhan nəghatən in nīpahrienən əm. Io iatən-īarəp əm natimnat mīn itəm emətō ron, məmæ netəmim rəha nətueintən ilat okotətō.”

27 Mətō ilat kəsotītunən məmæ Iesu in tatəghat-in Tata Uhgīn.

28 Tol nəhlan, in tən-īpən kəm ilat məmæ, “Nian nəmōtīlēs-īpər rəkīs Netī Etəmim un, ‡ nəpanotītun məmæ Io u inu. § Kæn onəpanotītun mīn məmæ esol atīpən nat kit e rəhak əm nətəlīgən. Iatən əm natimnat itəm Tata Uhgīn təməgətun io lan. *

29 Etəm təmahl-īpa io ekuwa, in tətətīg itimlau mīn. In təsapəsən io ekan pīsīn, † mətō-inu, nian rafīn, iatol natimnat mīn itəm nīkin tagien ron.”‡

30 Nian Iesu təmatən nəghatən mīn əh, netəmim tēpət kəmotən nīpahrienən lan.

Noanol rəha Epraham

31 Kæn Iesu təmən-īpən kəm netəm Isrel mīn itəm kəmotən nīpahrienən lan məmæ, “Okəmæ nakotaskəlīm əskasīk nəghatən mīn u rəhak, itəm iatən-īpīnə kəm itəmat, itəmat ətuatīp un, rəhak netəmim mīn. §

32 Kæn itəmat onəkotītun nīpahrienən, kæn nīpahrienən u, otīkīs itəmat məmæ nakəsotuwa-mīnən kol slef.”*

33 Kæn ilat kəmotən-īpən kəm in məmæ, “Itimat u noanol mīn rəha Epraham, † itimat u esotol agin-əhən slef‡ mīn rəha suah kit. ? Təhrol nəmən nəghatən u məmæ, ‘Nīpahrienən otīkīs itəmat, nakotapīə.’?”

34 Kæn Iesu tən-īpən kəm ilat məmæ, “Nīpahrienən agin u iatən-īpīnə kəm itəmat, netəmim itəm koatol nolən rat, kæn nolən rat u, in tatərəmərə elat, kæn mətaskəlīm ilat matol ilat koatuwa rəhan slef mīn. §

35 Kæn slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən məmæ otatīg e nīmə rəhan. * Mətō iərəmerə tategəhan-in məmæ nətīn otətətīg e nīmə rəhan nian rafīn matuwīn matuwīn namnun tīkə.

36 !Tol nəhlan, okəmæ Nətī Uhgīn tatīkīs itəmat, kæn tatīkīs agin pahrien itəmat, kæn itəmat nakəsotuwa-mīnən kol slef!

§ 8:23: Jon 3:31 * 8:24: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † 8:24: Roiu Iesu in təsəghat-in əmən nolən rat asol itəm kəsotahətəən lan, mətō tatəghat-in nolən rat mīn rafīn agin-əh itəm netəmim əh kəmotol. ‡ 8:28: Jon 3:14; 12:32-33 § 8:28: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. * 8:28: Jon 14:24 † 8:29: Jon 16:32 ‡ 8:29: Jon 4:34; 5:30; 6:38 § 8:31: 2 Jon 1:9 * 8:32: Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 † 8:33: Luk 3:8 ‡ 8:33: slef: Əplan e tīksonari. § 8:34: Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 * 8:35: Kal 4:30

³⁷ Ekitun mēmā itēmat noanol min rēha Epraham, mēto noategās-in suatip mēmā onəkotohamnu io, mēto-inu nəsotolkeikeən mēmā onəkotətəlig-in rēhak nəghatən.[†]

³⁸ Io iatən natimnat min un, itəm eməplan rēhak Tata təmol. Mēto itēmat noatol natimnat min u itəm rəhatəmat əm tata təmən kəm itēmat.”

³⁹ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in mēmā, “Mēto tata rəhatimat, in Epraham.”

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat mēmā, “Okəmā itēmat noanol ətuatip min rēha Epraham, kən itēmat onəkotos rəhan nolən min, tahmen lan təmatol əupən. Mēto itēmat sənəmā noanol ətuatip rəhan.[‡]

⁴⁰ Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itēmat itəm iakatəto o Uhgīn, mēto itēmat nakotən mēmā onəkotohamnu io. ?Nikitəmat təht mēmā nolən rēha Epraham tol nəhlan?

⁴¹ Itēmat nakotətu-pən əm nolən rēha tata rəhatəmat əm.”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in mēmā, “Itimat u sənəmā nisualkələh lapin. Uhgīn əm in Tata rəhatimat.”

Nenəti Setan

⁴² Kən Iesu tən-ipən kəm ilat mēmā, “Okəmā Uhgīn pahrien in Tata rəhatəmat, kən itēmat onəkotolkeike io, mēto-inu io emisi-pən lan, muwa ikin-u. § Mēto in sənəmā rəhatəmat Tata. Io esuwamən ikin-u e rēhak atip əm nətəligən, emuwa mēto-inu in təmahl-ipa io.

⁴³ ? Mēto təhrol nakəsotitunən nīpəti nəghatən rēhak? ! Mēto-inun nəsotolkeike agin-əhən mēmā onəkotəto rēhak nəghatən!

⁴⁴ Itēmat, rəhatəmat nolən tahmen əm e nolən rēha tata rəhatəmat, Setan. Kən nian rafin itēmat nakotolkeike nolən noan.* Nolən rəhan itəm təmatol e nətuounən,[†] tatol əh, in etəmim rēha nohamnuən itəm. In tatətəhau nīpahrienən, mēto-inu nīpahrienən tikə lan. Nian in tateiuə, in tatol əm rəhan nolən, mēto-inu in etəmim rēha neuuəən, kən in tata rēha neuuə min.

⁴⁵ Mēto io iatən nīpahrienən əm kəm itēmat, kən tol nəhlan, itēmat nəsotahatətəən e rēhak nəghatən.

⁴⁶ ?Təhrol? ?Itēmat kit u ikin-u titun nəgətunən mēmā io emol nolən rat kit? ?Okəmā io ekatən əm nəghatən pahrien min, kən təhrol itēmat nəsotahatətəən lak?

⁴⁷ Etəmim rēha Uhgīn, in tatətəlig-in nəghatən rēha Uhgīn, mēto itēmat sənəmā netəmim rēha Uhgīn. Tol nəhlan, nəsotətəlig-inən nəghatən rēha Uhgīn.”

Iesu ne Epraham

⁴⁸ Kən netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmā, “!Nəman! !Itimat enotəplan ətuatip ik! Ik etəm Sameria kit. !Ik, narmin rat kit tətətig lam!”

⁴⁹ Mēto Iesu tēmā, “Narmin rat tikə lak, mēto io iatiləs-ipər nərgi rēhak Tata, kən mēto itēmat, nakotərəkin nərgək.

⁵⁰ Io esalkutən o rēhak nərig asol, mēto suah kit in tətalkut ron io. Kən in otəpanakil netəmim rafin.

⁵¹ Nīpahrienən agin u iatən-ipinə kəm itēmat mēmā, etəmim itəm tatol nəwiak, okul in təsimisən nian kit ne.”[‡]

⁵² Kən netəm min un kotən-ipən kəm in mēmā, “!Roiu enotitun mēmā narmin rat kit tətətig lam! Epraham təmimis, kən ien min kəmotimis min,

[†] 8:37: Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10   [‡] 8:39: Rom 2:28-29; 9:7-9   § 8:42: 1 Jon 5:1   * 8:44: 1 Jon 3:8

[†] 8:44: E naoa rēha Jen 3:4, kotəplan mēmā Setan təmaupən meiuə e nətuounən. In təmən-ipən kəm If, mēmā, “Ik onəkol nəsimis agin-əhən.” Mēto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgīn təmən e Jen 2:17.   [‡] 8:51: Jon 11:26

mæto ik nakatæn mæmæ, etæmim itæm tatol næwiam, in okol tæsimisæn nian kit. ?Næghatæn naka u?

⁵³ ?Ik nakaprækis-in Epraham u tipitimat tinæmimis rækis? ?Kæn ne ien min u kæmotimis? ?Ik nakæmæ ik etæmim naka?*"§

⁵⁴ Kæn Iesu tæni-ipæn mæmæ, "Okæmæ io æm iatilæs-ipær atip io, kæn ræhak nisaiian in nat æpnapin æm. Mæto ræhak Tata u itæmat nakoatæn mæmæ in Uhgîn ræhatæmat, inun in tatilæs-ipær io matos-ipæn nisaiian kæm io.

⁵⁵ Itæmat nækotæruru in, mæto io ekitun. Okæmæ ekæn mæmæ ekæruru in, kæn in otol io mæmæ io etæmim ræha neiuææn, tahmen æm etæmat. Mæto io ekitun in, kæn io matol næwian.

⁵⁶ Tipitæmat u Epraham, nikin tæmagien pik mæmæ in otæpanæplan nian ræhak otuwa. Kæn nian in tæmitun mæmæ ræhak nian otækæike muwa, kæn nikin tæmagien tæmagien."

⁵⁷ Kæn netæm min u kæmotæhai motæmæ, "!"Næman! !Ik næsosæn æh nup fifti ne! ?Næmahrol mæplan Epraham?*"§

⁵⁸ Kæn Iesu tæmæ, "Nipahrienæn agin u iatæn-ipinæ kæm itæmat mæmæ, nian Epraham tæmæsaiiræn æh, mæto Io Etatig."† ‡

⁵⁹ Kæn æmun, ilat kæmotæmik kæpiel apin, motæmæ okotaht Iesu lan;§ mæto Iesu tæmæhluaig, kæn miet e Nimæ Ræha Uhgîn, minatuwin.

9

Iesu tæmol-wir nigænæmti suah kit

¹ Kæn nian kit, Iesu tæmaliwæk mætan, kæn mæplan suah kit. Nian tæmaiir, mæto nigænæmtin tæpis.

² Kæn netæmim min ræha Iesu kæmotæn-ipæn kæm in mæmæ, "Tægætun, suah u tæmaiir mæto nigænæmtin tæpis. ?O naka? ?O nolæn rat ræhan, o nolæn rat ræha tata ne mama ræhan?*"§

³ Mæto Iesu tæmæ, "Nigænæmti suah u tæmærat, mæto sænæmæ e nolæn rat ræhan, o e nolæn rat ræha tata ne mama ræhan. Mæto, nigænæmti suah u tæmæpis næhlan mæmæ Uhgîn otægætun ræhan wæk e næmegæhæn ræhan.†

⁴ Nian tatian æh,‡ kitat kotækæike kol wæk ræha Uhgîn, itæm tæmahl-ipa io ekuwa. Nian lapin otæpanuwa, kæn etæmim in tæruu nolæn wæk.§

⁵ Nian io etatig æh e nætueintæn u, io Næhag-æhagæn ræha netæmim e nætueintæn."*

⁶ Nian Iesu tæmæn rækis næghatæn æh, tæmagæh nisip, kæn mol næmit ækæku lan, kæn mos næmit un, mol-pæn e nigænæmti suah un.

⁷ Kæn Iesu mæn-ipæn kæm in mæmæ, "Onækuwin e noan næhau Saeloam, kæn mau nigænæmtim." (Nærgin u Sailom, nipætæn tæmæ, "Kæmahl-ipæn"). Kæn suah un tæmuwin, mau nigænæmtin. Nian tæmitælig-pa, mæto nigænæmtin tinæwir, kæn tinatehm nat.†

⁸ Kæn netæmim iman ikin, ne netæm min u itæm kotitun in, mæmæ in etæmim kit nian rafin tateasiæ o mæni o netæmim, ilat narmilat tæmiwig pik ron. Kæn kinotæpæh-ætapæh olat min mæmæ, "!"Ei! !Otæplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin tatæpælæh mateasiæ o mæni o netæmim?"

§ 8:53: Jon 4:12 * 8:57: Epraham tæmimis minos rækis nup tu-taosan, uarisig Iesu tæpanaiir-pa.

† 8:58: Nian Iesu tæmæn min mæmæ, "Io Etatig," tatos nærgi Uhgîn (Eks 3:14). Tol næhlan, tahmen-pæn æm mæmæ in tæmæn mæmæ in Uhgîn ætuatip. ‡ 8:58: Jon 1:1; 17:5; 17:24 § 8:59: Lev 24:16 * 9:2:

Luk 13:2-3 † 9:3: Jon 11:4 ‡ 9:4: Nian Iesu tatæn mæmæ, "Nian tatian æh," næghatæn u tatæpsen-pæn ræhan næmegæhæn, mæto-inu in Næhag-æhagæn (ves 5). Mæto lapin tatæpsen-pæn ræhan nimisæn. § 9:4:

Jon 12:35-36 * 9:5: Jon 1:4 † 9:7: Aes 35:5

9 Kæn netæmim neen koatæmæ, “Əwəh, in əh.”

Kæn mæto neen kotæmæ, “Kəpə. Tahmen əm lan, mæto sənæmæ in.”

Mæto suah un tæmæ, “İlo u inu!”

10 Kæn ilat kəmotətapəh ron mæmæ, “?Niganəmtim təmahrol mæwir?”

11 Kæn in tæmæ, “Suah u, nərgin u İesu, in tæmol nəmit neen kæn mol-pən e niganəmtək, kæn mæn mæmæ, ‘Uwın əpəh Saeloam, mau niganəmtim.’ Kæn əmun, emuwın. Nian emau niganəmtək, mæto niganəmtək tınəwir, enatehm nat.”

12 Kæn ilat kəmotətapəh ron mæmæ, “?Mæto suah un tətətig hiə?”

Kæn in tæmæ, “İo ekəruru.”

13 Kæn netæmim kəmotiləs suah u itəm niganəmtin təməpis aupən, motuwın kəm Farisi min.

14 Nian u, itəm İesu tæmol-pən nəmit e niganəmti suah kit lan təwir, in nian rəha Sapat.

15 Kæn Farisi min kəmotətapəh ron mæmæ, “?Nəmahrol niganəmtim təwir?” Kæn suah un təmən-ipən kəm ilat mæmæ, “İesu tæmol-pən nəmit e niganəmtək, kæn ekuwın mau rəkis, kæn niganəmtək təwir, iatəplan nat.”

16 Kæn Farisi min neen kəmotən-ipən mæmæ, “Suah un təsisipənən o Uhgın, mæto-inun, in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat.”

Mæto Farisi min neen min kotæmæ, “?Mæto tahro? Suah əh sənæmæ in iol təfagə rat. İol təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan.” Kæn ilat kəmotoor ilat min o nəghatən u.

17 Kæn ilat kəmotətapəh min ron mæmæ, “?Suah əh tæmol-wır niganəmtim, kæn nıkim təht mæmæ in etəmim naka?” Kæn in təmən-ipən kəm ilat mæmæ, “In ien kit.”

18 Mæto netəm-iasol rəha netəm İsrel kəsotənən nıpahrienən lan mæmæ suah u aupən niganəmtin təməpis, mæto roiu əh, tınətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotəun-in-pən rəhan tata ne mama kueia,

19 kæn kəmotətapəh olau mæmæ, “?Təhrol? ?Nətitəmlau u suah u? ? İtəmlau onakuən-tu mæmæ nian in təmaiir-pa, kæn niganəmtin təpis? ?Okəmə nıpahrienən, kæn niganəmtin təmahrol mæwir?”

20 Kæn rəhan mama ne tata kuəmæ, “İtımilau ekiatun mæmæ nətitimlau əh, kæn itımilau ekiatun mæmæ təmaiir-pa, niganəmtin təpis.

21 Mæto itımilau ekuəruru mæmæ, roiu əh, kəmahrol niganəmtin taiir. Kæn itımilau ekuəruru min mæmæ etəmim pah tæmol niganəmtin təwir. Təwir mæmæ itəmat nakotətapəh ron. In tınepət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat.”

22 Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, mæto-inu ilau katuəgin netəm-iasol min rəha İsrel, mæto-inu ilat kınotələhəu rəkis nəghatən kit mæmæ, etəmim itəm tətən-iarəp mæmæ İesu in Kristo itəm Uhgın təmən mæmæ otahl-ipa, kæn ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.

23 Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən mæmæ, “In tınepət rəkis, təwir mæmæ itəmat nakotətapəh ron, pəs in tən.”

24 O nat u, ilat kəmotəun-in-pən min suah un itəm niganəmtin təməpis aupən, mæmæ otuwa mətul aupən e niganəmtilat. Kæn kəmotəhai motən mæmæ, “Ən nıpahrienən kæn ləs-ipər nərgi Uhgın. İtəmat ekotitun mæmæ suah u, in iol təfagə rat.”

25 Mæto suah u tæmæ, “İo ekəruru mæmæ suah u in iol təfagə rat, o kəp. Nat kitiəh əm itəm io ekıtun. Aupən niganəmtək təməpis, mæto roiu enataiir.”

26 Kæn ilat kınotətapəh min ron mæmæ, “?Təmahrol ik? ?Təmahrol mol-wır ik, kæn niganəmtim təwir?”

27 Mæto in tæmæ, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, mæto itəmat nəsotətəlig-inən io. ?Təhrol nakotəmə iakən min? ?İtəmat min nakotəmə rəhan u itəmat?”

²⁸ Kæn ilat kæmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan etəmim! !Məto itimat u, netəmim rəha Moses!‡

²⁹ Itimat ekotitun wir məmə Uhgîn təmatəghat kəm Moses, məto suah un, ekotəruru məmə təmissi-pən hiə.”§

³⁰ Kæn suah apon təmə, “!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !Suah u in təmol-wir niganəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikin təmissi-pən ikin!

³¹ Kitat kotitun məmə Uhgîn təsətəlig-inən netəm koatol nolən rat. !Məto etəm tətisi-ai-in Uhgîn, kæn matol nəwian, Uhgîn tatətəlig-in!*

³² E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah kit məmə təmol-wir iganəmtin əpis kit itəm təmair-pa tol mihin, məto niganəmtin tinəwir.

³³ Okəmə suah u təməssisi-pənən o Uhgîn, okol təsol agin-əh nat kit. Məto tətəwip əm məmə in tətisi-pən o Uhgîn.”†

³⁴ Kæn ilat kəmotəhai min motəmə, “!Nəman! Ik etəmim rəha nolən rat nian rafin əm, tətəuon e nian nəmair-pa mətoarus-pa u-roiu. ?Nakahrol məmə nakəgətun itimat?” Kæn ilat kəmotəhl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.‡

Nətəligən rəha Farisi min, tahmen e etəm niganəmtin təpis

³⁵ Kæn Iesu təməto nəghatən məmə kəmahl-iarəp suah u e nimə rəha nuəfiminən, kæn in təmuwin məplan, kæn tətəpəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik nəkatahatətə e Nəti Etəmim?”

³⁶ Kæn suah un təmə, “?Etəm-iasol, etəmim un in pah? !Awi! Ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekahatətə lan.”§

³⁷ Kæn Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu əh, ik nīnəhm rəkis in. Suah u, mə inu io, iatəghat kəm ik u-roiu.”*

³⁸ Kæn suah un tən-ipən kəm Iesu məmə, “!Ərəməərə, io enatahatətə lam.” Kæn in təmissin-pən nulin ron, kæn matəfak kəm in.†

³⁹ Kæn Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “!O emuwa e nətueintən u məmə ekakil netəmim motoor ilat, kæn tol nəhlan, netəm niganəmtilat təməpis, okotehm nat, kæn netəm min u koatehm nat, niganəmtilat otəpis.”‡

⁴⁰ Kæn Farisi min neen əh-ikin, kəmotətə nəghatən lan, kæn kotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik nakatən məmə niganəmtitimat min təpis?”§

⁴¹ Kæn Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə niganəmtitəmat təpis, oesənən məmə itəmat nəkotəkəike motos nalpinən o təfagə rat min rəhatəmat. Məto itəmat nakotəmə niganəmtitəmat təwir, nakotehm nat, kæn tol nəhlan, təfagə rat min rəhatəmat tətətig əh etəmat.”*

10

Iesu təmuəh nimə nəghatən e etəmim rəha nəhmən sipsip

¹ Kæn tən məmə, “Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətəwim inə e noanikulu rəha sipsip, təsəwīn-pənən e ket, məto in tətəiu əm

‡ 9:28: Jon 5:45 § 9:29: Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwir məmə ilat okotitun məmə Iesu təmissi-pən o Uhgîn, məto-inu Uhgîn əm titun nol-wirən niganəmtin əpis. Məsin min un, Naoa Rəha Uhgîn tətən məmə nian Kristo itəm Uhgîn təmən məmə otahl-ipa tuwa, kæn in otol-wir niganəmtin əpis min okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, niganəmtilat təpis o natimnat min rəha Uhgîn, kæn kotapəs nətəu-pənən Iesu. * 9:31: Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 † 9:33:

Jon 3:2 ‡ 9:34: Jon 9:2; Aes 66:5 § 9:36: Rom 10:14 * 9:37: Jon 4:26 † 9:38: Mat 28:9 ‡ 9:39: Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 § 9:40: Rom 2:19 * 9:41: Jon 15:22,24; Hip 10:28-31

lan kæn matiwiwego in mæmæ otuwîn imæ e noanikulu ræha sipsip,* in iaklæh ne iohamnu itæm kit.† 2 Mæto etæmim itæm tatuwîn-pæn e ket, in etæm tatehm sipsip.‡

3 Etæmim itæm tatætul e ket, nian rafin in tateræh e ket o suah u, kæn sipsip mîn kotitun næwian. Nian rafin in tætaun-in nærgi sipsip mîn kitiah kitiah, kæn in matit ilat moatiet.

4 Nian in tatit ræhan mîn rafin sipsip moatiet e noanikulu, in tætaupæn-in ilat, kæn sipsip mîn koatuarisig-in, mæto-inu kotitun næwian.

5 Mæto ilat kæsotætæu-pænæn suah kit u itæm kotæruu, ilat okotækæike kagim kapæs, mæto-inu ilat kotæruu næwian.”

6 Iesu tæmuæh nimaa næghatæn u, mæto ilat kotæruu nipætîn mæmæ tatæn naka.

Iesu in etæmim ætuatip ræha nehmæn sipsip

7 Tol næhlan, kæn Iesu tæmæn-ipæn mîn kæm ilat mæmæ, “Nipahrienæn agin u iatæn kæm itæmat mæmæ, io u, io Ket ræha sipsip mîn itæm koatuwîn-pæn ikin. §

8 Netæm mîn u itæm kotaupæn-in io, ilat rafin netæmim ræha naklæhæn æm ne nohamnuæn itæm.* Mæto sipsip mîn kol kæsotætæg-inæn ilat.

9 Io un, io Ket u. Etæm tatuwa-pa io ikin, mæmæ otuwîn imæ, in otos næmegæhæn. In otuwa imæ, miet muwîn ihluæ e io, kæn mos manuwihl wir itæm tamiamitæ lan.†

10 Mæto iaklæh, in tatuwa æm o nat kitiah æm. In tatuwa mæmæ otaklæh kæn mohamnu itæm, kæn mæwækin-æwækin natimnat rafin. Mæto io, emuwa mæmæ iakol suatip o nosæn næmegæhæn,‡ kæn næmegæhæn u, in tærioah wir e næwîræn rafin.

11 “Io u, Etæmim ræha Nehm Wiræn Sipsip Mîn. § Etæm wir un, itæm tatehm wir sipsip mîn, in nikin tagien æm mæmæ otos-ipæn næmegæhæn ræhan o sipsip mîn.*

12 Mæto etæmim un itæm katætou mæmæ in otatehm sipsip mîn, in sænæmæ etæm ætuatip ræha nehmæn sipsip. Sænæmæ in ræhan æh sipsip mîn. Kæn okæmæ taræplan kuri iarupin kit tatuwa mæmæ otus ilat, kæn in otaiu mapæs ilat. Kæn kuri iarupin u, tuwîn mus sipsip mîn neen, kæn mæghatit ilat kotagim kitiah kitiah.

13 Etæm næhlan, in otagim mæto-inun katætou æm in o nehmæn sipsip mîn, mæto e nikin, in tæsolæn nat agin e sipsip mîn.

14-15 “Io u inu, io Etæmim ræha Nehm Wiræn Sipsip Mîn. Tata Uhgîn in titun io, kæn io ekitun in,† kæn e nolæn kitiah æm, io ekitun ræhak sipsip mîn, kæn ræhak sipsip mîn ilat kotitun io. Io nikik tagien æm, mæmæ oekimis o nosmegæhæn ilat.

16 Kænu ræhak mîn neen æpæh ikin sipsip mîn, itæm kæsotætægæn e noanikulu u, mæto io ekækæike mit mîn ilat kotuwa. Ilat mîn, okæpanotitun nætoæn

* **10:1:** Noanikulu ræha sipsip un, tahmen e ikin kit itæm katæhg-ipæn sipsip mîn ikin nian rafin lapin, mæmæ ilat okotætæg wir o kuri iarupin mîn ne laion mîn. † **10:1:** Jon 10:8,10 ‡ **10:2:** E ves mîn u 1-5, ket ne etæm tatehm sipsip, ilau kæræn katæpsen-pæn Iesu, kæn iaklæh mîn koatæpsen-pæn netæm-iasol mîn ræha netæm Isrel. Kæn sipsip mîn koatæpsen-pæn netæmim mîn ræha Uhgîn. § **10:7:** Jon 1:51; 14:6 * **10:8:** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9:** Sam 118:20,22-24 ‡ **10:10:** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 § **10:11:** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Æpan 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 * **10:11:** Hip 13:20 † **10:14-15:** Mat 11:27

nəwiak. Kənu sipsip mɪn u ilat rafin u, okotuwa motuəfimin əm ilat mɪn motol kitiaħ. Kən etənim kitiaħ əm, in otatehm ilat. † §

17 “Rəhak Tata in tolkeike pik io, məto-inu nikik tagien əm məmə oekosipən rəhak nəmegəhən o netənim, məmə uarisig lan, io ekos mɪn nəmegəhən rəhak.*

18 Etənim kit tikə məmə otos-irəkis nəmegəhən rəhak, məto io atip əm ekosipən rəhak nəmegəhən məto-inun io əm iakolkeike mihin. Io atip əm iatos nepətən məmə ekəhlman rəhak nəmegəhən, kən io atip əm matos mɪn nepətən məmə ekaskəlim mɪn rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata təməni-ipa kəm io məmə ekəkəike mōl mihin.”†

19 Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor mɪn ilat mɪn o nəghatən mɪn u.

20 Ilat tepət kotən məmə, “!Suah u narmin rat kit tətətig lan! !Rəhn-kapə tətəlməl! ?Təhrol itəmat nakoatətəlig-in?”

21 Məto neen mɪn, ilat koatən məmə, “Nəghatən u, sənəmə nəghatən rəha etəm narmin rat tətətig lan. ?Nikitəmat təht məmə, narmin rat titun nol-wirən iganəmtin əpis, təwir min?”†

Netənim kəmoatətəhau Iesu, məto-inu in təməni məmə in Nəti Ughin

22 Tinuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan Jerusalem. Nərgi lafet u, in lafet rəha Nol-Wirən Mɪn Nimə Rəha Ughin. §

23 In əh e nian rəha nətəpən. Kən Iesu təmətəliwək e feranta e Nimə Rəha Ughin, nərgin u, Feranta Rəha Kig Solomon.

24 Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motitəlau in. Kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Onəghan kən ik nəpanol itimat ekotitun ik? Okəmə ik Kristo pahrien itəm Ughin təməni məmə otahl-ipa, nakən-ipa wir kəm itimat.”*

25 Kən Iesu təni-ipən kəm ilat məmə, “Io enəməni-ipinə rəkis kəm itəmat, † məto itəmat nəsotəhatətəən lak. Nəmtətin mɪn u itəm iatol e nərgi rəhak Tata, ilat koatol nəfigəmən e nəghatən rəhak, ‡

26 məto itəmat nəsotəhatətəən lak, məto-inun itəmat sənəmə rəhak mɪn sipsip mɪn. §

27 Rəhak sipsip mɪn ilat koatəto nəwiak kən motitun. Io ekitun wir ilat, kən ilat koatuarisig-in io.

28 Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u namnun tikə kəm ilat, ilat okol kəsotisiməsən nian kit ne. Kən etənim kit ne okol təsiuw rəkisən ilat e nelmək.*

29 Rəhak Tata itəm təməni-ipa ilat kəm io, in təsanən taprəkis-in natimnat rafin. Tol nəhlan, kən suah kit okol təsiuw rəkisən ilat e nelmin. †

30 Itimlau rəhak Tata, itimlau kitiaħ əm.”‡

31 Kən netəm Isrel kəmotəmik mɪn kəpiel apin, məmə okotaht in lan.

‡ **10:16:** Ves 16 u, in tatitəlig-pən e ves min 1-5. Ikin əh, noanikulu rəha sipsip tatəgətun netəm Isrel. Iesu tətaun-in ilat məmə rəhan mɪn. Sipsip mɪn itəm kotətig əh e noanikulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotəhatətəən e Iesu. Sipsip mɪn itəm Iesu tatən məmə ilat kəsotətigən e noanikulu u, ilat iaħilwə min. Nian in otaun-in ilat, kən ilat mɪn okotətəlig-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiaħ, kən etənim kitiaħ əm, inu Iesu, in otatehm wir ilat. § **10:16:** Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6 * **10:17:** Aes 53:12 † **10:18:** Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 ‡ **10:21:** Eks 4:11 § **10:22:** Lafet əh koatol nikilat tatəh nian kit aupən. Tipilat min kəmotəfəl wir Nimə Rəha Ughin, təpia, kən məwir, masim. Lafet əh, in katən min məmə lafet rəha Laet Min, məto-inu netənim kəmotasiapən e lait mɪn tepət e rəhalat latuənu mɪn. * **10:24:** Luk 22:67-71 † **10:25:** Jon 8:58 ‡ **10:25:** Jon 5:36; 14:11 § **10:26:** Jon 6:44 * **10:28:** Jon 6:39; Rom 8:35-39 † **10:29:** Jon 17:2,6,24 ‡ **10:30:** Dut 6:4; Jon 17:21-23

³² Mæto Iesu tən-ipən kəm ilat məmæ, “Io enamol rækis nəmtətın wır mın tɛpət e nıgənəmtıtəmät. Nəmtətın mın əh ilat əh, rəhak Tata təmos-ıpa məmæ io ekol. ?Mæto nəmtətın əhrol un itəmät nakotəmæ onəkotaht io ron e kəpiel apın?”

³³ Kən ilat kotəmæ, “İtımät esotənən məmæ ekotaht ik e kəpiel apın o nat pıspıs wır mın u ik natol. İtımät ekotəmæ ekotaht ik mæto-inu nakatən rat Uhgın. İk etəmım əm, mæto ik nakatən məmæ ik Uhgın.”

³⁴ Kən İesu tən-ipən kəm ilat məmæ, “Kəmæte-pən əupən, e rəhatəmat ətuatıp Lou, məmæ Uhgın təmən-ipən kəm ilat məmæ, ‘İtımät uhgın mın.’[§]

³⁵ Kən kitat kotıtun məmæ Naoa Rəha Uhgın, okol təsəuhlinən. Uhgın təmos-ıpən nəghatən rəhan kəm netəmım neən. ?Tol nəhlan, okəmæ Uhgın təmatəghat-in netəm mın u, kən mən ilat məmæ uhgın mın,

³⁶ kən nakotəhrol motəhai io moatən məmæ io iatən rat Uhgın mæto-inu iatən məmæ io Nəti Uhgın? Io u inu, itəm Tata Uhgın in təmələhəu-pən io məmæ rəhan pısın əm, kən mol əpen-əpenə lak, məmæ otahl-ıpa io ekuwa e nətueıntən.

³⁷ Okəmæ esolən nəmtətın mın itəm rəhak Tata tatol, kən sotahatətən lak.

³⁸ Mæto okəmæ iatol nəmtətın mın u rəhak Tata tatol, kən nat əpnəpın məmæ itəmät nəsotahatətən e rəhak nəghatən mın, mæto təwır məmæ onəkotahatətə e nəmtətın mın rəhak. Kən tol nəhlan, itəmät onəpanotıtun wır agın məmæ Tata Uhgın tətətig lak, kən iakətətig e Tata Uhgın.”^{*}

³⁹ Tol nəhlan, o nəghatən mın u, ilat kəmotolkeike mın məmæ okotaskəlım in, mæto in təmıet elat, magım.

⁴⁰ In təmeguařımın-pən mın e nəwtəın nəhau Jotan, muwın əpəh, əupən, Jon təmol bəptəıs e netəmım ikın. Kən mətətig ikın əh.

⁴¹ Kən netəmım tɛpət kəmotuwa ron, kən moatən məmæ, “Jon təməsolən nəmtətın kit ne. Mæto nəghatən mın itəm in təmatən e suah u, ilat rafın nıpahrıənən əm.”[†]

⁴² Kən ikın əh, netəmım tɛpət kəmotahatətə e İesu.

11

Lasaros təmımıs

¹ Etəm Petanı kit, nərgın u Lasaros, tatımıs. Petanı, in latuənu kit, ima Meri ne pian Mata.^{*}

² Meri u, inu, uarısig otəpənau nelki İəramərə rəhatat e senta, kən mafəl e noanun, təmıəg.[†] Kən pətan u, rəhan u kaka Lasaros u tatımıs.

³ Tol nəhlan, wını Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o İesu məmæ, “Etəm-iasol, ik kit u itəm nakolkeike pik,[‡] in tatımıs.”

⁴ Nian İesu təmæto nəghatən u, kən in təmæ, “Lasaros tatımıs, mæto rəhan nımısən əh, okol təsolən in tımıs agın-əh. Nımısən əh rəhan otol məmæ netəmım okotıləs-ıpər motənwiwi Uhgın ron. Kən nımısən əh otol məmæ netəmım okotıləs-ıpər motənwiwi Nəti Uhgın ron.”

⁵ İesu tolkeike pik Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros.

[§] **10:34:** E Sam 82:1-2, Uhgın təmuəh nımaa nəghatən kit məmæ, netəm-iasol mın rəha netəmım rəhan, ilat kotahnen e uhgın mın, meto inu in təmıtəpun ilat məmæ ilat okoatətul o Uhgın, kən motakıl rəhan netəmım mın. Kəmotakıl netəmım mıhın, kən tol nəhlan, kən tən elat məmæ, “uhgın mın.” Mæto kəsi, məmæ ilat kəmosotakılən e suatıp ətuatıp, kən Uhgın otərəkin ilat. Inu e ves u Jon 10:34, İesu in tatos e nəghatən u kəmæte əupən e Sam, kən tatəghat kəm netəm-iasol mın roiu. ^{*} **10:38:** Jon 14:10,11,20; 17:21 [†] **10:41:** Jon 1:26-27,30,34 ^{*} **11:1:** Luk 10:38-42 [†] **11:2:** Jon 12:3 [‡] **11:3:** Jon 11: 5,36

⁶ Tol nulan, nian tatæto pap mæmæ Lasaros tatimis, in tæmatig min mos nian kæiu æpæh ikin tætatig ikin. §

⁷ Kæn uarisig, tæn-ipæn kæm ræhan netæmim min mæmæ, “Pæs kotitælig-pæn min Jutia.”

⁸ Mæto ræhan netæmim min kotæn-ipæn kæm in mæmæ, “Iægætun, roiu æm huæ, netæm-iasol ræha Jutia kæmotæmæ okotahtimnu ik e kæpiel apin. ? Mæto ik nakæn mæmæ onakitælig-pæn min ikin æh?”

⁹ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Itæmat nækotitun mæmæ tuelef aua e nærauiægæn. Okæmæ etæmim tætalIWæk e nærauiægæn, okol tæsorinæn nelkin e kæpiel kit, mæto-inu tætaplan nat e næhag-æhagæn ræha nætueintæn.*

¹⁰ Mæto okæmæ in tætalIWæk lapin, in titun norinæn nelkin e kæpiel kit, mæto-inu ræhan næhag-æhagæn tikæ.”

¹¹ Iesu tinæn rækis næghatæn æh, kæn in mæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Kitat kit u Lasaros, in tætapil. Mæto io oekuwin æh-ikin mæhgaiir lan.” †

¹² Kæn ræhan min netæmim kotæn-ipæn kæm in mæmæ, “Etæm-iasol, okæmæ in tætapil, kæn ræhan nimisæn otikæ. !In otæto tæwir min!”

¹³ E næghatæn u ræha Iesu, nipætæn u mæmæ Lasaros tinimis rækis. Mæto ilat nikilat tæht mæmæ Lasaros in tætapil æm.

¹⁴ Kæn Iesu tæmæn-ipæn wir mæmæ, “Lasaros tinimis rækis.

¹⁵ Nian nikik tatuæh itæmat, nikik tagien mæmæ emæsatigæn itimlau min, mæto-inu nat u, otasitu etæmat mæmæ onækotahatætæ lak. Mæto tæwir mæmæ pæs kotuwin motehm in.”

¹⁶ Kæn Tomas u, kætæun-in mæmæ Mil Mil, in tæn-ipæn kæm netæmim neen min ræha Iesu mæmæ, “Tæwir, pæs kitat rafin kotuwin, mæmæ kitat rafin okotimis æm kitat min.”

Iesu in næukæti naiir-pa min e nimisæn

¹⁷ Nian Iesu tæmiet-æræpæn Petani, kæn tæmæto mæmæ kæmitænim Lasaros, tinos nian kuwit rækis.

¹⁸ Latuanu u Petani, in iuæhkir æm o Jerusalem, okæmæ naka suatip lan tahmen e kilomita kisil,

¹⁹ kæn netæm Isrel tæpæt kæmotuwa mæmæ okotehm Mata ne Meri motilæspær nætæligæn ræhalau mæto-inun katuæto tærat o ræhalau kaka tænimis.

²⁰ Kæn nian Mata tæmæto mæmæ Iesu tatuwa, in tæmætul muwin mæmæ otæplan. Mæto Meri, in tæmatæpælæh æm imæ. ‡

²¹ Kæn Mata tæmæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Etæm-iasol, okæmæ ik næmætætig ikin-u, okol ræhak kaka tæmæsimisæn.

²² Mæto io enitun æh mæmæ nat naka onakætæpæh-in kæm Uhgîn, kæn Uhgîn otæpanos-ipinæ kæm ik.”

²³ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Ræham kaka otæpanæmegæh min.”

²⁴ Mata tæmæ, “Io ekitun mæmæ Lasaros otæpanæmegæh min e Namnun Nian, itæm netæmim rafin kæmotimis okotaiir-pa min.” §

²⁵ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Io u, io Næukæti Naiir-pa Minæn e Nimisæn, kæn io min, io Næukæti Næmegæhæn. Etæmim itæm in otahatætæ lak, nat ærnapin mæmæ in tænimis, mæto in otæmegæh min.

§ 11:6: Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol næhlan in tætasahgin minu lan mæmæ Lasaros otimis paupæn, mæto-inun in otol nahatætæn ræhalal tæskasik min nian in otol Lasaros tinæmegæh min e nimisæn. Ðplan-tu ves 14-15. * 11:9: Jon 8:12; 9:5 † 11:11: Nimisæn ræha netæm kotahatætæ e Iesu in tahmen æm mæmæ kæmotapil ælu-ælu æm mæto-inu ilat kæmotos næmegæhæn lilin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18 ‡ 11:20: Luk 10:38-42 § 11:24: Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wæk 24:15

²⁶ Kæn etæmim itæm tatæmegæh kæn mætahatætæ lak,* in okol tæsimis agin-æhæn nian kit ne.† ?Nækatahatætæ e næghatæn u ræhak?”

²⁷ Mata tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Əwæh, Iæræmæ. Io enatahatætæ lam, mæmæ ik Kristo itæm Uhgîn tæmæn mæmæ otahl-ipa. Ik Næti Uhgîn. Ik u inun, aupæn netæmim kæmoatæn mæmæ ik onæpanuwa e nætueintæn.”

Iesu tæmasæk

²⁸ Nian Mata tinæn rækis næghatæn u, kæn muwin mæmæ otæn-ipæn kæm pian Meri tuwa. Tæmuwin kæn masiwæn-in-pæn e matælgîn mæmæ, “Iægætun‡ tînuwa rækis. Tolkeike mæmæ otæplan ik.”

²⁹ Kæn nian Meri tæmæto næghatæn u, tæmætul uæhai æm, matuwîn mæmæ otæplan Iesu.

³⁰ Iesu in tæsuwamæn æh latuænu, in tatætul æh-ikin Mata tæmuwin ikin mehm.

³¹ Kæn nian netæm Isrel min u itæm kæmoatæpælæh imæ ilat Meri, moatilæs-ipær ræhan nætælgæn, kæmotæplan in tæmætul uæhai æm matuwîn ihluæ, kæn ilat kotuarisig-in. Nikilat tæht mæmæ tatuwin e suwit, otasæk.

³² Meri tæmîet-aræpæn u ikin Iesu tatætul ikin, kæn nian tæmæplan Iesu, in tæmisin nulîn mæn-ipæn kæm in mæmæ, “Etæm-iasol, okæmæ ik næmætætig ikin-u, kæn okol ræhak kaka tæsimisæn.”

³³ Nian Iesu tæmæplan mæmæ pætæn u ne netæmim min un ilat min koatasæk, in tæmæto tærat pik, nîkin tîfim.

³⁴ Kæn in tæmætæpæh olat mæmæ, “?Næmotitænîm hiæ?”

Kæn ilat kæmotæn-ipæn kæm in mæmæ, “Etæm-iasol, wa-tu mæplan.”

³⁵ Iesu, nahwi næmtin tæmaiæh. §

³⁶ Kæn netæm Isrel min u, ilat kotæmæ, “Ei, netæmim. !In tæmolkeike pik agin-æh suah u taprækis!”

³⁷ Mæto ilat neen min koatæn mæmæ, “Suah æh in æh aupæn, tæmol-wir iganæmtin æpis. ?Kæn tæhrol mæsæn-iæhauæn Lasaros mæmæ tæsimisæn?”

Iesu tæmosmegæh min Lasaros

³⁸ Kæn Iesu tæmæto min tærat pik, kæn in tæmuwin æpæh e suwit. Ilat kæmotitænîm Lasaros æpæh e nîpæg kæpiel kit, kæn motilæs-ipæn min kæpiel kit min motahtosisig-in-pæn nîpæg kæpiel lan.

³⁹ Kæn Iesu tæn-ipæn mæmæ, “Otahwin rækis-tu kæpiel.”

Kæn Mata u, wini Lasaros, tæn-ipæn kæm Iesu mæmæ, “Etæm-iasol, in tinæpien rækis. Kæmitænîm tînos nian kuwit rækis.”

⁴⁰ Mæto Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Tæhrol? ?Ik ninaluin mæmæ emæn-ipinæ rækis kæm ik mæmæ okæmæ nakahatætæ lak kæn onækæplan næsanænæn asol ne nepætæn æhag-æhag ræha Uhgîn?”

⁴¹ Tol næhlan, ilat kæmotahwin rækis kæpiel. Kæn Iesu tæmuag-pær kæn mæmæ, “Tata, io iatæn tagkiu kæm ik mæto-inu næmæto rækis ræhak næghatæn.

⁴² Kæn ekîtun mæmæ e nian rafîn, natæto io. Mæto iatæn næghatæn u, o netæm min u, itæm koatætul titælau-in io, mæmæ ilat okotahatætæ mæmæ ik næmahl-ipa io.”*

⁴³ Kæn æmun, nian Iesu tinæn rækis næghatæn u, in tæmaun æfæmæh mæmæ, “! Lasaros, ætul mîet!”

⁴⁴ Kæn Lasaros tæmætul mîet, matæmik mætmætig æm nîmæhan min u itæm kæmælis ætain nelmin ne nelkin ne nîganæmtin ne lan. Kæn Iesu tæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Otîkis rækis nîmæhan min æh, pæs in taliwæk.”

* 11:26: Jon 3:15 † 11:26: Mat 25:46 ‡ 11:28: Jon 13:13 § 11:35: Luk 19:41 * 11:42: Jon 3:17

*Netəm-iasol min rəha Isrel kəmotegəs-in suatip məmə okotoh Iesu
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2;*

Luk 22:1-2)

⁴⁵ Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motehm natimnat min u itəm Iesu təmöl, ilat tepət kəmotahatətə lan.

⁴⁶ Məto ilat min neen kəmotuwın o Farisi min, kən motən-iarəp kəm ilat rafın natimnat min itəm Iesu təmöl.

⁴⁷ Kən o nat u, Farisi min u ne pris asol min ilat kəmotaskəlim nuəfiminən asol kit rəhalat, kən ilat kəmotən kəm ilat min məmə, “? Okotəhrol nulan? Suah əh tınatol nəmtətin tepət.

⁴⁸ Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafın okotahatətə lan, kən netəm Rom ilat okotuwa motərəkin Nīmə Rəha Uhgın ne kantri rəhatat kən motos-irəkis ilau e nelmitat.”

⁴⁹ Kən ilat kit u, nərgin u Kaefas, in pris asol agin e nup əh. Tol nulan, in təmən məmə, “Itəmat nəkotəruru agin-əh nat u.

⁵⁰ ? Təhrol itəmat nəsotitunən? ? Itəmat nəsotitunən məmə təwir məsin otəmat məmə etəmim kitiah əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə kantri apiapia otimis?”†

⁵¹ Nian in tınən nəghatən u, in təməsən atipən e nətəligən əm rəhan. In pris asol agin e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmosipən kəm in. Kən in təmən məmə Iesu in otimis o nosmegəhən netəm Isrel.‡

⁵² Kən məto rəhan nımısən, sənəmə o nosmegəhən netəm Isrel əm, məto o nosmegəh minən nenəti Uhgın min itəm kotan atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiah əm.§

⁵³ Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in məmə okotəkəike kegəs-in suatip kit o nohamnuən Iesu.

⁵⁴ Kən o nat u, Iesu təsəliwək-arəp minən ikin min e Jutia, in təmagim ikin-u, muwın əpəh e taon kit, nərgin u Efraim. Taon u, in iuəhkır əm o ikin taruən-aruən ikin. Kən in mətatig ikin əh, ilat rəhan min netəmim.

Netəmim kəmoatol əpen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

⁵⁵ Tınatuwa iuəhkır o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən netəmim tepət kınəotiet ikin pisin pisin min mınəotuwa Jerusalem məmə okotol natimnat min məmə ilat okotarətuəh† e niganəmti Uhgın, paupən un, məpanotuwın e lafet əh.

⁵⁶ Kən netəm min əh kınəotegəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfimin e Nīmə Rəha Uhgın, kınəotətapəh-ətapəh olat min məmə, “?Kəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?”

⁵⁷ Məto e nian əh, pris asol min ne Farisi min kəmotələhəu nəghatən kit, məmə okəmə etəmim kit titun ikin Iesu tətətig ikin, in otəkəike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mopael min kotuwın motaskəlim.

12

*Meri təmau nelki Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)*

† 11:50: Jon 18:14 ‡ 11:51: Kaiəfas tolkeike məmə okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikeən məmə netəm Rom okotərəkin kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nipahrienən lan, məto in tururu nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nipətin tətəgətin məmə Iesu otəkəike mımıs məmə Uhgın otəsolən nalpinən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfagə rat min. § 11:52: Aes 49:6; Jon 10:16 * 11:55: Eks 12:13,23,27 † 11:55: Okotarətuəh, nipətin un, məmə ilat okotafəl wir ilat min, məto-inu ilat kotitun məmə ilat kotamkimik e niganəmti Uhgın.

¹ Nian sikis əh-ikin tətətiḡ əh kəpənan e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tinitəliḡ-pa min Petani, imə Lasaros ikin. Suah u inu, Iesu in təmol in təmegəh min.

² Kən netəmim ikin-u, kəmotol nagwənan kit rəha Iesu. Kən Mata in tos nagwənan, muwa.* Kən Lasaros min əh-ikin e nagwənan əh, ilat Iesu ne, koatəmahl-pən, moatagwən.†

³ Kən Meri təmos senta kit tətər e nuwigḡ nat, muwa. Senta u, kəmol e noki nato.‡ Senta əh, nəmiəwin təwir, kən nəmtin tiəkis. Kən in təmau nelki Iesu e senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwi senta u, təmirəfin nipəḡnoa nimə.§

⁴ Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, suah un uarisig otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimḡ min, in təməhai ron. In təmən məmə,

⁵ “?Ik nəkəruru nol-salim-in senta u, mos məni lan, kən mos-ipən kəm ian-rat min? Senta u, in tahmen e tri-hanrit tenarius.*

⁶ In təmən nəhlan, məto sənəmə in tatol nat aḡin e ian-rat min, məto in təmən əm, məto-inu in iakləh. In tatos kətim rəha məni rəhalat, kən nian neen, in tətakləh-in.

⁷ Məto Iesu təmə, “Əpəs-tu pətan u. Sərəkinən rəhan nətəliḡən. In təmatələhəu wir senta u, məmə otəu nipətik, o nian əh itəm okitənim io lan.

⁸ Ian rat min, nian rafin itəmat min ilat nəkotatig.† Məto io, okol esatigən nian rafin kitat min itəmat.”

Pris asol min kəmotegəs-in min suatip o nohamnuən Lasaros

⁹ Kən nian nimanin netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətətiḡ latuənu Petani, kən ilat kinoatuwa ikin. Kəsotuwa əmən məmə okotehm Iesu, məto ilat kotuwa min məmə okotəplan-tu Lasaros u təmimis, kən Iesu tol min təmegəh.‡

¹⁰ Kən əmun, pris asol min, kəmotegəhan-in min məmə okəkəike kohamnu min Lasaros,

¹¹ məto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros təməmegəh min, kən ilat kəmotəhatətə e Iesu, kən minotapəs rəhalat netəm-iasol min.

Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmə in kig

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Kəmən lawigin, nimanin netəmim itəm kəmoatuwa Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən, kəmotəto məmə Iesu tətəliwək minatuwa e taon.

¹³ Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmik nat kit tahmen e nimali nəmil§ moatuwin mə okotəplan Iesu. Kən moatagət əfəməh moatən məmə, “!Hosana!”*

!Iərəməra Uḡin tətətiḡ ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!

!Iərəməra Uḡin tətətiḡ ilau Kig u rəha netəm Isrel!”†

¹⁴ Kən Iesu təməplan nəti togki kit, kən tasuə lan maliwək matuwin. Natimnat min u, Naəa Rəha Uḡin tinəmən rəkis məmə,

* **12:2:** Luk 10:38-42 † **12:2:** Nipahrienən məmə ilat kəsotəpələhən motagwən. Məto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəpil motisin-pən nuwələmilat e tepil, kətagwən. ‡ **12:3:** Nato in nat kit nəmiəwin tətəpien wir, tahmen e nigpis. § **12:3:** Mak 14:3 * **12:5:** Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosaon watu.” † **12:8:** Dut 15:11 ‡ **12:9:** Jon 11:43,44 § **12:13:** Nimali nəmil u in nəmtətin rəha nəptən rəhalat ne nol winən e tikimḡ min rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturin-urin nimali nəmil məto-inu nikilat tətəht məmə Iesu in Kristo, kən in tinuwa məmə otəmki-rəkis ilat e nərəməgəhan rəha netəm Rom. * **12:13:** Nəghatən u, “Hosana,” nipətən suatip in “Asitu, Uḡin, osmegəh itimat,” məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlin əm nipətən məmə, “!Ənwiwi Uḡin!” Ves u ilat koatən, in təmisi-pən e Sam 118:25-26. † **12:13:** Jon 1:49

15 “Netəm Saeon,‡ itəmat sotəginən.
!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa,
in titasuə e nəti togki maliwək matuwa!”§

16 E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruuru nipəti nat u. Məto uarisig, nian Iesu tinəmegəh min e nimisən, kən Uhgın tinol əp rəkis nepətan rəha Iesu, kən nikilat təpanəht məmə aupən, kəmətə rəkis nəghatən lan e Naoa Rəha Uhgın, kənu netəmim kinotol nəghatən min əh tinuwa minol nipahrienən lan.

17 E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nipəg kəpiel məmegəh min, nimanin netəmim tēpət kəmotatig ilat əh-ikin. Kən ilat əh kəmotətul-arəp minotən-iarəp natimnat min u in təmol.

18 Tol nəhlan, netəmim tēpət kəmotuwa məmə okotəplan Iesu, məto-inu koatəto məmə in təmol nəmtəin əh.

19 Kən Farisi min kinoatən-ən kəm ilat min məmə, “!Otəplan-tu, okol kitat kəsotol agin-əhən nat kit. Roiu əh, netəmim rafin e nətuounən kinoatuarisig-in!”

Netəm Kris neen kəmotolkeike məmə okotəplan Iesu

20 Kən nian netəmim kəmotuwın Jerusalem məmə okotəfak e nian rəha lafet u, kən netəm Kris neen min əh-ikin ilat min, kəmoatəfak.

21 Netəm Kris min u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm Petsaeta əpəh Kalili. Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iakotolkeike məmə ekotəplan Iesu.”

22 Kən Filip tətul muwın mən-ipən kəm Antru, kən ilau kəmian muən-ipən kəm Iesu.

23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, Nəti Etəmim, rəhan nian tinuwa rəkis, məmə Uhgın otol əp rəhan nepətan əhag-əhag.

24 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim otəkəike mitənim nikuti nat e nisip kən otimis. Okəmə təsimisən, kən okol təsəwiən kən məsoeən. Məto okəmə otimis, kən otə-in noan tēpət, tēpət.*

25 Etəm nikin tatəht pik rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otəmkarəpən-in. Məto etəmim itəm nikin təsəht pikən nəhlan rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otaskəlim wir nəmegəhən rəhan o nəmegəhən lilin.†

26 Etəm tolkeike məmə otol wək rəhak, in otəkəike muarisig-in io,‡ kən okəmə ikin pəhruən io ekatig ikin, kən in min, in otatig ikin-u.§ Kən etəm tatol wək rəhak, Tata Uhgın otisiai-in.”

Iesu təməghat-in nimisən rəhan

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, nikik titəhmə pik.* ? Oekahrol min-nulan? Okol esənən məmə, “Tata, ohrəkis nəhməən itəm tatuwa ron io.’ Natimnat u inu, io emuwa ron.

28 Tata, ik os-ipər atip nərgəm.”

Kən əmun, roiu agin-əh, ilat kəmotəto nəwian kit təmisi-pən e neai tatən məmə, “Io eniləs-ipər rəkis nərgək, kən roiu əh, oekiləs-ipər min.”

29 Kən netəmim itəm kəmotətul iuəhkır ron kəmotəto nəwian əh, kən ilat neen kotəmə, “!Netəmim! ?Naka u? ?Kaluəluə kit, o?” Məto neen kotəmə, “Nagelo kit əh tatəghat kəm in.”

‡ 12:15: Jerusalem u, kəmotəun-in min məmə Saeon, məto-inun nərgin əh rəha nitot kit itəm kəmiləkın-pər taon lan. Saeon u, in nərgi Jerusalem kit min. § 12:15: Sek 9:9 * 12:24: 1 Korin 15:36 † 12:25: Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15 ‡ 12:26: Mat 10:38; Luk 14:27 § 12:26: Jon 14:3; 17:24 * 12:27: Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21

³⁰ Mæto Iesu tən-ipən kəm ilat məmæ, “Nəwian u, təməsuwamən məmæ io ekato. Mæto təmuwa məmæ itamat onəkotəto.†

³¹ Roiu əh tīnol nian itəm Uhgīn otakil nolən rəha netəmim e nətueintən. Roiu əh, in otoh-iahau nəsanənən rəha Setan,‡ İərəmərə rəha nətueintən u. §

³² Nian katiləs-ipər io ilis, * kən io oekiuw-pa netəmim rafin kotuwa ron io.”†

³³ E nəghatən u, in tīnuhapik e nīmīsən rəhan.‡

³⁴ Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in motən məmæ, “İtimat enotəto rəkis e Lou rəhatat, məmæ nian Kristo itəm Uhgīn təmən məmæ otahl-ipa tuwa, in otətətig līlīn əm, matuwīn namnun tīkə. § ?Təhrol ik nakatən məmæ netəmim okotəkəike motiləs-ipər Nəti Etəmim? ?Məto Nəti Etəmim u, in pah?”

³⁵ Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmæ, “Nəhag-əhagən u, tətətig otəmat o nian təkəku əm. Kən nian nəhag-əhagən u tətətig otəmat, itəmat nəkotəkəike motaliwək lan. Okəmə kəpə, kən napinəpən otirəfin itamat. Kən etəmim itəm tətəliwək e napinəpən, in təruru ikīn in tətuwīn ikīn.

³⁶ Nian nəhag-əhagən u tətətig əh otəmat, itəmat nəkotəkəike motahatətə e nəhag-əhagən u məmæ itəmat nakotuwa nenəti nəhag-əhagən.”*

Netəm Isrel ilat kəməsotahətəən e Iesu

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u kəm ilat, kən magīm mapəs ilat muwīn mətəhluaiğ.

³⁷ Nat əpnəpin məmæ in tīnol rəkis nəmtətin tēpət e niganəmti netəm Isrel, məto ilat kəsotahətətəən lan.

³⁸ İen rəha Uhgīn u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat nolən. Kən nat u təmuwa məmæ otol nəghatən rəhan tuwa mol nīpahriənən lan. In təmən məmæ,

“?İərəmərə, pah otahətətə e nəghatən rəhatimat?

?Ekoatən-iarəp, kən pah otahətətə lan?

?Kən İərəmərə otol əp kəm pah nahgīn itəm təsanən pik o nosmegəhən?”†

³⁹ Kənu ilat kotəruru nahətətəən lan məto-inu tahmen-pən əm məmæ Aesea təmən-iarəp mīn aupən məmæ,

⁴⁰ “In təmöl ilat məmæ niganəmtilat otəpis.

Okəmə təsəpīsən, kən ilat okotəplan nat kən motitun.

Kən in tīnahtosig-in rəkis nīkilat.

Okəmə təsolən, kən ilat okotenatig kən motitun nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motahətətə lak, ekol nəmegəhən rəhalat tuwiwi mīn.”‡

⁴¹ İen rəha Uhgīn, Aesea u aupən, təmən nulan məto-inun in təməplan nəpətən əhag-əhag rəha Iesu, kən tol nəhlan, in tatəghat-in. §

⁴² Kən məto, netəm-iasol mīn tēpət məsīn, ilat mīn kəmotahətətə e Iesu. Məto ilat koatəgīn nən-iarəpən məmæ ilat kəmotahətətə lan, məto-inun koatəgīn Farisi mīn məmæ okotahl-iarəp ilat e nīmə rəha nuəfīmīnən,

† **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31:** Nat əpnəpin məmæ nīmīsən rəha Iesu təmol məmæ okəm-naka Setan təmol wīn, məto nīpahriənən məmæ in təsol wīnən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nol Əpən 12:8-9. § **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 * **12:32:** E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katiləs-ipər io ilis” nian tēpət. Kən in nīpətīn kəiu. Nian tatən “katiləs-ipər io ilis,” nīpətīn kit in tatəghat-in nīmīsən rəha Iesu e nig kəməluau. Kən nīpətīn kit mīn, e nig kəməluau əh, in tatəgətun nəwīrən əsol ne nəpətən əsol rəha Iesu. † **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28 ‡ **12:33:** Fil 2:8-9;

1 Tim 3:16; Hip 1:3 § **12:34:** Netəmim nīkilat tatəht ves mīn əh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nīkilat təsəhtən ves mīn itəm koatən məmæ Kristo in otaupən mīmīs. * **12:36:** Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5 † **12:38:** Aes 53:1; Rom 10:16 ‡ **12:40:**

Aes 6:10 § **12:41:** Aes 6:1-4

⁴³ mæto-inu netəm iasol min u, ilat kotalkeike pik mæmæ netəmim okotənwiwi ilat, taprækis-in mæmæ Uhgîn nikin otagian olat.

Nəghatən rəha Iesu titun nakilən nolən rəha netəmim

⁴⁴ Kən Iesu tæmagət əfəmäh mæmæ, “Etəmim itəm tətahatətə lak, sənəmæ tətahatətə pisin əm lak, mæto tətahatətə min e Uhgîn itəm təmahl-ipa io.

⁴⁵ Kən etəmim u itəm tæmæplan io, sənəmæ tæmæplan əm io. In tæmæplan min Uhgîn u tæmahl-ipa io.*

⁴⁶ Io u nəhag-əhagən.† Emuwa e nətueintən u, mæmæ etəmim itəm otahatətə lak, otəsatiğən e năpinəpən.

⁴⁷ Etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, məsolən, okol esən-iarəpən rəhan nalpınən, mæto-inun eməsuwamən e nətueintən u mæmæ ekən-iarəp nalpınən rəha netəmim. Mæto emuwa mæmæ ekosmegəh ilat.‡

⁴⁸ Mæto etəmim itəm tatəuhlin-pa mantaan kəm io, məsosən rəhak nəghatən, nat kit əh-ikin tətatiğ mæmæ in otən-iarəp rəhan nalpınən. O Namnun Nian, nəghatən min u rəhak, ilat okotən-iarəp nalpınən rəhan.§

⁴⁹ Tol nəhlan mæto-inu nəghatən min u, sənəmæ rəhak pisin əm, mæto Tata Uhgîn u tæmahl-ipa io, kən in tæmən mæmæ ekəkəike muwin mən nəhlan, kən mol nəhlan.*

⁵⁰ Kən io enəmitun rækis mæmæ nəghatən min u, itəm in tæmən-ipa kəm io, nəmegəhən lilin tətatiğ lan. Kən tol nəhlan, nəghatən min u iakatən ilat, Tata Uhgîn tæmən-ipa kən mægətun io elat, mæmæ ekən mihin.”

13

Iesu tæmau nelki rəhan netəmim

¹ Tinuwa mætoarus nian netəm Isrel kotal lafet lan, lafet rəha Nuhəgego-inən, kən Iesu tinitun mæmæ rəhan nian tinuwa rækis mæmæ otiet e nətueintən u, muwin mehm Tata Uhgîn.* Nian rafin in tæmatolkeike pik rəhan netəmim u kotatiğ e nətueintən, kən mæto roiu in tatəgətun əsas rəhan nolkeikeən rafin kəm ilat.

² Tinehnaipən, Iesu ne rəhan netəmim min kəmoatagwən, kən Setan tinatos-ipən os-ipən rækis kəm Jutas Iskariot, nəti Saimon, mæmæ in otosalim-in Iesu tuwin e nelmi tikimir min rəhan.

³ Iesu tæmitun mæmæ Tata Uhgîn tæmələhəu-pən rækis natimnat rafin u e nelmin,† kən tinitun min mæmæ in tæmisi-pən o Uhgîn, kən in otəpanitəliğ-pən min o Uhgîn.

⁴ Tol nəhlan, in tæmətul, kən mapeğ rækis rəhan sot asol, kən mətəut-in tawil kit.

⁵ Kən miləs pesin kit, mətəu-pən nəhau lan, kən əmun mətəuoun mətəu nelki rəhan min netəmim, kən mətəfəl e tawil, tawil u itəm in tatətəut-in.

⁶ Tæmol mihin, muwin e Saimon Pita, kən Pita tən-ipən kəm in mæmæ, “? İəramərə, təhrol? Təsəwirən mæmæ ik onakau nelkək.”

⁷ Mæto Iesu tən-ipən kəm in mæmæ, “Roiu ik nəkəruru nıpəti nat u io iatol, mæto uarisig un, onəpanitun nıpətin.”

⁸ Kən Pita tən-ipən kəm in mæmæ, “Okol nəsauən nelkək nian kit ne.”

Mæto Iesu tæmə, “Okəmæ ekəsəuən nelkəm, kən okol ik nəkəsəuwamən mol rəhak etəmim.”

⁹ Kən Saimon Pita tæmən-ipən kəm in mæmæ, “!İəramərə, okəmæ tol nəhlan, kən onəsəuən əm nelkək, mæto onakau min nelmək ne rəhk-kəp!”

* 12:45: Jon 14:8-9 † 12:46: Jon 1:4 ‡ 12:47: Jon 3:17 § 12:48: Jon 5:45 * 12:49: Jon 14:31

* 13:1: Jon 16:28 † 13:3: Mat 28:18

¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “!Kəp! Etəm un tinaig rəkis, in tinəruən rəkis, tinahmen. Təwir əm məmә okəsau minən nipətın; məto io oekəike mau min əm nelkin. Itəmat ninotəruən rəkis. Məto sənəmә itəmat rafin agin-əh.”[‡]

¹¹ Iesu tinitun rəkis məmә ilat pah un oteghəhan-in-pən in e nelmi rəhan tikimır min. Tol nəhlan, kən in tən məmә, “Sənəmә itəmat rafin agin-əh.”

¹² Nian Iesu tinəu rəkis nelki rəhan netəmim min, kən muwin min e rəhan nəpən, kən muwin min məpələh e nəmeen e tepil. Kən əmun mətapəh olat məmә, “? Itəmat nəkotitun nıpəti nat u emol roiu agin etəmat? ¹³ Itəmat nəkotəun-in io məmә ləgətun ne lərəməərə, kən tətətip əm nulan, məto-inun nıpəhrienən məmә io u, rəhatəmat ləgətun ne rəhatəmat lərəməərə.

¹⁴ “Məto-inu io, io u rəhatəmat lərəməərə ne io ləgətun rəhatəmat, kənu io ekau nelkitəmat, kənu itəmat min, onəkotəu nelkitəmat min. §

¹⁵ Io emol məgətun itəmat lan, məmә itəmat onəkotol nolən kitiah əm, məmә inu, emol mihin etəmat.

¹⁶ Nıpəhrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmә, iolwək kit, in təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol, kənu iahl-ipən in təsaprəkis-inən etəm titəhləpis.*

¹⁷ Roiu əh, itəmat nəkotitun wir natimnat min u. Kən o nat u, okəmә nəkoətol nulan, kən itəmat onəkotos nəwıwıən o Uhgın.†

¹⁸ “Io esənən itəmat rafin.‡ Io ekıtun wir itəmat min un itəm io emıtəpun itəmat. § Məto nəghatən u rəha Naə Rəha Uhgın, otəkəike muwa mol nıpəhrienən lan. Nəghatən u tatən məmә, ‘Etəmim u, əupən itimlau ematugwən kələh e plet kitiah, məto roiu, in tinəuhlin rəhan nətəligən, minatol noa kəm io.’*[‡]

¹⁹ Io iatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian okəsələn əh. Məto nian okətol, kən itəmat onəkotəhatətə lak, məmә Io u inu.†

²⁰ Nıpəhrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmә, etəmim pah itəm tatos rəhak iahləpis kən nıkin tagien ron, təhmen-pən əm məmә in tatos min io, kən nıkin tagien ron io. Kənu etəmim itəm tatos wir io, kən nıkin tagien ron io, təhmen-pən əm məmә in tatos wir min rəhak Tata, kən nıkin tagien ron.”[‡]

Iesu təmən-iarəp məmә Jutas in oteghəhan-in-pən in e nelmi tikimır min

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21;

Luk 22:21-23)

²¹ Nian Iesu tinən-iarəp rəkis nəghatən əh, kən nıkin təməfigəm pik, kən in təmə, “Nıpəhrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmә, itəmat kit u ikin-u, oteghəhan-in-pən io e nelmi tikimır min rəhak.”

²² Kən rəhan netəmim min kəmotətag-pən motəplan ilat min. Nikilat natəht məmә kəruru məmә in tatən pah.

²³ Kən ilat kit u itəm Iesu in tolkeike pik, § in tatəmahl* iuəhkır əm o Iesu.

²⁴ Kən Saimon Pita, in təmasgəwin-pən anion kəm in məmә, “Ətapəh-tu ron, məmә etəmim pah əh in tatən.”

²⁵ Kən suah əh təmiəu-iəu muwa iuəhkır o Iesu, kən mətapəh ron məmә, “? lərəməərə, pah un nakatən?”

‡ 13:10: Jon 13:18 § 13:14: 1 Pita 5:5 * 13:16: Luk 6:40 † 13:17: Mat 7:24,25; Luk 11:28;

Jem 1:25 ‡ 13:18: Jon 13:10 § 13:18: Jon 15:16 * 13:18: Sam 41:9 † 13:19: “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ 13:20: Mat 10:40; Jon 17:18 § 13:23: Etəmim itəm naəu u tatən, in Jon u itəm tətəpil iuəhkır o Iesu. In u, itəm Iesu tolkeike pik, məto in təməte naəu u, kən məsənən nərgin.

* 13:23: E nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəmahl nəhlan moətagwən.

²⁶ Kæn Iesu tæmæ, “Io ekæmkas pîret mæsin, kænu meer-pæn e sup, kæn mos-ipæn kæm in, kænu suah u, inun.” Kæn æmun, in tæmæmkas pîret kit, meer-pæn e sup, kæn mos-ipæn kæm Jutas, næti Saimon Iskariot.

²⁷ Kæn Jutas tæmos pîret un. Kæn Setan tinalpin ræhan nætelligæn.

Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Nat u nakæmæ nakol, uwîn uæhai æm mol.”^{†‡}

²⁸ Netæmim min un ræha Iesu itæm kotæmæhl titælau e tepîl moatagwæn, ilat kæsotitunæn mæmæ Iesu tæmæn-ipæn næghatæn u kæm in o naka.

²⁹ Jutas in titahtu kætim ræha mæni ræhalat, kæn ilat neen nikilat tæht mæmæ Iesu tæmæn-ipæn kæm in mæmæ otuwîn mos-næmtin nagwænæn neen nigilat o lafet, o okæm-naka tatuwîn otos-ipæn mæni neen kæm ian-rat min.[§]

³⁰ Kæn nian Jutas tæmos rækis pîret u, tæmætul miet uæhai æm. Kæn tinapinæp rækis.*

Iesu tæmæn næghatæn wi kit mæmæ okotol

³¹ Nian Jutas tiniet rækis, kæn Iesu tæmæ, “Roiu æh, Uhgîn tinatilæs-ipær nærgi Næti Etæmim,[†] kæn Næti Etæmim tinatilæs-ipær nærgi Uhgîn.

³² Mæto nian Næti Etæmim tinol æp rækis nepætæn ræha Uhgîn, kæn Uhgîn atip æm in otol æp min nepætæn ræha Næti Etæmim. Kæn in otol æm huæ roiu æm.[‡]

³³ “Nenætik min, okol esatigæn tuwæh kitat min itæmat. Kæn itæmat onæpanotegæs-in io, mæto io iakatæn min æm næghatæn kitæh æm kæm itæmat u-roiu, itæm ematæn-ipæn kæm netæm-iasol min ræha Isrel aupæn. Ematæn-ipæn kæm ilat mæmæ, ‘Ikin æh ekatuwîn ikin, itæmat nækotæruuru nuwînæn ikin.’[§]

³⁴ “Io iatæn-ipinæ næghatæn wi kit kæm itæmat mæmæ nækotækæike moatol.* Itæmat nækotækæike motolkeike itæmat min.[†] Tahmen-pæn æm mæmæ io emolkeike mihin itæmat, kænu e nolæn kitæh æm, itæmat nækotækæike motolkeike itæmat min.[‡]

³⁵ Kæn okæmæ nakolkeike nulan itæmat min, kæn netæmim rafin okotitun mæmæ itæmat ræhak min netæmim.”[§]

Iesu tæmæn-iaræp mæmæ Pita otæpanæn mæmæ in tæruuru Iesu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31;

Luk 22:31-34)

³⁶ Kæn Saimon Pita tætapæh ron mæmæ, “?Iæramæra, ik onækuwîn hiæ?”

Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “Ikin æh io ekatuwîn ikin, ik nækæruuru nætau-pa-mæn io roiu, mæto uarisig un, onæpanuwa.”*

³⁷ Kæn Pita tætapæh ron mæmæ, “?Iæramæra, oekæsætæu-pænæn ik u-roiu o naka? Io, nikik tagien æm mæmæ ekimis ron ik.”

³⁸ Kæn Iesu tæn-ipæn kæm in mæmæ, “?Ik nakæmæ nikim tagien æm mæmæ onakimis ron io? Nipahrienæn agin u iatæn kæm ik mæmæ, mænig otæsimnænæn æh, kæn ik onakæn mau kisil mæmæ nækæruuru io.”[†]

14

Iesu in Suatip o nuwînæn o Tata Uhgîn

¹ Kæn Iesu tæmæn-ipæn kæm ilat mæmæ, “Nikitæmat tæsahmæn. Itæmat nækotækæike motahatætæ e Uhgîn,* kæn motahatætæ min lak.

[†] 13:27: Luk 22:3   [‡] 13:27: Setan: ðplan e tiksonari.   [§] 13:29: Jon 12:5-6   * 13:30: Luk 22:53

[†] 13:31: Jon 12:23   [‡] 13:32: Jon 17:1-5   [§] 13:33: Jon 7:33-34   * 13:34: Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11;

3:11   [†] 13:34: Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22   [‡] 13:34: Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11   [§] 13:35: 1 Jon

3:14; 4:20   * 13:36: Jon 14:2   [†] 13:38: Jon 18:27   * 14:1: Sam 4:5

² E nimə rəha Tata rəhak, noan tepət əh-ikin. Nəghatən u in nīpahrienən. Okəmə təsol mihinan, okol enən-ipinə rəkis kəm itəmat. Roiu əh, io ekatuwin, ekol əpen-əpenə rəhatəmat.†

³ Kən məto-inu ekuwin mol apen-pena otəmat, kən io oepanitəlig-pa min mos itəmat nakotuwa moatətig kitat min io,‡ məmə itəmat onəkotətig ikin-u itəm io min iakətətig ikin.§

⁴ Ikin əh iakatuwin ikin, itəmat ninotitun rəkis suatip rəhan.”

⁵ Məto Tomas tən-ipən kəm in məmə, “Iərəməərə, itəmat ekotəruru ikin-un nakatuwin ikin. ?Ekotəhrol nulan motitun suatip tatuwin ikin əh?”

⁶ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u, * suatip ron.† Kən io un, nəukəti nīpahrienən,‡ kənu io un, nəukəti nəmegəhən.§ Etənim kit okol təsuwamən o rəhak Tata okəmə io ekəsosən in muwin.*

⁷ Okəmə nəmotitun io, kən nəmotitun min rəhak Tata.† Kən tol nəhlan, tətuoun roiu, ninotitun rəkis in, kən minotəplan.”

⁸ Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, “Iərəməərə, awi əgətuun-tu Tata Uhgın kəm itəmat. Nat əm u inu, itəmat ekotolkeike.”‡

⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Filip, io emətətig təfəməh kitat min itəmat. Məto ik nəkəruru əh io. Etənim itəm tatəplan io, in tatəplan Tata Uhgın.§ ?Təhrol ik nakatən məmə, ‘Awi, əgətuun Tata Uhgın kəm itəmat?’* ”

¹⁰ ?Ik nəsahətətəən məmə iakətig e Tata Uhgın, kənu Tata Uhgın tətətig lak?† Nəghatən min u iakətən kəm itəmat, sənəmə rəhak əm. Tata Uhgın u, nian rafin, tətətig lak, inun in tatol rəhan min u wək.

¹¹ Itəmat onəkotsike motahətətə lak nian io iatən məmə iakətətig e Tata Uhgın, kənu Tata Uhgın tətətig lak. Məto okəmə kəpə, təwir məmə nakotahətətə lak o nəfigəmən rəha nəmtətin min itəm ematol.‡

¹² Nīpahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etənim itəm tətəhatətə lak, in otol nolən wək min un itəm io ematol.§ Əwəh, in otol nolən wək tər təhmīn min taprəkis-in wək min un itəm io emol, məto-inun io oekatuwin o Tata Uhgın.

¹³ Io Nətin, kən okəmə nakoteasiə-in nat kit e nərgək, nat əpnəpin okəmə nakoteasiə-in nat naka, io epanol,* məmə wək u rəha Nətin otiləs-ipər nərgi Tata Uhgın.

¹⁴ Kən okəmə onəkoteasiə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io ekol.”

Iesu təmən məmə Narmīn Rəha Uhgın otuwa

¹⁵ Kən Iesu təməghat əh matuwin, matən məmə, “Okəmə itəmat nakotolkeike io, kənu itəmat onəkotol nəghatən rəhak.†

¹⁶ Kən io, oekəasiə o Tata Uhgın məmə in otahl-ipa Iasitu‡ kit min otəmat. Kən in otətətig lilin itəmat min.

¹⁷ Suah un inun, in Narmīn rəha Nīpahrienən.§ Netənim rəha nətueintən u, okol kəsotosən in e nīkilat,* məto-inu ilat kəsotəplanən in, motəruru in. Məto itəmat, nəkotitun in, məto-inun in tətətig itəmat min. Kən in otəpanatig e nīkitəmat.

† 14:2: Hip 11:16 ‡ 14:3: 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 § 14:3: Jon 12:26 * 14:6: Jon 6:35

† 14:6: Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ 14:6: Jon 1:14 § 14:6: Jon 1:4 * 14:6: Wək 4:12 † 14:7: Jon

1:18; 1 Jon 2:23 ‡ 14:8: Eks 33:18 § 14:9: Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15;

Hip 1:3 * 14:9: Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † 14:10: Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ 14:11: Jon

5:36; 10:38 § 14:12: Luk 10:17 * 14:13: Mat 7:7 † 14:15: Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24;

5:3; 2 Jon 6 ‡ 14:16: Jon 14:26; 15:26; 16:7 § 14:17: Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 * 14:17: 1

Korin 2:14

18 “Nian io ekiet etamat, okol esapəsən itamat nəkotatig pişin əm, tahmen e suakəlh. Io epanitəlig-pa min otamat.

19 Otəsuwəhən, netəmim rəha nətueintən u ilat okəsotəplanən io. Məto itamat onəpanotəplan io.† Kən məto-inun io epanəmegəh, itamat min onəpanotəmegəh.‡

20 O nian rəha natimnat min u, kən itamat onəkotitun məmə iakətətig e rəhak Tata.§ Kən itamat nəkotatig lak, kənu io ekətətig etamat.

21 “Etəmim itəm təmos wir nəghatən rəhak, kən matol, etəmim u inun in tolkeike io. Kən etəmim itəm tolkeike io, rəhak Tata in otolkeike min in.* Kən io min oekolkeike in. Kən io oekol əp io kəm in, məmə in otitun əsas io.”

22 Kən Jutas u, (sənəmə Jutas Iskariot, məto iahunin kit), in təmətapəh ron məmə, “?İərəməə, ik onakahrol nulan kən mol əp ik kəm itimat əm, məto onəsol əpən ik kəm netəmim rəha nətueintən?”†

23 Məto İesu tən-ipən kəm in məmə, “Etəmim itəm tolkeike io, in otatol nəwiak, kənu rəhak Tata in otolkeike in. Kənu io ne rəhak Tata, itimlau ekuəia mətuatig itiməhal min. Kən itimlau ekioal imatimlau əh-ikin.‡

24 Etəmim itəm təsolkeikən io, in təsolan nəwiak. Nəghatən min u itəm nəmotəto ematən, eməsən atipən ilat. Məto emos ilat o rəhak Tata itəm in təməhl-ipa io ekuwa.§

25 “Io iatən-iarəp nəghatən min u kəm itamat nian etatig əh kitat min itamat.

26 Məto Narmin Rəha Uhgın u, in İasitu, itəm Tata Uhgın otahl-ipa e nərgək, in otəgətun itamat e natimnat min rafin. Kən in otatol itamat məmə nikitəmat otatəht natimnat min u itəm iatən kəm itamat, məsotəluinən.*

27 “Roiu əh tınıəkir məmə io oekapəs itamat. Io iatəlhəu nəməlinuən rəhak tətətig otamat.† Kənu nəməlinuən u, itəm iakatos-ipinə, təsahmənen e nəməlinuən itəm nətueintən u tatos-ipinə. Itamat, nikitəmat təsahməən kən məsotəginən.

28 İtəmat nınəmotəto rəkis rəhak nəghatən, emən-ipinə kəm itamat məmə, ‘Io oepənəpəs itamat, məto uarisig, oepanitəlig-pa min otamat.’ Okəmə nəkotolkeike pəhrien io, kən nikitəmat otəgien əm məmə nəkotəplan io iakatuwin o rəhak Tata, məto-inu in ilis taprəkis-in io.

29 Io iatən-iarəp rəkis əm natimnat min u kəm itamat u-roiu, nian ilat kəsotolən əh, məmə nian ilat kinotuwa moatol nıpəhrien lan, kən itamat onəkotəhatətə lak.

30 Roiu əh, okol esəghatən təfəməh min kəm itamat, məto-inun Setan u iərəməə rəha nətueintən u,‡ in tınatuwa. In təsəsən nəsanənən məmə otol win lak.

31 Məto io iatol ətuatıp əm nəwia Tata Uhgın məmə netəmim rəha nətueintən okotitun məmə io ekolkeike in.§

“İtəla, pəs kotətul motəgin in-u, moatuwin.”

15

Iesu in tahmen e nəukət nig pəhrien

1 Kən İesu tatən məmə, “Io un,* io ekahmen e nokət nig pəhrien. Kən rəhak Tata in tahmen e etəmim itəm tatitəsilin nig u.† 2 Nəlmə nig min rafin itəm

† 14:19: Jon 16:16 ‡ 14:19: Jon 6:57 § 14:20: Jon 10:38; 17:21 * 14:21: Jon 16:27; 1 Jon 2:5 † 14:22: Wak 10:41 ‡ 14:23: Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol Əpan 21:3

§ 14:24: Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * 14:26: Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 † 14:27: Aes 9:6-7;

Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 ‡ 14:30: Jon 12:31 § 14:31: Jon 10:18; 12:49 * 15:1:

Jon 6:35 † 15:1: Aes 5:1-7

kəsotoeən, in tatəte rəkis ilat, kən nelmi nig min rafin u itəm koatōe, in tətəfal wir ilat, ‡ mēmə ilat okotōe-in noalat tepət. §

3 Itəmat nəkotahmen e nelmi nig u. Kən io enafəl wir rəkis itəmat e nəghatən min itəm iatən-ipinə kəm itəmat.*

4 Otəper-ipa lak, † kən io oekəper-ipən etəmat. Nelmi nig otəsoeən okəmā in təsəper-ipənən e nəukətin. E nolən kitiah əm, itəmat okol nəmegəhən rəhatəmat təsōe-inən noan okəmā nəsoətəper-ipamən lak. ‡

5 “Io u, io nokət nig. Kən itəmat nelmi nig min, nelmi nig min itəm koatətul-pən wir lak, moatəper-ipa. Nəmegəhən rəha etəmim itəm tatəper-ipa lak kən iatəper-ipən lan, in otōe-in noan tepət. Məto itəmat u, okəmā nəsoətəper-ipamən lak, okol nəsoələn nat kit. §

6 Okəmā etəmim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmi nig kit, itəm kinəra kin kən tinapə rəkis. Nelmi nig min tol nəhlan, kitun nəmikən kəra kin-pən e nigəm, kuwaan ətip.*

7 Okəmā itəmat nəkotəper-ipa lak, kən nəghatən min rəhak kotəper-ipən etəmat, nat naka itəmat nəkōtolkeike, nəkotitun neasiə-inən. Kən Uhgīn otōl kəm ik. †

8 Nian nəmegəhən rəhatəmat otōe-in noan tepət, ‡ nat əh in tatiləs-ipər nərgi rəhak Tata, kən e nolən u, tatəgətun mēmə itəmat rəhak min netəmim. §

9 “Tata Uhgīn in tolkeike pik io. E nolən kitiah əm, io ekolkeike mihin itəmat. Otəper-ipən e rəhak nolkeikēən.

10 Okəmā itəmat nəkoatol rəhak nəghatən,* kən onəkotəper-ipa e rəhak nolkeikēən, tahmen ətuatip əm mə inun io emol nəghatən min rəha Tata Uhgīn, kən iatəper-ipən e rəhan nolkeikēən.

11 Io ematən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat, mēmə nikitəmat otətagien, tahmen əm mēmə io nikik tətəgien. Kənu nikitəmat otəgien otəgien mərioah. †

12 Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən mēmə itəmat onəkōtolkeike itəmat min, tahmen əm mēmə io ekolkeike mihin itəmat. ‡

13 Suah kit tikə itəm tolkeike pik in kit taprəkis-in etəmim un itəm tətəgəhan-in rəhan nəmegəhən mēmə otosmegəh in min neen. §

14 Kən okəmā itəmat nəkotol natimnat min u iatən kəm itəmat, tatəgətun mēmə itəmat un, io min neen.

15 Io oesaun-in minən itəmat mēmə iolwək min rəhak, məto-inun etəm tatol wək, in təruru natimnat min itəm rəhan etəm-iasol tatol. Məto roiu əh, io ekaun-in itəmat, mēmə io min neen, məto-inun natimnat min rafin u itəm eməto o rəhak Tata, enən-iarəp rəkis kəm itəmat.*

16 Itəmat nəmasotitəpunən io, məto io emitəpun itəmat. † Kən io emələhəu-pən itəmat mēmə itəmat onəkōtuwin motol wək, kən wək rəhatəmat otōe-in noan. ‡ Kən noan un, in otətətig. Tol nəhlan, kən okəmā nəkoteasiə-in natimnat min kəm Tata Uhgīn e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat.

17 Iatos-ipinə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat onəkōtəike motolkeike itəmat min.” §

Netəmim rəha nətueintən, ilat koatətəhau netəmim rəha Iesu

‡ 15:2: Hip 12:5-11 § 15:2: Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 * 15:3: Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 † 15:4: Jon 6:56 ‡ 15:4: Əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56. § 15:5: Fil 4:13 * 15:6: Mat 3:10 † 15:7: Mat 7:7 ‡ 15:8: Kal 5:22-23 § 15:8: Jon 8:31 * 15:10: Jon 14:15 † 15:11: 1 Jon 1:4 ‡ 15:12: Jon 13:34 § 15:13: Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16 * 15:15: Jon 8:26 † 15:16: Jon 13:18 ‡ 15:16: Jon 15:5 § 15:17: Jon 15:12

18 Kæn Iesu tæn-ipæn mæmæ, “Okæmæ netæmim ræha nætueintæn u koatetæhau itæmat, nikitæmat otækæike muwæh mæmæ aupæn, ilat kæmotetæhau mihiñ io.*

19 Okæmæ itæmat netæmim ræha nætueintæn u, kæn netæmim ræha nætueintæn okotolkeike itæmat, mæto-inu ræhalat u itæmat. Mæto sænæmæ itæmat netæmim ræha nætueintæn u. Io enim itæpun rækis itæmat, kæn mos-irækis itæmat o nætueintæn. Kæn o nat u inu, netæmim ræha nætueintæn, kotetæhau itæmat.†

20 Nikitæmat otækæike matæht næghatæn u emæn-ipinæ rækis kæm itæmat mæmæ, ‘Iolwæk æm kit, tæsaprækis-inæn ræhan etæm-iasol.‡ Kæn mæto-inu netæm ræha nætueintæn u, ilat koatol tærat agin ron io, kæn tol næhlan, ilat okotol nolæn kitiah æm etæmat.§ Okæmæ ilat kæmotol ræhak næghatæn, kæn ilat okotol ræhatæmat næghatæn. Mæto ilat kæmæstol agin-æhæn ræhak næghatæn min.

21 Ilat okotol natimnat min nulan etæmat, mæto-inun itæmat ræhak min netæmim.* Ilat okotol næhlan, mæto-inu ilat kotæruuru Uhgîn itæm tæmahl-ipa io.†

22 “Emuwa kæn mæghat kæm ilat. Tol næhlan e noa næghatæn u, ilat kæmotæplan æsas ræhalat nolæn rat min. Mæto kæmoatæuhlin mæntalat ron io moatæpæs ræhak næghatæn. Kæn roiu, kol kæstænæn mæmæ ræhalat nolæn rat tikæ.‡§

23 Etæmim itæm tetæhau io, in tetæhau min ræhak Tata.

24 Emuwa mol wæk min u e niganæmtilat itæm kol etæm pisin kit tæmæsolæn. Tol næhlan, ilat kæmotitun mæmæ pah u io. Kæn nat æpnæpin kæmotitun io, mæto koatetæhau io, kæn tol næhlan mæmæ koatetæhau min ræhak Tata. Kæn roiu, kol kæstænæn mæmæ ræhalat nolæn rat tikæ.*

25 Mæto natimnat min æh otækæike mol næhlan, kæn mol mæmæ næghatæn u otuwa pahrien itæm netæm aupæn kæmotæte rækis e naoa ræha Lou. Ræhalat u Lou tatæn mæmæ, ‘Io esolæn nat kit elat, mæto ilat kotetæhau agin-æh io, moatol timæht kæm io.†

26 “Mæto nian Iasitu otuwa, in otatæn-iaræp io. Narmîn ræha Nipahrienæn u, tatisi-pæn o Tata Uhgîn.‡ Io ekahl-ipa in tuwa otæmat.

27 Kænu itæmat min, onækotækæike motæn-iaræp io,§ mæto-inu itæmat noatætig kitat min io e nætuounæn e wæk ræhak muwa mætoarus-pa u-roiu.

16

1 “Io enatæn-iaræp natimnat min u kæm itæmat mæmæ ræhatæmat nahatætæn otæseiuaiuæn.

2 Ilat okæpanotæhg-iaræp itæmat e nimæ min ræha nuæfiminæn ræhalat,* kæn nipahrienæn agin, nian æh-ikin tatuwa itæm netæm okotohamnu itæmat, kæn nikilat tæht mæmæ ilat koatol wæk wir kit ræha Uhgîn.†

3 Ilat okotol natimnat min u, mæto-inun ilat kotæruuru Tata Uhgîn, kæn motæruuru min io.‡

4 Mæto io ekaupæn matæn-iaræp natimnat min u kæm itæmat. Kæn nian ilat kinotætuoun minatol etæmat, kæn nikitæmat otuæh mæmæ io enæmæn rækis natimnat min u kæm itæmat.”

* 15:18: Aes 66:5; 1 Jon 3:13 † 15:19: Jon 13:16; 17:14 ‡ 15:20: Jon 13:16 § 15:20: 2 Tim 3:12

* 15:21: Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wæk 5:41; 1 Pita 4:14; Nol Opan 2:3 † 15:21: Jon 16:1-3 ‡ 15:22: Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 § 15:22: Iesu tinuwa kæn mol æp ræhalat nolæn rat, kæn mol suatip o nikisn ilat e tæfagæ rat. Mæto netæmim ræha nætueintæn kotetæhau mæmæ Iesu tatol æp nolæn rat ræhalat. Tol næhlan, ilat kotæpæs in kæn moatitæpun napinæpæn maprækis-in nahag-æhagæn (3:19-21; 9:39-41). * 15:24: Jon 5:36; Mat 11:20-24 † 15:25: Sam 35:19; 69:4 ‡ 15:26: Jon 14:26 § 15:27: Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 * 16:2: Jon 9:22; 12:42 † 16:2: Wæk 26:9-10 ‡ 16:3: Jon 15:21; 1 Jon 3:1

Wək min itəm Narmin Rəha Uhgīn otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwīn, matən məmə, “Io eməsən-iarəpən natimnat min u kəm itəmat aupən, mətə-inu emətətig kitat min itəmat.

⁵ Mətə roiu ekitalig-pən min o rəhak Tata itəm təmahl-ipa io, mətə itəmat kit təsətapəhən ron io məmə, “?Ik onəkuwin hiə?”

⁶ Mətə roiu, tol nulan məmə emən natimnat min u kəm itəmat, kən nikitəmat təmahmə.

⁷ Mətə io iatən pahrien kəm itəmat məmə, otəwir pik otəmat məmə io ekagim tənin itəmat. Mətə-inu okəmə esagim təninan itəmat, kən Iasitu[§] okol təsuwamən matig itəmat min. Mətə okəmə io ekagim, muwin, kən io ekahl-ipa in tuwa mətətig otəmat.*

⁸ Kən nian in otuwa, kən otəgətun netəmim rəha nətueintən məmə ilat iol təfagə rat, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nolən itəm tətutəp e niganəmti Uhgīn, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim.

⁹ Narmin u otəgətun ilat məmə ilat iol təfagə rat,[†] mətə-inu kəsotahətətəən lak.

¹⁰ Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o rəhalat nətutəpən e niganəmti Uhgīn,[‡] mətə-inu io ekitalig-pən min o rəhak Tata, kən itəmat onəsotehmən io.

¹¹ Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim, mətə-inu Uhgīn in tinakil rəkis iərəməgə rəha nətueintən u, Setan.[§]

¹² “Io iatos natimnat tepət min əh-ikin məmə epanən kəm itəmat. Mətə roiu əh, okol nəsotos rafinən ilat. Ilat kotiakis pik əh otəmat.*

¹³ Mətə nian Narmin rəha Nipahrienən otuwa,[†] in otit itəmat, tol mə itəmat nəkotitun nipahrienən rafin. In okol təsən atipən rəhan əm nəghatən. In otən-iarəpən əm natimnat min u itəm in tatəto e Tata Uhgīn. Kən in otən-iarəpənə min kəm itəmat natimnat min u itəm nian kit okəpanotuwa.

¹⁴ In otəto nəghatən pahrien ron io kən matən-iarəp kəm itəmat. E nolən u, in otiləs-ipər io.

¹⁵ Natimnat min rafin rəha Tata Uhgīn, in rəhak.[‡] Tol nəhlan, kən io ekatən məmə, Narmin u, in otəto nəghatən pahrien ron io kən matol əp nipətīn kəm itəmat.”

Otəsuwəhən okotəplan min Iesu

¹⁶ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otəsuwəhən onəsotəplanən io, mətə uarisig un, təsuwəhən, kən onəpanotəplan min io.”[§]

¹⁷ Kən netəmim min neen rəhan, ilat koatəpəh-ətapəh kəm ilat min məmə, “?Nəghatən u, nipətīn naka? In tatən kəm itat məmə, ‘Otəsuwəhən onəsotəplanən io, mətə uarisig, otəsuwəhən, nəpanotəplan min io.’ Kən in tən məmə, ‘Mətə-inu io iakatuwin o Tata Uhgīn.’

¹⁸ ?Nəghatən u, ‘otəsuwəhən’ nipətīn naka? Kitat kotəruru nəghatən min əh in tatən.”

¹⁹ Kən Iesu tinitun rəkis məmə ilat kotalkeike məmə okotəpəh-in nat kit ron, kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? Io emən məmə, ‘Otəsuwəhən itəmat nəsotəplanən io. Mətə uarisig, təsuwəhən onəpanotəplan min io.’ ?Kən roiu nakotəpəh otəmat min o nipətī nəghatən u?

§ 16:7: Jon 14:16 * 16:7: Jon 7:39 † 16:9: Jon 15:22 ‡ 16:10: Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 § 16:11: Jon 12:31 * 16:12: Mak 4:33 † 16:13: Jon 14:17 ‡ 16:15: Jon 17:10 § 16:16: Jon 14:18

²⁰ Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, itəmat nikitəmat otahmə, itəmat onəkotasək pik,* məto nətueintən, nikin otagian. Itəmat onəkotəto tərət pik agin, məto nahməən rəhatəmat otəuhlin-pa e nagiənən.†

²¹ Nian okəmə tinuəhkir məmə pətan kit otemək, kən in tatəto tərət, məto-inun tinol nian rəhan məmə otəto nahməən e nipətin. Məto uarisig, okəmə nətin tinaiir rəkis, kən in nikin təsəht minən nahməən əh. In nikin tətəgien pik məto-inu nətin tinaiir-pa e nətueintən.

²² E nolən kitiah əm, roiu əh itəmat nakotəto tərət. Məto uarisig, kənu io ekəplan min itəmat. Kənu nikitəmat otəgien otəgien, okul etəmim kit təsəl minən itəmat nikitəmat tahmə min.

²³ O nian əh, itəmat onəsotəpəh-in minən nat kit ron io. Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nakotəpəh-in nat kif o Tata Uhgın e nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat.‡

²⁴ Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsoətəpəh-inən əh nat kit ron e nərgək. Otəpəh-in e nərgək, kən onəkotos, məmə nikitəmat otəgien otəgien mərioah.”§

Iesu tinol win rəkis e natimnat min rəha nətueintən

²⁵ Kən Iesu tatəghat əh matuwın matən məmə, “Io ematuəh nimaa nəghatən e natimnat min u, matən kəm itəmat.* Məto nian əh-ikin tatuwa, itəm io ekəsuaəh minən nimaa nəghatən lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat e nolən kit itəm itəmat onəkotitun wir in.

²⁶ E nian əh, itəmat onəkoteasia-in natimnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto io esənən məmə io ekuwın e nərgitəmat measia-in natimnat ron†

²⁷ məto-inu Tata Uhgın, in əmun tolkeike pik itəmat. In tolkeike itəmat məto-inu itəmat nakotolkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emisi-pən lan.

²⁸ Io emisi-pən o Tata Uhgın, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsuwəhən kən ekiet min e nətueintən u, mitəlig-pən min o Tata Uhgın.”

²⁹ Kən netəmim rəhan min koatən məmə, “!In un! !Roiu əh ik nəsuəh minən nimaa nəghatən! Ik nakatən ətuatip əm kəm itəmat.

³⁰ Roiu əh enotitun məmə okəmə suah kit təsəpəh-inən əh nat kit ron ik, məto ik nəkitun nuhalpınən nəghatən min rafın itəm kəsəpəhinən əh. O nat u, tol kən itəmat ekotitun məmə ik nəmisi-pən o Uhgın.”

³¹ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “?Nipahrienən, itəmat nakotahatətə lak u-roiu?‡

³² Itəmat otətəlig-in-tu, nian əh-ikin tatuwa, nipahrienən məmə nian əh tiniet-arəpa rəkis, itəm netəmim okotitəp itəmat rafın, nakotaiu atit, motuwın imatəmat min ikin, motapəs io, io pisin əm.§ Məto okul io esan pisin əmən, məto-inu nian rafın rəhak Tata tətətig itimlau min.*

³³ Io enəmən-iarəp rəkis natimnat min u kəm itəmat, məmə rəhatəmat nətəligən oteiuaiu məto-inu nəkotatig lak.† E nətueintən u, nahməən otepət otəmat,‡ məto sotəginən, motatul məha-məha,§ məto-inu io enol win rəkis e nəsanənən rəha nətueintən.”*

* **16:20:** Mak 16:10 † **16:20:** Jon 20:20 ‡ **16:23:** Mat 7:7 § **16:24:** Jon 15:7-8 * **16:25:** Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † **16:26:** Kitat kotitun nuwinən o Uhgın e nəfakən, tahmen əm e nisualkələh koatuwin o rəhalat tata min itəm kotalkeike ilat. Iesu in tətəfak o nat kitiah əm, inun, məmə Uhgın otəplan kitat məmə kotətuatip e niganəmtin (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotitun nuwinən measia-in natimnat o Uhgın. ‡ **16:31:** Jon 4:23 § **16:32:** Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * **16:32:** Jon 8:29 † **16:33:** Jon 14:27 ‡ **16:33:** Jon 15:18-21 § **16:33:** Mak 13:9

* **16:33:** Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7

17

Iesu tэмəfak atip ron

1 Nian Iesu tэмəghat rəkis, kən mətəg-pər ilis e neai, kən matəfak matən məmə,

“Tata, rəhak nian tinuwa rəkis. Io iakolkeike məmə ik onakiləs-ipər nərgi Nətim, məmə in mīn otəpaniləs-ipər nərgəm,*

2 mətə-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in, məmə in otərəməərə e netəmim rafin,† kən mītun mīn nos-ipənən nəmegəhən lilin kəm ilat mīn u, itəm ik nəmos-ipən ilat mīn kəm in.‡

3 Kən nəmegəhən lilin u, nīpətīn u məmə netəmim okotītun ik, itəm ik əm un ik Uhgīn pahrien,§ kən motītun mīn Iesu Kristo u, ik nəmahl-ipa.*

4 Io ematiləs-ipər nərgəm e nətueintən u,† kən enol rafin rəkis wək itəm ik nəmos-ipa kəm io məmə iakol.‡

5 Tata, roiu əh, tīnol nian rəham məmə onakos io ekimmə mətətig kilau mīn ik. Ləs-ipər io mos-ipa nepətən əhag-əhag kəm io, tahmen əm mə inun, emos aupən kilau mīn ik e nian nətueintən u təmatikə əh.§

Iesu tэмəfak o rəhan mīn

6 “Netəm mīn u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-ipa ilat kəm io, io ematol əp nərgəm kəm ilat, məmə ilat okotītun ik.* Aupən, ilat rəham mīn netəmim, mətə roiu ik nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmə ilat rəhak mīn netəmim. Ilat kəmoatətəu-pən rəham nəghatən,

7 kən roiu əh, ilat kotītun məmə, natīmnat mīn u itəm ik nəmos-ipa kəm io, ilat koatīsi-pən əm ron ik.

8 Ilat kotītun natīmnat mīn u, mətə-inu ik nīnəmən-ipa rəkis nəghatən kəm io, kən io emən-ipən kəm ilat, kən ilat koatos e nīkilat. Kən ilat motītun məmə nīpahrienən agīn məmə io emīsi-pīnə ron ik, kən moatahatətə lak məmə ik nəmahl-ipa io.

9 “Io iatəfak olat mīn u. Io esəfakən o netəmim rəha nətueintən, iatəfak əm o netəm mīn u itəm ik nəmos-ipa ilat kəm io, mətə-inun ilat u rəham mīn.

10 Netəm mīn u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm ik natos, ilat rəhak.† Kən netəm mīn u, ik nəmol ilat məmə nəmegəhən rəhalat tatiləs-ipər nərgək.

11 Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatīgən u e nətueintən u. Mətə netəm mīn u, ilat okotatīg əh e nətueintən u. Tata, ik nakətuatip agīn. Awi, nakaskəlīm netəm mīn u kotatīg wir e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik nəmos-ipa kəm io, məmə ilat okotatīg kitīah əm, tahmen məmə inu, kilau mīn ik kitīah.‡

12 Nian io emətatīg itimat mīn ilat, kən ematīpal wir§ olat, e nəsanənən rəha nərgəm əm itəm ik nəmos-ipa kəm io. Io ematehm wir ilat, esaiiroauinən kit.* Kitīah əm u itəm təmalue, inun itəm Uhgīn otəkəike mərəkīn,† kənu nat əh otol nəhlan, məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn otuwa mol nīpahrienən.

13 “Roiu əh, iatuwa ron ik, mətə iatən nəghatən mīn u nian etatīg əh e nətueintən, məmə ilat mīn, nīkilat otāgīen otāgīen, tahmen əm məmə io nīkik tətāgīen.

* 17:1: Jon 12:23; 13:31,32 † 17:2: Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 ‡ 17:2: 17:24; Jon 6:37,39

§ 17:3: Jon 17:25,26 * 17:3: Fil 3:8 † 17:4: Jon 13:31 ‡ 17:4: Jon 19:30 § 17:5: Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 * 17:6: Jon 1:18 † 17:10: Jon 16:15 ‡ 17:11: Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 § 17:12: “Ematīpal wir,” nīpətīn u, ematehm wir məmə nat kit tsərəkīnən, mol protektem

elat. * 17:12: Jon 6:39 † 17:12: Inu Jutas. Jon 6:70,71

¹⁴ Io emən-iarəp rəham nəghatən mīn kəm ilat. Kən tol nəhlan, netəmim rəha nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat, koatətəhau ilat,[‡] mətə-inun ilat sənəmə netəmim rəha nətueintən,[§] tahmen əm məmə io sənəmə etəmim rəha nətueintən.

¹⁵ Io esətapəhən ron ik məmə onakos-irəkis ilat e nətueintən u. Mətə ekolkeike məmə ik onakahtosig-in etəm rat u, Setan, məmə in otəsuwamən mərəkin ilat. Ik onakipal wir* olat.[†]

¹⁶ Io, sənəmə etəmim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat mīn sənəmə netəmim rəha nətueintən.

¹⁷ Rəham nəghatən in nīpahrienən rafin. Onəköl rəham nəghatən məmə in otol wək e nəmegəhən rəhalat məmə ilat netəmim pahrien rəham motasim motətuatip.[‡]

¹⁸ Ik nəmahl-ipa io, ekuwa e nətueintən u,[§] kən e nolən kitiah əm, io enatahl-iarəp mīn ilat, kotuwīn e nətueintən.*

¹⁹ Kən io iatos-ipinə atip io məmə iakatasim o nolən nalpəkauən rəham,[†] məmə ekasitu e netəm mīn u, məmə ilat mīn okotasim motətuatip, kən ilat netəmim pahrien rəham.[‡]

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

²⁰ “Io esəfakən əm o netəm mīn u, mətə iatəfak mīn o netəm mīn u itəm okəpanotahatətə lak e nəghatən rəha netəm mīn u.

²¹ Tata, io iatəfak olat, məmə ilat rafin okotuwa kitiah əm, tahmen-pən əm məmə inun kilau kitiah əm, kən iakətətig-pinə lam, kən ik nəkətətig lak. Iatəfak məmə ilat okotuwa kitiah əm kitat mīn ik, məmə netəmim rəha nətueintən okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa io.[§]

²² Ik nīnəmos-ipa rəkis nepətən* kəm io, kən io iatawte-in kələh nepətən rəhak kəm ilat, məmə ilat okotuwa kitiah əm tahmen əm məmə kilau kətial kitiah.[†]

²³ Iakətətig e nīkilat, kən ik nəkətətig lak. Tol nəhlan, iatəfak məmə, ilat okotuwa kitiah əm e natīmnat mīn rafin məmə netəm mīn u rəha nətueintən, ilat okotəplan motitun məmə ik nəmahl-ipa io, kən məmə ik nəmolkeike rəham netəmim[‡] tahmen əm məmə inu, ik nəmolkeike mihin io.

²⁴ “Tata, ik nəmos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak mīn, kən io ekolkeike məmə ilat okotitun nuwamən ikin-u itəm io mīn ekuwīn ikin,[§] məmə ilat okotəplan nepətən əhag-əhag rəhak* itəm io ekatos. Nepətən əhag-əhag u, ik nəmos-ipa kəm io, mətə-inu ik nəmolkeike io aupən agin nian nətueintən u təmatikə əh.[†]

²⁵ “Tata, ik nakətuatip agin.[‡] Netəmim rəha nətueintən u, ilat kotəruru ik,[§] mətə io ekitun ik. Kən netəm mīn u rəhak mīn, ilat kotitun məmə ik nəmahl-ipa io.

‡ 17:14: Jon 8:23; 15:19 § 17:14: 1 Pita 2:11 * 17:15: “Onakipal wir,” nīpətin u, otehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. † 17:15: Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 ‡ 17:17: Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 § 17:18: Jon 3:17 * 17:18: Jon 20:21; Mat 28:18-20 † 17:19: Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ‡ 17:19: Hip 10:10 § 17:21: Jon 3:17 * 17:22: Jon 1:14 † 17:22: Jon 14:20 ‡ 17:23: Jon 16:27 § 17:24: Jon 12:26 * 17:24: Netəm koatəfak koatehm nepətən rəha Iesu məsin əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Mətə kitat kotitun məmə okəmə otitəlig-pa, kitat okotahmen lan, mətə-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətən əhag-əhag e niganəmtitāt (1 Jon 3:2). Nepətən əhag-əhag rəha Iesu itəm rəhan netəmim mīn ilat okotəplan; inu, rəhan nepətən məmə in Uhgin, nepətən əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən təpanatig. † 17:24: Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ‡ 17:25: Sam 119:137; Rom 3:26 § 17:25: Jon 15:21; 16:3

²⁶ Io emol əp ik kəm ilat, məmə ilat okotitun wir ik,* kənu io, oiakatakəike matol əp ik nəhlan, məmə nolkeikeən rəham otinip wir nikilat,† kən məmə io atip oiakətatig e nikilat. Nolkeikeən u iakatəghat-in, in nolkeikeən rəham, tahmen mə inu ik nakolkeike mihin io.”‡

18

Tikimır min rəha İesu kəmotuwa motaskəlim in

(Mat 26:7-56; Mak 14:43-50;

Luk 21:47-53)

¹ Nian İesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfimin-pən entənəpən-pən e noanapinat kit, nərgin un, Ketron. Kən ikin əh, kəmahwınu kit ikin. Kən İesu ne rəhan netəmim min kəmotuwın e niki nig min əh.

² Kən Jutas u, etəm u uarisig in otəpanegəhan-in İesu kəm rəhan tikimır min, in tinitun rəkis ikin əh, məto-inu nian neen, İesu ne rəhan min netəmim ilat koatuəfimin ilat min ikin.*

³ Kən pris asol min ne Farisi min kəmotahl-ıpən mopaél min itəm koatətul o Nimə Rəha Uhgın kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netəm min əh ilat mopaél min neen rəha netəm Rom, mit ilat motuwın e niki nig olif əh. İlat koatəmik noanisiə, ne lait min, ne natimnat rəha nəluaginən.†

⁴ İesu tınəmitun rəkis məmə natimnat min u, in otuwa tol nulan, məto in təmalıwək muwın olat, kən mətapəh olat məmə, “?İtəmat noategəs-in pah un?”

⁵ İlat kəmotən-ıpən kəm in məmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u İesu.” Kən in tən-ıpən kəm ilat məmə, “Io u inu.”‡ § (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-pən İesu e nelmilat, in tatətul ilat min.)

⁶ Kən nian İesu təmən məmə, “Io u inu,” ilat kəmotani məntaalat motitəlig, moteıuıu motorin ilat e nisip.*

⁷ Kən İesu tatig mətapəh min olat məmə, “?İtəmat nakotegəs-in pah un?” Kən ilat kotəmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u İesu.”

⁸ Kən İesu tən-ıpən məmə, “Enən-ıpınə rəkis kəm itəmat məmə, ‘Io u inu.’†
‡ Okəmə itəmat nəkoategəs-in io, kən təwir məmə nakotapəs netəmim min u, koatuwın latuənu.”

⁹ In təmən nəhlan məmə nəghatən u itəm in tınəmən rəkis in otol nıpahrienən. Nəghatən u təmən məmə, “Tata, netəm min u itəm nəmələhəupən ilat e nelmək, okul esaiıroaıınən kit.”§

¹⁰ Saimon Pita təmatiləs rəhan kit nisa rəha nəluaginən. Kən əmun, in təmiuw-ıarəp rəhan nisa, məte rəkis matelgi slef kit rəha pris asol agın, matəlgin matıp. Nərgi suah un, Malkas.

¹¹ Məto İesu tən-ıpən kəm Pita məmə, “Aii-pən rəham nisa u e rəhan sipa. Ik onəkəike mitun məmə nəhməən u rəhak,* itəm Tata Uhgın in təmos-ıpa kəm io, kən io ekəike mətəlig-in əm, mol.”†

* **17:26:** Jon 17:6 † **17:26:** E ves u, nıpətin kəıu. Kitiəh, İesu tətəfak məmə Tata Uhgın otolkeike rəhan min netəmim, tahmen əm məmə in tatolkeike İesu. Məto in tətəfak min məmə rəhan netəmim min okotolkeike ilat min tahmen əm məmə Tata Uhgın in tatolkeike İesu. ‡ **17:26:** Jon 15:9; Rom 5:5

* **18:2:** Luk 21:37; 22:39 † **18:3:** Wək 1:16 ‡ **18:5:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. § **18:5:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6:** Nol Əpən 1:17 † **18:8:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **18:8:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 § **18:9:** Jon 6:39; 10:28; 17:12 * **18:11:** Nian İesu təmə, “Ik onəkəike mitun məmə nəhməən u rəhak,” nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “?Oesənim-pənən e panikın u itəm rəhak Tata otos-ıpa kəm io?” E nəghatən Kris, “oekənim e panikın” in nımaə nəghatən, nıpətin u, məmə İesu tategəhan-in məmə in otos nəhməən u itəm otuwa ron nian Uhgın otol nalpınən kəm in o nolən rat min rəha netəmim rafın. † **18:11:** Mat 20:22

Ilal kəmotiləs Iesu motuwīn tətul aupən e niganəmti Anas

(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54;

Luk 22:54)

¹² Kən mopael mīn rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat, ne mopael mīn rəha netəm Isrel, kəmotaskəlīm Iesu, kən motəlīs ətain nelmīn.

¹³ Kən kəmotaupən motiləs in motuwīn tətul e niganəmti Anas. Anas un, in etəmaa Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol agin e nup əh.‡

¹⁴ Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha netəm Isrel məmə təwir pik məmə etəmim kitīəh əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə netəmim rafin okotimis. §

Pita təmən məmə in

təruru Iesu

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68;

Luk 22:55-57)

¹⁵ Kən Saimon Pita ne etəmim kit mīn rəha Iesu, ilau kəmiauarisig-in Iesu. Etəmim u kit mīn rəha Iesu, pris asol agin in titun wir. Tol nəhlan, in təmətəupən Iesu, mian əpəh imə e iat rəha nimə rəha pris asol agin un.

¹⁶ Məto Pita in təmatətul əm e ket. Kən etəmim kit mīn u rəha Iesu, itəm pris asol agin titun wir, in təmiet muwa ihluə, kən mən-ipən kəm pətan u itəm tatətul o ket. Kən in tāmīt Pita mian imə.

¹⁷ Kən əmun, pətan un itəm tatətul o ket, təməplan Pita kən tətəpəh ron məmə, “?Ei, ik mīn un etəmim rəha suah əh?”

Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim.”

¹⁸ Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək mīn rəha pris asol agin, ne mopael mīn, ilal kəmotasiepən e noanəmkilip e nigəm, kən moatətul titəlau in, moatəto. Kən Pita mīn, in təmuwīn motətul, moatəto nigəm.

Pris asol agin təməghat

kəm Iesu

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;

Luk 22:66-71)

¹⁹ Kən pris asol agin tətəpəh-in natimnat mīn o Iesu. Tatəpəh o netəmim mīn rəhan ne nəghatən mīn rəhan itəm təmatən matəgətun ilat lan.*

²⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io ematən rəhak nəghatən mīn e niganəmti netəmim. Nian rafin, iatəgətun netəmim lan, əpəh e nimə mīn rəha nuəfimīnən, kən əpəh e Nimə Rəha Uhgīn, itəm netəm Isrel koatəpələh ikīn nian rafin. Io esəhluəig-inən rəhak nəghatən mīn.

²¹ ?Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwir mə nakuwīn mətapəh o netəm kəmoatəto rəhak nəghatən mīn. Təwir nakuwīn mətapəh o nəghatən mīn un emən-ipən kəm ilat. Ilal kotitun wir natimnat mīn u itəm ematən.”

²² Nian Iesu təmatən nəghatən əh, kən mopael kit itəm in tatətul e Nimə Rəha Uhgīn, in tatətul əh-ikīn, təmēm nikapīn, kən məmə, “?Nakatən nulan e pris asol agin o naka?”

‡ **18:13:** E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agin mīn kotətul mətoarus nian ilat okoatimis. Məto e nian Jon təmətə naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətaligan əh, motol məmə etəm tatol pris asol agin, okaikə katiləs-ipər nitain, məmə suah kit in otəsətəmərən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmotos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agin, kənu e nup 15 AD, kəmotiləs-īəhau in e rəhan wək, kən motiləs-ipər Kaiəfas məmə tatos nameen. Məto Anas in tatos əh nərəmərən e nətaligan rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agin. § **18:14:** Jon 11:49-51 * **18:19:** Nat ənpapin məmə Kaiəfas in pris asol agin e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nəpətan rəha pris asol agin kit, məto-inu in pris asol agin aupən ikīn. Kən ves u tatəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6).

²³ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “Okәмә emән nəghatən neen itəm təsətuatipən, təwir məmә onakən-iarəp. ?Məto okәмә rəhak nəghatən min kotətuatip əm, təhrol nakatem io?”

²⁴ Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwin o pris asol agin u Kaeafas. Kən tatəmik mətmətig əm nol itəm kəmalis lan.

Pita tinən min məmә

təruru Iesu

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72;

Luk 22:58-62)

²⁵ Kən Saimon Pita tətul əh matəto nigəm. Kən koatətapəh ron məmә, “?Ei, ik min un, ik etəmim rəha suah əh?” Məto Pita təmә, “Kəpə, sənəmә io rəhan etəmim.”

²⁶ Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agin, in noanol kit rəha suah u Pita tətətətip matəlgin aupən, in təmən məmә, “?Nikik təht məmә eməplan ik itəmat min əpəh e niki nahwinuən, o kəpə?”

²⁷ Məto Pita təmә, “Kəpə. Sənəmә io.”

Kən roiu agin-əh min, mənig kit timnən.†

Iesu in təmətul aupən e niganəmti Pailat

(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;

Luk 23:1-5)

²⁸ Kən laulaugin agin-əh, kəmotiləs Iesu motiet e nimә rəha Kaeafas, motuwin e nimә rəha Pailat. Pailat in etəm Rom, məto in tatos nərəmərəən asol Isrel. Netəm Isrel koatos nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwınən e nimә rəha etəm ik pisin kit. Okәмә okotuwın imә, kən ilat koatən məmә ilat kotamkımik e niganəmti Uhgın, kən ilat okol kəsotunən nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.‡

²⁹ O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in təmiet e rəhan nimә, muwa ihluw mə otəplan ilat. Kən in tətətəpəh məmә, “?Nipəgnəmti naka un itəmat noatehm-pən e suah u?”

³⁰ Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmә, “Okәмә suah u in təsətgəhlən lou, okol esotiləsən in motuwa kəm ik.”

³¹ Kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmә, “Təwir məmә itəmat onəkotiləs in motuwın, kən itəmat motakil, tətəu-pən lou min rəhatəmat.”

Məto ilat kotən-ipən kəm in məmә, “Məto netəm Rom əm ilat kotegəhan-in məmә kitun nohamnuən etəmim.”

³² Iesu təmatən aupən məmә in otimis nəhlan,§ kən natimnat min u kəmol məmә nəghatən min u rəhan okotuwa motol nipahrienən.

³³ Kən əmun Pailat tuwin min imә, kən maun-in Iesu tuwa mətul aupən-in niganəmtin, kən tətəpəh ron məmә, “?Təhrol? ?Ik kig rəha netəm Isrel?”*

³⁴ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “?Ik atip əm nakatətapəh nulan, o ik nakatətapəh məto-inu netəmim koatən-ipinә io kəm ik?”

³⁵ Kən Pailat tən-ipən məmә, “?Təhrol? ?Ik nikim təht mə io etəm Isrel kit? Netəmim imam ikin əm ne pris asol min rəham, ilat kəmotegəhan-in-pa ik e nelmək. ?Ik nəmol nat naka?”

³⁶ Kən Iesu təmә, “Io, esolən kig rəha nətueintən u. Okәмә io kig kit tahmen e kig min rəha nətueintən u, kən rəhak netəmim min okotəmou, motoh netəm min un itəm kotalkeike məmә okotos-ipən io e nelmi netəm-iasol rəha netəm Isrel. Məto io sənəmә kig kit rəha nətueintən u.”†

† 18:27: Jon 13:38 ‡ 18:28: Jon 11:55 § 18:32: Iesu təmən məmә in otimis e nig kəmaluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kən netəm Rom, ilat koatohamnu netəm koatol nəratən, moatətu-pər ilat e nig kəluau. Məto netəm Rom kəsotegəhan-inən məmә netəm Isrel, ilat kotal mihin.

* 18:33: Mat 2:2; Luk 23:2-3 † 18:36: Luk 17:21; Jon 6:51

³⁷ Kæn Pailat tətəpəh ron məmə, “?Məto nīpahrienən məmə ik kig kit?”

Kæn Iesu təmə, “!k nəmən məmə io kig kit. Io emaiir-pa e nətueintən u o nat kitiah əm, məmə ekatətul-arəp matən-iarəp nīpahrienən.‡ Kæn etəmim itəm nīkin tagien məmə otətəu-pən nīpahrienən, kæn in tatətəlig-in rəhak nəghatən.”§

³⁸ Məto Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Naka un, nīpahrienən?”

Pailat təkakil məmə Iesu in təike mīmīs

(*Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;*

Luk 23:13-25)

Kæn Pailat təmiet mīn muwīn mehm netəm-iasol mīn rəha netəm Isrel, mən-ipən kəm ilat məmə, “!o esəplanən nolən rat kit ne e suah u, itəm tatən məmə suah u tənərəkīn lou.*

³⁹ Məto e nolən rəhatəmət, e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, nian rafin iatikis suah kit mahl-iarəpən e kalapus. ?Kæn təhrol? ?Itəmat nakotolkeike məmə io ekegəhan-in kæn mikis kig rəha netəm Isrel?”

⁴⁰ Kæn ilat kotagət əfəməh moatən məmə, “!Kəpə! !Itimat ekotapəs suah un, ekototolkeike Parapas!” Parapas un, in iaklāh kit, kæn in tətətəluagin matohamnu itəm məmə otəhg-iarəp kapman rəha Rom.†

19

¹ Kæn Pailat təmos-ipən Iesu e nelmi rəhan mopael mīn, kæn ilat kəmotalis-alis.*

² Kæn kəmotəmīk nol itəm tol nihlən-nihlən, motol hat lan, tahmen e hat rəha kig, kæn motəfauin-pən e rəhn-kapə. Kæn motuwīn-in-pən kot əfəməh kit kəm in, tol nəgui-naris lan, tahmen e kot rəha kig.

³ Kæn ilat motuwa ron, moatol mīləh lan, kæn moatən məmə, “!k u inu, kig rəha netəm Isrel. Itimat ekotos-ipən nisialiən kəm ik.” Kæn ilat moatem-pən əm nīkapīn.

⁴ Kæn Pailat tiet mīn muwīn ihluə, kæn matən-ipən kəm netəmim məmə, “!Ei, netəmim. Io ekahl-iarəp mīn suah u tuwa ihluə, məmə itəmat onəkotəplan-tu məmə io esəhmən nolən rat lan ne.”

⁵ Kæn Iesu təmiet mīn muwa ihluə. In tətəfauin hat u itəm kəmol e nol itəm tol nihlən-nihlən, tahmen e hat rəha kig, kæn matuwīn e kot əfəməh tol nəgui-naris, tahmen e kot rəha kig, kæn Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəmim! !Otəplan-tu! !Suah u inu!”

⁶ Məto nian pris asol mīn ne mopael mīn itəm koatehm Nīmə Rəha Uhgīn kəmotəplan, ilat kəmotagət əfəməh moatən məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau! !Okəht-ipən e nig kəməluau!”†

Kæn Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Tələ, itəmat pisin əm, otīləs motuwīn, motəht-ipən in e nig kəməluau. Məto io esəplanən nolən rat kit ne lan.”

⁷ Məto ilat kotəmə, “Rəhatimat kit əh-ikin lou tatən məmə in otəkəike mīmīs, məto-inu in tatan məmə in Nəti Uhgīn.”‡

⁸ Kæn nian Pailat təməto nəghatən u, in təməgin pik təhmin mīn.

⁹ Kæn in təmatig muwīn mīn imə, mətapəh o Iesu məmə, “?Ik etəm hiə?”§

Məto Iesu təsuhalpinən rəhan nəghatən.

‡ 18:37: Jon 3:32 § 18:37: Jon 8:47 * 18:38: Luk 23:4 † 18:40: Wək 3:14 * 19:1: Aes 50:6;

53:5 † 19:6: Wək 3:13 ‡ 19:7: Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § 19:9: Pailat tətəpəh nəhlan o nitunan məmə okəmə naka Iesu in uhgīn əkaku kit, o okəm-naka nīkin tətəht məmə Iesu in etəm e nəptən pisin kit kæn etəm pisin kit in otakil nolən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tinuhalpin rəkis rəhan nəghatən, məto Pailat təməsnən nīpahrienən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7).

10 Kæn Pailat tən-ipən kəm in mēmā, “?Təhrol nəsən-ipamən kəm io? ? Ik nəsitunən mēmā io iatos nəsənənən mēmā ekahl-iarəp ik, kæn matos min nəsənənən mēmā okəht-ipən ik e nig kəməluuu?”

11 Kæn Iesu tən-ipən kəm in mēmā, “Okəmā Uhgın təməsölən nat u, okol ik onəsos agın-əhən nəsənənən mēmā onakakil io.* Tol nəhlan, nolən rat rəha suah un itəm tamos-ıpinə io e nelməm, in tərət maprəkis-in rəham.”†

12 Kæn tətouun e nian əh, Pailat təmölkeike mēmā otikis Iesu. Məto netəm-iasol min rəha netəm Isrel koatagət əfəməh moatan mēmā, “Okəmā nakikis suah u mahl-iarəp, kæn ik sənəmā etəmim rəha Sisa. Etəmim u itəm tatən mēmā in kig, in tikimır rəha Sisa.”

13 Kæn nian Pailat təməto nəghatən u, kæn təmit Iesu muwa min ihluə. Kæn in təmuwın e ikin kit, nərgin un, Lou Kəpiel Epın-Epın, e nəghatən Isrel, in Kapata,‡ kæn matəpələh-pər jea rəha nakilən.

14 Tinuəkır mitgar tətul e tina, e nian ətuatıp rəha nol əpen-əpenən o nolən lafet rəha Nuhagego-inən.

Kæn Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel mēmā, “!Ei netəm min əpə! !Otəplan-tu! !Suah u in kig rəhatəmat!”§

15 Məto ilat kəmotagət əfəməh, motən mēmā, “!Ohamnu! !Ohamnu! !Əht-ipən e nig kəməluuu!”

Kæn Pailat təmən-ipən kəm ilat mēmā, “?Itəmat nakotolkeike mə io ekəht-ipən kig rəhatəmat e nig kəməluuu?” Məto pris asol min kotəmā, “!Sisa əm un, in rəhatəmat kig!”

16 Kæn Pailat təmegəhan-in-pən Iesu tuwın e nelmilat, mēmā mopael min rəha Rom okotuwın motəht-ipən e nig kəməluuu.

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluuu

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;

Luk 23:26-43)

Kæn ilat kəmotiləs Iesu motuwın,*

17 In tatiləs nig kəməluuu rəhan,* matiet matuwın ikin kit min, nərgin un, Kolkota e nəghatən rəha netəm Isrel. Nıpətın u, “Louipıl-uipıl.” 18 Kæn ikin əh, kəmotəht-ipən Iesu e nig kəməluuu. Kæn kəmotatig motəht-ipən min etəmim kəiu, kit e nikalin matıp, kit e nikalin mol, kæn Iesu in tatəkul ilugin elau.

19 Kæn Pailat təmən kəte rəkis nəghatən kit, kiləs kan kəht-ipən e rəhn-kapə nig kəməluuu. Nəghatən u tatən mēmā, IESU, ETƏM NASARET, KIG RƏHA NETƏM ISREL.†

20 Kæn netəm Isrel tēpət, ilat kotafin nəghatən u, məto-inu ikin əh kəmotəht-ipən Iesu ikin, in iuəhkır əm o taon.‡ Kæn nəghatən u, kəməte rəkis e nəghatən rəha netəm Isrel, ne nəghatən rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris.

21 Kæn pris asol min rəha netəm Isrel, kəmotuwın motən-ipən kəm Pailat mēmā, “Önəkəsəteən mēmā, ‘Kig rəha netəm Isrel.’ Təwir mə onakəte ilə mēmā, ‘Suah u in tatən mēmā in kig rəha netəm Isrel.’”§

22 Məto Pailat təmā, “Nat itəm eməte, eməte.”

Mopael min kəmotoor natimnat rəha Iesu

23 Kæn nian mopael min kəmotəht-ipən rəkis Iesu e nig kəməluuu, kæn motəmık rəhan natimnat, kæn kəmotoor ilat nəmtin kuwit, məto-inun mopael min ilat kuwit. Məto kot əfəməh rəhan, etəmim itəm in təmöl nıməhan, in təmisilpın-ilpınən nıməhan lan, in təmöl apıəpiə əm nıməhan əh.

* 19:11: Rom 13:1 † 19:11: Jon 18:30; Wək 3:13 ‡ 19:13: Kapata in ikin kit kəməlin kəpiel itəm tepin-epin min ikin, kol tahmen əm e simen itəm kəmahləkin. § 19:14: Jon 19:19,21-22 * 19:17: Luk 14:27 † 19:19: Jon 19:14,21 ‡ 19:20: Hip 13:12 § 19:21: Jon 19:14

²⁴ Kæn mopael min u kinotæn-æn kæm ilat min mæmæ, “Ei, tæsəwiræn mæmæ okotearasin nat u. Təwir mæmæ okotatipin æm tais ron. Kæn etæm tatol win lan, in titol ræhan u kot.” Nat u tæmiet mæmæ otol nəghatæn ræha Naoa Ræha Uhgîn tuwa mol nîpahrienæn, u tæmæn mæmæ, “Ilat kæmotæmki-rækis ræhak natimnat. Ilat kæmotoor elat min. Kæn ilat kæmotatipin tais mæmæ otægætun mæmæ pah otos natimnat min æh.”* Kæn tol nəhlan, mopael min kæmotol mihin pahrien.†

Iesu ne ræhan Mama

²⁵ Kæn iuæhkîr æm o nig kæmæluau ræha Iesu, nîpitan kuwit kæmoatætul æh-ikin. Mama ræha Iesu, ne pia ræhan mama, ne Meri kit min, pætæn ræha Klopas, kæn iahunin kit min Meri pætæn Maktala.‡

²⁶ Kæn nian Iesu tæmæplan ræhan mama ne suah un itæm in tolkeike pik§ katuatul e nîkalin, kæn tæn-ipæn kæm ræhan mama mæmæ, “!Pætæn, nətim un!”

²⁷ Kæn mæn-ipæn kæm suah u mæmæ, “Ik ræham u mama.” Kæn tætuoun e nian æh, suah u tæmit pætæn un mian iman ikin, kæn in tæmatehm wir in, tahmen e ræhan mama ætuatip.

Iesu tinimis

(*Mat 27:45-56; Mak 14:33-41;*

Luk 23:44-49)

²⁸ Kæn uarisig lan, Iesu tæmitun mæmæ wæk min itæm in tæmuwa mæmæ otol, tinol namnun rækis.* Kæn o nolæn nəghatæn min e Naoa Ræha Uhgîn tuwa mol nîpahrienæn lan, in tæman mæmæ, “Enoaao.”†

²⁹ Kæn pesin ækæku kit æh-ikin tatæpælæh, kæmiuw-pæn wain lan u tagin. Kæn ilat kæmotilæs nat kit tæme-ame tahmen e katæn, kæn moteer-pæn e wain un, kæn motatu-pæn e nelmi nig katæn mæ hisop, kæn motilæs-ipær tuwin iuæhkîr o nöhli Iesu, mæmæ otirim.

³⁰ Kæn nian in tæmænim wain u mæsin, kæn mæmæ, “!Natimnat rafin tinol namnun!”‡

Kæn tæmætæg-iæhau, megæhan-in-pæn ræhan namegæn tiet, kæn mimis.

Suah kit tæmaru nîkali Iesu

³¹ Nian æh ræha nol æpen-æpenææn, mæto-inu okæn lawigin un, nian ræha Sapat. (Kæn Sapat u, in Sapat keike kit.)§ Kæn netæm-iasol ræha netæm Isrel kəsotolkeikæn mæmæ nîpæti suah milæhal æh okætæhalækul e nig kæmæluau mætoarus-pæn nian æh. Kæn o nat æh, ilat kæmotuwîn motætæpæh o Pailat mæmæ otahl-ipa ræhan min netæmim, kotuwîn, motætæghl nelkilæhal, pæs ilæhal kæhalimis uæhai æm. Kænu ilat kotilæs-irækis nîpætîlæhal.

³² Kæn mopael min kæmotaupæn motætæghl nelki suah mil un kæiu itæm kæmotæht-ipæn ilau e nig kæmæluau ilæhal Iesu.

³³ Mæto nian kæmotuwa o Iesu, motæplan mæmæ in tinimis rækis. Kæn æmun, ilat kəsotætæghlan nelkin.

³⁴ Kæn mopael kit tæmaru æm nîkalin e ræhan nîro,* kæn roiu agin-æh, nita ne nəhau kæmuaiæh ahmen-ahmen æm, mætuatite e nîpætîn.†

³⁵ (Kæn suah kit æh-ikin tatætul,‡ in tæmatehm natimnat min u e niganæmtin. Kæn nəghatæn min ræha suah u, in tætuatip, kæn in titun mæmæ in tatæn pahrien. Kæn in tatæn-iaræp mæmæ itæmat min onækotitun motahatætæ lan.)

* **19:24:** Sam 22:18 † **19:24:** Jon 19:28,36,37 ‡ **19:25:** Luk 8:2; Jon 20:1,18 § **19:26:** Jon tatæn atip æm in mæmæ, “suah un itæm in tolkeike pik” (Jon 13:23). * **19:28:** Jon 17:4 † **19:28:** Sam 69:21; Jon 19:29 ‡ **19:30:** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 § **19:31:** Sapat u, in Sapat keike kit, mæto-inu tæmuwa ætuatip e nian ræha lafet ræha Nuhagego-inæn. * **19:34:** Sek 12:10; Nol Øpæn 1:7 † **19:34:** 1 Jon 5:6-8 ‡ **19:35:** Aposol Jon itæm tæmæte naoa u, in tatæghat-in atip æm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24).

³⁶ Natimnat min u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa Rəha Uhgın tuwa mol nıpahrienən lan, § u tatən məmə, “Okol nıkilikilın kit təsıtəgıtən.”*

³⁷ Kən nəghatən kit min e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “İlat okotəplan suah u itəm kəmotaru.”†

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənım İesu

³⁸ Kən uarisig e natimnat min u, etəm Aramatia kit, nərgın u, Josep. Josep u, in etəmim kit rəha İesu, məto tatəhluaig-in nat u, məto-inun tatəgın netəmiasol rəha netəm İsrəl.‡ In təmuwin məplan Pailat, kən tətəpəh ron məmə otegəhan-in pəs tiləs-irəkis nıpəti İesu. Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən in təmuwin mıləs-irəkis.

³⁹ Kən Nikotimas, u aupən in təmuwin məplan İesu lapın, § in təmuwin ilau Josep. In tatitol kətim kit, təmərioah e nat pien-pien min u mır ne alos. Kətim u təfigəm tahmen e tate kilo.

⁴⁰ Kən ilau kəmiäləs-irəkis nıpəti İesu, mualpın e nıməhan wir kit, nərgın u linen. Kən ilau kəmioal-pən mır ne alos e nıməhan u, tahmen ətuatıp əm mə inun netəm İsrəl kotalpın mihın nıpəti etəmim, moatıtənım.

⁴¹ Kən ikın əh kəməht-ıpən İesu ikın e nig kəməluau, kəmahwinu ikın, kən e ikın əh, nıpəg kəpiel kit əh-ikın, itəm katıtənım itəm ikın. Kən ikın əh, kəsıtənım-pənən əh suah kit ikın.

⁴² Kən ilau kəmuələhəu-pən nıpəti İesu e nıpəg kəpiel u, məto-inu nian əh in nian rəha netəm İsrəl koatol əpen-əpenə lan o Sapat,* kən nıpəg kəpiel itəm katıtənım itəm ikın, in iuahkir əm.

20

İesu tınəmegəh min

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;

Luk 24:1-12)

¹ E Sante, laulaugın agın, titapınəp-apınəp əh, Meri u pətan Maktala,* təmuwin e nıpəg kəpiel, kən məplan məmə kəpiel asol itəm kəmahtosig-in nıpəg kəpiel lan, in kəmahwin rəkis.

² Tol nəhlan, kən in təmaıu mıtəlig muwin o Saimon Pita ne etəmim u kit min rəha İesu, u İesu tolkeike pik, kən mən-ıpən kəm ilau məmə, “İlat kəmotıləs-irəkis nıpəti İəramərə əpəh e nıpəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu hiə nıpətin.”

³ Kən Pita ne etəmim kit min u rəha İesu, kəmiaiet mətian məmə okuəplan nıpəg əh.

⁴ Kəmuaiu əsanən mihın, məto suah u kit in təmaıu maupən maprəkis-in Pita, maupən muwin əpəh nıpəg u ikın.

⁵ Kən in təməəhl-əməhl mətag-pən əpəh imə, kən məplan nıməhan wir u linen tatəməhl, məto in təməsuwinən imə. ⁶ Kən Saimon Pita in təmıet-arəpa min, kən megupən uəhai əm imə e nıpəg kəpiel u, kən təməplan nıməhan u koatəməhl,

⁷ kən məplan min nıməhan u kəmotalpın rəhn-kapə İesu lan aupən. Nıməhan u, in təsəməhl-pənən ilat nıməhan min un neen, məto in kəmaıu-aiu wir kələhəu pisin.

§ **19:36:** Jon 19: 24,28,37 * **19:36:** İesu in tahmen e Nəti Sıpsıp rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nıtan otosmegəh netəmim rəha Uhgın. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsətəghlan nıkilikili nenəti sıpsıp min itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitiah əm, nıkilikili İesu kit, təməsıtəgıtən. Sam 34:20. † **19:37:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 ‡ **19:38:** Jon 7:13

§ **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50 * **19:42:** Əplan-tu futnot e 19:31. * **20:1:** Luk 8:2; Jon 19:25

⁸ Etəmim u rəha Iesu itəm təmaupən, in min təmuwin imə e nipəg kəpiel, kən in təməplan natimnat min u, kən in təmatahatətə məmə Iesu tinəmegəh min.

⁹ (Naoa Rəha Uhgın tatən məmə Iesu otəkaike məmegəh min e nimisən, mətə ilat kəsotitun wirən əh nəghatən əh.)[†]

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu
(Mak 16:9-11)

¹⁰ Kən etəmim mil un rəha Iesu kəmiətəlig mətəian iməlau ikin,

¹¹ mətə Meri in tatətul iuahkir e nipəg kəpiel u mətasək. Kən nian in təmətasək əh, kən məməhl-əməhl mətuag-pən əpəh e nipəg.

¹² Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natimnat rəhalau in təruən təruən. İlau katuəpələh u ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin. Kitiəh tatəpələh e nəmə rəhn-kapə, kən kitiəh e nəmə nelkin.

¹³ Kən ilau kamuətapəh ron məmə, “Pətan. ?İk natasək o naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “İlat kəmotiləs-irəkis nipəti İərəməərə rəhak, kən ekəruru məmə kəmotələhəu-pən hiə.”

¹⁴ Nian in tinən rəkis nəghatən u, kən meirair; kən təməplan Iesu tatətul əm u ikin-un, mətə in təruu məmə Iesu.

¹⁵ Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “Pətan. ?Nakətasək o naka? ?İk nategəs-in pah?” Mətə pətan u, nikin təht məmə okəmə naka suah u itəm tatitəsilin nəhwınuən, kən in təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmiləs-irəkis nipətin, kən mələhəu-pən əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekuwin mīləs.”

¹⁶ Kən Iesu tən-ipən məmə, “Meri.” Kən Meri təmeirair; mətag-pən məplan, kən məmə, “!Raponi!” (İnu nəghatən rəha netəm İsrəl u, nipətin təmə, “Rəhak İəgətun.”)

¹⁷ Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Saskəlīmən io, mətə-inu io esuwınən əh əpəh ilis o rəhak Tata. Mətə ik, uwın, mehm piak min kən mən-ipən kəm ilat məmə io enatitəlig-pən ilis o rəhak Tata, kən in min rəhatəmat Tata. In Uhgın rəhak, kən in Uhgın min rəhatəmat.”

¹⁸ Kən Meri Maktala təmuwin məplan netəmim min rəha Iesu, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “!Suah min əpə! !İo eməplan İərəməərə!” Kən in təmən-iarəp nəghatən min itəm Iesu in təmən-ipən kəm in.

Netəmim min rəha Iesu kəmotəplan Iesu
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;

Luk 24:36-49)

¹⁹ E Santei ehnaipən, netəmim min rəha Iesu kəmotərgəfim in ilat min əpəh e nimə kit, kən mətəhtosig e toa motol lok lan, mətə-inu ilat koatəgin netəm-iasol rəha netəm İsrəl. Kən əmun, Iesu təmuwa mətul ilugin elat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.”[‡]

²⁰ Kən in təmurapik nelmin kən mol-pən nikalın kəm ilat, kən nikilat təmagien pik mətə-inu kınətəplan İərəməərə.[§]

²¹ Kən Iesu tən-ipən min kəm ilat məmə, “Pəs nəməlinuən tətətig otəmat.* Tol mə rəhak Tata təməhl-ipa io,[†] e nolən kitiəh əm io etəhl-ipən itəmat nakoatuwin e nətueintən.”[‡]

²² Kən nian in tinən rəkis nəghatən u, kən in təməhag-pən elat, kən məmə, “İtəmat, otos Narmın Rəha Uhgın.[§]

[†] 20:9: Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28   [‡] 20:19: Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33   [§] 20:20: Jon 16:19-22   * 20:21: Jon 20:19,26   [†] 20:21: Jon 3:17   [‡] 20:21: Mat 28:19; Jon 17:18   [§] 20:22: Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2

²³ Okəmә nəkotaluin nolән rat rəha etəmim, kән Uhgın mın in otafəl rəkis nolән rat rəhan. Məto okəmә itəmat nəstotaluinən nolән rat rəha etəmim, kән Uhgın otəsaluinən kән məsafəl rəkisən.”*

Iesu ne Tomas

²⁴ Kән etəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Tomas, u kətaun-in məmә, Mil Mil, in təmikә e nian Iesu təmiet-arəpa olat.

²⁵ Kән in mın neen, ilat kəmotən-ipən kəm in məmә, “!Ei, emotəplan rəhatat İəməmə!”

Məto Tomas təmən-ipən kəm ilat məmә, “Okəmә ekəplan nəme nil e nelmın mil, kənu ekek e noanelmik, kənu meə-pən e nəme nıro e nıkalın, kənu pənahatətə lan. Məto okəmә esəplanən, okol esahatətəən lan.”†

²⁶ Kән tinos wik kitiəh rəkis, netəmim mın rəha Iesu koatəpələh mın əpəh imə, e nımə kitiəh əm, kən motahtosig e toa, motol lok. Kən Tomas əh-ikın ilat mın. Nat əppapın kəmol lok e toa, məto Iesu tatig muwa mın mətul ilugin elat mən-ipən məmә, “Pəs nəməlinuən tətatig otəmat.”‡

²⁷ Kən mən-ipən kəm Tomas məmә, “Əplan-tu nelmək. Wa mek e noanelməm. Kən mæg-ətuatıp-in nelməm kən meə-pən e nəme nıro u e nıkalik. Səmik mətmətigan rəham nahatətəən rəun, məto ik onəkəike mətahatətə lak.”§

²⁸ Kən Tomas tən-ipən kəm in məmә, “Ik rəhak İəməmə, kən ik rəhak Uhgın.”*

²⁹ Kən Iesu tən-ipən kəm in məmә, “Ik nəmahatətə lak, məto-inu nəməplan io.† Məto netəm mın un kəsotəplanən io, kən ilat kotahatətə lak, ilat okotos nəwırən pahrien, nıkilat tagien pahrien.”‡

Naoa u, kəmәte məmә netəmim okotahatətə e Iesu

³⁰ Iesu təmol nəmtətin mın tepət e nıganəmti rəhan netəmim, itəm kəsətə rəkisən e naoa u.§

³¹ Məto kəmәte nəghatən mın u məmә itəmat onəkotahatətə* məmә Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ıpa, inu Nəti Uhgın. Kəmәte nəhlan, məmә itəmat onəkotos nəmegəhən e nərgin, məto-inu itəmat noatahatətə lan.†

21

Iesu təmol əp in kəm rəhan netəmim ilat sepın

¹ Uarisig e natımmat mın u, Iesu təmol əp mın in o rəhan mın netəmim,* əpəh e nıməkılkil e nıkali lek asol, katən mə Lek Kalılı.† Kən təmol əp in nulan.

² E nian əh, netəmim mın u rəha Iesu kəmotaliwək kitiəh: Saimon Pita, ne Tomas u kətaun-in məmә Mil Mil, ne Nataniel u, etəm Kalılı iman latuənu Kena, ne nəti Sepeti mil,‡ ne etəmim mil kəiu mın rəha Iesu.

³ Saimon Pita tən-ipən olat məmә, “Io enatuwin ekatıpın net.”

Kən ilat kotəmә, “Itəla, pəs kitat rafin kotuwın.” Kən ilat rafin kəmotatite, motuwın e pot kit. Kən Pita təməpeg rəhan natımmat o wək. Kən ilat kəmotuwın, motatıpın net, motətoarus tian. Məto kəsotosən nəm kit ne.§

⁴ Kən tinatian, kən Iesu tuwa mətul ipar, məto rəhan mın netəmim, ilat kotəruru məmә Iesu.*

* 20:23: Mat 16:19; 18:18 † 20:25: Mak 16:11 ‡ 20:26: Jon 14:27; 20:19,21 § 20:27: Luk 24:40

* 20:28: Nol əpən 4:11 † 20:29: Jon 3:15 ‡ 20:29: 1 Pita 1:8-9 § 20:30: Jon 21:25 * 20:31:

Jon 3:15 † 20:31: Jon 19:35 * 21:1: Jon 21:14; Jon 20:19,26 † 21:1: Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmә Lek Taepirias, in nərgi Lek Kalılı kit mın. ‡ 21:2: Nəti Sepeti mil kəiu, ilau u Jemes ne Jon. Jon

u inu in təməte naoa u. § 21:3: Luk 5:5 * 21:4: Luk 24:16; Jon 20:14

⁵ In tətəpəh olat məmə, “!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?”

Kən ilat kotəmə, “Kəpə, nəm tikə.”

⁶ Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, otatipin-pən-tu net e matip ikin e nikali pot u, kən onəkotiww nəm neen.” Kən əmun, kotatipin-iarəp net, əmun, minotəruru niuw-pərən, məto-inu net tinər minər minərtoah e nəm.[†]

⁷ Kən suah u itəm Iesu tolkeike pik, in tən-ipən kəm Pita məmə, “!Ei! ! İərəmərə ətuatip əh!” Kən nian Pita təməto nəghatən u, təmətəut uəhai əm, kən mətipən itəhai, meai muwin ipar.

⁸ Kən netəmim min u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot, moatiuw net apən təmərioah e nəm, məto-inu bot in iuəhkir əm məsin o nīməkləkil, tahmen əm hanrit mita.

⁹ Kən nian ilat kəmotuwın ipar, motəplan nigəm əkəku kit əh-ikin, nəmtahlin tatup əh, kən nəm neen əh-ikin, katuwan e nigəm, ne pıret əh-ikin.

¹⁰ Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Otəmik nəm min un neen itəm nəmotos motuwa.”

¹¹ Kən Saimon Pita təmuwin min e pot, kən mewkəkan net muwin əpəh ipar. Net u tərtoah e nəm asol min, ilat rafin wan-hanrit-fifti-tri. Kən nat əpnarın məmə net u təmərioah pap e nəm, məto in təməşəpən.

¹² Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwa motagwən.” Kən ilat kit nıkin təsəhtən məmə otətəpəh ron məmə, “?Ik pah un?” məto-inu ilat kinotitun əsas məmə in İərəmərə.

¹³ Kən Iesu təmos pıret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-ipən min nəm.

¹⁴ Kən inu, nian tatol kisil lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan min netəmim uarisig e nian in təmimis, kən məmegəh min.[‡]

Iesu ne Pita

¹⁵ Nian ilat kinotagwən rəkis, Iesu təmətəpəh o Saimon Pita, məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io taprəkis-in netəm min un?” Pita tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, İərəmərə, ik nəkitun məmə io ekolkeike pik ik.”[§]

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatagwən rəhak nenəti sipsip min.”

¹⁶ Kən Iesu tatig mətəpəh min ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”

In tən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh İərəmərə, ik nəkitun məmə iakolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatehm wir rəhak sipsip min.”^{*}

¹⁷ Kən mətau kisil lan, Iesu tatig mətəpəh min ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”[†]

Kən Pita, nıkin təmahmə, məto-inu Iesu təmətəpəh ron mau kisil, məmə, “?Ik nakolkeike io?” Kən in tən-ipən kəm in məmə, “İərəmərə, ik nəkitun natımnat rafin.[‡] İk nəkitun məmə io ekolkeike ik.”

Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik atagwən rəhak sipsip min.

¹⁸ “Nıpahrienən agın u iatən kəm ik məmə, aypən, e rəham netəm-aluəən, nəmatiargin atıp rəham kətəut, kən mətəliwək matuwın ikin min rafin itəm nakolkeike məmə nakuwin ikin. Məto nian ik onakaguihl, onakəg-ətuatip-in nelməm, kən etəm pisin kit otəlis ətain rəham kətəut, kən mit ik nakian ikin ik nəsolkeikeən məmə nakuwin ikin.”

[†] 21:6: Luk 5:4-7   [‡] 21:14: Jon 20:1,19,26   [§] 21:15: Mat 26:33-35; Jon 13:37-38   ^{*} 21:16: Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3   [†] 21:17: Jon 13:38   [‡] 21:17: Jon 16:30

¹⁹ E nəghatən u, Iesu təmaupən matən-iarəp rəkis əm, nolən itəm Pita otimis, kən rəhan nımisən, § in otıləs-ipər nərgi Uhgın.*
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, uarisig-in io.”†

Iesu ne suah un itəm Iesu təmolkəike pik

²⁰ Kən Pita teirair məplan etəmim kit rəha Iesu u, Iesu tolkeike pik, tatarisig-in ilau. Suah əh inəh, itəm təmiəu-iəu muwa iuəhkir o Iesu e nian kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən, kən matətapəh ron məmə, “? İərəməə, pah un oteğəhan-in-pən ik e nelmi rəham tikimir min?”‡

²¹ Nian Pita təməplan in, kən tətəpəh o Iesu məmə, “? İərəməə, məto tahro e suah əh?”

²² Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “? Okəmə io ekolkəike məmə in otatəmegəh muwin mətoarus nian iakitəlig-pa min, ik onəkıtun o naka? Ik un, ik onəkəike muarisig-in io.”§

²³ Kən tol nəhlan o nat u Iesu təməmən, nəghatən kit əh-ikin katən titəlau-itəlau e piatət min məmə, “Etəmim u rəha Iesu otəsımisən,” məto Iesu təməsənən kəm Pita məmə suah u otəsımisən. In təməmən əm məmə, “? Okəmə, io ekolkəike məmə in otatəmegəh, mətoarus-pən iakitəlig-pa min, ik onəkıtun o naka?”

²⁴ Etəmim u rəha Iesu in etəmim kitəh əm itəm tətən-iarəp natimnat min u,* kən in məte rəkis nəghatən min u. Kən itimat ekotıtun məmə nəghatən min u tətən, in nıpahrienən əm.†

Namnun nəghatən

²⁵ Kən natimnat tepət min əpəh ikin itəm Iesu təmol‡ kən okəmə netəmim kəpoatəte rəkis natimnat min u ilat rafın e naoa min, io, nıkkik təht məmə rum otikə e nətueintən rafın o nəlinən naoa min u.

---

§ 21:19: Katən məmə e nup tate min tatuwa, kən kəpanətu-pər Pita e nig kəməluau. * 21:19: Jon 13:36; 2 Pita 1:14 † 21:19: Mat 4:19; 16:24 ‡ 21:20: Jon 13:23,25 § 21:22: Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24 * 21:24: Jon 15:27 † 21:24: Nian neen, Jon tətəghat nəhlan, matən məmə, “itimat,” məto in tətən əm in pisin əm (19:35; əplan-tu 1 Jon 1:1-4). ‡ 21:25: Jon 20:30

Wək Min Wək Min Rəha Aposol Min Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Wək Min

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. Afın e “Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk” o nitunən məmə Luk in pah.

?Təməte tatuwin kəm pah? Luk təməte naoa u tatuwin kəm in kit, nərgin u Teofilas, etəm kitiah əm itəm Luk təməte naoa u “Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte” tatuwin kəm in. Nərig u, nipətin təmə, “Etəmim itəm tokeike Uhgın.” Luk təməte naoa u tatuwin kəm suah u, məto in titun məmə Iaihlua tepət okotafin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa min rəha Namnusən Təwir koatəghat-in nəmegəhən ne nimisən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp məmə niməfak təmahro mətuoun. Naoa u məsin tatəghat-in təpət e wək rəha Pita, kən məsin min tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

?Təməte naoa u o naka? Luk təməte naoa u matən məmə niməfak təmahro min nulan mətuoun, kən otahro min nulan niməfak otatawiə. Kən e naoa u, kitat okotehm məmə iəfak min okotahruhalpın nəghatən kəm netəm Isrel ne netəm Iaihlua min itəm kotolkeike məmə okotitun nəukəti nahatətəən rəhalat. E naoa u, kotəplan məmə kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan məmə Luk ne Pol kiolkeike məmə netəmim rafin itəm Rom tatəməmə elət, ilat okotən nipahrienən e Iesu.

Uhgın təmət məmə otahl-ipa Narmın rəhan

¹ Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte auppən, eməte nolən min rəha natimnat rafin itəm Iesu təmatol ne matəgətun netəmim lan.

² Naoa əh tatən-iarəp nian Iesu təmətuoun rəhan wək mətoarus Uhgın təmiləs matuwın e Nego e Neai. Məto auppən, təməsuwinən əh e Nego e Neai, Narmın Rəha Uhgın təmətasitu lan məmə otəgətun rəhan aposol* min.

³ E nian təməmegəh min e nimisən, nian tepət tatuwa olat kən ilat kotəplan in e nian kitiah kitiah e nian foti, kən matol əp in kəm ilat məmə okotitun məmə in təməmegəh pahrien e nimisən. Kən e nian min əh, təmatəgətun ilat e nəməmə rəən rəha Uhgın.

⁴ Nian Iesu təmətatig əh ilat min ilat, in təmət-ipən nəghaten kit kəm ilat məmə, “Itəmat onəsotauppənən motiet u e Jerusalem. Onəkotəkəike kətatig motətoarus onəkotos Narmın Rəha Uhgın, u rəhak tata tınəmən-iəkis rəkis məmə otos-ipinə kəm itəmat, təhmen min məmə inu io iatən-ipinə kəm itəmat.

⁵ Auppən Jon təmatol baptais e netəmim e nəhau, məto otəsuhəhən, Uhgın in otol baptais etəmat e Narmın Rəhan.”

Uhgın təmiləs Iesu muwin e Nego e Neai

1:1: Luk 1:3   * **1:2:** “Aposol” in suah kit itəm Iesu Kristo təməhl-ipa o nən-iarəpən rəhan nəghatən. Nian nakotafin nəghatən əh “aposol” e naoa u, nipətin tən məmə netəmim tuelef rəha Iesu u kəmotaliwəkilat min. Kən e naoa u, Pol təman məmə in min aposol kit rəha Iesu, məto in təməsaliwəkən ilat netəmim tuelef min əh. Naoa əh, in tatəghat tepət e aposol mil, Pita ne Pol.   **1:2:** Mak 16:19; Luk 24:49-51   **1:3:** Luk 24:36-49; Wək 10:41   **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33   **1:5:** Mat 3:11

6 E nian mīn əh, itəm aposol mīn kəmotatig ilat Iesu, kəmotətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, tīnuwa e nian ətuatip əh-roiu məmə ik onəkol kitat netəm Isrel okotərəmərə mīn e nītən mīn rəhatat, o kəp?”

7 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nian mīn rəha natimnat mīn əh, Uhgīn təməhluag-in otəmat, okol itəmat nəsotitunən. Rəhak tata pisin əm, in tīnəpun rəkis e rəhan nəsanənən.

8 Məto e nian Narmīn Rəha Uhgīn otuwa matig etəmat, itəmat onəkotos nəsanənən. Kən itəmat onokotəkəike motuwīn motən-iarəp rəhak nəghatən əpəh Jerusalem, ne ikīn mīn əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikīn mīn rafin e nətueintən.”

9 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgīn təmīləs-irəkis in tīnə matuwīn e neai. Nian ilat kəmoatəplan, kən napuə kit təmuwa malpin, kən ilat kəməsotəplan mīnən.

10 Nian kəmotitagpər əh e neai moategəs-in, roiu aɡin-əh, suah mil kəiu kəmian e natimnat ruən kəmuət-arəpa muətul ilugin elat,

11 kən muən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəm Kalili! ?Təhrəl nəkoatətul ikīn-u moatətagpər nəpo lan e napuə? Iesu əh itəm Uhgīn təmīləs-irəkis otəmat mīləs mər matuwīn e neai, in otəpanitəlig-pa mīn tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər matuwīn.”

Aposol mīn

12 Kən aposol mīn kəmotiet e nītot u katən məmə, Nītot Rəha Nīg U Olif, motitəlig-pən Jerusalem itəm sənəmə in isəu pik, in iuəhkīr əm.

13 Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwīn e nīpəɡnoa nīmə kit əpəh ilis lan itəm koatətig ikīn. Aposol mīn əh, nərgīlat u Pita ne Jon ne Jemes ne Antru, kən Filip ne Tomas, kən Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas, kən Saimon Selot,† kən Jutas nəti Jemes.

14 Netəm mīn əh ne nīpitan mīn, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu mīn, ilat koatuwa moatəfak kitīəh nian tepət.

Etənim itəm otos nəme Jutas

15 Nian neen tīnuwa mīnuwīn rəkis, kən netəm mīn u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitīəh. Ilat tepət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafin. Kən Pita təmətul matəghat kəm ilat məmə,

16 “Piak mīn ne wīnik mīn. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn otəkəike muwa mol nīpahrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmīn Rəha Uhgīn təmos-ipən nəghatən kəm Kig Tefit, kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit netəmim motuwīn kaskəlīm Iesu. Kən nəghatən əh tīnuwa əh-roiu mīnol nīpahrienən lan.

17 Jutas kitat mīn kitīəh əm. Kən in rəhan əh-ikīn wək itəm təmatol mətasitu etat.”

18 (Jutas u inu təmos-nəmtīn nəptən kit e mənī u təmos e nolən rat itəm təmōl. E nəptən əh, təmīet morin kən kəhap nərpīn nīsɡan tiet.)

19 Kən netəm Jerusalem kəmotətə nəghatən əh, kəmotəun-in nəptən əh e nəghatən ikīn məmə, “Akeltama,” nīpətīn u məmə Nəptən e Nita.)

20 Kən Pita təmən məmə, “E Naoa Rəha Napuən Mīn, nəghatən kit tatən məmə,

‘Təwīr məmə rəhan nīmə tatətul əpnəpīn əm, okol etənim kit təsatīgən ikīn.’

“Kən nəghatən kit mīn tatən mīn-nulan məmə,

‘Təwīr məmə etəm pisin kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.’

21-22 “Kən tol nəhlan, okotəkəike kilesipər suah kit itəm təmehm e niğanəmtin nāmegəhən rəha Iesu e nimisən, kən in otuwa min mehm kitat māmə otən-iarəp Iesu māmə in Iərəməərə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat min kəmoatan əupən e nian min u itəm Iərəməərə Iesu tāmətaliwək lan. Suah un in suah kit itəm tāmətatiḡ nian Jon tāmətən-iarəp nəghatən rəha nolən baptais etəm, muwa mətəorus-pən nian itəm Uhgın təmos-irəkis Iesu o kitat mīlas mər muwin e Nego e Neal.”

23 Kən ilat kəmotən-iarəp nərgi etəmim kəiu, kit nərgin u Josep u nian neen kətaun-in māmə Pasapas o Jastas, kən kit min, nərgin u Matias.

24 Kən ilat kəmotəfak motən māmə, “Iərəməərə, ik nəkıtun niki netəmim rafin. Ik asitu etimat māmə suah mīl u, in pəhruan ik nīnāmıtəpən rəkis

25 māmə otaskəlim wək u rəha aposol itəm Jutas təmapəs māmə otuwın e suatip itəm tərət, iman ətuatip ikin.”

26 Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotahmen e tais, māmə otəgətun māmə pah otos wək əh, kən nərgi Matias tāmiet. Kən ilat kəmotiləs-ıpən Matias māmə in aposol kit, kən roiu tınol min tuelef aposol ilat rafin.

2

Narmin Rəha Uhgın təmuwa e nāmegəhən rəhalat

1 E nian rəha Pentekos, * lafet kit rəha noanol min rəha Isrel, netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiaḡ.

2 Kən roiu aḡin min, kəmotətə nat kit tāmisi-pər e neai tahmen e nīmətəḡ asol kit tətəlel nat, kən nat əh kəmotətə təmuwa mər rafin e nıpəḡnoa nımə itəm koatəpələḡ ikin.

3 Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e niḡəm təmuəp. Kən ləpləpin niḡəm min əh, kəmotiwiḡ motən ahmen-in netəmim rafin itəm koatəpələḡ əh imə.

4 Kən ilat rafin, Narmin Rəha Uhgın təmuwa mərioah mətatiḡ elat, kən minos-ıpən nəsanənən kəm ilat, mol ilat kınəoatəḡhat e nəghatən ik pişin min.

5 Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm koatəfak kəm Uhgın. İlat kəmotisi-pən ik pişin pişin min mətə kotatiḡ Jerusalem.

6 Nian ilat kəmotətə nəghatən min əh, netəmim tēpət kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pik mətə-inu kəmotətə nəghatən min rəhəlat itəm netəm min əh koatən.

7 Kəmotaut pik aḡin kən motən māmə, “!Ei! ?Netəm Kalili əm əh koatəḡhat, o kəp?

8 ?Tahro kitat rafin koatətə rəhatat nəghatən min itəm ilat koatən?

9-11 Kitat u netəm ik pişin pişin min tēpət. İkin-u netəm Patia əh-ikin, ne netəm Metia, ne netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatasia, ne netəm Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia, ne netəm İjip, ne netəm Lipia e nıkalın-pən əh Saerin ikin, ne netəm Rom, neen noanol ətuatip rəha netəm Isrel, neen netəm pişin mətə koatəfak kəm Uhgın, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Mətə kitat rafin kəmotətə ilat koatən nat asol itəm Uhgın təmöl e nəghatən ik pişin min rəhatat.”

12 Narmilat təmiwiḡ pik, rehəlat-kəpə təmıkə, kən kəmoatətapəḡhat olat min māmə, “!Ei! ?Naka u tol nulan?”

13 Mətə neen kəmotalah-əmnu ilat, motən māmə, “Nat koatəpis əpəḡ.”

Pita təməḡhat kəm netəmim

14 Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəmäh matən-ipən kəm netəmim məmə, “Itəmat rafin noanol min rəha Isrel ne netəm pisin pisin min u nakoatətig Jerusalem, otətəlig-in wir-tu io, pəs ekuhapik e nipəti nat əh kəm itəmat.

15 Itəmat nakoatən məmə netəm min u koatapis. Məto kəp, kəsotapisən. Nain kilok əm əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatapis?†

16 “Məto in tol nulan. Ien rəha Uhgın əupən, nərgin u Joel, təmən rəkis nat u itəm itəmat nakoatəplan. In təmən məmə,

17 ‘Uhgın təmən məmə, “E namnun nian min, ekos-ipən rəhak Narmın kəm netəmim rafin. Ilat rafin okotos nəsanənən lan. Nenətətəmat min, nəman ne nipitan, ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat. Netəm aluə min rəhatəmat, Uhgın otos-ipən nat kit tahmen e napilaiirən kəm ilat. Kən naguihl-aguihl min rəhatəmat okotapilaiir e napilaiirən pisin pisin min.

18 Sənəmə netəm-iasol min əm, məto nəman ne nipitan ilat nolwək min əm rəhak, kən ekos-ipən Narmın rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm iatos-ipən kəm ilat.

19 Oekol nat pispis min əpəh e neai, ne nəmtətın pisin pisin min e niməptən. Onəkotəplan nita ne nigəm ne nəhaniəm okotər mətöl napuə lan.

20 Aupən, mığar otapınəp kən məwig otasiə tahmen e nita. Kən uarisig, Nian asol asol ağin rəhə İəramərə otuwa.

21 E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io ekosmegəh ilat.” ’

22 “Noanol min rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u. Itəmat nəkotitun wir nat pispis min, ne nəmtətın pisin pisin min itəm İesu təmöl e nəsanənən rəha Uhgın, itəm itəmat nəmotəplan. Natimnat min əh tatəgətun məmə Uhgın in pisin əm təmahl-ipa İesu tuwa.

23 E nalpəkəuən rəha Uhgın itəm təmöl mələhəu əupən, in təmos-ipinə suah u e nelmətəmat. Kən itəmat nəmotohamnu in e nian nəmotegəhan-in-pən in tuwin e nelmi netəm rat kəsotəfakən. Kəmotoh kətu-pər e nig kəməluau.

24 “Məto Uhgın təmikis İesu e nahməən rəha nimisən, kən mol in təmegəh min e nimisən, məto-inu nimisən, rəhan nəsanənən tikə o naskəlīmən.

25 Təfit təmən nulan e İesu əupən məmə, ‘Nian rafin ekitun məmə İəramərə tətətig itimlau min. Okol esəginən məto-inu tətətig e nikalik itimlau min.

26 Məto-inu o nat əh, io nikik tagien pik, matənwiwi ik e nohlik. Kən nikik təməlinu məto-inu ekitun məmə Uhgın otosmegəh nipətik.

27 Kən okol nəsapisən narmək tətətig ima netəm kəmotimis ikin. Kən okol nəsegəhan-in minən nipəti rəhəm Etəmim Ətuatip məmə etəmnəmīt.

28 İk nəməgətun rəkis suatip rəha nəmegəhan kəm io, kən ik onəköl io nikik tətəgien pik nian ekətətig kilau min ik.’ In əh nəghatən itəm Təfit təmən e İesu əupən.

29 “Piak min. İakolkeike məmə ekən nat ətuatip kəm itəmat. İaguihl u pipi rəhatat əupən, Kig Təfit, in təmimis rəkis, kən kəmitənim, kən rəhan suwit tətətig iməfat ikin mətoarus-pa u-roiu.

30 Məto in ien kit rəha Uhgın, kən in titun məmə Uhgın təmos noanawil kit kəm in mən-İəkis nəghatən kit kəm in məmə etəmim kit e nita rəhan otuarisig-in otəkəike muwa mol Kig.

31 Kig Təfit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol nipahrienən lan. In təmən məmə Kristo əh, itəm Uhgın təmən məmə otahl-ipa, in otöl təmegəh min

† 2:15: Netəm əh kəsotənīmən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətapis laulaugin. 2:21: Joel 2:28-32 2:28: Sam 16:8-11 2:29: 1 King 2:10 2:30: 2 Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11

e nımısən, kən Uhgın otəsapəsən narmin tətətig ima netəm kəmotımıs ikin, kən nıpətın okol təsəmnəmıtən.

³² Kən nəghatən u tatəghat e Iesu itəm Uhgın təmöl rəkis təmegəh mın e nımısən. !Kən itimat emotəplan e nıganəmtıtımat!

³³ Iesu, rəhan tata tamlas in mər muwin e nıkalın matıp e ikin rəha nısiailən ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə Uhgın təmən-iəkis mihin aıpən, in təmos-ıpən Narmin rəhan kəm Iesu məmə Iesu otos-ıpən kəm rəhan mın. Kən natımmat mın u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgın tatol.

³⁴ Kig Tefit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e Iesu. Kən Tefit təməsəghat-in atıpən in nıan in təmən nəghatən mın əh məmə, 'Iərəməyə təmən kəm rəhak Iərəməyə məmə, "Əpələh e nıkalık matıp, ikin rəha nısiailən ne nəsanənən, matəsahgin.

³⁵ Oekol rəham tıkimır mın məmə okotahmen e nımoulul itəm nategotain e nəptən, kən ik matərəməyə elat."

³⁶ Itəmat rafın noanol mın rəha Isrel onəkotəkəike motıtun wir məmə Iesu əh itəm itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in əh, Uhgın təmöl məmə in Iərəməyə ne Kristo - etəm itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa."

Netənim tepət kəmoatən nıpahrienən e Iesu

³⁷ Nəghatən u rəha Pita təkə pahrien nıkilat, kən kotətarəh o Pita ne aposol mın məmə, "Pıatımat mın. ?Oekol tahro nulan?"

³⁸ Kən Pita təmən-ıpən kəm ilat məmə, "Onəkotəkəike kəuhlin nətəligən rəhatəmat, kən kol baptais etəmat e nərgi Iesu Kristo, məmə Uhgın otafəl rəkis nolən rat mın rəhatəmat. Kən Uhgın otos-ıpənə Narmin u kəm itəmat,

³⁹ məto Uhgın təmən-iəkis nəghatən u otəmat, ne nenətıtəmat mın, ne namıpitəmat mın itəm okəpanotuwa. Nənıəkısən u tətətig o netəm mın u itəm Iərəməyə Uhgın rəhatat tətəun-in ilat."

⁴⁰ Kən Pita tatən nəghatən wir tepət məmə otiuw-pa ilat kotuwa, kən matən kəm ilat məmə, "Onəkotiet rəkis e netəm un, netəm kotərat məmə Uhgın otəsolən nalpınən kəm itəmat mın ilat."

⁴¹ Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən nıpahrienən lan, kən kəmöl baptais elat. E nıan əh, netənim tepət tahmen e tri-taosan kəmotuwa moatuarısıg-in ilat u koatahatətə e Iesu.

Nalıwəkən rəha netəm mın u kəmoatən nıpahrienən e Iesu

⁴² Nıan rafın netəm mın u koatən nıpahrienən e Iesu, koatətəlig-in nəghatən itəm aposol mın koatəgətun ilat lan. E nalıwəkən rəhalat kəmoatuuwa kitiəh, e nagwənən ne Nagwənən Rəha Nəmtətın Rəha Iesu,‡ ne nəfakən. Kən nıan rafın nıkilat tiəkis məmə okotəkəike moatol nat əh.

⁴³ Aposol mın kəmotol nat pıspıs ne nəmtətın pısın pısın mın e nəsanənən rəha Uhgın. Kən netənim narmılat təmiwig pik ron.

⁴⁴ Netəm mın u koatahatətə e Iesu, nıan rafın koatuuwa kitiəh moatawte-in rəhalat nautə mın kəm ilat mın,

⁴⁵ tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-salim-in rəhan kit nautə kən masıtu lan.

⁴⁶ Nıan rafın kotuwın katəfak kitiəh e Nımə Rəha Uhgın. § Kən kəmotuwın e nımə pısın pısın mın moatoor nagwənən nigilat e nıgıenən ne nıkilat pahrien, kən kəmotəgwən mın e Nagwənən Rəha Nəmtətın Rəha Iesu.

2:31: Sam 16:10   **2:33:** Wək 5:32; 7:55-56   **2:35:** Sam 110:1   **2:36:** Wək 5:30-31   **2:39:** Aes 57:19   **2:41:** Wək 2:47; 4:4   † **2:42:** Nagwənən Rəha Nəmtətın Rəha Iesu: Əplan e tıksnari.

2:42: Wək 20:7   **2:44:** Wək 4:32-35   § **2:46:** Nımə Rəha Uhgın - ikin itəm noanol mın rəha Isrel kotuwa moatəfak ikin kəm Uhgın.

⁴⁷ Kən nian rafin koatənwiwi Uhgîn, kən netəmim koatenwiwi ilat o rəhalat nolən. Kən nian rafin İərəmərə Uhgîn tatosmegəh netəmim kotuwa kitiaḥ ilat netəm koatahatətə e İesu.

3

Uhgîn təmöl nat pispis e etəm u nelkin tərət

¹ Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon kəmualiwək mətian e Nimə Rəha Uhgîn.

² Suah kit itəm təsalıwəkən e nian təmair mətoarus-pa nian əh, kəmıləs ka kahtu e nafıluə e Nimə Rəha Uhgîn u katən məmə Nafıluə Təwir. Nian rafin tateasiə-in məni o netəmim itəm koatuwin imə.

³ Nian təməplan Pita ne Jon kınatıan məmə okia imə, in təmətapəh olau məmə okios-ipən məni kit kəm in.

⁴ Kən Pita ne Jon nıganəmtılau təmətul lan. Kən Pita təmə, “Ətag-pa mehm itımlau.”

⁵ Kən təmətag-pən məplan ilau nıkin tatəht məmə otos məni kit olau.

⁶ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Rəhak məni tikə agin. Məto nat naka itəm io iatos, ekos-ipinə kəm ik. İE nərgi İesu Kristo etəm Nəsaret, iatən-ipinə kəm ik, ətul malıwək!”

⁷ Kən in təmasıtu lan, mıləs nelmın matıp miuw-pər məmə otətul. Kən roiu agin nelkin mil kəmuəg-ətuatıp.

⁸ Kən təmətip mər mətul mınatalıwək, matətəu-pən ilau mətəhaluwın e Nimə Rəha Uhgîn, kən mınatalıwək matətıpər-ətipər matənwiwi Uhgîn.

⁹ Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi Uhgîn.

¹⁰ Nian ilat kınotıtun məmə suah ilouin inəh itəm tateasiə o məni nian rafin e nafıluə rəha Nimə Rəha Uhgîn, kəmotaut pık, narmılat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgîn

¹¹ Nian təmətəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmılat təmiwig ron, kotaiu motuwa məmə okotəplan iləhal e ikın kit e Nimə Rəha Uhgîn u katən məmə Fəranta rəha Kig Solomon.*

¹² Nian Pita təməplan ilat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Noanol mın rəha İsrəl. ?Təhro narmıtəmat tatiwig pık o nat pispis u? ?Noatarəplan itıməhal nıkitəmat təht məmə itımlau etəm iasim mil kəiu emıoal-wır suah u e nəsanənən əm rəhatımlau? !Kəp!

¹³ O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgîn rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne tıpat mın rafin, in təmıləs-ipər nərgi rəhan iolwək lan, İesu. İnu etəm kitiəh əm İesu itəm nəmotıləs motuwın o netəm-iasol mın rəha kapman məmə ilat okotohamnu, kən Pılat təmən rəkis məmə okısohamnuən okəhlman əm, məto itəmat nəmotən-ipən kəm Pılat məmə nəsoltolkeikən in.

¹⁴ İtəmat nəmotapəs İesu itəm in iol ətuatıp ne etəm təwir e nıganəmti Uhgîn, kən nəmotətapəh o Pılat məmə otəhlman suah əh iohamnu itəm.

¹⁵ Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu İesu, itəm nəmegəhən rafin tatisipən ron. Məto Uhgîn təmöl təmegəh mın e nımısən. Kən itımat emotəplan e nıganəmtıtımat məmə in nıpahriənən.

¹⁶ Suah u itəm itəmat nəkotıtun moatəplan, in təməsanən əm məto-inu itımat iotahatətə e İesu ne nəsanənən rəhan. In nəsanənən rəha İesu ne

2:47: Wək 6:7; 11:21   3:4: Wək 14:9   3:6: Wək 4:10; 16:18   * 3:11: Fəranta rəha Kig Solomon - ikın kit imə e Nimə Rəha Uhgîn. İkin əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha noanol mın rəha İsrəl koatəghat-in Lou rəha Uhgîn.   3:13: Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23

nahatətəən itəm təmos-ipa kəm itimat təmol-wir suah u, kən itəmat rafin nakoatəplan.

17 “Piak min. Io ekitun məmə nat un nəmotol e Iesu itəmat rəhatəmat netəm-iasol min, itəmat rafin nəmotol məto-inu nəsotitun wirən məmə Iesu in pah.

18 Məto suatip u inu rəha Uhgın o nuhapikən rəhan nəghatən itəm təmən aupən. E nəghatən rəha rəhan min ien min, in təmən rəkis məmə rəhan Kristo itəm təmən rəkis aupən məmə otahl-ipa, in otəkəike məto nahməən e nıpətın.

19 “Itəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min kən motitəlig-pən o Uhgın məmə in otafəl rəhatəmat nolən rat min, kən məmə İərəməra Uhgın otos-ipinə namegən ne nəsanənan wi e nəmegəhən rəhatəmat,

20 kən məmə in otahl-ipa Kristo titəlig-pa min, etəm itəm Uhgın təmən rəkis aupən. İatəghat-in Kristo u Iesu.

21 Məto Iesu otətətig pitən e Nego e Neai mətoarus Uhgın otol-wir min natimnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgın təmən-ıəkis kəm itəmat, itəm rəhan ien min aupən agin kəmotən-iarəp.

22 “Kən Moses təmən-iarəp məmə, ‘İərəməra Uhgın otıləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətəlig-in natimnat rafin itəm otən kəm itəmat motol nəwian.

23 Netəm min u itəm okotəht nəwia ien əh, Uhgın otıləs-irəkis ilat o rəhan min netəmim kən ilat okotimis.’

24 Inu nıpahrienən. Ien min rafin kəmotən əm nəghatən kitəh, təmətuoun e ien u Samuel, muwa mətoarus-pa u-roiu.

25 “Nəniəkisən min u itəm Uhgın təmən-ipən kəm rəhan ien min aupən, in rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituan itəm Uhgın təmən kəm tipitəmat min aupən, in rəhatəmat min, məto-inu Uhgın təmən-ipən kəm Epraham məmə, ‘Ekol təwir kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mipim İosmegəh otol, otos-ipən nəwirən əh kəm netəmim rafin.’

26 Nian Uhgın təmiləs-ipər rəhan iolwək u Iesu İosmegəh, təmaupən mahl-ipinə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən e nolən əh, in otol təwir kəm itəmat.”

4

1 Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris min, ne etəm tərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgın, ne Satusi min,* kəmotiet-arəpa.

2 Nıkilat təmahmə pik məto-inu ilau katuəgətun netəmim məmə Iesu təmimis kəm məmegəh min. Kən inu tatəgətun məmə netəm u kəmotimis, Uhgın otosmegəh min ilat.

3 Kən kəmotaskəlim ilau, kiləs-ipən ilau e kalapus məto-inu tınapınəp rəkis, kən okuəməhl əm mətoarus olawıg.†

4 Məto netəmim tepət itəm kəmotətə nəghatən itəm kəmuən kəmotən nıpahrienən lan. Kən netəmim rafin itəm kəmotən nıpahrienən e Iesu, ilat iuhkır tahmen e faif-taosan.

Pita ne Jon kəmuətul e niganəmti kaonsel

3:17: Luk 23:34; 1 Tim 1:13   **3:19:** Wək 2:38   **3:23:** Dut 18:15,18-19   **3:25:** Jen 22:18   **3:26:**

Wək 13:46   * **4:1:** Əplan nəghatən min əh e tiksonari: pris min, ne mopael itəm koatehm Nimə Rəha Uhgın, ne Satusi.   † **4:3:** Okuəməhl mətoarus olawıg məto-inu lou təmən məmə suah kit təsolən pas e kot lapın.   **4:4:** Wək 2:41

⁵ Kəmən lawigin, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol mīn rəha Isrel, ne iəgətun mīn rəha Lou rəha Moses,[‡] kəmotargəfimin ilat mīn əpəh Jerusalem.

⁶ Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol agin, ne Kaeafas, ne Jon, ne Aleksanta, ne netəmim neen e noanol rəha suah u pris asol agin, kəmotəpələh e kaonsel.

⁷ Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotətapəh olau məmə, “? Nəmios hiə nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal e nərgi pəh?”

⁸ Kən Narmin Rəha Uhgīn təmərīoah e niki Pita, kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u itəm noatərəmərə e noanol mīn rəha Isrel, ne netəm-iasol mīn.

⁹ Itəmat noategəs-in-pa otimlau məmə suah u itəm nelkin təmərət təmos hiə nəwīrən, o emuahrol nulan mioal-wir nelkin.

¹⁰ Itəmat rafin ikīn-u ne noanol mīn rafin rəha Isrel, onəkotəkəike motitun məmə suah u itəm nelkin tīnəwir rəkis tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən əm e nərgi Iesu Kristo, etəm Nasaret. Suah əh inəh, itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in təmimis. Məto Uhgīn təmol təmegəh mīn.

¹¹ Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgīn təmən lan məmə, ‘Kəpiel u itəm itəmat netəm rəha niləkīnən nīmə, nakotəmə tərət motərakin, məto roiu in tīnuwa kəpiel keike itəm nīmə tatətul-pər lan.’

¹² Nərgi kit tik e nətueintən itəm Uhgīn təmos-īpa məmə titun nosmegəhən netəmim, məto Iesu pisin əm titun nosmegəhən netəmim.”

¹³ Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan məmə kasuəginən ilat, nat ənnapin kəsioalən skul, ilau etəmim əm. Kəmotitun ətuatip məmə suah mil əh ilat pahrien Iesu kəmotaliwək moatan.

¹⁴ Kən kinotəruru nuhalpinən nəghatən rəhalau məto-inu suah u nelkin tīnəwir rəkis tatətul iləhal mīn ilau.

¹⁵ Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmə okəhaliet məhaluwīn ihluə pəs ilat əm kotəghat pitən.

¹⁶ Kən kəmoatətapəh-ətapəh olat mīn məmə, “? Okotahro suah mil əh? Netəmim rafin u Jerusalem kinotitun rəkis məmə nat pispis u kəmol e suah u, in iahgin pik, okul kəsotən-iamninən.

¹⁷ Məto pəs kotən-iəhau əskasik ilau məmə okəsuan-iarəp mīnən nərgi Iesu kəm netəmim, kən nəghatən e nat pispis əh otəsiet mīnən netəmim kotəto.”

kaonsel təmegəhan-in ilau məmə okiaiet

¹⁸ Kən kəmotəun-in iləhal kəhaluwa mīn imə, kən kəmotən-ipən kəm Pita ne Jon məmə okəsuan-iarəp mīnən nərgi Iesu, kən məsuəgətun mīnən netəmim lan.

¹⁹ Məto ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm otakil məmə tətəuatip e niganəmti Uhgīn məmə ekioal nəwīatəmat o nəwīa Uhgīn.

²⁰ Məto itimlau okul esuakimən nohlitimlau. Oekuəike muən-iarəp natimnat itəm emuəplan e niganəmtitimlau kən muəto e matəlgitimlau.”

²¹ Kən kaonsel təmən-ipən mīn kəm Pita ne Jon məmə ilat okotol nalpinən kit kəm ilau okəmə ilau okatuəkəike matuən-iarəp Iesu kəm netəmim, kən motahl-iarəp ilau. Kəmotahl-iarəp ilau məto-inu kinotəruru məmə okotahruah ilau. Kəmotitun məmə netəmim nikilat otahmə okəmə ilat okotol nalpinən kəm ilau, məto-inu netəmim rafin koatənwiwi Uhgīn o nat pispis itəm Uhgīn təmol e etəm nelkin təməfaiu

²² nian təmaiir mətoarus-pa əh-roiu. Rəhan nup taprəkis-in foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

[‡] 4:5: Lou rəha Moses - lou mīn itəm Uhgīn təmos-īpən kəm Moses əpəh nitot Saenae. 4:10: Wək 3:6,13-16 4:11: Sam 118:22 4:12: Mat 1:21 4:18: Wək 5:28 4:19: Wək 5:29

²³ Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotegəhan-in ilau məmə ilau okatian, kəmiaiet uəhai əm mian əpəh netəm koatahatətə e Iesu koatətig ikin, kən muən-iarəp rafin nəghatən itəm pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel kəmotən-ipən kəm ilau.

²⁴ Nian kəmotətə nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitiəh motəfak-pən kəm Uhgın motən məmə, “Iərəməə Uhgın, ik nəmol neai, ne nıməptən, ne nıtəhəi, ne nətımnat rafin elat.

²⁵ Ik nəməghat e nəsanənən e Narmın rəham kəm tıpitimat u əupən Kig Tefit, u in rəham iolwək, kən in təmən-iarəp rəham nəghatən məmə, “Təhro netəm e nəptən pisin pisin min nıkilat tıtahmə pik nəhlan? Təhro ilat koatətə noa məmə okotol nəratən min əh, u itəm okol koatol pap, təsuwinən miet, otikə-pən əm olat.

²⁶ Netəm koatərəməə e nıtən min, koatol əpen-əpenə okotəmou, kən netəm-iasol min rəha nətueintən koatuwa kitiəh ilat min ilat, məmə okotəmou ilat Iərəməə Uhgın ne Iosmegəh itəm in təmən’

²⁷ Iərəməə Uhgın, in nıpahrienən nəghatən itəm Kig Tefit təmən tınuwa mınət-arəp, məto-inu Kig Herot Antipas, ne Pontias Pailat, ne noanol min rəha Isrel, ne Iaihlua min, ilat rafin kəmotuwa kitiəh ikin-u latuənu Jerusalem, moatol noa eko-eko məmə okotohamnu Iesu, itəm in rəham iol ətuatıp itəm nəmitəpun.

²⁸ Kəmoatətə noa rəhalat tatətəu-pən əsas əm rəham nəghatən itəm ik nınəmən rəkis e nəsanənən ne nenatıgən rəham əupən.

²⁹ Tol nəhlan, Iərəməə, nıkim tatəht nəghatən itəm ilat kəmoatən məmə okotoh itimat, ol itimat rəham iolwək min məmə esotəginən məmə ekotən-iarəp rəham nəghatən.

³⁰ Əgəfəməhin-pa nelməm məmə otol-wır netəm koatımis, kən mol nat pıspis min ne nəmtətın pisin pisin min e nərgi Iesu, rəham iol ətuatıp.”

³¹ Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməlual e nımə, kən Narmın Rəha Uhgın təmuwa mərioah mətatıg elat, kən kınəatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın məsotəginən.

Netəm kəmoatən nıpahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat min

³² Netəm koatən nıpahrienən e Iesu rəhalat nətəlıgən təmuwa kitiəh. Kit təməsaumisən məhluaıg-in rəhan nautə məto kəmoatoor nautə rəhalat kəm ilat min.

³³ Kən aposol min kəmosos nəsanənən e Narmın Rəha Uhgın kən moatən-iarəp məmə Iərəməə Iesu təmegəh min e nımısən. Kən e nəwırən rəha Uhgın, in tətəsıtu elat rafin itəm koatəfak.

³⁴ Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsıkəən, məto-inu netəmim neen kəmososalım-in rəhalat nəptən o nımə, kən motos-ipən məni lan kəm aposol min,

³⁵ kən ilat kəmoatoor kəm itəm min u rəhalat nat kit tıkə.

³⁶ Tol nəhlan, suah kit əh-ıkin nərgın u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm Saepnas, aposol min kəmosos-ipən nərgı wi kit kəm in, nərgın u Panapas, u nıpətın təmə, “etəm tətəsıtu məfıləs-ipər nətəlıgən.”

³⁷ In təmosalım-in rəhan kit nəptən, kən məmik məni lan muwa məmki-pən kəm aposol min məmə ilat okotoor kəm ilat min.

5

Ananaeas ne Safaera

1 Məto suah kit mīn əh-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan pətan nərgin u Safaera. İlau mīn kəmioal-salim-in rəhalau kit nīməptən.

2 In təmaskəlīm anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun. Kən məmik əm məsin muwīn məmki-pən kəm aposol mīn məmə məni e nəptən rafin.

3 Məto Pita təməni-ipən kəm in məmə, “Ananaeas. ?Tahro nategəhan-in iərmis u Setan tatua e nīkim? Nakateiua-in Narmīn Rəha Uhgīn kən mətaskəlīm anion məni məsin rəha nīməptən məmə rəham.

4 ? Aupən nīməsosalim-inən nīməptən u, in rəham o kəp? ? Kən nian nəmosalim-in, rəham məni lan o kəp? ?Tahro natol nuhlan? !Ik niseiua-inən etəmim, məto nateiua-in Uhgīn!”

5 Nian Ananaeas təməto nəghatən əh, əmun misi-pər morin rəhan namegən tiet. Kən netəmim itəm kəmotəto nat əh, kəmotəgīn motasiəp.

6 Kən netəm aluə mīn kəmotuwa motalpin nīpətin motiləs motiet motuwīn kitənīm.

7 İuəhkīr aua kisil təmuwa muwīn rəkis, kən rəhan pətan Safaera təmiet-arəpa məruru məmə rəhan iərman tinimis rəkis.

8 Kən Pita təmətapəh ron məmə, “?Ən-tu kəm io məmə məni e nəptən rafin əh rəhatalau itəm nəmiosalim-in?” Kən in tən məmə, “Əwəh. Məni rafin un.”

9 Kən Pita təməni-ipən kəm in məmə, “?Tahro nəmatioal anion noa kit məmə nakueiua-in Narmīn Rəha İərəmərə məmə okol təsitunən nat u nəmioal? !Əto-tu! Netəm kəmotitənīm rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa məmə okotiləs mīn ik.”

10 Kən roiu agin tisi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin, mīmīs namegən tiet. Nian netəm aluə mīn kəmotuwa imə okul təsitunən nat u nəmioal? !Əto-tu! Netəm kəmotitənīm rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa məmə okotiləs mīn ik.”

11 Nian netəmim rəha nīməfak ne netəm əpnəpīn kəmotəto nat əh, kəmotəgīn kəmotəgīn.

Aposol mīn kəmotasitu e netəmim tēpət motol-wir rəhalat nīmīsən

12 Kən aposol mīn kəmotol nəmtətin tēpət ne nat pispis mīn e niganəmti netəmim. Kən netəmim mīn u itəm koatən nīpahriənən e İesu kəmoatuwa kitiaə əm e Feranta rəha Kig Solomon e Nīmə Rəha Uhgīn. 13 Netəmim kəmoatisiai-in ilat, məto netəm mīn u kəsotənən nīpahriənən e İesu kəmotəgīn nuwīnən ikin əh mehm ilat.

14 Məto nian rafin netəmim tēpət koatuwa moatən nīpahriənən e İesu, nəman ne nīpitan, kən ilat tatepət.

15 Məto-inu e nat pispis mīn itəm aposol mīn kəmoatol, netəmim koatos rəhalat nīmīsən mīn moatuwa, kən moatəlin ilat kotəpīl e rəhalat pet ne nīmītiwīn e suatip məmə nian Pita otaliwək məpikalin ilat, in otek neen o kəm-naka nəghənpis in əm tos neen kən məmə ilat okotəmegəh.

16 Kən netəmim tēpət tēpət kəmotisi-pən e latuənu mīn iuəhkīr o Jerusalem kəmotuwa. Kəmotəmik rəhalat netəm koatimīs ne netəm itəm narmīn rat tətətig elat motuwa, kən aposol mīn kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwīr.

Netəm-iasol mīn kəmotəmki-pən aposol mīn e kalapus

17 Kən suah u pris asol agin ne rəhan mīn netəmim Satusi mīn u, ilat e pati kitiaə, kəmotol pik tīməht elat məto-inu netəmim tēpət kīnoatapəs ilat mīnoatuwīn o aposol mīn.

18 Kən kəmotaut kəskəlīm aposol mīn kəmki-pən ilat e kalapus.

19 Məto lapin-in, nagelo kit rəha İərəmərə təmuwa merəh e nafiluə e kalapus mit ilat motiet.

²⁰ Kən mən-ipən kəm ilat məmә, “Otuwin e Nimә Rəha Uhgın motən-iarəp nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm netəmim.”

²¹ Kən kəmən lawigin, kəmotol nəwia nagelo kən minotuwin əpəh e Nimә Rəha Uhgın moatən-iarəp nərgi İesu kəm netəmim.

Aposol min kəmotuwın e kot

Kən pris asol agin ne rəhan mın, kəmotəun-in netəm-iasol mın rəha noanol mın rəha İsrəl, kən ilat kəmotuwa kitiəh məmә ilat okotəpələh e kaonsel* asol rəha noanol mın rəha İsrəl. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotəməmə e kalapus məmә okotahl-ipa aposol mın kotuwa e kot əpəh e kaonsel.

²² Məto nian mopael mın kəmotuwın e kalapus, məto aposol mın kotikə. Kən kotitəlig-pa e kaonsel motən məmә,

²³ “Nian emotuwin ket-arəpən e kalapus, motəplan toa tətətosig, lok tətəkul-pən wir əm lan, kən mopael mın rəha kalapus koatətul katehm wir əm nafiluə e kalapus, məto nian emoterəh motuwın imə, məto kikə-kikə əh imə.”

²⁴ Nian etəm tətəməmə e mopael mın itəm koatehm Nimә Rəha Uhgın, ne pris asol mın kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut pik, rəhalat-kapə təmikə, minotəruru əpnəpin əm məmә nat naka otuwa mın.

²⁵ Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmә, “!Ei, nəman! !Netəm mın ilouin itəm nəmotəmki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh e Nimә Rəha Uhgın koatəgətun netəmim!”

²⁶ Kən etəm tətəməmə e mopael mın təmit mopael mın rəhan motuwın motəmik aposol mın motuwa. Məto kəməsotewkəkanən ilat məto-inu koatəgin məmә netəm əpnəpin okotaht ilat e kəpiel apın okəmә okotewkəkan ilat.

²⁷ Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmә ilat okotətul əpən-in netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol agin təmən-ipən kəm ilat məmә,

²⁸ “Emotən-iahau əskasik agin itəmat məmә onəsətəgətunən netəmim e nərgi suah əh İesu. Məto nəgətunən rəhatəmat tinəu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmә netəmim okotən məmә itimat emotoh suah əh.”

²⁹ Məto Pita təməghat rəhalat aposol mın lan məmә, “İtimat ekotəkəike motol nəwia Uhgın, sənəmә nəwia netəmim əm.

³⁰ İtəmat nəmotəhamnu rəkis İesu motətu-pər e nig kəməluau, məto Uhgın u rəha tipitat mın əpən təmol təmegəh mın e nımisən.

³¹ Uhgın u inu təmiləs-ipər rəkis İesu məmә otuwın matəpələh e nıkalın matip, ikin rəha nisialiən ne nəsanənən, məmә in İərəmərə ne İosmegəh. Uhgın təmol nat əh məmә in otol suatip məmә noanol mın rəha İsrəl kotitun nəuhlinən ilat e rəhalat nolən rat mın, kən in otafəl rəkis nolən rat mın rəhalat.

³² Kən itimat Narmın Rəha Uhgın ekoatən-iarəp natimnat mın u, kən Uhgın tatos-ipən Narmın rəhan kəm netəmim itəm koatol nəwian.”

³³ Nian netəmim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, tənew pik rəhalat neməha, kən kotolkeike məmә okotohamnu əm ilat.

³⁴ Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne iəgətun kit rəha Lou, u itəm netəmim rafin kotisiailən. Kən tətətapəh o mopael mın məmә okotit aposol mın motuwın ihluə pitən.

³⁵ Kən in təmən-ipən kəm ilat məmә, “Natimak mın, netəm İsrəl. Otakil wir noa rəhatəmat məmә onəkotəhro netəm mın u.

³⁶ Wi agin huə suah kit nərgin u Teutas, təmiet-arəp matən məmә in etəm-iasol kit, kən iuəhkir netəmim fo-hanrit kəmotuarisig-in. Məto kəmohamnu

* 5:21: kaonsel - netəm-iasol rəha İsrəl koatiuw-iarəp netəmim ikin e kot. 5:28: Mat 27:25 5:29: Wək 4:19 5:31: Wək 2:33-34; Efes 1:20; Hip 2:10; 12:2

in, kən rəhan netəmim kəmotan kitiaħ kitiaħ, kən rəhan nətəligən təmuwın mikə.

³⁷ Uarisig lan, nian kapman təmətafin netəmim, suah kit mın nərgin u jutas, etəm Kalili, in mın təmiw netəmim koatuarisig-in. Məto netəmim neen kəmotohamnu mın, kən rəhan netəmim kəmotan kitiaħ kitiaħ.

³⁸ Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. !Ekən kəm itamat, pəs kotapəs əm ilat motegəhan-in ilat kotiet! Məto okəmə nat koatol in rəha etəmim əm, otəpanisas.

³⁹ Məto okəmə tatisi-pən o Uħgin, okol kəsotosən nəsanənən məmə okotən-iəhau ilat. Okotəplan əm məmə kitat Uħgin koatəmou.” Kən ilat rafin kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.

⁴⁰ Kən kəmotəun-in aposol mın məmə okotuwa imə, kən motən məmə mopael mın okotalis ilat. Kən motən-iəhau əskasik mın ilat məmə okəsotəghat mınən kəm netəmim e nərgi İesu kən motəhlman ilat kotiet.

⁴¹ Nian aposol mın kəmotiet e kaonsel, nikilat tətəgien, məto-inu Uħgin təmişiai-in ilat kən megəhan-in məmə netəmim okotoħ ilat məto-inu koatuarisig-in İesu.

⁴² Kən nian rafin e Nımə Rəha Uħgin ne nımə mın, ilat kəməsotapəsən kəmoatəkəike katən-iarəp kən moatəgətun nəghatən wir məmə İesu in Kristo itəm Uħgin təmən məmə otahl-ıpa.

6

Kəmos-ıpar netəm sepın

¹ Nian neen tınuwa mınuwın rəkis, kən netəm rəha İesu tınatər mınatəpət. Neen rəhalat kəmotisi-pən ikin pişin pişin mın, kən koatən əm nəghatən Kris. Kən tēpət, ilat netəm İsrəl əm. Məto iəfak mın itəm koatən əm nəghatən Kris kinoatən nikali iəfak mın u netəm İsrəl, moatən məmə nian koatoor məni ne nagwənən kəm nəutahlmıs mın, məto kəsotehm wirən nəutahlmıs mın rəha itəm mın u koatən nəghatən Kris.

² Kən tuwəlef aposol mın kəmotəun-in netəm rəha İesu məmə okotuwa-tu. Kən kəmotən-ıpən kəm ilat məmə, “Piak mın. Təsəwirən məmə itimat ekotapəs nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uħgin məmə itimat ekotimnə katoor məni ne nagwənən kəm nəutahlmıs mın.

³ Məto roiu, otətgi-arəp-tu etəmat mın, netəmim sepın u itəm noatisiai-in ilat, kən kotenatig, ne Nərmin Rəha Uħgin tərıoah e nəmegəhən rəhalat. Kən itimat ekotos-ıpən nat u kəm ilat məmə ilat okoatol.

⁴ Mapəs itimat e nəfakən kəm Uħgin ne nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uħgin.”

⁵ Kən ilat rafin nikilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən əh. Kən kəmotətig-ıarəp Stipen u rəhan nəhatətən təskasik e Uħgin ne Nərmin Rəha Uħgin tərıoah mətatig lan, kəmotətig-ıarəp mın Filip, ne Prokoras, ne Nikano, ne Timon, ne Pamenas, ne Nikolas etəm Antiok u aıpən təmapəs nəfakən rəha netəm iman ikin mınuwa matətəu-pən nəfakən rəha netəm İsrəl.

⁶ Kəmotit ilat motuwın kəm aposol mın, kən aposol mın kəmotələhəu-pən nelmilat elat motafak elat.

⁷ Kən netəm rəha İesu koatən-ıarəp nəghatən rəha Uħgin kəm netəmim, kən netəm rəha İesu u Jerusalem tınatəpət-natəpət. E netəm əh, pris mın tēpət kəmotahatətə e İesu.

Kəmaskəlım Stıpən

8 Kən Stipen u etəm tərïoah e nəwīrən ne nəsanənən rəha Uhgīn, təmöl nəmtətīn tēpət ne nat pīspīs mīn e nīganəmtī netəmīm.

9 Məto netəmīm neen e nīmə rəha nuəfīmīnən rəha Netəm Kəmīkīs İlat,* kəmotəghat İlat Stipen. Netəm mīn u noanol mīn rəha İsrəl u kəmotīsī-pən Saerīn ne Aleksantrīa. Kən netəmīm neen mīn u noanol mīn rəha İsrəl u kəmotīsī-pən Silīsīa ne Esīa, İlat kəmotuwa kītīəh, kən mīnoatərgəhəu İlat Stipen. Kōtəmə nəghatən rəha Stipen təsətuatīpən, meto rəhalat tətəuatīp.

10 Məto Narīmīn Rəha Uhgīn təmöl Stipen tenatīg-pīk, kən nīan in otəghat, rəhan nəghatən tatoh-İəhəu rəhalat.

11 Kən İlat kəmotətou anīon netəmīm neen məmə okotasītu elat motən-İarəp məmə, “İtīmat emotətō məmə Stipen təmən rat Moses ne Uhgīn.”

12 Kən rəhalat nəghatən təmöl nīkī netəmīm, ne netəm-İasol rəha İsrəl ne İəgətū mīn rəha Lou, kəmotetəhəu Stipen. Kən kəmotuwīn kaskəlīm motīləs motuwīn məmə otətul e nīganəmtī kaonsel.

13 Kən kəmotəmīk netəmīm neen motuwa məmə okoteİuə e Stipen. Kən netəm mīn un kotən məmə, “Nīan rafīn tatən nəghatən rat e Nīmə Rəha Uhgīn, kən matən rat Lou rəha Moses.

14 İtīmat emotətō in təmən məmə İesu u etəm Nasaret, in otīləs-İəhəu Nīmə Rəha Uhgīn, kən məuhlīn nolən mīn İtəm Moses təmos-İpa kəm kītāt aupən İkīn.”

15 Kən netəmīm rafīn İtəm kəmoatəpələh e kaonsel kəmotətəg-pən ətuatīp o Stipen, kən kəmotəplan məmə nīganəmtīn tīnəhəg-əhəg tahmen e rəha nəgelo.

7

Stipen təməghat-in Epraham

1 Kən prīs asol agīn təmətəpəh o Stipen məmə, “?Tahro, nəghatən mīn əh nīpahriənən?”

2 Kən Stipen təmən məmə, “Piak mīn ne tata mīn. Otətəİīg-in-tu İo. Uhgīn u İtəm in İlīs İlīs pīk, təmīet-ərəpa o tīpat Epraham nīan in təmətətīg əpəh Mesopotēmīa, məsuwīnən əh əpəh Haran.

3 Uhgīn təmən-İpən kəm in məmə, ‘Apəs rəham mīn, ne İkīn nətatīg İkīn, muwīn e İkīn kīf İtəm İo epanəgətun kəm İk.’

4 Kən Epraham təmīet əh Kaltīa muwīn mətatīg əpəh Haran. Təmətətīg İkīn-u kən rəhan tata təmīmīs, kən Uhgīn təmīləs muwa e nəptən u İtəmat noatatīg lan əh-roİu.

5 Məto təmīsos-İpənən nəptən məsīn huə tahmen e nuwīgī İar ne kəm in məmə in rəhan ətuatīp. Məto Uhgīn təmən-İəkīs kəm in məmə otəpanos-İpən rafīn nītən əh kəm in ne namīpīn rat mīn. Kən in otuwa İməlat agīn İkīn, nat əpnapīn e nīan əh Epraham təmīsīləsən əh nətīn kīt.

6 Nəghatən İtəm Uhgīn təmən kəm in tol nulan, in təmən məmə, ‘O nīan kīt, noanol mīn rəham okotuwīn katīg e nəptən pīsīn kīt. Okol İapīspīs elat kotol wək kəm netəmīm e nəptən pīsīn, okol nahməən kəm İlat kətoarus nup fo-hanrīt.

7 Məto ekol nalpīnən kəm netəmīm İtəm koatəramərə elat. Kən uarīsīg, noanol mīn rəham okotīet e nītən mīn əh motuwa kəfək kəm İo e nītən u.’

8 Kən Uhgīn təmən-İəkīs məmə in otehm wīr Epraham ne noanol mīn rəhan. Kən mən-İpən kəm in məmə in otəhg-İpən nīsualkələh nəman məmə in

* 6:9: “nīmə rəha nuəfīmīnən rəha Netəm Kəmīkīs İlat” Netəm mīn əh, aupən İlat slef rəha suah kīt, məto roİu kəmīkīs İlat. 6:10: Luk 21:15 7:3: Jen 11:31; 12:1 7:4: Jen 11:31–12:5 7:5: Jen 12:7; 15:18; 17:8 7:7: Jen 15:13-14; Eks 12:40 7:7: Eks 3:12

nəmtətin kit məmə ilat netəmim rəha Uhgīn. Kən nian Epraham təmiləs Aisak, kən məhg-ipən nian təmos nian eit.* Kən nian Aisak təmiləs Jekop, kən matig məhg-ipən mīn. Kən nian Jekop təməmik nenətin ilat tuwelef, kən təməhg-ipən mīn ilat. Ilat tuwelef əh, nəukəti nīta rəhatat.”

Stipen təməghat-in tipilat mīn

⁹ Kən Stipən təmən-ipən mīn kəm ilat məmə, “Məto-inu netəm mīn əh, nəukəti nīta mīn u rəhatat, kəmotetəhak e Josep, kəmotosalim-in-pən kəm netəm Ijip, məmə otuwa slef rəhalat, məto ilau Uhgīn e nian rafin,

¹⁰ kən Uhgīn tiləs-irəkis in e nərətən. Nian təmətul e niganəmti kig rəha netəm Ijip, kən Uhgīn təmos-ipən nenatigən kəm in kən matig mol mīn məmə kig otolkeike in, kən mol in tətərəmərə e nītən Ijip ne netəmim ne natimnat rafin rəhan.

¹¹ “Kən əmun nəumis təman e nītən əpəh Ijip ne Kenan mol nagwənən tikə, kən nəumis natus asol netəmim, kən tipitat mīn nigilat nagwənən təmikə.

¹² Nian Jekop tinəto məmə nagwənən əpəh Ijip, təməhl-ipən tipitat mīn əh kotuwīn, kən inu nətuounən ilat kəmotuwīn Ijip.

¹³ Kən uarisig ilat kəmotuwīn mīn, kən təmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu ilat kəsotitunən məmə in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip təməto namnusən rəha Josep ne pian mīn.

¹⁴ Kən Josep təməhl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan mīn məmə okotuwa motatig ilat mīn. E netəm əh, ilat rafin sepinte faif.

¹⁵ Kən Jekop ne rəhan mīn kəmotuwīn kətatig Ijip, kən nian kəmotatig kətatig kimis ikin.

¹⁶ Kən kəməmik ilat kan əpəh Sekem kitənim ilat ikin e nipəg kəpiel kit itəm Epraham tinos-nəmtin rəkis o noanol mīn rəha Hamor.”

Stipen təməghat-in Moses

¹⁷ Kən Stipen təmətəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Tinatūwa iuəhkir məmə Uhgīn otosmegəh rəhan netəmim itəm təmən-iakis kəm Epraham, kən noanol mīn rəhatat itəm kəmotatig Ijip aupən, roiu əh tīnepət-nəpət.

¹⁸ Kən kig kit mīn rəha Ijip təmətul, in təruru agin Josep.

¹⁹ In təmos-iahu tipitat mīn e neiuəən, matol nahməən kəm ilat. Kən in təmol lou kit məmə okotəmki-arəp nenətilat mīn ihluə məmə okotimīs.

²⁰ “Kən e nian əh, Moses təməiir, kən in suakəku wir kit e niganəmti Uhgīn. Rəhan mama ne tata kəmuəhluaig-in anion əpəh imə mīos məwig kisil.

²¹ Nian kəmiləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tiləs məmə otehm wir rəhan.

²² Kəmotəgətun in e nenatigən rafin rəha netəm Ijip, kən nian in təməpət, in təsənən e nəghatən ne nolən nat.

²³ “Nian tinos nup foti, nīkin təht məmə otuwīn-tu muag natiman mīn, netəm Isrel,

²⁴ kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwīn məmə otasitu e in kit əmun mohamnu etəm Ijip apon.

²⁵ Kən Moses nīkin təməht məmə kəm-naka in mīn neen netəm Isrel okotitun kəmə Uhgīn təməhl-ipən in məmə otuwīn məmki-rəkis ilat e nahməən katol elat. Məto ilat kotəruru.

* **7:8:** Nolən rəha netəm Isrel tol mīn-nulan, nian suakəku iərman təməiir, e nian eit, kəməhg-ipən. **7:8:** Jen 17:9-14; 21:4 **7:9:** Jen 37:11,28; 39:2,21-23 **7:10:** Jen 41:37-44 **7:11:** Jen 41:54; 42:1-2 **7:13:** Jen 45:1-4,16 **7:14:** Jen 45:9-11; 46:27 **7:15:** Jen 46:1-7; 49:33 **7:16:** Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32 **7:18:** Eks 1:7-8 **7:19:** Eks 1:11-22 **7:20:** Eks 2:2 **7:21:** Eks 2:3-10 **7:24:** Eks 2:11-15

²⁶ Kən lawigin təməplan min noanol kəu rəha Isrel kətioh ilau min, kən tuwin məghat kəm ilau məmə otoor rəkis ilau, kən məmə otol ilau kioal-wir ilau min. Kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Suah mil. Itəlau piatəlau agin mil. ? Tahro natioh itəlau min?’

²⁷ Məto suah u təmətuoun nəmoħən təmətgi-pən Moses isəu, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘?Pah təmīləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?’

²⁸ !Okəm-naka nakolkeike məmə onakohamnu min io tahmen e etəm Ijip u nəmoħ nənīəp!’

²⁹ Nian Moses təməto nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip magim muwin əpəh Mitian mətətig ikin mahmen e iapispis kit. Nian təmətətig mətətig mit pətan ikin kit, kən mialəs nətīlau kəu iərman mil.

³⁰ “Nian təmətətig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwin mətən iuəhkir o nitot asol əh Sinae əpəh ikin taruən-aruan ikin. Kən nagelo kit təmīet-arəpa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit.

³¹ Nian təməplan nigəm əh, narmīn təmīwig pik ron, kən muwin iuəhkir məmə otəplan wir, kən məto Iərəmərə Uhgīn təməghat kəm in məmə,

³² ‘Io Uhgīn rəha tīpim min, Uhgīn rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop.’ Kən Moses təməgin mīnətasiəp mīnətəgin nətəg-pənən əh nigəm ikin.

³³ Kən Iərəmərə Uhgīn təmən-ipən kəm in məmə, ‘Oh-rəkis rəham put e nelkəm məto-inu nəptən ik natatul ikin in tol pišin agin, məto-inu io əh-ikin.

³⁴ Eməplan nəratən itəm katol e rəhak nətəmim əpəh Ijip, eməto nasəkən rəhalat, kən mīnatīte muwa məmə ekəmki-rəkis ilat o nətəm Ijip. Wa. Roiu əh ekahl-ipən ik nakitəlig muwin min Ijip.’”

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikəən Moses

³⁵ Kən Stipen təmətəkəike mətən məmə, “Inu etəm kitīəh əm Moses itəm ilat kəmotapəs nəwian nian ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, ‘?Pah təmīləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?’ Məto Uhgīn pišin əm təmahl-ipən suah əh Moses məmə otərəmərə kən mosmegəh ilat. Təmahl-ipən nian nagelo təmīet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit.

³⁶ Kən Moses təmīt ilat motiet Ijip, kən in təmōl nat pišpis ne nəmtətin tēpət, təmōl əpəh Ijip, ne nian kəmoatēguəfīmīn e nītəhəi u katən məmə Nītəhəi Asiə, ne nup foti e ikin taruən-aruan ikin.

³⁷ Inu etəm kitīəh əm Moses u təmən-ipən kəm nətəm Isrel məmə, ‘Uhgīn otīləs-ipər ien kit mīn etəmat tahmen lak.’

³⁸ “Inu Moses itəm noanol min rəha Isrel kəmoatan kitīəh ilat min, kən nagelo təməghat kəm in e Nītōt Sinae, kən ilat tīpitāt mīn kəmoatan. Kən Uhgīn təmos-ipən nəghatən keike mīn itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa kəm kitāt.

³⁹ “Məto nian in təmətətig əh əpəh e Nītōt Sinae, tīpitāt mīn kəmotəht nəwian, motapəs nətəlig-inən məto nīkilat təmītəlig-pən o nat Ijip.

⁴⁰ Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmə, ‘Ol narmī nat kit məmə in otuwa uhgīn rəhatat. ?Məto Moses əh inəh, itəm təməmīk itat kotiet Ijip, kinotəruru məmə in tīnahruwīn?’

⁴¹ Kən e nian əh, ilat kəmotol narmī nətī kau kit məmə in otuwa uhgīn rəhalat, kən kəmotol sakrifais e nat megəh mīn məmə okotəfak kəm in. Kən kəmotol lafet rəha narmī nətī kau itəm ilat əm kəmotol.

⁴² Məto Uhgīn təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən megəhan-in ilat məmə okotəfak kəm mītgar ne məwīg ne məhau min e napuə. Kən nat əh tətəgətun

əsas əm nəghatən rəha Uhgın itəm kəməte e naoa rəha ien min rəha Uhgın. Tatən məmə, '!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup foti e ikin taruən-aruən ikin, itəmat nakoatoh nat megəh min məmə nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp!

⁴³ Məto itəmat nəmoatıləs nimə tapolen rəha uhgın eiua u Molek, ne narmi məhau rəha uhgın eiua u Refan. Nat mil u nəmoatol məmə onokotəfak kəm ilau. O nat əh ekahl-iarəp itəmat nakotuwin isəu motaprəkis-in Pabilon.'

Stipən təməghat e Nimə Rəha Uhgın

⁴⁴ Stipən təmatəkəike matən məmə, "Nian tipitat min kəmotatig ikin taruən-aruən ikin aupən, ilat kəmosot rəhalat nat kit, Nimə Tapolen rəha Uhgın itəm tatəgətun məmə Uhgın tətətig ilat min. Kən Moses təmol Nimə Tapolen əh tətəu-pən əm nətəligən rəha Uhgın u təməni-pən rəkis kəm in. ⁴⁵ Kən nup tətət uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa məmə okotos-irəkis nitən əh o netəm Kenan, kən kəmotıləs Nimə Tapolen u motuwin e nitən u Uhgın təməhg-irəkis netəmim ikin. Kən ilat kəmotıləs motuwin motatig ilat min kətoarus-pa e nian rəha Tefit təmol kig lan.

⁴⁶ Uhgın təmol təwır kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh ron məmə Uhgın oteghən in pəs tol nimə kit itəm Uhgın otətətig ikin.

⁴⁷ Məto nimə əh, Kig Tefit təməsolən, məto nətin Kig Solomon təmol.

⁴⁸ Məto Uhgın itəm ilis ağin, təsatigən e nimə itəm etəmim əm təmol, təhmen e nəghatən rəha Uhgın itəm ien rəhan təməni məmə,

⁴⁹ 'Ikin min rafin e neai təhmen in əm io məmə iakəpələh ikin məməmə, kən nətueintən rafin təhmen in əm məmə ekəf-pən nelkək ikin.

?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən məmə otəhmen-in io?
?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən məmə ekuwin mameg ikin?

⁵⁰ Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat min əh?

Io pisin əm, io Uhgın emol rafin ilat.'

Stipən təməhai netəm-iasol rəha kaonsel

⁵¹ Kən Stipən təmatəkəike matən məmə, " !Itəmat u! Rəhatəmat-kapə təskasik. Rəhatəmat nətəligən tapinəp təhmen e rəha netəm kəsotəfakən. Itəmat nəsolteikeən məmə onəkotol nəwia Uhgın. !Itəmat nəkotəhmen e tipitat min itəm koatəht nəwia Narmın Rəha Uhgın!

⁵² ?Ien min rəha Uhgın aupən, pah tipitəmat min kəməsotolən nəratən kəm in? !Tikə! Kəmotol nəratən kəm ilat rafin. Kəmotohamnu min itəm min u koatən-iarəp nuwamən rəha Etəm Ətuatip. Kən itəmat nəmotəghən-in-pən Etəm Ətuatip u e nelmi rəhan tikimır min kən kotohamnu.

⁵³ Itəmat nəmosot rəkis Lou rəha Uhgın u aupən nagelo min kəmosot motuwa, məto itəmat nəməsotətəu-pən ağinən Lou əh."

Kəmahtimnu Stipən

⁵⁴ Nian kəmoatəto nəghatən min rəha Stipən, niğənəmtilat təmapinəp, nikilat nəhmə nəhmə, kən moatəgətəin-pən nəluilat kəm in məto-inu nikilat nəhmə ağin.

⁵⁵ Məto Narmın Rəha Uhgın təmərioah e Stipən, kən titəgəp e Nego e Neai məplan nəhag-əhəgən itəm təsanən pik təmiət imə Uhgın ikin, kən məplan İesu tatətul e nikali Uhgın matip, ikin rəha nəməməməən ne nəsanənən.

⁵⁶ Kən Stipen təmən-ipən kəm ilat məmә, “!Ei, nəman! Iatəplan Nego e Neai rəha Uhgın taterəh, kən Nəti Etəmim tatətul e nikali Uhgın matip, ikin rəha nərəmərəən ne nəsanənən.”

⁵⁷ Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, kəmotasitig matəlgilat min e noanelməlat, kən mōtearig e Stipen e nəwialat rafin motaut motaiu motuwın kea-pən ahmən-ahmen əm ron,

⁵⁸ mōtewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən minoatətuoun kətaht e kəpiel apin. Kən ilat kəmotapeg rəhalat sot asol min, mōtəlin-pən iuəhkir o nelki etəm aluə kit, nərgin u Sol.

⁵⁹ Nian kəmotəht Stipen e kəpiel apin, in təməfak məmә, “Iərəmərə Iesu, os narmək.”

⁶⁰ Kən təmeiuaiu misin nulin kən masək əfəməh məmә, “Iərəmərə, əfəl nolən rat itəm ilat koatol lak.” Nian təmōl namnun rəhan nəfakən, kən rəhan namegən tiet.

8

¹ Kən Sol tatətul əm nikin tətəgien məmә ilat kəmotəhtimnu Stipen.

Sol təmōh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən asol kinatol e niməfak əpəh Jerusalem. Kən ilat kəmotiet Jerusalem mōtagim-pən Jutia ne Sameria, mōtapəs pisin əm aposol min koatətig Jerusalem.

² Netəmim neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa mōtiləs Stipen motuwın kitənim, kən ilat kəmotasək pik ron.

³ Məto Sol təmətuoun minatərəkin-ərəkin niməfak, matuwın e nimə min mātewkəkan-iarəp nəman ne nipiitan itəm koatəfak, kən matəmki-pən ilat e kalapus.

Filip təmən-iarəp namnusən təwir əpəh Sameria

⁴ Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem mōtagim, kəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgın ikin min rafin itəm ilat koatuwin ikin.

⁵ Filip təmuwin e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm Uhgın təmən məmә otahl-ipa.

⁶ Nian nimanin netəmim kəmotəto Filip, kən mōtəplan nat pispis min itəm in tatol, ilat rafin kəmotuwa iuəhkir katətəlig-in nat naka in tətən.

⁷ Netəmim tēpət narmin rat min kəmotiet elat. Nian narmin rat min kəmoatiət, kəmotearig əfəməh. Kən netəmim tēpət itəm nipiətəlat təmimis, o itəm kəsotaliwəkən, kəmotəwir min.

⁸ Kən netəmim rafin e taon əh, ilat rafin koatəgien.

Saimon u təmōl natimnat e nəsanənən rəha iərmis min

⁹ Kən e taon əh, suah kit nərgin u Saimon, in təmatol nat pispis tēpət e nəsanənən rəha iərmis min, kən netəmim rafin rəha Sameria, narmilat təmiwig ron. Təmōl nuwəh məsin. In matos-ipər atip in məmә in etəm-iasol kit.

¹⁰ Kən netəmim rafin, netəm-iasol mətōarus-pa iolwək min əm, kəmoatətag-pən pik ron kən moatən məmә, “Suah u in uhgın kit u nərgin u Uhgın Itəm Rəhan Nəsanənən Ilis.”

¹¹ Kəmoatətu-pən in nuwəh məsin mətō-inu narmilat tatiwig o natimnat min itəm in tatol.

¹² Məto nian netəmim kəmotəto nəghatən itəm Filip tatən-iarəp e namnusən təwir rəha nərəməərən rəha Uhgın ne nəghatən rəha İesu Kristo, kəmotən nıpahrienən lan, kən kəmol baptais elat, nəman ne nıpitan.

¹³ Suah mın u Saimon, təmən mın nıpahrienən e İesu, kən kol baptais mın lan. Kən in tatətəu-pən Filip ikin mın rafın. Narmin tatiwig o nat pıspis mın ne nəmtətin mın itəm in tatəplan Filip tatol.

¹⁴ Nian aposol mın əpəh Jerusalem kəmotəto məmə netəm Sameria kinotahatətə e nəghatən rəha Uhgın, kən kəmotahl-ipən Pita ne Jon məmə okian olat.

¹⁵ Nian ilau kəmian muet-arəpən olat, kəmuəfak olat məmə Narmin Rəha Uhgın otəriəoh mətatig elat,

¹⁶ məto-inu kəmol baptais əm elat e nərgi İərəməərə İesu, məto Narmin Rəha Uhgın təsəriəohən əh e nəmegəhən rəhalat.

¹⁷ Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak elat, kən Narmin Rəha Uhgın təməriəoh mətatig elat.

¹⁸ Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgın tatuwin e nəmegəhən rəha netəmim nian aposol mil katuələhəu-pən nelmilau elat matuəfak elat, kən in təməmki-arəp məni məmə otos-ipən kəm ilau,

¹⁹ kən mən-ipən kəm ilau məmə, “İos-ıpa mın nəsanənən u kəm io məmə nian iakələhəu-pən nelmək e netəmim, kən ilat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgın.”

²⁰ Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, “!Ik ne rəham məni onakian e nigəm asol! Məto-inu ik nikim təht məmə nəkitun nos-nəmtinən e məni nat u itəm Uhgın tatos-ipən əm kəm netəmim.

²¹ Okol ik nəsolən wək u məsin ne, məto-inu rəham nətəligən təsətuatıpən e niganəmti Uhgın.

²² Əuhlin ik e rəham nolən rat mın kən məfak-pən kəm İərəməərə, məta in tafəl rəkis rəham nolən rat mın itəm nikim tatuəhl-uəhl ilat.

²³ Eməplan məmə nian rafın netəhakən təmol rəham nətəligən tuwin ik pisin, kən nolən rat əh təməlis ik tiəkis.”

²⁴ Kən Saimon təmən-ipən məmə, “!Awi! Uəfak-pən kəm İərəməərə ron io məmə natimnat itəm itələu nəmuən, kit otəsuwamən ron io.”

²⁵ Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha İərəməərə ne natimnat itəm in təmol, kən ilau kəmiəiet Sameria nətian Jerusalem, muətul əgməgim e latuənu mın rəha Sameria matuən-iarəp mın namnusən təwir rəha İərəməərə.

Filip təməghat kəm etəm İtiopia kit

²⁶ Kən nagelo kit rəha İərəməərə təmən-ipən kəm Filip məmə, “Əsou pis muwin e suatıp tətisi-pən Jerusalem matuwin Kasa.” (Suatıp əh tatəməhl əpəh ikin taruən-aruən ikin.) ²⁷ Kən in təmatuwin əmun məplan etəm İtiopia kit e suatıp. Suah əh in etəm-iasol kit rəha kwin rəha netəm İtiopia.* Kən in tatərəməərə e məni rafın rəha kwin. Suah u təmisi-pən Jerusalem e nəfakən,

²⁸ kən mınıtəlig matuwin iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e nat kit katən məmə, “kat” itəm hos tatiuw. Kən mətafin naoa itəm ien rəha Uhgın Aesea təməte.

²⁹ Kən Narmin Rəha Uhgın təmən-ipən kəm Filip məmə, “Uwin maliwək iuahkir o kat əh.”

8:17: Wək 19:6 * **8:27:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə in suah kit itəm kəmate. E nian əh, okəmə suah kit tatol wək nian rafın iuahkir e Kwin kit, kən okate məmə otəsitən Kwin.

³⁰ Kən Filip təmaiu muwin iuəhkir ron, məto suah u tətəfin naoa itəm ien rəha Uhgın Aesea təməte. Kən təmətapəh ron məmә, “?Nəkıtun nıpəti nat un nakatafin, o kəp?”

³¹ Kən suah un təmən-ıpən kəm Filip məmә, “?Ekahro mıtun? Məto-inu suah kit tikə itəm otuhapık nıpəti nəghatən u kəm io.” Kən in mətapəh məmә Filip otər muwin ilau mın muəpələh.

³² In təmətafin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgın, tatən məmә, “Kəmit tahmen e sipsip kan məmә okohamnu. Kən tahmen e nəti sipsip, təsəghatən nian katəte noanun, Kən in təmənpapın əm, məsəghatən.

³³ Kəmöl aulis in, kən nian kəmakil e kot, kisakil ətuatıpən. Nian kəmotohamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətın tikə.”

³⁴ Kən suah u təmətapəh o Filip məmә, “?Karmə Aesea təmətəghat atıp in, o etəm pısın kit?”

³⁵ Kən Filip təmətuoun e nəghatən kitiəh əm itəm təmətafin, matən-ıpən namnusən təwir rəha Iesu.

³⁶ Nian kəmatian e suatıp muea ikın kit nəhau əh-ikın, kən suah un təmən-ıpən kəm Filip məmә, “!Əplan-tu! Nəhau kit əpəh. ?Tahro? ?Pəs nakol baptais lak lan?”†

³⁸ Kən təmən-ıəhau kat məmә otətul, kən ilau kərən kəmian əpəh ləhau e nəhau, kən Filip tol baptais lan.

³⁹ Nian kəmuər e nəhau muea ilis, Narmın rəha İərəmərə tiləs-ırəkis Filip. Kən suah un təmisəplan mınən, məto təmıtəlig matuwın iman ikın e nəgienən asol e nıkin.

⁴⁰ Məto Filip təmaut əm, məplan tatətul əpəh e nıtən pəhap ikın əpəh Astot. Kən in təmatuwın əpəh e taon mın matən-ıarəp namnusən təwir rəha Iesu mətoarus in təmıet-pən əpəh Sisaria.

9

Sol təməplan Iesu e suatıp rəha Tamaskes (Wək 22:6-16; 26:12-18)

¹ Kən e nian əh, Sol təmətəghat əskasık matən-ıəkis məmә otohamnu netəmim rəha Iesu. In təmuwin məplan pris asol agın

² mətapəh ron məmә otətə naoa kit kəm nımə rəha nuəfımınən rəha netəm İsrəl əpəh Tamaskes, məmә okəmә otəplan kit tatətəu-pən Suatıp Rəha Iesu, nat ənpapın ıərman o pətan, otaskəlım ilat məlis ilat məmık ilat muwin e kalapus əpəh Jerusalem.

³ Nian Sol təmuwa iuəhkir o Tamaskes, roiu agın mın nəhag-əhagən kit təmısi-pər e neai tatuəp tahmen e nıpitən muwa masıəgəpın in ne ikın mın titəlau lan.

⁴ Kən in təmıet morın e nəptən, kən məto nəwıa suah kit tatən-ıpən kəm in məmә, “!Sol! !Sol! ?Tahro natol nəratən kəm io?”

⁵ Kən Sol tətapəh məmә, “?Ik pah, İərəmərə?” Kən nəwıa suah un təmən-ıpən kəm in məmә, “!o Iesu itəm ik natol tarat kəm io.

⁶ Məto roiu ətul muwin əpəh e taon. İkın əh, suah kit əh-ikın otəpanən-ıpınə məmә nat naka onəkol.”

8:33: Aes 53:7-8 † **8:36:** E kopi oas mın neen rəha Niutesteman itam kəmәte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u e ves 37, kəmәsəteən. Məto katəplan ves 37 e naoa neen uarisig, kən in tatən məmә, “Kən Filip təmən-ıpən kəm in məmә, ‘Okəmә nakatan nıpahriənən e Iesu e nıkim rafın, ekıtun nolən baptais lam.’ Kən tən məmә, ‘!o iatan nıpahriənən e Iesu, məmә in Nəti Uhgın pahriən.’ ” **8:36:** Wək 10:47
8:40: Wək 21:8 **9:1:** Wək 8:3

7 Kən netəmim itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul kəsəghatən, kəmotəto əm nəwīa suah un, məto kəsotəplanən.

8 Kən Sol tətul, məto niganəmtin tinoəpəp, tinəruru nehmən nat. Kən kəmos əm nelmin motit motuwīn Tamaskes.

9 Təmos nian kisil təmisehmən nat, kən təməsəgwənən kən məsənīmən nəhau ne.

10 Əpəh e Tamaskes, etəm rəha İesu kit əh-ikīn, nərgin u Ananaeas. İəməmə təmaun-in e nat kit tahmen e napiliiirən, kən mən-ıpən kəm in məmə, “! Ananaeas!” Kən in tagət məmə, “İəməmə, io əpəh.”

11 Kən İəməmə tən-ıpən kəm in məmə, “Uwīn əh e nımə rəha Jutas e suatıp asol itəm katən məmə Tətuatıp, kən mətapəh o etəmim kit, etəm Tasas, nərgin u Sol. In tatəghat roiu kəm Uhgīn e nəfakən,

12 kən Uhgīn təmos-ıpən napiliiirən kit, kən təməplan etəmim kit, nərgin u Ananaeas, təmuwa mələhəu-pən nelmin lan məmə niganəmtin otəwīr mīn.”

13 Məto Ananaeas təmə, “İəməmə, eməto nənən tepət e suah əh e rəhan nolən rat mīn itəm tatol e netəm koatahatətə lam əpəh Jerusalem.

14 Kən in təmuwa ikīn-u e nərgi pris asol mīn məmə otaskəlīm, məlis netəm koatahatətə lam.”

15 Məto İəməmə təmə kəm Ananaeas məmə, “!Uwīn! Məto-inu suah u in rəhak etəmim itəm enəmaun-in rəkis məmə otən-ıarəp nərgək kəm netəm İaihlua u sənəmə netəm İsrəl, ne rəhalat kīg mīn, ne netəm İsrəl.

16 Kən io epanəgətun in məmə otos nahməən o nərgək.”

17 Kən Ananaeas təmuwīn latuənu muwīn imə, kən mələhəu-pən nelmin e Sol, mən-ıpən kəm in məmə, “Piak Sol. İəməmə İesu itəm təmīet-arəp ron ik e suatıp nian nəmoatuwa ikīn-u, in təməhl-ıpa io məmə ik onakehm mīn nat, kən Narmīn Rəha Uhgīn otəriəoh mətatīg lam.”

18 Roiu aɡin, nat kit tahmen e nuwiligi nəm təmīet rəkis e niganəmti Sol, kən in tinaiir mīn minatəhm nat. Kən in təmətul minataliwək, kən kol baptais lan məmə in nəmtətīn rəha nahatətəən.

19 Kən nian təmun nəgwənən neen, kən nıpətīn təməsanən mīn.

Sol tınətuoun matən-ıarəp nərgi İesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatīg mos nian neen mīn ilat netəm rəha İesu əpəh Tamaskes.

20 Təmətuoun mīn əm e nian əh, matən-ıarəp nərgi İesu əpəh e nımə rəha nəfīmīnən rəha netəm İsrəl, məmə İesu in Nəti Uhgīn pəhriən.

21 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, kəmotaut pik ron, kən motən məmə, “!Ei! ?Suah u inu təmatol nəratən kəm netəm koatahatətə e İesu əpəh Jerusalem əpən, o kəp? Kən in təmuwa ikīn-u məmə otaskəlīm ilat məlis ilat məmīk muwīn kəm pris asol mīn. ?In əh, o kəp?”

22 Kən nəghatən itəm Sol tatən-ıarəp, in təsanən pik məprəkis-in nəghatən rəha netəm İsrəl itəm koatīg Tamaskes, kən məfəgətun wīr məmə İesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ıpa. Kən ilat kınotəruru nat okotən.

23 Nian tepət təmuwa muwīn rəkis, kən netəm İsrəl neen kəmoatəte anion noa kit məmə okotohamnu Sol,

24 məto Sol təməto noa anion rəhalat. Kən roiu e nərauiəgən ne lapin mīn, netəm İsrəl kotətlosig əpəh e nəfiluə rəha fenis kəmol e kəpiel məmə okotohamnu Sol.*

9:15: Wək 26:2,6; 27:24; Rom 1:5

9:16: 2 Kor 11:23-28

9:21: Wək 8:3

9:22: Wək 18:28

* 9:24: E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tepət, əpən əpən kəmol fenis asol e kəpiel titalau e taon.

²⁵ Məto in min neen kəmotiləs lapin motaii-pən e kətim asol kit itəm kəmətu-pən təulə lan, motuwın motiləs-iarəp e nakuhəl e fenis. Kən in təmagim muwın Jerusalem.

Sol əpəh Jerusalem

²⁶ Nian Sol təmuwın Jerusalem, təmalkut məmə otuwın mətəu-pən netəm rəha İesu, məto ilat koatəgin, nıkilat təht məmə tateiua-in əm ilat məmə in etəm rəha İesu.

²⁷ Məto Panapas təmit muwın mit-ipən kəm aposol min, mən-ipən kəm ilat məmə təmahro nulan Sol təməplan İərəməərə İesu e suatip nian təmatuwın Tamaskes. Kən təmən-ipən min kəm ilat məmə İərəməərə təməghat kəm Sol, kən təhro nulan in tinatən-iarəp nərgi İesu əpəh Tamaskes, məsəginən.

²⁸ Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwın ikin min əpəh Jerusalem matən-iarəp nərgi İərəməərə İesu məsəginən.

²⁹ Kəmotəghat ilat netəm Isrel itəm kotən nəghatən rəha netəm Kris, kəmotoh ilat min e nəghatən. Kən kınootol məmə okotohamnu Sol.

³⁰ Nian in min neen rəha nıməfak kəmotəto, kəmotuwın motit Sol motuwın əpəh ləhau iuəhkır o itəhai e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən məmə otəgin muwın əpəh isəu e taon əh Tasas.

³¹ Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria kəmotatig e nəməlinuən, etəmim tikə itəm otol nəginən kəm ilat. Kən Narmın Rəha Uhgın təmətasitu elat mol ilat koatətul əskasik, kən ilat rafin koatətig kətsiaia-in İərəməərə. Kən ilat tinatəpət.

Pita təmol nelki Aeneas təwır min

³² Pita təmalıwək muwın ikin min məmə otuag netəm koatahatəto e İesu. E rəhan naliwəkən, təmuwın məplan netəmim rəha İərəməərə əpəh e taon əh Lita.

³³ Təmuwın ikin əh məplan suah kit nərgin u Aeneas, nıpətin təmimis tinos nup eit, təsaliwəkən mətəpil əm e rəhan pet.

³⁴ Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Aeneas. İesu Kristo tosmegəh ik əh-roiu e rəham nımisən. Ətul, maiu-aiu rəham nımitiwın.” Kən roiu əgin min, Aeneas təməwır min mətul.

³⁵ Kən netəmim rafin Lita ne ikin min rafin əpəh Saron kəmotəplan suah u təmalıwək mətan, kən ilat rafin kınotəuhlin rəhalat nətəlignən kən minoatəfak kəm İərəməərə.

Pita təmol Tokas təmegəh min

³⁶ E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikin itəm in etəm rəha İesu, nərgin u Tapita, u nıpətin təmə, “fia,” u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netəm Kris, koatən məmə Tokas. Pətan u, nian rafin tatol təwır kəm netəmim kən mətasitu min e ian-rat min. ³⁷ Məto e nian əh, nımisən kit təmol kən timis. Kən kəmotau kol senis kəm in, kələhəu e nımə əpəh ilis əgin.

³⁸ İkin əh Lita iuəhkır əm o taon əh Jopa. Kən nian netəm rəha İesu kəmotəto məmə Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu məmə okian mən-ipən kəm in məmə, “!Otuwa uəhai əm-tu!”

³⁹ Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwın əpəh ilis əgin. Məto nəutəhlimis min tərıoah əpəh ikin koatasək ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita rəhalat natımnat itəm pətan əh təməhl nian təmətəmegəh.

⁴⁰ Kən Pita təməhl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu misin nulin matəfak. Kən mətag-pən o pətan əh təmimis məmə, “Tapita, ətul.” Kən pətan apon təmair məplan Pita, kən mətul matəpələh.

⁴¹ Kən Pita təmea-pən ron maskəlīm miuw-pər məmə otətul e nelkīn mīl. Kən maun-in-pən netəm koatahatətə e Iesu ne nəutahlīmīs mīn məmə okotuwa imə, kən mit-ipən pətan əh kəm ilat.

⁴² Kən nəghatən e nat əh təmaiu mītəlu e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən nīpahriənən e Iərəmərə Iesu.

⁴³ Kən Pita təmatīg əh Jopa məsīn ilau suah kit nərgīn u Saimon itəm tatol natimnat e nuwīgī kau.

10

Uhgin təməghat kəm Konilias

¹ E taon Sisaria, suah kit əh-ikīn nərgīn u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha mopael ilat rafīn wan-hanrit. Kən ilat koatīsī-pən e “Mopael rəha Itali.”

² In etəmim kit itəm tātīsīai-in Uhgin rəha netəm Isrel, in ne rəhan mīn ne rəhan iolwək mīn. In tatos-ipən rəhan mənī tepət kəm ian-rat mīn, kən matəfak kəm Uhgin rəha Isrel nīan rafīn.

³ Nīan kit əmun e tri kilok ehnaipən e nīan tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e napīlaiirən. In təməplan wīr nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən maun-in məmə, “!Konilias!”

⁴ Nīan nīganəmtī Konilias təmətul lan, in təməgīn kən mən məmə, “?Iərəmərə, tahrō?”

Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Uhgin tīnəplan rəkīs nəfakən rəham ne nəwīrən itəm tatol kəm ian-rat mīn.

⁵ Ahl-ipən netəmim neen kotuwīn əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa, nərgīn u Saimon Pita.

⁶ In tatātīg ilau suah kit nərgīn u Saimon u tatol natimnat e nuwīgī kau. Rəhan nīmə tatətul iuəhkīr o itəhəi.”

⁷ Nīan nagelo itəm təmatəghat kəm in təməgīm, kən Konilias təmaun-in rəhan iolwək kəiu ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha nəfakən.

⁸ In təmən-ipən rafīn natimnat itəm təməplan kəm iləhal, kən mahl-ipən iləhal məmə okəhaluwīn Jopa.

Uhgin təməghat kəm Pita e napīlaiirən

⁹ Kən kəmən lawīgīn, nīan mītgar tīnalalīn, kən suah mīləhal əh kəmatəhaluwa e suatīp iuəhkīr o taon əh Jopa, Pita təmuwīn əpəh ilīs e nətuei nīmə itəm tepīn-epīn ikīn məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. ¹⁰ Məto nəumis tīnus, kən nīan kəmatol əh nīgīn nagwənən, in tāiir məto təməplan napīlaiirən kit itəm Uhgin tatos-īpa.

¹¹ E napīlaiirən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tahmen e tapolən asol kətəskəlīm nīpəgnəmtīn mīn, kən kəhlman-əhlman teiuiui matuwa e nəptən.

¹² E nīpəg nat əh, təməplan nat megəh pīsīn pīsīn mīn əh-ikīn itəm kotaliwək ne motəkīoah, ne mənīg pīsīn pīsīn mīn.

¹³ Kən nəwīa suah kit təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ətul. Ohamnu neen mon.”

¹⁴ Məto Pita təmə, “!Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esonən əh nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-īəhau məmə kəsūnən tamkīmīk e nīganəmtīm.”

¹⁵ Kən nəwīa suah u təməghat mīn kəm in məmə, “Əsənən məmə nat kit tamkīmīk itəm io Uhgin iatən məmə təwīr əm, təsamkīmīkən.”

16 Kəmuəghat o natimnat min əh mau kisił, kən roiu agin min, tapolən apon təmər muwın əpəh e neai.

Pita təmos nıpəti napilairən

17 Kən Pita nikin təmatəht pik məmə otitun nıpəti nat əh tahmen e napilairən itəm təməplan. Məto suah miləhal un itəm Konilias təmahləpis iləhal, kəməhalətəpəh o nimə rəha Saimon, kən minəhaluwin minəhaləplan. Kən minəhaluwin mətəhalətul əpəh e nafiluə.

18 Kən məhlaun əfəməh məmə, “!Ei! ?Suah kit u ikin-u nərgin u Saimon Pita?”

19 Kən nian Pita tətalkut əh məmə otitun nıpəti nat əh tahmen e napilairən, kən Narmin Rəha Uhgın təmən-ipən kəm in məmə, “!Ei, əto-tu! Suah miləhal kisił əpəh katəhalegəs-in ik.

20 Ətul uəhai matite muwın məplan iləhal. Kən məsəginən o nətəu-pənən iləhal məto-inu io emahl-ıpa iləhal məmə okəhaluwa.”

21 Kən Pita təmeıuıu muwın mən-ipən kəm iləhal məmə, “Io u inu itəm itəməhal nətəhalegəs-in. ?Nəkəhalolkeıke io o naka?”

22 Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, “Əwəh. Etəm tətərəmərə e mopael min, u Konilias, təmahl-ıpa itiməhal məmə ekəhaluwa. In suah kit itəm tətuatıp e nıganəmıti Uhgın, kən in matəfak min kəm Uhgın. Kən noanol min rəha netəm Isrel koatısiəl-in pik. Nagelo kit rəha İərəmərə təmən-ipən kəm in məmə ik onəkuwin əh iman ikin, kən mamnus nəghatən kəm in pəs in otəto.”

23 Kən Pita təmit iləhal motuwın imə məmə ilat okotapıl əh-ıkin.

Pita təmuwın e nimə rəha Konilias

Kən kəmən lawıgin, Pita tətətəu-pən iləhal, kən iəfak min neen rəha Jopa, kəmotətəu-pən ilat.

24 Kəmən lawıgin min, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. İkin əh Konilias təmətəpəh o rəhan min ne netəmim neen məmə okotuwa katəsahgin Pita.

25 Nian Pita təmatuwın məmə otuwın imə, kən Konilias təmıet misin nulin e nelki Pita ikin məmə otəfak kəm in.

26 Məto Pita tətıtol-ıpər min mən-ipən kəm in məmə, “Ətul, io etəmim əm tahmen lam.”

27 Kən Pita təmatəghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmə netəmim tətət kınotuwa rəkis katəpələh.

28 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat rafın nəkotıtun wır məmə tasim e Lou rəha netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiəh ilat netəm sənəmə netəm Isrel o kotuwın motətag ilat. Məto Uhgın təmən kəm io e napilairən məmə esənən məmə suah kit in təmkimik e nıganəmıtin.

29 Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ıpinə nəghatən ron io, eməsənən nat kit, nıki k təmagian əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeıke məmə ekətəpəh məmə nəmotahl-ıpinə nəghatən ron io məmə ekuwa o naka?”

30 Kən Konilias təmə, “Nian kisił tinuwın rəkis tahmen əh-roiu e tri kilok ehnaıpən, ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu agin suah kit itəm rəhan natimnat təhag-əhag tətul əupən-in io,

31 kən mən məmə, ‘Konilias. Uhgın tətəto rəkis rəham nəfakən, kən məsaluinən nat wır min itəm ik natol kəm ian-rat min.

32 Ahl-ipən netəmim neen kotuwın əpəh Jopa o suah kit əh-ıkin, nərgin u Saimon Pita məmə otuwa. In tətətig e nimə rəha suah kit, nərgin u Saimon, u itəm tatol natimnat min e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkır o itəhai.’

33 Kən ekahl-ıpinə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwır pik məmə ik nəmuwa. İtəmat rafın u ikin-u e nıganəmıti Uhgın ioatətəlig-in ik məmə

onakən-ipa rafin natimnat itəm Iərəmərə təmos-ipinə məmə onakən-ipa kəm itimat.”

Pita təməghat

³⁴ Kən Pita təməghat mən məmə, “Roiu enitun məmə sənəmə noanol rəha Isrel əm itəm Uhgın nikin tagien olat,

³⁵ məto nikin tagien o netəmim ikin mın rafin itəm koatisiai-in ne moatol nat itəm tətuatip.

³⁶ “Itimat nəkotitun rəkis nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm netəm Isrel itəm tatən namnusən təwir rəha nəməlinuən ilat Uhgın e Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəha netəm rafin.

³⁷ Itəmat nəkotitun natimnat mın itəm Iesu etəm Nasaret təmol əpəh ikin mın e Jutia təmətuoun e Kalili. In təmol natimnat mın əh uarisig e wək rəha Jon Baptais itəm tatən-iarəp kəm netəmim məmə okəike kol baptais elat.

³⁸ Iesu əh, Uhgın təmitəpun mos-ipən Narmın Rəha Uhgın ne nəsanənən kəm in, kən məto-inu Uhgın tətətig ilau mın, in təmuwin e ikin mın matol nat wir mın, kən matol-wir netəmim itəm Setan təməlis ilat.

³⁹ “Itimat emotəplan natimnat itəm in təmol əpəh Jerusalem ne ikin mın əpəh Jutia. Kən itimat emotəplan nian netəmim kəmotoh kətətu-pər e nig kəməluau kən timis.

⁴⁰ Məto Uhgın təmol təmegəh mın e nian itəm tatol kisil lan, kən matol əp in kəm netəmim neen məmə okotəplan məmə in təməmegəh mın.

⁴¹ Sənəmə netəmim rafin kəmotəplan in, məto netəm əm un itəm Uhgın təmitəpun ilat məmə okotəplan, itimat əh inəh emotəgwən kitiah itimat mın nian təməmegəh mın e nimisən.

⁴² “Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə ekotən Iesu kəm netəmim, kən motən-iarəp məmə Uhgın təmələs-ipər rəkis in məmə in otakil nolən rəha netəmim rafin itəm koatəmegəh ne itəm kinotimis rəkis.

⁴³ Ien mın rafin rəha Uhgın aupən kəmoatən-iarəp in məmə, netəmim rafin itəm koatən nıpahrienən lan, Uhgın ofafəl rəkis rəhalat mın nolən rat mın e nərqi in Iesu.”

Narmın Rəha Uhgın təmuwa o Iaihlua mın, netəm u sənəmə netəm Isrel

⁴⁴ Nian Pita təmətəghat əh, Narmın Rəha Uhgın təmuwa mərioah mətatig elat u itəm koatəto nəghatən əh.

⁴⁵ Kən netəm Isrel itəm koatən nıpahrienən e Iesu itəm kəmotətəu-pən Pita əpəh Jopa motuwa, kəmotaut pik nian kəmotəplan nat əh məmə Uhgın təməwte-in mın Narmın Rəhan kəm netəm u sənəmə netəm Isrel.

⁴⁶ Kinotitun məmə təmos-ipən Narmın Rəhan kəm ilat məto-inu kəmotəto netəmim koatəghat e nəghatən ik pisin mın moatiləs-ipər nərqi Uhgın. Kən Pita təmə,

⁴⁷ “?Pah titun nən-iəhauən netəm mın u məmə okəsolən baptais elat? Məto ilat kinotos rəkis Narmın Rəha Uhgın tahmen etat.”

⁴⁸ Kən in təmən-ipən məmə okol baptais elat e nərqi Iesu Kristo. Kən ilat kəmotətəpəh o Pita məmə otatig məsin ilat mın.

11

Pita təmamnus kəm netəm koatəfak əpəh Jerusalem

¹ Kən aposol mın ne netəm koatəfak əpəh ikin mın e nitan Jutia kəmotətəto məmə Iaihlua mın, ilat mın kınəotən nıpahrienən e nəghatən rəha Uhgın.

² Kən nian Pita təmər muwin Jerusalem, mətō netəm rəha iəfak mīn itəm koatən məmə okəkəike katəhg-ipən netəmim, ilat kīnoatən nīkalīn,

³ moatən məmə, “?Təhro ik nəmuwin mətətig e nīmə rəha netəm kəsəhg-ipən ilat, mətəgwən itəmat mīn ilat?”

⁴ Kən Pita tīnətououn matən wīr kəm ilat namnusən rəha natīmnat rafīn əpəh Sisaria,

⁵ təmatən kəm ilat məmə, “Nian emətətig Jopa matəfak məplan nat kit tahmen e napīlīirən. E nat əh, eməplan nat kit tahmen e tapolen asol kit itəm tāmīet e neai kətəskəlīm nīpəgnəmīn mīn kəhlman-əhlman teiuiū matuwa ron io.

⁶ Emətəg-pən wīr e nīpəgnoa nat əh məplan nat megəh pīsīn pīsīn mīn əh-ikīn itəm kotaliwək ne motəkioah, ne nat megəh iarupīn mīn, ne mənīg pīsīn pīsīn mīn.

⁷ Kən emətō nəwīa suah kit tatən-īpa kəm io məmə, ‘Pita, ətul mohamnu neen mon.’

⁸ “Mətō ekən-īpən kəm in məmə, ‘! Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esunən nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-īəhau məmə ekīsūnən tamkīmīk e nīgnəmīn.’

⁹ “Emətō mīn nəwīa suah un təmīsī-pən e neai matən-īpa kəm io məmə, ‘Əsənən məmə nat kit tamkīmīk itəm io Uhgīn iakən məmə təwīr əm təsamkīmīkən.’

¹⁰ Emuaghat o natīmnat mīn əh mau kīsīl, kən tapolən apon təmər muwin əpəh e neai.

¹¹ “Kən roiu agin e nian əh, suah kīsīl kəhaliet-arəpa e nīmə itəm iotətig ikīn. Netəm Sisaria kəmotəhl-īpa iləhal məmə okəhaluwa ron io, kit io kan.

¹² Kən Narmīn Rəha Uhgīn təmən-īpa kəm io məmə ekətəu-pən iləhal, nat əpnāpīn iləhal sənəmə netəm Isrel. Pīat mīn ilat sīkīs itəm kəmotətəu-pa io, emotuwin kīet-pən əpəh e nīmə rəha suah əh Konīlias motuwīn imə.

¹³ Kən in təmən-īpa kəm itimat məmə təhrol nulan in təməplan nagelo kit rəha Uhgīn təmuwa mīet-arəpa ron e rəhan nīmə, kən mən-īpən kəm in məmə, ‘Ahl-īpən netəmim neen kotuwīn əpəh Jopa o suah kit nərgīn u Saimon Pita.

¹⁴ In otən-īpīnə nəghatən kit kəm itimat məmə itəmat rafīn, ik ne rəham mīn, ne rəham iolwək mīn, məmə Uhgīn otosmegəh itəmat rafīn.’

¹⁵ “Kən nian emətououn matəghat, Narmīn Rəha Uhgīn təmeiuiū marioah matīg elat tahmen əm e inu təmuwa mīn etat aupən.

¹⁶ Kən nīkīk tatəht nəghatən itəm Iərəmərə təmən məmə, ‘Jon tatol baptais e netəmim e nəhau, mətō otəsuwəhən Uhgīn tol baptais etəmat e Narmīn Rəhan.’

¹⁷ Kən okəmə Uhgīn tatos-īpən kəm ilat Narmīn kītīəh əm itəm təmos-īpa kəm kītāt nian kītāt kəmotən nīpahriənən e Iərəmərə Iesu Kristo, io etəmim əm, okol esən-īəhauən Uhgīn o nat naka itəm in tolkeike məmə otol kəm ilat.”

¹⁸ Nian kəmotətō nəghatən rəha Pita, ilat kəməsotətəhau mīnən, mətō kəmotənwiwi Uhgīn motəmə, “Nat əh tol nulan məmə Uhgīn tīnol rəkīs suatīp rəha laihluə mīn məmə ilat mīn okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mīn məmə Uhgīn otosmegəh ilat.”

Nīməfak əpəh Antiok

¹⁹ Nian Sol ne rəhan mīn kəmotəhamnu Stipen, kəmatol tərət kəm netəm koatən nīpahriənən e Iesu. Kən iəfak mīn əh kəmotəgīm motuwīn əpəh ikīn mīn əpəh Fōnisia ne Saepras ne Antiok, motən-iarəp nərgī Iesu kəm netəm əm u, netəm Isrel.

²⁰ Məto ilat neen netəm Saepiras ne Saerin kəmotuwĭn Antiok motən-iarəp mĭn namnusən təwir rəha İrəmərə İesu kəm netəm əpnarĭn əm, sənəmə netəm İsrəl əm.

²¹ Kən İrəmərə təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən mətasitu pik elat, kən netəmim tepət tepət kəmotəuhlin ilat motən nĭpahrienən e İrəmərə İesu.

²² Netəm rəha nĭməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən rəha nat əh, kən kəmotahl-ipən Panapas məmə otuwĭn əpəh Antiok.

²³ Nĭan təmĭet-arəpən, təməplan məmə Uhgĭn təmolkeike pik ilat matol təwir kəm ilat, kən netəmim tepət kəmotən nĭpahrienən e İesu, kən Panapas nĭkin təmagĭen masitu elat məmə ilat okoatətul əskasik e İrəmərə e nĭkĭlat rafĭn.

²⁴ Panapas in etəm wĭr kit itəm Narmĭn Rəha Uhgĭn tərĭoah mətatĭg lan, kən rəhan nahatətəən in təskasik o Uhgĭn. Kən in təmasitu e netəmim tepət ĭkin əh məmə ilat okotən nĭpahrienən e İrəmərə İesu.

²⁵ Kən Panapas təmĭet muwĭn Tasas mategəs-in Sol.

²⁶ Nĭan təməplan Sol, təmĭt mĭan əpəh Antiok, kəmuatĭg ĭkin o nup kĭtiəh muatəfak ilat netəm rəha nĭməfak əh matuəgətun netəmim tepət. İkin əh Antiok kəmətuoun kaun-in netəm rəha İesu Kristo məmə, "Kristin."^{*}

²⁷ E nĭan əh, ĭen neen rəha Uhgĭn kəmotĭet Jerusalem motuwĭn əpəh Antiok.

²⁸ Kĭt nərgĭn u Akapus təmətul məghat e nəsanənən e Narmĭn Rəha Uhgĭn məmə otəsəwəhən nəumis otan e nĭtən Rom arĭəpĭə. (Nəumis təmən nĭan Klətĭas təmatərəməərə e netəm Rom.)

²⁹ Kən netəm rəha İesu əpəh Antiok kəmotolkeike məmə okotasitu e netəm rəha İesu əpəh Jutĭa. Kĭt tahl-ipən məni naka, tepət o noan məsĭn, itəm tĭtun nahl-ipənən.

³⁰ Kən kəmotol məni mĭn əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol məmə okuəmĭk mĭan kəm elta mĭn rəha nĭməfak əpəh Jerusalem.

12

Kĭg Herot Akripa Kĭtiəh təmol nəratən kəm nĭməfak

¹ E nĭan əh, nĭan Panapas ne Sol kəmatuəgətun əpəh Antiok, Kĭg Herot Akripa Kĭtiəh təmahl-ipən rəhan mopael mĭn məmə okotaskəlim netəmim neen rəha nĭməfak əpəh Jerusalem məmə otol ilat kotəto nahməən e nĭpətĭlat.

² Təmahl-ipən rəhan mĭn netəmim kəmotuwĭn kaskəlim Jemes pia Jon kən motətamnu e rəhalat naip asol.

³ Nĭan təmətamnu Jemes, məplan məmə netəm İsrəl nĭkĭlat təmagĭen pik ron. Kən in təmatĭg maskəlim mĭn Pĭta. Təmatol nat u e nĭan kəmatol lafet mĭl lan Rəha Nuhagego-inən ne Pret U Is Tikə Lan.

⁴ Nĭan tĭnaskəlim rəkis Pĭta, kən təmĭləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən məmə mopael sikĭstĭn okoatətləsĭg-in, kuwĭt kuwĭt e aua mĭn rafĭn e nərauiəgən ne lapĭn. Kən Herot tolkeike məmə otĭuw-iarəp tətul e nĭganəmtĭ netəmim nĭan lafet tĭnol namnun.

⁵ Məto nĭan Pĭta təmətatĭg e kalapus, kən netəm rəha nĭməfak kəmotəfak-pən əskasik ron kəm Uhgĭn.

Uhgĭn təmĭləs-iarəp Pĭta e kalapus

⁶ E lapĭn itəm olawĭg in, kən Herot tĭuw-iarəp, Pĭta təmətapil ĭlugĭn e mopael kəiu, kəməlis nelmĭn mĭl e sen kəiu, kətu-pən kĭt e mopael kĭt, kən kətu-pən kĭt e mopael kĭt mĭn. Kən mopael kəiu kətuətul matuehm nafĭluə e kalapus.

11:22: Wək 4:36   **11:25:** Wək 9:30   * **11:26:** E nəghatən Kris, nĭpətĭ nəghatən u "Kristin" tatən məmə "rəha Kristo."   **11:28:** Wək 21:10   **11:30:** Wək 12:25

⁷ Roiu agin-əh, nagelo kit rəha Iəramərə tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e nīpəgnoa kalapus. Təmekek nīkali Pita kən məhgaiir lan. Kən məmə, “!Ətul əhəh!” Kən sen mil kəmuissas atip e nelmi Pita mil.

⁸ Kən nagelo tən-ipən kəm in məmə, “Uwīn e rəham put ne natimnat.” Kən Pita tuwīn elat. Kən tən-ipən mīn kəm in məmə, “Uwīnin rəham kot, kən mətəu-pa io.”

⁹ Kən Pita təmətəu-pən miaiet e nīpəgnoa kalapus, mətə in təsitunən məmə natimnat mīn u nagelo tatol lan in nīpahrienən. Nīkin təht məmə tatehm nat kit tahmen e napilaiirən.

¹⁰ Kəmualiwək muaprəkis-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən mualiwək muaprəkis-in mīn mopael kit mīn, kən kəmuea e namnu toa itəm kəmiləkin e iaen. Toa u tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkīr ron kən təmerəh atip kən kəmiaiet-pən ikīn. Nian kəmualiwək məsin mian e suatip, kən əmun nagelo təmikə mīn.

¹¹ Kən Pita in tinitun məmə sənəmə napilaiirən, kən tən məmə, “Roiu enitun ətuatip məmə Iəramərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa mīləs-irəkis io e nat naka itəm Herot tolkeike məmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike məmə okotəplan.”

¹² Nian Pita tinitun məmə Uhgīn təmīləs-irəkis in, kən təmuwīn əpəh e nīmə rəha Meri, mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Uhgīn tēpət kəmotuwa kitiah moatəfak-pən kəm Uhgīn məmə otasitu lan.

¹³ Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nīmə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u Rota, təmaiū muwīn məmə karmə pah əh tatəht-əht toa.

¹⁴ Nian təməto nəwīa Pita, kən təmitun məmə in Pita pahrien. Kən nīkin təmagien pik agin-əh kən taluīn nərəhən e toa mətə təmaiū mītəlig muwīn məplan netəmim u koatəfak, kən təmən məmə, “!Ei, netəmim, Pita əpəh ihluə e toa tatətul!”

¹⁵ Mətə kotəmə, “Ah. Ik ialməl.” Mətə in təmatəkəike matən məmə, “!Kəp! İatən pahrien.” Kən ilat kotən məmə, “Okəmə naka rəhan nagelo tiə.”

¹⁶ Mətə Pita tətəkəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwīn kerəh e toa, kən nian kəmotəplan in, nīkilat təmaut pik ron.

¹⁷ Mətə Pita təmīləs-ipər nelmin mefətutu ilat məmə okəsotəghatən. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə təmahro nulan Iəramərə təmīləs-iarəp in e kalapus. Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatāt mīn e nīməfak.” Kən təmīet magim matuwīn ik pişin kit mīn.

¹⁸ Kəmən lawīgīn, mopael mīn itəm kəmoatehm Pita e kalapus, kəmotətapəh-ətapəh olat mīn, kən mīnotəruru əfəməh məmə Pita təmahruwīn.

¹⁹ Kən nian Herot təməto məmə Pita təmikə, kən təmahl-ipən mopael mīn məmə okotegəs-in. Mətə nian mopael mīn kəməsotəplanən, kən Herot təmaun-in mopael mīn itəm kəmotəhm kalapus mətəpəh olat məmə Pita təmahrol magim. Mətə ilat kotəruru kən in təmən məmə okəmīk mopael mīn əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmīet Jutia muwīn e taon kit Sisaria matig ikīn o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiāh təmīmīs

²⁰ E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiāh neməha təmol pik təmetəhau netəm kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol mīn rəha taon mil əh kəmotuwa kitiah kən motuwīn məmə okotəplan kig məmə okotaru nego, mətə-inu netəm iməlat ikīn kotuwīn katos-nəmtin nagwənən imə kig ikīn. Mətə aupən ilat kəmotuwīn moatəplan kig, kəmotəghat ilat suah kit nərgin u

Plastus, itəm tatehm wir natimnat e nimə rəha Kig Herot, motiuw-pən məmə otətəu-pən ilat.

²¹ E nian itəm Kig Herot təmitəpun lan məmə otuwin məplan ilat, kən təmuwin e rəhan natimnat wir mīn itəm tatəgətun məmə in tatəramərə. Kən təmuwa məpələh e ikin imə kig, kən matəghat kəm netəmim.

²² Kən netəmim kəmotagət əfəməh məmə, “! Suah u tatəghat sənəmə in etəmim mətə uhgin kit!”

²³ Kən roiu agin mīn nagelo kit rəha Iərəmərə təmoh e nīmīsən əskasik kit mətə-inu Herot təmos nənwiwian o netəmim, kən məsos-ipənən nənwiwian kəm Uhgin, kən wom mīn kəmoton nisgan kən timis.

²⁴ Kən e nian əh, netəm koatən nīpahrienən e Iesu kəmoatəkəike kətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin e ikin mīn tepət, kən netəmim tepət kəmotuwa katən nīpahrienən e Iesu.

²⁵ Nian Panapas ne Sol kəmioal namnun rəhalau wək əpəh Jerusalem, miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak.

13

Uhgin təmitəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

¹ E nīməfak Antiok, ien mīn əh-ikin ne iəgətun mīn. Ilat u Panapas, ne Simeon katən məmə etəm iapin, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təmepət ilau Herot Antipas u təmatəramərə e Kalili aupən, ne Sol.

² E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm Iərəmərə, kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iakolkeike məmə roiu əh onəkotiləs-ipər Panapas ne Sol məmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau ron.”

³ Kən nian kintapəs rəkis nagwənən motəfak, kən motələhəu-pən nelmilat e rəhalau-kapə məmə okotiləs-ipər ilau, kən motahl-ipən ilau məmə okian mioal wək.

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Saepras

(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

⁴ Kən mətə-inu Narmin Rəha Uhgin təmahl-ipən ilau məmə okioal wək u, kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras.

⁵ Nian kəmiət-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətasitu elau.

⁶ Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətəorus məhaliet-arəpa e taon Pafos. Ikin əh kəməhaləplan noanol kit rəha Isrel itəm tatol nat pispis e nəsanənən rəha iərmis mīn, kən in ien eiua, nərgin u Patisas.

⁷ Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras. Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwir. Kən in təmahl-ipən nəghatən məmə Panapas ne Sol okuea muəplan, mətə-inu tolkeike məmə otətə nəghatən rəha Uhgin.

⁸ Mətə suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən məmə Elimas). Kən mətalkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə otəsənən nīpahrienən e Iesu.

⁹ Kən Sol u kataun-in mīn məmə Pol, Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nikin, kən təmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən məmə,

10 “!Ei! Ik nəti Setan. Ik tikiwir rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. Ik nakərioah əm e neiuəiuəən ne nəratən. ?Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip pahrien rəha İəməməə itəm natəuhlin?”

11 Roiu əh, İəməməə otol nalpinən kit kəm ik məmə niganəmtim otəpis, onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen.” Kən roiu agin min təməplan norəu ne napinəpən kəmuea mualpin niganəmtin, kən niganəmtin təpis agin. Kən təmətul matea-pən əpnəpin əm məmə suah kit otasitu lan mit.

12 Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, təmən nıpahrienən e İesu məto-inu təmət magien o nəgətunən rəha suah mil e İəməməə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

13 Kən Pol ne rəhan min netəmim kəmotiet Pafos motuwın e nego kit motuwın əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. İkin əh Jon Mak təməpəs ilat mıtəlig-pən əpəh Jerusalem.

14 Kən ilat kəmotiet Perka motuwın əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən e nian rəha Sapat, kəmotuwın imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl moatəpələh.

15 Nian kəmotəto nəfinən rəha Lou ne İen Mın, kən netəm-iasol rəha nimə əh kəmotahl-ipən nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmə, “Piak min. Okəmə itəmat kit tatos nəghatən wir məmə otən tasitu e netəmim, tətul mən-iarəp.”

16 Kən Pol təmətul mēfətutu ilat məmə okəsotəghatən, kən mən məmə, “Noanol min rəha netəm İsrəl ne itəmat İaihlua min itəm noatəfak-pən kəm Uhgın, otətəlig-in-tu io.

17 Uhgın rəha noanol min rəha İsrəl təmitəpun timitat min əupən kən mol ilat kotepət nian ilat kəmoatətig əpəh ikin İjip. Kən e nəsanənən asol rəhan, təmit-iarəp ilat e nəptən əh.

18 Kən mətehm wir ilat o nup foti nian kəmotan əpəh ikin taruən-aruən ikin.

19 In təmol noanol min rəha netəm İsrəl kəmotəh kapman min rəha nəptən səpin itəm kotətig e nıtən əh Kenan, kən mos-ipən nəptən əh rəhalat kəm tıpitat min məmə rəhatat.

20 Natimnat min əh kəmol nup fo-hanrit-fifti tinuwa minuwın rəkis. Uarisig e natimnat min əh, Uhgın təmos-ipən kəm noanol min rəha İsrəl netəm-iasol min məmə ilat okotəməməə elat mətoarus-pa e nian rəha İen rəha Uhgın Samuel.

21 Kən netəmim kəmotəpəh kəm Samuel o kig, kən Uhgın təmos-ipən kəm ilat Sol u nəti Kis, təmisi-pən e noanol rəha Benjamin. Kən in təməməməə elat o nup foti.

22 Kən nian Uhgın təmələs-irəkis Sol, kən in mol Tefit təmuwa kig. In təməni-iarəp nat kit təwir lan məmə, ‘Eməplan suah kit Tefit nəti Jese, in etəm tətuatip itəm io iakolkeike. Kən in otol natimnat rafin itəm io iakolkeike məmə otol.’

23 “Kən Uhgın təmol məmə İosmegəh kit, inu İesu, otisi-pən e noanol rəha suah u Kig Tefit, məmə otosmegəh netəm İsrəl təhmen-pən əm məmə in təməni-iakis mihin.

24 Məto uarisig İesu tətuoun rəhan wək, Jon təməupən mən-iarəp kəm noanol min rəha İsrəl məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min kən kol bəptais elat.

²⁵ Nian Jon təmatuwa iuəhkir o nolən namnun rəhan wək, in təmən məmə, ‘?Nikitəmat təht məmə io pah? Io sənəmə etəm ilouin itəm Uhgīn təmən rəkis. !Kəp! In tatarisig lak itəm io esahmenən məmə ekapeg rəkis rəhan put.’*

²⁶ “Piak mīn itəm nāmōtisi-pən e noanol rəha Epraham, ne itəmat laihluə mīn itəm nəkoatəfak kəm Uhgīn, otətəlig-in wir, Uhgīn təmahli-ipa kəm kitat nəghatən u e Iesu məmə in otosmegəh kitat.

²⁷ Kən netəmim itəm kotatig Jerusalem ne rəhalat netəm-iasol mīn kəməsōtītunən məmə suah əh inəh Iesu, Uhgīn təmahli-ipa məmə otosmegəh ilat. Kən nat əppapin kəmatafin-iarəp kəm ilat e Sapat mīn rafin nəghatən rəha ien mīn rəha Uhgīn itəm kəmoatən e Iesu, mətō ilat kəməsōtītunən. Kən ilat kəmotən məmə okohamnu Iesu tahmen-pən əm itəm ien mīn rəha Uhgīn kəmotən aupən məmə netəmim okotol mihin.

²⁸ Nat əppapin kəməsōtəplanən nat kit məmə otimis ron, mətō kəmotətapəh məmə Pailat otohannu.

²⁹ “Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Uhgīn təmən məmə okol mihin lan, kən rəhan mīn netəmim kəmotiləs-iahau e nig kəluau motiləs ka kitənim e nīpəg kəpiel.

³⁰ Mətō Uhgīn təmol in təmegəh mīn e nīmīsən.

³¹ Kən e nian tēpət tatiet-arəpa o rəhan mīn netəmim. Netəm əh, ilat Iesu kəmotən aupən əpəh Kalili mətōarus-pa Jerusalem. Kən roiu əh netəm əh koatən-iarəp kəm piatat mīn u noanol mīn rəha Isrel, məmə ilat kəmotəplan pahrien Iesu, kən in təməmegəh pahrien.

³² “Kən roiu əh, itimat ioatən-ipinə kəm itəmat namnusən təwir əh, məmə nənīəkisən itəm Uhgīn təmol kəm tipitat mīn aupən,

³³ roiu əh, tīnol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol mīn rəhalat nian təmosmegəh Iesu e nīmīsən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgīn e Naoa Rəha Napuən Mīn kəiu tatən məmə, ‘Ik nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatip.’

³⁴ “Uhgīn təmən-īəkis rəkis e rəhan Naoa məmə otəpanosmegəh Iesu e nīmīsən, kən okol təsimis mīnən, kən nīpətin otəsəmnəmītən. Tatən məmə, ‘Nīpahrienən, oekos-ipinə nat wir agin mīn kəm ik itəm emən-īəkis rəkis kəm Kig Tefit aupən.’

³⁵ “Kən e ik pisin mīn kit mīn e Naoa Rəha Uhgīn, Kig Tefit təmən kəm Uhgīn e Iosmegəh məmə, ‘Kən onisegəhan-inən məmə nīpəti Iolwək ətuatip rəham otəmnəmīt məpien.’

³⁶ “Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat mīn itəm Uhgīn tolkeike. Uarisig ikin timis, kən kəmitənim ilat tīpin mīn, kən nīpətin təməmnəmīt.

³⁷ Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, mətō təmatəghat-in Iesu məmə in mīn təmimis, mətō Uhgīn təmol təmegəh mīn, kən nīpətin təmisəmnəmītən.

³⁸ “Kən piak mīn, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu iatən-ipinə kəm itəmat məmə e Iesu, Uhgīn otos-irəkis nolən rat mīn rəhatəmat.

³⁹ Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pisin əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha netəm u itəm koatahatətə lan. In otikis ilat o nolən rat mīn rəhalat. Mətō suatip rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses təsahmenən o nosmegəhən etəmim.

⁴⁰ Kən itəmat onəkotəkəike moatətō itəmat məmə nəghatən rəha ien mīn rəha Uhgīn otəsuwamən etəmat.

⁴¹ Kən in tatən məmə,

* **13:25:** Iolwək rəha etəm-iasol in tatapep rəkis put rəha etəm-iasol rəhan. Wək u in ləhau agin.
13:25: Jon 1:20,27   **13:28:** Mat 27:22-23   **13:29:** Mat 27:59-60   **13:31:** Wək 1:3,8   **13:33:** Sam 2:7   **13:34:** Aes 55:3   **13:35:** Sam 16:10   **13:39:** Rom 10:4

‘Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat natimnat rafin. Onəkotaut kən motimis, mətə-inu e nian nakoatəmegəh, oekol nat kit tərət pik otəmat itəm okol nəsotənən niphahrienən lan, nat əpnapin okəmə suah kit otən ətuatip kəm itəmat.’”

Netənim kəmotəgien o namnusən təwir

⁴² Nian Pol ne Panapas kinatiaiet e niməfak, netənim kəmotətəpəh olau məmə, “Awī, okol nakuea mīn e Sapat u tatuwa, muən-iarəp mīn nəghatən əh neen kəm itəmat.”

⁴³ Kən nian netənim kəmotiet e nimə, ilat tēpət kəmotətəu-pən Pol ne Panapas. Netəm əh, neen noanol mīn rəha Isrel, kən neen netəm rəha ikīn mīn itəm kəmotəpəs rəhalat nahatətəən moatətəu-pən nahatətəən rəha netəm Isrel.

Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike motaskəlim nahatətəən rəhatəmat e Ughin.”

⁴⁴ Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkīr netənim rafin e taon asol əh kəmotuwa məmə okotətə nəghatən rəha Ughin.

⁴⁵ Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nimanin netənim kəmotuwa o nəghatən rəha Pol, kən kəmotətəhak pik olat, kən mīnətətuoun moatən rat Pol ne nat naka itəm in tatən.

⁴⁶ Kən Pol ne Panapas kəməsuəginən kəmuən məmə, “Itimlau oekuəike muən-iarəp nəghatən u rəha Ughin kəm itəmat pitən, noanol mīn rəha Isrel. Kən itəmat nəmotəpəs nəghatən rəha Ughin, kən itəmat nakoatən atip əm məmə itəmat nəsotahmenən o nosən nəmegəhən lili. Kən roiu itimlau enatīn məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm Iaihlua mīn itəm sənəmə noanol mīn rəha Isrel,

⁴⁷ kən inu, inu nəghatən itəm Iərəməərə təmos-ipa rəkis kəm itimlau məmə ekioal, in tatən e Naəa Rəha Ughin məmə, ‘Io emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihlua mīn, məmə natən-iarəp kəm netənim rafin məmə iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.’”

⁴⁸ Nian Iaihlua mīn kəmotətə nəghatən əh, nīkilat təmagien ron, kən mīnoatəmmus-əmmus kəm ilat mīn məmə nəghatən rəha Iesu Iərəməərə in təwir pik. Kən netəm u itəm Ughin təmaun-in rəkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən niphahrienən lan.

⁴⁹ Kən nəghatən rəha Iərəməərə təmaui mītəlau e nitən əh rafin e taon əh.

Noanol mīn rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

⁵⁰ Mətə noanol mīn rəha Isrel neen kəmotuwīn moatəplan nīpitan asol rəha taon əh itəm koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol mīn e taon əh, motiūw-pa ilat moatol neməha kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat ikīn.

⁵¹ Mətə ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau tahmen e nəmtətīn kit məmə Ughin təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol nalpīnən kəm ilat. Kən ilau kəmiaiet mīan e taon əh Ikoniām.

⁵² Mətə netəm rəha Iesu əpəh Antiok, Narmīn Rəha Ughin tatərioah elat, kən ilat nīkilat tətəgien pik.

14

Pol ne Panapas kəmiān Ikoniām

¹ E Ikoniām kəmiān mīn əpəh e nimə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel, kən matuən-iarəp nəghatən rəha Ughin, kən nəghatən rəhalau təwir pik məmə təmiūw-pa netem Isrel tēpət ne netəm Iaihlua tēpət mīn, məmə ilat kəmoatən

nīpahrienən e Iesu. ² Məto netəm Isrel itəm kəsotənən nīpahrienən e rəhalau nəghatən, kəmotuwīn o İaihlua mīn, mōtol ilat kotətəhau pīk netəm u koatən nīpahrienən e Iesu, moatol neməha kəm ilat.

³ Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən ilat, kəmatuəkəike matuən-iarəp nəghatən rəha nəwīrən rəha Uhgīn kəm netəmim rafīn. Kən İərəmərə təmol ilau kioal nat pīspīs ne nəmtətīn tēpət məmə netəmim okotitun məmə rəhalau nəghatən rəha nōsmegəhən in nəghatən pahrien.

⁴ Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat mīn, neen kəmotətəu-pən netəm Isrel itəm kəsotənən nīpahrienən e Iesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas.

⁵ Kən netəm Isrel ne İaihlua mīn, ne netəm-iasol mīn rəhalat mīn, kīnoatol nəghatən anion kit məmə okotərəkin ilau, kən motəhtimnu ilau e kəpiel.

⁶ Məto nian kəmotətəo nəghatən anion rəhalat, kəmuagim mian əpəh e ikin Likaonia, kən mian mətuatig e taon mil əh, Listra ne Tepe.

⁷ Kən e taon mil əh ne ikin mīn tītəlau e taon mil əh, ilau katuən-iarəp namnusun təwīr rəha Iesu İosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Listra

⁸ Kən e Listra, suah kit əh-ikīn. Nian təmairi məto nelkīn təməfaiu təruru nəliwəkən, tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin əh

⁹ matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip o suah əh, mīnitun məmə suah əh tīnatahatətə rəkis məmə nelkīn tītun nəwīrən,

¹⁰ kən magət əfəməh lan məmə, “!Ei piak, ətul!” Kən əmun, suah apon təmətip mər kən mīnataliwək.

¹¹ Nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmol, kəmotən əfəməh e nəghatən Likaonia məmə, “!Ei! Otəplan-tu. Uhgīn mīn rəhatat kīnol netəmim in, ilat mīnotuwa imətət ikin.”

¹² Kən kəmotəuhlin nərgi Panapas məmə Sus u nīpətīn təmə in İərəmərə rəha uhgīn mīn rəhalat. Kən kəmotəuhlin mīn nərgi Pol məmə Heremes, nīpətīn u məmə in İəghat asol rəha uhgīn mīn rəhalat.

¹³ Nīmə rəha narmi nat rəha uhgīn əh Sus, in tatətul ihluə e taon əh. Kən pris rəha uhgīn əh Sus təmasig kau mīn neen itəm tīnətu-pən rəkis nəguī-nig elat. Kən məmīk ilat muwa e nəfiluə rəha latuənu rəhalat itəm kəmotol əpətīn e kəpiel. Məto in ne nimanin netəmim kotolkeike məmə kotol sakrifais kəm ilau mōtol nənwīwīən lan kəm Pol ne Panapas.

¹⁴ Məto nian aposol mil kəmuətəo nəghatən e nat əh, kəmuəhap rəhalau natimnat.* Kən kəmuaiu mian əpəh ilugin elat. Kən muagət əfəməh məmə,

¹⁵ “!Ei, nəman! ?Nakotəmə nəkotol nat un o naka? İtimlau etəmim əm tahmen etəmat. Etios namnusun təwīr matuea kəm itəmat, kən ekioalkeike məmə ekuəuhlin nətəligən rəhatəmat məmə nakotapəs nəfəkən kəm uhgīn mīn u itəm rəhalat nəsanənən tīkə. Məto onəkotəfak əm kəm Uhgīn itəm tatəmegəh, mətatig namnun tīkə. In pīsīn əm təmol neai, nəptən, nītəhəi, ne natimnat rafīn itəm koatəg ikin mīn rafīn.

¹⁶ Aupən in təmegəh-in məmə netəmim e ikin mīn rafīn məmə ilat okotətəu-pən atip əm suatip mīn rəhalat.

¹⁷ Məto nian rafīn in tatol suatip kəm ilat məmə ilat kotitun nəplanən rəhan nəwīrən itəm in tatol. In tatol nuhuən tatəfik, matol nagwənən mīn e nəsumən, kən koatol nīpətīl e nian ətuatip rəhalat. In tatos-İpən nagwənən kəm itəmat mol itəmat nakoatəto təwīr.”

14:3: Mak 16:20; Hip 2:4   **14:5:** Wək 14:19   **14:11:** Wək 28:6   * **14:14:** “kəmuəhap rəhalau natimnat” in nəmtətīn kit məmə kəmotətəo tərət pīk e nolən əh   **14:15:** Sam 146:6; Wək 10:26   **14:16:** Wək 17:30   **14:17:** Jer 5:24

¹⁸ Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkir əm kuakiə o nən-ihəuən ilat o nolən sakrifais, o nos-ipənən nənwiwiən kəm ilau.

¹⁹ Kən netəmim neen e noanol mīn rəha netəm Isrel kəmotiet e Antiok əh Pisitia ne İkoniam motiet-pa Listra motiuw-pa netəmim tēpət məmə okotuwa kəplan ilat. Kən kəmotiləs Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon motapəs tətəmähl. Nikilat təht məmə təmimis.

²⁰ Məto nian netəm rəha İesu kəmotuwa kətul kitəlau in, kən tətul əmun muwin mīn əpəh imə e taon. Kən kəmən lawiğin, in ne Panapas kəmiaiet mian Tepe.

Pol ne Panapas kəmietəlig-pən Antiok əh Siria

²¹ Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp nāmnusən təwir e taon əh Tepe, kən kəmiaiıw-pa netəmim tēpət kotuwa o İesu. Kən kəmietəlig muea Listra, kən uarisig u, kiaiet mīn muea İkoniam, kən miaiet mīn muea Antiok əh Pisitia.

²² Kən ikin əh, kəmatuem əskasik netəm rəha İesu. Kən matioas-ipən nəghatən məmə okotətul əskasik e nahatətəən e İesu. Kən matuən məmə, “Kitat okotatig e nəratən tēpət nian koatuwin e suatip rəha nuwinən matig ah-ğin nərəmərəən rəha Uğin. Məto nat əpnəpən əm, kitat okotəkəike moatətul əskasik.”

²³ Kən e niməfak mīn e ikin mīn rafin itəm ilau katian ikin, katuəmki-pər elta mīn rəhalat. Kən matuapəs nəgwanən matioal nəfakən, kən matuələhəu e nelmi İərəmərə netəmim itəm kīnoatən rəkis nīpahrienən lan.

²⁴ Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka,

²⁵ ikin əh ilau kəmuən-iarəp nāmnusən təwir ikin. Kən ilau kəmuatite-pa mīn e taon kit mīn Atalia,

²⁶ kən kəmios nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh inəh, aıpən ikin ilat kəmotahl-ipən Pol ne Panapas məmə okian muən-iarəp nəghatən rəha Uğin, kən motəfak məmə Uğin otehm wir ilau e ikin mīn itəm ilau katian ikin. Kən roiu kīnioal nāmnun wək rəhalau.

²⁷ Nian ilau kəmietəlig-pa mīn, kəmuəun-in netəmim rəha niməfak məmə okotuwa kitəh. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natimnat itəm Uğin təmol elau e nəsanənən rəhan, kən məmə təməhro nulan İaihlua mīn, ilat kəmotuwa moatən nīpahrienən e İesu.

²⁸ Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha İesu.

15

İəfak mīn neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən

Lou rəha Moses

¹ Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgətun piat mīn moatən məmə, “Okəmə kəsəhg-ipənən itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihin, okol Uğin təsosmegəhən itəmat.”

² Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha niməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat neen mīn məmə okotuwin Jerusalem motəplan aposol mīn ne elta mīn rəha niməfak o nənən əh.

³ Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwin, kən nian ilat kəmoatiet-pən Fonisia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə təhro nulan Uğin tatiuw-pa İaihlua mīn koatuwa rəhan netəmim. Kən nəghatən əh təmol piat mīn ikin əh nikilat tətəgien pik.

⁴ Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne aposol mīn ne elta mīn rəha niməfak, kəmotagien məmə okotos ilat motuwīn iməlat mīn ikīn. Kən Pol ne netəm əh kəmotən-iarəp natimnat itəm Uhgīn təmasitu elat lan.

⁵ Məto Farisi neen əh-ikīn itəm koatən nīpahrienən e Iesu, kəmotətul motən məmə, “Iaihlua mīn, okəike kəhg-īpən ilat, kən onəkotəkəike kəgətun ilat məmə okotətəu-pən Lou rəha Moses.”

Aposol mīn ne netəm-iasol mīn kəmotəghat əpəh Jerusalem

⁶ Kən aposol mīn ne elta mīn rəha niməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in nənən əh.

⁷ Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsīn, kən Pita təmətul mən məmə, “Piak mīn. Itəmat nəkotitun wir məmə nuwəh rəkis Uhgīn təmitəpun io e nikitat məmə ekən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm Iaihlua mīn məmə okotən nīpahrienən lan.

⁸ Uhgīn titun nətəligən rəha netəmim, kən in tīnəgətun rəkis məmə nikin tagien məmə otosmegəh netəm u sənəmə noanol mīn rəha Isrel, məto-inu təmos-īpa Narmīn Rəha Uhgīn kəm ilat e suatīp kitiəh əm itəm təmos-īpa kəm kitat.

⁹ In təməsol pīsīnən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat mīn məto-inu koatən nīpahrienən lan təhmen-pən əm e itəm tīnol rəkis kəm kitat.

¹⁰ “? Məto təhro itəmat nakoatuwīn e suatīp pīsīn məmə Uhgīn nīkin otahmə? ?Təhro itəmat nīnoatīlās-īpən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat, otəplan-tu. Kitat ne tīpītāt mīn kitat rafin kəsotahmenən məmə okotīlās nat figəm əh.

¹¹ Məto kitat koatahatətə məmə Iesu in Iərəməərə rəhatat, kən in tatosmegəh kitat e rəhan nəwirən əm, kən in matul əm nəhlan kəm ilat.”

¹² Nəghatən əh təmol ilat kotəruu nat okotən, kən moatətəlig-in Pol ne Panapas kinatuamnus-iarəp nat pīsīpīs mīn ne nəmtətīn pīsīn pīsīn mīn itəm Uhgīn təmol ilau kioal e nīganəmīti Iaihlua mīn.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

¹³ Nian kəmioal namnun nən-iarəpən wək mīn rəhalau, kən Jemes tətul mən məmə, “Piak mīn. Otətəlig-in wir-tu rəhak nəghatən.

¹⁴ Pita təmən wir agin kəm kitat məmə təhro nulan Uhgīn təmīet-pa pitən o Iaihlua mīn məmki-rəkis ilat neen məmə rəhan mīn.

¹⁵ Məto nat əh təhmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha Uhgīn təmən itəm kəmətə e Naoa Rəha Uhgīn. Uhgīn tatən məmə,

¹⁶ ‘Uarisig e natimnat mīn əh, oekitəlig-pa mīn.

Oekol-wir nego rəha nərəmərəən rəha Kig Tefit u təməhap aupən iuəhkīr tamnim.

Nat əpnapin iuəhkīr tamnim, məto ekīlās-īpər mīlpīn mafəl mol təskasik mīn,

¹⁷ məmə netəm əpnapin e nītən mīn u Iaihlua mīn, itəm nīnəmītəpun rəkis ilat məmə rəhak netəmim mīn, ilat okotegas-in io.

¹⁸ Io Iərəməərə iatən mihīn kən emol netəmim kotitun rəkis nat əh aupən.’ ”

¹⁹ Kən Jemes təmən məmə, “Kən tol nəhlan, io iakən məmə roiu Iaihlua mīn kīnoatəuhlin nətəligən rəhalat mīnoatuwa o Uhgīn. Kən təsəwirən məmə kitat okotol tiəkis pīk mīn olat.

²⁰ Məto pəs okotəte naoa kit tuwīn kəm ilat məmə okəsotunən nagwənən mīn u itəm kīnol rəkis sakrifais lan kəm narmī nat mīn u iərmīs mīn,

kən kotamkimik e niganəmti Uhgīn. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən məsotolən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan əh-ikin e nipətin. Kən okəsotunən nitan.

²¹ Okotəkəike motən-iahau ilat nəhlan o nələhəuən nəməlinuən tətətig, məto-inu təmətuoun rəkis e Sapat mīn rafin, netəmim koatafin Lou rəha Moses əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən katən-iarəp nəghatən mīn əh e taon mīn rafin.”

Kəməte naoa kəm iəfak mīn u Iaihlua mīn

²² Kən aposol mīn ne elta mīn ne netəm rəha niməfak kəmotegəhan məmə okotahl-ipən ilat mīn neen kotətəu-pən Pol ne Panapas motuwīn Antiok. Kən kəmotətgi-arəp Saelas ne Jutas u katən məmə Pasapas. Suah mil əh netəmim koatisiai-in ilau.

²³ Kən kəmosot-ipən naoa kəm ilat məmə okotos motuwīn. Naoa tatən məmə,

“Itimat aposol mīn ne elta mīn rəha niməfak, itimat piatimat u itəmat. Iakotən təwir kəm itəmat əpəh Antiok, ne Siria, ne Silisia u Iaihlua mīn, məto roiu ninotuwa piatimat mīn.

²⁴ Itimat emotətə məmə netəmim neen u e nikitimat kəmotol tiəkis pik kəm itəmat, kən itəmat nəmotətə tarat e nəghatən rəhalat. Məto itimat emisotos-ipənən nəghatən məmə okotuwīn kən mihin.

²⁵ Tol nəhlan kən itimat emotaun-in nəghatən kit, kən motegəhan məmə itimat kəiu okioas nəghatən rəhatimat muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau kuəwir pik otat.

²⁶ Iuəhkir kiamis o wək u rəha Iəməmə rəhatat, Iesu Kristo.

²⁷ Kən itimat ioatahl-ipinə Jutas ne Saelas məmə okiamnə muehm itəmat. Ilau okuən əsas kəm itəmat nəghatən kitiah əm itəm itimat emotətə.

²⁸ Kən Narmīn Rəha Uhgīn nikin tagien ne nikitimat tagien məmə esotos-ipinə mīnən lou kit kəm itəmat məmə otəfigəm pik otəmat, məto in əm u nəkotəkəike motol:

²⁹ onisotunən nagwənan mīn u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi nat mīn u iərmis mīn; kən məsotunən nitan; kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan əh-ikin e nipətin; kən məsotolən təfagə e pətan. Okəmə nakotətəu-pən nəghatən mīn əh, onəkotuwīn e suatip təwir.

Inu nammun rəhatimat nəghatən.”

³⁰ Kən netəm-iasol mīn əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwit məmə okotuwīn əpəh Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok, kəmotəun-in netəmim rəha niməfak e ikin mīn əh, kən kotuwa kitiah, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat.

³¹ Kən nian kəmotəfin naoa un, nikitilat təmagien məto-inu nəghatən əh təmiləs-ipər nikitilat.

³² Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Uhgīn. Kəmuəghat təfəməh kəm piatat mīn əh mətialəs-ipər nətəligən rəhalat matioal ilat koatətul əskasik.

³³ Kəmuatig tuwəh məsīn ikin əh, kən piatat mīn kəmotəuiatipin ilau kən motətəpəh məmə Uhgīn otos-ipən rəhan nəməlinuən kəm ilau, kən motəhl-ipən ilau kiətəlig-pən o netəm u kəmotəhl-ipa ilau.

³⁴⁻³⁵ Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsīn əpəh Antiok, kən ilat netəmim tətət kəmoatən-iarəp ne moatəgətun netəmim e Iəməmə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau mīn

³⁶ Nian neen uarisig, Pol təmən-ipən kəm Panapas məmə, “Təwir məmə kiətəlig mīn mian muəplan pialau mīn e taon mīn itəm kəmuəh-iarəp nəghatən ikin rəha Iəməmə kəm ilat, muəplan-tu məmə koatahratig.”

³⁷ Kən Panapas tolkeike məmә otit mīn Jon Mak.

³⁸ Məto Pol təplan məmә təsətuatipən, məto-inu Jon Mak tinapəs rəkis ilau əpəh Pamfilia mitəlig məsətu-pənən ilau mətoarus kioal namnun e wək.

³⁹ Kən kəmuən taskasik e nənən əh, kən muəhap ilau mīn. Kən Panapas təmit Mak kən mios nego kit mian əpəh Saepiras.

⁴⁰ Məto Pol təmit Saelas ilau mīn. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmә İəramərə otehm wīr ilau e rəhan nəwīrən, kən motahl-iarəp ilau.

⁴¹ Kən kəmuəliwək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik niməfak mīn.

16

Timoti təmətu-pən Pol ne Saelas

¹ Kən Pol təmaliwək mīn muwīn əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmim kit əh-ikin rəha İesu, nərgin u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha İsrəl, məto rəhan tata in etəm Kris.

² Netəm koatəfak əpəh Listra ne İkoniam kəmotən məmә Timoti in etəm təwīr kit.

³ Kən Pol tolkeike məmә otit ilau mīn. Kən təməhg-ipən in məto-inu təməsolkeikeən məmә noanol mīn rəha İsrəl nīkilat otəht rat məto-inu kotitun məmә tata rəha Timoti in etəm Kris.

⁴ Kən nian iləhal kəməhaluwīn e taon mīn, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmim rəha Uhgīn nəghatən rəha aposol mīn ne elta mīn itəm kəmotələhəu əpəh Jerusalem. Kən mitəhaləgətun ilat məmә okotəkəike katətəu-pən nəghatən mīn əh.

⁵ Kən e nolən əh, niməfak mīn kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian rafin netəmim koatuwa moatepət e niməfak.

Pol təməplan nəpīlaiirən kit rəha Uhgīn

⁶ Kən iləhal kəməhaluwīn-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, məto-inu Narmīn Rəha Uhgīn təməsegəhan-inən iləhal məmә okəhaluwīn-pən Esia ikin məhalən-iarəp nəghatən u əh-ikin.

⁷ Nian kəməhaluwa iuəhkīr e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike məmә okəhaluwīn Pitinia. Məto Narmīn rəha İesu təsegəhan-inən məmә okəhaluwīn.

⁸ Kən kəməhalaliwək məhaluwīn-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon əh Troas.

⁹ Kən lapīn in, Pol təməplan nat kit tahmen e nəpīlaiirən. Təməplan məmә etəm Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron məmә, “Awi, okul nakuwa Masetonia masitu etimat.”

¹⁰ Nian Pol tinəplan rəkis əm nat əh, kən enoatāi-pən rəhatimat natimnat məmә ekotuwin Masetonia, məto-inu enoatitun məmә Uhgīn tətaun-in itimat məmә ekotən-iarəp namnusən təwīr rəha İesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nəpahrienən e İesu

¹¹ Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motāiu ətuatip əm o nitən Samotres. Kən kəmən lawigin emotuwīn motuar e taon Neapolis.

¹² Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwīn əpəh e taon əh Filipae, u tatəmahl aupən e nitən asol Masetonia. Netəm ikin əh, netəm Rom ətuatip. Kən emotatig məsīn əh-ikin.

¹³ Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən motuwīn əpəh ləhau e nəhau kit itəm emotətə məmә netəmim kotuwīn ikin katəfak. Kən

emotuwĭn moatəpələh katəghat itimat nĭpitan itəm kəmotaupən motuwa katəpələh.

¹⁴ Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u Litia. In pətan itəm tatol-salĭm-in nĭməhan nəgui-naris u nian rafin nĭməhan əh nəmtĭn tĭkĭs pĭk. Pətan əh nian rafin in tatəfak kəm Uhgĭn, kən Iərəməərə təmol nĭkin tĭmatməg məmə otən nĭpahrienən e nəghatən itəm Pol tatən.

¹⁵ Kən kəmol baptais lan ne rəhan mĭn, ne rəhan iolwək mĭn. Kən in təmənpa kəm itimat məmə, “Awi, okol nakotuwa imak ĭkin kotatĭg məsĭn mətoĭnu itəmat nĭnotitun rəkis məmə io iatən nĭpahrienən e Iərəməərə.” Kən in təmatəkəike kəm itimat, kən ekotuwĭn iman ĭkin.

Kəmĭləs-ĭpən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

¹⁶ Kən nian kit, nian emoatuwin ĭkin rəha nəfakən əh, kən pətan əkəku kit təməplan itimat e suatĭp. In slef rəha netəmim neen itəm kəmotos-nəmtĭn. Pətan əh narmĭn rat kit tətatĭg lan itəm tol in tatən-iarəp natimnat itəm otəpanuwa. Kən matol win e mənĭ tepət rəha rəhan netəm-iasol mĭn mətoĭnu netəmim kotətou ilat məmə ilat okotətə rəhan nəghatən.

¹⁷ Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh məmə, “Netəm u, netəm rəha Uhgĭn u in ĭlis, ĭlis pĭk. Koatən-ĭpĭnə kəm itəmat suatĭp rəha Uhgĭn məmə in otosmegəh netəmim lan.”

¹⁸ Təmatol nəhlan etimat nian tepət, mətoarus nian kit Pol tĭnətə tərət o nat əh mĭnəpou in. Kən in təmeĭrair məgət e narmĭn rat apon məmə, “E nərgĭ İesu Kristo iatən-ĭpĭnə kəm ĭk məmə onakĭet rəkis e pətan əkəku un.” Kən roiu agĭn mĭn, narmĭn rat apon təmĭet e pətan əkəku əh.

¹⁹ Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatərəməərə lan kĭnotitun məmə kĭnotakĭə e suatĭp rəhalat o nolən win e mənĭ, kəmotətə tərət. Kən kəmotaskəlĭm Pol ne Saelas motĭləs ilau motuwĭn əpəh e ĭkin rəha kaonsel rəha taon əh,

²⁰ məmə okuətul e nĭganəmĭti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən məmə, “Suah mĭl u ilau noanol rəha netəm İsrəl. İlau kətĭoal nat tərət tepət u ĭmətat ĭkin.

²¹ İlau katuən məmə kitat okotəkəike kətəu-pən suatĭp pĭsĭn mĭn. Məto suatĭp mĭn əh kəsətəuatĭpən e lou rəhatat. Kitat netəm Rom. Okol kitat kəsotolən nəhlan.”

²² Kən netəm ĭkin əh kəmotuwa motəplan ilat mĭnoatən rat ilau. Kən suah mĭl u rəha kot kuən-ĭpən kəm mopael mĭn məmə okotapeg rəhalau natimnat motalis ilau.

²³ Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uarisig kotĭləs-ĭpən ilau e kalapus. Kən motən-ĭpən kəm etəm tatehm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau kiaiet muagĭm.

²⁴ Nian etəm rəha nehman kalapus təməto nəghatən əh, təmĭləs ilau muwĭn e rum kit əpəh ĭmə agĭn, kən mətu-pən nĭg e nelkĭlau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nĭpahrienən e İesu

²⁵ Kən nian tĭnəlis kĭnkĭn lapĭn, Pol ne Saelas katuəfak, kən ilau katuan napuən mĭn rəha nənwĭwĭən Uhgĭn. Kən netəmim mĭn e kalapus koatətəlig-in ilau.

²⁶ Kən roiu agĭn-əh mĭn, namĭg asol kit təməloal e nəptən kən mol nĭmə kalapus təməloal pĭk, kən nafĭluə mĭn e kalapus kəmotərəh, kən sen itəm kəməlis netəmim lan kəmotisas.

²⁷ Kən nian etəm rəha nehman kalapus təmaii; məplan məmə nafiluə min rəha kalapus kəmoterəh, nikin təməht məmə netəm koatəməhl e kalapus kinotagim rafin. Kən miləs-ipər rəhan naip məmə otagimnu atip in lan.*

²⁸ Məto Pol təmagət əfəməh məmə, “!Ei! !Əsaruan ik! Itimat rafin əpəh ikin.”

²⁹ Kən suah əh təmaun məmə okiləs lait ka, kən in təmaiu muwin əpəh imə, misin-pən nulin əpəh e nelki Pol ne Saelas ikin mətasiəp.

³⁰ Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətapəh olau məmə, “!Suah mil! ? Ekahro nulan məmə Uhgın otosmegəh io?”

³¹ Kən kuən-ipən kəm in məmə, “Onəkəike mən niphahrienən e İərəməərə İesu, kən məmə Uhgın otosmegəh ik ne rəham min.”

³² Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha İərəməərə kəm in ne netəmim itəm kotatig ilat min.

³³ Nat əpnəpin lapin agin, məto suah əh təmit ilau muwin maikuas e nıməgəm min e nıpətılau itəm kəmalis ilau ikin. Kən e nian əm əh, kəmol bəptais lan ilat rəhan min.

³⁴ Kən in təmit Pol ne Saelas muwin əpəh iman ikin mos-ipən nəgwanən kəm ilau. Kən in ne rəhan min rafin nikilat təmagien mərioah məto-inu kəmotən niphahrienən e Uhgın.

³⁵ Nian təmian, etəm rəha kot mil əh kuən-ipən kəm mopael min məmə, “Okotuwin kerəh e suah mil əh katian.”

³⁶ Kən suah əh etəm rəha kalapus təməni-pən kəm Pol məmə, “Etəm rəha kot mil kəmuən məmə ekoterəh etəlau nakatian, kən iaiet mətian kən muətul mətig.”

³⁷ Məto Pol təməni-pən kəm mopael min əh məmə, “?Ei, məto naka əh? İtimlau etəm Rom mil.† Kən etəm rəha kot mil əh kəsuaəplanən nat kit məmə emioal tərə, məto e niganəmti netəmim kəmotalis itimlau, kən kiləs-ipən itimlau e kalapus. ?Kən roiu kioalkeike məmə oekiaiet anion əm? !Kəp! İlau əm okuəike muea ikin-u kən mialəs-iarəp itimlau.”

³⁸ Kən mopael min əh kəmotuwın kən-ipən kəm etəm rəha kot mil əh. Kən nian kəmuəto məmə Pol ne Saelas ilau etəm Rom mil, ilau kəmuəgin pik.

³⁹ Kən kəmian muən-ipən kəm Pol ne Saelas məmə, “!Ei, kəsi! Emioal tərə etəmlau.” Kən uarisig kiaiet ilau motiet e nıpəg noa kalapus, kən muən-ipən wir kəm ilau məmə okiaiet e taon əh.

⁴⁰ Kən Pol ne Saelas, ilau kəmiaiet e kalapus mian e nımə rəha Litia. İkin əh kəmuəplan piatat ne winitat min rəha nıməfak, kən muəghat məsin kəm ilat mətialəs-ipər nikilat. Kən uarisig u, kiaiet mətian.

17

Pol ne Saelas kəmian əpəh Tesalonaeka

¹ Kən Pol ne Saelas kəmuəliwək mian-pən əpəh e taon mil əh Amfipolis ne Apolonia, mueia miaet-pa e taon əh Tesalonaeka. İkin əh, nımə rəha nuəfimınən kit əh-ikin rəha netəm İsrəl.

² Kən Pol təmol tahmen əm e itəm tatol nian min, təmuwin əpəh imə e nımə əh. Kən e Sapat kisil ilat netəm əh noanol min rəha İsrəl kəmoatol nəghatən tətəp o Naoa Rəha Uhgın.

³ In tatən kəm ilat məmə, “Naoa Rəha Uhgın tatən wir agin-əh məmə Kristo itəm Uhgın təməni məmə otahl-ipa, otəpanəto nahməən e nıpətin, muwa

* **16:27:** E nian əh, okəmə mopael kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopael əh.

16:27: Wək 12:18-19   **16:30:** Wək 2:37   † **16:37:** Okəmə suah kit in etəm Rom, məto katətu-pən nəghatən kit lan, kən lou kit əh-ikin rəhalat məmə aıpən kapman otol nalpinən kəm in, məto in otəkəike mətul e kot mən-iarəp nəwtain nəghatən katətu-pən lan. Afın e Wək 25:15-16.

mətoarus mīmīs, kən Uhgīn otəpanosmegəh mīn in e nīmīsən. Iesu u itəm iatən kəm itəmat, inu Kristo əh.”

⁴ İlat neen kəmotən nīpahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəu-pən Pol ne Saelas. Kən netəm Kris tepət itəm koatəfak kəm Uhgīn, ne nīpitan asol tepət itəm koatərəməə e nīpitan mīn, kəmotətəu-pən ilau.

⁵ Məto netəm-iasol rəha noanol mīn rəha İsrəl, kəmotətəhak, kən motuwīn moategəs-in netəm nol təfagə, əpəh e nīkal suatīp mīn ne ikīn mīn, motuwa mīnoatos ilat mīn, kən mīnoatol nəratən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwīn e nīmə rəha suah kit nərgīn u Jeson, moteatəp nəfiluə e nīmə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotolkeike məmə okotiləs-ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikīn əh.

⁶ Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlīm Jeson ne piatət mīn neen motəmki-pən ilat məmə okotətul aupən in netəm-iasol mīn rəha kaonsel. Kən kəmotagət əfəməh moatən məmə, “Suah mīl əh Pol ne Saelas kətioal nat tərət tepət e ikīn mīn, kən minuea e taon rəhatat.

⁷ Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikīn, məto ilat koatətgəhl lou rəha Sisa itəm tətərəməə e nītən mīn. İlat koatən məmə İəgərəməə kit mīn əh-ikīn tətətiğ, nərgīn u Iesu.”

⁸ Nian noanol mīn rəha İsrəl kəmotən nəghatən əh, motol netəmim ne netəm-iasol mīn əh kīnotəruru əfəməh məmə okotol naka.

⁹ Kən netəm-iasol mīn əh kəmotol Jeson ne piatət mīn kəmotos-ipən məni neen, məmə in nəniəkisən kit məmə okəsotol mīnən nat əh, kən motahl-ipən ilat koatuwīn.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

¹⁰ Nian tīnapinəp, kən piatət mīn ikīn əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas məmə okian e taon əh Perea. Nian kəmiaiet-pa ikīn əh, kəmian e nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl.

¹¹ Noanol mīn rəha İsrəl ikīn əh nətəliğən rəhalat təwir, məprəkis-in netəm Tesalonæka, məto-inu kotalkeike pik məmə okotətəliğ-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafīn, koatafīn wir e Naoa Rəha Uhgīn, moategəs-in məmə nəghatən rəhalau tətuatip o kəp.

¹² Məto-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nīpahrienən e Iesu. Kən nīpitan asol mīn Kris tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nīpahrienən e Iesu.

¹³ Məto nian noanol mīn rəha İsrəl əpəh Tesalonæka kəmotətə məmə Pol tətən-iarəp mīn nəghatən rəha Uhgīn əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa mīn əpəh ikīn mīnoatol netəm Perea kīnotol mīn təməht kəm ilau.

¹⁴ Kən e nian əm əh, piatət mīn kəmotahl-ipən mīn Pol tuwīn əpəh itəhəi muwīn e nego muwīn Atens, məpəs əm Saelas ne Timoti kətuatig əpəh Perea.

¹⁵ Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwīn Atens, kīnoatitəliğ-pa mīn Perea, Pol tahləpis ilat məmə okotən-ipən kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut uəhəi əm mian muəplan mīn in.

Pol əpəh Atens

¹⁶ Nian Pol təmatəsahgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in təməto tərət pik məto-inu nian taliwək mətan ikīn əh, məplan ikīn əh tərīoah e narmī nat mīn.

¹⁷ Məto-inu o nat əh, kən in tuwīn əpəh e nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl ilat netəm İsrəl ne İaihlua mīn itəm koatəfak kəm Uhgīn, moatəghat pik o nat əh. Kən nian rafīn in tātuwīn ikīn katol maket ikīn matəghat kəm netəm əpnəpīn mīn əm.

18 Kən iəgətun min neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epikiuriyen ne Sitoik,* ilat min koatəghat. Ilat neen koatən məmә, “?Suah əh təmiləs əm nəghatən əpəh kit e suatip matən, kahrmə tatən naka əpəh?”

Kən netəmim neen kotəmә, “Itimat ekotəto məmә tatəghat-in uhgin min rəha ikin pisin pisin min.” Koatəghat nəhlan məto-inu Pol tatəghat-in Iesu, matən məmә təmimis məto Uhgin təmosmegəh min.

19 Kən kəmotəun-in-pən Pol məmә otuwa mətul e niganəmti kaonsel rəha netəm koatəpələh e nitot əh Areopakus. Kən kaonsel əh təmən-ipən kəm in məmә, “Ekotolkeike məmә ekotitun nipəti nəghatən wi itəm nakatən.

20 Nəghatən min əh neen, ekotəto məmә tol pisin agin-əh, kən ekotolkeike məmә ekotitun nipətin.”

21 Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəm Atens ne netəm ik pisin min itəm kəmotuwa Atens, kotolkeike məmә okotəpələh əm katətəlig-in nəghatən wi min əh, kən motəuhlin wir nənən lan.

22 Kən Pol tətul e niganəmti netəm rəha kaonsel əh məmә, “Netəm Atens. Io enəplan rəkis məmә rəhatəmat nətəligən tepət tatuwin o uhgin min.

23 Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin nəkoatəfak min ikin ne narmi nat min, kən enəplan nəghatən kit itəm itəmat nəmotəte-pən rəkis e kəpiel kit məmә, İNU İKİN KATƏFAK-PƏN KƏM UHGİN KIT İTƏM İTİMAT EKOTƏRURU. Məto uhgin itəm itəmat nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uhgin əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat.

24 Uhgin əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm koatətig lan, kən in matərəməğ e neai ne nəptən, in təsətigən e niməfak min itəm kitat əm netəmim kəmotol.

25 Nat kit təkəkən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kos-ipən kəm in. Məto-inu in pisin əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitiəh kitiəh, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat.

26 Aupən, aupən agin-əh, in təmol əm suah kitiəh əm. Kən netəm rafin ikin min kəmotiet əm e suah əh, kən in pisin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən in pisin əm təmən nian itəm ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat.

27 Uhgin əh təmol nəhlan məmә kitat rafin okotəkəike kegas-in məmә okotəhm, tahmen e etəmim itəm tateameam əpnəpin əm məmә otehm nat kit. Məto nipəhrienən məmә Uhgin əh, sənəmә in isəu o kitat.

28 Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmә, ‘Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgin, kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.’ Kən mahmen e suah kit rəhatəmat itəm təməte rəkis napuən kit məmә, ‘Kitat min kitat nenətin min.’

29 “Məto-inu kitat nenəti Uhgin, okol kitat kəsotənən məmә in tahmen e natimnat itəm netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmә nat kit itəm suah kit titun nol əmən e nelmīn o e rəhan nenatigən. !Kəp!

30 “E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgin, tahmen e itəm Uhgin təmahtosig-in niganəmtin məmә otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin min rafin məmә, ‘Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.’

31 In təmən nəhlan, meto inu in tənəmītəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətuatip. Uhgin tinitəpun rəkis etəmim itəm otakil nolən min rəha netəmim, kən in tənəmöl rəkis

* **17:18:** Epikiuriyen ne Sitoik - İəgətun min neen itəm koatəgəs-in nipəhrienən. İlat Epikiuriyen koatən məmә natimnat itəm tatol suah kit nikin tagien, inu nəukətin rəha nəmegəhən təwir. İlat Sitoik koatan məmә təwir okəmә suah kit təsətəən nagiənən ne nahməən e nikin. **17:25:** 1 King 8:27; Wək 7:48

17:25: Sam 50:12 **17:27:** Sam 145:18; Jer 23:23 **17:29:** Aes 40:18-20; 44:10-17; Wək 19:26

kəm netəmim məmә in otol nəhlan, mətō-inu tīnol rəkis suah əh təmegəh e nīmīsən.”

³² Nian ilat kəmotətō nəghatən məmә Uhgīn təmōl suah kit təmegəh mīn e nīmīsən, neen kəmotalah-əmnu, mətō neen katən məmә, “Itimat ekotolkeike məmә ekotətō mīn rəhan nəghatən.”

³³ Kən Pol tēmiet e nəghatən əh rəha kaonsel.

³⁴ Kən netəmim neen kotuwīn kəkul-pən lan, moatən nīpahrienən e Iesu. Netəm əh kit nərgīn u Taionisias, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit mīn nərgīn u Tamaris, ne netəmim neen mīn.

18

Pol təmuwīn Korin

¹ Uarisig e natīmnat mīn əh, Pol tēmiet əh Atens, muwīn e taon pīsīn kit mīn, nərgīn u Korin.

² İkin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha İsrəl, nərgīn u Akwila. Təmair əpəh Pontas, mətō təmuwīn mətətiḡ əpəh Itali e taon asōl əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klōtias itəm tatarəmərə e ikīn mīn, təmōl lou kit məmә noanol mīn rəha İsrəl okotəkəike motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan Prisila kəmiaiet mueia mətuatig əpəh Korin. Kəməsuatigən təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau.

³ Kən mətətiḡ iləhal mīn ilau, matəkul-pən elau e wək rəhalau, mətō-inu wək rəhan rəha nosən mənī tahmen əm əh wək rəhalau. İlat netəm rəha nəhlan nīmә tapōlən.

⁴ Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol mīn rəha İsrəl ne netəm Kris koatol nəghatən tēpət əpəh e nīmә rəha nuəfīmīnən rəha netəm İsrəl, mətō-inu Pol tolkeike məmә otiuw-pa ilat məmә okotən nīpahrienən e Iesu.

⁵ Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian kəmiaiet-pa ikīn əh, Pol təmapəs wək kən matən-iarəp əm nian rafin namnusən təwir matən wir kəm noanol mīn rəha İsrəl məmә Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmә otahl-ıpa.

⁶ Mətō ilat kəmotetəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-orautin rəhan sot asōl e niganəmtılat. Kən mən məmә, “Okəmә nəkotatig e nəratən lan nian Uhgīn otakil netəmim e Namnun Nian, mətō rəhatəmat atip. Tətouon əh-roiu, ekuwīn mən-iarəp namnusən təwir o İaihlua mīn.”

⁷ Kən in tēmiet elat muwīn mətətiḡ e nīmә rəha suah kit sənəmә noanol rəha İsrəl, mətō in tatəfak kəm Uhgīn, nərgīn u Titias Jastas. Rəhan nīmә in e nıkal nīmә rəha nuəfīmīnən rəha netəm İsrəl.

⁸ Kən Krispas u in tatarəmərə e nīmә əh, in ne rəhan mīn, ilat kəmotahatətə e İərəmərə. Kən netəm Korin tēpət mīn kəmotətō nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e Iesu, kən kol bəptais elat.

⁹ Kən nian kit lapın, Pol təməplan nat kit tahmen e napılaiirən. E napılaiirən əh, İərəmərə təməghat kəm in məmә, “Əsəginən ilat. Üwīn mən-iarəp rəhak nəghatən məsaməgən,

¹⁰ mətō-inu kilau mīn ik. Netəmim okol kəsotərəkinən ik, mətō-inu netəmim tēpət e taon əh ilat rəhak netəmim mīn.”

¹¹ Kən Pol təmatig ikīn əh nup kitıəh kən məwig sikis, matəḡatun netəmim e nəghatən rəha Uhgīn.

*Netəm Isrel kəmotiləs-ipən**Pol e kot*

¹² Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm Isrel kəmotuwa kitiəh motaskəlīm Pol mōtiləs motuwīn e kot.

¹³ Kən motən məmə, “Suah u tətalkut məmə otiuw-pən netəmim məmə okotəfak kəm Uhgīn e nolən kit itəm təsətuatipən e Lou.”

¹⁴ Kən Pol tāmətul məmə otəghat, mətō Kalio tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm Isrel. Otətəlig-in-tu. Okəmā nat u in nat kit təsətuatipən, o təsətəu-pənən lou, itəmat nəkotitun rəkis məmə ekəike mətō nəghatən rəhatəmat.

¹⁵ Mətō, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig mīn ne natimnat mīn rəha Lou rəhatəmat, kən tətətig əm etəmat məmə onəkotən kələhəu wīr. Io nīkik təsəgienən məmə ekakil nat tol nəhlan kit.”

¹⁶ Kən in mahl-iarəp ilat e kot.

¹⁷ Kən nian kəmotuwīn ihluə, əmun kəmotaskəlīm Sostenes u etəm-iasol rəha nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən kəmotoh kəmotoh əpəh e nafiluə e nīmə kot. Mətō Kalio təsolən nat kit məmə otən-iahau ilat.

Pol tāmītəlig Antiok əpəh Siria

¹⁸ Pol təmatig nian tēpət əpəh Korin ilat piatat mīn. Kən uarisig tapəs ilat muwīn ikin əh-ikin Kegkria. Aupən Pol təmōl nəniəkisən kit kəm Uhgīn, kən ikin-u in təmətə mīn əm noanun matol namnun nəniəkisən lan rəhan. Kən in təmos mīn nego kit ikin əh mītəlig-pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəu-pən in.

¹⁹⁻²¹ Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar. Kən Pol təmuwīn əpəh imə e nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən kəmotən nəghatən tēpət. Ilat kəmotəpəh ron məmə otatig məsīn ilat mīn ilat. Mətō in təmə, “Ei kəsi, kəpə. Okol esatigən.” Mətō nian in təmīet tāmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmā Uhgīn tolkeike məmə ekuwa mīn, kən epanuwa mīn məplan itəmat.” Kən in təmos nego kit mīet Efesas, mətō təmapəs Akwila ne Prisila kətuatig ikin əh.

²² Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən maliwək muwīn məmə otəplan netəm rəha nīməfak əpəh Jerusalem. Kən uarisig, tāmītəlig-pa mīn əpəh Antiok.

²³ Təmatig məsīn ikin əh, kən mīet mīn maliwək muwīn-pən əpəh Kalesia ne Fritia ikin matem əskasik netəm rəha Iesu.

Apolos təmuwīn Efesas ne Korin

²⁴ Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel, nərgīn u Apolos. In təmāiir əpəh Aleksantria, kən in etəm wīr kit rəha nəghatən, kən mītun wīr mīn nəghatən mīn e Naoa Rəha Uhgīn.

²⁵ Ilat kəmoatəgətun rəkis in e suatip rəha Iərmərə. Kən nian rafin nīgəm tətəpə e nīkin o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgīn. Kən nəghatən rəhan e Iesu in tətəuətəp tətəuətəp. Mətō in titun əm nolən bəptais itəm Jon təmatol aupən.

²⁶ Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgīn əpəh e nīmə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuətə in, kəmīait məhaluwīn əpəh e rəhalau nīmə, kən muən-iarəp wīr kəm in suatip rəha Uhgīn.

²⁷ Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwīn əpəh Akaea, kən piatat mīn əpəh Efesas kəmotasitu lan motətə naoa kit tuwīn kəm netəm rəha Iesu əpəh Akaea, motəpəh olat məmə kotitun nosən Apolos motuwīn əpəh iməlat ikin. Kən nian in təmuwīn ikin əh, in təmasitu wīr elat. Ilat mīn əh, ilat kəmotahatətə e Iesu e nəwīrən rəha Uhgīn.

²⁸ Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wir kit rəha nəghatən, kən in matən-iarəp wir e Naoa Rəha Uhgın məmə İesu in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa. Kən e nıganəmti netəmim, təmatoh-iəhau nəghatən rəha netəm İsrəl.

19

Pol təmuwin mın Efesas

¹ Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatip kit əpəh ilis ikin e nitot mın miet-pa əpəh Efesas. İkin əh təməplan netəmim neen rəha İesu.

² Kən təmətapəh olat məmə, “?Tahro? ?Narmın Rəha Uhgın tinuwa mərioah mətatig etəmat nian nəmotahatətə e İesu, o kəpə?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “İtimat esotəto aginən məmə nat kit mın əh-ikın Narmın Rəha Uhgın.”

³ Kən Pol təmətapəh olat məmə, “?Məto kəmol bəptais əhro nulan etəmat?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Kəmol bəptais etimat e nolən bəptais itəm Jon təmatol.”

⁴ Kən Pol təmə, “Nolən bəptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm koatəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mın. Məto Jon təmatən-iarəp məmə netəmim okotəkəike motahatətə e etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in İesu.”

⁵ Kən nian netəmim kəmotəto nəghatən əh, kən kəmol bəptais elat e nərgi İəməmə İesu.

⁶ Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kapə, Narmın Rəha Uhgın təmuwa mərioah mətatig elat. Kən kınəotəghat e nəghatən ik pisin mın, kən məotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipən kəm ilat.

⁷ Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.

⁸ Kən Pol təmatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm İsrəl e məwig kışil matən-iarəp əskasik nəghatən e nammusən təwir rəha Uhgın məsəginən. Kən ilat mın ilat, kəmotol nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otıuw-pa ilat o nəməmə rəha Uhgın.

⁹ Məto netəmim neen, rəhalat-kapə tiəkis pik məmə okotən nıpahrienən e rəhan nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatip rəha İəməmə rəhatat e nıganəmti netəmim rafin. Məto-inu o nolən mın əh, kən Pol təmıet elat kən mit netəm rəha İesu kotuwa koatuarisig-in. Kən nian rafin ilat netəmim koatəghat əpəh e nıma sıklı asol kit itəm suah kit, nərgin u Tıranas, təmətəgətun ikin əupən.

¹⁰ Kən Pol təmatol wək əh o nup kəıu apıəpiə. Məto-inu təmatol nəhlan, kən netəmim itəm koatig e ikin əh Əsia, noanol mın rəha İsrəl ne netəm əpnəpın əm, ilat rafin kəmotəto nəghatən rəha İəməmə.

Nənəti Skefa mın

¹¹ Kən Uhgın təmol Pol tatol nat pispis mın itəm tol pisin agin-əh.

¹² Natımmat rəha Pol təhmen e iəgkəsip ne natımmat itəm təmatuwin lan, netəmim koatəmik moatuwin moatek netəm koatimis lan. Kən nımışən mın kəmotəwir, kən narmın rat mın kəmotiet elat.

¹³ Kən netəm İsrəl neen koatuwin ikin pisin pisin mın neen, moatəhg-iarəp narmın rat mın e netəmim, kən netəm əh kəmotalkut məmə okotol nat əh e nərgi İəməmə İesu. Kən kəmoatən-ipən kəm narmın rat mın məmə, “E nərgi İesu, etəm kitıəh əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet.”

¹⁴ Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepın əh-ikın nenəti suah kit, nərgin u Skefa, u in pris asol agin rəha Isrel.

¹⁵ Məto narmın rat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekıtun suah u İesu, kən mıtun mın Pol. ?Məto itəmat pah mın un?”

¹⁶ Kən suah apın narmın rat tətətig lan, təmətul maht ilat mərəkin ilat, məhap-əhap rəhalat natımmat mapeg rəkis, kən kotaıriəriə əm motagım e rəhan nımə kəmotəig e nıta kəməhap-əhap ilat.

¹⁷ Nıan noanol mın rəha Isrel ne netəm Kris kəmotəto nat əh, kəmotəgin pık. Kən netəmim komotıləs-ipər nərgi İərəmərə İesu tər pık.

¹⁸ Kən netəmim tepət itəm kotahətətə e İesu, kəmotən-ıarəp kəm netəmim nat tərət mın itəm kəmoatol.

¹⁹ Neen itəm kəmoatəmık nərık, ilat mın kəmotəmık naoa mın rəhalat e nat əh moatuwa, moatan-ətıp e nıganəmtı netəmim. Nıan netəmim kəmotafın e nəmtı naoa mın əh, tahmen e fıftı-milian fatu ilat rafın.

²⁰ Kən nəghatən rəha İərəmərə təmaıu iahgın e nəsanənən asol rəha Uhgın.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

²¹ Kən uarisig e nat əh, Pol tınən e nıkin məmə otıtəlig-pən əpəh Jerusalem, məto otuwın-pən Masetonia ne Akaea ikın. Kən in tən məmə, “Nıan emuwın rəkis Jerusalem, ekəike muwın mın Rom.”

²² Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasıtu lan, məmə okuauupən mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pıtən məsın əpəh ikın Esia.

²³ Kən e nıan əh, nərgəhəuən asol kit təmər əpəh Efesas o Suatıp rəha İərəmərə.

²⁴ Suah kit əh-ikın itəm tatol natımmat e iaen kit katən məmə silfa, nərgin u Temetrius. İkin-u netəmim tepət koatəfak kəm uhgın kit pətan, nərgin u Atemis. Kən Temetrius tatol narmı nımə mın e silfa itəm tahmen e nımə rəha narmı nat rəha Atemis. Kən nıan tatol-salı-mın ilat, matos məni asol ilat rəhan netəmim mın.

²⁵ Kən təmaun-in rəhan netəmim mın ne netəm pısın itəm koatol wək kitiəh əm məmə okotuwa kitiəh. Kən tən məmə, “İo mın, nəkotıtun rəkis məmə koatol wın e məni asol e wək u rəhatat.

²⁶ Məto itəmat nəmotəplan ne motəto məmə tahro nulan suah əh Pol tatarəkin netəmim tepət kən kınəotətəu-pən, sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkır ikın mın rafın e nıtən əh Esia. In tatən-ıarəp məmə uhgın mın itəm netəmim əm koatol e nelmilat, sənəmə uhgın mın pəhrien.

²⁷ Kən roıu əh, iuəhkır əm tatarəkin suatıp rəhatat o nosən məni, kən iuəhkır əm mın in tatol məmə netəmim okotəplan rat nımə rəha Atemis, u itəm in ilis pık. Kən namnun, okəmə naka nəghatən rəhan otərəkin nərgin Atemis itəm ilis pık tuwa mol nat əpnəpın əm lan. Məto ikın-u Esia ne ikın mın rafın, netəmim koatəfak kəm uhgın u rəhatat.”

²⁸ Nıan kəmotəto nəghatən əh, nıkilat təmahmə təmahmə, kən əmun mınətagət əfəməh məmə, “!Ure e Atemis u Efesas!”

²⁹ Kən nat əh təmaıu mırəfın taon. Kən netəmim tepət kəmotuwa kitiəh motuwın kaskəlım etəm Masetonia mıl əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərgılau u, Kaeas ne Aristakas. Kən kəmotuwın kələh kiuw-pən ilau əpəh ikın nıan rafın koatol mitig asol ikın.

³⁰ Kən Pol tolkeike məmə otuwın məghat kəm netəm əh, məto netəm rəha İesu kəsotəghan-inən.

³¹ Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm kotolkeike Pol, kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən-iəhau əskasik məmə otəsuwīnen əh netəm əh-ikīn.

³² Kən ikīn əh, netəmim koatol wilig wilig tepət motagət əfəməh. Neen koatən nat pīsīn, kən neen koatən nat pīsīn. Məto tepət kotəruru məmə kəmotuwa o naka.

³³ Kən noanol mīn neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit nərgīn u Aleksanta məmə otuwīn mətul aupən-in ilat. Kən təmos-ipər nelmīn matefətutu ilat məmə otən-iarəp nehəmən rəhan.

³⁴ Məto nian netəmim kəmotītun məmə in noanol kit rəha Isrel, kəmotagət əfəməh mīn məmə, “!Ure e Artemis əpəh Efesas! !Ure e Artemis əpəh Efesas!” Kəmotagət əfəməh motos aua kəiu.

³⁵ Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas, təmətul mən-iəhau ilat məmə, “!Okəsotagətən-tu!” Kən mən məmə, “!Ei, netəmim! Artemis u, in uhgīn rəhatat. Kən nərgīn in ilis. Kən netəm ikīn mīn rafīn kotitun məmə in wək rəhatat netəm Efesas məmə okotehm wīr nīməfak rəhan, kən motehm wīr kəpiel asim rəhan itəm təmīsī-pən e neai muwa.

³⁶ Kən suah kit tikə itəm otən məmə iateiuə. Kən tol nəhlan, təwīr məmə nətəligən rəhatəmat teiuai. Təsəwīrən məmə nakotalmə nulan.

³⁷ “Nəmotos suah mīl un motuwa ikīn-u, məto ilau kasuaklāh-inən nat kit e nīmə rəha narmī nat rəhatat, kən məsuəghat ratən e nərgī pətan əh, uhgīn rəhatat.

³⁸ Okəmə Temetrius ne rəhan iolwək mīn koatəplan-pən nəghatən rat e suah kit, nian əh-ikīn rəha kot ne netəm u kot əh-ikīn. Təwīr məmə okotuwin kən-iarəp nəghatən rat mīn əh itəm kəmotəto kəm ilat.

³⁹ Məto okəmə nat kit mīn əh-ikīn itəm nakotolkeike məmə onəkotol, onəkotəkəike motiləs motuwīn e mītīg ətuatip rəhan.

⁴⁰ Tīmətīg əm məmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu məmə koatəghəu pik. Iuəhkīr kotəməu təpiə əm ikīn. ?Kən okol kəsotənən nat kit məmə kəmotuwa ikīn-u e nəpələhən u-roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u, nīpətīn tikə.”

⁴¹ Nian təmən rəkīs nəghatən əh, kən mən-iəhau nəghatən məhl-ipən ilat məmə okotagim mīn.

20

Pol təmuwīn əpəh Masetonia ne Akaea

¹ Nian nəratən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa kitəh. Kən matəghat kəm ilat o nem əskasikən elat. Kən uarisig in, tauitəpīn ilat mīet maliwək muwīn əpəh Masetonia.

² Təmuwīn əh-ikīn əh tepət ikīn kən matos-ipən nəghatən tepət kəm netəmim rəha Iesu matem əskasik ilat, kən mīet-pa Kris.

³ Matīg mos məwīg kīsīl ikīn əh, kən uarisig təmə otos nego kit mītəlig-pa Siria. Məto təməto məmə noanol mīn rəha Isrel kīnoatol noa anion kit məmə okotohamnu əpəh e nego. Kən təməuhlin rəhan nətəligən, kən məpəs nego mətalīwək əm mītəlig-pən Masetonia.

⁴ Netəmim itəm kəmoatətu-pən e nian əh, kit u Sopata nəti Piras etəm Perea, ne Aristakas, ne Sekantas, etəm Tesalonaeka mīl, ne Kaeas etəm Tepe, ne Timoti, ne netəm Esia mīl u Tikikas ne Trofimas.

⁵ Kən e Filipae, netəm əh kəmotəupən motuwīn katəsahgīn itimat əpəh Troas.

⁶ Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmol namnun, itimat emotos nego kit motiet əpəh Filipae motaiu nian faif kən panotuwin əpəh Troas, motuwīn motəplan ilat kən mətatīg motos wik apīpiə.

Iutikas tāmimis kən mamegəh min əpəh Troas

⁷ E Sarare lapin, emotuwa kitiah məmə ekotəfak, kən moatagwən, kən moatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. Kən Pol təməghat kəm netəmim məto-inu titun məmə olawig tatuwin mapəs ilat. Kən təməghat mətoarus nalugi nian lapin.

⁸ Nipəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpin-İlpin tər. Kən kəmasiepən e lait tepət əh-İkin.

⁹ Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta ikin. Nian Pol tatən-İarəp nəghatən rəha Uhgın matən matən, kən Iutikas, napilən tinatos, tinatiuw nəm, əmun məmə e winta misi-pər muwin morin əpəh ləhau e nəptən. Kən nipəg noa nimə itəm təməmə ikin, in tatol kisil lan. Kən nian kəmotəuauu motuwin, məto tinimis rəkis.

¹⁰ Kən Pol təmuwin min əpəh ləhau muwin misin nulin e nikalı etəm əluə əh, kən miləs mago-İpa e nelmin mil, kən mən-İpən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsəhmən. In tinəmegəh min.”

¹¹ Kən Pol təmər min muwin əpəh ilis kən mol Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu ilat min ilat, kənu motəgwən kitiah. Kən tatəghat min kəm ilat mətoarus tian, əmun tatuwin mapəs ilat.

¹² Kən ilat kəmotit etəm aluə un motuwin latuənu. Nikiilat tətəgien məto-inu netəm aluə təməmegəh min.

Kəmotiet Troas motuwin Maelitas

¹³ Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwin əpəh e taon əh Asos, məto itimat ekotuwin e nego motuwin kilas in əh-İkin. Kən itimat ekotos nego kaupən kan əpəh Asos, kən in tuarisig muwa. ¹⁴ Nian təmiet-pa, ekotit motuwin e nego. Kən itimat rafin motuwin əpəh Mitilen.

¹⁵ Emotiet motuwin ikin əh, kən lawigin ekotuwa katəməhl ihluə e nəptən əh Kios. Kən lawigin min ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawigin min epənotuwa Maelitas kən motuwar ikin.

¹⁶ Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas məto-inu təsolkeikəən məmə ekotan pik əh e nitən Esia. In təmalkut məmə ekotuwin uəhai Jerusalem məmə in otuwin e lafet rəha Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol min rəha niməfak əpəh Efesas

¹⁷ Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol təmahl-İpən nəghatən əpəh Efesas məmə elta min rəha niməfak okotuwa-tu kəplan.

¹⁸ Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, “İtəmat nəkotitun rəkis rəhak nolən itəm iatol nian emuwa əpis ikin-u Esia mətoarus-pa roiu.

¹⁹ Io iolwək əm rəha İərəməərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian rafin nahui nəmtək tətəiu otəmat. Kən nian rafin etatig e nian əskasik min, məto-inu noanol min rəha İsrəl kotolkeike məmə okotohamnu io.

²⁰ İtəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgətun itəmat e niki netəmim natimnat min itəm otəsitu etəmat, məsəhluaig-inən nat kit otəmat, iatən-İpinə rafin e nipəgnoa nimə min kən ihluə e nigəmnəmti netəmim.

²¹ İatən-İpən ətuatip kəm netəm İsrəl ne netəm Kris məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rehalat nəmegəhən motuwa o Uhgın, kən motəhatətə e rəhatat İərəməərə Iesu Kristo.

²² “Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem məto-inu Narmın Rəha Uhgın təmən kəm io məmə ekuwin. Esitunən məmə ekəhratig əh-İkin.

²³ Nat kitiaḥ əm ekıtun məmə taon mın rafın itəm iatuwin-pən ikin, Narmın Rəha Uhgın tatan-ıpa kəm io məmə nian ekuwin ikin əh ekatig e nərətən kit kən muwin e kalapus.

²⁴ Kən esəginən natımmnat mın əh. Nəmegəhən rəhak in nat əpnapın əm. Məto iakolkeike pik məmə ekol namnun wək itəm İrəməərə İesu təmos-ıpa məmə ekol o nən-ıarəpən namnusən təwir e nəwırən rəha Uhgın.

²⁵ “Emuwin e ikin mın rafın matəghat kəm itəmat e nərəməərəən rəha Uhgın, kən roiu əh ekıtun məmə ekol nəsotəplan mınən io nian kit.

²⁶ Kən iatən-ıpinə kəm itəmat əh-roiu e niganəmti Uhgın məmə, okəmə itəmat kit otuwin tərət ikin, məto sənəmə io emol.

²⁷ Emən-ıpinə rafın natımmnat kəm itəmat itəm Uhgın tolkeike məmə onəkotıtun.

²⁸ “Onakoatəto wir itəmat. Kən netəmim itəm Narmın Rəha Uhgın təmos-ıpinə e nelmıtəmat, onəkotəkəike kehm wir ilat e nıməfak rəha Uhgın tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wir rəhan sipsip mın. İlat mın əh, Uhgın təmos-nəmtin ilat e nita nətin.*

²⁹ Enıtun rəkis məmə nian ekiet rəkis etəmat, netəmim neen itəm kotahmen e kuri iarupın mın okotuwa məmə okotus itəmat netəmim rəha İesu.

³⁰ İtəmat atıp mın əm neen okəpanotətul moteiuə məmə okotit-ırəkis netəm rəha İesu.

³¹ Kən onakoatəto wir itəmat kən məsotaluinən məmə e nup kisil eməsapəsən nən-ıpinəən nəghatən u kəm itəmat e nian mın rafın. Kən nian neen, emitasək otəmat.

³² “Kən roiu əh, iatos-ıpən itəmat e nelmı Uhgın, ne nəghatən rəhan kəm itəmat məmə in təmolkeike pik itəmat. Nəghatən u nəsanənən lan əh-ıkin məmə otol itəmat nakotəskasik, kən mos-ıpinə nəwırən itəm Uhgın təmən rəkis məmə otos-ıpən kəm rəhan netəmim mın.

³³ “İo sənəmə etəmim itəm iakolkeike pik məni rəha etəm pisin, o natımmnat itəm koatuwin lan.

³⁴ İtəmat nəkotıtun rəkis məmə io atıp əm, iatol wək o nosən natımmnat itəm io ne netəm koatuarisig-in io kotalkeike o natigən.

³⁵ Nian nəmotehm rəhak nolən mın, eməgətun suatıp mın əh kəm itəmat məmə onəkotol mihin motasitu e netəm u kəsotəskasikən. Kən onəsotaluinən nəghatən rəha İrəməərə İesu itəm təmən məmə, ‘Təwir agin o netəm u itəm koatos-ıpən kəm netəmim maprəkis-in itəm koatəsaḡin məmə okos-ıpən kəm ilat.’ ”

³⁶ Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuaiu misin nulin kən məfak ilat mın ilat.

³⁷ Kən kəmatəsak pik motəskəlim Pol katəpah nıkapın motauiatıpın.

³⁸ Kəmoatəto tərət pik məmə təmən kəm ilat məmə ekol kəsotehm mınən niganəmtin. Kən ilat mın kəmotəliwək motuwin əpəh nego ikin.

21

Pol təmuwin Jerusalem

¹ Nian emotauiatıpın rəkis ilat, emotuwin e nego kən motiet, motaiu ətuatıp əm o nitən əkəku əh, Kos. Kən lawigin ekotuwa e nitən əkəku əh, Rotes. Kən emotiet mın ikin əh motuwa mın e ikin kit katən məmə Patara, kən motuwar

20:23: Wək 9:16; 21:11   **20:24:** Wək 21:13; 2 Tim 4:7   * **20:28:** Suatıp kit mın o nəuhlinən nəghatən u “nita nətin” in tol mın-nulan: “nitan atıp.”   **20:28:** 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4   **20:29:** Mat 7:15; Jon 10:12   **20:31:** 1 Tes 2:11   **20:34:** 1 Kor 9:11-12   **20:34:** Wək 18:3; 1 Tes 2:9

ikin. ² Ikin əh emotəplan nego kit, kınatən məmə otiet muwın əpəh Fonisia. Kən ekotətipən lan motiet mın.

³ İtimat emotuwa kəplan nıtən asol əh Saepras, kən motaiu-pən e nıkalın u pis ikin kən motaiu e nıtən Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-pər natımmat ikin. Kən ekotuwar ikin.

⁴ İkin əh emotuwin kəplan netəm rəha İesu. Kən motatig itimat mın ilat, kos wik apıəpiə kit. Kən Narmın Rəha Uhgın təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-ipən əskasik kəm Pol məmə otəsuwınən Jerusalem.

⁵ Məto nian rəhatimat natigən ikin-u tınol namnun, kən ekotiet mınəotuwin, kən netəm rəha İesu ikin əh, ne rəhalat nıpitan mın, ne nətilat mın kəmotətəu-pa itimat ekotuwin əpəh itəhai e nıməkləkil. Kən motisin nullitimat ikin motəfak, kən motaiuatipin itimat mın.

⁶ Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.

⁷ Kən nego təmıet Taea maiu o nıtən Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwın kəplan piatimat mın, kos nian kitiəh.

⁸ Kən lawıgın, ekotiet mın motuwın kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwın kətatig e nımə rəha Filip u itəm tatuwin ikin mın matən-iarəp namnusən təwir. Kən in tatol sepin lan e netəmim itəm kəməmki-pər ilat aupən o nasituen e aposol mın.

⁹ Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nıpitan əh koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipən kəm ilat.

¹⁰ Emotatig nian kisil o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgın əpəh Jutia təmuwa, nərgin u Akapus.

¹¹ Təmuwa məplan itimat kən mıləs-irəkis kətəut rəha Pol, kən məlis əfımən atıp nelmın ne nəlkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmın Rəha Uhgın təmən kəm in məmə, “Netəm-iasol neen rəha İsrel okotalis nəhlan suah əh rəhan u kətəut, kən motiləs-ipən e nelmi İaihlua mın.”

¹² Nian emotətə nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-iahau əskasik Pol məmə otəsuwınən Jerusalem.

¹³ Məto Pol tən-ıpin kəm ilat məmə, “?Tahro nakotasək? Nəkotol katətgəhl nıki o nuwinən ikin əh. İo esəgin əmən o nuwinən e kalapus o nərgi İərəmərə İesu, məto iategəhan mın məmə ekimis ron əpəh Jerusalem.”

¹⁴ Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs əm, moatən məmə, “Pəs İərəmərə otol əm nulan itəm in tolkeike mihin.”

¹⁵ Emotatig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat natımmat, moataliwək əm motuwın Jerusalem.

¹⁶ Netəmim neen rəha İesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit itimat motuwın e nımə rəha etəm Saepras kit u in etəm rəha İesu nuwəh rəkis mətoarus-pa əh-roiu, nərgin u Nason. Kən motapıl ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

¹⁷ Nian emotuwa Jerusalem, piatat mın nıkilat təmagien pik məmə okotəplan itimat.

¹⁸ Kən lawıgın Pol ne itimat rafin ekotuwin məmə ekotəplan Jemes. Kən elta mın rafin rəha nıməfak kəmotuwa.

¹⁹ Pol təmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wir kəm ilat natımmat rafin agin-əh e rəhan naliwəkən itəm Uhgın təmol kəm İaihlua mın.

²⁰ Nian kəmotətə nəghatən əh, ilat rafin nıkilat təmagien, kən kotənwiwi Uhgın motən-ipən kəm Pol məmə, “İk nınitun rəkis məmə roiu əh netəm İsrel

tahmen e taosan tepət kīnotitun Iesu, kən ilat rafin kotaskəlīm pik Lou rəha Moses.

²¹ İlat kīnəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə nakatəgətun noanol min rəha İsrəl əpəh ikin rəha netəm pisin pisin min məmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motəto məmə ik nakatən kəm ilat məmə okəsəhg-ıpənən nenətilat min, kən kəsətəu-pən minən kastom rəhatat.

²² Roiu əh ilat okotəto məmə ik nīnuwa ikin-u mətatig. ?Kən okotahro nulan əh-roiu?

²³ Təwır məmə onəköl nat u itəm ekotən-ıpinə kəm ik əh-roiu. Nəman kuwıt ikin-u itəm kəmotöl nəniəkisən kit ilat Uhgın.

²⁴ Olawıg nəkəike mit ilat motuwın, kən mos-nəmtın rəhalat nat megəh min rəha sakrifais, kən itəmat min ilat motöl sakrifais rəha nafələn itəm Lou rəhatat tatən. Kən ilat kotitun nakən rəhalat-kapə təpiə. Nian natöl natimnat rafin əh, kən netəmim okotitun məmə kateiüə lam, məto nıpahrienən, ik nataskəlīm əh Lou rəha Moses.

²⁵ İtımət emotahl-ıpən rəkis naoa kit kəm İaihlüə min itəm kotahatəta e Iesu. Naoa tatən nəhlan məmə ilat okəsotunən nita, ne nagwənən itəm katöl sakrifais lan kəm narmi nat min, kən məsotunən nat megəh itəm kəmarıl nentou məto-inu nitan əpəh ikin e nıpətin, kən məsotölən tafagə e pətan."

²⁶ Kən lawıgın, Pol ne netəm əh kuwıt kotuwın kol natimnat itəm Lou tatən. Kən Pol tuwın əpəh e Nımə Rəha Uhgın məmə otən-ıpən kəm pris min məmə nian kuwəh əh-ıkin tətətig əh məmə Lou tatən, kən pris min okotöl sakrifais kuwıt tınahmen-in netəm min əh.

Netəm İsrəl kəmotaskəlīm Pol əpəh e Nımə Rəha Uhgın

²⁷ Nian tınuwa iuəhkır o nian sepın itəm sakrifais rəha nafələn otöl nām-nun lan, netəm İsrəl neen itəm kəmotısi-pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e nıməfak, kən kīnotos nımanın netəmim rafin əh, kən motaskəlīm Pol,

²⁸ motagət əfəməh lan məmə, "İEi, netəm İsrəl! !Otuwa kasıtu etımat! Suah ilouın əpə itəm tatuwın ikin min matəgətun netəmim məmə okotətəhau kitat matən kəm ilat min məmə Lou rəha Moses in nat ərnəpın əm ne Nımə Rəha Uhgın. Kən mit netəm Kris neen u İaihlüə min motuwa ikin-u imətət pisin əm ikin e Nımə Rəha Uhgın, kən nolən əh təmətgəhl Lou kən minöl tınamkımik ikin-u."

²⁹ Kəmotən nəhlan məto-inu kəmotəplan suah əh Trofımas etəm Efesas tətətalıwək ilau Pol əpəh i taon. Kən nıkilat təht məmə okəm-naka Pol təmit muea e ikin rəha netəm İsrəl e Nımə Rəha Uhgın.

³⁰ Kən netəmim rafin e taon kəmotagət əfəməh o nat əh, motaiu motuwın kaskəlīm Pol motewkəkan-ıarəp əpəh e Nımə Rəha Uhgın. Kən pris min kotahtosıg uəhai əm e nafıluə e Nımə Rəha Uhgın.

³¹ Nian kəmotalkut məmə okotohamnu Pol, kən etəm tətərəməyə e mopael min rəha Rom əpəh Jerusalem, təmos nəghatən məmə katöl nat asöl kit əpəh e taon.

³² Kən təmaut məmik rəhan neen mopael min ne netəm-iasöl min lan motaiu motuwın əpəh netəmim koatəmou ikin. Nian netəmim kəmotəplan ilat, kən kotapəs nohən Pol, kətul kərnəpın əm.

³³ Kən etəm tətərəməyə e mopael min təmuwa o Pol maskəlīm, kən magət e rəhan mopael min kotuwa mətəlis e sen kəiu. Kən motəpəh o netəmim məmə, "?Etəmim pah u? ?Təmöl nat tətət naka?"

³⁴ Kən nımanın netəmim neen koatən nəghatən pisin, neen koatən nəghatən pisin. Məto-inu kīnotəruru ətuatıp nəükəti nəghatən, kən nagətən

tinəpət. Etəm tərəmərə e mopael min apon tinəruru məmә kəmahrol nulan, kən magat e rəhan mopael min məmә ofiləs Pol kan e nimә rəhalat.

³⁵ Nian Pol tinategupər-egupər məmә otuwın imә, kən mopael min kəmotēa-pən ron kiləs-ipər, mətō-inu netəmim nikilat təmahmäh pik məmә okotoh.

³⁶ İlat rafin kəmoatuarisig-in moatən əfəmäh məmә, “!Otohamnu! !Otohamnu!”

Pol təmən nəwtain nəghatən

³⁷ Nian kəmotiləs motuwın məmә okotegu-pən imә, kən tən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min məmә, “İakolkeike məmә ekən nat kit kəm ik.”

Kən etəm tərəmərə e mopael min təmә, “?Nakahro mıtun nəghatən Kris?

³⁸ ?Okəmә naka ik etəm İjip ilouin itəm nəmatol nəratən kəm rəhatimat kapman aupən, kən məmik netəmim fo-taosan ilat Netəm Rəha Neim Apın itəm kotohamnu netəmim, kən motuwın kətatis əpäh ikin taruən-aruən ikin?”

³⁹ Mətō Pol təmә, “Kəp. İo noanol kit rəha İsrəl. Emair əpäh Silisia e taon keike Tasas, kən io iatos nəramərən rəha ikin əh e taon əh. Awı, kol nakegəhan-in io pəs ekəghat-tu kəm netəm min əh.”

⁴⁰ Kən tegəhan in. Kən Pol tətul-pər əpäh kategupər-egupər ikin mıləs-ipər nelmin mefətutu ilat lan məmә okəsotagətən. Nian kəməsotagətən, kən təghat kəm ilat e nəghatən İsrəl məmә,

22

¹ “Tata min ne piak min. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm itəmat.”

² Nian kəmotətō məmә təməghat kəm ilat e nəghatən ətuatip rəhalat, kən nəghatən təmikə agın-əh, moatətəlig-in.

Kən tən məmә,

³ “İo noanol kit rəha İsrəl. Emair əpäh Silisia e taon əh Tasas, mətō emepət u Jerusalem. Kamaliel təməğətun io. Təməğətun wir io e Lou rəha tıpatat min məmә ekətəu-pən ətuatip. Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natımnat itəm Uğın tolkeike tahmen etəmat u-roiu.

⁴ Aupən ematoğ netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha İesu. Kən mətaskəlım ilat, nəman ne nıpitan, matəmki-pən ilat e kalapus.

⁵ Nəghatən min u pris asol agın ne netəm-iasol min rəha kaonsel rəhatat kotıtun nənən məmә nıpahrienən. E nian əh, emos naoa rəhalat muwın əpäh o netəm İsrəl əpäh Tamaskes. Kən ematuwın ikin əh məmә ekaskəlım netəm min əh rəha İesu məmik ilat muwa məmki-pən ilat e kalapus əpäh Jerusalem mol nalpınən kəm ilat.

Pol təmən-iar əp məmә təmahro matəu-pən İesu

(Wək 9:1-19; 26:12-18)

⁶ “E nian mıtgər tınalalın əm, kən enuwa iuəhkır o Tamaskes, kən nəhag-əhagən kit tatuəp tərueən tərueən, təmisi-pən e neai, masiəgəpın-pınə io ikin.

⁷ Kən ekisi-pər morin e nəptən. Mətō nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmә, “!Sol! !Sol! ?Təhro natol tərət kəm io nulan?”

⁸ Kən ekəmә, “?Mətō İərəmərə, ik pah?” Kən təmә, “İo İesu, etəm Nasaret u itəm ik natol tərət lan.”

⁹ Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan nəhag-əhagən əh, mətō kəməsotətəən nəwia suah əh itəm təməghat kəm io.

¹⁰ Kən ekətəpəh ron məmә, “?İərəmərə, ekahro nulan əh-roiu?” Kən İərəmərə tən-ipa kəm io məmә, “Ətul maliwək muwın əpäh Tamaskes. İkin əh, suah kit

əh-ikin itəm otən-ipinə kəm ik natimnat itəm Uhgın tinəmən rəkis məmə ik onəköl.'

¹¹ Məto-inu nəhag-əhagən əh təsanən pik, kən mol niganəmtək təpis, kən netəmim itəm koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwin Tamaskes.

¹² "Kən ikin əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas, in suah kit itəm tətəskəlīm wir Lou rəhatat, kən netəm Isrel əh-ikin əh kotisiai-in pik.

¹³ Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkır ron io məmə, 'Piak Sol, roiu əh niganəmtim otəwir min.' Kən e nian əm əh, niganəmtək təmaiir min enatəplan in.

¹⁴ Kən tən-ipa kəm io məmə, 'Uhgın rəha tipitat min aupən, in təmitəpun rəkis ik məmə ik onəkıtun natimnat itəm in folkeike. Kən ik məplan Etəm Ətuatip əh rəhan, kən məto ətuatip rəhan nəghatən e nöhlin.

¹⁵ Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm ik nəməto kən məplan.

¹⁶ ?Kən roiu əh, nakatəsağın naka? Ətul muwin məfak-pən kəm Iesu, kən kol baptais lam, kən in otafəl rəham nolən rat min.' "

Uhgın təmahl-ipən Pol kəm netəm u sənəmə netəm Isrel

¹⁷ Kən təmatən məmə, "Uarisig e nat u, kən ekuwin Jerusalem. Ikin əh, emuwin e NİMə Rəha Uhgın matəfak, kən məplan napilairən kit itəm Uhgın təmos-ipa.

¹⁸ E napilairən əh, eməplan İərəməərə tatən-ipa kəm io məmə, 'Ətul uəhai əh-roiu aɡin miet Jerusalem. Məto-inu netəm ikin-u okol kəsotətəlig-inən rəhak nəghatən itəm ik natən.'

¹⁹ Məto ekəmə, 'İərəməərə, netəm əh kotitun wir məmə aupən ematuwin əpəh e nİMə rəha nəfəkən rəhalat mətaskəlīm netəm u kotahatətə lam muwa mətəlis ilat mətəmki-pən ilat e kalapus.

²⁰ Kən nian netəmim kəmotəhtimnu Stipen, kən nitan təmaiū məto-inu təmatən-iarəp ik. Məto io min, ematətul itimat min ilat. Kən nİKİK tətagien məto-inu kotaht Stipen e kəpiel, kən mətehm rəhalat natimnat.'

²¹ Məto İərəməərə təmən-ipa kəm io məmə, 'Uwin. Məto-inu io etahl-ipən ik ikin əh kəm İaihlua min.' "

²² Kən kəmoatətəlig-in wir kətoarus tən namnun. Məto nian kəmotətə nəghatən əh, motəgət əfəməh məmə, "!'Otiləs-iarəp suah un, kohamnu! ! Təsəwirən məmə otatig!'"

²³ Kəmoatəkəike motəgət əfəməh motəraKin əpnəpin əm rəhalat natimnat, moatəmik nİmoulul katəraKin əpnəpin əm.

²⁴ Kən etəm Rom itəm tərəməərə mopael min tən məmə okİləs kan əpəh e nİMə rəha mopael min. Kən təmə okalis məto-inu tolkeike məmə Pol ofən kəm in məmə netəmim kotəgət pik lan nəhlan o naka.

²⁵ Məto nian kəmoatitətain wir Pol məmə okotalis, kən tən-ipən kəm netəm-iasol min əh kit rəha mopael min itəm tətətul iuəhkır ron məmə, "!'Ei! Io etəm Rom u. ?Tətuatip məmə onəkotalis io nian esuwinən əh e kot?'"

²⁶ Nian etəm-iasol rəha mopael min təməto nəghatən əh, təmuwin məplan etəm tərəməərə elat mən-ipən kəm in məmə, "!'Ei! !Okəmə naka ik nəkəruru suah əh in etəm Rom!'"

²⁷ Kən etəm tərəməərə e mopael min əh tətəpəh o Pol məmə, "!'Ei! Ən wir-tu məmə ik etəm Rom pəhrien o kəp.'"

Kən Pol tən məmə, "Əwəh. İatən pəhrien.'"

²⁸ Kən etəm tərəməərə e mopael min təmə, "Emətou məni pik o nəgəhan-inən io məmə ekuwa io etəm Rom.'"

Məto Pol təmə, “Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io etəm Rom.”

²⁹ Kən əmun mopaɛl mīn itəm kəmoatətul matip məmə okotalis Pol kəmotaut kani məntaalat ka isəu. Kən nian etəm-iasol əh təmitun məmə Pol in etəm Rom, kən təməgin məto-inu tinalis rəkis e sen.

Pol təmətul aypən e kaonsel

³⁰ Kən lawigin, kən etəm tərəmərə e mopaɛl mīn əh tolkeike məmə otitun ətuatip məmə təhro netəm Isrel koatol nəhlan e Pol. Kən mən kikis rəkis sen lan, kən maun-in pris asol mīn ne netəm-iasol rəha kaonsel rəha netəm Isrel məmə okotəpələh kəghat, kən muwin mīləs Pol muwa tətul aypən in ilat.

23

¹ Kən Pol təmətag-pən ətuatip əm o netəm rəha kaonsel, kən mən məmə, “Piak mīn. E rəhak nəmegəhən aypən mətoarus-pa u-roiu, esətəən məmə nikiik otəgin məmə emol nat tərət kit e niganəmti Uhgīn.”

² Kən pris asol agin əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul iuəhkir ron məmə kit otem-pən nohlin.

³ Məto Pol təmən-ipən kəm in məmə, “! Uhgīn otol mihin mīn lam! Ik nakahmən e nīmə itəm kəmol pen lan tərəuən pik əm ihluə, məto tamkimiik əpəh imə. ?Təhro natəpələh ikin-u mətakil io e Lou rəhatat, məto ik nəmən məmə kit otem io? Ik nīnətəhl rəkis Lou əh.”

⁴ Netəm koatəpələh iuəhkir o Pol kotəmə, “?Təhro natəghat rat e pris asol agin rəha Uhgīn?”

⁵ Kən Pol təmə, “Piak mīn. Io esitun agin-əhən məmə in pris asol agin rəha Uhgīn. Məto io ekitun məmə Naəa Rəha Uhgīn tatən nəhlan məmə, ‘Əsəghat ratən e netəm itəm kotəpət lam.’”

⁶ Kən təməplan məmə nəwtain kaonsel məsīn ilat Satusi mīn, kən nəwtain məsīn ilat Farisi mīn. Kən in təməghat əfəməh məmə, “Piak mīn. Io Farisi kit. Rəhak tata ne tipik mīn, ilat Farisi mīn. Məto netəm u kotolkeike əm məmə okotiuw-iarəp io e kot məto-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətəən u rəhatat məmə etəm təmimis otəpanəmegəh mīn.”

⁷ Nian təmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi mīn kəmotərgəhəu asol əpəh imə e kaonsel, kən mīnotəhap ilat mīn, mīnotol nənən kəiu.

⁸ Məto-inu Satusi mīn koatən məmə nian etəmim otimis, okul təsəmegəh mīnən. Kən moatən məmə nagelo tikə, kən narmin tikə. Məto Farisi mīn koatən məmə, nat mīləhal əh, in nīpahrienən.

⁹ Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotəgət pik ron. Kən nəghatən rəhalat təmə muwin ilis.

Kən iəgətun mīn neen rəha Lou u Farisi mīn, kəmotən əskasik məmə, “Itimat esotəplan-pəhən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka nīpahrienən məmə narmin kit o nagelo kit təməghat kəm in.”

¹⁰ Kən nərgəhəuən təməskasik pik. Kən etəm tərəmərə e mopaɛl mīn əh, təgin məmə okəm okotiləs Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən təhl-ipən rəhan mopaɛl mīn məmə okotuwīn kiləs-irəkis Pol kiləs kan mīn əpəh iməlat ikin.

¹¹ Kən lapin əmun, İrəmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in məmə, “Nat əh, nat əpnəpīn əm. Əsəginən. Ik nəmən-iarəp rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol mihin mīn əpəh Rom.”

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmə okotohamnu Pol

¹² Kən lawigin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən anion məmə okotohamnu Pol. Kən motol nəniəkisən kit məmə okəsotəgwənən

ne motənim nəhau kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmā okotətgəhl nəniəkisən əh, pəs Uhgın otoh ilat kotimis.

¹³ İlat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh.

¹⁴ Kən kəmotuwın o pris asol mın, ne netəm-iasol mın rəha nıməfak rəha netəm İsrəl, motən-ipən kəm ilat məmā, “Emotol nəniəkisən kit məmā esotunən nat kit mətoarus ekotohamnu Pol.

¹⁵ Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm etəm tərəmərə e mopaël mın rəha Rom motətapəh ron məmā, otəkəike mıləs mın Pol muwa u ikın-u, kən moteiua lan məmā onəkotəplan o natimnat mın əh rəhan. Kən itimat ekotəhluaiğ e suatıp kətəlkəlik məmā okotiləs kətah u, kən ekotaskəlim kohamnu.”

¹⁶ Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nəti wınin, təməto nəghatən əh, kən muwin əpəh imə mopaël mın ikın mən-iarəp kəm Pol.

¹⁷ Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopaël mın tuwa, kən tən-ipən kəm in məmā, “Awi, okol nakit etəm aluə u muwin tehm etəm tərəmərə e mopaël mın. In tatos nəghatən kit məmā otən kəm in.”

¹⁸ Kən mopaël əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-ipən kəm in məmā, “Suah u Pol itəm tətətiğ e kalapus, təmaun-in io məmā oekit etəm aluə u muwa kəm ik. In tatos nəghatən kit məmā otən kəm ik.”

¹⁹ Kən etəm tərəmərə e mopaël mın əh, tos nelmi suah apon mian əpəh ikın kit ilau pisin əm, kən mətapəh ron məmā, “?Naka əh nakəmə nakehm io ron?”

²⁰ Kən suah un təmə, “Netəm-iasol mın əpəh İsrəl kəmotegəhan rəkis məmā olawıg kotuwa kətapəh ron ik məmā onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat. Okoteiua-in ik məmā kaonsel tolkeike məmā otəplan wır mın-tu nəghatən mın rəha suah əh.

²¹ Məto awi, əsegəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netəmim taprəkisi foti okotuwa kətəhluaiğ e suatıp kətəsahgin. İlat kəmotol nəniəkisən kit məmā okəsotagwənən məsotanımən nəhau mətoarus okotohamnu pıten Pol. Kən mınəotatul matıp əm əh-roiu məmā okotol nat əh, moatəsahgin əm rəham nəghatən.”

²² Kən etəm tərəmərə e mopaël mın apon təmə, “Əsən mınən kəm suah kit məmā nəmən-ipa nəghatən u kəm io.” Kən mahl-ipən tatuwin.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

²³ Kən etəm tərəmərə e mopaël mın taun-in rəhan etəm-iasol kəiu mən-ipən kəm ilau məmā, “Okian muən kəm mopaël mın ilat rafin fo-hanrit-sepinte məmā okotətul matıp o nuwinən Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwəğ əm, kən sepinte okotasuə e hos, kən tu-hanrit itəm okotəmik niro okotətul matıp. Okotiet e nain klok əh-roiu lapın.

²⁴ Kən motəkəike kiləs hos neen məmā Pol otəpələh elat, kən motiləs motuwın kəm kapman əh Filiks, kən moatehm wır məmā okəsölən nat kit lan e suatıp.”

²⁵ Kən etəm-iasol rəha mopaël mın təməte naoa kit mos-ipən kəm itəm mil un məmā okotiləs kan kəm kapman asol əh Filiks. Naoa un tətən məmā,

²⁶ “Filiks. İk etəm ilis pik pahrien. Io Klotias Lisias iatəte naoa kəm ik itəm ik natərəmərə e kapman, kən iatən təwir kəm ik.

²⁷ Suah u, noanol mın rəha İsrəl kınotaskəlim rəkis, kən iuhkır kotohamnu. Məto io eməto məmā in etəm Rom, kən ekuwin itimat rəhak mopaël mın kiləs-irəkis olat.

²⁸ Emolkeike məmā ekegəs-in-tu məmā nat naka təmol təsətuatıpən itəm koatəplan-pən lan, mol kotiləs motuwın e kaonsel rəhalat.

²⁹ Kən eməplan məmə in təsolən nat tərət kit ne itəm otimis ron, o məmə otuwın o kalapus ron. Nəghatən mīn itəm koatətu-pən lan in nat kit e rəhalat atip əm lou.

³⁰ Məto uarisig suah kit təmuwa mən-ipa kəm io məmə netəm Isrel koatol anion noa kit məmə okotohamnu, kən nīkik təht məmə təwir məmə ekahl-ipinə kəm ik. Enən-ipən rəkis kəm netəm əh itəm koatol tīməht kəm in məmə okotimnə kən-ipinə kəm ik nat tərət mīn itəm koatəplan-pən lan.

Inəh namnu rəhak nəghatən.”

³¹ Kən mopael mīn kəmotol əm məmə inu ne etəm tərəmərə elat təmən mihīn. Kəmotilas Pol motuwīn e taon əh Antipatris lapin. ³² Kən lawigin, mopael mīn itəm kəmotaiu e hos mīn, ilat əm kotiləs Pol motuwīn. Kən mopael neen mīn kəmotitəlig-pa iməlat ikin.

³³ Mopael mīn əh kəmotiləs motuwīn əpəh Sisaria, kən motiləs-ipən naoa kəm etəm-iasol əh Filiks, kən motələhəu-pən Pol e nelmīn.

³⁴ Nian kapman u təmafīn naoa, kən mətapəh o Pol məmə, “?Ik etəm hiə?” Kən nian təməto məmə Pol in etəm Silisia,

³⁵ in təmən məmə, “Nian netəmim okotuwa kən-iarəp natimnat itəm koatəplan-pən əh lam, io ekən kot otəpələh o nətəligən u rəham, kən io ekakil.” Kən mən-ipən kəm rəhan mopael mīn məmə okotiləs-ipən Pol e nīmə rəha kapman rəha Rom itəm Kig Herot Asol təmiləkīn auppən, motaskəlīm əh-ikīn.

24

Pol təmətul auppən e Filiks e kot

¹ Nian faif tīnuwīn rəkis, kən pris asol agin, nərgin u Ananaeas, təmuwīn Sisaria ilat netəm-iasol mīn neen rəha Isrel ne ienatig e lou, * nərgin u Tetalas. Nian kəmotiet-pa, kən motuwīn kətul e niganəmti Filiks kən motən-iarəp nəghatən mīn itəm nīkīlat təht məmə Pol təmol təstəuatipən.

² Kən kəmotəun-in Pol məmə otuwa imə e nəghatən, kən Tetalas tatən-ipən nəghatən mīn rəhalat kəm Filiks məmə, “Etəm-iasol. Ekotisiāi-in pik ik məto-inu ik ilis pahrien. Kən nolən rəham o nəmīkən itimat in tatətuatip wir. Imatimat ikin təməməlinu nuwəh rəkis mətoarəs-pa u-roiu. Kən ik nəməg-ətəuatip-in rəkis nolən u ikīn-u məmə otol nəməgəhən ne natigən rəhatimat təwir.

³ Kən nian rafin kitat koatəto təwir o natimnat mīn əh, kən ekotənwiwi pik ik ron.

⁴ Esotolkeikəən məmə ekaskəlīm pik ik, məto ekətapəh ron ik məmə on-akəsəkītun itimat mətəlig-in wir-tu nəghatən əkuəkīr u rəhatimat.

⁵ “Itimat emotəplan rəkis məmə suah əh in etəm tərət kit. In nəukəti nəratən tərət e ikīn mīn e nītən mīn. In tatol itimat netəm Isrel ekotərgəhəu pik, kən etəm-iasol rəha netəm koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret.

⁶ Kən in mətalkut məmə otol Nīmə Rəha Uhgīn tamkīmīk e niganəmti Uhgīn, kən ekotaskəlīm.†

⁸ Kən okəmə nakətapəh ron, nəkītun nətoəən nəghatən mīn u tiet e nohlin itəm iatən-ipinə kəm ik.”

23:30: Wək 23:16-23; 24:1-9 * **24:1:** Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou matəghat e kot.

24:5: Wək 17:6 † **24:6:** E kopi oas mīn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris auppən, nəghatən pisin kit mīn əh-ikīn itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, “Kən emotan məmə ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. 7 Məto Lisias itəm tərəmərə e mopael mīn, təmiləs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netəmim kəmotəuw rəkis mīn suah u otimat. 8 Kən maləhəu nənan kit məmə netəmim itəm koatəplan-pən nəratən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm ik.”

24:6: Wək 21:28-30

9 Kən netəm Isrel kəmotegəhan e nəghatən rəha loea əh moatən məmә, “Nəghatən mīn rafin əh, in nīpahrienən.”

Pol təmuhalpīn nəghatən

10 Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmә otəghat. Kən Pol təghat məmә, “Etəm-iasol Filiks. Io ekītun wīr məmә ik nəmatakil e kot netəm u ikīn-u imatimat ikīn e nup tēpət rəkis. Kən tol nəhlan nīkik tagien məmә ekən-iarəp nəwtain nəghatən rəhak kəm ik.

11 Io emuwīn Jerusalem mīnos əm nīan tuelefəm məmә ekuwīn məfak. Kən ik nəkītun natətəpəh-inən nat u məmә in nīpahrienən o neiuəən.

12 Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne məmә ekuərgəhəu itimlau suah kit əpəh e Nīmə Rəha Ughin. Kən məsotəplanən məmә iatol netəmim koatərgəhəu əpəh e nīmə rəha nuəfīmīnən rəha netəm Isrel, o ikīn mīn əpəh e taon. !Kəp!

13 Kən okol təsəgətun ətuatipən kəm ik məmә nəghatən itəm koatən lak u-roiu in nīpahrienən, məto-inu in neiuēiuəən.

14 “Məto ekītun nən-ipīnən kəm ik məmә nīpahrienən məmә nīan iatətəu-pən Suatip Rəha Iesu itəm netəm Isrel kotəmә in nəfakən neiuəən, io iatəfak kəm Ughin rəha tīpītīmat mīn, kən io iatən nīpahrienən e nəghatən mīn itəm kəmәte e Lou rəha Moses ne nəghatən rəha ien mīn rəha Ughin aupən.

15 Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Ughin məmә in otol kəm netəm kəmotīmīs məmә okotəmegəh mīn, netəm u kotətuatip ne netəm kəsotətuatipən. Inu nətəligən kitīah əm itəm nīkilat tatəht.

16 Məto-inu tol nəhlan, kən etalkut pīk məmә ekol nat naka itəm io ekītun məmә tətuatip e nīganəmti Ughin ne netəmim.

17 “Uarisig e nup neen itəm emiet u ikīn-u Jerusalem, kən emətəlig-pa mīn məmә ekos mənī muwīn kəm netəm imak ikīn, kən mol sakrifais mīn əpəh e Nīmə Rəha Ughin.

18 Kən nīan ematol əh nat əh, kən enətuatip rəkis e nīganəmti Ughin, kəmotəplan io əpəh e Nīmə Rəha Ughin. Kən sənəmә itimat netəmim tēpət, kən məsotərgəhəu mīnən.

19 Məto netəm Isrel neen itəm kəmotīsī-pən Esia, kəmoatətul əh-ikīn e nīan əh. Kən okəmә koatos nəghatən kit tərət lak, təwīr əm məmә ilat okotuwa kətul e nīganəmtīm kən-iarəp.

20 Məto okəmә kəpə, təwīr məmә netəm Isrel mīn u itəm koatətul ikīn-u, okotən-ipīnə ətuatip kəm ik nat naka itəm emol təsahmənən e nīan emətul e nīganəmti kaonsel rəhalat.

21 Kəmotətəhau io o nəghatən kitīah əm məmә nīan emətul aupən-in elat, magət əfəmәh elat məmә, ‘Itəmat nakotakil io u-roiu məto-inu io iatən nīpahrienən məmә netəm kəmotīmīs okotəmegəh mīn.’ ”

22 Suah əh Filiks in tītun wīr Suatip Rəha Iesu. Kən təmahtosig-in nəghatən əh məmә, “Nīan Lisias u etəm tərəmərə e mopaēl mīn otiet-pa ikīn-u, kən epanos-ipīnə nəghatən e nəpələhən u-roiu.”

23 Kən Filiks təmən-ipən kəm etəm tēpət e mopaēl mīn məmә okoatehm wīr Pol kən təmegəhan-in rəhan mīn məmә kotītun nosən natīmnat itəm in tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

24 Kən uarisig e nīan neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol kit rəha Isrel. Kən Filiks tən-ipən kəm ilat məmә okotit Pol motuwa-tu tətul

aupən in. Kən nian Pol təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ipən nolən mīn rəha nahatətəən e Kristo Iesu.

²⁵ Kən Pol təmatən-iarəp rəhan nīpəgnəmtin mīn kəm ilau məmə otiuw rəhalau nətəlīgən. Kən nian in təməghat e nolən rəha nəməgəhən itəm tətəuatip, ne nolən itəm suah kit tətərəməərə e rəhan nətəlīgən ne nolən mīn, ne nian Uhgīn otakil netəmim lan, kən Filiks təməgīn təməgīn kən mən məmə, “Tīnahmen. Iet əh. Okəmə ekos nian kit mīn, kən panaun-in mīn ik.”

²⁶ Kən nian tēpət tatən-ipən məmə Pol otuwa matuəghat, mətə-inu in tolkeike məmə otətəo Pol, mətə nat kit mīn, nīkin təht məmə okəmə naka Pol otos-ipən mənī neen kəm in pəs in tahl-iarəp.

²⁷ Kən nian tīnos nup kəiu, Filiks təmeiuiəu e kapman, kən suah kit nərgīn u Posias Festas təmos nəməen. Mətə Filiks təmapəs Pol tətətig əm e kalapus məmə otol nīki netəm Isrel tətəgīen.

25

Pol təmatəpəh məmə otəplan Sisa

¹ Nian Festas təmol kapman mīnos əm nian kīsil, kən miet Sisaria muwīn əpəh Jerusalem.

² İkin əh, pris asol mīn ne netəm-iasol mīn rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakīlən rəhalat e natīmnat neen itəm nīkilat təht məmə Pol təmol tətəuatipən.

³ Kəmotəpəh məmə Festas otol nəwīalat, kən motolkeike məmə otahl-ipən Pol tītəlīg-pən əpəh Jerusalem, mətə-inu ilat kəmotol anion noa kit məmə okotohamnu Pol e suatip.

⁴ Mətə Festas təmə, “Pol otətətig əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekītəlīg-pən əh-īkin.

⁵ Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwin Sisaria, kən okəmə Pol təmol nat kit təsahmenən, kən okotətu-pa kəm io.”

⁶ Kən Festas tətətig mōs nian eit o ten ilat mīn ilat, kən mītəlīg muwīn əpəh Sisaria. Kən kəmən lawīgīn, tahl-ipən nəghatən məmə okit Pol ka, tətul e kot, kən muwīn nəpələh e jea itəm etəm tətakil nəghatən tətəpələh īkin.

⁷ Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotīsī-pən Jerusalem kəmotətul kītəlau in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, mətə suatip tīkə itəm otəgətun rəhalat nəghatən məmə koatən pəhriən.

⁸ Kən Pol təmuhalpīn nəghatən rəhalat məmə, “Esolən nat kit tərət e Lou rəha netəm Isrel, ne Nīmə Rəha Uhgīn, ne Sisa u tərəməərə e īkin mīn.”

⁹ Mətə Festas tolkeike məmə otol nīki netəm Isrel tagīen kən mətəpəh o Pol məmə, “?Nīkim tagīen məmə onəkuwīn Jerusalem? ?Pəs ekīmna īkin makīl rəham nəghatən e nənən mīn u?”

¹⁰ Kən Pol təmə, “Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa. Kən tətəuatip məmə onakakīl nəghatən īkin rəhak. Kən ik nəkītun rəkīs məmə esolən nat kit tərət e netəm Isrel.

¹¹ Okəmə emətəghl lou o emol nat kit tərət məmə ekīmīs ron, kən okol esəpəhən kəm ik məmə, nakīləs-irəkīs io o nat əh. Mətə okəmə nənən mīn əh koatən lak kəsotətuatipən, kən suah kit tīkə məmə otos-ipən io e nelmīlat. Mətə ekolkeike əm məmə Sisa in otakil nənən mīn u itəm koatən lak.”

¹² Kən Festas təməghat e nənən əh məsīn ilat rəhan mīn netəmim itəm kotakīl nəghatən. Kən uarisīg tən-ipən kəm Pol məmə, “Ik nəmən məmə nakolkeike məmə onəkuwīn məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm. Ik onəkuwīn məplan Sisa.”

Pol təmətul aupən e Kīg Akripa 2

¹³ Nian neen min təmuwa muwin, kən Kig Akripa ne winin nərgin u Pernis, ilau kəmuəa Sisaria məmə okuəplan Festas muən təwir kəm in.

¹⁴ Kən nian kəmuatig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig natimnat neen itəm katən e Pol. In təmən məmə, “Suah kit u ikin-u e kalapus, itəm Filiks təmiləs-ipən.

¹⁵ Nian emuwin Jerusalem, kən pris asol min ne netəm-iasol rəha Isrel kəmotən-iarəp nipəgnəmtin neen lan məmə tatol təsətuatipən motətapəh məmə ekən-iarəp məmə in təmol tərət kən otos nalpinən ron.

¹⁶ Məto emən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itimat netəm Rom sənəmə nolən u rəhatimat məmə okotəgəhan-in əm etəmim tuwin e nelmi netəmim itəm koatən məmə təmol nat kit təsətuatipən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat muhalpin rəhalat nəghatən itəm katətu-pən lan.’

¹⁷ Kən nian netəm Isrel min əh kəmotuwa, eməsiuw-pən minən, məto kəmən lawigin əm, kən ekotuwin kəpələh e nimə kot kən motaun-in min Pol məmə otuwa mətul aupən.

¹⁸ Nian rəhan tikimər min kəmotətul motəghat, məto kəsotənən məmə təmol nat naka tərət itəm nikik təmatəht məmə okotən mihin.

¹⁹ İlat kəmoatən-iarəp əm nərgəhuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən moatən nənən e etəm təmimis kit, nərgin u İesu, itəm Pol tatən məmə suah əh tatəmegəh.

²⁰ E natimnat min əh, io esitun wirən nənən lan məsin, kən mol ekətapəh o Pol məmə, ‘?Tahro, nəkim tagien məmə nakuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin məkil nənən min itəm katən lam?’

²¹ Məto Pol təməseghənən, kən mətapəh məmə ekahl-ipən in Rom kəm Sisa, pəs in otakil nənən min əh itəm katən lan. Kən emən-ipən məmə rəhak netəmim okoatəhm wir mətoarus ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwin məplan Sisa.”

²² Kən Kig Akripa təmən kəm Festas məmə, “Io min iakolkeike məmə ekəto nəghatən rəha suah əh.” Kən Festas təmə, “Təwir əm. Olawig nakəto rəhan nəghatən.”

²³ Kəmən lawigin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuəa e nimə kot, kən netəm-iasol itəm koatəməmə e mōpael min, ne netəm-iasol pik min e taon əh Sisaria kəmotuwa, kən kəmotol nolən asol min rəha nisiallən. Kən Festas tahl-ipən rəhan mōpael min məmə okotuwin motiləs Pol motuwa.

²⁴ Kən Festas təmə, “Kig Akripa ne itəmat rafin itəm nakoatəpələh u ikin-u roi. Suah u itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem koatəghat kəm io ron nian rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak məmə təsəwirən məmə ekegəhan-in suah əh tətətig, məto təkəike mimis.

²⁵ Məto io esəplanən nat tərət kit lan ne, itəm ekol nalpinən kəm in e nimisən. Məto nian in təmətapəh məmə otuwin məplan Sisa əpəh Rom, kən nikik təht məmə ekegəhan-in.

²⁶ Məto esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u məmə ekəte naoa lan mahl-ipən kəm Sisa. Kən tol nəhlan, ekiləs muwa məmə otətul aupən e niganəmtim, Kig Akripa, ne itəmat rafin. İakolkeike məmə ik onakehm min-tu kən mitun natimnat min əh, kən nian kilau okuəplan natimnat rafin min əh, pəs ekitun nətəən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa.

²⁷ Ekitun məmə təsətuatipən məmə ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm Sisa, kən məsən-ipən ətuatipən kəm in məmə nat naka təmol tərət.”

26

Pol təməghat e niganəmti Kig Akripa

1 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol məmә, “Ik nəkitun nənən nəwtain nəghatən əh itəm katən lam.” Kən Pol tәмilәs-ipәр nelmīn mefәtutu ilat lan, kən muhalpīn rәhalat nəghatән mән mәмә,

2 “Kig Akripa. Nīkik tagien pīk agīn roiu mәмә ekәtul e nīganәmtīm, kән mән-iarәp rafīn nәнән mīn itәм netәм Isrel koatәtu-pa lak.

3 Nīkik tagien mәto-inu ik nəkitun wīr nolән mīn e kastom rәha netәм Isrel e natīmnat mīn itәм ilat koatәghat pīk ron. Kән awi, okol nakәtәlig-in mәtig-tu rәhak nəghatән.

4 “Netәм Isrel rafīn kotītun natīmnat rafīn e rәhak nəmegәhән mәмә tәhro nulan e rәhak natīgән, nīan ematәkәku e nәtuounan imak ikīn e rәhak nәptән, mәtoarus-pa uarisig emuwīn Jerusalem.

5 Netәм əh kotītun io nuwәh rәkis, kән okәмә nīkilat tagien, kotītun nәнән mәмә io Farisi kit nīan ematәkәku rәkis mәtoarus-pa u-roiu. Kән netәм əh Farisi mīn, ilat koatәtu-pән wīr agīn Lou rәha nəfakән rәha netәм Isrel, maprәkis-in netәmīm rafīn.

6 Kән roiu u, iatәtul ikīn-u mәмә ik onakakil rәhak nəghatән mīn mәto-inu io iatәlәhәu-pән rәhak nәtәligән e nәniәkisән itәм Uhgīn tәmol aupән ilat tīpītīmat mīn.

7 Nәniәkisән u kitīәh әm itәм netәм tuelef noanol mīn rәhatīmat itәм kәmoatәfak kәм Uhgīn lapīn ne e nәrauīgән mәмә okotos. ?Kig Akripa, iatәlәhәu-pән nәtәligән rәhak nәhlan, mәto tәhro netәм Isrel mīn u koatән-ipән nəghatән mīn əh lak?

8 ?Tәhro tīәkis pīk otәmat o nәнән nīpahriәнән mәмә Uhgīn titun nolән etәм tәmīmīs tәmegәh mīn?

9 “Aupән, io mīn emәplan mәмә tәtuatīp mәмә ekol natīmnat tәpәt pәs mәрәkīn suah Iesu, etәм Nasaret.

10 Nat əh inәh ematol әpәh Jerusalem. Pris asol mīn kәmotegәhән-in io kән ekәмki-pән netәmīm tәpәt rәha Iesu e kalapus. Kән nīan kәmakīl ilat e kot, kән kohamnu ilat, kән io emegәhән mәмә in nat tәwīr agīn kit.

11 Nīan tәpәt iatuwīn e nīmә rәha nuәfīmīnән rәha netәм Isrel matol nalpīnән kәм ilat matol mәмә ilat okotән rat Iesu. Nīkik tәmәtәhmә pīk ematәtәhau ilat, kән matītәp ilat nīan rafīn. Kән kotagīm kan e taon isәu mīn ikīn pīsīn pīsīn mīn, mәto ematītәp əh ilat.”

Pol tәmән-iarәp rәhan nuwamән o Iesu

(Wәk 9:1-19; 22:6-16)

12 Kән Pol tәmәkәike matән mәмә, “Nīan kit ematuwīn әpәh Tamaskes mәмә ekol nat əh. Pris asol mīn koategәhән-in io, kән motән әskasīk kәм io mәмә ekәike mol.

13 Kig Akripa, e nīlugi nīan, ematuwīn e suatīp, kән mәplan nәhag-әhagән kit tәmīsī-pән e neai muwa māsīәgәpīn io ne netәм koatuarisig-in io. Nәgәhagән əh, tatuәp taprәkis-in mītgar.

14 Kән emotiet e nәptән motәto nәwīan kit tәmīsī-pәр e neai matәghat kәм io e nəghatән Isrel mәмә, “!Sol! !Sol! ?Tәhro nakatol tәrat pīk kәм io nulan? Nolән əh in tәtәrәkīn atīp әm ik. Ik nakatoh rәhak nalpәkauән, kән nakahmән e kau itәм kәmaru e nīg kәmәgәt tasilә lan, mәto in tatol wael, kән nīg tәmәha mәtaru, kән matol nahmәән asol atīp әm kәм in.”

15 Kән ekәtapәh ron mәмә, “Mәto Iәrәmәrә, ik pah un?”

Kән Iәrәmәrә tән-ipa kәм io mәмә, “Io Iesu itәм nakatol tәrat lan.

16 Məto ətul. Emiṭəpun rəkis ik məmə ik rəhak etəmim. Kən onakən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm nəməplan u-roiu, ne natimnat itəm epanol, ik nəkəplan.

17 Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi Iaihlua min itəm io ekahl-
ipən ik məmə onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat.

18 Onəkəike merəh e niganəmtilat məmə okotəuhlin ilat motiet e napinəpən motuwa e nəhag-əhagən. Kən motiet e nəsanənən rəha iərmis motuwa o Uhgın. Kən Uhgın otafəl rəhalat nolən rat min, məto-inu kəmotən nıpahrienən e nəghatən itəm iatən. Kən ilat okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgın tinəmitəpun rəkis ilat.”

Pol təmən rəhan wək

19 Kən Pol təməkəike matən məmə, “Kig, io iatol natimnat itəm Uhgın təmən kəm io e nat kit tahmen e napilairən.

20 Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u ekuwin matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin min e nitən Jutia, ne ima netəm ikin min rafin u Iaihlua min. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə okotəkəike kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min motahatətə e Uhgın, kən motol natimnat itəm tatəgətun məmə kəmotəuhlin pahrien ilat.

21 Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgın motolkeike məmə okotohamnu io.

22 Məto Uhgın tətatıtu lak nian rafin mol iatətul ikin-u-roiu matən kəm netəm u ləhau, ne netəm koatos nərəmərəən, nat naka itəm eməplan, kən matən əm natimnat itəm Moses ne ien min rəha Uhgın kəmoatən məmə otəpanol mihin.

23 Kəmotən məmə Kristo əh itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa, in otəto nahməən e nıpətın kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh min e nımısən, kən otəgətun nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne Iaihlua min, məmə nəhag-əhagən u in suatıp itəm Uhgın otosmegəh ilat.”

Pol təmalkut məmə Kig Akripa otitun Iesu

24 Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmə, “! Pol ik nınətəlməl! ! Rəham nitunən tinəfəməh pik agın, kən roiu əh rəhm-kapə natitəlau!”

25 Məto Pol tən-ıpən kəm in məmə, “Etəm-iasol rəhak Festas, io esəlmələn. Nəghatən min u iatən, kotətuatıp əm, kən ilat nıpahrienən.

26 Io ekıtun nəghat ətuatıpən kəm kig, kən okol esəulsən məto-inu ekıtun məmə in titun rəkis natimnat min u. Ekıtun məmə in təmos rafin nəghatən min əh, kən sənəmə in nat kit itəm kəmol anıon-pən huə kit təkəku ikin.

27 ?Kig Akripa, təhro? ?Nakotən nıpahrienən e nəghatən itəm ien min rəha Uhgın kəmotətə? Ekıtun məmə ik nakatən nıpahrienən elat.”

28 Məto kig tən-ıpən kəm Pol məmə, “?Nikim təht məmə e nian əkuəkır əm huə roiu, nəkıtun niuw-pəmən io məmə io ekuwa Kristin kit?”

29 Məto Pol təmə, “Nat əpnəpın əm məmə in nian əkuəkır o in nian əfəməh, iatəfak-pən kəm Uhgın məmə sənəmə ik pısın əm, məto netəmim rafin itəm kəmotətə rəhak nəghatən roiu, Uhgın otosmegəh ilat, kən məmə otahmen lak, məto sen əm u itəm kəməlis o lan, esolkeikən məmə okəlis itəmat lan.”

30 Kən Kig təmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netəmim rafin itəm koatəpələh,

31 kən motiet, moatən-ıpən kəm ilat min məmə, “Suah əh təsolən nat kit tərət məmə in otımıs ron o muwin e kalapus ron.”

³² Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Festas məmә, “Nəkitun nahl-iarəpən suah əh, mətō in əmun in tolkeike məmә Sisa otakil rəhan nəghatən.”

27

Mopael mīn kəmotit Pol motuwīn Rom

¹ Nian kəmotegəhan məmә oekotuwīn Itali, kəmotələhəu-pən Pol ne netəm koatol kalapus neen mīn e nelmi etəm-iasol kit rəha mopael mīn, nərgin u Julias. In tatərəmərə e mopael wan-hanrit. In e mopael u katən məmә, “Mopael Rəha Sisa.”

² Kən nego kit tāmiet əpəh Atramitiam matuwa, kən minatig məmә otitəlig-pən mīn əpəh Asia, kən ekotuwīn lan. Kən etəm Masetonia kit tāmətəu-pa itimat, nərgin u Aristakas, in etəm Tesalonaeka.

³ Kən lawigin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm Pol, kən megəhan in məmә otuwar muwīn məplan rəhan neen netəmim itəm titun ilat. Kən ilat kəmoatehm wir Pol.

⁴ Kən ekotiet mīn ikin əh, kən nīmətəg tatiləs itimat, kən motitəlau e nīkali nītən əh Saepras itəm nītəhəi təməlinu ikin.

⁵ Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pəmfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera.

⁶ İkin əh, etəm tərəmərə mopael mīn təmuwīn məplan nego kit itəm tāmiet Aleksantria matuwīn Itali. Kən təmki-pən itimat lan.

⁷ Kən emotiet mīn, mətō e nian tēpət nego əh tətaiu mətig əm. Emotalkut məsīn məmә ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkīr, mətō tiəkis, mətō-inu ioatiləs pikən nīmətəg, kən okol esotaiuən motuwīn təhmīn. Kən ekotaiu e nīkalin pis ikin məmә ekotuwīn Krit. Emotitəlau e poen asol əh nərgin u Salmone. Kən motitəlau e nəwtain nəptən əh,

⁸ emotaiu ipar ipar əm, mətō tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit katən məmә, Pəsis Wir, iuəhkīr o taon əh Lasea.

⁹ Mətō-inu emotərəkin əm nian wir tēpət təmuwa muwīn, kən nian wir o nuwīnən e nego tinol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha niamitə, kən itəhəi tərət. Nian asol rəha netəm İsrəl u katən məmә, Nian Rəha Nafələn Təfəgə, tinuwa rəkis mīnuwīn e məwig Oktopa. Kən Pol təməghat məmә okoatəto wir ilat, matən məmә,

¹⁰ “Piak mīn. İatəplan məmә okotatig e nəratən tēpət e naliwəkən u rəhatat. Tīmətig əm məmә itəhəi otərəkin kako mīn u, ne nego u, kən okəmә naka kitat mīn okotimis.”

¹¹ Mətō etəm-iasol rəha mopael mīn tatətəlig-in pik etəm tatiləs nego ne etəm-iasol rəha nego. Kən məsətəlig-in pikən nəghatən rəha Pol.

¹² Kən pəsis əh təsəwir pikən məmә nego otətul ikin e nian rəha nətəpən mətō-inu nian əh, in nian nītəhəi tatəsəsau pik lan. Kən ilat tēpət kotən məmә təwir məmә okotiet. Nīklat təməht məmә okotuwīn əpəh e pəsis əh Finiks motəhluəig ikin. Pəsis əh in pəsis kit əpəh Krit itəm təmōl nohlin kəiu, kit tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pis ikin. Kən nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsəuən.

Nīmətəg asol təmoh ilat

¹³ Kən nīmətəg wir kit tīnatīsi-pis matelel nat, kən netəm e nego, nīklat təht məmә nīmətəg əh inəh kətolkeike məmә okotaiu lan. Kən motəmә pəs okotiet. Kən motiuw-pər iagke, motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e nītən əh Krit.

¹⁴ Mətō təsuwəhən, nīmətəg asol kit tīnatuwa mīn, nərgin u, Luətəmləe, tatīsi-pən e nəptən apon,

15 minatīlās itīmat, minatoh nego. Kən nego tīnəruru naiuən mīlās pīkən nīmətag, kən ekotapəs naiuən moatətəlig-in əm nīmətag tatīlās itīmat.

16 Emotuwin-pa Koata ikin e nīkalin pis ikin. Ikin əh emotəhluaiğ ikin məsīn, kən motalkut məmə ekotīuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol wək e nego, nahgīlat tāmīkə o nīlās-īpərən pot.

17 Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kietain tiəkīs məmə otaskəlīm nego. İlat kəmotəğīn məto-inu ihluə e Lipia, sənəmə lokamnīm pīk, kən nīkilat təht məmə nego otīlās pīkən nīməkləkīl ikin əh. Kən kəmotīuw-īəhau niuwən rəhalat, kən motapəs əm nīmətag tīlās nego matuwīn.

18 Kəmən lawīğīn kən nīmətag tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako neen e nego.

19 Kəmən lawīğīn mīn, kəmotəmki-arəp natīmnat mīn katol wək lan e nego tahmen e təulə ne neen mīn.

20 Kən nian tēpət eməsotəplanən mītgar ne məhau mīn lapīn. Kən nīmətag tətəmatol əm nulan nīkitīmat təht məmə okol esotəmegəh mīnən.

21 Nian eməsotəgwanən o nian tēpət məsīn, kən Pol tətul əupən-in itīmat mən məmə, “Nəman. Okol nəmotətəlig-in io, ko kəməsotietən Křit, kən okol kəsotəğīn e nəratən u kən məsotərəkīnən natīmnat tēpət.

22 Məto roiu ekən-īpīnə kəm itəmat məmə əsotəğīnən. Okol kitat kit ikin-u təsīmīsən, məto nego əm otərat.

23 Nagelo kit rəha Uğīn rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-īpa nəghatən u kəm io ehnaipən məmə,

24 ‘Pol. Əsəğīnən. Onəkəike muwīn mətul e nīganəmti Sisa əpəh Rom. Məto-inu Uğīn təwīr, kən nīkīn tagīn məmə otosmegəh netəm u ilat mīn ik itəm noatasuəh e nego.’

25 Kən Piak mīn, əsotəğīnən. Io etahatətə e Uğīn məmə natīmnat mīn rafīn otol əm məmə inu ne nagelo təmən-īpa mihīn kəm io.

26 Məto nīmətag otīlās-īpar kitat əpəh e nəptən əkəku kit.”

Nitəhai təmīlās-īpar nego

27 Tīnos nian ilat rafīn fotīn, kən lapīn lan nīmətag tīlās nego muwīn əpəh e nitəhai asol Metiterenian. Kən e nalugī nian lapīn, netəm koatol wək e nego, nīkilat təht məmə enoatuwa iuəhkīr o nəptən kīt. 28 Kən kəmotətū-pən nat fīğəm kīt əpəh e nīpəgnəmti təulə kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm-tu məmə lokamnīm o lokīpar. Kən kəmotəplan məmə tahmen e negopagən tate-sepīn ilat rafīn. Kən motaiu məsīn mīn u kotəhlman-əhlman mīn, məto tīnahmen e negopagən ilat rafīn tuente-eit əm.

29 Kən netəm koatol wək e nego kəmotəğīn məmə nego otīlās pīkən kəpiel, kən motəmki-arəp iagke kuwīt əpəh uarisīğ moatəfak məmə otian uəhai əm.

30 Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar kəğīm, kən motīlās-īəhau pot rəha nego moteiuə məmə okotuwīn əpəh e nohlīn nego kəmki-arəp mīn iagke neen.

31 Məto Pol təmən-īpən kəm etəm tərəmərə e mopael mīn ne mopael mīn məmə, “Okəmə netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e nego, okol Uğīn təsosmegəhən itəmat.”

32 Kən mopael mīn kəmotətətīp təulə, kən pot tiet-pən itəhai.

33 Tīnuwa iuəhkīr əm o nianən, kən Pol təmuəh nīkilat məmə okotəkəike kəgwan. Təmən məmə, “E nian ilat rafīn fotīn nəmoatəpələh əm moategəs məsotunən nat kīt.

³⁴ Kən roiu iatən-ipinə məmә onəkotəkәike kun nat kit məmә onəkotәsanән. Kitat rafin okotәmegәh. Suah kit otәsatigән e nәrtән.”

³⁵ Kән Pol tәmәmik pīret, kән mәtul aupән-in elat mәfak-pән ron kәм Uhgīn, kән mәмkas mun.

³⁶ Kән nīkilat tәmәwīr mīnoatos nagwәнән mīnoatun.

³⁷ Itimat rafin tu-hanrit-sēpīntә-sikis e nego.

³⁸ Nian ilat rafin kәmotagwән rәkis, kән motәmik pak flaoa mīn kәмki-arәp e nego mәмә nego otoigoig.

Nego tәmilәs nīmәklәkil

³⁹ Kән nian tәmian, netәm koatol wәk e nego kәmotәplan mәмә enotuwa iuәhkīr o nәptән әkәku kit, mәto kotәruru mәмә nәptән naka. Kән motәplan pәsis kit u nīmәklәkil kit әh-ikīn. Kән nīkilat tәht mәмә okotilәs-ipar nego әh-ikīn.

⁴⁰ Kән kәmotәtatip tәulә e iagke mīn kapәs ilat kotamnīm itәhәi. Kән motikis rәkis tәulә mīn itәm kәmәlis әtain nuwәә asol mīn lan ikīn katilәs nego ikīn. Kән motiuw-pәр niuwән әpәh aupән mәмә nīmәtag otilәs nego muwar.

⁴¹ Mәto ikīn әh lokipar mәsīn, kән nohli nego tәmaru nīmәklәkil, nego tәmәruru nәloalән. Kән nitәhәi tinatәhap-әhap naunisīn nego.

⁴² Kән mopael mīn kīnoatән mәмә okotohamnu netәm koatol kalapus u nego tatәmik ilat mәta neen kotagīm.

⁴³ Mәto Julias u tәrәmәrә elat tolkeike mәмә otosmegәh Pol kән mән-iәhau mәмә okәsotolән nat әh koatән. Kән mән-ipән kәм netәm u kotitun neaiән mәмә okotәtipән paupән әpәh itәhәi, moteai par.

⁴⁴ Kән mән-ipән kәм ilat rafin әh-ikīn mәмә okotәmik nīmismisi timpa ne nәwtain nego mīn itәm nitәhәi tәtәhap-әhap moteai lan. Emotol nәhlan kән motuwar rafin, suah kit tәsimisән.

28

Pol әpәh e nәptән әh Malta

¹ Nian emotuwar, kән itimat rafin ekotәsanән әm, kән panotәto uarisig mәмә nәptән әh, nәrgīn u Malta.

² Netәm ikīn әh kәmotәwīr pīk otimat. Kән e nian әh nuhuән tәmatәfik, nәtәpән tәpәt. Kән kotahl nīgәm asol kit mәмә otәhg itimat.

³ Kән Pol tәmea-pән o nig neen itәm kәmargәtain mәмә otәmki-pән e nigәm. Әmun sineik kit itәm tus itәm katimīs, tәgīn nahgi nīgәm miet mәkul-pән e nelmi Pol matus.

⁴ Netәm ikīn әh kәmotәplan sineik tatәkul-pән e nelmi Pol, kән moatән kәм ilat mīn mәмә, “Okәm-naka suah u in iol tәfagә kit iohamnu itәm. Tәmәsimisән әpәh itәhәi, mәto uhgīn u nәrgīn u Nәlpīnән otәsegәhan-inән mәмә otәmegәh.”

⁵ Mәto Pol tәmorautin-pән sineik әpәh e nīgәm mәsolән ne mәмә sineik tәmus otәto nahmәән.

⁶ Netәm nīkilat tәht mәмә nīpәti Pol otasis o otәsuwәhән әh-roiu, tisi-pәр morin mīmīs. Kәmoatәpәlәh kәtalkәlik ron roe, mәto tәsolән nat kit ne. Kән nīkilat tәmәuhlin kән mәht mәмә okәm-naka suah u in uhgīn kit.

⁷ Ikīn әh sәnәmә isәu o nәptән rәha suah kit, nәrgīn u Puplias, itәm tәtәrәmәrә e netәm ikīn әh. Tәmәmik itimat ekotuwīn iman ikīn, kән matol tәwīr kәм itimat. Kән ekotatig iman ikīn kos nian kīsil.

⁸ Kən əmun tata rəha suah apon Puplias, tınatimis matətəp-ətəp, kən mətaiu e niṭa. Kən Pol tuwın ron əpəh iman ikin imə, mələhəu-pən nelmin lan, məfak lan, əmun nimisən rəhan təwir min.

⁹ Nian netənim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nitən un itəm koatimis kəmotuwa min o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwir.

¹⁰ Netəm ikin əh, kəmos-ipa natimnat tepət kəm itimat. Nian enoa-tol əpen-əpenə məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natimnat ne nagwənən əpəh e nego itəm otətəsitə etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

¹¹ Emotətiḡ ikin əh motos məwiḡ kisil, kən emotuwın e nego kit təmisi-pən Aleksantria matəhluaiḡ e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E nohli nego əh, kəməf aupən narmi uḡin mil əh mil-mil mil, nərgilau u Kasto ne Polakis.

¹² Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kisil.

¹³ Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u Retiam. Kən lawiḡin, nimeṭaḡ iasi-pis tinatelel nat, kən ekotiet motaiu o nian kəiu, motilas nat əpəh Puteoli.

¹⁴ Ikin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotətəpəh məmə ekotətiḡ itimat min ilat o wik kitiaḡ. Kən uarisig emotaliwək əm motuwın əpəh Rom. Kən inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa Rom.

¹⁵ Kən nian piatat min itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwın, kən kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh əpəh Apias təmol nimə makit ikin rəhan. İkin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian Pol təməplan ilat, təmənwıwi Uḡin, kən nikin təmagien mər ilis.

¹⁶ Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol otətətiḡ pişin əm e nimə kit, pəs mopael kit tatehm.

Pol təmən-iarəp nəghatən rəha Uḡin əpəh Rom

¹⁷ Tınos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmə okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təmən-iarəp kəm ilat məmə, “Piak min. İo eməsolən nat tətət kit e netəm imətət ikin, ne kastom rəhatət itəm tipitat min kəmotəḡəṭun kitat lan aupən. Məto netəm Jerusalem kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm netəm Rom.

¹⁸ Kən netəm Rom kəmotətəpəh-in nəghatən tepət ron io. Məto kəsotəplanən nəghatən kit ne məmə oekimis ron. Kən kotolkeike məmə okotahl-iarəp io.

¹⁹ Məto netəm Isrel ikin əh kəsotolkeikeən. Kən io atip əm ekətəpəh məmə ekuwa ikin-u Rom mətul e kot e niḡanəmṭi suah u Sisa, məto esənən nəghatən kit tətət e natimak min.

²⁰ “Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən nəghatən otəmat məmə ekəplan itəmat məḡhat lan məşin kəm itəmat. Kəməlis io e sen u məto-inu o İosmegəh əm u, itəm kitat netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa.”

²¹ Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, “Esotosən naoa lan kit ne itəm təmisi-pən Jutia. Kən kitat min neen kəsotisi-pənən ikin əh motos nəghatən ka məmə katən nəghatən tətət neen lam.

²² Məto ekotolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəliḡən təhrol nulan. Məto-inu ekotitun məmə kinatən rat nolən rəha nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin min rafin.”

²³ Kən ilat kəmos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh, ilat tepət min netəm Isrel kəmotuwa əh Pol tətətiḡ ikin. Kən in təməḡhat kəm ilat e nian apiəpiə əh,

matən wir kəm ilat nərəmərəən Rəha Uhgın. Kən matən min Lou rəha Moses ne ien min rəha Uhgın, məmə otiuw ilat kotuwa o Iesu.

²⁴ Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nıpahrienən lan. Məto neen kəsotənən nıpahrienən lan.

²⁵ Kən minoatərgəhəu minoatol məmə okotagim min. Məto uarisig kotiet, Pol tən-ıpən nəghatən kit min kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm Narmın Rəha Uhgın təmos-ıpən kəm ien rəha Uhgın u Aesea məmə otən-ıarəp kəm tıpıtət min aıpən, in tətuatıp əm. Uhgın təmən kəm ien məmə,

²⁶ ‘Uwın mən-ıarəp kəm netəm əh məmə io Uhgın iatən məmə, “Onəkotəto motəto motəto,

məto okol nəsotıtunən nıan kit ne. Kən onəkotəplan motəplan motəplan, məto okol nəsotıtunən nıan kit ne.”

²⁷ In tol min-nulan məto-inu nıkilat tınıəkis rəkis.

Kəmotəhtosig-in matəlgilat ne nıganəmtılat.

Məto okəmə kəsotolən nəhlan, okəm-naka kotıtun nəplanən e nıganəmtılat ne motəto e matəlgilat, o kotıtun nıtunən e nıkilat,

kən motəuhlin ilat motəhatətə lak, kən məmə ekol ilat kotəwir min.’ ”

²⁸ Kən Pol təmə, “Onəkotəkəike kitun wir məmə Uhgın təmol suatıp u rəhan o nosmegəhən netəmim. Tınuwın rəkis o İaihlua min. Kən netəm min əh okotətəlig-in nəghatən əh kən motən nıpahrienən lan.”*

³⁰ Kən e nup kəıu apıəpıə, Pol təmatətou əm nımə əh mətatıg lan. Kən nıkin tətəgien o netəmim rafın itəm koatuwa moatehm.

³¹ In təkəkəike matən-ıarəp nərəmərəən Rəha Uhgın, kən matəgətun əskasik ilat e namməsən təwir rəha İərəmərə İesu Kristo. Kən suah kit tıkə məmə otən-ıəhau o nən-ıarəpən nəghatən əh.

28:27: Aes 6:9,10   * **28:28:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aıpən, nəghatən pısın kit min əh-ıkin itəm tatılpin nəghatən u matən məmə, “29 Nıan Pol təmol nınnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəlıgən rəhalat təman kitiəh kitiəh kən moatərgəhəu.”

Rom

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Rom Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Rom

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm iəfak min itəm ilat kotatig e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Pol tatən məmә in tolkeike məmә otuwin mehm iəfak min əpəh Rom, uarisig in təpanuwın e kantri u Spen. Məto aupən ikin, in otəkəike muwin mos mənı neen o nos-ıpənən kəm ianrat min e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, İaihlua min tepət, məto netəm İsrəl tepət min.

?Təmäte naoa u o naka? Uarisig Pol tatuwin Rom, in tolkeike məmә ilat okotaupən mötitun in, kən inəh, in təmäte naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmә otən-ıarəp suatıp ətuatıp rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmә otən əsas məmә otahro min nulan, İaihlua min ne netəm İsrəl, ilat rafın okotuwa kitiaş əm e niməfak rəha Uhgın.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ İo Pol, u io slef kit rəha Kristo İesu. Uhgın təmaun-in io məmә io aposol, kən təmıtəpun mıləs-ıpər io məmә ekən-ıarəp namnusən təwir rəhan. ² Namnusən təwir u, in tinəmən-ıəkis nuwəh rəkis e rəhan ien min itəm kəmotəte-pən e Naoa Rəha Uhgın.

³⁻⁴ Namnusən təwir əh tatəghat-in Nətin, İesu Kristo rəhatat İərəmərə. In təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefit. Kən Uhgın təməgətun məmә in Nətin ətuatıp nian təmosmegəh in e nımisən e nəsanənən e wək rəha Narmın asim.

⁵ E Kristo, Uhgın təmol təwir kəm io, mos-ıpa kəm io wək wir məmә io aposol kit. Təmos-ıpa wək əh məmә ekaun-in netəmim e niki İaihlua* min e noanol min rafın məmә okotən nıpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otıləs-ıpər nərgi İesu.

⁶ Kən itəmat min, Uhgın təmaun-in itəmat məmә itəmat rəha İesu Kristo.

⁷ Kən roıu ekəte naoa kəm itəmat rafın əpəh Rom itəm Uhgın tolkeike itəmat, kən təmaun-in itəmat məmә rəhan.

Pəs Uhgın Tata rəhatat, ne İərəmərə İesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmolkeike məmә otuwın məplan netəm Rom

⁸ Uarisig epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgın e İesu Kristo otəmat rafın əgin-əh, məto-inu netəmim rafın e nətueintən kəmotəto namnusən e nahatətan rəhatəmat.

⁹ Kən Uhgın titun məmә e nian rafın iatəfak, kən məsaluinən itəmat. İatol pik wək rəhan e nıkkı rafın o nən-ıarəpən namnusən təwir e Nətin.

¹⁰ Kən iatəfak məmә okəmә in nətəligən pahrien rəha Uhgın, in oterəh e suatıp kit məmә ekımnə məplan itəmat.

1:1: Wək 9:15   **1:2:** Rom 16:25-26   * **1:5:** Nəghatən u "İaihlua" tatəghat-in netəmim rafın itəm sanəmә noanol rəha İsrəl.   **1:5:** Wək 26:16-18; Kal 2:7-9   **1:7:** Nam 6:25-26   **1:10:** Wək 19:21; Rom 15:23

¹¹ Iakolkeike pik mämә ekimnә mäplan itәmat mämә ekawte-in kәm itәmat näwirән kit rәha Narmın Rәha Uhgın mämә otol itәmat nakotәtul әskәsik tәhmın mın.

¹² Nipәti nәghatән u mämә, nahatәtәән rәhatәmat titun nasituән lak, kән rәhak mın titun nasituән etәmat.

¹³ Piak mın ne winik mın, tәwir mämә näkotitun mämә nian tepәt, rәhak nätәligән tәht mämә ekimnә muag itәmat. Mәto nian rafın natimnat neen koatahtosig-in io o nimnәән. Iakolkeike mämә rәhak wәk otәe-in noan e nämegәhән rәhatәmat, tahmen e nämegәhән rәha Iaihluә mın ikın pisin pisin mın.

¹⁴ Ekәkәike mән-iarәp namnusән tәwir kәm netәmim rafın itәм sәнәmә noanol rәha Isrel, netәм itәм kotitun nәghatән Kris ne nolән rәhalat, ne netәм itәм kotaruru, kән ilat itәм kәmotol-wır skul, ne ilat itәм kәsotol-wırән skul. Әwәh, ekәkәike mән-iarәp kәm ilat rafın.

¹⁵ Kән o nat әh, iakolkeike pik mämә ekән-iarәp namnusән tәwir kәm itәmat mın әpәh Rom.

¹⁶ İatәghat mın-nәhlan mәto-inu, io esaulis-inән namnusән tәwir. Esaulisән mәto-inu namnusән tәwir in nәsanәнән rәha Uhgın o nosmegәhән netәmim rafın itәм koatahatәtә lan, tәmaupән muwa o noanol mın rәha Isrel, uarisig u, o Iaihluә mın.

¹⁷ Tol nәhlan, e namnusән tәwir, Uhgın tәmol әp suatip rәhan mämә Uhgın tatos-ipән rәhan әm nәtuatipән kәm netәmim. E nahatәtәән әm, Uhgın tatol mämә netәmim kotuwa motәtuatip e niganәmtin. Kән inu tahmen e Naoa Rәha Uhgın itәм tatән mämә, “Netәmim itәм kotәtuatip e niganәmti Uhgın e nahatәtәән rәhalat, ilat okotos nämegәhән lilin.”

Nemәha tatol Uhgın o tәfagә rat rafın

¹⁸ Mәto Uhgın e nego e neai tatәgәtun rәhan nemәha ne nalpinән o netәmim rafın itәм koatәht näwian moatol tәfagә rat. İlat koatәtlosig-in nipahrienән rәha Uhgın e nolән rat mın rәhalat,

¹⁹ mәto-inu ilat kotitun nәplan әtuatipән natimnat rafın itәм netәmim kotitun nitunән Uhgın lan. Tol nәhlan mәto-inu Uhgın atip tәmәgәtun әtuatip ilat lan.

²⁰ Okol netәmim kәsotәplan әtuatipән Uhgın e niganәmtilat. Mәto tәmәtuoun e nian in tәmol neai, ne näptән, ne natimnat rafın, kән netәmim rafın kotitun nәplanән e niganәmtilat, natimnat rafın itәм in tәmol, kән tol nәhlan, kotitun nәplanән rәhan nәsanәнән itәм tatuwin әm nulan namnun tikә, ne nipahrienән mämә in Uhgın, kән motitun nitunән mämә Uhgın in tәhrol nulan. O nat әh, etәmim kit tikә itәм titun nәнән mämә in tәruru mämә Uhgın tәhrol nulan.

²¹ Tol nәhlan mәto-inu, nat әnnapın ilat kәmotitun Uhgın mәsin, mәto kәmotapәs nisaiiән mämә in Uhgın, kән mәsotәнән kәm in mämә nikilat tagien o natimnat in tәmol kәm ilat. Mәto nikilat tәmataht nalpәkauән almәl mın mämә Uhgın tәhro nulan, kән nätәligән rәhalat tәmuwa mapinәp, minotәruru suatip itәм Uhgın tolkeike mämә okotitun.

²² Nat әnnapın ilat koatән mämә ilat kәtenatig, mәto ilat kәmotuwa ialmәl mın,

²³ kән kәmotapәs näfakән kәm Uhgın itәм rәhan nepәtән tәhag-әhag, kән otәsimisән tәtatig lilin, kән minotәtuoun moatәfak kәm narmı nat mın itәм

tahmen e netəmim u okotimis nian kit, o tahmen e mənig min, o nat megəh min koataliwək o koatakioah.

²⁴ O nat u, Uhgın təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat. Tol nəhlan, ilat kəmotol nolən min e nipətilat itəm tol əm naulisən.

²⁵ İlat kəmotapəs nipahrienən rəha Uhgın motaskəlim neueiuəən, kən moatəfak moatol wək kəm neai, ne nəptən, ne natimnat rafin itəm Uhgın təmol, məto kəmotapəs nəfakən kəm Uhgın. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian rafin namnun tikə. Əwəh.

²⁶ O nolən min əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgın, təmapəs ilat, megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat itəm tol naulisən əm. Nat əpnəpın nipitan min, məto ilat kotapəs nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atip ilat min, kən nat u in nat pisin e itəm u Uhgın təmələhəu.

²⁷ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman min, ilat kəmotapəs nitən rəhalat nipitan min, moatolkeike pik nəman pisin min. İlat koatit atip ilat min itəm tol naulisən. Kən Uhgın təmos-ipən nalpınən kəm ilat o rəhalat nolən rat agin min.

²⁸ Kən nat kit min. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgın, in təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə rəhalat nətəligən təsitunən məmə nat kit in təwir o nat kit in tərət, kən megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatipən məmə okotol.

²⁹ Nikilat təmərioah e nolən rat pisin pisin min rafin, kən ilat naumis, kən ilat koategəs-in suatip o nərəkinən netəmim. Kən nikilat təmərioah e nolən rat min əh: ilat koatetət netəmim, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natimnat itəm koatiuw-pa neməha, ilat neueiuə, ilat koatol tərət kəm netəmim. İlat koatən nikali netəmim,

³⁰ moatən rat netəmim, ilat koatətəhau Uhgın, ilat nagət-irəkis, ilat nausit moatəghat ausit. İlat koategəs-in suatip o nolən təfagə rat min itəm netəmim kotəruru əh. İlat moatəht nəwia tata ne mama.

³¹ İlat nenikə, ilat nəghat tipik, nolkeikeən rəhalat tikə o netəmim, kən nat əpnəpın ilat atip min neen, okol təsətəlig-inən nasəkən o nasituan e netəmim.

³² İlat kotitun pap nəghatən ətuatip rəha Uhgın itəm tatən məmə netəm min u koatol nolən min əh, kotəkəike motimis. Məto ilat koatəkəike e nolən min əh, kən ilat koatol nolən rat taprəkis-in nat əh, nikilat tagien o netəmim neen min itəm koatol nolən rat min əh, kən moatiləs-ipər rəhalat nətəligən məmə okotol.

2

*Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən o təfagə rat**

¹ Tol nəhlan, nat əpnəpın itəmat netəmim naka, okəmə nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan,† məto nakotakil motuəh motələhəu rəhatəmat atip nəghatən. Kən rəhatəmat nəghatən tikə o nuhalpınən, məto-inu itəmat itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat min ahmen-ahmen min əm elat.

² Kən kitat kotitun məmə nian Uhgın tətakil matuəh matələhəu nəghatən kəm netəmim itəm koatol nolən min əh itəm enəmən rəkis, rəhan nəghatən in tətəuati pəm.

1:23: Dut 4:15-19; Sam 106:20   **1:27:** Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9   * **2::** E ves min u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatip kəm netəm İsrəl. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nikilat təht məmə kotəuati pən niganəmti Uhgın məto-inu ilat noanot rəha İsrəl, kən koatəu-pən Lou rəha Moses. † **2:1:** Netəm İsrəl kəmotən məmə İaihlua min, ilat rafin netəm kotərət məto-inu İaihlua min kəməsotosən Lou rəha Moses.   **2:1:** Mat 7:1-2; Jon 8:7

³ Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha netənim o nəratan rəhalat, məto itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kən okol nəsotagimən nian Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat.

⁴ !Nikitəmat təsəht pikən nolən rəha Uhgın! In tatol təwir pik kəm itəmat, kən məsetəhau uəhaiən itəmat, kən rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Məto itəmat nəkoatol nat əpnəpin əm e nolən wir mın əh rəhan. Nəkotitun o kəp, məmə tatol nolən təwir mın kəm itəmat məmə onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mın.

⁵ Məto rəhatəmat-kəpə tiəkis, kən məsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat mın. Kən o nat u, nakotərgətain neməha ne nalpınən rəha Uhgın otəmat. Kən onəkotos neməha ne nalpınən rəhan e nian Uhgın otol əp rəhan nələhəuən nəghatən itəm tətəuatip.

⁶ Kən Uhgın otos-ipən kəm netənim kitiaəh kitiaəh tətəu-pən əm natimnat itəm kəmotöl.

⁷ Uhgın otos-ipən nəmegəhən lilin kəm netənim itəm koatətul əskasik nian rafin o nolən nat itəm tətəuatip. Netəm mın əh koatalkut pik o nolən nat wir məmə Uhgın otos-ipən kəm ilat nənwiiwən, ne nisiiəiən, ne nəmegəhən itəm namnun tikə.

⁸ Məto in otos-ipən rəhan neməha ne nalpınən kəm netənim neen itəm koatalkut atip əm o nərpilat, kən moatəuhlin məntaalat o nıpahrienən, kən moatətəu-pən nolən rat mın.

⁹ Netənim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nəratan ne nian iəkis mın. Otaupən pitən o noanol mın rəha Isrel, uarisig u o İaihlua mın.

¹⁰ Məto o netənim rafin itəm koatol nolən wir, Uhgın otos-ipən nənwiiwən, ne nisiiəiən, ne nəməlinuən. Otaupən pitən o noanol mın rəha Isrel, uarisig u, o İaihlua mın.

¹¹ Tol nəhlan məto-inu Uhgın tatol təhmen-ahmen əm kəm netənim rafin. Nat əpnəpin ilat noanol rəha Isrel o İaihlua mın, ilat rafin okotos nat itəm tətəuatip olat, inu nalpınən o nəwirən.

¹² Uhgın otol nalpınən kəm İaihlua mın o nolən rat mın rəhalat, nat əpnəpin kəməsotosən Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel, netənim itəm kəmotos Lou, Uhgın otakil rəhalat nolən mın e nəghatən rəha Lou, kən in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat lan.

¹³ Tol nəhlan məto-inu sənəmə netənim itəm koatəto Lou itəm kotəuatip e nıganəmti Uhgın, məto netənim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgın otən məmə ilat kotəuatip e nıganəmtin.

¹⁴ Nıpahrienən, İaihlua mın kəməsotosən Lou rəha Moses. Məto nian mın neen, koatətəu-pən əm rəhalat nətəligən motol nat itəm tətəuatip, təhmen-ahmen əm e itəm əh Lou tatən. Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikin e nıkilat, kən ilat kotitun nat itəm in tətəuatip, ne nat itəm təsətuatipən, nat əpnəpin kəsotosən Lou rəha Moses.

¹⁵ İlat kotitun məmə nıpəti Lou əh-ikin rəha Uhgın e nıkilat məto-inu nian ilat koatol təwir, nıkilat tətəht məmə, “nolən u təwir,” kən nian koatol nolən rat, nıkilat tətəht məmə, “nolən u tərət.”

¹⁶ Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgın otən məmə İesu Kristo otakil muəh mələhəu nəghatən rəha netənim rafin o nolən mın itəm netənim kotitun nəplənən, ne nolən mın ne nətəligən anion mın. Inu rəhak nəghatən rəha namnusun təwir.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

¹⁷ Mæto pæs ekæghat kæm itæmat netæm Isrel. Nakoatæn mæmæ itæmat noanol ræha Isrel, kæn moatægile e Lou mæmæ in suatip ræha Uhgîn o nosmegæhæn itæmat lan, kæn moatægghat ausit mæmæ itæmat æm nækotitun Uhgîn, kæn in titun min æm itæmat.

¹⁸ Kæn nakoatæn mæmæ nækotitun rækis nat naka itæm Uhgîn tolkeike, kæn itæmat nækotitun suatip itæm tætuatip wir mæto-inu Lou tæmægætun itæmat lan.

¹⁹ Itæmat nakotæn pik mæmæ nakoatit iganæmtin æpis min, kæn itæmat nakoasiægæpin suatip ræha netæm koataliwæk tapinæp ikîn,

²⁰ kæn moatægætun ialmæl min ne nisualkælæh.‡ Nakoatæn næhlan mæto-inu itæmat nakoatos Lou itæm nitunæn ne nipahrienæn rafin koatatig lan.

²¹ Tæwir æm nakoatægætun netæm pisin pisin min. ?Mæto tæhro næsotægætun atipæn itæmat? Itæmat nakoatægætun mæmæ netæmim okæsotaklæhæn. ?Mæto tæhro nakotaklæh?

²² Itæmat nakoatægætun mæmæ okæsaklæh-inæn pætæn. ?Mæto tæhro itæmat nakotaklæh-in pætæn? Nakoatetæhau narmi nat min kæmæte e nig. ?Mæto tæhro nakoatakclæh-in natimnat e nimæfak ræha narmi nat min?

²³ Nakotægghat ausit o Lou. ?Mæto tæhro nakotætægghl Lou motæraekin nærgi Uhgîn?

²⁴ Inu tahmen e Naoa Ræha Uhgîn itæm tatæn mæmæ, “!Netæm Isrel! Iaihlua min koatæn rat nærgi Uhgîn o nolæn tærat ræhatæmat.”

²⁵ Nolæn ræha næhg-ipænæn in nat tæwir okæmæ nakoatætæu-pæn Lou. Mæto okæmæ nakotætægghl Lou, kæn tahmen æm mæmæ kæsæhg-ipænæn itæmat.

²⁶ Okæmæ Iaihlua kit u kæsæhg-ipænæn, mæto tatætæu-pæn Lou, Uhgîn otæplan suah æh mæmæ kinæhg-ipæn rækis.

²⁷ Kæn netæmim itæm kæsæhg-ipænæn ilat e nipætilat, mæto koatætæu-pæn Lou, ilat okotakil motuæh motælæhæu næghatæn ræhatæmat mæto-inu, nat æpnæpin næmotos pap Lou itæm kæmæte, kæn kæmæhg-ipæn itæmat, mæto nakoatætægghl Lou.

²⁸ Okæmæ suah kit tæmol nolæn ræha netæm Isrel e nipætîn, tæsolæn mæmæ in tæmuwa etæm Isrel pahrien. Kæn nolæn pahrien ræha næhg-ipænæn sænæmæ nat kit ræha nipætîn.

²⁹ Mæto suah kit itæm in etæm Isrel pahrien, in etæm Isrel e nîkin. Kæn nolæn pahrien ræha næhg-ipænæn, in nat kit ræha nîki etæmim itæm Narmîn æm Ræha Uhgîn tatol, mæto Lou tæsolæn. Kæn sænæmæ netæmim itæm koatilæs-ipær nærgi suah æh, mæto Uhgîn æm tatilæs-ipær nærgin.

3

Nian rafin Uhgîn tatol ræhan næghatæn

¹ Kæm-naka suah kit otæn mæmæ, “? Okæmæ nipæti næhg-ipænæn suah kit, in sænæmæ nat kit ræha nipætîn, kæn tæhro nakoatæn mæmæ næhg-ipænæn in nat wir kit? ?Kæn o nat naka in nat wir kit mæmæ suah kit in etæm Isrel?”

² !Kæn io ekæn mæmæ okæmæ suah kit in etæm Isrel, in nat wir agin e nolæn min rafin! Nat tætaupæn, Uhgîn tæmælæhæu-pæn e nelmilat, næghatæn ætuatip ræhan.

³ In nipahrienæn mæmæ ilat neen kæsotolæn næghatæn itæm ilat kæmotæn mæmæ okotol. Mæto nolæn ræhalat tæsolæn mæmæ Uhgîn otæsolæn ræhan næghatæn.

⁴ !Kæp! Nat æpnæpin netæmim rafin e nætueintæn koateiua, mæto Uhgîn tæseiuaæn. Tahmen æm e Naoa Ræha Uhgîn tatægghat-in Uhgîn matæn minnulan mæmæ,

‡ **2:20:** Nian Pol tatæn “iganæmtin æpis min,” ne “ialmæl min,” ne “nisualkælæh,” in tatægghat-in Iaihlua min itæm netæm Isrel koatæn mæmæ ilat kotal nolæn min æh. **2:20:** 2 Tim 3:5 **2:21:** Mat 23:3-4

2:24: Aes 52:5 **2:26:** Kal 5:6 **2:29:** Dut 30:6; Kol 2:11

“Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun məmə ik nakətuatip. Nian netəmim okotakil rəham nolən min, motən məmə nəmol nolən tərat min, mətə onatol win elat.”

⁵ Məto kəm-naka suah kit otən e nətəligən rəha etəmim əm məmə, “Kitat koatol nolən itəm təsətuatipən. Məto nolən rat rəhatat tatəgətun məmə Uhgın tatol tətəuətəp nian rafin. ?Kən okəmə nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgın, mətə in otol nalpınən kəm kitat o naka? Rəhan nolən təsətuatipən.”

⁶ !Ei, kəp, nətəligən əh in neiuəuəən! ?Okəmə nətəligən əh in nıpahrienən, kən Uhgın otəhro min-nulan makil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim e nətəuētən?

⁷ Kən kəm-naka suah kit otən məmə, “?Okəmə ekeiuə, kən rəhak neiuəən otəgətun məmə Uhgın tatən əm nıpahrienən, kən netəmim koatənwiwi in ron, kən təhro nulan Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən rəhak məmə emol təfagə rat?”

⁸ Məto io ekatən məmə, okəmə kotətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan, netəmim kotitun nənən məmə, “Pəs kotol nolən rat min məmə rəhatat nolən rat min okotəe-in nəwırən.” Məto nəghatən u tərat. Nıpahrienən, netəmim neen koatən rat nərgək moateiuə məmə io iatəghat matətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan. Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat, kən nəghatən əh in tətəuətəp əm.

Suah kit tikə itəm tətəuətəp wir agın

⁹ ?Kən təhro? ?Kitat okotan naka əh-roiu? ?Nikitəmat təht məmə Uhgın otol təwir kəm netəm Isrel maprəkis-in Iaihlua min? !Kəp! Emən rəkis məmə nəsanənən rəha təfagə rat tətərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihlua min.

¹⁰ Inu təhmen e Nəoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “Suah kit tikə itəm tətəuətəp, kititəh agın huə ne tikə;

¹¹ Suah kit tikə itəm titun, suah kit tikə itəm tategəs-in Uhgın.

¹² Netəmim rafin agın kəmotəuhlin məntaalat o Uhgın, ilat kəmotuwa nəlpah min o nolən nəwia Uhgın, suah kit tikə itəm in tatol nəwırən, kititəh agın huə ne tikə.”

¹³ “Nəghatən rəhalat təhmen e nəpienən rəha suwit itəm təmoag, Namilat tərioah e neiuəuəən.”

“Poesen rəha sinek tətisi-pən e nohlilat.”

¹⁴ “Nohlilat tərioah e nau-iərmis-inən ne nəghatən tarip.”

¹⁵ “Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;

¹⁶ ikin min rafin itəm koatuwin ikin, koatərəkin natimnat, kən moatol netəmim koatəto tərat,

¹⁷ kən ilat kotəruru agın suatip rəha nəməlinuən.”

¹⁸ “Ilat kəsotəginən Uhgın, kən nisaiiən rəhan tikə agın e nətəligən rəhalat.”

¹⁹ Kitat kotitun məmə natimnat rafin itəm Lou tatən, in rəha netəm itəm Uhgın təmos-ipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan məmə suah kit tikə titun nuhalpınən nəghatən itəm Uhgın otən. Kən netəmim rafin e nətəuētən otəkaike motətul əupən e nıganəmti Uhgın məmə in otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat.

²⁰ Tol nəhlan, etəmim tikə agın itəm Uhgın otən-iarəp məmə in tətəuətəp e nıganəmtin məto-inu in təmətəu-pən Lou. Kəp, məto e Lou, kitat rafin kotitun məmə kitat nol təfagə rat.

Nətuatipən e niganəmti Uhgın tatuwa e nahatətəən əm

²¹ Məto roiu, Uhgın tinol-arəp rəkis rəhan suatip məmə netəmim okotuwa kətuatip e niganəmtin. Suatip əh sənəmə inu okotətəu-pən Lou. Məto nəghatən min e Lou, ne nəghatən rəha ien min aupən, koatəghat-in suatip pisin əh.

²² Uhgın tatol suah kit tatətuatip e niganəmtin nian tətəhatətə e İesu Kristo. Kən Uhgın otol kəm netəmim rafin itəm koatahatətə lan. Netəmim rafin kotahmen-ahmen əm,

²³ məto-inu netəmim rafin kəmotol təfagə rat kən motəmkakiah e suatip rəha nətuatipən rəha Uhgın itəm təwir məhag-əhag,

²⁴ kən e nəwirən rəhan, Uhgın tatən əm məmə ilat rafin itəm koatahatətə lan, ilat kətuatip əm e niganəmtin, motuwa netəmim rəhan, tahmen e nalpəkəuən rəhan. İlat kəsotətəuən nat kit məmə okotuwa nəhlan, məto Kristo İesu təmətəu suatip rəhalat, mikis ilat o təfagə rat min rəhalat e nimisən rəhan.

²⁵ Uhgın təməhl-ipa Kristo məmə in sakrifais itəm təmos nalpənən ne neməha rəhan o təfagə rat min, nian nitan təmaui. Kən Uhgın tətəfəl təfagə rat min rəha netəmim nian netəmim kotahatətə məmə Kristo təmimis olat. Uhgın təmol suatip əh məmə otəgətun məmə rəhan nolən in tətətuatip agin-əh, məto-inu e nətəligən rəhan itəm kaifəməh, in təsolən nalpənən o təfagə rat min itəm netəmim kəmotol aupən.

²⁶ Təmol nəhlan məmə otəgətun roiu məmə nolən rəhan in tətətuatip. In təməsaluın əmən təfagə rat min, məto təməhl-ipa İesu məmə in otos nalpənən o təfagə rat min. Kən Uhgın atip əm tatən məmə netəmim itəm kotahatətə e İesu, ilat okotətəuətəp e niganəmtin.

²⁷ ?Tol nəhlan, etəmim kit titun nəghat ausitən o nat kit itəm təmol, məmə in tətətuatip e niganəmti Uhgın, o kəp? Kəp, nat tikə. ?Kən etəmim təruru nəghat ausitən o naka? Məto-inu etəmim kit tikə itəm titun nətəu-pənən Lou məmə tatuwa mətuatip e niganəmti Uhgın. Uhgın tatol etəmim tətətuatip e niganəmtin e nahatətəən əm rəhan.

²⁸ Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlim əskasik nətəligən məmə etəmim tatətuatip e niganəmti Uhgın e rəhan nahatətəən, məto sənəmə e nətəu-pənən Lou.

²⁹ Uhgın, in sənəmə Uhgın rəha netəm İsrəl əm. In Uhgın min rəha İaihlua min,

³⁰ məto-inu Uhgın kitiəh əm, itəm in otol netəmim kotətuatip e niganəmtin e suatip kitiəh əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-ahmen əm o netəm İsrəl ne İaihlua min.

³¹ ?Təhrə əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətəən əh tatol Lou əh in nat əpnəpin? ! Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgın, kən e nolən əh, koatətəu-pən ətuatip suatip pahrien rəha Lou.

4

Uhgın təmol Epraham tətətuatip e niganəmtin e nahatətəən

¹ Epraham in nəukəti noanol min rəha İsrəl aupən. Otətəlig-in-tu nat naka itəm Epraham təməhm məmə in suatip rəha nətuatipən e niganəmti Uhgın.

² Uhgın təmol Epraham tətətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir min rəha Epraham. Okəmə nolən wir min rəhan in suatip rəha nətuatipən, kən Epraham titun nəghat ausitən ron. Məto e niganəmti Uhgın, okol Epraham təsausitən o nat kit,

³ Mæto-inu Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ, “Epraham tæmatahatætæ e Uhgîn, kæn Uhgîn tæmæn mæmæ Epraham in tætuatip e niganæmtin o nahatætæen ræhan.”

⁴ Nian suah kit tatol wæk o nætouæn, ræhan iæræmææ tæsænæn mæmæ ræhan nætouæn in presen kit kæm in, mæto iæræmææ tækæike mos-ipæn nætouæn o ræhan wæk.

⁵ Mæto kitat kæsotolæn wæk mæmæ okotuwa katætuatip e niganæmti Uhgîn. Kitat kotahatætæ æm e Uhgîn, kæn in tatol mæmæ kitat kotuwa katætuatip e ræhatat nahatætæen. Uhgîn pisin æm itæm tatol netæm u kotærat koatuwa katætuatip e niganæmtin.

⁶ Tefit in tæmatæghat-in nat u nian in tæmæn-iaræp mæmæ næwiræn pahrien otuwin o etæm itæm Uhgîn tatæn mæmæ in tætuatip e niganæmtin, mæto sænæmæ e nolæn wir itæm suah u tæmol. In tæmæn mæmæ,

⁷ “Næwiræn pahrien tatuwin o netæm u Uhgîn tæmafæl ræhalat nolæn rat, kæn in tæmaluin ræhalat tæfagæ rat.

⁸ Næwiræn pahrien tatuwin o etæm u itæm Iæræmææ tæsaskælimæn e nikin ræhan tæfagæ rat.”

⁹ ?Nikitæmat tæht mæmæ næwiræn pahrien æh in ræha netæm æm u kæmæhg-ipæn ilat, netæm Isrel, o næwiræn pahrien æh, in min ræha netæm kæsæhg-ipænæn ilat, laihluæ min? Ðwæh, ræha laihluæ min. Ematæn mæmæ, Uhgîn tæmæn mæmæ Epraham in tætuatip e niganæmtin mæto-inu o ræhan nahatætæen.

¹⁰ ?Kæn nægæhan Uhgîn tæmæn kæm Epraham mæmæ in tætuatip, nian kinæhg-ipæn rækis, o nian kæsæhg-ipænæn æh? Uhgîn tæmaupæn mæn næhlan, uarisig kæpanæhg-ipæn.

¹¹ Kæn kæmæhg-ipæn in tahmen e næmtætîn itæm tæmægætun pahrien mæmæ in tætuatip e niganæmti Uhgîn e ræhan nahatætæen, nian kæsæhg-ipænæn æh. Kæn tol næhlan, in tata ræha netæmim rafin itæm kæsæhg-ipænæn ilat, mæto kotahatætæ e Uhgîn. Kæn in tatæn mæmæ ilat koatætuatip e niganæmtin o nahatætæen ræhalat.

¹² Kæn in tata ræha netæmim neen min, ilat itæm kæmæhg-ipæn ilat. Mæto in sænæmæ ræhalat tata mæto-inu kæmæhg-ipæn ilat, mæto in ræhalat tata mæto-inu ilat min koatætu-pæn suatip ræha nahatætæen itæm ræhatat tata Epraham tæmætu-pæn aupæn u kæpanæhg-ipæn.

¹³ Uhgîn tæmol næniækisæn kæm Epraham ne ræhan noanol min mæmæ nætueintæn otuwa ræhan o nian kit. Mæto Lou sænæmæ suatip itæm næniækisæn u otuwa mol nîpahrienæn lan. In otuwa mol nîpahrienæn e nætuatipæn itæm tæmisi-pæn e suatip ræha nahatætæen.

¹⁴ Tol næhlan mæto-inu okæmæ næniækisæn tatuwa mol nîpahrienæn o netæmim itæm koatagile æm e Lou, kæn nikilat tæht mæmæ ilat kotætuatip lan, kæn suatip ræha nahatætæen in nat æpnæpin æm, kæn næniækisæn nîpætîn tika.

¹⁵ Mæto næghatæn u, in nîpahrienæn: Lou tatæn mæmæ nalpinæn ne nemæha ræha Uhgîn tatuwin o netæmim itæm koatætgæhl Lou, kæn ikin min rafin Lou æh-ikîn, netæmim koatætgæhl. Tol næhlan, nolæn ræha nætæu-pænæn Lou tatiuw-pa nalpinæn ne nemæha ræha Uhgîn, kæn tæsolæn mæmæ næniækisæn otuwa mol nîpahrienæn.

¹⁶ Tol næhlan, næniækisæn tatuwa mol nîpahrienæn e næmegæhæn ræhatat e suatip ræha nahatætæen mæmæ næniækisæn otuwa e næwiræn itæm Uhgîn tætwætin kæm kitat, kæn kitat kotitun nitunæn pahrien mæmæ ræhan næniækisæn in ræha noanol min rafin ræha Epraham, sænæmæ ræha netæm min æm u itæm Uhgîn tæmos-ipæn Lou kæm ilat, mæto ræha netæm min u, ilat min itæm koatætu-pæn suatip ræha nahatætæen ræha Epraham. In ræhatat rafin tata.

¹⁷ Tahmen e Naoa Raha Uhgín itəm tatən məmə, “Emol ik nakuwa tipí noanol tepət.” E niganəmti Uhgín, Epraham in rəhatat tata. In təmahatətə e Uhgín u tatos-ípən nəmegəhən kəm netəm kəmotimís, kən in titun nolən natimnat e nat agin tikə.

¹⁸ Nian Uhgín təmən-ikís kəm Epraham məmə in otuwa tata rəha noanol tepət, Epraham təmahatətə e Uhgín mıtun e níkin məmə nəghatən rəha Uhgín in nípahrienən, nat əpnapin in tiəkis agin məmə nəniəkisən otuwa mol nípahrienən. Uhgín təmən məmə, namípín mın okotepət motaprəkis.

¹⁹ Nahatətəən rəhan təseiuauiəən, nat əpnapin in titun məmə nípətin tinaguíhl mınahmen əm o nímísən məto-inu rəhan nup iuəhkír o wan-hanrit, kən titun məmə Sera tinaprəkis-in ikín katemək ikín kən okol təseməkən.

²⁰ Epraham təməsəf-əfən rəhan nahatətəən e nəniəkisən rəha Uhgín. Nípahrienən, rəhan nahatətəən təməwiə muwa məskasik təhmin mın, kən mətos-ípən nənwiwiən kəm Uhgín.

²¹ In təmitun wir e níkin məmə Uhgín tatos nəsanənən o nolən rəhan nəniəkisən tuwa mol nípahrienən.

²² O nat əh inəh, “Uhgín təmən məmə Epraham in tətuatíp e niganəmtin o nahatətəən rəhan.”

²³ Nəghatən u itəm tatən məmə, “Uhgín təmən məmə Epraham in tətuatíp e niganəmtin,” kəməsətəən məmə rəha Epraham pisin əm,

²⁴ məto kəməte mın məmə rəhatat, itəm Uhgín otən məmə kitat okotətuatíp e niganəmtin, kitat itəm kotahatətə lan, itəm təmosmegəh Iesu ləramərə rəhatat e nímísən.

²⁵ Kəmegəhən-in-pa Iesu tuwa mímís o təfagə rat mın rəhatat, kən Uhgín təmol in təmegəh mın e nímísən məmə in otol suatíp məmə kitat okotətuatíp e niganəmtin.

5

Nəməlinuən ne nagiənən

¹ Tol nəhlan, koatətig e nəməlinuən kitat Uhgín məto-inu, e nahatətəən rəhatat ron, in təmən məmə kitat kotətuatíp e niganəmtin. Kən natimnat mın əh kəmotuwa e Iərəməra rəhatat Iesu Kristo.

² E nahatətəən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, təməmik kitat kotuwa e niganəmti Uhgín məmə okotos nəwírən itəm Uhgín tətawte-in kəm kitat. Kən nəwírən əh, kotətig lan əh-roiu. Kən kitat kotəgien məto-inu kitat kotitun wir agin məmə okotos nepətən əhag-əhag rəha Uhgín.

³ Kən nat kit mın, kitat kotəgien nian kotətig e nian əskasik mın məto-inu, kitat kotitun məmə nian əskasik mın kotasitu etat məmə okotətul əskasik e nəratən.

⁴ Kən nian koatətul əskasik, Uhgín, níkin tagien otat. Kən nian kotitun məmə Uhgín níkin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgín.

⁵ Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgín ron, kotitun məmə okotuwa kol nípahrienən məto-inu, in təmos-ipa Narmín Rəhan kəm kitat, kən Narmín tatos-ipa nolkeikeən rəha Uhgín təríoah e níkitat.

⁶ Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atípən kitat, e nian ətuatíp itəm Uhgín təmən, Kristo təmímís o nosmegəhən kitat netəm rat u kəsotisiai-inən in Uhgín.

⁷ E rəhak nətəligən, in nat tiəkis agin məmə suah kit otegəhan-in məmə in otimis o suah kit min itəm rəhan nolən tətəuatip. Məto kəm-naka suah kit otimis o suah kit min itəm rəhan nolən təwir agin o netəmim.

⁸ Məto Uhgın təməgətun rəhan nolkeikeən kəm kitat e nolən u məmə, nian kitat netəm kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo təmimis otat.

⁹ Tol nəhlan, Uhgın təmol kitat kotəuatip e niganəmtin e nita Kristo itəm təmaiu nian təmimis otat. Kən məto-inu nat u in nıpahrienən, kitat kotitun wir məmə Kristo otosmegəh kitat o neməha ne nalpinən rəha Uhgın e namnun nian.

¹⁰ Nian kəmotol tikimir kitat Uhgın, məto in təmol kitat kotuwa iolin min e nimisən rəha Nətin. Kən məto-inu təmol kitat kotuwa iolin min, nat kit itəm taprəkis-in inu məmə kitat kotitun wir məmə Uhgın otosmegəh kitat e nalpinən ne neməha rəhan, məto-inu Kristo tatəmegəh.

¹¹ Kən nat kit min, nikitat tagien məmə kəmotuwa kitiəh kitat Uhgın e İəramərə rəhatat İesu Kristo, itəm Uhgın təmiuw-pa kitat lan kotuwa iolin min.

Atam təmiuw-pa nimisən, kən Kristo təmiləs nəmegəhən

¹² Aupən agin, suah u Atam, təmol təfagə rat, kən tol nəhlan, təfagə rat misipən lan muwa e nətueintən e etəm kitiəh əm əh. Kən təfagə rat təmiləs nimisən muwa ikin. Kən tol nəhlan, netəmim rafin okotəkəike motimis məto-inu ilat rafin koatol təfagə rat.

¹³ Nıpahrien, netəmim kəmotol təfagə rat uarisig Uhgın təpanos-ipa Lou. Məto nian Lou tikə, okol kəsotətgəhlən Lou, mol məmə Uhgın təsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat.

¹⁴ Məto nat əpnəpin Uhgın təməsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat, netəmim itəm koatətig e nian rəha Atam mətoarus-pa Moses, ilat rafin kəmotimis. Əwəh, nat əpnəpin netəm min əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat rəha Atam, məto ilat rafin kəmotimis.

E nolən min neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuarisig in, məto-inu nat naka itəm Atam təmol, tatuwin o netəmim rafin, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmol tatuwin o netəmim rafin.

¹⁵ Məto nat naka itəm Uhgın təmos-ipa tol pisin agin e təfagə rat rəha Atam. Təfagə rat rəha suah kitiəh əm u, Atam, təmiuw-pa nimisən o netəmim tepət, kən inu in nat asol. Məto nat asol taprəkis, in nəwirən asol rəha Uhgın itəm in təməwte-in o netəmim tepət o nəfələn təfagə rat rəhalat, kən nat əh təmuwa e nəwirən rəha suah kitiəh əm u, İesu Kristo.

¹⁶ Ekən min məmə, nəwirən asol rəha Uhgın itəm in təməwte-in kəm netəmim, in tol pisin agin e noa təfagə rat rəha suah kitiəh əm əh. Suah u təmol təfagə rat kitiəh əm, kən Uhgın təmakil muəh mələhəu nəghatən lan məmə otos nalpinən. Kən uarisig, nian netəmim tepət kəmotol təfagə rat tepət, məto Uhgın təmos-ipa nat təwir kəm kitat, kən təmol məmə kitat kotəuatip e niganəmtin.

¹⁷ Nıpahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitiəh əm, Atam, təmol nimisən tatəramərə e netəmim rafin, kən inu nat asol. Məto nat asol kit min itəm taprəkis məmə, nat itəm suah kitiəh əm, İesu Kristo, təmol. Netəmim rafin itəm koatos nəwirən rəha Uhgın itəm in təməwte-in əpnəpin əm kəm ilat, kən motəhatətə məmə Uhgın tatol ilat kotəuatip e niganəmtin, ilat okotos nəmegəhən lilin. Kən ilat Kristo, okotəramərə.

¹⁸ Əwəh, Atam təmol təfagə rat kit mol məmə, Uhgın təmakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin məmə okotəkəike motos nalpınən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm, Kristo təmol nat ətuatip kit, mol suatip məmə netəmim kotitun motuwa motəuatip e niğanəmti Uhgın. Kən nətuatipən əh, tatol məmə netəmim rafin kotitun nosan nəmegəhən lilin.

¹⁹ Netəmim tərət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh Atam təməht nəwia Uhgın. Məto netəmim tərət okotuwa motəuatip e niğanəmti Uhgın məto-inu suah kit min, Kristo, təmol nəwia Uhgın.

²⁰ Uhgın təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin, kən məmə netəmim okotitun nolən rat min rəhalat. Məto nian təfagə rat təmuwa mol iahgin, nəwirən itəm Uhgın təmawte-in əpnəpən əm təmuwa iahgin təhmin min maprəkis,

²¹ məmə nəwirən otol win e təfagə rat min. Təfagə rat təmatərəmə e netəmim rafin matiuw-pa nimisən elat. Məto roiu nəwirən itəm Uhgın tətawte-in kəm kitat otərəmə, kən nəwirən əh otol məmə netəmim okotəuatip e niğanəmti Uhgın, kən motos nəmegəhən lilin e İesu Kristo rəhatat İərəmə.

6

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

¹ ?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, təwir məmə koatakəike əm o nolən təfagə rat, məmə nəwirən rəha Uhgın otəwia mol iahgin təhmin.

² !Kəp, təsəuatipən! Nian təfagə rat tətalkut məmə otiuw-pən kitat tərət ikin, kən nikitat təikə məht məmə, təhmen əm məmə kəmotimis rəkis lan, kən okol kəsotolən nəwian roiu.

³ Nəkotitun o kəp məmə, kəmol bəptais etat, kən bəptais əh tatəgətun məmə kitat kəmotuwa kitəh kitat Kristo. Kən nian Kristo təmimis, təhmen əm məmə kitat kotimis kitat min, u nipətən təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə rat, in təmimis.

⁴ Tol nəhlan, nian kəmol bəptais etat, in təhmen məmə kəmotimis, kən kitənəm itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan məmə kitat okotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən wi, təhmen əm məmə Uhgın Tata təmosmegəh Kristo e nimisən, e nəsanənən asol rəhan.

⁵ Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitəh kitat min e nimisən rəhan, kən okotuwa min kitəh kitat min e nolən itəm Uhgın təmosmegəh in lan e nimisən.

⁶ Kitat kotitun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nig kəməluau, kəməht-ipən ilat nolən oas min rəhatat məmə, otərəkin nolən oas rəhatat itəm tolkeike pik təfagə rat. Kən təmol məmə təfagə rat otəsərəmə minən etat,

⁷ məto-inu etəmim itəm təmimis, təsatig ahginən nəsanənən rəha təfagə rat.

⁸ Məto-inu kəmotimis kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahətə məmə okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm təpanuwa.

⁹ Kotahətə nəhlan məto-inu kotitun məmə Uhgın təmosmegəh Kristo e nimisən, kən tol nəhlan okol təsəlis minən. Nimisən təsərəmə minən lan.

¹⁰ In təmimis mau kitəh əm, kən e nimisən rəhan, təmos-irəkis nəsanənən rafin rəha təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in tatəmegəh məmə otələs-ipər nərgi Uhgın.

¹¹ Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nəmotimis e təfagə rat, təfagə rat rəhan nəsanənən tikə o niuw-pənən itəmat.

Mæto e næmegəhən rəhatəmat əh-roiu, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nakotəmegəh e Uhgın məmə onəkotiləs-ipər nərgin e Kristo Iesu.

¹² Tol nəhlan, sotegəhan-inən məmə təfagə rat tərəmərə e nipətəmat itəm otəpanimis nian kit. Sotegəhan-inən məmə nəkoatol nəwia nətəligən rat rəha nipətəmat.

¹³ Kən sotegəhan-in minən nolən nipətəmat min məmə nəkoatol təfagə rat lan. Mæto otegəhan-in-pən næmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgın, mæto-inu itəmat netəmim itəm Uhgın təməmki-rəkis itəmat e nimisən məmki-pən itəmat e næmegəhən. Kən otegəhan-in nolən nipətəmat min məmə okotol nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgın.

¹⁴ Tol nəhlan mæto-inu, təfagə rat otəsərəməərən etəmat mæto-inu roiu, nəsotətig əhginən Lou itəm təsəsitəuən etəmat məmə nəsotolən təfagə rat. Mæto nakoatətig əhgin nəwiran itəm Uhgın tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwiran əh, in otəsitə etəmat məmə nəsotolən təfagə rat.

Slef min rəha nolən ətuatip

¹⁵ ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə rat mæto-inu, Lou təsərəməərən etat, mæto nəwiran rəha Uhgın itəm tətawte-in kəm kitat tətərəməərə etat. !Kəp, təsətuatipən!

¹⁶ Nəkotitun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat kəm suah kit məmə nəkoatol nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un noatol nəwian. Suatip kəiu o nətəu-pənən. E suatip kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən suatip u tatuwin o nimisən. Kən e suatip kit min, nakotuwa slef rəha nolən nəwia Uhgın, kən suatip u tatuwin o nətuatipən e niganəmti Uhgın.

¹⁷ Kitat koatənwiji Uhgın məmə nat əpnəpən əupən nəmoatol slef rəha təfagə rat, mæto uarisig, e nikitəmat rafin nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun itəmat lan.

¹⁸ Uhgın təmikis itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tikə o nərərəməərən etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgın.

¹⁹ İatəghat e nətəligən min itəm netəmim kotitun, inu slef ne etəm-iasol, mæto-inu nətəligən rəhatəmat təsəhmenən o nitunən natimnat rəha Uhgın. Əupən ikən, nəmotegəhan-in noli-noli nipətəmat məmə ilat slef rəha nolən min itəm tol naulisən əm, ne slef rəha nəratən itəm tatər tepət. Mæto roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən min itəm kotətuatip, kən nakotuwa netəmim itəm Uhgın təmələhəu kalin məmə rəhan min.

²⁰ Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətətuatip e niganəmti Uhgın təsərəməərən etəmat.

²¹ ?Noan nəwiran naka nəmos e næmegəhən rəhatəmat o nolən tərət min itəm noataulis ron əh-roiu? !Noan nolən rat min əh, in nimisən əm!

²² Mæto roiu, Uhgın təmikis itəmat e təfagə rat, kən nakotuwa slef min rəhan, kən noan nəwiran itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgın e nikitəmat rafin. Kən nakoatos næmegəhən lilin.

²³ Tol nəhlan mæto-inu nətəuən rəha təfagə rat in nimisən, mæto nat itəm Uhgın tatos-ipa in næmegəhən lilin e Kristo Iesu rəhatat İərəməərə.

7

Lou təsərəməərən e kitat

¹ Piak min ne winik min. Itamat nakotitun nolən rəha lou. Lou min koatəramərə e netəmim nian ilat koatəmegəh əm.

² Tahmen e nat u. Okamə pətan kit itəm təmol marit, lou tatən məmə in rəhan əm əh iərman nian in tatəmegəh. Məto okamə iərman əh timis, kən lou rəha marit təsaskəlīm minən pətan əh, kən in titun nətəu-pənən suah pişin kit.

³ Məto okamə in tatəu-pən iərman pişin kit nian rəhan iərman tatəmegəh əh, katən məmə in tategoafəl rəhan iərman. Məto okamə rəhan iərman təmimis, lou əh rəha marit təsaskəlīm minən pətan əh, kən nat əpnəpin tatəu-pən iərman pişin, in təsegoafələn rəhan iərman.

⁴ Piak min ne winik min. E nolən ahmen-ahmen əm, məto-inu ninotol kitiaş itamat Kristo, tahmen əm məmə itamat nəmotimis itamat min e nig kəluuu. Kən nian nəmotimis, Lou rəha Moses təsaskəlīm minən itamat u-roiu. Uhgın təkikis itamat o nətəu-pənən ətuatip natimnat rafin agin e Lou məmə Uhgın otosmegəh itamat. Kən itamat nakotahmen-pən əm e pətan kit itəm rəhan iərman in təmimis, kən roiu in təsələn marit, kən in titun nətəu-pənən suah pişin. Rəhatəmat iərman aupən, in Lou. Məto roiu, itamat nakotəu-pən suah pişin u Kristo, itəm Uhgın təmosmegəh e nimisən. Kən nakotəu-pən in məmə nakoatəe noan wir, itəm in nolən təwir min itəm koatisiai-in Uhgın.

⁵ Nian nətəligən rat rəha etəmim* tatəramərə e kitat, nətəligən rat min rəhatat koatiuw-pən kitat məmə okotol nolən rat min e nipətətat. Kən nian Lou tatən məmə okəsotolən nolən rat min əh, tol məmə nikitat tatəht pik nolən rat min, kən koatolkeike moatol təhmin nolən rat min. Tol nəhlan, kəmotol təfagə rat tēpət. Kən noa təfagə rat min əh, in nimisən əm.

⁶ Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses məmə okotos nəmegəhən lilin, məto-inu tahmen əm məmə kitat kəmotimis e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsəramərəən e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha Uhgın, məto kəsotəu-pənən suatip oas o nətəu-pənən Lou itəm kəmətə, məto koatəu-pən suatip wi rəha Narmın Rəha Uhgın.

Lou tatol məmə netəmim kotal təfagə rat

⁷ ?Kən kitat okotəhrən? Okamə naka suah kit otən məmə, “Lou in nat tərət məto-inu tatol məmə kitat koatol təfagə rat.” !Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun əm məmə təfagə rat tahro nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okamə Lou in təməsənən məmə esolən nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pişin, kən okol esitunən nolən əh məmə təhrol nulan.†

⁸ Məto təfagə rat təmaskəlīm nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmol məmə nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pişin təmuwa tēpət e nikik. Məto okamə Lou tēpikə, kən təfagə rat rəhan nəsanənən tēpikə nəhlan, tahmen məmə təmimis.

⁹ Aupən ikin, nian eməruru əh Lou, nikik təsəhtən təfagə rat rəhak, emətətig wir əm. Məto uarisig emitun məmə Lou əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh min məskasik, kən enitun məmə ekəike mimis o təfagə rat rəhak.

¹⁰ Kən eməplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa məmə otol etəmim təmegəh, məto nipəhrienən tēmiuw-pa əm nimisən.

7:4: Rom 6:2,11   * **7:5:** Netəmim rafin koatol təfagə rat məto-inu nətəligən rat rəha etəmim tətətig e kitat rafin. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tikə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wir. Uhgın əm titun nos-ipa nətəligən wi kəm kitat.   **7:6:** Rom 8:2; 6:4   † **7:7:** E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatan “io,” məto nipəti nəghatən u məmə in tatəghat-in netəmim rafin.   **7:7:** Eks 20:17; Düt 5:21   **7:10:** Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5

¹¹ Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmeiua-in io. Nīkik təməht məmə okəmā emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos nəmegəhən lilin. Məto enəruru nolən, kən e nəghatən rəha Lou, ekəike mimis o təfagə rat min rəhak.

¹² Məto Lou tasim təmisi-pən e Uhgīn, kən nəghatən min rəha Lou kəmotisi-pən e Uhgīn motasim, motətuatip, motəwir motasitu e netəmin.

¹³ Kən okəmā naka suah kit otən məmə, “Lou in nat təwir, məto təmol məmə ekimis.” !Məto kəp, təsətuatipən! Nian emitun nəghatən rəha Lou itəm in təwir, nīkik təmuwin o nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nimisən. Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə ekimis. Təmol nəhlan məmə ekitun məmə nolən rat min rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən nian eməplan nəghatən rəha Lou, enitun məmə təfagə rat in nat tərət agin-əh.

¹⁴ Kitat kotitun məmə Lou təmisi-pən e Uhgīn. Məto io, io etəmin əm. Kən kol-salim-in io məmə io slef kit, kən təfagə rat in rəhak etəm-iasol.

¹⁵ Esitunən natimnat itəm iakaton, məto-inu nat wir min itəm iakolkeike məmə ekol, esolən, məto iatol əm naka itəm iatətəhau.

¹⁶ Ekītun wir məmə təfagə rat rəhak in nat tərət nat əpnəpin esolkeikeən məmə ekol. Kən nian ekəto tərət e nīkik o təfagə rat u, in nəmtətīn kit məmə Lou tatol rəhan wək, kən Lou in nat wir kit.

¹⁷ Tol nəhlan, sənəmā io itəm iatol təfagə rat min, məto nolən rəha təfagə rat itəm tətətig e rəhak nətəligən nian rafin, tatol məmə ekol nolən rat min.

¹⁸ Ekītun məmə nətəligən rat rəhak otəsegəhan-inən məmə ekol nat wir kit. Ekītun in nīpahrienən məto-inu iakolkeike məmə ekol nat itəm təwir, məto okol esolən.

¹⁹ Nat naka iatol sənəmā in nat wir itəm iakolkeike məmə ekol, məto iatol əm təfagə rat itəm esolkeikeən məmə ekol.

²⁰ Kən okəmā ekol nat naka itəm esolkeikeən məmə ekol, sənəmā io pahrien u iatol, məto in təfagə rat itəm tətətig lak tatol.

²¹ Tol nəhlan, iatəplan məmə nolən kit tatol wək e nəmegəhən rəhak nian rafin. Nolən əh tol nəhlan məmə, nian iakolkeike məmə ekol nat wir, məto təfagə rat huə iuəhkīr ron io tatiuw-pən io e təfagə rat.

²² E nīkik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgīn,

²³ məto iatəplan min lou kit min itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak itəm tətəluagin ilau rəhak nitunən, məlis io, matol məmə io slef rəha təfagə rat itəm tatol wək e rəhak nəmegəhən.

²⁴ !Kəsi, iatəto tərət pīk agin! ?Karmə pah otīlās-irəkis io e nīpətīk u itəm tatuwīn o nimisən?

²⁵ !Pəs kotənwiwi Uhgīn. Iesu Kristo rəhatat Iərəməərə in otol!

Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan məmə, io slef rəha Lou rəha Uhgīn e rəhak nətəligən wi, məto e nətəligən rat rəhak, io slef rəha lou rəha təfagə rat.

8

Nolən rəha nətəu-pənən Narmin Rəha Uhgīn

¹ Kən nəukəti nəghatən rafin min əh tol min-nulan, məmə Uhgīn tatən məmə kitat kotətuatip e nīganəmtīn məto-inu kotahatətə e nat itəm Kristo təmol otat. Kən tol nəhlan, Uhgīn kol təsuəhən, kən məsələhəuan nəghatən məsolən nalpinən kit rəha netəm min u kəmotuwa kitīəh ilat Kristo Iesu,

² mæto-inu năsanănăŋ răha Narmîn, itəm tatos-îpa nămegăhăŋ wi kăm kitat e Kristo Iesu, in tĂmikiŋ kitat e năsanănăŋ răha tăfagă rat ne nĭmĭsăŋ.

³ Lou tăruru nĭkĭsăŋ năhlan kitat, mol kitat kotatuatĭp e nĭganămtĭ Uhgĭn mæto-inu, nătĂligăŋ rat răha etămĭm tatol win e nolăŋ itəm Lou tolkeike. !Mæto nat itəm Lou tăruru nolăŋ, Uhgĭn tĂmol! Inu, tĂmahl-îpa Nătĭn ũtuatĭp kăŋ tĂmuwa etămĭm mahmen e kitat. Kăŋ Uhgĭn tĂmakil muăh mĂlĂhău nĂghatĂŋ mol nalpĭnăŋ o tăfagă rat itəm kitat netămĭm rafĭn koatol. In tĂmol năhlan nĭan tĂmol Netĭn tĂmuwa sakrifais o tăfagă rat mĭn rafĭn rĂhatat.

⁴ Uhgĭn tĂmol năhlan mĂmă, nĂghatĂŋ ũtuatĭp mĭn răha Lou okotuwa motol nĭpahriĂnăŋ e nămegăhăŋ rĂhatat itəm kĂsotĂtĂu-pĂnĂŋ suatĭp răha nătĂligăŋ rat răha etămĭm, mæto koatĂtĂu-pĂn suatĭp itəm Narmĭn Răha Uhgĭn tatĂgĂtĂŋ kĂm kitat.

⁵ Netămĭm itəm koatĂtĂu-pĂn nătĂligăŋ rat răha etămĭm, nătĂligăŋ rĂhalat tatuwĭn Ăm o nat itəm nătĂligăŋ rat rĂhalat tolkeike. Mæto netămĭm itəm koatĂtĂu-pĂn nolăŋ itəm Narmĭn Răha Uhgĭn tolkeike, nătĂligăŋ rĂhalat tatuwĭn Ăm o nat itəm Narmĭn Răha Uhgĭn tolkeike.

⁶ OkĂmă nătĂligăŋ rat răha etămĭm in tatĂrĂmĂrĂ lan, kăŋ suah Ăh tatĂtĂu-pĂn Ăm suatĭp răha nĭmĭsăŋ. Mæto okĂmă Narmĭn Răha Uhgĭn tatĂrĂmĂrĂ e rĂhan nătĂligăŋ, kăŋ suah Ăh tatĂtĂu-pĂn suatĭp răha nămegăhăŋ ne nĂmĂlinuĂŋ.

⁷ Tol năhlan mæto-inu, nătĂligăŋ rat răha etămĭm, tatol tikĭmĭr ilau Uhgĭn, mæto-inu tĂsĂtĂu-pĂnĂŋ lou mĭn răha Uhgĭn, kăŋ in tăruru agĭn nĂtĂu-pĂnĂŋ.

⁸ Netămĭm itəm koatĂtĂu-pĂn nătĂligăŋ rat răha etămĭm, okol kĂsotolĂn nĭki Uhgĭn tagĭen.

⁹ Mæto itĂmat nĂsotĂtĂu-pĂnĂŋ nătĂligăŋ rat răha etămĭm. OkĂmă in nĭpahriĂnăŋ mĂmă Narmĭn Răha Uhgĭn tĂtatĭg etĂmat, kăŋ noatĂtĂu-pĂn nolăŋ itəm Narmĭn Răha Uhgĭn tolkeike. Etămĭm itəm Narmĭn Răha Kristo tĂsatĭgĂŋ lan, in sĂnĂmă etămĭm răha Kristo.

¹⁰ Mæto Kristo tĂtatĭg etĂmat. Kăŋ nat Ăpnapĭn nĭpĂtĭtĂmat otĂkĂike mĭmĭs o tăfagă rat, mæto narmĭtĂmat tatĂmegăh mæto-inu itĂmat nĂkotĂtuatĭp e nĭganămtĭ Uhgĭn.

¹¹ Narmĭn Răha Uhgĭn tĂtatĭg etĂmat, inu Narmĭn Răha Uhgĭn u itĂm tĂmol Kristo Iesu tĂmegăh mĭn e nĭmĭsăŋ. NĭpahriĂnăŋ, nĭpĂtĭtĂmat otĭmĭs nĭan kit. Mæto e Narmĭn RĂhan, Uhgĭn otos-îpĂŋ mĭn nămegăhăŋ e nĭpĂtĭtĂmat.

¹² Piak mĭn ne wĭnik mĭn. O natĭmnat mĭn Ăh, kitat kotĂkĂike katĭg kĂtĂu-pĂn nat itĂm Uhgĭn tolkeike, mæto kĂsotatĭgĂŋ kĂtĂu-pĂn nat itĂm nătĂligăŋ rat răha etămĭm tolkeike mĂmă otol,

¹³ mæto-inu okĂmă nĂkotatĭg motĂtĂu-pĂn nat itĂm nătĂligăŋ rat răha etămĭm tolkeike, nĂkotĂkĂike motĭmĭs. Mæto okĂmă e Narmĭn Răha Uhgĭn nakotĂhamnu nolăŋ răha etămĭm, kăŋ onĂkotĂmegăh,

¹⁴ mæto-inu netămĭm rafĭn itĂm Narmĭn Răha Uhgĭn tatit ilat, ilat nenĂtĭ Uhgĭn mĭn.

¹⁵ ItĂmat nĂkotitĂŋ mĂmă inu in nĭpahriĂnăŋ mæto-inu, Uhgĭn tĂmos-îpĭnă Narmĭn RĂhan kĂm itĂmat, kăŋ Narmĭn tĂsolĂŋ itĂmat nĂkoatĂgĭn mĭn Uhgĭn, tĂhmen e slĂf kit tatĂgĭn rĂhan etĂm-ĭasol. KĂp, mæto Narmĭn RĂhan tĂmol mĂmă Uhgĭn tĂmĂhl itĂmat. Kăŋ Narmĭn tatol mĂmă kitat kotĭtĂŋ nĂnĂŋ kĂm Uhgĭn mĂmă, “!Ik rĂhatĭmat tata!”

¹⁶ Kăŋ Narmĭn atĭp Răha Uhgĭn tatĂŋ kĂm narmĭtat mĂmă kitat nenĂtĭ Uhgĭn mĭn.

¹⁷ Kən mətəo-inu kitat nenətin min, kitat okotos natimnat wir min itəm Uhgın təmələhəu kalın məmə rəhatat. Kən kitat Kristo okotos natimnat min əh. Kitat kotitun məmə inu nıpahrienən mətəo-inu kitat koatətə nahməən kitat min, kən kotitun məmə Uhgın otos-ıpən nisaiien kəm kitat tahmen e itəm otol e Kristo.

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgın itəm tatuwa

¹⁸ Ekıtın məmə nahməən itəm kotatig lan u-roiu, okotəplan məmə ilat nat ənpərin əm nian Uhgın otol-arəp nepətən əhag-əhag rəhan e nəmegəhən rəhafat.

¹⁹ Nıpahrienən, natimnat rafın itəm Uhgın təmöl, inu nəptən ne natimnat itəm koatəwiə lan, ne neai, ne nat megəh min, ilat koatəsağın motolkeike pik məmə okotəplan nian itəm Uhgın otol-arəp məmə nenətin min u pah min.

²⁰ Koatasıpən nəhlan mətəo-inu Uhgın təmöl məmə natimnat rafın itəm in təmöl, ilat koatətatig e nelmi nəratən, mətəruru nolən wək wir min itəm rəhalat əupən ikin. İlat kəsotolkeikeən nəhlan, mətəo in Uhgın itəm təmöl nəhlan elat. Kən in təmölkeike məmə ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəligən əskasik lan,

²¹ məmə in otikis ilat e nəmnəmıtən ne nımısən itəm ilat kotatig pahrien lan. Kən in otikis ilat nəhlan məmə in titun nos-ıpənən nepətən əhag-əhag kitiəh əm kəm ilat itəm otos-ıpən kəm nenətin min.

²² Kitat kotitun məmə əupən ağın mətəorus-pa əh-roiu, natimnat rafın itəm Uhgın təmöl, koatekimis tahmen e pətan kit itəm tatətə nahməən məmə otıləs nətin.

²³ Kən sənəmə natimnat min əm itəm Uhgın təmöl, ilat koatekimis nəhlan. Mətəo kitat min koatekimis nəhlan, nat ənpərin məmə Uhgın təmos-ıpa rəkis nat wir kəm kitat, u Narmın Rəhan. Kən Narmın in məsin rəha natimnat wir ağın min itəm Uhgın otəpanos-ıpa nian kit. Kən roiu koatəsağın e nian ətuatıp məmə Uhgın oteğəhan-in rafın kəm kitat natimnat itəm təməhl kitat ron. Kən in otikis nıpətıtat itəm toas, mos-ıpa in wi.

²⁴ Təmətuoun e nian Uhgın təmosmegəh kitat, kitat koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən o natimnat min əh. ?Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in təmatəsağın, in otəsağın min o naka?

²⁵ Mətəo koatələhəu-pən rəhatat nətəligən e nat kit itəm kəsotəplanən əh, kən motol rəhatat nətəligən təfəməh moatəsağın moatətül əskasik.

²⁶ Kən tahmen məmə nolən əh tətəsitə etat,* Narmın Rəha Uhgın tətəsitə etat e rəhatat nəpəuən. Kitat kotəruru məmə naka koatəkəike kəfak ron, mətəo Narmın əm Rəha Uhgın tatən rəhatat lan nian kitat koatekimis e nolən kit itəm nəğhatən tikə lan.

²⁷ Kən Uhgın itəm in titun niki netəmim, in titun naka Narmın Rəhan tatən, mətəo-inu Narmın Rəhan tətəfak o iəfak min tətəu-pən nətəligən rəha Uhgın.

Nalpəkauən rəha Uhgın

²⁸ Kitat kotitun məmə, Uhgın tatol məmə natimnat rafın itəm koatuwa, inəh nat wir min ne nat rat min, ilat rafın koatuwa o nasituən etat itəm kotolkeike Uhgın, inu kitat netəm itəm in təmaun-in kitat e nalpəkəuən rəhan.

²⁹ Tol nəhlan mətəo-inu, əupən əupən ağın, Uhgın tinitun rəkis məmə kitat okotəhatətə lan. Kən e nian əh, in təmən məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e Nətin məmə netəmim tətət okotuwa pian min ne winin min, kən in təmaupən maiir, kən in ilis e kitat rafın.

³⁰ Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan, in təmaun-in kitat. Kən kitat u itəm təmaun-in, in təmöl kitat kotətəuatıp e nıgənəmtin. Kən

8:17: Kal 4:5-7; Nol Əpən 21:7   **8:20:** Jen 3:17-19   **8:23:** 2 Kor 5:2-4   * **8:26:** "nolən əh" tatəğhat-in nolən rəha nələhəu-pən rəhatat nətəligən əskasik e natimnat wir itəm otəpanuwa.   **8:27:** Sam 139:1   **8:28:** Efes 1:11   **8:29:** Kol 1:18; Hip 1:6

kitat u itəm təmöl kitat kotətuatip, in otıləs-ipər mos-ipən nisialıen ne nepətən əhag-əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikeən asol rəha Uhgın

³¹?Okotən mın naka e natımmnat mın əh? Uhgın in kitat mın, matol natımmnat rafın məmə ilat natımmnat wir mın e nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnəpın əm okəmə pah tatol tıkimır kəm kitat.

³²In təməsəgınen o Nətin ətuatıp məmə otımıs o kitat rafın, məto in təmegəhan-in əm. Kən okəmə in təmos-ıpa Nətin kəm kitat, kən in otawte-in natımmnat rafın kəm kitat.

³³?Pah tıtun nətu-pa mın nəghatən kit məmə kitat kəmotol tərət? Suah kit tıkə, məto-inu, in Uhgın itəm təmöl kitat kotətuatıp e nıganəmtın, kitat itəm in təmitəpun.

³⁴? Kən pah tıtun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike motos nalpınən? Suah kit tıkə, məto-inu Kristo İesu təmımıs o kitat, kən nat kit mın, Uhgın təmosmegəh in e nımısən. Kən roıu, in tatəpələh e nıkalı Uhgın matıp, ikın rəha nisialıen ne nəsanənən, matəfak kəm Uhgın o kitat.

³⁵?Naka tıtun nıləs-ırəkısən kitat o nolkeikeən rəha Kristo o kitat? ?Nəratən, o nıan iəkıs mın, o nəratən itəm netəmım koatol kəm kitat, o nəumıs, o rəhatat nautə tıkə, o ikın tasılə ikın, o nəəp rəha nəluagınən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit tıkə!

³⁶Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Uhgın. Nıan rafın, netəmım koatolkeike məmə okotohamnu itimat o nərgəm.

İtımək ekotahmen e sipsip mın itəm okohamnu ilat.”

³⁷Nıpahrıenən, e natımmnat mın əh rafın, Kristo itəm tolkeike kitat, tatol məmə kitat koatol wın agın.

³⁸Kən ekıtun məmə nat kit tıkə agın tıtun nıləs-ırəkısən kitat o nolkeikeən rəha Uhgın, inu nımısən, o nəmegəhən, o nagelo mın, o iərmıs mın, o natımmnat itəm tatuwa əh-roıu, o natımmnat itəm otəpanuwa, o nəsanənən mın rafın,

³⁹o natımmnat əpəh ilıs, o natımmnat ləhau agın, o nat kit e natımmnat rafın itəm Uhgın təmöl, okol ilat rafın kəsotıləs-ırəkısən kitat o nolkeikeən rəha Uhgın itəm koatos o İərmərə rəhatat Kristo İesu.

9

Pol təmölkeike pik məmə netəm İsrəl okotahatətə e Kristo

¹Kən roıu iakolkeike məmə ekəghat-in rəhak mın netəmım u noanol mın rəha İsrəl, məmə kəmotapəs Kristo. İatən nıpahrıenən məto-inu itımlau Kristo kıtıəh əm, eseıuəən. Rəhak nətəlıgən ne Nərmın Rəha Uhgın katıuən məmə nat u İatən in nıpahrıenən.

²Nıkık təmıtəgıt kən mətahmə pik olat nıan rafın.

³Okəmə io ekıtun nosən nalpınən ne neməha rəha Uhgın, kən inu otasıtıu o natımək mın məmə okotahatətə e Kristo, kən nıkık təpagıen əm. Nıpahrıenən, nıkık təpagıen okəmə Uhgın otıləs-ırəkıs io e Kristo itəm iakolkeike pik, okəmə in otasıtıu natımək mın məmə okotahatətə lan. Ekən nəghatən u, “natımək mın,” məto-inu e nıpətin, ilat noanol rəha İsrəl.

4 Ilat noanol ræha Isrel, kæn natimnat wir min u ræhalat: Uhgîn tæmæhl ilat mæmæ nenætin min, kæn tæmol æp ræhan nepætæn æhag-æhag kæm ilat, kæn mos-ipæn min nænækisæn min ræha nasituæn,* kæn mos-ipæn min Lou kæm ilat, ne næfakan æpæh e Nimæ Ræha Uhgîn, ne nænækisæn min.

5 Kæn tîpilat min, ilat netæm-iasol min ræha Uhgîn aupæn, kæn e nîpætîn ikin, Kristo tæmisi-pæn e noanol ræhalat, kæn in Uhgîn itæm in ilis e natimnat rafîn, itæm okatænwiwi æm nulan katan namnun tikæ. Æwæh.

Suatip itæm Uhgîn tæmitæpun netæmim lan

6 Noanol ræha Isrel kæmæsotahatætæn e Kristo, mæto nolæn æh tæmæsolæn mæmæ Uhgîn tateiuæ e ræhan nænækisæn, mæto-inu sænæmæ ilat rafîn itæm kæmotisi-pæn e noanol ræha Isrel, ilat netæm Isrel pahrien.

7 Kæn e nolæn æh inæh, ilat itæm kæmotisi-pæn e Epraham, ilat sænæmæ netæm pahrien ræha Epraham. Mæto Uhgîn tæmæn kæm Epraham mæmæ, “Noanol ætuatip ræham otisi-pæn e nita ræha Aisak.”

8 Nîpætîn nat u mæmæ, ilat u kæmotaiir e noanol ræha Epraham sænæmæ ilat rafîn nenæti Uhgîn min. Mæto nenæti Uhgîn pahrien, ilat netæmim itæm kæmotaiir e nænækisæn ræha Uhgîn. Kæn ilat u noanol pahrien ræha Epraham.

9 Tol næhlan mæto-inu Uhgîn tæmæn-lækis kæm Epraham min-nulan, “E nian ætuatip, oekitæg-pa, kæn Sera tinilæs rækis nætin kit iærman.”

10 Mæto næghatæn tæsolæn namnun ikin-u. Næti Sera u Aisak tæmit Repeka, kæn in tæmilæs mil mil kæiu. Ræhalau tata kitæh æm, pipi rat ræha noanol min ræha Isrel u Aisak.

11 Mæto nian mil mil u kæmasuaiiræn æh, kæn mæsiolæn æh nat kit itæm tæwir o tærat, Uhgîn tæmæn-ipæn næghatæn kit kæm Repeka. Kæn næghatæn u tatægætun wir mæmæ Uhgîn titæpun netæmim tætu-pæn æm ræhan nætægæn,

12 mæto sænæmæ mæmæ kitat kæmotol nat wir kit or nat tærat kit. Uhgîn tæmæn kæm Repeka mæmæ, “Nita ræha nætim asol lan, ilat okotol wæk æm kæm ræha in ækæku lân.”

13 Kæn inu tatætu-pæn æm næghatæn e Naoa Ræha Uhgîn itæm tatæn mæmæ, “Emolkeike Jekop, mæto emetæhau Esao.”

14?Okotæhræn æh-roiu? ?Okotæn mæmæ nolæn ræha Uhgîn tæsatuatipæn? !Kæp! Kotitun mæmæ in tatol tætuatip

15 mæto-inu Uhgîn tæmæn kæm Moses mæmæ,

“Oekasakitun netæmim itæm ekitæpun ilat, kæn ekol nolæn tæwir kæm netæmim itæm ekitæpun ilat.”

16 Kæn tol næhlan, kitat kæsotosæn nænækisæn ræha Uhgîn o nat kit itæm koatol, tahmen mæmæ koatolkeike pik in, o mæto-inu kitat koatol wæk ron, kæp. Koatos æm e nasakitunæn ræha Uhgîn.

17 E Naoa Ræha Uhgîn, in tatæn kæm Fero, kig ræha Ijip mæmæ, “Emilæs-ipær ik o nat kitæh æm u mæmæ netæmim okotæplan ræha næsanæn e næmegæhæn ræham, mæmæ netæmim okotæn-iaræp nærgæk e nætueintæn rafîn.”

18 Kæn nîpæti nat u mæmæ, Uhgîn tætasakitun netæmim neen mæto-inu in atip tolkeike mæmæ otol mihin. Kæn in tatol netæmim neen mæmæ ilat kotapæs nætoæn ræhan næghatæn mæto-inu in atip tolkeike mæmæ otol mihin.

9:4: Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 * 9:4: Nænækisæn ræha nasituæn neen tol min-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wi) Jer 31:31-34 9:7: Jen 21:12 9:8: Kal 4:23 9:9: Jen 18:14 9:12: Jen 25:23 9:13: Mal 1:2-3 9:15: Eks 33:19 9:16: Efes 2:8 9:17: Eks 9:16

19 Kəm-naka itəmat kit otətapəh ron io məmə, “Okəmə Uhgın tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kən ilat okotəkəike motol nəhlan. ?Kən tahro Uhgın tatən məmə ilat kəmotol təfagə rat?”

20 Məto ekuhalpın nəghatən u məmə, ik etəmim əm. Tahro natuhalpın əsanən nəghatən rəha Uhgın. Nikitəmat təht-tu. Nuwigi nat kəmol e noantənimtə, kol təsənən kəm etəm təmol məmə, “?Nəmahro mol io məmə ekol nulan?”

21 Etəmim itəm tatol natimnat e noantənimtə, in titun nosən noantənimtə kit mol nuwigi nat lan kəiu, kit itəm təwir rəha nolən lafet, kən kit min rəha wək əpnəpın əm.

22 Kən Uhgın titun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm e netəmim. Okəmə in tolkeike, in titun nolən ilat məmə otərəkin ilat. In tolkeike məmə otol-arəp məmə neməha tatol o təfagə rat, kən in otol nalpınən asol kəm netəmim itəm koatol təfagə rat. Məto nat əpnəpın in tatol nəhlan, rəhan nətəligən kaifəməh məsol uəhələn nalpınən kəm ilat itəm koatol məmə nikin otahmə.

23 Rəhan nətəligən kaifəməh nəhlan məmə in otol-arəp nəwirən asol rəhan kəm netəm min u itəm in tolkeike məmə otasəkitun ilat. In təmol əpen-əpenə ilat əpən əpən əgin məmə ilat okotətig e nəwirən rəha Uhgın əpəh e nego e neai.

24 Inu kitat rafın itəm in təmıtəpun, kən sənəmə noanol əm rəha Isrel, məto Iaihlua min.

25 Tahmen əm e naka u Uhgın təmən e Naoa u rəha Hosea məmə, “Netəm min əh itəm sənəmə rəhak netəmim, ekaun-in ilat məmə, ‘rəhak min netəmim.’ Kən netəmim itəm eməsolkeikəən ilat əpən, ekaun-in ilat məmə, ‘netəmim itəm iakolkeike.’

26 Kən ikin-u ətuatip, itəm emən kəm ilat məmə, ‘Itəmat sənəmə rəhak min netəmim,’ netəmim okotaun-in ilat məmə, ‘Ilat nenəti Uhgın itəm tatəmegəh.’ ”

27 Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol min rəha Isrel e nian tatən-iarəp məmə, “Nat əpnəpın netəm Isrel kotepət tahmen e nıməkləkil əpəh itəhəi, məto Uhgın otosmegəh əm ilat noan məsin,

28 məto-inu İərəməərə in otol rafın uəhai əm rəhan nəghatən o nos-ipənən nalpınən kəm netəmim e nətueintən.”

29 Kən tahmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən əpən məmə, “Okəmə İərəməərə Əsanən Pik Agin in təsegəhan-inən itat məmə rəhatat nita məsin okotəmegəh, okol kitat kəpotuwa motahmen e netəmim rəha Sotom ne Komora itəm in təmərəkin əgin ilat.”

Netəm rəha Isrel kəməsotahətəən

30 ?Naka nıpəti nəghatən min u? Nıpətin tol min-nulan məmə, Iaihlua min itəm kəsotalkut əskasikən məmə okotətuatip e nıganəmıti Uhgın, Uhgın təmol ilat kotətuatip e nıganəmtin e nahatətəən rəhalat.

31 Məto netəm Isrel kəmotalkut pik e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə ilat kotətuatip e nıganəmıti Uhgın. Məto ilat kəsotətuatipən.

32 ?O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pik məmə okotətuatip e nıganəmıti Uhgın o nolən wir min rəhalat, məto kəsotətu-pən suatip rəha nahatətəən. Ilat koatoh pikən “Kəpiel Rəha Noh Pıkənən.”

33 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “!Otəplan-tu! Emələhəu kəpiel kit əpəh Saeon[†] məmə netəmim okotoh pikən, in kəpiel itəm otol ilat kotəme.

9:20: Aes 29:16; 45:9

9:21: Jer 18:6

9:25: Hos 2:23

9:26: Hos 1:10

9:28: Aes 10:22,23

9:29: Aes 1:9

9:32: Aes 8:14

† 9:33: ‘Saeon’ in nərgin kit min rəha Jerusalem.

Mæto etəmim itəm tətahatətə e Suah əh, okol in otəsaulisən nian tatətul e niganəmti Uhgın.”

10

¹ Piak min ne winik min. Iakolkeike pik məmə Uhgın otosmegəh netəm Isrel, kən nian rafin iatəfak ron.

² Io iatən-iarəp kəm itamat məmə ilat kotalkut pik o nolən natimnat itəm otol niki Uhgın tagien. Mæto nolən rəhalat tətisi-pənən e nitunən itəm tətuatip.

³ Okol ilat kəsotətəu-pənən suatip rəha Uhgın məmə ilat okotuwa kətuatip e niganəmtin, mətə-inu ilat kotəruru suatip rəhan, kən motalkut məmə okotətəu-pənən rəhalat atip suatip, suatip rəha nətəu-pənən Lou.

⁴ Kristo təmöl namnun e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə etəmim in tətuatip e niganəmti Uhgın. In təmöl namnun e suatip əh məmə netəmim rafin itəm koatahatətə lan, ilat rafin okotətuatip e niganəmti Uhgın.

Nəmegəhən itəm Uhgın tatos-ipa, in rəha netəmim rafin

⁵ Moses təmətə nəghatən kit e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgın. In təmən məmə, “Etəmim itəm tatol natimnat rafin agin-əh itəm Lou tatən, in otos nəmegəhən lilin.”

⁶ Mæto suatip rəha nahatətəən məmə suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgın in təpiə əm, tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “Əsənən məmə nakəkəike muwın əpəh e nego e neai,” məmə onakegəs-in Kristo mİLəs meiuai muwa məmə otasitu lam.

⁷ Kən tatən min məmə, “Əsənən məmə nakəkəike muwın əpəh ləhau e ikin rəha netəm kəmotimis ikin,” məmə nakiləs-iarəp Kristo mol təmegəh min e nimisən.

⁸ ?Mæto, tatən min naka? Tatən məmə, “Nəghatən Rəha Uhgın in iuəhkir əm ron ik. In əpəh e nohlim ne nikim.” Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən itəm ioatən-iarəp.

⁹ Tol nəhlan mətə-inu, okəmə nakən-iarəp e nohlim məmə Iesu in Iərəməərə, kən okəmə nakahatətə e nikim məmə Uhgın təmosmegəh in e nimisən, kən Uhgın otosmegəh ik.

¹⁰ Kən inu nıpahrienən nəhlan mətə-inu Uhgın tatol etəmim kit tatətuatip e niganəmtin nian suah əh tətahatətə lan pahrien e nikin. Kən Uhgın tatosmegəh etəmim kit nian in tatən-iarəp e nohlin məmə Iesu in Iərəməərə rəhan.

¹¹ Tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “Netəmim rafin itəm koatahatətə e suah əh, okol ilat okəsotaulisən nian okoatətul e niganəmti Uhgın.”

¹² Nəghatən əh in rəha netəmim rafin, nat əpnəpin okəmə ik noanol rəha Isrel, o İaihlua kit, mətə-inu Iərəməərə kitiaş əm u tətərəməərə mətawte-in rəhan nəwıran kəm netəmim rafin itəm koatəpəh ron.

¹³ Tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “Netəmim rafin itəm koataun-in nərği İərəməərə məmə otosmegəh ilat, in otosmegəh ilat.”

¹⁴ ?Mæto netəmim okotahro motaun-in İərəməərə o nosmegəhən ilat, okəmə kəsotahatətəən lan? ?Kən okotahro motahatətə lan okəmə kəsotətəən namnun lan kit? ?Kən okotahro motətəo namnusən okəmə suah kit təsən-iarəpən kəm ilat?

¹⁵ ?Kən netəmim okotahro kən-iarəp namnusən təwir okəmə Uhgın təsahlipənən ilat? Tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə, “!In nat wır agin nian suah kit tatuwa o nən-iarəpən namnusən təwir!”

¹⁶ Mæto sənəmæ netəm Isrel rafin itəm kəmotos e nīkilat namnusən təwir. Tahmen e nəghatən itəm Aesea təmæte məmæ, “Iərəmərə, netəmim təkəku əm kəmotən nīpahrienən e nəghatən rəhatimat.”

¹⁷ Kən tol nəhlan, nahatətəən tətisi-pən e nat itəm nakatəto, kən nat itəm nakatəto tətisi-pən e namnusən itəm katən e Kristo.

¹⁸ ?Mæto ekətapəh məmæ, ilat kəmotəto o kəp? Əwəh, kəmotəto. Naoa Rəha Uhgīn tatən məmæ, “Nəghatən təmuwīn e ikin mīn rafin e nətueintən, təmuwīn ikin mīn rafin agīn.”

¹⁹ ?Kən ekətapəh əm o nat kit mīn məmæ, netəm Isrel kəmotitun, o kəp? Əwəh, kəmotitun. Moses təmaupən mən məmæ, “Ekol itəmat nakotetət netəmim e kantri əpnəpīn əm itəm ekol təwir kəm ilat, kən ekol neməha tol itəmat məto-inu ekol təwir kəm kantri mīn itəm kotalməl.”*

²⁰ Kən uarisig Aesea təsəginən o nənən məmæ, “Netəmim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io; Netəmim itəm kəsotətapəh-inən io, emol-arəp atip io kəm ilat.”

²¹ Mæto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgīn e netəm Isrel məmæ, “E nian rafin, nian rafin, eməg-əfəməh-in nelmək məmæ ekasitu etəmat, itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin mənətaətəmat ron io.”

11

Uhgīn tətəsəkītun əh netəm Isrel

¹ Pəs ekətapəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ? In pahrien məmæ Uhgīn təməuhlin mentan o rəhan netəmim o kəp? !Kəp! Otəplan-tu io. In təməsəuhlinən mənətan kəm io u etəm Isrel, noanol rəha Epraham, nita rəha Benjamin.

² Aupən aupən agīn, Uhgīn təmitəpun noanol rəha Isrel məmæ in otolkeike ilat, kən ilat okotuwa rəhan mīn netəmim. Kən in təməsəuhlinən mənətan olat. Nəkotitun o kəp məmæ naka Naoa Rəha Uhgīn tatən e Elaija. In təmatətapəh əskasik o Uhgīn matən-iarəp nəratən itəm Isrel təmöl.

³ In təmə, “Iərəmərə, kəmotəhamnu rəham ien mīn motəhalkin-ohalkin rəham olta mīn. Kən io pīsīn əm ekətətig, kən moatalkut mīn məmæ okotəhamnu io.”

⁴ ?Mæto Uhgīn təmən-ipən naka kəm in? In təmən məmæ, “Iatəskəlīm netəmim sepen-taosan məmæ rəhak mīn, itəm kəsotəfəkən əh kəm uhgīn eiueiua u Paal”

⁵ Kən tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsīn əh-ikin itəm Uhgīn təmitəpun ilat e rəhan nəwīrən.

⁶ Kən okəmæ Uhgīn tətəsmegəh ilat e nəwīrən rəhan, kən təməsələn e natimnat təwir mīn itəm ilat koatol. Mæto okəmæ təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol natimnat wīr mīn, kən nəwīrən itəm Uhgīn tətawte-in kəm ilat, in tol pīsīn, kən sənəmæ nat kit itəm in tətawte-in kəm ilat, in nətəuən əm o rəhalat wək.

⁷ ? Kən təhro? Netəmim tətət rəha Isrel kəmotegəs-in pik suatip rəha nuwamən mətuatip e niganəmti Uhgīn, mæto kəməsotosən. Mæto ilat itəm Uhgīn təmitəpun, kəmotos. Mæto ilat rafin əh itəm kəməsotosən, Uhgīn təmöl ilat məmæ kotəpəs nətəən rəhan nəghatən.

⁸ Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgīn tatən məmæ,

10:16: Aes 53:1   **10:18:** Sam 19:4   **10:19:** Dut 32:21   * **10:19:** Nīpahrienən, netəm Isrel kəmotitun nəghatən rəha Uhgīn, mæto ilat kəməsotolkeikəən məmæ okotətəlig-in. Kən tol nəhlan, Uhgīn təməs-ipən nəghatən kitəh əm kəm Iaihlua mīn məmæ in otol netəm Isrel kotetət ilat ron.   **10:20:** Aes 65:1   **10:21:** Aes 65:2   **11:1:** 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5   **11:3:** 1 King 19:10   **11:4:** 1 King 19:18   **11:6:** Kal 3:18

“Kæn mætoarus-pa u-roiu, Uhgîn tæmol mæmæ nætelligæn ræhalat tætapîl ælu-ælu, kæn mol mæmæ niganæmtilat tæpis, kæn mol mæmæ matælgilat talu.”

⁹ Kæn Kig Tefit tæmæn mæmæ,

“Pæs ræhalat nagwænæn tepæt otuwa mahmen e noanikulu kit, itæm otahasin ilat, mol ilat kotæn mæmæ natimnat rafin tæwir æm.

Pæs ræhalat natimnat wir okotuwa kæpiel kit ræha noh pikænæn ne nalpînæn kæm ilat.

¹⁰ Pæs niganæmtilat tapinæp mæmæ kosotæplanæn nat,

Pæs noankawilat tæfaiu kitæh o nærætæn ræhalat namnun tikæ.”

Suatip ræha Uhgîn o nosmegæhæn Iaihlua min

¹¹ ? Kæn ekatapah min mæmæ, netæm Isrel kæmotoh pikæn motiet motorin mæmæ okul kæsotætul minæn? ! Kæp! O ræhalat næmkakæihæn, Uhgîn tæmol suatip o nosmegæhæn Iaihlua min mæmæ otol netæm Isrel kotetet netæm min æh, kæn motolkeike ræhan næwiræn.

¹² ! Tol næhlan, okæmæ Iaihlua min kæmotos næwiræn ræha Uhgîn mæto-inu netæm Isrel kæmotapæs nosmegæhæn ræha Uhgîn, kæn netæm Isrel rafin itæm Uhgîn tæmitæpun rækis, nian ilat okotahatætæ e Kristo, næwiræn ræha Uhgîn otuwa mepæt!

¹³ Roiu iatæghat kæm itæmat Iaihlua min. Mæto-inu io aposol ræhatæmat Iaihlua min, io iatænwiwi ræhak wæk

¹⁴ mæmæ, io ekol mæta natimak min netæm Isrel kotetæhak ron, kæn e nolæn æh Uhgîn otosmegæh neen.

¹⁵ Nian Uhgîn tæmæuhlin mæntaan o netæm Isrel, kæn in tæmæmik Iaihlua min kæmotuwa iohlin min. Mæto nian in otæmik netæm Isrel kotuwa min ron, inu in nat asol kit, tahmen e netæm kæmotimis kæmotæmegæh min.

¹⁶ Okæmæ netæmim kotælhæu kalin næwitai piret ræha nagwænæn wi mæmæ ræha Uhgîn, kæn piret apiæpiæ, in min ræha Uhgîn.* Kæn e næghatæn ræha nig, okæmæ næukætîn ræha Uhgîn, kæn nelmin min, ilat min ræha Uhgîn. Næghatæn u, nipætîn tæmæ okæmæ Epraham ne mipin min aupæn, ilat ræha Uhgîn, kæn noanol min ræhalat, ilat min ræha Uhgîn.

¹⁷ Mæto nelmi nig min neen ræha nasum-inæn, Uhgîn tæmatgæhl rækis, inu tahmen e netæmim neen ræha Isrel. Kæn itæmat Iaihlua min, nækotahmen e nelmi nig u olif ænnapin min e nikinat. Uhgîn tæmilpîn itæmat e næukæti nig mæmæ nakoatos næmelat, kæn roiu nakoatos næwiræn itæm Uhgîn tæmæn-iækis kæm Epraham ne nætîn min u in næukæti nig.†

¹⁸ Mæto itæmat Iaihlua min, næsotæghat ausitæn mæmæ Uhgîn tæmilpîn itæmat e nig itæm tæmatgæhl rækis ikin, u tahmen e netæm Isrel neen. Sotaluinæn mæmæ næukæti nig tætagwan itæmat, mæto sænæmæ itæmat nelmi nig nakotagwan næukæti nig.

¹⁹ Kæm-naka suah kit otæn mæmæ, “Uhgîn tæmatgæhl rækis nelmi nig min neen mæmæ otîlpîn io ekos næmelat.”

²⁰ In nipahrienæn, mæto tætatgæhl rækis ilat mæto-inu kæsotahatætæn e Uhgîn. Kæn itæmat nakoatæp-îpæn e næukæti nig e nahatætæn æm ræhatæmat. Tol næhlan, æsotausitæn ron, mæto itæmat nækotækæike motægin,

11:8: Dut 29:4; Aes 29:10   **11:10:** Sam 69:22,23   **11:11:** Wæk 13:46   * **11:16:** Næghatæn u ræha piret tæmisi-pæn e Oltestemæn. In tatæghat-in nian koatos nagwænæn wi e nasumæn. Netæmim koatol piret lan, kæn motaupæn katos-ipæn næwitai piret masin kæm Uhgîn. Kæn in tatægatun mæmæ piret tapiæpiæ, in min ræha Uhgîn, kæn ilat kotitun nunæn. Nam 15:19,20   † **11:17:** Næghatæn Kris ætuatip tatæn mæmæ, “Kæn roiu, nakoatos nahui nig wir ræha næukæti nig u olif.”   **11:17:** Efes 2:11-19

²¹ Mæto-inu Uhgîn tæmatgæhl rækis nelmi nig ætuatip neen næhlan, kæn okæmæ nækasotækæikeæn o nosæn nahatætææn æskasik lan, kæn in otatgæhl rækis itæmat.

²² Otætælig-in nolæn kæræn mil ræha Uhgîn kæn netæmim: in tatol tæwir kæn neen, kæn matælæhæu næghatæn æskasik kæn neen min. In tæmælæhæu næghatæn æskasik o netæmim itæm kæmotæht næwian, mæto in tatol tæwir kæn itæmat, okæmæ nækotækæike motahatætæ lan o ræhan næwiran. Mæto okæmæ nakotapæs nahatætææn lan, kæn in otatgæhl rækis min itæmat.

²³ Kæn okæmæ netæm Isrel kotitælig-pa min kahatætæ e Uhgîn, kæn in otilpin min ilat e næukætîn, mæto-inu tatos næsanænæn o nolæn næhlan.

²⁴ Kæn nipæti næghatæn u mæmæ, itæmat Iaihlua min, itæmat nækotahmen e nelmi nig u olif ærnapin æpæh e nikinat itæm Uhgîn tæmæte rækis, kæn milpin-pæn e nig u olif e nasumæn ræhan. Nolæn æh sænæmæ nolæn ætuatip kit ræha nig, o nilæsan nelmi nig pisin kit milpin-pæn e nig pisin kit. Mæto noanol min ræha Isrel, kotahmen e nelmi nig u olif æpæh e nasumæn. Kæn roiu timætig mæmæ Uhgîn otilpin min ilat e næukætilat ætuatip.

Uhgîn tætasækitun netæmim rafin

²⁵ Piak min ne winik min. Iakolkeike mæmæ nækotitun nat anion u mæmæ, itæmat næsotilæs-ipær pikæn itæmat. Uhgîn tæmol mæmæ netæmim neen ræha Isrel kæmotapæs nætoæn ræhan næghatæn. Mæto nolæn æh otætætig æh mætoarus-pa Iaihlua min rafin itæm Uhgîn tæmitæpun, ilat okotahatætæ lan.

²⁶ Kæn e nolæn æh, Uhgîn otosmegæh rafin netæm ræha Isrel. Tahmen æm e itæm Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ,

“Etæm otosmegæh netæmim otisi-pæn e noanol ræha Isrel;‡
in otos-irækis nolæn rat ræha noanol ræha Isrel.

²⁷ Kæn inu næniækisæn ræha nasituæn ræhak kæn ilat mæmæ ekafæl rækis tæfagæ rat ræhalat.”

²⁸ Noanol min ræha Isrel kæmotapæs namnusæn tæwir ræha Iesu Kristo, kæn tol næhlan, ilat kæmotuwa tikimir min ræha Uhgîn. Mæto nat u in o næwiran ræhatæmat mæto-inu roiu, Uhgîn tæmos-ipinæ ræhan næwiran kæn itæmat Iaihlua min. Mæto Uhgîn tatolkeike æh netæm Isrel mæto-inu in tæmitæpun ilat, kæn ilat nita ræha Epraham, Aisak, ne Jekop.

²⁹ Tol næhlan mæto-inu, nian Uhgîn tæmitæpun rækis netæmim kæn mol tæwir kæn ilat, okol in tæsæuhlin minæn ræhan nætæligæn.

³⁰ Itæmat u Iaihlua min itæm aupæn næmoatæht næwia Uhgîn. Mæto roiu, Uhgîn tæmasækitun itæmat mæto-inu netæm Isrel kæmotæht næwian.

³¹ Kæn e nolæn ahmen-ahmen æm, netæm Isrel koatæht næwia Uhgîn roiu, mæmæ Uhgîn titun nasækitun minæn ilat. Tol næhlan mæto-inu roiu ilat koatæplan mæmæ Uhgîn tæmasækitun itæmat, kæn mæta ilat okotolkeike mæmæ Uhgîn otol mihin min elat.

³² Netæmim rafin koatæht næwia Uhgîn, kæn in tatol mæmæ ræhalat nolæn rat tætaskælim ilat rafin agin, ko ilat atip kæsotikisæn ilat. In tæmol næhlan mæmæ in titun nasækitunæn ilat rafin.

Nolæn ræha Uhgîn in tæwir agin

³³ !Otæplan-tu! !Næwiran ræha Uhgîn kæn netæmim, ne nenatigæn ræhan, ne nitunæn ræhan, ilat rafin kotepæt agin-æh! Kitat kotæruru nitunæn nolæn ræha netæligæn ræhan, ne ræhan suatip min. Inu tahmen-pæn æm e Naoa Ræha Uhgîn itæm tatæn mæmæ,

³⁴ “Suah kit tikæ itæm titun natimnat itæm tætatig e nætæligæn ræha Uhgîn.

11:22: Jon 15:2,4 ‡ **11:26:** Næghatæn Kris ætuatip tatæn mæmæ, ‘otisi-pæn Sæeon.’ Sæeon in nærgin kit min ræha Jerusalem, kæn in tatapsen-pæn noanol ræha Isrel. **11:27:** Aes 59:20, 21; Aes 27:9; Jer 31:33,34

Kən suah kit tikə itəm in titun nos-ipənən nəghatən kit məmə otasitu e Uhg'in."

³⁵ "Suah kit tikə itəm titun nos-ipən atipən rəhan kit nat kit kəm Uhg'in məto-inu, natimnat rafin agin rəha Uhg'in rəkis."

³⁶ Tol nəhlan məto-inu Uhg'in təmol natimnat rafin, kən natimnat rafin koatatig məto-inu nəsanənən rəhan tətaskəlim ilat, kən natimnat rafin in təmol məmə rəhan. !Pəs kitat kotos-ipən nənwiwiən kəm in tatuwin matuwin namnun tikə! Əwəh.

12

Sakrifais itəm nəmegəhən tətətig lan

¹ Piak min ne winik min. Məto-inu Uhg'in təmasəkitun kitat, ekətapəh əskasik otəmat məmə nakotos-ipən nıpətətamət rafin kəm Uhg'in tahmen e sakrifais kit itəm tətəmegəh, kən nəmötələhəu kalin məmə rəhan, kən nikin tətəgien lan. Inu suatip ətuatip itəm onəkotəfak kəm Uhg'in lan.

² Sotosən nolən rəha nətənim e nətueintən, məto oteğəhan-in pəs Uhg'in otəuhlin rəhatəmat nətəligən tuwa muwiwi məmə nolən rəhatəmat okotuwa motəwir. Kən tol nəhlan, itəmat onəkotitun nakilən, kən nitunən, kən nıtəpunən nolən wir min itəm Uhg'in tolkeike, inu nolən min itəm kotəwir, ne nolən min itəm kotol nikin tagien, ne nolən min itəm kotətuatip.

³ Kən e nəwirən itəm Uhg'in təmawte-in kəm io, iatən-ipinə kəm itəmat rafin məmə sotiləs-ipər atipən nətəligən rəhatəmat. Məto e nətəligən ətuatip, otəplan nəsanənən min itəm Uhg'in təmos-ipinə kəm itəmat e nahatətən rəhatəmat e Kristo. Kən nian nəkotəplan nəsanənən min əh, otəplan rəhatəmat nolən min, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən min kotəwir motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətən, o kəp.

⁴ Suah kit nıpətən kitiəh əm, məto tatos nolın-olın tepət, kən nolın-olın nıpətən min əh, rəhalat əh-ikin wək pisin pisin min itəm koatol.

⁵ Kən tahmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tepət, məto kotuwa nıpətən kitiəh əm lan, kən motəgile atip əm e kitat min.

⁶ Kən Uhg'in təmos-ipa nəsanənən o nolən wək pisin pisin min tətəu-pən nəwirən rəhan itəm təmawte-in kəm kitat. Uhg'in tatos-ipən kəm suah kit nəsanənən o nən-iarəpən nəghatən rəhan itəm in tatos-ipən ətuatip kəm in. Kən pəs suah u otən-iarəp nəghatən min əh tətəu-pən nahatətən rəhan.

⁷ Okəmə suah kit tatos nəsanənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmə in tatos nəsanənən o nəgətunən, pəs in təgətun;

⁸ Okəmə in tatos nəsanənən o nıləs-ipərən nətəligən, pəs in tiləs-ipər; okəmə in tatos nəsanənən o nos-ipənən mənı, pəs in tos-ipən tepət; okəmə in tatos nəsanənən o nitən niməfak, pəs in tol e nikin rafin; okəmə in tatos nəsanənən o nasəkıtunən, pəs in tol e nikin agien.

Suatip rəha nolkeikeən netənim

⁹ Nolan rəha nolkeikeən rəhatəmat o netənim, təkəike muwa nolkeikeən pahrien. Oteğəhəu nolən rat min, kən motəskəlim əskasik nolən wir min.

¹⁰ Otölkeike itəmat min tahmen məmə itəmat pıatəmat ne winitəmat min. Itəmat kitiəh kitiəh nakotalkut pık məmə onəkotisiai-in itəmat min.

¹¹ Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhg'in e nikitəmat rafin məsotəpouən, tahmen e nigəm tatuəp.

¹² Otagien mato-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Uhgın. Kən nian nərətən tatuwa, otol rəhatəmat nətəligən təfəmäh. Kən motəghat kəm Uhgın e nəfakən nian rafin.

¹³ Otawte-in kəm netəmim rəha Uhgın nat naka itəm rəhalat tikə. Otəkəike motol təwir kəm iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.

¹⁴ Otətəpəh o Uhgın məmə otol nəwırən kəm netəm koatol nərətən kəm itəmat. Sotaun-inən nərətən tuwa olat, mato otətəpəh o Uhgın məmə otol nəwırən kəm ilat.

¹⁵ Otagien itəmat netəm koatagien. Kən otasək itəmat netəm koatasək.

¹⁶ Otol rəhatəmat nətəligən tahmen-ahmen əm etəmat rafin, nikitəmat təsəhtən məmə itəmat neen ilis, mato nikitəmat otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau. Nikitəmat təsəhtən məmə nakotenatig wır.

¹⁷ Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat, əsotalpinən rəhan nolən. Onəkotəkəike motalkut məmə nəkotol nolən itəm netəmim rafin okotəplan məmə tətəuətəp.

¹⁸ Otol natimnat rafin itəm nəkotitun nolən məmə itəmat nəkotatig e nəməlinuən itəmat netəmim rafin.

¹⁹ Piak min ne wırık min. Sotalpinən nitai təfagə rəha suah kit, mato otəpəs əm məmə Uhgın otəpanələhəu nalpinən ne neməha kəm in, mato-inu e Nəoa Rəha Uhgın, ləməmə tətən məmə, “In rəhak pisin əm wək o nalpinən nitai təfagə. Io ekol nəhlan.”

²⁰ Məto itəmat nəkotol əm məmə Nəoa Rəha Uhgın tətən mihın məmə, “Okəmə rəham tikimır nəumis tatus, os-ipən nagwənən kəm in; okəmə in tatoəoa, os-ipən nat kit kəm in tənım. Nian natol natimnat min u, in otaulis pik lan.”

²¹ Sotəgəhan-inən məmə nolən tərət otətoarus itəmat mıləs-iəhau itəmat, mato otol məmə rəhatəmat nolən təwir otıləs-iəhau nolən tərət.

13

Nərəməərəən rəha kapman

¹ Pəs kitat rafin okotəkəike katig ahgin kapman, mato-inu nərətən o nəərəməərəən rafin tətisi-pən e Uhgın, kən kapman rafin itəm kotatig, Uhgın pisin əm tatıləs-ipər.

² Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tətəht nəwıa kapman, in tətəht nəwıa nat itəm Uhgın təmələhəu, kən netəmim itəm koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpinən olat.

³ Tol nəhlan mato-inu kapman itəm Uhgın təmələhəu təsolən netəmim itəm koatol nolən wır kotəgin, mato tatol əm o netəm koatol nolən rat. Okəmə nəsololkeikəən məmə nəkotəgin netəm-iasol min rəha kapman, nəkotəkəike motol nolən wır min, kən ilat okotıləs-ipər itəmat ron.

⁴ Sotaluinən məmə ilat iolwək min rəha Uhgın itəm wək rəhalat məmə ilat okotol təwir kəm itəmat. Məto okəmə nəkotol tərət, nəkotəkəike motəgin, mato-inu ilat koatos nəsanənən o nolən nalpinən. İlat iolwək min rəha Uhgın itəm otol neməha ne nalpinən rəha Uhgın kəm netəm koatol tərət.

⁵ Tol nahlän, kitat rafin okotækaike motatig ahgin kapman o nat kæiu. Kit u mämä kitat okəsotosən nalpinən, kən kit min u, mæto-inu kotitun mämä in nolən ətuatip.

⁶ Kən o nat kitiah əm, otətou-pən takis kəm kapman, mæto-inu netəm-iasol rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgın, kən inu wək rəhalat.

⁷ Otos-ipən kəm netəmim rafin, natimnat itəm tətuatip mämä onəkotos-ipən. Okämä in takis pisin pisin min, nəkotækaike kətou ilat. Okämä in nisialiən, otisiai-in ilat. Okämä etəm tatos nərəmərəən, kən otatig ahgin.

Nolkeikən

⁸ Nəkotækaike motətu rəhatəmat kaon min. Məto kaon kitiah əm tatækaike mətatig otəmat, inun kaon rəha nolkeikən itəmat min, kən nəkotækaike motətu nian rafin, namnun tikə, mæto-inu etəm tolkeike in kit, in tatol natimnat rafin itəm Lou tatən.

⁹ Lou tatən mämä, “Sotakləh-inən pətan,” “Sohamnuən etəmim,” “Sakləhən,” “Nikim təsuwınən e natimnat rəha suah kit,” kən lou neen min əh-ikin. Məto nəghatən kitiah əm in nəukətılaf rafin, in tatən mämä, “Olkeike ik kit tahmen əm mämä natolkeike atip ik.”

¹⁰ Okämä suah kit tolkeike in kit, okol təsolən nərətən kəm in. Kən tol nahlän, etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol nıpəti Lou rafin koatuwa motol nıpahrienən.

Nolən ətuatip o nian rəha namnun nian

¹¹ Nəkotækaike motol nahlän mæto-inu itəmat nəkotitun wir nian koatig lan u-roiu. Nian tinatuwa mämä nəkotækaike motaiir məsotapılən, mæto-inu nosmegəhən rəhatat tinatuwa iuəhkır, maprəkis-in nian kitat kınotahatəta.

¹² Napinəpən otəsuwəhən tikə, kən nəhag-əhagən otəsuwəhən tuwa. Kən tol nahlän, pəs kotapəs nolən rəha napinəpən, kən motaskəlım nolən wir min rəha nəhag-əhagən tahmen-pən e mopael kit itəm tətaskəlım wir rəhan naip rəha nəluaginən.

¹³ Pəs kitat kotol nolən wir min, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat min, məsotapisən, məsotit əpnəpın itəmat min, kən məsotolən nolən alməl min, məsotərgəhəuən, məsotetətən kitat min.

¹⁴ Məto oteğəhan-in mämä İərəmərə İesu Kristo otərəmərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən otapəs nətəlig-inən suatip min o nolən təfagə rat min itəm nətəligən rat rəhatəmat tolkeike.

14

Nəghatən rəha netəm min u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

¹ Nıkitəmat tətəgien əm mämä nakotos iəfak min neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnəpın rəhalat nahatətəən təsəskasikən, kən motəruru okämä niki Uhgın təsəgienən o kəp, o nolən min neen itəm netəmim neen koatən-İəhau. Nakotos ilat kotuwa, mæto esolkeikəən mämä nakotərgəhəu o nətəligən min rəhalat.

² Etəmim kit, e rəhan nahatətəən, təwir əm mämä in otun nagwənən rafin. Məto etəmim kın min, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nıkin təht mämä in titun nunən nagwənən e nasumən əm, mapəs nunən mit.

³ Etəmim u itəm titun nunən natimnat rafin, təsəwirən mämä in otəplan rat etəmim itəm təsunən natimnat rafin. Kən etəmim itəm təsunən natimnat

rafin, təsəwīrən məmə in otən kəm etəmim itəm tatun natimnat rafin məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgīn nīkin tagien əm ron.

⁴Təsəwīrən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit min təmol nolən tərət. Rəhan atip əm iərəməərə otən məmə təmol təwīr o tərət.* Kən in otol təwīr məto-inu iərəməərə titun nos-ipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wir min.

⁵Suah kit in tən məmə nian kitiaə əm in rəha Uhgīn taprəkis-in nian rafin, məto suah kit min tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etəmim otəkəike mətul əskasik o rəhan nətaligən e nat u.

⁶Etəmim kit itəm tatən məmə nian kitiaə əm in rəha Uhgīn, in tatol o niləs-ipərən iərəməərə. Kən etəm tatun mit, tatun o niləs-ipərən iərəməərə, məto-inu tatən kəm Uhgīn məmə nīkin tagien o nīgīn nagwənən. Kən etəm tapəs əm nunən mit, in min tapəs nunən o niləs-ipərən iərəməərə, kən in min tatən kəm Uhgīn məmə nīkin tagien o nīgīn nagwənən.

⁷Suah kit təsərəməərə-atipən e nəmegəhən rəhan, nat əpnəpīn in tatəmegəh, o in təmimis.

⁸Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o niləs-ipərən iərəməərə, kən okəmə kotimīs, kəmotimīs o niləs-ipərən iərəməərə. Kən tol nəhlan, okəmə koatəmegəh o kəmotimīs, kitat rəha iərəməərə.

⁹Kristo təmimis matig məmegəh min, məmə in iərəməərə rəha netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimīs rəkis.

¹⁰Kən təsəwīrən məmə nakən nīkali iəfak kit min məmə təmol nolən tərət e natimnat min əh. Kən təsəwīrən məmə nakehm-əhau piəm, məto-inu kitat rafin okotətul aupən e nīganəmti Uhgīn məmə in otakil kitat.

¹¹Tahmen e iərəməərə tatən e Naoa Rəha Uhgīn məmə, “Inu nīpahriənən, tahmen məmə in nīpahriənən məmə iatəmegəh, netəmim rafin okotisin nulilat kəm io, kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlilat məmə io, io Uhgīn.”

¹²Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiaə kitiaə okotətul e nīganəmti Uhgīn o nən-iarəpən natimnat itəm kəmotol.

¹³Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nīkali suah kit məmə rəhan nolən in təfagə rat kit. Məto pəs kotən məmə okəsotolən nat kit itəm otol piətət kit təmə e rəhan nəmegəhən.

¹⁴Io emuwa kitiaə itimlau iərəməərə Iesu, kən o nat u, io ekitun wir məmə nagwənən rafin kotəwīr o nunən, kəsotolən suah kit tamkimik e nīganəmti Uhgīn. Məto okəmə suah kit nīkin təht məmə nat kit tamkimik e nīganəmti Uhgīn, nat əh tamkimik atip əm ron.

¹⁵Okəmə piəm kit tatətə tərət pik o nat kit itəm nəmun, kən nəsaliwəkən e suatip rəha nolkeikəən. Əsolən məmə nat nakatun tatərəkīn piəm kit itəm Kristo təmimis ron.

¹⁶Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwīr, okəghat-in məmə in nat tərət.

¹⁷Tol nəhlan məto-inu nərəməərəən rəha Uhgīn sənəmə nat rəha nagwənən ne nənimən, məto in nat kit rəha nətuatipən e nīganəmti Uhgīn, ne nəməlinuən, ne nagienən e Narmīn Rəhan,

¹⁸məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol nīki Uhgīn tətagien, kən netəmim koatehm in məmə in etəm təwīr, kən nīkilat tagien əm ron.

14:3: Kol 2:16 * **14:4:** Ves 4 u, in eksampol kit. “Iolwək” tatəpsen-pən kitat iəfak min, kən “iərəməərə” tatəpsen-pən Uhgīn. Nipəti nəghatan məmə Uhgīn otakil kitat, məto təsəwīrən məmə kitat okotakil kitat min. **14:4:** Mat 7:1; Jem 4:11-12 **14:5:** Kal 4:10-11 **14:8:** Kal 2:20 **14:10:** 2 Kor 5:10 **14:11:** Aes 45:23; Fil 2:10-11 **14:14:** Wək 10:15; Taet 1:15 **14:15:** 1 Kor 8:11-13

¹⁹ Kæn tol næhlan, pæs kitat kotalkut pik o nolæn nat itəm tatuwin o næmælinuæn, kæn tatilæs-ipær nætæligæn ræhatat rafin.

²⁰ Əsærækinæn wæk ræha Uhgîn o nagwænæn æm. Nagwænæn rafin kotæwir, mæsotamkimikæn e niġanæmti Uhgîn. Mæto suah kit tatol tæfagæ rat nian in tatun nat kit itəm tol pian tatæme lan e ræhan næmegæhæn.

²¹ Kæn tol næhlan, tæwir mæmæ næsotunæn mit, o nænimæn wain, o nolæn nat kit min itəm otol piatæmat otæme e næmegæhæn ræhan.

²² Kæn okæmæ itæmat nakotos nætæligæn kit o natimnat min u, otaskælim anion æm itæmat Uhgîn. Suah kit tætatig e næwiræn pahrien nian in tatol æm natimnat itəm in titun mæmæ tætuatip mæmæ in otol.

²³ Mæto etæmim itəm ræhan nætæligæn tatol kæiu o nat itəm tatun, mæmæ in tætuatip o nunæn o kæp, tæwir mæmæ in tæsunæn. Mæto okæmæ in tatun, Uhgîn otæn nolæn ræhan in tæfagæ rat, mæto-inu in tatun, mæto niġin tæsæhtæn mæmæ in nat ætuatip, ræhan nolæn tæsatulæn e nahatææn. Kæn okæmæ suah kit tatol nat kit itəm niġin tæht mæmæ in tærat, in tatol tæfagæ rat.

15

Nilæs-ipæræn nætæligæn ræha iæfak pişin pişin min

¹ Kitat neen, nahatææn ræhatat tæskasik, kæn kitat kotitun mæmæ nat ælkælæh min æh, ilat nat æpnapin æm. Mæto okol kitat kæsotækæikeæn o nolæn natimnat min æh mæmæ niġitat tætagien lan. Niġitat tækæike mæht piatæt min ne winitat min itəm ræhalat nætæligæn kæiu e natimnat min æh.

² Kitat okotækæike motol nolæn itəm otol niġi netəm pişin tagien lan, mæmæ otasitu elat, mol nahatææn ræhalat tuwa mæskasik.

³ Pæs kotol næhlan mæto-inu Kristo min, in tæmæsolæn nolæn kit mæmæ in atip niġin otagien lan. Mæto in tæmol natimnat rafin agin itəm Uhgîn niġin tolkeike, kæn o natimnat min u, netæmim kæmotæn rat in ron. Inu tahmen e Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ, “Næn ratæn min itəm netəm pişin pişin min koatol lam, koatuwa ron io.”

⁴ Natimnat min æh itəm kæmæte aupæn e Naoa Ræha Uhgîn, kæmæte min mæmæ otægætun kitat, mæmæ okotælæhæu-pæn æskasik nætæligæn ræhatat e Uhgîn. Kæn kitat kotitun nolæn æh mæto-inu koatætul æskasik e nian iækis min, kæn Naoa Ræha Uhgîn tatilæs-ipær nætæligæn ræhatat.

⁵ Uhgîn pişin æm tætasitu etat mæmæ koatætul æskasik e nian iækis min, kæn in pişin æm tatilæs-ipær nætæligæn ræhatat. Kæn roiu, iatætapæh ron mæmæ in otasitu etæmat e nætæligæn ræhatæmat mæmæ otuwa mol kitiæh æm, tahmen æm e nolæn ræha Kristo Iesu.

⁶ Kæn iækætapæh næhlan otæmat rafin itəm noatos nætæligæn kitiæh æm, mæmæ næwiatæt titun nuwamæn mahmen e næwia suah kitiæh æm o nilæs-ipæræn nærgi Uhgîn, itəm in Uhgîn ne Tata ræha Iæramæra ræhatat Iesu Kristo.

⁷ Otos iæfak min neen e niġin agien mæmæ okotuwa motæplan itæmat, tahmen æm mæmæ Kristo tæmos itæmat e niġin agien. Otol næhlan mæmæ netæmim okotænwiwi Uhgîn lan.

⁸ Sotaluinæn nat u mæmæ, Kristo tæmuwa iolwæk ræha netəm Isrel mæmæ otægætun mæmæ Uhgîn tatol ræhan næghatæn, næghatæn inu mæmæ nænækisæn min ræhan kæm tiþi netəm Isrel aupæn, ilat kæmotuwa nipahrienæn.

⁹ Kæn tæmuwa mæmæ Iaihlua min okotænwiwi Uhgîn o ræhan nasækitunæn, tahmen e Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ, “Tol næhlan, oekilæs-ipær nærgæm e niġi Iaihlua min,

oekan napuən min mənwiwi nərgəm.”

¹⁰ Kən tatən min məmə,
“Otagien, Iaihlua min, itəmat rəhan min netəmim.”

¹¹ Kən tatən min məmə,
“Itəmat Iaihlua min otənwiwi Iəramərə,
kən itəmat rafin noanol min rəha nətueintən otənwiwi in.”

¹² Kən Aesea tatən min məmə,
“Noanol rəha Jese aupən otər min*
kən Uhgın otıləs-ipər in məmə otərəmərə e noanol min rəha nitən min rafin.
Kən Iaihlua min okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhalat lan.”

¹³ Uhgın təmasitu o kitat məmə okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol məmə nikitəmat otər marioah e năgienən ne nəməlinuan nian nakoatahatətə lan məmə, e nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın, onakoatələhəu-pən əskasik pik təhmin rəhatəmat nətəligən e Uhgın.

Pol in aposol rəha Iaihlua min

¹⁴ Piak min ne wınik min. Ekıtun wir məmə nəmegəhən rəhatəmat təmər marioah e nəwirən, kən nəmotos nitunən rafin, kən nəkotahmen o nəgətunən itəmat min.

¹⁵ Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaig-inən nat kit, emən-iarəp e nıkk rafin natımmat min u kəm itəmat, kən molkeike məmə nıkkıtəmat otəkəike matəht nəghatən min əh. Tətuatıp əm məmə iatəghat nəhlan, məto-inu Uhgın təmasitu lak e rəhan əm nəwirən

¹⁶ məmə io ekuwa iolwək rəha Kristo Iesu o nən-iarəpən namnusən təwir kəm Iaihlua min. Io ekahmen e pris kit itəm iatən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgın məmə, Iaihlua min itəm koatahatətə e Kristo, okotuwa presen wir min itəm Narmın Rəha Uhgın təmələhəu kalın məmə rəha Uhgın, kən Uhgın nıkin tagien o nosən.

¹⁷ Kən e wək rafin itəm iatol o Uhgın, iatəghat ausit məto-inu in Kristo Iesu əm itəm tatol wək.

¹⁸ Ko esəghat ausitən o nat kit min, ekəghat ausit əm o natımmat wir itəm Kristo təmöl nian emol rəhan wək o nıləsən Iaihlua min kotuwa motol nəwia Uhgın. Kristo təmöl wək e rəhak nəghatən, ne rəhak nolən min,

¹⁹ kən təmöl wək e nəsanənən rəha nəmtətın min ne nat pıspıs min, kən təmöl ilat rafin e nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın. Kən tol nəhlan, emən-iarəp rafin namnusən təwir rəha Kristo, təmətuoun Jerusalem muwin mətoarus-pən kantri u Ilirikam.

²⁰ Nian rafin e nətuounən rəhak wək mətoarus-pa u-roiu, ematolkeike məmə ekuwin mən-iarəp namnusən təwir e ikın min neen itəm kəsəto-əgın-əhən nərgi Kristo ikın. Əsolkeikeən məmə ekol wək e ikın kit itəm suah kit tinuwin rəkis ikın mən-iarəp namnusən təwir.

²¹ Məto tahmen əm e Naoa Rəha Uhgın itəm tatəghat-in Kristo məmə,
“Netəmim itəm kəsən-iarəpən namnusən təwir kəm ilat,
ilat okotəplan in,
kən netəmim itəm kəsotətoən əh namnusən təwir, ilat okotıtun.”

²² Nian tēpət, wək u rəhak o nuwinən ik pısın pısın min tətəhtosig-in io o nımmən məplan itəmat.

Nətəligən rəha Pol o nuwinən Rom

15:9: 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25   **15:10:** Dut 32:43   **15:11:** Sam 117:1
in tata rəha Kig Tefıt   **15:12:** Aes 11:10; Nol Əpən 5:5   **15:16:** Rom 1:5; 11:13   **15:20:** 2 Kor 10:15-16   **15:21:** Aes 52:15   **15:22:** Rom 1:13

* **15:12:** Jese

²³ Mæto roiu, rəhak wək ikin-u tinol namnun, kən e nup tepət rəkis, iakolkeike pik məmæ ekimnæ mæplan itəmat,

²⁴ kən tol nəhlan, nikik tatəht məmæ ekimnæ mæplan itəmat nian ekuwin əpəh kantri u Spen. Kən nian ekimnæ kotauilim o nian əkuəkir əm, kən iakolkeike məmæ nakotasitu lak e rəhak naliwəkən.

²⁵ Mæto roiu, iatuwin Jerusalem o nasituən e iəfak min əh-ikin,

²⁶ mæto-inu iəfak min əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea, nikilat təmagien o nos-ipamən rəhalat məni məmæ ekasitu e ian-rat min e niməfak əpəh Jerusalem.

²⁷ Nikilat təmagien əm o nolən, kən in təhmen e iehl kit itəm noanol rəha Isrel kəmotol kəm ilat. Tol nəhlan mæto-inu okəmæ Iaihlua min kəmotos nəwirən rəha Uhgın e suatip rəha netəm Isrel, kən Iaihlua min okotəkəike motasitu e netəm Isrel e rəhalat məni.

²⁸ Oekos məni itəm ilat kəmotos-ipa, muwin mos-ipən kəm iəfak min əpəh Jerusalem. Kən nian emol namnun wək u, kən ekiet Jerusalem muwin əpəh kantri u Spen, kən e rəhak naliwəkən oekimnæ mæplan itəmat.

²⁹ Nian ekuwa mitəlau imatəmat ikin, ekitun məmæ iatos natimnat wir tepət e Kristo məmæ ekos-ipinə kəm itəmat, kən itəmat onəkotəto təwir lan.

³⁰ Piak min ne winik min, mæto-inu kitat koatahatətə e Iərəməərə rəhatat Iesu Kristo, kən Narmın Rəha Uhgın tatol məmæ kitat koatolkeike kitat min, ekətapəh əskasik otəmat məmæ nəkoatəfak ron io kəm Uhgın, kən e nolən əh, nakotasitu lak e nəluaginən rəhak.

³¹ Otəfak məmæ Uhgın otasitu lak mahtosig-in netəm Jutia itəm kəsotənən nipahrienən e namnusən təwir məmæ, okəsotərəkinən io. Kən otəfak min məmæ nian ekuwin miet-pən Jerusalem, netəm min u koatahatətə e Kristo, nikilat otagien o rəhak wək.

³² Kən e nolən əh, okəmæ Uhgın tolkeike mihin, ekimnæ mæplan itəmat e nagienən, kən kitat rafin agin-əh, nikilat otagien.

³³ Pəs Uhgın itəm in nəukəti nəməlinuən tətətig itəmat min. Əwəh.

16

Pol tətəuiatipin in min neen

¹ Io iatən-ipinə kəm itəmat məmæ winitat u Fipi, itəm tatos wək rəha dikon e niməfak əpəh Kegkria, in pətan wir kit.

² Iakətapəh otəmat məmæ nian in otimnæ, onəkotagien əm ron e nərgi Iərəməərə rəhatat, e nolən itəm in tətəuati məmæ netəmim rəha Uhgın okotol mihin. Okəmæ rəhan nat kit tikə, təwir məmæ nakotasitu lan, mæto-inu in təmasitu lak ne netəmim tepət.

³ Otən təwir kəm Prisila ne Akwila, itəm itiməhal emətəhalol wək kitəh rəha Kristo Iesu.

⁴ Iuahkir kiamis o nasituən lak. Sənəmæ io pisin əm, mæto io ne Iaihlua min rafin u koatəfak, itimat ekotənwiwi Uhgın olau.

⁵ Kən otən təwir kəm niməfak itəm kəmotuəfimən e rəhalau nimæ.

Otən təwir kəm io kit u Epaenetəs, u itəm təmaupən mahatətə e Kristo e profens əpəh Esia.

⁶ Otən təwir kəm Meri itəm təmatol pik wək otəmat.

⁷ Otən təwir kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm itiməhal min ilau eməhaluwin e kalapus. Aposol min koatəsiəi-in pik ilau, kən ilau kəmaupən-in io muahatətə e Kristo.

⁸ Otən təwir kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən rəha İərəmərə.

⁹ Otən təwir kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitiah e Kristo, kən otən təwir kəm io kit u Ştakis.

¹⁰ Otən təwir kəm Apeles itəm təmətul əskasik e Kristo e nian iəkis min.

Otən təwir kəm Aristopolas ne noanol min rəhan, ne rəhan iolwək min.

¹¹ Otən təwir kəm Herotian, rəhak ətuatip.

Otən təwir kəm Nasisas ne rəhan min, ne rəhan iolwək min itəm koatəfak kəm İərəmərə.

¹² Otən təwir kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal pik wək rəha İərəmərə.

Otən təwir kəm io kit u Persis, pətan kit min itəm tatol pik wək rəha İərəmərə.

¹³ Otən təwir kəm Rufas, iəfak wir kit rəha İərəmərə, ne rəhan mama itəm təmətul təwir kəm io tahmen e rəhak ətuatip mama.

¹⁴ Otən təwir kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Patropas, ne Heremas, ne piatat min itəm ilat min koatətig.

¹⁵ Otən təwir kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne winin, ne Olimpas, ne iəfak min rafin itəm ilat min kotatig.

¹⁶ Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiah əm e Kristo. Niməfak rafin rəha Kristo koatən təwir kəm itəmat.

¹⁷ Piak min ne winik min. İakətapəh əskasik otəmat məmə nakoatəto wir itəmat o netəm koatol məmə nakotəhap itəmat min, kən koatəgətun natimnat itəm koatol netəmim koatakia e nahatətəən rəhalat, kən nəgətunən əh tol pisin agin e nəgətunən itəm nəmotos rəkis. Otətul isəu olat,

¹⁸ məto-inu netəm kotol nəhlan, ilat kəsotolan wək rəha İərəmərə Kristo, məto koatol wək əm o nat niyətilat tolkeike. İlat koatən wir nəghatən, kən nəghatən rəhalat tətəhen, kən ilat koateiuə, kən matərəkin nətəligən rəha netəmim tətət itəm kotəruru nat.

¹⁹ Netəmim kinotəto rəkis namnusən məmə itəmat nəkoatol nəwia Kristo. Tol nəhlan, nikik tagien pik otəmat. Məto iakolkeike pik məmə nakotenatig e nolən ətuatip min, kən məmə nəsotuwinən e nolən rat min.

²⁰ Uhgün itəm nəukəti nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətəin Setan, kən in otatig əm ləhau e nelkitəmat. Pəs nəwİRƏN rəha İərəmərə İesu tətətig itəmat min.

²¹ Timoti itəm itimlau min etioal wək kitiah, tatən təwir kəm itəmat. Kən Lusias, ne Jeson, ne Sosipata u natimak min, kəhalən min təwir kəm itəmat.

²² İo Tesias, itəm eməte nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən təwir kəm itəmat u kitat kitiah e İərəmərə.

²³⁻²⁴ Kaeas tatən təwir kəm itəmat. İo Pol, ekətətig e rəhan nimə, kən netəm rəha niməfak kotuəfimin iman ikin.

Erastas u etəm tətərəmərə e məni rəha taon əh, ne piatat Kuartas, ilau min katuən təwir kəm itəmat.

²⁵ Pəs kotənwiwi Uhgün. In titun nolən məmə itəmat nəkoatətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. In otol nəhlan e namnusən təwir rəha İesu Kristo itəm iatən-iarəp. Nəghatən u təməhluəig nuwəh rəkis,

²⁶ məto roiu, təmöl əp in. Kən in Uhgün u itəm tətəmegəh nian rafin, kən in təmən məmə ekotən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm ien min aupən kəmotəte e naoa min rəhalat, kən netəmim okotitun. Ekotən-iarəp məmə

noanol m̄in rafin e n̄atueint̄an, p̄as ilat okotahat̄at̄a e Uhḡin, k̄an tol n̄ahl̄an moatol ̄am n̄awian.

²⁷ Uhḡin p̄is̄in ̄am in Uhḡin, k̄an in p̄is̄in ̄am in tenatig. !P̄as kot̄anwiwi Uhḡin nian rafin namnun tik̄a, o nat it̄am Iesu Kristo t̄amol! ̄aw̄ah.

1 Korin

Naoa itəm Pol təmaupən mətə tuwın kəm iəfak mın ikin Korin

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 1 Korin

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwın kəm pah? Təmətə tatuwın kəm niməfak rəha Korin.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təmətə? Korin in taon asol kit. İkin əh, netəmim tēpət kotos rəhalat kago o nol-salim-inən, kən netəmim tēpət kotuwa məmə okotos-nəmtin. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwir pik e profens rəha Akaea, itəm tətətig e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmi nat mın kəmotər lan, kən nolən rat mın tēpət e taon əh. Niməfak rəha Korin, İaihlua mın kotēpət lan. Pol təmətəuon niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol mın neen tınatig e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat mın, kən neen koatos nətəligən mın itəm kəsotətuatipən. Kəmotətarəh o Pol o natimnat mın neen itəm ilat kəsotitun wırən, kən in təmətə naoa u tətəu-pən ətuatip əm rəhalat nətəligən. Kən təmətə naoa u məmə otəg-ətuatip-in nolən rat mın itəm ilat neen kəmoatol.

?Təmətə naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətətig e taon kit itəm nolən rat mın rafin təmərıoah wır lan. Nolən rat mın neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təmətə naoa u məmə otən-iarəp nolən rat mın itəm tətətig e niməfak, ne nəratən pisin mın neen mın. In təmən kəm ilat məmə okotəhro mın nulan motəkəike kitəlig-pa mın o Uhgın, kən nolən naka u tətəuətıp itəm etəmim otol okəmən in etəmim rəha İesu.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ İo Pol, itəm Uhgın təmaun-in kən mıtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo İesu, iatəte naoa u itimlau pıətət Sostenes. ² Naoa u tatimnə kəm itəmat niməfak rəha Uhgın əpəh Korin, itəmat itəm Uhgın təmələhəu kalın məmə rəhan mın e Kristo İesu, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan mın, itəmat mın netəm e ikin mın rafin itəm koatəfak kəm İərəmərə rəhatat İesu Kristo itəm in İərəmərə rəhatat rafin.

³ Pəs Uhgın Tata rəhatat ne İərəmərə İesu Kristo, okuawte-in nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgın e nəfakən

⁴ Nian rafin iatən kəm Uhgın məmə nikik tagien otəmat məto-inu təmawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat e Kristo İesu.

⁵ Təmawte-in rəhan nəwırən u tēpət kəm itəmat e nolən mın rafin, e nasituan o nən-iarəpən ne nıtunən nəghatən rəhan.

⁶ Təmöl nəhlan məto-inu, nəmotəplan məmə nammusən e Kristo in nıpahrienən.

⁷ Tol nəhlan, nian nəkoatətul matıp moatəsahgin nuwamən rəha İərəmərə rəhatat İesu Kristo, Uhgın tatos-ıpinə kəm itəmat rəhan nəsanənən e Narmın o nolən wək rəhan, nəsanənən rafin mın əh itəm kotətuatıp o nəmegəhən rəhatəmat.

⁸ Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasik mətoarus-pən nammun nian məmə okəsehm-pənən nolən rat kit etəmat e Nian rəha İərəmərə rəhatat İesu Kristo, itəm tatuwa mın lan.

⁹ Kæn Uhgîn otol nat u kæn itæmat mæto-inu nian rafin in tatol ræhan næghatæn. In Uhgîn itæm tæmaun-in itæmat nakotuwa kitiah itæmat Nætîn Iesu Kristo u Iæræmæ ræhatat.

Netæmim ræha nimæfak kæmotæhap ilat min

¹⁰ Iatætapæh æskasik otæmat, piak min ne winik min, e nærgi Iæræmæ Iesu Kristo, mæmæ itæmat rafin nakotætælig-in itæmat min, næsotolæn mæmæ nætæligæn kit otuwa mæhap itæmat, kæn mæto nakotuwa pahrien kol kitiah e nætæligæn ne nikin kitiah.

¹¹ Piak min ne winik min, iatæn næhlan mæto-inu netæmim neen ræha Kloe* kæmotæn-iaræp kæn io mæmæ itæmat nakoatærgæhæu.

¹² Nipæti næghatæn itæm iatæn tol nulan, itæmat neen kotæmæ, "Itæmat ekoatuarisig-in Pol," neen kotæmæ, "Itæmat ekoatuarisig-in Apolos," neen kotæmæ, "Itæmat ekoatuarisig-in Pita," neen min kotæn mæmæ, "Itæmat ekoatuarisig-in Kristo."

¹³ ?Niketæmat tæht mæmæ nækotitun næhap-æhapæn nulan Kristo? ?Niketæmat tæht mæmæ io Pol emækul e nig kæmæluau otæmat? ?O kæmol baptais etæmat neen e nærgi Pol?

¹⁴ Io iakæn tagkiu kæn Uhgîn mæmæ io emæsolæn baptais etæmat kit, mæto emol baptais æm e Krispas ne Kæaas.

¹⁵ Nikik tagien næhlan mæto-inu suah kit okol tæsænæn mæmæ kæmol baptais lan e nærgæk.

¹⁶ Ei, emaluin, emol baptais min e Stefanas ne ræhan min. Uarisig e itæm æh, emaluin okæmæ emol baptais min e suah kit o kæp.

¹⁷ Nipæti næghatæn min u mæmæ, Kristo tæsahl-ipamæn io mæmæ ekol baptais e netæmim, mæto tæmahl-ipa io mæmæ ekæn-iaræp æm namnusæn tæwir. Kæn esæn-iaræp æmæn e nitunæn ræha etæmim mæto-inu, esolkeikeæn mæmæ næghatæn e nimisæn ræha Kristo e nig kæmæluau in otoigoig.

¹⁸ Tol næhlan mæto-inu, næghatæn e nimisæn ræha Kristo in toigoig malmæl o netæm io koatitæp suatip ræha nuwinæn e nigæm asol, mæto o kitat itæm Uhgîn tatosmegæh kitat, in næsanænæn æm ræha Uhgîn.

¹⁹ Kæn Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ, "Io ekærækin agin nenatigæn ræha netæm kotenatig, kæn mahtosig-in nitunæn ræha netæm kotitun pik nat."

²⁰ ?Netæm kotenatig hia? ?Iægætun min ræha Lou hia? ?Netæmim itæm kotitun wir suatip ræha næghatæn hia? Uhgîn tæmol nenatigæn ræha nætueintæn tinuwa rækis nalmæl æmæn. ²¹ Tol næhlan mæto-inu, e nenatigæn ræha Uhgîn, tæmol mæmæ netæmim ræha nætueintæn okækotitunæn in e nenatigæn æm ræhalat. Mæto in tæmol mæmæ næghatæn almæl min ræhatimat otosmegæh netæmim itæm kotæn nipahrienæn lan.

²² Noanol min ræha Isrel koatætapæh-in nat pispis min, kæn Iaihlua min koategæs-in nenatigæn mæmæ okotæplan Uhgîn,

²³ mæto kitat koatæn-iaræp æm nimisæn ræha Kristo e nig kæmæluau, kæn næghatæn u in tahmen e kæpiel e suatip itæm tatol noanol min ræha Isrel koatæn, kæn in tahmen e nalmælæn kæn Iaihlua min.

²⁴ Mæto o netæm min un itæm Uhgîn tæmaun-in ilat, noanol min ræha Isrel neen ne Iaihlua min neen ilau kæræn, Kristo in næsanænæn ræha Uhgîn ne nenatigæn ræhan.

1:9: 1 Tes 5:24; 1 Jon 1:3   **1:10:** Fil 2:2   * **1:11:** Kloe in pætan kit itæm ræhan nauæ tepæt, kæn netæmim koatisiai-in.   **1:12:** Wæk 18:24-28; 1 Kor 3:4   **1:14:** Wæk 18:8; Rom 16:23   **1:16:** 1 Kor 16:15   **1:18:** Rom 1:16   **1:19:** Aes 29:14   **1:20:** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25   **1:21:** Mat 11:25   **1:23:** Rom 9:32; 1 Kor 2:14   **1:24:** Kol 2:3

²⁵ Tol nàhlan mato-inu, nalməlan rəha Uhgìn in tenatig taprəkis-in nenatigəən rafin rəha netəmim, kən nəpouən rəhan in təsanən taprəkis-in nəsanənən rafin rəha netəmim.

²⁶ Piak min ne winik min, nikitəmat otəkəike məht məmə itəmat netəm ahro nian Uhgìn təmaun-in itəmat. Itəmat tepət nəsotematigəən e niganəmti netəmim, kən məsotosən nəsanənən, kən sənəmə itəmat nenəti netəm-iasol neen.

²⁷ Məto Uhgìn tatitəpun nat alməl min e nətueintən məmə okotol aulis netəm kotenatig, kən mitəpun nat əpou min e nətueintən məmə okotol aulis netəm kotəsanən.

²⁸ In təmitəpun natimnat itəm, e nətəligəən rəha netəmim, ilat nat əpnəpin əm, ne itəm netəmim kəsotolkeike pikən, ne natimnat itəm kotikə. Kən təmitəpun natimnat min əh məmə in otol nat keike e nətəligəən rəha netəmim, kəmotuwa nat əpnəpin əm elat.

²⁹ Təmol nàhlan məmə suah kit otəsəghat ausitən e niganəmti Uhgìn.

³⁰ Məto-inu e nəwia Uhgìn, itəmat nəmotuwa kitəh itəmat Kristo Iesu. Kən Kristo təmuwa o kitat məmə nenatigəən rəha Uhgìn, inəh e Kristo, Uhgìn təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kən mələhəu kalin kitat məmə rəhan min, kən mosmegəh kitat.

³¹ Tol nàhlan, tahmen e Naoa Rəha Uhgìn tatən, “Etəm itəm tatəghat ausit, otəghat ausit əm o nat itəm ləramərə təmol lan.”

2

¹ Piak min ne winik min. Nian emimnə otəmat, eməsən-iarəpən nəghatən rəha Uhgìn e nəghatən itəm kotenatig ne nolən rəha etəmim itəm titun wir nəghatən.

² Kən nian emətatig kitat min itəmat, nikip təkaskik məmə esən-iarəp minən nat kit, məto Iesu Kristo əm, ne nimisən rəhan e nig kəluau.

³ Emuwa otəmat e nəpouən ne nəginən, kən matəgin mətasiəp-asiəp.

⁴ Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusan təwir, eməsənən e nenatigəən rəha netəmim, ne nəghatən asol min itəm otiuw itəmat, məto nian eməghat, nəmotəplan nəsanənən rəha Uhgìn ne wək rəha Narmin Rəha Uhgìn.

⁵ Emol nàhlan məmə nahatətəən rəhatəmat otəsətul əmən e nenatigəən rəha netəmim, məto in otətul e nəsanənən rəha Uhgìn.

Nenatigəən rəha Narmin Rəha Uhgìn

⁶ Məto in nipahrienən məmə itimat ekotən-iarəp nəghatən tenatig kəm netəm itəm kinotəkaskik rəkis e nəmegəhən rəhalat, məto sənəmə nenatigəən rəha netəm u-roiu, o netəm koatəramərə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnəpin min əm.

⁷ Kəp. Itimat ekoatəghat-in nenatigəən rəha Uhgìn aupən itəm təmatəmahl anion, kən in nenatigəən itəm təmatəhluaig, kən Uhgìn təmol nalpəkəuən aupən aupən aɡin məmə, nenatigəən əh, in otol nəwirən kəm kitat.

⁸ Nətem koatəramərə e nəptən əh-roiu, ilat kinotəruu nalpəkəuən əh rəha Uhgìn, məto okəmə ilat kinəmotitun, ko kəsotətu-pərən ləramərə rəha nəwirən rafin e nig kəməluau.

⁹ Məto Naoa Rəha Uhgìn tatən məmə,
“Suah kit təsəplanən,
suah kit təsətəən,

suah kit tāsītunən

nat naka itəm Uhgīn təmōl əpen-əpenə lan rəha netəm u kōtolkeike in,”

¹⁰ mətō Uhgīn təmōl əp nalpəkauən anion əh rəhan kəm kitat e Narmīn. Kən Narmīn titun natimnat rafin, kən mitun min natimnat rəha Uhgīn itəm etəmim kit okol tāsītunən.

¹¹ ?Tol nəhlan, etəmim pah titun nətəligən rəha etəmim kit, mətō narmīn əm? ?E nolən kitəh əm, etəmim pah titun nətəligən rəha Uhgīn, mətō Narmīn əm?

¹² Uhgīn təmōs-ōs-ōs ipamən kəm kitat nətəligən rəha netəmim e nətueintən, mətō təmōs-ōs-ōs Narmīn itəm tātisi-pən rōn. In təmōs-ōs kəm kitat məmə kitat okotitun nat naka itəm Uhgīn təmōs-ōs-ōs əpnəpin əm kəm kitat.

¹³ Inu nəghatən itəm itimat ioatən, kən nenatigən rəha netəmim təsəgətunən itimat e nəghatən min əh, mətō Narmīn Rəha Uhgīn təməgətun itimat, kən ekotən-iarəp natimnat pahrien rəha Narmīn Rəha Uhgīn e nəghatən min itəm tətisi-pən lan.

¹⁴ Etəmim itəm Narmīn Rəha Uhgīn tikə lan, okol təsosən natimnat itəm tātisi-pən e Narmīn Rəha Uhgīn mətō-inu ilat nat alməl min əm kəm in, kən okol in tāsītunən ilat mətō-inu Narmīn Rəha Uhgīn əm titun nasitunən e netəmim o nitunən natimnat rəha Uhgīn.

¹⁵ Kitat itəm koatos Narmīn Rəha Uhgīn kotəplan motitun natimnat min əh, mətō netəm əpnəpin, ko koatəplan məsotitun əgin-əhən kitat.

¹⁶ Tol nəhlan mətō-inu Naōa Rəha Uhgīn tətən məmə,

“?Pah u titun nətəligən rəha Iərəməə

məmə in otəgətun in?”

Mətō kitat kotitun nətəligən rəha Kristo.

3

Nəhap-əhapən e niməfak

¹ Piak min ne winik min. Nian emətətig kitat min itəmat, okol esəghatən kəm itəmat tahmen e netəmim itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat e Narmīn Rəha Uhgīn, kəp. Eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat netəmim rəha nətueintən əm, kən eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat nisualkələh əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo.

² Nian emətəgətun itəmat, tahmen məmə emətəgəwən itəmat e melek əm, eməsos-ōs-ōs ipinə nagwənən əskasik kəm itəmat mətō-inu itəmat nəsothahmenən o nunən. Kən nīpahrienən, itəmat nəsothahmenən əh o nunən,

³ mətō-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netəmim rəha nətueintən. Tol nəhlan mətō-inu itəmat nakoatətet itəmat min, kən moatərgəhəu, kən tahmen əm məmə itəmat netəmim rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e netəm əpnəpin min.

⁴ Nian suah kit otən məmə, “Io rəha Pol,” kən kit min tən məmə, “Io rəha Apolos,” nolən əh tətəgətun məmə itəmat netəm rəha nətueintən əm.

⁵ Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? Itimlau e kuahmen əm e iolwək itəm emuasitū etəmat o nuwamən o Iesu. Itimlau etioal əm wək itəm Iərəməə təmōs-ōs-ōs pisin pisin kəm itimlau məmə ekioal.

⁶ Tahmen məmə io eməfe nīkutin nat, kən Apolos in tətəu e nəhau, mətō Uhgīn tatol tətəwə.

⁷ Tol nəhlan, etəmim itəm tətəfe nat, o etəm tətəu e nəhau, in nat əpnəpin əm, mətō Uhgīn pisin əm in nat keike itəm tatol natimnat koatəmegəh moatəwə.

⁸ Etəm tatəfe, ne etəm tətəu, katian əm o nat kitiaħ əm. Kən Uhgın otətou ilau kitiaħ kitiaħ e rəhalau wək pisin pisin min.

⁹ İtımıau iolwək mil rəha Uhgın, kən itəmat nəkotahmen e nasumən rəha Uhgın, o nimə rəha Uhgın.

¹⁰ E nəwırən itəm Uhgın təmawte-in kəm io, emiləkin wir nelki nimə tahmen e etəm titun wir niləkinən nimə. Kən suah kit min tatıləkin nimə məsin. Məto ilat rafin okotəkəike moatehm wir wək rəhalat rəha niləkinən nimə,

¹¹ məto-inu okul suah kit təsiləkinən nelki nimə kit min itəm tol pisin e inu itəm kiniləkin rəkis. Kən nelki nimə u in İesu Kristo.

¹² Okəmə suah kit tiləkin-pər rəhan nimə itəm nelki nimə in İesu Kristo, kən in titun niləkinən e iaen u kol tatıpıt-ıpit, o e silfa, o e kəpiel nəmtin tiəkis, o e nig, o e nuwig, o e maniah.

¹³ Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, məto-inu e nian İesu tatuwa min, rəhan wək otuwa e nəhag-əhəgən. Rəhan wək okələhəu-pən e nigəm, kən nigəm otəgətun məmə rəhan wək təwir or tətət.

¹⁴ Okəmə nigəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan nətəuən.

¹⁵ Məto okəmə nigəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natımmat rafin təmika. In əm, Uhgın otosmegəh, məto tahmen-ahmen əm e suah kit itəm taiu mətagim e nimə itəm nigəm tatus.

¹⁶ ?Nəkotitun o kəp məmə, itəmat un nimə rəha Uhgın, kən Nərmın Rəha Uhgın tətətig etəmat?

¹⁷ Okəmə suah kit tərəkın nimə rəha Uhgın, kən Uhgın otərəkın in, məto-inu nimə rəha Uhgın, in rəhan pisin əm. Kən nimə u rəha Uhgın, itəmat.

¹⁸ Təsəwırən məmə suah kit tətəiüə-in atıp in. Okəmə suah kit nikin təht məmə in tenatig u-roiu e niganəmti netəmim, in otəkəike muwa ialməl kit e niganəmtilat məmə in otuwa ienatig pəhrien.

¹⁹ Tol nəhlan məto-inu nenatigən rəha netəmim rəha nətueintən, in talməl pik e niganəmti Uhgın. Tahmen e Nəoa Rəha Uhgın tatən məmə, "Uhgın tatol nəanikulu kit e nəghatən rəha suah kit itəm tatən məmə in tenatig wir, kən Uhgın taskəlim in."

²⁰ Kən Nəoa Rəha Uhgın tatən min məmə, "İərəmərə titun məmə, nətəligən rəha netəm kotenatig, ilat nat əpnəpin əm."

²¹ Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah əh məmə onəkotiləs-ıpar atıp itəmat ron. Uhgın tatos-ıpən natımmat rafin rəhatəmat məmə otasitu etəmat.

²² Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o nimisən, o nian roiu, o nian itəm tatuwa, ilat rafin rəhatəmat məmə Uhgın otol təwir kəm itəmat lan,

²³ kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgın.

4

Aposol min rəha Kristo

¹ Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itimat tahmen e iolwək min rəha Kristo itəm Uhgın təmələhəu-pən e nelmıtımat məmə itimat ekotol əp nalpəkəuən anion rəha Uhgın.

² Kən netəmim itəm koatehm natımmat rəha etəm-iasol kit, ilat kotəkəike mətöl rəhalat wək təwir məmə nian etəm-iasol tatəplan rəhalat wək, kən titun nahatətəən elat.

³ E io, in nat əpnəpin əm okəmə itəmat, o netəm pisin neen kotən-iarəp nətəligən rəhalat e rəhak wək. Kən io atıp esahmenən o nakilən rəhak wək.

⁴ E rəhak nətəligən, məmə emol əm nat itəm in təwir, məto nat u təsənən məmə io ekətuatip. İərəmərə əm tətəuatip o nakilən rəhak wək.

⁵ Tol nəhlan, sotaütəütən o nakilən natimnat. Nakoatəşahgin e nian İərəmərə otuwa lan. In otəmki-pən e nəhag-əhəgən natimnat itəm koatəhluaig e nəpinəpən, kən in otol-arəp nat naka tətətig e niki netəmim o nolən min rəhalat. E nian əh Uhgın otənwiwi ilat kitiaş kitiaş.

⁶ Piak min ne winik min. Emən-ipinə nəghatən min əh kəm itəmat etimlau Apolos məmə itəmat onəkotos nitunən ikin, kən okəmə nakotos nıpəti nəghatən min u, “Nəkotəkəike motol əm nəghatən min itəm kinətə rəkis,” kən nəsotos-ipərən netəm-iasol neen motos-iahau neen.

⁷ ?Tahro? ?İtəmat ilis taprəkis-in netəmim min rafin? ?İtəmat nakoatos natimnat neen itəm Uhgın təsos-ipinə kəm itəmat? !Kəp! ?Kən tahro nakoatəghat ausit o natimnat itəm Uhgın təmos-ipinə kəm itəmat tahmen əm məmə itəmat əm nəmotol natimnat min əh?

⁸ Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis natimnat rəha Uhgın. Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis nautə rəha Uhgın. Nolən rəhatəmat tahmen məmə nəmotuwa kig min rəha Uhgın, məto itəmat ekotətig ləhau əm. !Məto kəp, sənəmə nıpahrienən! !Nəman! Okəmə nıpahrienən məmə itəmat nəmotuwa kig min rəha Uhgın, nikitəmat otəgien pık, kən okəmə tol nəhlan, itəmat min ekotol kig kitat min itəmat. Məto təsolən mihin.

⁹ İtəmat aposol min, məto nikik təht məmə Uhgın təmələhəu itəmat əpəh ləhau əgin-əh, ioatətig tahmen e netəm itəm kəmakil rəkis məmə okotəkəike motimıs. Nikik təht nəhlan məto-inu tahmen məmə ekoatətul e niganəmti nagelo min ne netəmim rafin məmə ilat okotəplan nolən rəha nımısən rəhatimət.*

¹⁰ !Netəmim tepət koatən məmə itəmat ialməl min o nərgi Kristo, məto nikitəmat təht məmə itəmat nakotenatig wir e Kristo! Məto sənəmə nıpahrienən. !Netəmim tepət koatən məmə rəhatimət nəpətən tikə, məto nakoatəghat ausit məmə rəhatəmat nəpətən iahgin! Məto sənəmə nıpahrienən. Netəmim tepət koatısiai-in itəmat, məto katən rat itəmat.

¹¹ Məto, inu nıpahrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumis tatus itəmat, kən moatoaəa, kən ekoatuwin e natimnat kəmotəhap-əhap, kən netəmim koatoh itəmat, kən rəhatimət nımə tikə.

¹² İtəmat atip əm ioatol pık wək e nelmitimət. Nian okotən rat itəmat, məto itəmat ekotəfak o nəwıran olat. Nian netəmim koatol nəratən kəm itəmat, məto itəmat ekotəpnəpin əm.

¹³ Nian netəmim koatən rat itəmat, məto itəmat ekoatəghat wir əm kəm ilat. Mətoarus-pa roiu itəmat ekotahmen e nuwitik rəha netəmim rafin, o namkimik rəha nətueintən rafin.

İlat okotəkəike kətəu-pən nolən rəha Pol

¹⁴ Esətəən nəghatən min u məmə ekol itəmat nakotaulis, məto məmə otəhgair etəmat, məto-inu itəmat nenətik min itəm ekolkeike itəmat.

¹⁵ Rəhatəmat iəgətun tepət itəm okotəgətun itəmat e Kristo, kən okəm-naka ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalın ten-taosan, məto rəhatəmat tata

---

4:5: 1 Kor 3:8   **4:6:** Rom 12:3   **4:7:** Rom 12:6   * **4:9:** Nian kig kit təmol win e nəluəginən, minətətig matit rəhan mopael min ne rəhan tikimir min. Rəhan mopael min kotuarisig-in, kən tikimir min kotuarisig-in ilat, kən netəmim rafin kotitun məmə tikimir min okotimis. Netəmim kəmotol lafet kit, kən netəmim rafin koatəplan tikimir min atip koatoh ilat min, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupin min tahmen e laion. Kən Pol tatən məmə in ne rəhan min netəmim kotahmen e tikimir min itəm okotimis, kən netəmim rafin koatəplan.   **4:11:** 2 Kor 11:23-27   **4:12:** Mat 5:44; 2 Tes 3:8

ətuatip kitiaḥ əm, inu io, məto-inu e Kristo Iesu emuwa rəhatəmat tata ətuatip nian emən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat aupən.

¹⁶ Tol nəhlan, ekətapəḥ əskasik otəmat məmə onəkotətəu-pa rəhak nolən mīn.

¹⁷ Məto-inu o nat u, etahl-ipinə nətik e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In tətaiu əskasik e İərəmərə. In otən mīn kəm itəmat suatip rəha nəmegəhən rəhak e Kristo Iesu itəm tatətəu-pən natimnat itəm iatəgatun e niməfak mīn rafin ikīn mīn rafin.

¹⁸ Itəmat neen koatən məmə esimnə mīnən, kən motausit pik o rəhatəmat nepətən.

¹⁹ Məto otəsuwəhən, ekəike mīmnə məplan itəmat okəmə İərəmərə tegəhan-in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən mīn itəm netəm iausit mīn koatən, məto ekəplan nəsanənən rəhalat.

²⁰ Məto-inu nərəmərəən rəha Uhgīn sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto in nat kit rəha nəsanənən.

²¹ ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekimnə malis itəmat, o ekimnə e nolkeikeən ne narmīn rəha nəmeiən?

5

Pian kit, rəhan nolən tərət agīn

¹ Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nikitəmat tətəkləh-in pətan kit, kən təmol e nolən tərət kit itəm taprəkis-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat əpnəpīn kəsotəfakən. In tətəkləh-in pətan wi rəha rəhan tata.

² ! Kən itəmat nakotausit ron məmə təwir əm! Nəsotətoən tərət, məto onəkotəkəike motətə tərət o nolən əh, kən nəsotahl-iarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol nolən rat əh e nikitəmat.

³ Nat əpnəpīn esatigən kitat mīn itəmat, məto e narmīn etatig kitat mīn itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatatig, enən rəkis e nərgi İərəmərə Iesu məmə naka in tətəuatip məmə kitat okotol e suah əh.

⁴ Nian nakotuwa kitiaḥ, kən e narmīn, etatig kitat mīn itəmat, kən nian nəsanənən rəha İərəmərə rəhatat Iesu in əh-ikīn kitat mīn,

⁵ kən otīləs-ipən suah u əh-roiu e nelmi Setan məmə otərəkin nīpətīn, məto İərəmərə otosmegəh narmīn nian in tatuwa mīn e namnun nian.

⁶ Rəhatəmat nausitən tərət. ?Nəkotitun o kəp məmə, is noan məsīn əm tətəlapik apiəpiə flao itəm kəmətig?

⁷ Otərəkin rəkis is oas mīn rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətig u is tikə lan, kən nīpahrienən itəmat nəkotahmen ətuatip e pīret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm in nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmimīs rəkis tahmen e sakrifais o nolən rat mīn rəhatat.

⁸ Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən tərət mīn itəm netəmim kotolkeike pik nolən kəm netəmim, ne nolən rat mīn rafin. Məto pəs kotol lafet e Pīret Ū Is Tikə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol nīpahrienən motətəuatip.

⁹ Eməte rəkis naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm koatakləh-in pətan.

¹⁰ Esən-iahauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnəpīn nolən rəhalat tol mīn-nulan: ilat koatakləh-in pətan, ilat naumis, ilat iakləh mīn e neiuən, kən ilat koatəfak kəm narmī nat mīn. Okəmə nəsotanən itəmat mīn ilat, kən nəkotəkəike motiet ikīn-u e nətueintən.

11 Mæto nīpəti naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, mæto in tətakläh-in pətan, o in tətəumis, o in tatəfak kəm narmi nat min, o in tatən rat netəmim, o in tətəpis nian təpət, o in tətakläh-in e neueiuəən. Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat əpnəpin in nat əkəku əm təhmen e nəkotəgwan kitiaħ.

12 Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Mæto in wək rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netəmim əpəh e niməfak itəm koatol təfagə e nolən min u.

13 Uhgın otakil netəm Iaihlua min, mæto Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Otaħl-iarəp e nikitəmat etəm tatol nolən rat.”

6

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

1 Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau min, in tol naulisən məmə otıləs muwin kəm netəm kəsotəfakən məmə okotiuw-iarəp ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Mæto nəkotəkəike motıləs motuwin kəm iəfak min.

2 ? Nəkotitun o kəp məmə iəfak min, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ? Kən okəmə itəmat onəkotakil netəmim e nətueintən, kən təhro nikitəmat təht məmə nəsotahmenən o nakilən rəhatəmat nolən əlkələh min?

3 ? Nəkotitun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo min? ! Kən natimnat min rəha nətueintən, ilat kotimətig əm o nakilən!

4 ? Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəligən min neen, təhro nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? İlat kəsotosən nisaiiən rəha niməfak mæto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol min neen təhmen e kitat.

5 İatan nəhlan məmə nakotaulis lan. ? Təhro? ? İtəmat kit tikə itəm tenatig məmə in titun nələhəuən nənən min əh?

6 ! Mæto kəp! İtəmat piak min nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil rəhatəmat nərgəhəuən min. Kəsi.

7 İtəmat nakoatuwin o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu tatəgətun məmə nəmotəmkakiaħ e suatip rəha Uhgın e nəmegəhən rəhatəmat. ? Təhro? Okəmə suah kit tatol tərət kəm ik, təwir məmə nakaluin əm. Okəmə tətəiuə-in ik mətakläh-in ik, aluin min əm.

8 Mæto kəp. İtəmat piatəmat min əm, mæto itəmat atip nəkoatol tərət kəm itəmat min, kən moatəiuə-in itəmat min motakläh kəm itəmat min.

9 ? Nəkotitun o kəp məmə, netəm koatol nəratən, okol kəsotuwinən e nərəmərəən rəha Uhgın? Əsotətəlig-inən neueiuəən. Inu nīpahrienən məmə netəm koatkläh-in pətan, ne netəm koatəfak kəm narmi nat min, ne nəman itəm kinotol marit rəkis koatkläh-in pətan, ne nəman itəm koatit atip ilat min,

10 ne iakläh min, ne naumis min, ne netəm koatəpis e wain, ne netəm koatəghat rat e nərgi netəmim, ne netəm koatəiuə motakläh kəm netəmim, ilat okol kəsotuwinən e nərəmərəən rəha Uhgın.

11 Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Mæto, Narmın Rəha Uhgın rəhatat təmafəl itəmat, mələhəu kalın itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətuatip e niganəmtin e nərgi İərəmərə İesu Kristo.

Nolən rəha nakläh-inən pətan in təfagə rat

12 Netəmim neen koatən məmə, “Nətimnat rafin təwir əm məmə ekol.” Mæto, sənəmə ilat rafin kotasitu etəmat. Suah kit tatən min məmə, “Nətimnat

rafin tawir am mamə ekol.” Məto, okol esegəhan-inən mamə nat neen okotərəməə e rəhak nəmegəhən.

¹³ Netənim neen koatan mamə, “Nagwənan in nat tawir rəha nərpitəm, kən nərpitəm in tolkeike nagwənan. Kən tahmen əm, okəmə nīpətītāt tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nītən pətan in tawir əm.” Nat mil əh, nagwənan ne nərpitəm, kuəwir, nat ənpəpim mamə Uhgīn otol namnun ilau kərən. Məto Uhgīn təsos-īpamən nīpətītāt mamə kotītəp nīpitan. Uhgīn təmos-īpa nīpətītāt mamə kotīsiāi-in Iərəməə lan, kən Iərəməə in tərəməə e nīpətītāt.

¹⁴ E rəhan nəsanənən, Uhgīn təmosmegəh Iərəməə e nīmīsən, kən in otosmegəh mīn kitāt.

¹⁵ ?Nəkotītun o kəp mamə, nīpətītəmat, ilat rəha Kristo pīsīn əm? ?Kən nīkītəmat təht mamə ekiləs nīpətīk itəm in kītīəh ilau Kristo, kən mol kīoal kītīəh ilau pətan rəha suatīp? !Kəp! Okol təsolən mīhīn.

¹⁶ ?Kən nəkotītun o kəp mamə, etəm tatan ilau pətan rəha suatīp, ilau katuea kītīəh əm e nīpətīn? Məto-inu nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgīn tatən mamə, “Ilau okuea nīpətīn kītīəh əm.”

¹⁷ Məto etəm itəm tatol kītīəh ilau Iərəməə, tatuwa kītīəh ilau mīn e narmīn.

¹⁸ Otagīm rəkīs otuwīn isəu o nolən rəha nītəpən nīpitan. Nolən rat rafīn itəm suah kit tatol itəm tol pīsīn e itəm u, in təsərəkīnən nīpətīn. Məto itəm u tatarəkīn nīpətīn.

¹⁹ ?Nəkotītun o kəp mamə, nīpətītəmat in nīmə kit rəha Uhgīn itəm Narmīn Rəha Uhgīn tətātīg ikīn, kən Uhgīn təmos-īpīnə Narmīn kəm itəmat, mətatīg etəmat? Kən itəmat sənəmə rəhatəmat atīp u itəmat.

²⁰ Uhgīn təmətəu rəkīs itəmat e nətəuən itəm nəmtīn tīəkīs. Tol nəhlan, otīsiāi-in Uhgīn e nolən mīn rəha nīpətītəmat.

7

Nəghatən e marit

¹ Roīu ekən-īpīnə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm io. Əwəh, in tawir mamə etəmim kit təsolən marit.

² Məto netənim tēpət itəm koatītəp pətan, tol nəhlan, tawir mamə etəmim otəkəike mos atīp rəhan pətan, kən pətan tatos rəhan iərman.

³ Iərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike, kən pətan otəkəike man ilau rəhan iərman okəmə iərman tolkeike.

⁴ Pətan təsərəməə atīpən e nīpətīn, məto rəhan iərman tatarəmərə lan. Kən tahmen-ahmen əm e iərman, in təsərəməə atīpən e nīpətīn, məto rəhan pətan tatarəmərə lan.

⁵ Təsəwīran mamə pətan o iərman təgīn o nīpətīn okəmə kit tolkeike. Məto okəmə ilau kərən kuegəhan mamə tawir əm okuəpəs o nəfakən o nian neen, kən tawir əm. Məto okueike muea mīn kītīəh. Okəmə kəsīoalən, kən Setan otehm suatīp o nos-īpən-os-īpənən kəm ilau. Iatən nəhlan məto-inu itəmat rafīn nəotəskāsīkən.

⁶ Nəghatən əh mamə, “okuəpəs o nəfakən o nian neen,” in nətəlīgən əm rəhak, sənəmə lou kit.

⁷ E rəhak nətəlīgən, tawir mamə netənim rafīn okəsotolən marit tahmen lak. Məto Uhgīn tatol suatīp pīsīn pīsīn mīn kəm kītāt kītīəh kītīəh, kən tatol mamə neen koatol marit, kən neen koatan əm.

⁸ Kən iatən kəm netəm kəsotolən marit ne nəutahlīmīs mīn mamə, tawir mamə koatan əm mamə io ne.

9 Mæto okamæ tiäkis olat mæmæ okotaliwæk e suatip ætuatip, kæn tæwir mæmæ okotækaike motol marit pæs nikilat tæsæht pikæn.

10 Itæmat itæm næmotol marit, ekæn-ipinæ næghatæn u kæm itæmat, sænæmæ ræhak mæto ræha Iæramæra mæmæ, pætan otasapæsæn ræhan iærman.

11 Mæto okamæ in otol, kæn tæwir mæmæ otasætau-pæn minæn suah kit min, o okamæ tahro, titælig-pæn min æm o ræhan iærman. Kæn iærman otasapæsæn ræhan pætan.

12 Itæmat itæm ræhatæmat næman o nipitan kæsotæfakæn, inu ræhak æm næghatæn, sænæmæ ræha Iæramæra, mæmæ okamæ itæmat kit, ræhan pætan tæsæfakæn, mæto tolkeike mæmæ ilau kætuatig, iærman otasapæsæn.

13 Kæn okamæ itæmat kit, ræhan iærman tæsæfakæn, mæto tolkeike mæmæ ilau kætuatig, pætan otasapæsæn.

14 Otol næhlan mæto-inu nian pætan kit tatæfak, kæn Uhgîn tatælæhæu kalin min ræhan iærman mæmæ ræha Uhgîn. Kæn nian iærman kit tatæfak, kæn Uhgîn tatælæhæu kalin min ræhan pætan mæmæ ræha Uhgîn. Okamæ tæsolan nulan, kæn ræhatæmat nisualkælæh, ilat ræha nætueintæn æm, mæto tol næhlan, Uhgîn tatælæhæu kalin ilat mæmæ ræhan min, mæto-inu tæmælæhæu kalin rækis tata ne mama.

15 Mæto okamæ etæm tæsæfakæn tolkeike mæmæ otapæs ræhan pætan o iærman itæm tatæfak, egæhan in æm. Etæm tatæfak, iærman o pætan, Uhgîn tæsaskælimæn ilat e marit æh. Mæto, Uhgîn tæmaun-in itat mæmæ okotatig mætig e næmælinuæn.

16 Pætan, kæm-naka Uhgîn otosmegæh ræham iærman e nolæn tæwir ræham. Kæn iærman, kæm-naka Uhgîn otosmegæh ræham pætan e nolæn tæwir ræham.

17 Mæto in æm u, nian Uhgîn tæmaun-in itæmat, næmotatig e natigæn pisin pisin min itæm Iæramæra tæmælæhæu, kæn tæwir mæmæ nækotatig æm lan. Inu ræhak næghatæn iatælæhæu kæm nimæfak min rafin.

18 Nian Uhgîn tæmaun-in suah kit, okamæ kæmæhg-ipæn in, kæn otasæhluaig-inæn næhg-ipænæn itæm kæmol lan. Kæn nian Uhgîn tæmaun-in suah kit min, okamæ kæsæhg-ipænæn, kæn tæwir mæmæ tæsægæs-inæn mæmæ okæhg-ipæn.

19 In nat ænnapin æm okamæ kæmæhg-ipæn suah kit o kæsæhg-ipænæn. Nat keike mæmæ kitat kotætau-pæn æm næghatæn min ræha Uhgîn.

20 Nian Uhgîn tæmaun-in itæmat, næmotatig e natigæn pisin pisin min, kæn tæwir mæmæ nækotatig æm elat.

21 ?Nian Uhgîn tæmaun-in ik, ik slef æm kit? Nikim tæsæht pikæn, mæto okamæ nækitun nætau-pænæn suatip itæm kæmikis slef min lan, ætau-pæn æm.

22 Tol næhlan mæto-inu etæm slef æm nian Iæramæra tæmaun-in, in etæm ræha Iæramæra itæm kæmikis rækis, kæn tahmen-ahmen æm, etæm itæm sænæmæ slef kit nian Iæramæra tæmaun-in, in slef æm ræha Kristo.

23 Uhgîn tæmætau rækis itæmat e nætauæn itæm næmtin tiäkis. Sotolan mæmæ itæmat nakotuwa slef min ræha netæmim.

24 Piak min ne winik min, nian Uhgîn tæmaun-in itæmat, næmotatig e natigæn pisin pisin min, kæn tæwir mæmæ nækotatig æm elat itæmat Uhgîn.

25 Inu næghatæn kit ræhatæmat netæm wi itæm næsotolan marit. Esos ætuatipæn næghatæn kit o Iæramæra, mæto iakæn æm ræhak nætæligæn. Mæto itæmat nækotitun mæmæ ræhak næghatæn in nipahrienæn, mæto-inu Iæramæra tæmasækitun io.

26 Mæto-inu o næratæn asol itæm nækotatig lan, ræhak nætæligæn tol min-nulan mæmæ, nækotatig æm nulan nækotatig mihin u-roiu.

27 ?Tahro? ?Næmol marit? Segæs-inæn suatip o napæsæn ræham pætan. ? Tahro? ?Næsolæn marit? Segæs-inæn suatip o nosæn ræham kit pætan.

²⁸ Mæto okəmæ natol marit, nəsolan təfagə rat. Kən okəmæ pətan wi tatol marit, in təsolan təfagə rat. Mæto netəm kəmotol marit, okotatig e nəratan təpət e rəhalat natigən, kən iakolkeike məmæ nəsotuwinən e nəratan min əh.

²⁹ Piak min ne winik min, inu nipəti nəghatən rəhak. Natigən rəha netəmin e nətueintən in tinəkuəkir əm. Kən roiu ne matuwin, netəm kəmotol marit, okəotətəlig-in pikən nolən rəha marit rəhalat.

³⁰ Kən okəmæ suah kit tətəsək, təwir məmæ otaliwək e nəmegəhən rəhan tahmen məmæ təsasəkən. Kən okəmæ suah kit nikin tagien, in otaliwək tahmen məmæ nikin təsagienən. Kən okəmæ suah kit tətəs-nəmtin nat kit, təwir məmæ nikin təht məmæ sənəmæ rəhan.

³¹ Kən təwir məmæ netəmin itəm koatol bisnes e nətueintən, ilat okotətəlig-in məmæ rəhalat bisnes in nat əpnəpin əm, mæto-inu nətueintən ne nəwirən rəhan otəpanikə.

³² Iakolkeike məmæ nikitəmat təsəht pikən nat kit rəha nətueintən u. Tol nəhlan, okəmæ suah kit təsolan marit, nikin tətəht pik wək rəha Iərəmərə məmæ tahro nulan mol Iərəmərə nikin tagien o wək itəm in tatol.

³³ Mæto etəm təmol marit, nikin tətəht pik əm natimnat rəha nətueintən məmæ otahro nulan mol niki rəhan pətan tagien,

³⁴ kən rəhan nətəligən tatuwin o nat kəiu, rəhan pətan ne wək rəha Iərəmərə. Kən pətan itəm təsolan marit, o pətan wi, nikin tətəht pik wək rəha Iərəmərə məmæ tahro nulan in otətuakəm o Iərəmərə e nipətin ne narmin. Mæto pətan itəm təmol marit, in tatətəlig-in pik əm natimnat rəha nətueintən məmæ otahro nulan mol rəhan iərman nikin tagien.

³⁵ Iatən-ipinə nəghatən min u o nəwirən atip rəhatəmat, sənəmæ iatən-iəhau itəmat, mæto məmæ nakotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən itəm tətəuati, kən nikitəmat tətəht pik wək rəha Iərəmərə.

³⁶ Mæto okəmæ iərman kit ne pətan wi kit, kinən-iəkis məmæ ilau okioal marit, kən iərman təmæ okuəpəs pitən, mæto roiu nikin təht məmæ təsolan nolən ətuatip e pətan əh, kən okəmæ pətan əh tətətig wir əm o nup min neen, kən iərman nikin təht məmæ təike mol-tə marit e pətan əh, kən təwir əm, in titun nolən. In təsolan təfagə rat. Mæto təwir məmæ in otol marit.

³⁷ Kən okəmæ kəiu min nəhlan kioalkeike məmæ okioal marit, mæto iərman nikin tinəht rəkis məmæ okuəpəs marit, kən suah kit tikə itəm tətəkəike kəm in məmæ in tapəs marit, mæto iərman əm in tatərəmərə e nikin, kən nikin tinəht rəkis məmæ otəsolan marit e pətan əh, suah əh, in min tatol nolən ətuatip.

³⁸ Tol nəhlan, iərman itəm tatol marit e pətan wi, in tatol ətuatip, mæto iərman itəm təsolan marit, in tatol təwir mərəkis.

³⁹ Pətan otəkəike mətətig ilau rəhan iərman e nian rafin, mæto okəmæ rəhan iərman timis, in titun nolən marit e suah kit min itəm in tolkeike, mæto nat kitiah əm, in təike mol marit e iərman kit itəm tətəfak kəm Iərəmərə.

⁴⁰ Mæto e rəhak nətəligən, okəmæ in tətətig əm nəhlan məsolan marit, kən nikin otəgien taprəkis-in okəmæ in tatol marit. Kən niki təht məmæ Narmin Rəha Ughin tətətig min lak mos-ipa nəghatən əh kəm io.

8

Nəgwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min

¹ Kən roiu, iakəghat e nəgwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min. Kitat kotitun məmæ, “kitat rafin koatos nitunən.” “Nitunən” in nat kit itəm suah kit tətəusit ron, mæto nolkeikeən tatiləkin matiləs-ipər etəmin.

² Okəmә suah kit nikin təht məmә in titun pik nat, mətō in tāsītunən əh nātīmnat itəm in otəkaike mitun.

³ Mətō etəmim itəm tolkeike Uhgın, Uhgın titun in.

⁴ ?Kən tahrō e nagwənən mın itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmı nat mın? Kitat kotitun məmә narmı nat in nat əpnapın əm kit e nətueintən, kən uhgın əlkələh mın kotikə, mətō Uhgın kitiah əm.

⁵ Katən məmә, “uhgın əlkələh” mın ne “iərəmərə əlkələh” mın tepət əh-ikin. Inu neiuəən əm. Mətō nıpahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Mətō nat əpnapın okəmә uhgın əlkələh mın əh-ikin, əpəh e neai o əpəh ləhau e nətueintən,

⁶ mətō o kitat, Uhgın kitiah əm, Tata Uhgın. Natīmnat rafın təmisi-pən lan, kən təmos-ıpa nəmegəhən kəm kitat məmә kitat okotol nəwian. Kən İərəmərə kitiah əm, İesu Kristo, kən Uhgın təmol natīmnat rafın agın e Kristo, kən e Kristo kitat koatəmegəh.

⁷ Mətō sənəmә netəmim rafın kotitun nəghatən u. Aupən, netəmim neen kəmotəfak kəm narmı nat mın nian rafın. Mətō roiu, nian koatun mit itəm kəmol sakrifais lan kəm narmı nat, nıkilat təht məmә koatəfak kəm uhgın əlkələh mın pahrien. Kən ilat koatətō məmә koatol təfagə rat mətō-inu nıkilat təsəskasikən.

⁸ Mətō nagwənən təsolən kitat kotuwa iuəhkır o Uhgın. Okəmә kəsotunən mit əh, o kotun mit əh, nətəligən rəha Uhgın kəm kitat in tahmen əm.

⁹ Təwir əm, nəkotitun nətəu-pənən suatıp itəm nakotolkeike, mətō oatətō itəmat. Sotolən nat kit itəm nakotolkeike mətō in otol məmә piatəmat kit o winitəmat kit itəm nikin təsəskasikən təme e rəhan nəmegəhən.

¹⁰ Ekən nəhlan mətō-inu okəmә suah kit itəm nikin təsəskasikən, tatehm itəmat itəm nakoatos nitunən əh, kən nakotuwin e nımә rəha narmı nat mın məmә nakotagwən, kən tahrō? Kəm-naka rəhatəmat nolən otiuw-pən rəhan nətəligən, kən in mın otuwin mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmı nat mın, kən in tatol təfagə rat kit.

¹¹ Kən nitunən itəm nikitəmat təht məmә nakoatos, in tatərəkın etəm nikin təsəskasikən. Mətō in piatə kit itəm Kristo təmimis ron.

¹² Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matərəkın nikin təsəskasikən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo.

¹³ Tol nəhlan, okəmә nat kit itəm iatun tol piak tatəme e rəhan nəmegəhən, kən təwir məmә esun mınən mit nian kit ne məmә otəsəmeən e rəhan nəmegəhən.

9

Pol təmuhalpın nəghatən itəm katəu-pən lan

¹ ?Nikitəmat təht məmә ekıtun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? !Əwəh! ?İo aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Eməplan İesu İərəmərə rəhatat e nıganəmtək, o kəp? !Əwəh! ?İtəmat u noa rəhak wək e İərəmərə, o kəp? !Əwəh!

² Okəmә netəmim neen koatən məmә sənəmә io aposol, mətō nıpahrienən, itəmat nəsoıtıtun nənən nəhlan, mətō-inu nəmegəhən rəhatəmat e İərəmərə tatəgətun məmә io aposol kit.

³ Ekuhalpın nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmә io sənəmә aposol kit.

⁴ ?Nian kitat aposol mın koatətapəh otəmat o nagwənən ne nat okənım ne, in ətuatıp o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun.

⁵ Aposol min neen, ne pia Ierəmərə min, ne Pita, * rəhalat nīpitan itəm koatəfak koatuarisig-in ilat nian ilat kotaliwək moatol wək rəha Ierəmərə. ?In tətuatip məmә kitat kotol tahmen-ahmen әm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun.

⁶ ?O nikitəmat təht məmә io әm ne Panapas, itimlau pisin әm ekuəkaike mioal atip wək o natigən rəhatimlau?

⁷ Otəlig-in-tu, tol nəhlan. ?Pah tatol mopael mətō təsolkeikeən məmә katətou in lan? ?O, pah tətəsum məsunən nagwənən lan? ?O, pah tətəgwən nat megəh min məsunən əh kit ne?

⁸ ?Nikitəmat təht məmә natimnat min itəm iatəghat-in, koatisi-pən әm o nətəligən rəha netəmim? !Kəp! Lou tatən nat kitiah әm.

⁹ Kəmәte e Lou rəha Moses məmә, “Nian nakotasig kau motuwa məmә otol wək mewig-ewig e wit, sotalisən nohlin pəs ton nimismisi wit neen.”† ? Tahro? ?Niki Uhgın tatəht әm kau min, ¹⁰ o nikin tatəht min kitat? Əwəh, kəmos-ipa lou u o rəhatat nəwirən, mətō-inu netəm itəm kotaupən motəfe nat e nasumən, ne netəm koatuarisig motəulək ikin, ilat rafin nətəligən rəhalat kitiah әm məmә okotos nagwənən e nasumən u.

¹¹ E wək min rəhatimat, tahmen әm məmә emotasum kit məmә itəmat nəkotəgwən ikin, inu nagwənən rəha narmitəmat. ?Kən tahro, tiəkis otəmat məmә nakotos-ipa nagwənən neen rəha nīpətin kəm itimat?

¹² Netəm pisin neen kotitun nətapəh-inən nagwənən otəmat, kən in tətuatip әm, mətō ilat koatol wək rəha Uhgın. ?Kən tahro e itimat? !Nətapəhən rəhatimat in tətuatip agin!

Mətō itimat esətolən kəm itəmat məmә itimat ekotitun mihin nolən. Mətō itimat ekotol natimnat rafin itəm ekotitun nolən, nat əpnəpin in tiəkis, məmә esotahtosig-inən namnusən təwir rəha Kristo.

¹³ ?Nəkotitun o kəp məmә, netəmim itəm koatol wək e Nimə Rəha Uhgın, koatos nigilat ikin nagwənən? Kən netəmim itəm koatol wək e olta, ikin katol sakrifais ikin, koatos nigilat ikin nagwənən.

¹⁴ E suatip kitiah әm, Ierəmərə təmən məmә, netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwir, rəhalat natimnat o natigən otəkaike misi-pən ikin.

¹⁵ Mətō esətapəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətuatip әm kən ekitun nətapəh-inən. Əməsəteən naoa u məmә itəmat nəkotol natimnat min neen əh kəm io. Iatausit məsin məmә iatən-iarəp namnusən təwir kəsətouən io lan. Kən esolkeike agin-əhən məmә ekətəu-pən suatip pisin. Nimisən in təwir taprəkis-in suatip pisin.

¹⁶ Mətō esausitən məmә iatən-iarəp namnusən təwir mətō-inu, ekaike mən-iarəp. !Kəsi, nahməən asol otuwa ron io okəmә esən-iarəpən namnusən təwir!

¹⁷ Okəmә iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgın mətō-inu iakolkeike mol nulan, kən tətuatip məmә ekos nətouən lan. Mətō in Uhgın әm itəm təmitəpun io məmә ekol wək u, kən tol nəhlan, ekaike mol.

¹⁸ ?Kən rəhak nətouən in naka? In әm u, məmә nian ekən-iarəp namnusən təwir, ekən-iarəp əpnəpin әm, məsosən nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən o nat kit, nat əpnəpin in tətuatip məmә ekol.

¹⁹ Suah kit təsərəmərəən lak, mətō io emos-iahou atip io məmә io slef әm rəha netəmim rafin məmә ekiuw-pa tepət kotuwa o Kristo.

²⁰ Nian emətan itimat netəm Isrel, emuwa mahmen e netəm Isrel məmә ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Kən nat əpnəpin Lou təsərəmərəən lak, nian

* **9:5:** Nəghatən Kris ətumatip tatən məmә, ‘Kefas’ itam in nərgin kit min rəha Pita   † **9:9:** wit: Əplan e tiksonari.   **9:9:** Dut 25:4; 1 Tim 5:18   **9:10:** 2 Tim 2:6   **9:11:** Rom 15:27   **9:12:** Wək 20:34; 2 Kor 11:9   **9:13:** Dut 18:1-3   **9:14:** Mat 10:10; Kal 6:6   **9:16:** Jer 20:9

emətan itimat netəm koatətəu-pən Lou, emuwa mahmen elat, məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo.

²¹ Nian emətan itimat netəm kəsotətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat. Məto esərakinən lou rəha Uhgın, kəp. Lou rəha Kristo tatərəmərə lak. Emol nəhlan məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo.

²² Nian emətan itimat netəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən, emuwa mahmen elat məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin məmə e nolən min rafin ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo.

²³ İatol nəhlan o namnusən təwir məmə io min ekos natimnat wir min rəhan.

²⁴ ?Nəkotitun o kəp məmə, e naiuən, netəmim rafin koataiu, məto kitiah əm tatol win? Kən təwir məmə nakotaiu e nolən rəha naiuən itəm nakotalkut pik məmə onəkotol win. ²⁵ Netəmim itəm kotolkeike məmə kotuwın e naiuən, kotətuakəm əskasik o rəhalat naiuən. Koatol məmə okotol win e nat kit itəm otəpanikə, məto kitat koatol məmə kitat okotol win e nat kit itəm tətətig lilin.

²⁶ Tol nəhlan, tahmen e naiuən, esaiu əpnəpinən, kən tahmen e boksig, esəht-arəpənən tahmen e etəmim tətəht magoagəp.

²⁷ !Kəp! İatətuakəm kəm nıpətik məmə otuwa rəhak slef. İatol nəhlan məmə, nian emən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim tepət rəkis məmə ilat okotuwa e naiuən əh, kən io ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm təmətəghl lou rəha naiuən kən kərakin e naiuən.

10

Pol təmən-iarəp nolən rəha netəm İsrəl aupən

¹ Piak min ne winik min, iakolkeike məmə nakotitun məmə nian tipitimat min kəmotiet İjip, ilat rafin, mal napuə təmətəghl olat, kən ilat rafin kəmotuwın-pən itəhəi u katən məmə Nitəhəi Asiə.

² Kən e mal napuə ne nitəhəi, Uhgın təmol bəptais elat rafin məmə okotuwa netəmim rəha Moses.

³ Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitiah əm itəm təmisi-pən e Narmın Rəha Uhgın,

⁴ kən motənim nəhau kitiah əm itəm təmisi-pən e Narmın Rəha Uhgın, məto-inu kəmotənim nəhau e kəpiel rəha Narmın Rəha Uhgın itəm təmətan ilat min ilat, kən kəpiel əh in Kristo.

⁵ Nat əpnəpin ilat kəmotol nəhlan, məto Uhgın nikin təməsagienən olat tepət, kən ilat tepət kəmotimisi əpəh ikin pisin pisin min taruən-aruən ikin.

⁶ Kən Uhgın təmegəhan-in natimnat min əh məmə ilat nəmtətin min məmə otəghaiir etat motəgətun itat, kən okəsotolən tikirilət motələhəu-pən rəhatat nətligən e nolən rat min tahmen e itəm kəmotol aupən.

⁷ Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min tahmen elat neen kəmoatol aupən. Naə Rəha Uhgın tatən məmə, "Netəmim kəmotəpələh məmə okotagwən motənim, kən motətul məmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərət ikin."

⁸ Tərət məmə kitat okotit anion nıpitan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən ilat rafin tuente-tri-taosan kəmotimisi e nian kitiah əm.

9 Tərat məmə kitat okotol natimnat itəm otiuw neməha rəha İəməmə* tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən sinek tus ilat kotimis.

10 Tərat məmə nakotən nıkalı Uhgın tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən nagelo rəha nımısən tohamnu ilat.

11 Kən Uhgın təmegəhan-in natimnat min əh məmə otuwa e nəmegəhən rəhalat, məmə ilat nəmtətin min, kən kəməte ilat məmə okotəhgaiir etat motəgətun itat, itəm koatatig roiu məmə namnun nian tatuwa iuəhkır.

12 Kən okamə nikitəmat təht məmə nakotətul əskasik, oatəto wir itəmat, məto-inu itəmat min nəkotitun nəməən e nolən rat min əh.

13 Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat tahmen əm e itəm katol mihin e netəmim rafin. Məto nian rafin, Uhgın tatol rəhan nəghatən, kən otəsegəhan-inən nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhən rəhatəmat məmə in təskasik maprəkis-in nəsanənən rəhatəmat. Məto nian nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgın otol suatip kit məmə onəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, məmə nat əh otəsiuw-pənən itəmat e nərətən.

Narmi nat min ne iəfak min

14 Tol nəhlan rəhak min, otəgim rəkis e nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min.

15 Itəmat netəm kotenatig, kən otakil atip nəghatən rəhak məmə in təwir o tərət.

16 Nian kitat kotəgwen e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, kən motən kəm Uhgın məmə nikitat tagien o nənimən, kən moatənım nənimən əh, tahmen məmə kitat koatuwa moatol kitiəh kitat Kristo e nitan. ?İatən pahrien, o kəp? Kən nian kitat koatun pıret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitiəh kitat Kristo. ?İatən pahrien, o kəp?

17 Kitat u netəmim tətət, məto kotahmen e nıpətın kitiəh əm, məto-inu pıret kitiəh əm, kən kitat rafin koatun əm pıret əh.

18 Nikitəmat tətəht nolən rəha netəm İsrəl. Nian etəm tatol sakrifais kəm Uhgın, kən netəmim neen koatun mit itəm kəmol sakrifais lan, tahmen əm məmə ilat rafin kəmotuwa kitiəh ilat Uhgın e sakrifais əh. ?İnu nıpahrienən, o kəp? Əwəh, in nıpahrienən.

19 ?Naka nıpətı rəhak nəghatən min? ?Təhro? ?İakatən məmə mit itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min nəsanənən əh-ikin rəhalat, o kəp? Kəp. ?O təhro? ?İakatən məmə narmi nat min, ilat uhgın əlkələh min neen, o kəp? Kəp.

20 Məto iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm narmi nat min, koatol kəm iərmis min, kəsotolən kəm Uhgın. Kən esolkeikeən məmə nako-tuwa kitiəh itəmat iərmis min.

21 Okol nəsuwinən mun pıret ne wain e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha İesu, kən matig muwin min e nıməfak rəha narmi nat min mun sakrifais ne wain rəha iərmis min ilat netəm koatəfak lan.

22 ?Təhro? ?Nəkəmat məmə İəməmə otetət itəmat tahmen e netəm İsrəl? ? Nikitəmat təht məmə nəsanənən rəhatat tətət maprəkis-in rəha Uhgın?

23 Itəmat nakoatən məmə, “Təwir əm məmə ekol natimnat rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə, sənəmə ilat rafin koatasitu etəmat. Itəmat

* **10:9:** Tatəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit min, tatuwin matuwin məmə okotəplan okamə Uhgın otol nalpinən o kəp. **10:9:** Eks 17:2 **10:9:** Nam 21:5,6 **10:10:** Nam 16:41-50; 17:5,10 **10:16:** Mat 26:26-28 **10:17:** Rom 12:5 **10:18:** Lev 7:6 **10:19:** 1 Kor 8:4 **10:20:** Dut 32:17; Nol Əpən 9:20 **10:21:** 2 Kor 6:15-16 **10:22:** Dut 32:21

nakoatən məmә, “Təwir əm məmә ekol natimnat rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmә sənəmә ilat rafin itəm koatasitu e nəmegəhən rəhatəmat.

²⁴ Təsəwirən məmә itəmat kit tategəs-in atip rəhan nəwirən, məto tatakəike megəs-in min rəha netəmim min neen.

²⁵ Otun əm mit rafin itəm katol-salim-in e maket, kən məsotətapəh-inən nəghatən lan məmә kəmol sakrifais lan kəm narmi nat min, o kəp. Kən nikitəmat təsəht pikən.

²⁶ Nolən əh təwir əm məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmә, “Nətueintən ne natimnat rafin əh-ikin, ilat rəha İarəmərə.”

²⁷ Kən okəmә etəm təsəfakən kit tətapəh-in ik məmә nakuwin e rəhan nımә muagwən, kən nikim tagien məmә onəkuwin, un əm nagwənən naka itəm tatos-ipinә, məsətapəhən məmә kəmol sakrifais lan kəm narmi nat min o kəp. Nikim təsəht pikən.

²⁸ Məto okəmә kit tən-ipinә kəm ik məmә, “Kəmol sakrifais e mit u kəm narmi nat min,” kən təwir məmә nəsunən. Nikim otatəht suah əh, ne nətəligən rəhan.

²⁹ Sənəmә nat tərət ron ik, məto in nat tərət e nətəligən rəhan əm. ?Məto təhro nətəligən rəha suah kit min otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmә ekol, kən mahtosis-in io məmә esolən nat kit?

³⁰ ?Okəmә iatən kəm Uhgın məmә nikik tagien o nagwənən, təhro okən rat io o nat kit itəm emən rəkis kəm Uhgın məmә nikik tagien lan?

³¹ Nəukəti nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən, o nakənim, nəkəike mol ilat rafin e nolən itəm otələs-ipər nərgi Uhgın lan.

³² Solən məmә suah kit təme e rəhan nəmegəhən, okəmә in noanol rəha İsrəl, o İaihluə, o suah kit e nıməfak rəha Uhgın.

³³ Otol nolən əh təhmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmә ekol niki netəmim rafin kotagien e nolən min rafin. İatol nəhlan məto-inu esegəs-in atipən rəhak nəwirən, məto rəha netəmim tēpət, məmә Uhgın otosmegəh ilat.

11

¹ Otasgəwin io təhmen məmә io iatasgəwin Kristo.

Nolən rəha nəfakən

² İatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natimnat rafin itəm emol kən mägətun, kən naskəlimən nəgətunən min təhmen əm məmә emägətun itəmat lan.

³ Məto iakolkeike məmә itəmat rafin nəkotitun məmә rəhn-kapə netəmim rafin in Kristo itəm tərəmərə elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan İarman itəm tərəmərə lan, kən rəhn-kapə Kristo in Uhgın itəm tərəmərə lan.

⁴ Suah kit tatol aulis Kristo okəmә təfətain rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgın e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in.

⁵ Məto pətan tatol aulis rəhan İarman okəmә təsəfətainən rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgın e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in. Nolən əh təhmen əm məmә təmak rəhn-kapə.*

10:23: 1 Kor 6:12

10:24: Rom 15:1-2

10:26: Sam 24:1

10:28: 1 Kor 8:7

10:30: 1 Tim 4:4

10:31: Kol 3:17

10:32: Rom 14:13

10:33: 1 Kor 9:20-22

11:1: 1 Kor 4:16

11:3: Jen 3:16;

Efes 5:23

*

11:5: Okəmә pətan kit təmak rəhn-kapə, in nat kit rəha naulisən. Netəmim neen koatan məmә in nəmtətin kit məmә katol nalpinən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmә in nəmtətin kit məmә in pətan rəha nausitən.

⁶ !Okəmə pətan kit təsotolkeikeən məmə otəfətain rəhn-kapə nəhlan, təwīr məmə otəte əm noanun! Məto okəmə in tətaulis o nətəən noanun, o nakən rəhn-kapə, kən təwīr məmə otəfətain rəhn-kapə.

⁷ Təwīr məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian Uhgīn təmol etəmim, etəmim təmos narmi Uhgīn, kən matol-arəp nəwīrən rəha iərman; məto pətan tatol-arəp nəwīrən rəha iərman rəhan.

⁸ Tol nəhlan məto-inu iərman təsisipənən e pətan, məto pətan təmisi-pən e iərman,

⁹ kən Uhgīn təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan, məto təmol pətan məmə in iasitu rəha iərman.

¹⁰ Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə tətisi-in rəhan iərman məto-inu nagelo min koatəplan.

¹¹ Məto o kitat u kəmotuwa kitiah kitat Iərəmərə, pətan təsətig atipən e iərman, kən iərman min təsətig atipən e pətan,

¹² məto-inu pətan təmisi-pən e iərman, kən tahmen min əm, iərman, pətan təmiləs. Məto natimnat rafin təmisi-pən o Uhgīn.

¹³ Otakil atip nat u məmə otətuatip məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgīn təsəfətainən rəhn-kapə, o kəp.

¹⁴ Netəmim rafin kotitun məmə iərman itəm noanun kaifəməh, tatol aulis in.

¹⁵ Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nikin tagien lan kən kətisi-in in lan, məto-inu noanun əh Uhgīn təmos-ipən məmə otəfətain rəhn-kapə.

¹⁶ Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan məmə nolən kit min tikə e itəm u, kən niməfak pisin pisin min rafin koatol tahmen-ahmen əm.

Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu

¹⁷ E nəghatən min itəm ekən kəm itəmat əh-roiu, oesənwiwian itəmat məto-inu nəpələh-kələhən rəhatəmat təsəsituan, məto tatərəkin əm itəmat.

¹⁸ Emaupən məto məmə nian nakoatuəfimīn itəmat min məmə nakotəfak, kən moatəhap-əhap itəmat min. Kən nikik təht məmə o nəghatən min əh, neen nīpahrienən,

¹⁹ məto-inu nəhap-əhapən min otəkəike motuwa məmə okəplan ətuatip məmə pah tatəfak pahrien.

²⁰ !Nian nakoatuəfimīn itəmat min, nakoatən məmə nakoatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, məto otəplan-tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,

²¹ məto-inu nian nakotagwən, itəmat kitiah kitiah koatəkəike əm kəsəsaḡinən ilat min neen. Kit nəumis tatus əh, kit tinapis rəkis.

²² ?Rəhatəmat latuənu tikə məmə nakotaupən motagwən ikin? ?O itəmat nəsotisi-inən niməfak rəha Uhgīn, kən moatol aulis ian-rat min? ?Kən ekən məmə naka kəm itəmat? ?Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkis aḡin-əh!

²³ Məto-inu, eməgətun rəkis itəmat nəgətunən itəm təmisi-pən o Iərəmərə. E lapin əh uarisig keḡəhan-in-pən e nelmi tikimīr min, in təmos pīret,

²⁴ kən mən kəm Uhgīn tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə, “Inu nīpətik itəm otitəḡit otəmat. Otol mihin kən nikitəmat tatəht io.”

²⁵ E nolən kitiah əm, nian kinotagwən rəkis, in tos kap wain mən məmə, “Kap wain u in nəniəkisən wi rəha nasituan itəm tatuwa e nitak. Otol mihin nian rafin nakoatənīm, nikitəmat tatəht io.”

²⁶ O nat əh, nian rafin nakotun p̄iret u, o nakotənim kap wain u, onəkotəkəike motən-iarəp n̄imisən rəha ləramərə mətoarus titəlig-pa min.

²⁷ Tol nəhlan, etənim pah itəm tatun p̄iret o tatənim kap wain u rəha ləramərə e nolən kit itəm təsətuatipən, in tatol tətəfagə o nərəkinən n̄ipət̄in ne n̄ifa ləramərə.

²⁸ Etənim otəkəike makil rəhan n̄amegəhən pitən, uarisig təpanun p̄iret ne mənim kap wain,

²⁹ məto-inu etənim itəm tatun matənim, məto n̄ikin təsəht wirən n̄ipət̄i ləramərə, nunən ne n̄ənimən itəm in tatol tatiuw-pa atip əm nalp̄inən kəm in.

³⁰ Məto o nat əh, itəmat tēpət nakotərou mat̄imis, kən itəmat neen kinot̄imis rəkis.

³¹ Məto okəmə kitat kotakil atip nolən min rəhatat, ləramərə təsakilən kitat mol nalp̄inən kəm kitat.

³² Nian ləramərə takil kitat mol nalp̄inən kəm kitat, in tatol məmə kitat okotətuatip, məmə nian in otakil netənim e nətueintən mən nalp̄inən rəhalat məmə okot̄imis, kən kitat okəsotosən nalp̄inən əh kitat min ilat.

³³ Tol nəhlan piak min ne winik min, nian nakotuwa kitiəh məmə nako-tagwən, otəsahgin itəmat min.

³⁴ Okəmə suah kit n̄əumis nus, təwir məmə otagwən iman ikin latuənu, məmə nian nakoatuafimin, Uhḡin otəsos-ipənən nalp̄inən kəm itəmat o nolən min əh rəhatəmat. Nian ekimnə, oekos-ipinə suatip e natimnat p̄isin neen min itəm nakoatətapəh ron.

12

Nəsanənən p̄isin p̄isin min rəha Narmin Rəha Uhḡin

¹ Piak min ne winik min, pəs ekəghat e nəsanənən p̄isin p̄isin min rəha Narmin Rəha Uhḡin itəm tatos-ipa kəm kitat, məto-inu iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike mot̄itun.

² Itəmat nəkot̄itun məmə aupən, nian n̄əməsotəfakən kəm Uhḡin, katiuw-pən rəhatəmat n̄ətəligən katit itəmat e suatip o nəfakən kəm narmi nat min itəm kəsotəghatən.

³ Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tikə itəm tatəghat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhḡin matən rat Iesu, kən suah kit min okol təsanən məmə, “Iesu in ləramərə,” məto Narmin Rəha Uhḡin, in əm tol etənim tatən.

⁴ Nəsanənən p̄isin p̄isin min rəha Narmin Rəha Uhḡin itəm tatos-ipa kəm kitat, məto koat̄isi-pən e Narmin Rəha Uhḡin kitiəh əm.

⁵ Kitat koatol wək p̄isin p̄isin tēpət, məto ləramərə kitiəh əm itəm koatol wək rəhan.

⁶ Kitat koatol wək e nolən p̄isin p̄isin tēpət, məto in Uhḡin kitiəh əm itəm tatol wək e nəmegəhən rəha netənim rafin məmə ilat okoatol wək min əh rafin.

⁷ Kən Narmin Rəha Uhḡin tatos-ipa kəm rəhan nəsanənən p̄isin p̄isin min kəm kitat kitiəh kitiəh məmə kitat okotasitu etat rafin.

⁸ O suah kit, Narmin tatos-ipən nəghatən rəha nenatigən. Kən kit min, Narmin kitiəh əm tatos-ipən nəghatən rəha n̄itunen nat.

⁹ Kən kit min, Narmin kitiəh əm tatos-ipən nahatəən. Kən kit min, Narmin kitiəh əh tatos-ipən nəsanənən o nol-wirən n̄imisən.

¹⁰ Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat p̄ispis min. Kən kit min, tatos-ipən nəghatən min itəm Uhḡin tatos-ipa. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nakilən narm̄in p̄isin p̄isin min. Kən kit min, tatos-ipən

nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pişin min.* Kən kit min əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pişin min əh.

¹¹ Nəsanənən min əh ilat rafin, koatisi-pən əm e Narmin kitiaə əm, kən tatos-ipa kəm kitat kitiaə kitiaə e suatip min itəm in əm tolkeike.

¹² Nipəti etəmim in kitiaə əm, məto nolin-olin tepət; kən nat əpnəpən nolin-olin pişin pişin min, ilat koatilpən e nipətin kitiaə əm. Kən tol nəhlan, təhmen-amen əm e Kristo.

¹³ Kitat neen, kitat noanol min rəha Isrel, kitat neen Iaihlua min, neen slef min əm, neen sənəmə slef min, məto Narmin Rəha Uhgın kitiaə əm təmol bəptais e kitat rafin agin-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiaə əm, kən kitat kəmos Narmin Rəha Uhgın u kitiaə əm.

¹⁴ Otətəlig-in, nipəti etəmim kəməsolən nolin kitiaə əm, məto nolin tepət.

¹⁵ Okəmə nelkin tatən məmə, “Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolin nipətin məsin.

¹⁶ Kən okəmə matəlgin tən məmə, “Sənəmə io niğanəmtin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgin in sənəmə noli nipətin məsin.

¹⁷ ?Okəmə nipətin in niğanəmtin rafin əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə nipətin in matəlgin rafin əm, kən otahro məto nəmişwin nat?

¹⁸ Məto kəp, Uhgın təmoor nolin-olin nipətin ilat rafin itəm in tolkeike məmə ilat okotol mihin.

¹⁹ ?Okəmə ilat rafin nolin kitiaə əm, kən nipətin pəhrəuən ikin?

²⁰ Məto nipəhrienən, nolin-olin tepət, məto nipətin kitiaə əm.

²¹ Niğanəmtin okol təsənən kəm nelmin məmə, “Io ekapəs ik, io enahmen rəkis.” Kən rəhn-kəpə okol təsənən kəm nelkin mil məmə, “Io ekapəs itəmlau, io enahmen rəkis.”

²² Təsolən nəhlan. Nolin-olin nipətətat itəm nikitat təht məmə ilat kotəpou agin, ilat nat keike o nipətətat.

²³ Kən nolin-olin nipətətat itəm nikitat təht məmə ilat nat əpnəpən əm, koatol nolən rəha nisialian elat. Kən nolin-olin rəha naulisən, kitat koatehm wir ilat.

²⁴ Məto nolin-olin nipətətat itəm təsolən naulisən, kitat kəsotolən nat agin elat. Məto Uhgın təmuəfimən nolin-olin nipətətat min, kən matisiai-in nolin-olin min itəm kitat koatehm-pən əm ilat.

²⁵ Kən e nolən əh, nolin-olin nipətətat okəsotəhap-əhapən ilat min, məto ilat okoatehm wir ilat min rafin.

²⁶ Okəmə nolin məsin tatəto nəhməən, kən nolin min ilat rafin okotəto nəhməən ilat min. Kən okəmə nolin məsin katos-ipən nisialian kəm in, kən nolin min rafin okotagien ilat min.

²⁷ Nipəti nəghatən u məmə itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiaə kitiaə, itəmat nolin min rəha nipəti Kristo.

²⁸ Kən e niməfak, Uhgın təmaupən mələhəu-pən aposol min, kən uarisig un, ien min, kən uarisig un, iəgətin min. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat pişip, ne ilat itəm koatol-wir nimisən min, kən netəm kotasite e netəmim, kən netəm kotenatig itəm kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e nəghatən ikin pişin min.

²⁹ ?Netəmim rafin aposol min? ?O netəmim rafin ien min? ?O netəmim rafin iəgətin min? ?O netəmim rafin nol nat pişip?

* **12:10:** Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pişin min, tatəghat-in nəghatən min itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **12:11:** 1 Kor 7:7 **12:12:** 1 Kor 10:17 **12:13:** Kal 3:28 **12:27:** Rom 12:5 **12:28:** Efes 4:11-12

³⁰ ?O netəmim rafin koatol-wir nīmīsən mīn? ?O netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pīsīn mīn? ?O netəmim rafin koatən-iarəp nīpəti nəghatən ik pīsīn mīn? Kəp, təsolən nəhlan.

³¹ Məto təwir məmə nəkotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatəmat o nosən nəsanənən pīsīn pīsīn mīn itəm Narmīn Rəha Uhgīn tatos-īpa, ilat mīn əh itəm kotəwir agīn.

Məto roiu ekən-īpīnə suatīp wir agīn-əh.

13

Nolkeikəən

¹ Okəmə iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pīsīn mīn, o nəghatən rəha nagelo mīn, məto esosən nolkeikəən e nīkīk, iatəghat pik əm tahmen e suah kit itəm tətōh nuwigī dram, o tətōh əpnapīn əm bel.

² Okəmə iatos nəsanənən itəm Narmīn Rəha Uhgīn tatos-īpa o nən-iarəpən nəghatən mīn itəm Uhgīn tatos-īpa, məto esosən nolkeikəən e nīkīk, io nat əpnapīn əm. Kən okəmə ekītun nat anion rafin ne nītunən rafin, məto esosən nolkeikəən e nīkīk, io nat əpnapīn əm. Kən okəmə rəhak nahatətəən təkəsik məmə otol nītōt kit tiet, məto esosən nolkeikəən e nīkīk, io nat əpnapīn əm.

³ Okəmə ekəmki-pən rafin rəhak natīmnat kəm ian-rat mīn, o ekegəhan-in nīpətik məmə nīgəm otus, məto esosən nolkeikəən e nīkīk, esolən wīn e nat kit.

⁴ Nolən rəha nolkeikəən tol nulan: suah kit rəhan nətəligən təfəməh, kən matol təwir kəm netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-īpəp atīpən, kən məsausit pikən,

⁵ kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpīn, kən nīkīn təsahmə uəhān, kən təsaskəlīm-īkīsən e nīkīn nəratən itəm suah kit tatol lan.

⁶ Kən nīkīn təsagīenən o nolən rat mīn, məto nīkīn tagīen əm o nolən wīr mīn rəha nīpahriənən.

⁷ Nolən rəha nolkeikəən tol nulan: nat əpnapīn suatīp rəha suah kit tiəkīs, məto nīn rafin suah əh tatətəu-pən əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən nīan kit, kən nīn rafin tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən e Uhgīn, rəhan nahatətəən tatətul əm nulan e nīn rəha nəratən.

⁸ Nolən rəha nolkeikəən namnun tikə. Məto rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpa, otəpanikə. Rəha nəghatən ik pīsīn mīn, okotəpanikə. Rəha nītunən nat, otəpanikə.

⁹ Tol nəhlan məto-inu nītunən rəhatat noan məsīn əm, kən koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tatos-īpa noan məsīn əm.

¹⁰ Məto nīn Iesu Kristo otuwa mīn mol ətuatīp natīmnat rafin, kən nəsanənən mīn itəm Narmīn Rəha Uhgīn tatos-īpa roiu okotikə.

¹¹ Nīn ematəkəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən nītunən rəhak tahmen e rəha suakəku, kən nolən rəha nətəligən rəhak tahmen e rəha suakəku. Məto nīn emuwa mol etəm-iasol in io, emələhəu nolən mīn rəha suakəku e mantaak.

¹² Roiu, kitat koatəplan noan məsīn əm tahmen e suah kit itəm tateranəm e klas itəm toapoap. Məto e nīn əh, kitat okotəplan əsas nīgənəmīti Uhgīn. Roiu, ekītun noan məsīn əm, məto e nīn əh, epanītun əsas natīmnat rafin, tahmen məmə Uhgīn tītun mīhīn io əh-roiu.

¹³ Kən roiu, nolən mīləhal u kīsīl kətəhalətul: nolən rəha nahatətəən, nolən rəha nələhəu-pənən əskasik nətəligən e Uhgīn, ne nolən rəha nolkeikəən. Məto itəm təwir pik agīn eləhal, in nolən rəha nolkeikəən.

14

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgîn tatos-ipa, ne nənən nəghatən ik pisin min

¹ Otalkut əskasik məmə nolkeikəən otərəməərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən motalkut əskasik məmə onəkotos nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgîn tatos-ipa, kən otalkut pik təhmîn min o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgîn tatos-ipa.

² Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, təsəghatən kəm netəmim, məto tatəghat əm kəm Uhgîn. Pahrien, suah kit tikə itəm titun nəghatən itəm in tatən, məto in tatən-iarəp nəghatən anion min e Narmin Rəha Uhgîn.

³ Məto netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgîn tatos-ipa, koatən kəm netəmim o niləkinən ilat, o niləs-ipərən nətəligən rəhalat, kən o nasituan miləs-ipər nikilat.

⁴ Etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, tatiləkin atip əm in, məto etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgîn tatos-ipa, tatiləkin niməfak.

⁵ Iakolkeike məmə itəmat rafin agin-əh nakotəghat e nəghatən ik pisin min, məto təwir pik məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgîn tatos-ipa. Etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgîn tatos-ipa, in tətəsitə pik e niməfak taprəkis-in etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min mətoarus in tən nipətin məmə otiləkin niməfak.

⁶ Piak min ne winik min. ?Okəmə iatuwa otəmat kən matəghat e nəghatən ik pisin min, təhro nulan io iakəwir otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen itəm kəmoatəluaig əupən, o esosən nitunən neen, o nəghatən itəm Uhgîn tatos-ipa, o nəghatən rəha nəgətunən? ⁷ Otətəlig-in o natimnat təhmen e nau itəm kətahl, o kita itəm katoh. Natimnat min əh kəsotəmegəhən, etəmim əm tatol ilat kotəgət. Məto okəmə kəsotəgət ətuatipən, kən itəmat onəkotəruru məmə napuən naka ilat koatan.

⁸ Kən okəmə təwi təsəgət ətuatipən, kən netəmim okotəruru məmə kotəkəike motol əpen-əpenə o nəluaginən.

⁹ Məto təhmen əm etəmat. ?Okəmə noatəghat e nəghatən itəm netəmim kotəruru, təhro nulan okotitun nipəti nəghatən nakoatən? Itəmat onəkotəghat əm kəm magoəgəp, məto netəmim kəsotosən nipətin.

¹⁰ Pahrien məmə nəghatən min tēpət e nətueintən, məto ilat rafin nipətətilat əh-ikən.

¹¹ Kən okəmə esitunən nipəti nəghatən itəm suah kit tatən-ipa kəm io, io iapispis kəm in, kən in iapispis kəm io.

¹² Təhmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsanənən min rəha Narmin Rəha Uhgîn, kən tol nəhlan, otalkut məmə nakotiləkin niməfak e nəsanənən min itəm okotəsitə pik lan.

¹³ Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən ik pisin min, otəkəike məfak min məmə Uhgîn otos-ipən nipəti nəghatən u məmə otən-iarəp kəm niməfak.

¹⁴ Okəmə iatəfak e nəghatən ik pisin min, nikik tatəfak məto nətəligən rəhak tatətul əpnapin əm.

¹⁵ ?Kən ekəhro? Ekəfak e nikik, məto ekəfak min e nətəligən rəhak. Kən ekan napuən e nikik, məto ekan min napuən e nətəligən rəhak.

¹⁶ ?Okəmə nakatənwiwi Uhgîn e nikim e nəghatən pisin, təhro suah kit itəm təruru nəghatən u in otən "Əwəh" e rəham nəfakən, məto-inu in təruru nat itəm nakatən?

¹⁷ Kəm-naka natənwiwi wir Uhgîn, məto nəsiləkinən etəmim pisin kit min.

¹⁸ Iatən tagkiu kəm Uhgın məmə iatəghat e nəghatən ik pisin min taprəkis-in itəmat rafin.

¹⁹ Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm kotitun, inu təwir agin maprəkis-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e nəghatən pisin itəm kinotəruru.

²⁰ Piak min ne winik min. Sotolən nətəligən rəhatəmat tahmen e nisualkələh. Təwir məmə nakotahmen e nisualkələh itəm kotəruru əh nolən rat. Məto e nətəligən rəhatəmat, təwir məmə nakotimətə.

²¹ Kəmətə nəhlan e Lou rəha Moses məmə, “Ekol məmə netəm koatəghat e nəghatən ik pisin min okotən rəhak nəghatən kəm rəhak netəmim.

Kən ilat okotəto nəghatən min rəha iapispis min, Məto nat əppnapin ilat okotəto nat əh itəm tol pisin, okol kəsotətəlig-inən io. İərəmə rə tatən mihin.”

²² Tol nəhlan, nəghatən ik pisin min, in nəmtətin kit rəha netəmim itəm kəsotəfakən, sənəmə nəmtətin kit rəha iəfak min. Məto nian suah kit tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, in rəha iəfak min, sənəmə rəha netəm kəsotəfakən.

²³ ? Tol nəhlan, okəmə niməfak apiapia tatuəfimin, kən netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pisin min, kən ilat neen itəm kəsotitunən, o netəm kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən məmə itəmat nakotalməl, o kəp?

²⁴ Məto okəmə etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netəmim rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat otek nikin, kən in otitun məmə in iol təfagə, kən nəghatən min əh otakil rəhan nolən,

²⁵ kən rəhan təfagə min itəm koatəhluaig otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh, in otiet morin e nisialiin matəfak kəm Uhgın, matən-iarəp məmə, “!İtəmat pahrien Uhgın nakoatan!”

Nələhəu ətuatipən nolən rəha nəfakən

²⁶ Piak min ne winik min. Pəs iakən nipəti rəhak nəghatən min roiu. Nian itəmat rafin nakotuwa kitiah e nuəfiminən o nəfakən, itəmat rafin kitiah kitiah rəhatəmat əh-ikin wək o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig əupən, neen koatəghat e nəghatən ik pisin min, neen koatən nipəti nəghatən min əh. Onəkotəkəike moatol natimnat min əh o niləkinən niməfak təskasik.

²⁷ Okəmə netəmim neen koatəghat e nəghatən pisin, kəiu o kəm-naka kisi əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisig kit, kənu kit min tən rəhan, kən suah kit otəkəike mən nipəti nəghatən min əh.

²⁸ Okəmə etəmim tikə o nən-iarəpən nipəti nəghatən min əh, etəm itəm otəghat e nəghatən pisin, otəkəike məsəghatən e niməfak, kən məghat anion kəm Uhgın.

²⁹ Təwir məmə ien kəiu o kisi okotəghat, kən netəmim neen okotakil wir nəghatən koatən.

³⁰ Kən okəmə Uhgın tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig əupən tatuwa o suah kit itəm tatəpələh, təwir məmə etəm təmaupən matəghat otapəs nəghatən.

³¹ Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgın tatos-ipa, kit otaupən məghat, kənu kit min, u kit min məmə nakotəgətun netəmim rafin, kiləs-ipər nətəligən rəhalat.

³² Sotaluinən məmə ien mīn koatəramərə e nīkilat məmə kotitun nənrəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətuatip o nənən,

³³ məto-inu Uhgīn sənəmə in Uhgīn rəha nolən nəuruən e nat, məto in Uhgīn rəha nəməlinuən, tahmen e nīməfak mīn rafin.

³⁴ Nian katəfak lan, nīpitan okəsotagətən, məto-inu təsətuatipən məmə okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-in netəm-iasol rəha nīməfak, tahmen əm e itəm Lou tatən mihin.

³⁵ Okəmə kotalkeike məmə kotitun nat kit, okotəkəike kətapəh o rəhalat nəman mīn əpəh latuənu, məto-inu tol naulisən məmə pətan otəghat əpəh e nīməfak.

³⁶ ?Tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgīn təmaupən miet-arəpa otəmat? ?O nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgīn təmuwa əm otəmat?

³⁷ Okəmə itəmat kit nīkin təht məmə in ien kit, o Narmīn Rəha Uhgīn təmosipən nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən nīpahriənən e nəghatən itəm iatəte kəm itəmat məmə in nəwīa İəramərə.

³⁸ Okəmə tapəs nənən nīpahriənən e nəghatən u, in okəsən mīnən nīpahriənən e rəhan nəghatən.

³⁹ Tol nəhlan, piak mīn ne wīnik mīn, təwir məmə nakotolkeike məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgīn tatos-ipa, kən məsotətlosig-inən nənən nəghatən ik pisin mīn.

⁴⁰ Məto e natimnat rafin aɡin itəm nəkoatol e nəfakən, otol e nolən itəm in tətuatip o nīməfak, motətəu-pən wir nolən rəha nəfakən.

15

Kristo təməgəh mīn e nīmīsən

¹ Piak mīn ne wīnik mīn. İakolkeike məmə ekən-iarəp mīn kəm itəmat namnusən təwir itəm ematən-iarəp kəm itəmat aupən, nəmotos e nikitəmat, kən motos rəhatəmat ikin nətulən lan.

² Okəmə nakotaskəlim əskasik namnusən təwir ətuatip itəm io emən-iarəp kəm itəmat, Uhgīn otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatip, motahatətə e nəghatən pisin, kən nahatətəən rəhatəmat in nat əpnəpīn əm.

³ Natimnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, Kristo təmimis o rəhatat nolən rat mīn tahmen e Naoa Rəha Uhgīn təmən rəkis mihin,

⁴ kəmītənim, kən təmegəh mīn e nīmīsən e nian itəm tatol kisil lan tahmen əm e Naoa Rəha Uhgīn təmən rəkis mihin,

⁵ kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisig u, o rəhan netəm tuelef.

⁶ Uarisig lan, in təmiet-arəp mīn o piətət mīn taprəkis-in faif-hanrit e nian kitiah əm, u ilat təpət koatəmegəh əh, məto neen kīnotimis rəkis.

⁷ Kən uarisig, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol mīn rafin.

⁸ Kən uarisig elat rafin, in təmiet-arəpa mīn ron io, nat əpnəpīn io ekahmen e suakəku itəm təsaiirən e nian ətuatip rəhan.

⁹ Tol nəhlan, io ləhau aɡin e aposol mīn rafin, kən esahmenən məmə netəmim okotaun-in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nəratən kəm nīməfak rəha Uhgīn aupən.

¹⁰ Məto e nəwīrən itəm Uhgīn təmawte-in kəm io, emuwa mahmen nulan roiu, kən nəwīrən əh təsuwa əpnəpīnən məto noan əh-ikin. Nīpahriənən,

emol wək taprəkis-in rafin aposol min, mətə sənəmə e rəhak əm nəsanənən, mətə e nəwīrən əm itəm Uhgīn təmawte-in kəm io.

¹¹ Nat əpnapīn io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp namnusən təwīr kəm itəmat, mətə nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwīr itəm nəmotən nīpahriənən lan.

Nəmegəhən e nīmīsən rəha netəm kəmotīmīs

¹² ? Mətə okəmə kəmatən-iarəp məmə Kristo təməmegəh min e nīmīsən, kən tahrə itəmat neen nakoatən məmə netəm kəmotīmīs okol kəsotəmegəh minən?

¹³ Mətə okəmə nəghatən rəhatəmat in nīpahriənən, məmə netəm kəmotīmīs kəsotəmegəh minən, kən okol Kristo min təsəmegəhən e nīmīsən.

¹⁴ Kən okəmə Kristo təsəmegəhən e nīmīsən, kən wək rəhatimat o nən-iarəpən namnusən təwīr, in nat əpnapīn əm, tahmen min əm e nahatətəən rəhatəmat.

¹⁵ Nat kit min nəhlan, okəmə Kristo təsəmegəhən e nīmīsən, itimat emoateiua e Uhgīn mətə-inu emotən-iarəp məmə Uhgīn təsosmegəh Kristo e nīmīsən. Mətə okəmə netəm kəmotīmīs ko kəsotəmegəh minən e nīmīsən, kən okol Uhgīn təsosmegəhən Kristo e nīmīsən.

¹⁶ Mətə-inu okəmə netəm kəmotīmīs ko kəsotəmegəh minən e nīmīsən, kən okol Kristo təsəmegəh minən e nīmīsən.

¹⁷ Kən okəmə Kristo təsəmegəh minən e nīmīsən, kən nahatətəən rəhatəmat nīpətīn tīkə, kən itəmat noatatīg əh e təfagə rat min.

¹⁸ Kən netəmim itəm kəmotən nīpahriənən e Kristo itəm kīnotīmīs rəkīs, ilat min kəmotakīah.

¹⁹ ! Okəmə koatələhəu-pən əskasīk rəhatat nətəligən e Kristo o nəmegəhən əm rəhatat e nətueintən, kəsi, təwīr məmə netəmim okotəto tarat otəmat maprəkis-in netəmim rafin mətə-inu, kəm-naka kitat kəmotəmkakīa!

²⁰ ! Mətə kəp! Nīpahriənən məmə Kristo təməmegəh min pahriən e nīmīsən. In təmaupən e netəm rafin itəm kəmotīmīs kən məməgəh min e nīmīsən, kən okol təsīmīs minən.*

²¹ Otətəlig-in. Nīmīsən tīnuwa e nətueintən e etəmim kit, kən e suatīp kitīəh əm, nəmegəh minən e nīmīsən təmuwa e etəmim kit.

²² Tol nəhlan, netəmim rafin okotīmīs mətə-inu kəmotīsī-pən e Atam, kən tahmen-ahmen əm, netəmim rafin itəm kəmotuwa kitīəh ilat Kristo okotəmegəh min.

²³ Mətə ilat min u, okotəmegəh min e nian ətuatīp rəhalat. Kristo in təmaupən məməgəh min, kən nian in otuwa min, rəhan min okotəmegəh min.

²⁴ Kən namnun nian otuwa. In otərəkin nərəmərəən rafin, ne nepətən rafin, ne nəsanənən rafin. Uarisīg lan, in otəhlman-pən nərəmərəən rəhan e nelmi Uhgīn Tata.

²⁵ Tol nəhlan mətə-inu, in təike matərəməərə mətəarus məmki-pa rəhan tīkīmīr min meguətāin ilat e nelkin.

²⁶ Namnu rəhan tīkīmīr itəm otərəkin, in nīmīsən. Kən nīmīsən otīkə min,

²⁷ mətə-inu “tīnəmki-pa natīmnat rafin meguətāin e nelkin.” Otətəlig-in-tu, nian tatən məmə natīmnat rafin agin-əh tīnateguətāin e nelkin, nəkotəplan məmə sənəmə Tata Uhgīn min əh-ikin e nelkin. In Uhgīn itəm təmələhəu-pən natīmnat rafin agin-əh ləhau e nelki Kristo.

15:10: 2 Kor 11:23   * **15:20:** Kristo in tahmen e nəniakīsən rəha Uhgīn məmə netəmim rafin okotəmegəh min e nīmīsən.   **15:21:** Rom 5:12   **15:23:** 1 Tes 4:16; Nol Əpən 20:5   **15:25:** Mat 22:44   **15:26:** Nol Əpən 20:14   **15:27:** Sam 8:6

28 Nian Uhgín tinol natimnat min əh, kən Nətin atip otuwa ləhau e nəməməəən rəha Uhgín itəm təmələhəu-pən natimnat rafin e nelkin, məmə Uhgín əm otərəməə e natimnat rafin.

29 Otətəlig-in-tu. ? Təhro e netəmim itəm katol bəptais elat o netəm kinotimis rəkis? ?Okəmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən nian kit, kən təhro katol bəptais e netəmim olat?†

30 ? Kən təhmen əm etimat, təhro ioatiləs pikən nian əskasik min e nəmegəhən rəhatimat nian rafin?

31 !Iatos noanawil, piak min ne winik min, məmə netəmim kotalkut məmə okotohamnu io e nian tərət! Nəkotitun məmə inu nıpahrienən təhmen-ahmen məmə iatausit o nahatətəən rəhatəmat e Kristo İesu İərəməəə rəhatat.

32 ?Okəmə eməluagin e nat megəh min itəm koaton itəm əpəh Efesas‡ o nətəligən rəha netəmim əm, emol win e naka? Okəmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən, pəs kotol əm təhmen e nəghatən u itəm tatən məmə,

“Pəs kotəgwən motənim, məto-inu olawig kotimis.”

33 Sotolən netəmim koteiua-in itəmat. Inu nıpahrienən itəm suah kit təməən, “Nian netəm rəhalat nolən təwir koatan ilat netəm kotərat, netəm kotərat koatərəkin nolən wir rəhalat.”

34 Otətəlig-pa min motos ətuatip nənətigən rəhatəmat itəm tətətip məmə nəkotol mihin, kən motəhlman təfagə rat min, məto-inu itəmat neen kotəruru əh Uhgín, kən inu nat kit rəha naulisən.

Nıpəti etəm təmimis tatəmegəh min

35 Məto okəmə netəmim neen kotətapəh məmə, “?Etəm təmimis okotəmegəh əhro nulan? ?Okotos nıpəti naka motuwa?”

36 !Nəghatən əh talmə! Nıkuti nat itəm nəməfe, otəkəike mımis pitən, uarisig u təpanəmegəh.

37 Nian nakəfe nıkuti nat, nəsafəən nəukətın itəm otuwa, məto nıkuti nat əm, kəm-naka in nıkuti wit o nat pisin kit.

38 Məto Uhgín tol tatəwiə e nəukətın itəm in tolkeike mihin, kən e nıkutin nat rafin, in əm tatos-ıpa nıpətılat.

39 Nıpətılat rafin kəsotəhmen-ahməən. Nıpəti etəmim tol pisin e rəha nat megəh min, ne mənig min, ne nəm itəhəi.

40 Əpəh e neai, natimnat əh-ikin, kən e nətueintən natimnat min əh-ikin tol pisin. Nian kotəplan nat əpəh ilis e neai məmə in təwir, rəhan nəwıwən in tol pisin e nəwıwən rəha nat əpəh ləhau e nətueintən.

41 Kən nəhag-əhagən rəha mıtgar tol pisin e nəmıhlən rəha məwig ne nasıəən rəha məhau min. Kən nasıəən rəha məhau min neen, kotol pisin e rəha neen min.

42 Kən təhmen-ahmen əm e nıpəti netəm kəmotimis itəm koatəmegəh min. Nıpətin itəm kəmitənim otəmnəmit, məto nian otəmegəh min, otəsəmnəmit minən.

43 Nian katitənim, in nat kit itəm netəmim kəsotolkeikeən, məto nian otəmegəh min, in nat kit itəm netəmim okotəplan rəhan nəwıwən. Nian katitənim, nəsanənən rəhan tikə, məto nian otəmegəh min, təsanən.

† 15:29: Pol təsən ətuatıpən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol bəptais elat o netəmim itəm kinotimis rəkis, məto təməən əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tiakis o nitunən nıpəti nəghatən u. 15:30: Rom 8:36 ‡ 15:32: Pol tatəghat o tikimir min rəhan əpəh Efesas, məto sanəmə nat megəh min pahrien. 15:32: Aes 22:13 15:36: Jon 12:24 15:43: Fil 3:20-21

⁴⁴ Nian katitānīm nīpātītat, in nat rāha nātueintān, mēto nian otāmegāh mīn, in nat rāha nego e neai. Okāmā nīpātīn āh-īkin rāha nātueintān, rāha nego e neai mīn āh-īkin.

⁴⁵ Naoa Rāha Uhgīn tatān māmā, “Etām tētaupān agīn-āh, Atam, tēmuwa mos namegān.” Kān namnu Atam, inu Kristo, tēmuwa narmīn u tatos-īpa nāmegāhān.

⁴⁶ Nat rāha narmīn tēmāsaupānān muwa, mēto nat rāha nātueintān, uarisīg lan nat rāha narmīn tēpanuwa.

⁴⁷ Etām tēmaupān agīn, kāmōl e nīmōulul rāha nīmāptān, mēto etām tatuarisīg u Kristo, tēmīsī-pān e nego e neai.

⁴⁸ Netāmīm rafīn rāha nātueintān, nīpātīlat kotahmen e nīpātī Atam, mēto netāmīm itām okotuwin e nego e neai, nīpātīlat okotahmen e nīpātī Kristo, etām u tēmīsī-pān īkin.

⁴⁹ Roiu kitat kotahmen e Atam u rāha nātueintān, kān tol nāhlan, o nian kit okotahmen e Kristo u rāha nego e neai.

⁵⁰ Iatān-īarāp kām itāmat, piak mīn ne wīnik mīn māmā, nīpātīn ne nīta etāmīm otāsuwīnān e nārāmāgān rāha Uhgīn, kān tahmen-ahmen ām, nat itām otāmnmāmīt otāsosān nat itām tētātīg līlīn.

⁵¹ Otātālig-in-tu, kān oekān nat anīon māmā, sēnāmā kitat rafīn okotīmīs, mēto Uhgīn otōl nīpātītat rafīn tuwīwī,

⁵² in otōl uāhāi ām tahmen e nīpītān, nīan namnu tēwī rāha Uhgīn otāsāk, mēto-inu tēwī otāsāk, kān netām kāmōtīmīs okotāmegāh mīn māsōtīmīs mīnān, kān Uhgīn otōl nīpātītat tuwīwī.

⁵³ Tol nāhlan mēto-inu, nat itām otāmnmāmīt otākēike muwīn e nat itām otāsmāmītān, kān nat itām otīmīs otākēike muwīn e nat itām otāsimīsān mētātīg līlīn.

⁵⁴ Nīan nat itām tatāmnmāmīt tēmuwīn e nat itām tēsāmnmāmītān, ne nat itām otīmīs tēmuwīn e nat itām otāsimīsān mētātīg līlīn, kān nāghatān itām kāmōte otuwa nīpahriēnān, tatān māmā,

“Nāluaginān tīnōl namnun. Uhgīn tēmōl wīn agīn. Nīmīsān tīnikā.”

⁵⁵ “!Eī, Nīmīsān! ?Onakahrol nulan mōl wīn etīmat?

!Eī, Nīmīsān! ?Onakahrol nulan mus itīmat?”

⁵⁶ Tāfagā rat in tahmen e nat kit tatus itām kān matuwa in nīmīsān, kān Lou tatōl tāfagā rat nāsānānān rāhan tēpāt.

⁵⁷ !Mēto pēs kotānwīwī Uhgīn! Tatōl māmā kitat koatōl wīn e rāhatat Iārāmārā Iesu Kristo.

⁵⁸ Tol nāhlan, piak mīn ne wīnik mīn, otātul āskasīk. Sotegāhan-inān nat kit tēloal etāmat. Nīan rafīn, otōl wāk rāha Iārāmārā e nīkitāmat rafīn, mēto-inu nākōtītun māmā wāk rāha Iārāmārā itām nākōatōl, sēnāmā nat āpnāpīn ām.

16

Māni o nasitūān e iāfak mīn āpāh Jerusalem

¹ Roiu iakān māni o nasitūān e iāfak mīn āpāh Jerusalem. Otōl tahmen ām māmā emān mīhīn kām nīmāfak mīn āpāh pīfens āh Kalesia.

² E Sante mīn rafīn, itāmat rafīn kītīāh kītīāh otākēike mālēhāu kalīn māni neen. Etāmīm itām in tatos māni asōl, otālēhāu kalīn tēpāt, kān etāmīm itām tatos māni ākēku, otālēhāu kalīn noān māsīn. Tol nāhlan, nīan ekīmna, okōl nākōsotalkut mīnān o nolān māni ilat rafīn nīan kītīāh ām.

³ Kæn otætgi-aræp itæmat neen mæmæ okotæmik mæni motuwîn, kæn nian ekimnæ, ekæte naoa mæn-iaræp ilat kæm netæm Jerusalem, kæn mahl-ipæn ilat kotæmik mæni motuwîn æpæh ikin.

⁴ Okæmæ ekæplan mæmæ tæwir mæmæ io mîn ekuwîn, kæn ilat okotætæu-pa io.

Naliwækæn mîn ræha netæm-iasol mîn neen

⁵ Uarisig epanimnæ muag itæmat, ekuwîn-pæn Masetonia, mæto-inu ekaupæn muwîn muag nimæfak mîn æpæh ikin.

⁶ Kæm-naka ekatig mæsin kitat mîn itæmat, mæ kæmæ tahro, koatatig æm mætoarus nætæpæn tol namnun. Tol næhlan, nækotitun nasituæn lak e ræhak naliwækæn itæm iatuwîn-pæn mîn ikin.

⁷ Esolkeikeæn mæmæ ekimnæ mæplan itæmat u miet mîn, mæto iakolkeike mæmæ ekimnæ kotatig mæsin okæmæ Iæræmæwæ tegæhan-in io.

⁸ Mæto etatig æm Efesas mætoarus nian ræha Pentekos, lafet ræha Nagwænæn Wi,

⁹ mæto-inu Uhgîn tæmeræh e suatip asol ron io mæmæ ekol wæk tæwir itæm otæ-in noan tepæt, nat ænpapin netæmim tepæt kotalkut mæmæ okotahtosig-in io o nolæn wæk.

¹⁰ Okæmæ Timoti timnæ mæplan itæmat, otol tæwir kæm in motos-ipæn nisialiæn kæm in, mæto-inu in tatol wæk ræha Iæræmæwæ tahmen æm lak.

¹¹ Sotolan mæmæ itæmat kit tatehm æhau in. Otahl-ipa tuwa kæn motasitu lan e ræhan naliwækæn mæmæ otitælig-pa ron io. IatæsaHgîn piatat mîn ilat Timoti mæmæ okotuwa motehm io.

¹² Kæn e piatat Apolos, emætæpæh æskasik mæmæ in otækæike mætæu-pæn piatat mîn mimmæ mæplan itæmat. In tæsolkeikeæn pik mæmæ otimnæ æh-roiu, mæto in otimnæ e nian itæm tætuatip ron.

¹³ Otegæs. Otætul æskasik e nahatætææn ræhatæmat. Mæsoægînæn. Motol nætæligæn ræhatæmat taskasik.

¹⁴ Natimnat rafin agin itæm itæmat nækotol, otol e nolkeikeæn.

¹⁵ Itæmat nækotitun mæmæ Stefanas ne ræhan mîn, ilat kæmotaupæn motæn nîpahrienæn e Iesu æpæh Akæa, kæn ilat kotalkut æskasik o nasituæn e iæfak mîn. Iatæn æskasik kæm itæmat piak mîn mæmæ,

¹⁶ otisiai-in ilat motol næwialat, ne netæmim rafin itæm koatol pik wæk o nimæfak.

¹⁷ Nîkik tæmagien nian Stefanas, ne Fotunatas, ne Akæakas kæmæhaliæt-aræpa, mæto-inu nat ænpapin itæmat nakotikæ, mæto nian emæplan ilæhal, tahmen æm mæmæ emæplan itæmat.

¹⁸ Ilæhal kæmæhalæs-ipær pik ræhak nætæligæn tahmen æm mæmæ kæmæhalol etæmat. Netæm kotol næhlan, okæike kisiai-in ilat.

Namnun næghatæn ræha Pol

¹⁹ Nimæfak mîn e profens æpæh Esia koatæn tæwir kæm itæmat. Akwila ne Prisila kioalkeike pik mæmæ okuæn tæwir kæm itæmat e nærgi Iæræmæwæ ilat iæfak mîn itæm kæmotuæfimin e nimæ ræhalau.

²⁰ Piatat mîn rafin ikin-u koatæn tæwir kæm itæmat. Otæn tæwir kæm itæmat mîn tahmen mæmæ itæmat kitæsh æm e Kristo.

²¹ Io Pol, iatos pen matæte æm e nelmæk næghatæn u ræha nænæn tæwir kæm itæmat.

²² Okæmæ suah kit tæsolkeikeæn Iæræmæwæ, pæs nalpînæn ræha Uhgîn tatuwîn ron.

!Iæræmæwæ ræhatimat, wa-ta!

²³ Pəs İərəmərə İesu tawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat.

²⁴ Ekahl-ıpinə rəhak nolkeikəən kəm itəmat rafin e Kristo İesu. Əwəh.

2 Korin

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm iəfak min ikin Korin

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak min rəha profens Akaea.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tinəməte rəkis naoa kisił mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwit lan. Məto naoa itəm tatol kitiah, ne naoa itəm tatol kisił, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasik kəm ilat məmə okotəg-ətuatip-in nolən rat min rəhalat, kən in təməgətun min ilat e natimnat pisin min neen. İlat tēpət e niməfak kotətəu-pən nətəlīgən rəha Pol itəm təməte e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikin, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatipən məmə in otəghat min nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm mənı.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u matəgətun məmə in aposol kit, kən Uhgın in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətəuatip əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in folkeike məmə otən-iəhau nəgətun eiueiua min itəm koatəg Korin.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹Io Pol, itəm Uhgın təmıtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo İesu, iatəte naoa u itimlau piətət Timoti. Naoa u tatimnə kəm itəmat, niməfak rəha Uhgın əpəh Korin, ne iəfak min ilat rafin əpəh ikin Akaea.

²Pəs Uhgın Tata rəhatat ne İərəmərə İesu Kristo, okuawte-in nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Uhgın itəm tatol kepin netəmim

³Pəs kotənwiwi Uhgın, u in Uhgın ne Tata rəha İərəmərə rəhatat İesu Kristo. In Tata itəm in nəukətın nasəkıtunən, kən in Uhgın itəm nol kepinən rafin tətisi-pən ron.

⁴In tatol kepin kitat e nəratən rafin rəhatat məmə kitat kotıtun nol kepinən netəmim e nəratən pisin pisin min. Kən kitat kotal kepin ilat e nolən rəha nol kepinən itəm Uhgın təmol kəm kitat.

⁵Tahmen əm e nahməən itəm Kristo təmos, təmuwa min e nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiah əm, Kristo in suatip məmə nol kepinən təmuwa pik e nəmegəhən rəhatat, kən roiu nol kepinən rəhatat tatuwin min o netəmim pisin pisin min.

⁶Okəmə itimat ekoatəto nahməən, nahməən əh tatuwa otimat nian ekoatən-iarəp nammusən təwir, kən nammusən təwir əh otol kepin itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Uhgın təmol kepin itimat, tatol məmə itimat ekotıtun nol kepinən itəmat. Kən noan nol kepinən əh, tatəe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatig e nahməən kitiah əm itəm kitat kotatig lan, tətəsitə etəmat məmə onəkotətul əskasik matuwın matuwın.

⁷İtəmat emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəlīgən o Uhgın otəmat məmə onəkotətul əskasik. Tol nəhlan məto-inu kitat rafin koatəg e natigən kitiah əm məmə, itəmat nakoatəto nahməən itəm ekoatəg lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepinən kitiah əm rəha Uhgın itəm emotos.

⁸ Piak min ne winik min, ekotolkeike mämә näkotitun wir nian әskasik min itәм emotatig lan e profens ikin Esia. Nәratән asol min kәmotu itimat, taprәkis-in nәsanәнән rәhatimat, tәmol nikitimat tәht mämә okәм-naka ekotimis.

⁹ Nipahrienән, itimat emotәto mämә kinegәhan-in rәkis itimat mämә ekotimis. Mәto nian әskasik min әh kәmotuwa mämә esotagileән etimat, mәto ekotagile e Uhgın itәм tatol etәм tәmimis tәmegәh min.

¹⁰ In tәmosmegәh itimat e nәratән asol әh itәм tәmatuwın o nimisән, kән in otosmegәh itimat e nәratән itәм otәpanuwa. Emotәlhәu-pән әskasik rәhatimat nәtәligән lan mämә in otosmegәh min itimat.

¹¹ Kән in otol nәhlan nian nakotәfak otimat mämә, netәmim tәpәt okotәnwiwi Uhgın o natimnat wir itәм in otol kәм itimat mәto-inu netәmim tәpәt kәmotәfak otimat.

Pol tәmauhlin rәhan nәtәligән o rәhan naliwәkән

¹² Roiu ekән nәghatән u mәsaulisән mämә, e nәtәligән rәhatimat, nikitimat tәht mämә esotolән nat kit tәrat e nolән rәhatimat. E nolән min rafin itәм emotol, itimat emotәtu-pән suatip itәм Uhgın tәmitәpun mämә emotәghat әtuatip әm moatән әhag-әhag nәghatән. Emotol nolән әh kәм netәм әpnәpın әm rәha nәtueintән, kән motol taprәkis kәм itimat. Esotәghatән e nitunән әm rәhatimat rәha nәtueintән, mәto emotagile әm e nәwirән rәha Uhgın.

¹³⁻¹⁴ İatән nәhlan mәto-inu, esotәteән nәghatән kit itәм tiәkis otәmat o nәfinән, o nitunән nipәtin. Roiu, näkotitun mәsin nәtәligән rәhatimat, mәto iakolkeike pik mämә nian kit onәkotitun rafin. Kән e nolән әh, nian İәrәmәrә İesu otuwa min, itәmat onәkotagien otimat tahmen min mämә itimat eko-tagien otәmat.

¹⁵⁻¹⁶ Mәto-inu enitun mämә nakotagien otimat, nikik tәht mämә nian ekatuwin Masetonia, ekaupән mimnә mәplan itәmat, kән nian ekitalig Masetonia, ekimmә min mәplan itәmat. Tol nәhlan, nakatos nәwirән mau kәiu. Kән uarisig e itәм min әh, onәkotasitu lak motahl-ipән io ekuwin nitән Jutia.

¹⁷ ?Nikitәmat tәht mämә, nian emol nәtәligән min әh, mәto emol әpnәpın әm? ? O, kәм-naka nәtәligән rәhak tәmisi-pән e nolән rәha nәtueintән, tahmen e netәmim itәм koatән “әwәh” ne “kәp” e nәghatән kitiәh әm?

¹⁸ İtәmat näkotitun mämә Uhgın nian rafin tatol rәhan nәghatән, kән io min, rәhak nәghatән kәм itәmat sәnәmә, “әwәh” ne “kәp,”

¹⁹ mәto-inu rәhak nәghatән o Nәti Uhgın İesu Kristo, itәм emәhalән-iarәp kәм itәmat itimәhal Saelas ne Timoti, sәnәmә, “әwәh” ne “kәp,” mәto e Kristo, nian rafin rәhak nәghatән in “әwәh,” in nipahrienән.

²⁰ Tol nәhlan mәto-inu, nat әpnәpın nәniәkisән kuwәh Uhgın tәmol, ilat kotuwa nipahrienән e Kristo, inu nәghatән “әwәh” rәha Uhgın. Tol nәhlan, e Kristo, kitat koatән “Amen, Әwәh” kәм Uhgın, kән moatilәs-ipәр nәrgin lan.

²¹ Uhgın әm tatol itimat ekoatәtul әskasik e Kristo kitat min itәmat. In tәmitәpun kitat,

²² kән tәmol mak e nәmegәhән rәhatat mämә kitat rәhan min, kән tәmәlәhәu-pән rәhan Narmın e nikitat mämә kitat okotitun roiu mämә rәhan nәniәkisән min, ilat rafin okotuwa nipahrienән e nәmegәhән rәhatat o nian kit.

²³ Kән roiu, okәмә esәнән nipahrienән, pәs Uhgın otol nalpinән kәм io. Emәsuwamән Korin mәto-inu esolkeikeән mämә ekән nәghatән әskasik kit kәм itәmat.

²⁴ Esotolkeikeən məmə ekotərəməyə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Məto ekotol wək kitat min itəmat o nagienən rəhatəmat, məto-inu itəmat ninoatətul əskasik rəkis e nahatətəən rəhatəmat.

2

¹ Tol nəhlan, enən rəkis e nikik məmə okol esimnə minən məplan itəmat mol nikitəmat təhmə.

² ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nikitəmat təhmə, pah u ikin-un otol io nikik tagien? Itəmat əm, itəm emol nikitəmat təhmə.

³ Kən eməte naoa əh, məmə nian ekimnə, esətoən tərə e nikik. Esolkeikeən məmə netəmim itəm okotəkəike motol nikik tagien, ilat okotol məmə ekəto tərə. Eməte naoa əh e nolən əh, məto-inu enitun məmə kitat kitəh əm, kən nian nikik tagien, kən nikitəmat min tagien.

⁴ Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nikik təpou pik otəmat, kən nikik titəgit, nahui nəmtək təhə otəmat. Esətoən naoa əh məmə otol nikitəmat təpou, məto eməte məmə onəkotitun rəhak nolkeikeən asol otəmat.

Aluin nolən rat min rəha nol təfagə

⁵ Etəmim itəm təmol nəratən, təmol io ekəto tərə, məto təmol itəmat rafin nakotəto tərə pik, məto esolkeikeən məmə nəghatən rəhak e nat u in təskasik pik.

⁶ Nalpinən itəm itəmat tərət nəmotos-ipən kəm in tinahmen.

⁷ Məto roiu əh, nəkotəkəike motaluin rəhan nolən rat kən motol-wir nikin, məmə nikin otəsəpou pikən mol təme e rəhan nəmegəhən.

⁸ İatətəpəh əskasik otəmat məmə nakotuwın motol təwir kəm in məmə in otitun rəhatəmat nolkeikeən ron.

⁹ Eməte naoa əh kəm itəmat məmə ekəplan məmə onəkotol nəwiak e natimnat rafin, o kəp.

¹⁰ Okəmə itəmat nəkotaluin nolən rat rəha suah kit, io min ekaluin rəhan nolən. Okəmə suah əh təmol nat tərə neen məmə io ekəkəike maluin rəhan nolən, məto enaluin rəkis rəhan nolən e niganəmti Kristo. Emol nəhlan məmə otasitu etəmat

¹¹ məmə Setan otəsərəkinən kitat e rəhan neiueiuəən min, məto-inu kitat kotitun rəkis rəhan nətəligən o nolən nəratən.

Netəmim itəm koatən-iarəp nammusən təwir

¹² Nian emuwın əpəh Troas o nən-iarəpən nammusən təwir rəha Kristo, eməplan məmə İərəməyə təmol suatip kəm io.

¹³ Məto esatig əmalinuən e rəhak nətəligən məto-inu, eməsəplanən piak Taetas ikin əh. Kən emauiatipin ilat, miet muwın Masetonia.

¹⁴ Pəs kotənwiwi Uhgın, məto-inu in təmol win e rəhan tikimır min e nəluaginən. Kən təhmen e kig kit itəm təmol win e nəluaginən minatitəlig matit rəhan mopael min ne rəhan tikimır min, Uhgın tatit itəmat e Kristo. Kən itəmat rəhan min netəmim itəm ioatən-iarəp nenatigən rəha Kristo, kən nenatigən əh in təhmen e nəmiəwin kit itəm tatuwın ikin pisin-pisin min.

¹⁵ E niganəmti Uhgın, itəmat ekotəhmen e nəmiəwin rəha Kristo kəm netəmim rafin, netəmim itəm Uhgın tatosmegəh ilat, ne netəmim itəm okotuwın e nalpinən rəha Uhgın.

16 Itimat nemiawin rəha nimisən kəm neen itəm tatəgətun ilat məmə okotimis. Kən itimat nemiawin rəha nəmegəhən kəm neen, itəm tatəgətun ilat məmə Uhgın otosmegəh ilat. ?Kən pah u titun nolən wək asol əh?

17 Məto itimat esotahmenən e netəm əpnarın mın, itəm koatən-iarəp naghātən rəha Uhgın o nos əmən məni. Kəp, məto Uhgın təməhl-ipən itimat, kən e Kristo, itimat ekotən-iarəp namnusən təwir e niganəmti Uhgın, kən naghātən rəhatimat təmisi-pən e nikitimat itəm tətəuatip əm.

3

1 Okəmə naka nikitamat təht məmə enoatıləs-ipər itimat məmə itəmat onəkotegəhan lan. Netənim neen okotəkəike motos naoa kit itəm kəmətə elat nian koatuwin o netəm kotaruru ilat. ?Təhro nikitamat təht məmə suah kit otəkəike mətə naoa nəhlan etimat kəm itəmat? ?O, təhro itəmat əm nakotolkeike məmə onəkotətə? !Kəp!

2 Itəmat atip əm nəkotahmen e naoa itəm tatol əp wək rəhatimat. Naoa əh kəmətə-pən e nikitimat, itəm netənim rafin koatafin kən moatitun.

3 Itəmat noa rəha wək rəhatimat. Kən nəmegəhən rəhatəmat tatəgətun məmə itəmat naoa kətafin itəm Kristo təmətə. Kristo təmətə naoa əh e Narmin Rəha Uhgın itəm tətəmegəh, məto təsətəən e nelmi etənim. Kən in təməsətə-pənən e kəpiel epin-epin, məto təmətə-pən e niki netənim.*

4 Itimat esotəginən o nənən nəhlan otəmat məto-inu itimat ioatətig e Kristo, kən moatahatətə askasik e Uhgın.

5 Nikitimat təsəhtən məmə itəmat əm ekotahmen o nolən wək u, ne noan rəha wək. Məto Uhgın əm tatol məmə itəmat ekotitun nolən wək.

6 In təmol məmə itimat ekotahmen məmə ekotuwa rəhan iolwək mın rəha nəniəkisən wi rəha nasituən itəm Uhgın təmən. Nəniəkisən wi əh təsisi-pənən e Lou itəm kəmətə, məto təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgın, məto-inu Lou itəm kəmətə tatol məmə netənim koatuwin o nimisən, məto Narmin Rəha Uhgın tatos-ipa nəmegəhən.

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkisən Wi Rəha Nasituən

7 Otətəlig-in-tu. Nian Uhgın təmətə Lou e kəpiel, mos-ipən kəm Moses, nəhag-əhagən əh-ikin rəha Uhgın, kən nəhag-əhagən əh təməlpin niganəmti Moses, kən netəm Isrel okol kəsotəplanən niganəmtin, nat əpnarın nəhag-əhagən tinateiuaiu. Kən okəmə wək rəha Lou in suatip itəm tatuwin o nimisən, məto in təhag-əhag,

8 kən wək rəha Narmin Rəha Uhgın otəhag-əhag pik.

9 !Okəmə wək itəm kəmakil netənim məmə otəkəike motimis, in tatəhag-əhag, kən wək itəm tatol netənim kotəuatip e niganəmti Uhgın, in tatəhag-əhag pik agin!

10 Nipahrienən, nəniəkisən oas rəha nasituən itəm təməhag-əhag əupən, roiu in təsəhag-əhagən, məto-inu nəniəkisən wi itəm təhag-əhag pik agin, tinaprəkis-in itəm əupən.

11 !Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanikə, tinuwa e nəhag-əhagən, kən wək rəha Narmin Rəha Uhgın itəm otatig lilin, tatəhag-əhag pik agin-əh!

2:16: Luk 2:34; 2 Kor 3:5-6 3:1: Wək 18:27; 2 Kor 5:12 3:2: 1 Kor 9:2 * 3:3: Nian Pol tatəghat e naghātən "kəməsətə-pənən e kəpiel epin-epin," tatəghat e Lou itəm Uhgın təməs-ipən kəm Moses, kən Moses təmətə e kəpiel. 3:3: Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 3:4: Wək 20:31 3:6: Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25 3:7: Eks 34:29 3:9: Dut 27:26; Rom 1:17 3:11: Luk 22:31

¹² Tol nàhlan, mæto-inu emotalæhæu-pæn æskasik ræhatimat nætelligæn e wæk æh ræha Narmîn Ræha Uhgîn, nætelligæn ræhatimat tæskasik e Uhgîn, kæn mæsotægînæn o næn-iaræpæn ræhan næghatæn.

¹³ Itimat esotahmenæn e Moses, itæm tæmætalpin niganæmtin e nimæhan agege mæmæ netæm Isrel okæsotæplanæn mæmæ næhag-æhagæn teiuaiu muwin mika.

¹⁴ Mæto Uhgîn tæmol nætelligæn ræhalat tiækis. Kæn mætoarus-pa æh-roiu, nimæhan æh tætahtosig-in nætelligæn ræhalat nian kotafin Naoa Ræha Næniækisæn Oas.† Uhgîn tæsos-irækisæn æh nimæhan æh, mæto-inu tatos-irækis æm e Kristo.

¹⁵ Æwæh, mætoarus-pa æh-roiu ne, nian kotafin Lou ræha Moses, nimæhan kit tæfætæin nikilat.

¹⁶ Mæto okæmæ etæmim pah tæuhlin mætag-pæn o Iærmæra, nimæhan æh otiet rækis.

¹⁷ Otætellig-in-tu, Iærmæra æh, in Narmîn. Kæn ikin Narmîn ræha Iærmæra tætætig ikin, in tatikis kitat.

¹⁸ Kæn kitat, itæm kæsæfætæinæn niganæmtitæ e nimæhan, koatæplan næhag-æhagæn asol ræha Iærmæra, kæn netæmim koatæplan næhag-æhagæn æh e næmegæhæn ræhatat. Kæn in tætæuhlin næmegæhæn ræhatat mæmæ okotuwa kahmen lan e næhag-æhagæn itæm ræhan næsanænæn tætar tætar. Kæn næhag-æhagæn æh tæmisi-pæn o Iærmæra itæm in Narmîn Ræha Uhgîn.

4

Nat keike e kîpæhau oas

¹ Tol nàhlan, nikitimat tæsepouæn o wæk u mæto-inu itimat emotos e nasækitunæn ræha Uhgîn.

² Mæto e nolæn ræhatimat esotegæhan-inæn nolæn itæm tætahluuig ne nolæn aulis min. Ko esoteiuææn mæsotæuhlinæn næghatæn ræha Uhgîn. !Kæp! Mæto itimat ioatæn ætuatip æm nipahrienæn, kæn e nolæn æh, e niganæmti Uhgîn, emotolaræp e niganæmti netæmim rafin mæmæ ræhatimat nolæn in tætuatip.

³ Kæn okæm-naka namnusæn tæwir itæm ekoatæn-iaræp in tætahluuig o netæmim neen, mæto kæp, tætahluuig æm o netæmim itæm koatætu-pæn suatip o nuwinæn e nigæm asol.

⁴ Koatætu-pæn suatip æh mæto-inu Setan, u in Iærmis itæm tætærmæra e nætueintæn u, tæmæfætæin nætelligæn ræhalat, mæmæ kæsotæplanæn næhag-æhagæn wir ræha namnusæn tæwir itæm tatuæp mætasiægæpin ilat. Næhag-æhagæn æh tæmisi-pæn e Kristo. Kæn nian kitat koatæplan Kristo, kæn kitat koatæplan mæmæ Uhgîn in tahro nulan.

⁵ Itimat esotæn-iaræp atipæn itimat, mæto ioatæn-iaræp Iesu Kristo mæmæ in Iærmæra, kæn itimat iolwæk min ræhatæmat o nærgi Iesu.

⁶ Tol nàhlan mæto-inu Uhgîn u tæmæn mæmæ, “Pæs næhag-æhagæn tuæp masiægæpin ikin tapinæp ikin,” in tæmasiægæpin e nikitat mæmæ kitat kotitun nehmen næsanænæn, ne nepætæn æhag-æhag ræha Uhgîn, kæn kitat koatehm natimnat min æh e niganæmti Kristo.

⁷ Mæto kitat koatos nat keike æh e kîpæhau oas, inu nipætætæt. Tol nàhlan mæmæ otægætun mæmæ næsanænæn wir æh taprækis, tæmisi-pæn e Uhgîn, tæsisipamæn otat.

⁸ Næratæn tepæt koatilas pikæn itimat e suatip min rafin, mæto tæsarækinæn itimat. Nian neen ekotæruru suatip, mæto esotapæsæn nalkutæn.

3:12: Wæk 14:27; 1 Kor 16:9   **3:13:** Eks 34:33   † **3:14:** “Naoa Ræha Næniækisæn Oas” in “Oltesteman.”   **3:16:** Eks 34:34   **3:17:** Jon 8:36; Rom 8:2   **4:2:** 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5   **4:4:** Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3   **4:6:** Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18   **4:7:** 2 Kor 5:1   **4:8:** 2 Kor 1:8; 7:5

⁹ Netəmim koatol nərātən kəm itimat, mətə Uhgın təsəpəsən itimat. Koatoh itimat, mətə kəsotəəkənən itimat.

¹⁰ İkin pəhrüən ioatuwin ikin, katohamnu nıpətıtımət tahmen e kəməhamnu İesu. Tol nəhlan məmə, netəmim okotəplan nəmegəhən rəha İesu e nıpətıtət.

¹¹ Kən itimat itəm ekoatəmegəh, nian rafın kategəhan-in itimat məmə ekotımıs o nərğı İesu. Tol nəhlan məmə netəmim okotəplan rəhan nəmegəhən e nıpətıtət itəm otəpanımıs nian kıt.

¹² Kənu, nian rafın itimat ioatıləs pıken nımısən məmə itəmat onəkotıtun nəmegəhən itulın.

¹³ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Emahatətə, kən tol nəhlan ekatən.” Kən e nolən kitiəh əm rəha nahatətəən, itimat mın ekotahatətə, kən tol nəhlan ekotən,

¹⁴ mətə-inu itimat ekotıtun məmə, etəm təmol İərəmərə İesu təmegəh mın e nımısən, in otol itimat ne itəmat, kıtət rafın kotəmegəh mın e nımısən kıtət İesu, kən məf-ıarəp kıtət e nıganəmtın.

¹⁵ Natımnat rafın u o nəwırən rəhatəmat, kən nian nəwırən rəha Uhgın tatiuw-pa netəmim tərət təhmın mın okotuwa o Kristo, kən okotos-ıpən nəwıwıən tərət kəm Uhgın, kən okotıləs-ıpər nərğın ilıs ilıs agın.

¹⁶ Tol nəhlan, nıkitımət təsəpouən. Nat əpnarın məmə nıpətıtət tateıuıuı roıu, mətə Uhgın tatol nıkitımət tatuwıwı nian rafın.

¹⁷ Tol nəhlan mətə-inu, nərātən itəm koatatıg lan, ilat nat əpnarın əm, kəsotatıgən tuwəh. Mətə noalat in nəhag-əhagən wır itəm otətətıg lılın, kən in təwır məfıgəm taprəkıs-in ilat.

¹⁸ Kən tol nəhlan, nıganəmtıtət kəsotətulən e nat itəm katəplan, mətə koatətul e nat itəm kəsəplanən, mətə-inu nat itəm katəplan in nat rəha roıu əm, otəpanıkə, mətə nat itəm kəsəplanən in namnun tıkə.

5

Nıpətın wı əpəh e nego e neai

¹ Tol nəhlan, kotıtun məmə nıpətıtət in tahmen e nımə tapolən itəm kıtət kotatıg lan ikin-u e nətueıntən, kən nian kıt otəmnəmıt mərət. Kən nian nımə tapolən əh tıkə e nətueıntən, mətə əpəh e nego e neai, rəhatat nımə wı əh-ıkin itəm sənəmə etəmım təmol, mətə Uhgın əm təmol, nıpətıtət wı itəm otatıg lılın.

² Mətə roıu e nıpətıtət rəha nətueıntən, koatəhg nıkitat, kən kotalkeıke pık məmə nian otatuwa itəm kıtət okotuwin e nıpətıtət wı rəha nego e neai, tahmen e kıtət koatuwin e natımnat wı.

³ Tol nəhlan mətə-inu sənəmə kıtət okotuwa narımın əm nıpətın tıkə, mətə okotos nıpətın wı rəha nego e neai.

⁴ Nıpətıtət itəm otımıs tol kıtət koatekımıs moatehag rəha nəpouən, mətə sənəmə koatolkeıke məmə okotımıs kən nıpətıtət otıkə, kəp. Mətə kıtət kotalkeıke məmə okotuwin e nıpətıtət wı məmə nəmegəhən lılın otəwıək nıpətıtət rəha nətueıntən itəm otımıs.

⁵ Kən Uhgın pısın əm təmol kıtət o natımnat mın əh, kən təmos-ıpa Narımın Rəhan məmə otəgətun wır kəm kıtət məmə rəhan nəniəkısən mın otuwa pəhrıen.

⁶ Kən tol nəhlan, nətəlıgən rəhatat təkəsık, kən kıtət kotıtun wır məmə nian koatos əm nıpətın rəha nətueıntən u, kıtət koatətul əh ihluə imə İərəmərə ikin rəhatat.

⁷ Kitat kotatig e n̄tueint̄an e nahat̄at̄eān e Uhḡin, s̄an̄m̄a e nat̄imnat it̄am koat̄aplan.

⁸ Iat̄an m̄am̄a n̄at̄eliḡan r̄ahatat t̄askasik, k̄an kotolkeike m̄am̄a kotap̄as nip̄at̄itat motuw̄in e nim̄a wi r̄ahatat kitat Īar̄am̄ar̄a.

⁹ Tol n̄ahlan, ok̄am̄a kotatig e nip̄at̄itat, o ok̄am̄a kotap̄as nip̄at̄itat r̄aha n̄tueint̄an, kitat kotalkut pik̄ m̄am̄a kotol nat̄imnat it̄am koatol n̄iki Īar̄am̄ar̄a tagien.

¹⁰ Kotol n̄ahlan m̄ato-inu kitat rafin okot̄ak̄eike mot̄at̄ul aup̄an e Kristo m̄am̄a in otakil r̄ahatat nol̄an m̄in, k̄an kitat kit̄iāh kit̄iāh okotos n̄atoūan t̄at̄eup̄an nat̄imnat it̄am k̄emotol e n̄tueint̄an, ok̄am̄a nat t̄aw̄ir o nat t̄arat.

Ien āhruin m̄in r̄aha Uhḡin

¹¹ K̄an roiu āh, m̄ato-inu ekot̄isiai-in Īar̄am̄ar̄a, k̄an motalkut m̄am̄a ekot̄iuw̄-pa net̄amim. Uhḡin titun it̄imat ne w̄ak r̄ahat̄imat, k̄an ekotolkeike m̄am̄a it̄imat m̄in on̄ekot̄itun wir̄ it̄imat.

¹² Esotolkeikean m̄am̄a ekot̄il̄as-ip̄ar̄ it̄imat e n̄igan̄amt̄it̄emat, m̄ato ekotosip̄in̄a r̄ahat̄imat n̄at̄eliḡan m̄am̄a ok̄am̄-naka n̄ikit̄emat ot̄agien ot̄imat. K̄an roiu, n̄ekot̄itun nuhal̄p̄in̄an n̄aghat̄an r̄aha net̄amim it̄am k̄otausit o nol̄an it̄am net̄amim koat̄aplan, m̄ato n̄ikilat t̄as̄ht̄an nat it̄am t̄at̄atig e n̄iki et̄amim.

¹³ Ok̄am̄a it̄imat ialm̄al m̄in, m̄ato o n̄arḡi Uhḡin. K̄an ok̄am̄a r̄ahat̄imat n̄at̄eliḡan t̄atuat̄ip̄ am, in nat kit̄ it̄am ot̄asitu et̄emat.

¹⁴ Tol n̄ahlan m̄ato-inu, nolkeikean r̄aha Kristo t̄at̄ar̄am̄ar̄a et̄imat, m̄ato-inu it̄imat ekot̄itun wir̄ m̄am̄a suah kit̄iāh am̄ t̄am̄imis o net̄amim rafin, k̄an tol n̄ahlan, net̄amim rafin kinot̄imis.

¹⁵ K̄an t̄am̄imis o net̄amim rafin m̄am̄a ilat it̄am koat̄ameḡah, okotap̄as nol̄an nat̄imnat it̄am ilat am̄ kotolkeike, m̄ato ilat kot̄ak̄eike motol nol̄an m̄in it̄am Iesu tolkeike, u et̄am t̄am̄imis olat k̄an m̄ameḡah m̄in e n̄imis̄an.

¹⁶ Tol n̄ahlan, roiu ne, it̄imat esotakil̄an net̄amim e nol̄an it̄am net̄amim r̄aha n̄tueint̄an kotakil net̄amim lan. Nat āpn̄ap̄in n̄ian kit̄ emotakil Kristo e nol̄an āh, m̄ato roiu esotol̄an.

¹⁷ Tol n̄ahlan, ok̄am̄a suah kit̄ t̄amuwa kit̄iāh ilau Kristo, in t̄amuwa et̄amim wi. !Nat oas t̄amik̄a, k̄an nat wi tinuwa!

¹⁸ Nat̄imnat rafin m̄in āh t̄at̄is̄-p̄an e Uhḡin. Aup̄an kitat tik̄im̄ir m̄in kitat Uhḡin, m̄ato e Kristo, in t̄am̄mik̄ kitat kotuwa iūh̄k̄ir ron, mol kitat iolin m̄in. K̄an t̄amos-ipa k̄am̄ it̄imat w̄ak u r̄aha niuw̄-pam̄an tik̄im̄ir m̄in r̄aha Uhḡin okotuwa iolin m̄in.

¹⁹ Inu tat̄an m̄am̄a Uhḡin t̄amiuw̄-pa r̄ahan tik̄im̄ir m̄in e n̄tueint̄an m̄am̄a okotuwa iolin m̄in e Kristo, k̄an m̄asafin m̄in̄an r̄ahalat nol̄an rat m̄in. K̄an t̄amos-ipa k̄am̄ it̄imat n̄aghat̄an u r̄aha niuw̄-pam̄an tik̄im̄ir m̄in r̄ahan okotuwa iolin m̄in.

²⁰ Tol n̄ahlan, it̄imat ien āhruin m̄in r̄aha Kristo, k̄an tahmen m̄am̄a Uhḡin t̄ataun-in net̄amim e n̄awiat̄imat. K̄an ioat̄at̄ap̄ah āskasik ot̄amat e n̄arḡi Kristo m̄am̄a: nakotap̄as nol̄a tik̄im̄ir, k̄an motuwa ioli Uhḡin m̄in.

²¹ Uhḡin t̄amol suah u it̄am r̄ahan nol̄an rat tik̄a, m̄am̄a in sakrifais r̄aha nol̄an rat m̄in r̄ahatat, m̄am̄a e in, kitat okot̄atuat̄ip̄ e n̄igan̄amt̄i Uhḡin.

6

¹ M̄ato-inu it̄imat ioatol w̄ak kit̄iāh it̄imat Uhḡin, ekot̄at̄ap̄ah āskasik ot̄amat m̄am̄a n̄ian Uhḡin t̄atawte-in r̄ahan n̄aw̄ir̄an k̄am̄ it̄emat, n̄asotos̄an tahmen in nat āpn̄ap̄in am,

² m̄ato-inu Uhḡin tat̄an m̄am̄a,

“E nian ətuatip, eməto ik,
kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam.”
Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatip rəha Uhgın, roiu in nian rəha
nosmegəhən.

Nian əskasik min e nəmegəhən rəha Pol

³ Esotolən nat kit itəm suah kit otəme lan e rəhan nahatətəən, məto-inu
esotolkeikən məmə okəsən ratən wək rəhatimat.

⁴ Məto nolən min rafin e nəmegəhən rəhatimat koatəgətun məmə itimat
iolwək min pəhrien rəha Uhgın: itimat ekotətul əskasik e nian rəha nərətən,
ne nian iəkis min, ne nian itimat ekotətə tərət.

⁵ Netəmin kəmotoh itimat, kən kəmki-pən itimat e kalapus, kən katitəp
itimat məmə okoh itimat. Emotol pik wək, məsotapılən lapin, kən nəumis tus
itimat.

⁶ Esotolən nolən kit itəm tatol nikitimat tamkimik, itimat ekotenatig,
nətəligən rəhatimat kaifəməh, ekotol təwir kəm netəmin, Narmın Rəha Uhgın
tatər e nikitimat, kən ekotolkeike netəmin e nolkeikən pəhrien.

⁷ Ekoatən əm nıpahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgın tətətig etimat.
Rəhatimat nolən ətuatip in tahmen e natimnat rəha nəluəginən o nohən ne
nətlosigən.

⁸ Netəmin neen koatisiai-in itimat, neen koatehm-əhau itimat, neen
koatən rat itimat, neen koatən wir itimat, neen koatən məmə itimat ekoateiuə
məmə itimat iolwək min rəha Uhgın, məto itimat iolwək min pəhrien rəhan.

⁹ Netəmin neen kəsotegəhan-inən məmə itimat aposol min pəhrien, məto
netəmin tepət koatən məmə itimat aposol min pəhrien. Nian rafin nımısən
tatitəp itimat, məto ekoatəmegəh əh. Katoh itimat, məto kəsəhamnuən əh
itimat.

¹⁰ Nikitimat təpou, məto nian rafin ekotəgən əh. Rəhatimat nautə tikə, məto
itimat ekotol netəmin tepət rəhalat nautə tepət. Rəhatimat nat kit tikə, məto
ekoatos natimnat rafin.

¹¹ Piak min əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat kəsəpəsən kit,
kən ekotolkeike itəmat e nikitimat rafin.

¹² Itimat esotahtosig-inən nolkeikən rəhatimat otəmat, məto itimat notəh-
tosig-in rəhatəmat otimat.

¹³ Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətik ətuatip. Tətuatip əm
məmə itəmat min, nakotolkeike itimat e nikitəmat rafin.

¹⁴ Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wək kit itəmat min ilat.
?Nolən ətuatip ne nolən tərət kiətun nol kələhən nat kit? ?O, nəhag-əhəgən ne
nəpinəpən kiətun nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp!

¹⁵ Kən e nolən kitiəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsuanən nəghatən kitiəh
nian kit. ?İəfak ne etəm təsəfakən kiətun nolən nat e nətəligən kitiəh? !Kəp!

¹⁶ E Nımə Rəha Uhgın, ikin kit tikə əh-ikin o narmi nat min, məto-inu kitat u
Nımə Rəha Uhgın itəm tatəmegəh. Kən Uhgın təmən məmə,
“Ekətig itimat min ilat,
kən maliwək itimat min ilat,
kən ekuwa io Uhgın rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netəmin.”

¹⁷ Kən İərəmərə təmən məmə,
“Tol nəhlan, otiet rəkis elat, motan isəu olat.
Kən məsotəkən nat itəm tamkimik e nıganəmti Uhgın,

kæn nikik tagien mæmæ ekos itæmat.”

¹⁸ “Kæn ekuwa ræhatæmat tata, kæn itæmat onækotuwa nenætik min,” inu næghatæn ræha Iæræmæ ræ itæm in ilis agin.

7

¹ Iolik min. Næniækisæn min u ræhatat. Kæn tol næhlan, pæs kotafæl nikitat, motos-irækis natimnat rafin itæm koatol nipætitat ne narmitat kotamkimik. Kæn pæs kotalæhæu kalin kitat mæmæ ræha Uhgîn æm motætæu-pæn rafin suatip itæm nikin otagien lan.

Niki Pol tæmagien olat

² Oteræh e nikitæmat kæm itæmat. Esotolæn tærat kæm suah kit, esotiuw-pænæn suah kit tærat ikin, esotalkutæn mæmæ ekotos nat kit ræhatæmat e nolæn eko-eko.

³ Esænæn næghatæn u mæto-inu næmotol nolæn rat. Emæn rækis kæm itæmat mæmæ ekotolkeike pik itæmat nian rafin, kæn nat æpnæpin nimisæn o næwiræn otuwa e næmegæhæn ræhatæmat, mæto itæmat æpæh imæ e nikitæmat.

⁴ Io etahatætæ æskasik etæmat. Iatausit otæmat. Itæmat næmotilæs-ipær pik ræhak nætægæn. Emos næratæn tepæt tæmuwa e ræhak næmegæhæn, mæto nikik tagien maprækis otæmat.

⁵ Tol næhlan mæto-inu, nian emotuwa Masetonia, esotamegæn, mæto nian rafin, næratæn tatilæs itæmat tæmisi-pæn ikin pisin pisin min. E næmegæhæn ræhatæmat, netæmim kæmotæmou motol næratæn kæm itæmat, kæn itæmat ekoatægîn.

⁶ Mæto Uhgîn tatol kepîn netæmim itæm nætægæn ræhalat tæpou, kæn tæmol kepîn itæmat e nuwamæn ræha Taetas.

⁷ Kæn sænæmæ e nuwamæn æm ræhan itæm tæmol nikitæmat tagien, mæto e næghatæn wir ræha nol kepînæn itæm næmotæn-ipæn kæm in. In tæmæn-ipæ kæm itæmat mæmæ itæmat nakotolkeike pik mæmæ nækotæplan io, kæn tæmæn mæmæ nikitæmat tatætæ tærat o næghatæn ræhak, kæn tæmæn mæmæ nakolkeike pik io moatætul æskasik o nærgæk. Nian emæto, nægienæn e nikik tæmæ mærioah.

⁸ Nat æpnæpin okæmæ ræhak naoa aupæn tæmol itæmat nakotætæ tærat, mæto esotæn tærat ron. Mæto aupæn, emæto tærat ron, mæto-inu emæplan mæmæ naoa u tæmol itæmat nakotætæ tærat, mæto ræha nian ækuækir æm.

⁹ Mæto roiu, nikik tagien, kæn sænæmæ mæmæ næmotætæ tærat, kæp. Nikik tagien mæmæ nian næmotætæ tærat, næmotæuhlin itæmat e ræhatæmat nolæn rat min. Nipæhrienæn, Uhgîn tolkeike mæmæ kitat okotætæ tærat o nolæn tol minnulan. Kæn mæto-inu næmotæuhlin itæmat, kæn natimnat itæm emotæn aupæn kæm itæmat tæmæsolæn mæmæ næmotækiah e ræhatæmat nahatætææn.

¹⁰ Kæn nian koatætæ tærat e nolæn itæm Uhgîn tolkeike, kæn kotæuhlin kitat e ræhatat nolæn rat, kæn Uhgîn tatosmegæh kitat. Kæn nikitat otæsæpouæn o nolæn æh. Mæto nian koatætæ tærat e nolæn ræha nætueintæn, tatiuw-pæn kitat e nimisæn.

¹¹ Otæplan-tu næmegæhæn ræhatæmat nian næmotætæ tærat e nolæn itæm Uhgîn tolkeike. Nolæn æh, noan tepæt: nakotolkeike motalkut æskasik mæmæ nækotol nolæn ætuatip, kæn motoalkut æskasik mæmæ nokotæg-ætuatip-in ræhatæmat nolæn rat min, kæn motetæhau nolæn rat min, kæn narmitæmat tæmiwig næmotaut motægîn nolæn rat min. Næmotolkeike mæmæ nækotæplan min io, kæn nakotolkeike pik mæmæ nakotætul æskasik o nærgæk. Kæn næmoatætul

matip mämə nəkotol nalpınən kəm netəm kotol nolən rat. E nolən mın rafin rəhatəmat, nəmotəgəton mämə nəsotolən nat kit tərət e natimnat u.

¹² Kən esəte naoa u kəm itəmat, məto esəteən o suah u itəm təmol nolən rat, kən esəteən o suah u itəm in təmərəkin. Kəp. Eməte ilə mämə itəmat onəkotəplan əsas e niğanəmti Uhgın mämə nəkoatətul əskasik o nərgitimat.

¹³ Natimnat rafin mın əh koatıləs-ipər nətəligən rəhatimat.

Sənəmə itimat əm itəm nəmoatıləs-ipər nətəligən, məto nikitimat tagien pik o Taetas, məto-inu nikin tagien mämə nəmoatıləs-ipər mın nətəligən rəhan.

¹⁴ Emən-ipən kəm in mämə etausit pik otəmat, kən itəmat nəməsotolən io ekaulis. Natimnat rafin itəm emotən kəm itəmat, ilat nıpahrienən. Kən e nolən kitiəh əm, natimnat rafin itəm emotən kəm Taetas etəmat, kən motausit ron, ilat mın nıpahrienən.

¹⁵ Taetas, nikin tatəht əh mämə itəmat rafin aɡin-əh nəmotol nəwian, kən moatəgin moatasıəp nian nəmotəgəhan-in mämə otuwa məplan itəmat. Kən nian nikin tatəht natimnat mın əh, nolkeikən rəhan otəmat tatər təhmin mın.

¹⁶ Nikit tagien pik məto-inu etahətətə əskasik etəmat mämə nəkoatol naka itəm tətutitip.

8

Pol təmatəpəh mämə okotawte

¹ Piak mın ne wınik mın, ekotolkeike mämə nəkotitun nəwıwən rəha Uhgın itəm təmatə-in kəm nıməfak mın əpəh Masetonia mämə ilat kotitun nasıtuan e netəmm neen mın.

² İlat kəmotatig e nəratən asol kit ne nian əskasik mın, kən nat əpnəpin ilat nan rat rəhalat nautə tikə aɡin, məto nəmegəhən rəhalat tərıoah wır e nagienən. Kən nan ratən ne nagienən kəmuoe-in nolən təwir. E nolən əh, kəmotərakin məni tepət motos-ipən kəm iəfak mın əpəh ikin mın.

³ İatən-ıarəp kəm itəmat mämə ilat kəmosos-ipən tepət, taprəkis-in itəm netəmm nıkilat təht mämə okol kəsotolən. Kən ilat atip kəmotol.

⁴ Kəmotəpəh amul otimat mämə itimat ekotəgəhan pəs ilat kotasıtu e wək rəha nos-ipən məni kəm iəfak mın əpəh Jerusalem.

⁵ Kəmotəupən kos-ipən nəmegəhən rəhalat kəm İərəmərə, kən uarisig, kəm itimat, e nolən itəm Uhgın tolkeike. Nikitimat təsəhtən mämə okotol tepət nəhlan, məto kəmotol.

⁶ Kən tol nəhlan, emotuəh niki Taetas mämə otitəlig-pınə otəmat. In təmaupən məghat kəm itəmat o nolən nat u, kən tol nəhlan, emotəpəh mämə in otəghat kəm itəmat mämə nəkotol namnun wək wır rəha nawteən əh itəm nəmotətuoun.

⁷ E natimnat mın u rafin, itəmat nəmotol təwir pik maprəkis, inu nahatətəən rəhatəmat, ne nəghatən rəhatəmat, ne nitunən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasikən, ne nolkeikən rəhatəmat otimat. Kən roiu, iakolkeike mämə nəkotol wək kit mın e nolən təwir pik maprəkis, inu wək wır rəha nawteən.

⁸ Esənən mämə nəkotəkəike motol. Məto emotəgəton kəm itəmat mämə netəm pısın pısın mın nıkilat tagien o nasıtuan e wək əh. Kən roiu əh, iakolkeike mämə ekısılı wır mämə nolkeikən rəhatəmat in nıpahrienən tahnen elat, o kəp.

⁹ İtəmat nəkotitun wır nəwıwən rəha İərəmərə İesu Kristo itəm təmatə-in kəm itəmat, mämə nat əpnəpin rəhan nautə tepət, məto təmol otəmat mämə in rəhan nautə tikə. Kən məto-inu təmol mämə rəhan nautə tikə, kən mol itəmat rəhatəmat nautə tepət.

¹⁰ Kæn inu ræhak nætæligæn e natimnat min u, itæm otasitu etæmat. Otol namnun e wæk itæm næmotætuouon e nup uarisig. Nikitæmat tæmaupæn mæht mæmæ nækotol wæk æh, kæn itæmat næmotaupæn motætuouon motol.

¹¹ Tol næhlan, roiu otol namnun wæk u ræha nos-ipænæn. Kæn ræhatæmat nætæligæn o nolæn wæk u itæm nakotolkeike pik mæmæ nækotol, in otuwa nipahrienæn, kæn itæmat onækotol e ræhatæmat atip natimnat.

¹² Okæmæ nikitæmat tagien o nos-ipænæn, kæn Uhgîn nîkin tagien o nosæn natimnat æm itæm nakoatos moatos-ipæn. Kæn in tæsætæpæh-inæn natimnat itæm tikæ otæmat.

¹³ Esotolkeikeæn mæmæ næmegæhæn ræha netæmim neen otimætig mæto-inu kæmotos ræhatæmat mæni, mæto næmegæhæn ræhatæmat in otîækis mæto-inu næmotasitu elat. Kæp. Iakolkeike mæmæ tahmen-ahmen æm otæmat rafin.

¹⁴ Roiu, itæmat nakoatos tepæt kæn motitun nasituæn elat. Kæn o nian min neen, ilat kotitun nooræn kæn itæmat okæmæ ræhatæmat tikæ. Kæn itæmat nakotahmen-ahmen æm,

¹⁵ tahmen e itæm Naoa Ræha Uhgîn tatæn mæmæ,
 “Netæmim itæm kæmotæulæk tepæt, tahmen æm, tæsaprækisæn.
 Kæn netæmim itæm kæmotæulæk noan-mæsin, ræhan nagwænæn tahmen æm,
 tæsikææn.”

Taetas tæmuwin Korin

¹⁶ Iatænwiwi Uhgîn mæmæ tæmælæhæu-pæn e nîki Taetas nætæligæn o nasituæn etæmat, tahmen-ahmen e ræhak.

¹⁷ Tol næhlan mæto-inu Taetas, nîkin tagien o nimnæn mæplan itæmat tahmen e itæm emæn kæn in. Kæn taprækis-in itæm æh, nîkin tagien pik o nasituæn etæmat, kæn in ræhan æm nætæligæn mæmæ in otimnæ mæplan itæmat.

¹⁸ Kæn itimat ekotahl-ipinæ min piætæt kit min timnæ ilau min. Suah u, netæm e nimæfak min koatsisai-in o ræhan wæk o næn-iaræpæn namnusæn tæwir.

¹⁹ Kæn taprækis-in inu, nimæfak min kæmotitæpun mæmæ otuwa itimat min o nilæsæn mæni u muwin æpæh. Kæn itimat ekotæramæræ lan o nooræn mæmæ otîlæs-ipær nærgi Iæræmæræ, kæn matægætun mæmæ nikitæmat otægien pik o nasituæn.

²⁰ Itimat esotolkeikeæn mæmæ suah kit otæn rat itimat o nolæn ræha nooræn mæni asol æh.

²¹ Tol næhlan, itimat ekotalkut pik mæmæ ekotol nat itæm tætuatip, mæto sænæmæ e nîganæmti Iæræmæræ æm, mæto e nîganæmti netæmim min.

²² Kæn ekotahl-ipinæ piætæt kit min ilæhal suah mil u. Suah æh, e wæk tepæt ne nolæn tepæt, emotisilu wir mæmæ in tolkeike pik mæmæ otasitu. Kæn roiu, in tolkeike pik mæmæ otasitu mæto-inu in tæhatætæ pik etæmat.

²³ Kæn o Taetas, itimlau min ekioal wæk kitîah æm, kæn in min tatol wæk e nikitæmat o nasituæn etæmat. Kæn o piætæt min, ilat ien æhruin ræha nimæfak min, kæn nolæn wir min e næmegæhæn ræhalat koatsisai-in Kristo.

²⁴ Tol næhlan, otol ræhatæmat nolæn kæn suah milæhal æh mæmæ nako-
 tolkeike pahrien ilæhal, kæn ilæhal okæhalitun o nat naka itimat ekotausit
 otæmat. Kæn otol-wir kæn ilat mæmæ nimæfak min okotæplan.

9

¹ Okæmæ esæteæn naoa u kæn itæmat, in tæwir æm mæto-inu nækotitun rækis wæk u ræha nasituæn e iæfak min æpæh Jerusalem.

² Iatæn næhlan mæto-inu io ekitun mæmæ nakotolkeike mæmæ onækotasitu. Kæn ematîlæs-ipær nolæn wir ræhatæmat o netæm Masetonia, matæn kæn ilat mæmæ e nup itæm tinuwîn rækis, itæmat æpæh Akæa, næmoatætul matip o nos-ipænæn.

Kən nian kəmotəplan məmə nikitəmat tagien pik o nasituən, təmol min ilat tepət kotalkeike məmə okotasitu min.

³ Məto roiu, etahl-ipinə piətət miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, tahmen əm məmə emən mihin, kən tol nəhlan rəhatimat nəghatən o niləs-ipərən nolən wir rəhatəmat, sənəmə nat əpnəpin əm.

⁴ Məto okəmə nəsotolən, kən nian ekimnə itəmat netəm Masetonia neen, kən okotəplan məmə itəmat nəsotolən əh, kən nolən əh otol itəmat ekotaulis, məto-inu itəmat enoatiləs-ipər rəkis itəmat. Kən otol itəmat nakotaulis taprəkis.

⁵ Tol nəhlan, nīkik təht məmə ekəkəike mətapəh o piətət miləhal məmə okotimnə rəkis pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən məni asol itəm nəmotən-iəkis məmə nakotos-ipən. Məto iakolkeike məmə in nos-ipənən kit itəm tətisi-pən atip e nikitəmat, sənəmə suah kit tətəkəike kəm itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawteən

⁶ Sotaluinən nat u. Etəm tətəfe noan məsin, matəulək-in noan məsin. Kən etəm tətəfe tepət, matəulək-in tepət.

⁷ Itəmat kitiah kitiah nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən e nīkim məmə nakos-ipən. Okəmə nīkim təsagienən ron, təsəwirən məmə nakos-ipən. Kən okəmə nakos-ipən məto-inu suah kit tətəkəike kəm ik məmə nakos-ipən, in min təsəwirən. Ekən nəhlan məto-inu Uhgın tolkeike etəm u tatos-ipən e nīkin pəhrien.

⁸ Kən Uhgın titun nawte-inən nəwirən rafin agin kəm itəmat məmə e nian rafin e natimnat rafin, nakotos natimnat rafin itəm tətətip məmə nəkotəkəike motos, kən moatos tepət min əh-ikin məmə nakotoor kəm netəmim.

⁹ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“In tatoor rəhan natimnat tepət kəm ian-rat min,

kən rəhan nolən ətuatip tətətig lilin.”

¹⁰ Kən Uhgın itəm tatos-ipən nīkuti nat o etəm tətəfe, kən matos-ipinə piətət o nunən, e suatip kitiah əm in otos-ipinə nat tepət kəm itəmat mol in tepət min məmə, itəmat nəkotitun nasituən e netəmim neen min, kən in otol noan tepət itəm tətisi-pən e nolən ətuatip rəhatəmat.

¹¹ E natimnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgın otos-ipən rəhan nəwirən kəm itəmat məmə itəmat nəkotitun nawteən e nian rafin. Kən nian ekotoor rəhatəmat nasituən, netəmim okotənwiwi Uhgın ron.

¹² Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən məni o nagwənən kəm netəmim rəha Uhgın u nəumis tatus ilat, məto tatol nat wir kit min taprəkis, inu nənwiwən itəm təmə rəmarioah e niki netəmim matuwın o Uhgın.

¹³ Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netəmim tepət. Kən ilat okotiləs-ipər nərgi Uhgın ron, məto-inu itəmat nəkoatol pəhrien nolən rəha netəmim itəm koatən nīpəhrienən e namnusən təwir rəha Kristo. Kən okotiləs-ipər nərgi Uhgın o nawteən rəhatəmat e məni asol kəm ilat ne netəmim rafin.

¹⁴ Kən nian koatəfak otəmat, nīkilat tuwın otəmat məto-inu Uhgın təməwte-in rəhan nəwirən kəm itəmat taprəkis agin-əh məmə nəmotəsitə pik elat.

¹⁵ !Pəs kotən kəm Uhgın məmə nīkitat tagien o Nətın itəm təmos-ipa kəm kitat, u in nat təwir agin məprəkis!

10

Pol tæmuhalpin næghatæn e ræhan wæk

¹ Io Pol, io atip, iatækaike e nat kit kæm itæmat. Netæmim neen koatæn mæmæ nian kitat min itæmat, ræhak nætæligæn in læhau æm, mæto nian ekiet rækis etæmat, ræhak nolæn tæskasik pik. Kristo, in ræhan nætæligæn læhau, kæn in etæm mætig. Kæn e nolæn kitæsh æm,

² iatætæpæh otæmat mæmæ, onækotol nolæn ræhatæmat tætuatip mæmæ nian ekimnæ, mæshæhai pikæn itæmat. Mæto ekitun mæmæ ekæhai netæmim neen u koatæn mæmæ ekoatætæu-pæn nolæn ræha nætueintæn u,

³ mæto-inu nat æpnæpin ekotætig e nætueintæn u, itimat esotæluaginæn e nolæn ræha nætueintæn u.

⁴ Natimnat ræha næluaginæn itæm itimat ekoatæluagin lan, sænæmæ nat itæm nætueintæn koatæluagin lan. Kæp, natimnat ræhatimat, ilat koatos næsanænæn ræha Uhgîn o nærækinæn ikin tiækis o nuwinæn ikin ima tikimîr min.

⁵ Itimat ekoatærkîn næghatæn eiueiua min ne nætæligæn ausit min, ilat rafin itæm koatæn-læhau netæmim o nitunæn Uhgîn. Nætæligæn min rafin itæm tikimîr min ræha Uhgîn, itimat ekoatæluagin elat, motol win elat, motol mæmæ ilat rafin okotol næwia Kristo.

⁶ Kæn nian itæmat nakotætæu-pæn wir næwia Kristo, itimat ekoatætul matip o nolæn nalpinæn kæm netæmim rafin itæm koatæht næwian.

⁷ Itæmat nakotæplan nat itæm ihluæ, mæto nækotæruuru nipætîn. Okæmæ suah kit titun pahrien mæmæ in etæmim ræha Kristo, kæn in otætælig-in wir min mæmæ itimat min ræha Kristo tahmen lan.

⁸ Nat æpnæpin iatæghat ausit mæsin o nepætæn itæm Iæræmæwæ tæmos-ipa, okol esaulisæn ron. Tæmos-ipa o nilækinæn itæmat, sænæmæ o nilæs-læhauæn itæmat.

⁹ Esolkeikeæn mæmæ nikitæmat tæht mæmæ ekæte naoa min kæm itæmat e nolæn itæm netæmim neen koatæn, mæmæ otol itæmat nakotægin.

¹⁰ Ilat kotæn rat io mæmæ, "Ræhan naoa tæfigæm kæm masilæ, mæto nian tætan kitat min, in sænæmæ etæm æskasik kit, kæn ræhan næghatæn in nat æpnæpin æm."

¹¹ Netæm tol næhlan kotækaike motitun mæmæ, nolæn ræhatimat itæm koatæplan e naoa min emotahl-ipæn nian itimat isæu, mæto nian ekotimnæ, ekotol rafin nolæn min æh.

¹² Esotolkeikeæn mæmæ ekotæplan ahmen itimat ne netæm pisin neen itæm koatilæs-ipær atip ilat. !Kæsi, itimat esotahmenæn! !Kæp, iatæsan æm! Nian ilat atip æm koatæplan ahmen ilat min, kæn koatakil atip æm ilat min, tol ræhalat nitunæn talmæl.

¹³ Mæto itimat, esotæghat ausitæn taprækis e nepætæn ræhatimat, mæto ekotæghat ausit e wæk itæm Uhgîn tæmælæhæu-pæn mæmæ ræhatimat, kæn wæk u, itæmat min æpæh ikin.

¹⁴ Kæn næghat ausitæn e nepætæn ræhatimat otæmat in ætuatip æm, in tæsepæt pikæn. Okæmæ esotuwmæn otæmat, okol esotæghatæn næhlan. Mæto nipahrienæn, emotæupæn motuwa mætoarus-pa itæmat nian emotan moatæn-iaræp namnusæn tæwir ræha Kristo.

¹⁵ Netæmim neen koatæghat ausit o wæk itæm suah pisin tæmol. Mæto itimat ekoatæghat ausit æm e wæk itæm Uhgîn tæmælæhæu-pæn kæm itimat. Itimat emotælæhæu-pæn æskasik nætæligæn ræhatimat mæmæ nahatætæn ræhatæmat otæwiæ tæhmin min, kæn tol næhlan, ræhatimat wæk e nikitæmat otol iahgin mæpæt,

¹⁶ kæn tol næhlan, ekotitun nuwinæn motæn-iaræp namnusæn tæwir e ikin min e nikali imatæmat ikin muwin tæhmin min. Kæn e nolæn æh, itimat esotolæn wæk

e ikin kit itəm suah kit tinol wək rəkis ikin, kən məsotəghat ausitən o wək rəha etəm pisin.

¹⁷ Məto Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Pəs etəm tatəghat ausit, in otəghat ausit əm e natimnat itəm İərəməərə təmol.”

¹⁸ İatən nəhlan məto-inu, kəsisiai-inən etəmim itəm tatiləs-ipər atip in, məto kəsisiai-in əm etəmim itəm İərəməərə tatiləs-ipər.

11

Pol ne aposol eiueiuə min

¹ İakolkeike məmə nakotəghəhan-in io pəs ekən rəhak məsin nalmələn kəm itəmat. Məto pahrien, noatol rəkis.

² İatehm wir itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit min otəmki-rəkis itəmat e nelmək, kən nolən əh rəhak təmisi-pən əm o Uhgın. Io tata rəhatəmat, kən itəmat nəkotahmen e pətan əkəku wi kit itəm kinən rəkis məmə okos rəham kətim kən məmə otətəu-pən suah kitiəh əm, nərgin u Kristo. Kən iatehm wir rəhak pətan əkəku əh məmə ekeghəhan-in-pən in kəm rəhan iərman, kən in təruru əh iərman.

³ Məto iatəgin məmə onəkotahmen e İf itəm Setan təmeiuə in e nəghatən ətehen. İatəgin məmə suah kit otiuw-pən rəhatəmat nətəligən tuwin ik pisin, kən nakotapəs rəhatəmat nolkeikeən o Kristo, itəm in tətuatip məplə wir.

⁴ İatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat matən-iarəp İesu itəm tol pisin e İesu itəm ekotən-iarəp, o okəmə itəmat nakoatos narmin itəm tol pisin e Narmın nəmotos rəkis, o nakotəto namnusun təwir itəm tol pisin e itəm nəmotos rəkis, məto itəmat ialmə min, nakotəghəhan-in əm.

⁵ Aposol min əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat “aposol min ilis pik,” məto e rəhak nətəligən esəplanən məmə ilat ilis məprəkis-in io.

⁶ Okəmə naka kəsəgətun wirən io e nəghatən, məto ekitun wir nəukətin namnusun təwir. İtimat emotəgətun nat əh kəm itəmat e nolən min rafin nian tətəp.

⁷ Nian ematən-iarəp namnusun təwir rəha Uhgın kəm itəmat, esolən məmə nakotətou nat kit. Io atip əm emos-iahau io o nıləs-ipərən itəmat. ?Kən tahrö? ?Nolən əh in təfagə rat kit? !Kəp!

⁸ Nian ematol wək kitat min itəmat, niməfak min ik pisin kəmoatətou io. İuəhkır tahmen məmə eməkləh-in ilat məmə ekasitu etəmat.

⁹ Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tikə, esətapəhən o suah kit o nasituən məto-inu piatat min itəm kəmotisi-pən Masetonia kəmotos-ipa natimnat itəm rəhak tikə. Tol nəhlan, esətapəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək əskasik otəmat o nehmən io, kən ekol nəhlan nian rafin.

¹⁰ Tahmen e nıpahrienən rəha Kristo tətətig lak, iatən pahrien məmə suah kit tikə ikin min rafin əpəh Akaea o nən-iahauən io o nəghat ausitən o nəsətapəh-inən nasituən.

¹¹ ?Kən tahrö ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu esolkeikeən itəmat? !Kəp! Uhgın titun məmə ekolkeike pik itəmat.

¹² Netəmim neen kotolkeike məmə nikitəmat təht ilat məmə kotahmen etimat e wək itəm koatəghat ausit ron. Məto iakətəkəike o nolən rəha nəsətapəh-inən natimnat məmə rəhalat nəghatən otiet morin.

¹³ Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiuə min, kən koateiuə-in netəmim e wək rəhalat. !Kən ilat koatan tahmen məmə ilat aposol min pahrien rəha Kristo, məto kəp!

¹⁴ Mæto kəsotautən e nolən əh, mæto-inu Setan atip, tətən tahmen məmə in nagelo kit rəha nəhag-əhagən.

¹⁵ Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək mīn rəha Setan kotan tahmen məmə ilat iolwək mīn rəha nolən tətuatip. E namnun nian, ilat kotos rəhalat nətəuən tətəu-pən nolən mīn rəhalat.

¹⁶ Ekisimatip mīn. Pəs suah kit tikə nīkin təht məmə io ialməl. Mæto okəmə nīkitəmat təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol nolən rəha ialməl məsin, kən ekəghat ausit məsin.

¹⁷ Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm İərəmərə təmən-ipa kəm io məmə ekən. Mæto iatəghat əm tahmen e ialməl kit.

¹⁸ Nətənim təpət koatəghat ausit o nolən mīn rəha nətueintən, kən tol nəhlan, io mīn, ekəghat ausit.

¹⁹ !Ei! !Nakotenatig wir, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə iaməl mīn kotəgətun itəmat!*

²⁰ Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnəpīn kit tatol itəmat slef, o okəmə tatos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatiləs-ipər atip in, o tatem-pən niganəmtitəmat.

²¹ !İataulis məmə nətəligən rəhatimat təpou pik məmə esotolən nolən rat mīn əh!

Rəhak nəghatən in talməl, mæto nolən naka itəm netəm əh kotəmə okotəghat ausit ron, io mīn, ekəghat ausit ron.

²² ?Təhro? ?İlat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io mīn. ?Koatən məmə ilat netəm İsrəl? Io mīn. ?Koatan məmə ilat noanol rəha Epraham? Io mīn.

²³ ?Koatən məmə ilat iolwək mīn rəha Kristo? Io mīn, mæto ekəprəkis-in ilat. Kəsi, iatəghat tahmen e ialməl kit. Emol wək pik taprəkis-in ilat, kən kiləs-ıpən io e kalapus nian təpət taprəkis-in ilat, kən kəmalis io taprəkis-in ilat, kən iuəhkır ekimis nian təpət.

²⁴ Nian faif, noanol rəha İsrəl kəmotəlis io mau tate-nain.

²⁵ Nian kisił, kəmalis io e nīkikił. Nian kit kəmaht io e kəpiel apin. Nian kisił emuwın e nego kən nego tamnim, kən nian kit emeai əpəh itəhəi lokəmmın o nian apıəpiə kit, lapin ne nərauıəgən.

²⁶ Nian rafin etəliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkır naruə asol tiləs io ekimis, kən emətatig ikin tasilə ikin imaa iakləh mīn, kən ikin tasilə ikin imaa natimak mīn noanol rəha İsrəl, kən ikin tasilə ikin imaa İaihlə mīn, kən ikin tasilə ikin e taon asol, kən ikin tasilə ikin e ikin taruən-aruən ikin, kən ikin tasilə ikin əpəh itəhəi, kən ikin tasilə ikin imaa piak eiueiuə mīn.

²⁷ Emol pik wək, kən nian təpət esapilən lapin. Nian mīn neen, nəumis tus io, kən mətoəoa, kən nian təpət nigak nagwənən tikə. Kən nian təpət iatəpət, kən rəhak natimnat təsəhmenən o nətəpən.

²⁸ Kən taprəkis-in natimnat mīn əh, nian rafin nīkik təht pik nıməfak mīn rafin.

²⁹ Okəmə suah kit rəhan nəmegəhən teiuaiu, kən io mīn, rəhak nəmegəhən teiuaiu. Okəmə suah kit tatit suah kit mīn e təfagə rat, kən nīkik titəhmə pik ron.

³⁰ Okəmə ekəike məghat ausit, kən ekəghat ausit o nat itəm tatəgətun məmə rəhak nəsanənən tikə.

³¹ Kən Uhgın, u in Uhgın ne Tata rəha İərəmərə İesu, itəm katiləs-ipər nərgin nian mīn rafin namnun tikə, titun məmə io, eseuən.

* **11:19:** E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Nıpahrienən, in tatən-ıəhau ilat. **11:22:** Fil 3:5 **11:23:** Wək 16:23 **11:24:** Dut 25:3 **11:25:** Wək 16:22; 14:19 **11:26:** Wək 9:23; 14:5

³² Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təməlin rəhan mopael min o nehm wırən nafilə rəha taon məmə okotegəs-in motaskəlim motiləs-ipən io e kalapus.

³³ Məto kəmiləs-ipən io e kətim asol kit, kətu-pən nol lan, kiləs-ipən e winta e fenis asol kəmol e kəpiel, kən kəhlman-əhlman tuwin əpəh ləhau, kən inəh suatip emagim lan.

12

Nihlin kit ne nat kit tahmen e napilairən

¹ Ekəike matəghat ausit, nat əpnəpin təsolan win e nat kit ikin, məto ekəkəike matən natimnat min tahmen e napilairən ne nəghatən wi min itəm İərəmə rə təmol əp kəm io.

² Ekəitun iəfak kit itəm tətəhatətə e Kristo.* E nup fotin tinuwın rəkis, Uhgın təmiləs muwin əpəh ilis e nego e neai.† İəkəruru okəmə nıpətın tinatuwin, o narmın əm, Uhgın əm titun.

³ Kən ekən min məmə iəkəruru okəmə nıpətın tinatuwin, o narmın əm, Uhgın əm titun. Məto ekəitun məmə suah əh,

⁴ Uhgın təmiləs muwin əpəh iman ikin.‡ Kən in təməto nat anion min itəm təsətuatıpən məmə etəmin rəha nətueintən otən.

⁵ Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, məto esəghat ausit atıpən ron io, məto ekəghat ausit əm o rəhak nolən min itəm nəsanənən tikə elat.

⁶ Məto okəmə ekən məmə ekəghat ausit, okol esalmələn, məto-inu ekəghat-in nıpahrienən. Məto esəghat ausitən nəhlan, kən tol nəhlan, suah kit tikə itəm otiləs-ipər io ilis təprəkis nat itəm tətəuatıp. İakolkeike məmə otəplan ahmen io e nat naka itəm ekən, o ekol.

⁷ Uhgın təsolkeikeən məmə etausit o nəghatən wi min itəm in təmol əp kəm io, kən nəghatən min əh kotəwir məprəkis. Kən tol nəhlan təmahl-ipa nəratən kəm io tahmen e nihlin kit tətəru nıpətik. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan məmə tol nəhməən e nıpətik, kən tol nəhlan esausitən.

⁸ Emuəh niki İərəmə rə mau kışil məmə otiləs-irəkis ron io.

⁹ Məto tən kəm io məmə, “Rəhak nəwırən asol titun naskəlīmən ik, məto-inu nian rəham nəsanənən tikə, nəsanənən rəhak titun nuwamən mol iahgin e rəham nəmegəhən.” Tol nəhlan, etəgien pik məmə ekəghat ausit e rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tikə, məmə nəsanənən rəha Kristo otatig e nəmegəhən rəhak.

¹⁰ O nat əh, etəgien nian nəsanənən tikə e nıpətik, kən etəgien nian katən rat io, kən etəgien e nian iəkis min, kən etəgien nian katol nəratən kəm io, kən etəgien e nian itəm təkis ron io. Etəgien elat rafın o nərgi Kristo, məto-inu nian rəhak nəsanənən tikə, kən iatəsanən.

¹¹ Emol nolən rəha ialmə, məto itəmat əm nəmoatakəike kəm io məmə ekol. Nəməsotiləs-ipərən nərgək, məto təpəwir pik okəmə nəmotol mihin, məto-inu io sənəmə ləhau e “apostol min ilis pik” e nat kit əkəku əm, nat əpnəpin io etəm əpnəpin əm.

¹² Nian emətan kitat min itəmat, ematol natimnat itəm tatəgətun io məmə io apostol pəhrien kit. Ematol nəmtətin min, ne nat asol min itəm tol narmi nətəmin tatiwig, ne nat pışpış min e nikitəmat, kən emol e nətəlign rəhak kaifəməh.

11:33: Wək 9:23-25 * **12:2:** Pol tatəghat-in atip. † **12:2:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “neai tatol kışil lan.” Məto nıpətın tatən məmə “nego e neai u in ikin rəha Uhgın.” ‡ **12:4:** Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “Paradaes” itəm nıpətın tatən məmə “nego e neai,” ikin itəm nətəmin itəm kotətuatıp koatuwin ikin nian okotimis. **12:7:** Job 2:6 **12:9:** Fil 4:11-13 **12:11:** 2 Kor 11:5

13 Nat kitiah əm eməsolən e nikitəmat, eməsətapəh-inən məni kit otəmat. ! Otaluin o təfagə rat u rəhak!§

14 Roiu iatətul matip məmə ekimnə muag itəmat itəm otol kisil lan. Kən ekəsətapəh-inən məni kit otəmat, məto-inu esotolkeikeən rəhatəmat nautə, məto iakolkeike əm itəmat. Otətəlig-in-tu. Sənəmə wək rəha suakəku məmə otehm wir rəhan tata ne mama. Məto in wək rəha tata ne mama məmə okuehm wir rəhalau suakəku.

15 Tol nəhlan, niki tagien məmə ekos-ipinə rafin rəhak natimnat otəmat, kən mos-ipən min rəhak nəmegəhən otəmat. Rəhak nolkeikeən otəmat in tepət, məto rəhatəmat ron io in təkəku əm. !Inu təsətuatipən!

16 Pəs kotən məmə esətapəh-inən məni kit otəmat. Məto itəmat neen koatən məmə emos natimnat otəmat e nolən eko-eko.

17 ?Təhro? ?Io emos natimnat e nolən eko-eko nian emahl-ipən netəmim kəm itəmat, o kəp? !Kəp!

18 Emuah niki Taetas məmə otuwın otəmat, kən mahl-ipən piətət kit ilau min. ?Taetas təsosən natimnat otəmat e nolən eko-eko, o kəp? ?Nəkotitun o kəp məmə, rəhatimlau nətəligən kitiah əm, kən matioal nolən kitiah əm?

19 Kəm-naka nikitəmat təht məmə e nəghatən min rafin əh, emotuhalpin nəghatən kəm itəmat itəm suah kit təmən otimat. Kəp. E niganəmti Uhgın, emoətaghat təhmen e netəm rəha Kristo. Kən ilolik min, natimnat rafin itəm koatol, koatol məmə itəmat nakotəsanən.

20 İatən nəhlan məto-inu iatəgin məmə nian ekimnə, kəm-naka ekəplan məmə nəsotolən məmə inu iakolkeike mihin. Kən itəmat min nəkotəplan məmə io esolən məmə inu nakotolkeike mihin. İatəgin məmə ekəplan itəmat neen kotərgəhəu, neen koatetət, neen koatəmərıt e neməha, neen kotəhap-əhap ilat min, neen koatən rat netəmim, neen koatən nıkalın netəmim, neen koatausit, neen koatol əpnəpin nat.

21 İatəgin məmə nian ekimnə min, rəhak Uhgın otıləs-ıəhau io e niganəmtitəmat, kən niki otitəgit kən ekəsək otəmat neen itəm nəmotol nolən rat əupən, kən məsotəuhlinən ilat o nolən rat min rəhalat itəm koatol nian rafin, inu koatol nolən rat itəm tol naulısən o nənən, kən nəman ne nıpitən koatan anion, kən koatol nəhlan əpnəpin əm.

13

Namnun nəghatən rəha Pol o nəhgairən elat

1 İnu rəhak naliwəkən itəm tatol kisil lan otəmat. Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nian suah kit tatətu-pən nəghatən e suah kit min, etəmim kəiu o kisil okotəkəike motən nəghatən kitiah, kən tol nəhlan netəmim kotitun məmə nəghatən koatətu-pən lan, in nıpahrienən.”*

2 Nian emimnə otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkis nəghatən o nəhgairən e netəm koatol təfagə rat ne itəmat rafin, məmə okotapəs təfagə rat min. Kən roiu ekən min nian io əpəh isəu. Nian ekimnə min, ekol nalpınən kəm ilat itəm kəsotapəsən təfagə rat.

3 Ekotol nəhlan məto-inu nikitəmat təht məmə rəhak nəsanənən tikə, kən itəmat kotolkeike motitun əsas məmə nian iatəghat, in nəghatən rəha Kristo əm. In təsəpouən o nolən wək itəmat min, məto rəhan nəsanənən tepət e nikitəmat.

§ 12:13: Pol tatol milə elat e nəghatən u. 12:13: 2 Kor 11:9 12:18: 2 Kor 8:6,16-18 12:21:

2 Kor 13:2 * 13:1: Dut 19:15 Kəm-naka, Pol tatən məmə rəhan naliwəkən kisil təhmen e nəghatən rəha netəmim kəiu o kisil. 13:1: Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19

⁴ Nipahrienən, nian kəmətu-pər e nig kəluau, rəhan nəsanənən tikə e nipətin. Məto tatəmegəh roiu e nəsanənən rəha Uhgın. Kən e nolən kitiəh, rəhatimat nəsanənən tikə e nipətitimat, məto itimat ekotəmegəh itimat Kristo e nəsanənən rəha Uhgın, kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan nəsanənən əh.

⁵ Itəmat atip, otakil wir nəmegəhən rəhatəmat məmə rəhatəmat nahatətəən in pahrien, o kəp. Itəmat atip, nakotehm wir rəhatəmat nolən. ?Nəkotitun o kəp, məmə Kristo Iesu tətətig e nəmegəhən rəhatəmat? !Məto okəmə rəhatəmat nəmegəhən təsətəu-pənən nolən rəha nahatətəən, kən Kristo təsətigən e nəmegəhən rəhatəmat!

⁶ Kən emələhəu-pən əskasik rəhak nətəligən məmə onəkotəplan məmə itimat aposol min pahrien.

⁷ Kən roiu, ekoatəfak kəm Uhgın məmə itəmat kit tətəlan nat kit tətət. Esotolkeikən nəhlan məmə otəgətun məmə rəhatimat wək e nikitəmat in təwir mətuatip. Məto ekotolkeike məmə itəmat nəkoatol nolən itəm tətəuətəp, nat əpnəpin netənim neen koatən məmə wək rəhatimat tətət.

⁸ Tol nəhlan məto-inu okol itimat esotolən nat kit itəm tahtosig-in nipahrienən, məto ekotitun nolən əm nat itəm tatiləs-ipər nipahrienən.

⁹ Nikitimat tagien nian itimat ekotitun nolən u, itəm nəsanənən tikə lan, məto nəmegəhən rəhatəmat tətətul əskasik. Kən nəfakən rəhatimat otəmat məmə nəmegəhən rəhatəmat təhmen o nətəu-pənən suatip ətuatip.

¹⁰ Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. İəməmə tənə ipə rəkis nəpətən kəm io, məto esolkeikən məmə nian ekimnə otəmat, ekəike mol əskasik etəmat e nəpətən əh. In təmə ipə nəpətən əh məmə ekiləs-ipər itəmat, sənəmə məmə ekərəkin itəmat.

Namnun nəghatən

¹¹ Piak min ne wənik min. Inu rəhak namnun nəghatən. Otəgən. Otəuhlin rəhatəmat nolən min. Otətə rəhak nəghatən. Otəwa e nətəligən kitiəh. Otətig e nəməlinuən. Kən Uhgın rəha nolkeikən ne nəməlinuən otətig itəmat min.

¹² Otən təwir kəm itəmat min təhmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.

¹³ İəfak min rafin koatən-ipinə təwir kəm itəmat.

¹⁴ Pəs İəməmə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwiran kəm itəmat rafin. Kən pəs Uhgın otos-ipən rəhan nolkeikən kəm itəmat rafin. Kən pəs Narmın Rəha Uhgın otol nikitəmat rafin tol kitiəh.

Kalesia Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Kalesia Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Kalesia

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm niməfak min itəm kotatig pis ikin e nütən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmätuoun niməfak min əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihlua tepət koatən nıpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nıpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihlua min itəm kotən nıpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəu-pən lou min rəha Moses, tahmen e nəhg-ıpənən. İlat kəmoatən məmə Iaihlua min okəkəike kəhg-ıpən ilat okəmə kotalkeike məmə okotuwa kətuatıp e niganəmti Uhgın.

?Təmäte naoa u o naka? Pol in təmäte naoa u, məmə otəg-ətuatıp-in nətəligən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihlua min okotəkəike kətəu-pən lou rəha Moses okəmə ilat kotalkeike məmə Uhgın in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak min okotıtun məmə nahatətəən in suatıp itəm Uhgın təmol məmə etəmim otətuatıp e niganəmtn, kən in tatosmegəh ilat e nıkin agien. Məto nolən rəha nəhg-ıpənən, o nolən rəha wək əskasik min, o nolən rəha nətəu-pənən lou, kəsotosmegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəligənən min əh. Kən moatən məmə təwir əm məmə Iaihlua min okəsotətəu-pənən lou rəha Moses. Afın e Wək Min 15:1-35.

Pol təmätuoun matəghat kəm ilat

1-2 Piak min ne winik min itəm nəkoatəfak latuənu pisin pisin min ikin Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgın, ekatəte naoa u, mitahl-ıpınə kəm itəmat. Io ne piatət min neen itəm koatəfak u ikin-u, ekotalkeike məmə ekotən “təwir” kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgın kəmiäləs-ıpər io məmə io rəhalau aposol. Uhgın u, in təmiləs-ıpər Iesu tair-pa min e rəhan nimisən. Sənəmə etəmim əpnəpın əm kit təmaun-in io kən mİLəs-ıpər io, məto Uhgın. ! Tol nəhlan, onəkotəkəike motəto!

³ Pəs Uhgın, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u İəramərə rəhatat, ilau okuawte-in nəwirən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəməlinuən tətətig otəmat.

⁴ İesu Kristo təmegəhan-in atıp məmə in otimis o nolən rat rəhatat, kən miuw rəkis itat e nolən rat min ne nətəligən rat min rəha nətueintən. In təmimis məto-inu Tata Uhgın tolkeike məmə in otol mihin.

⁵ Tol nəhlan, təwir mə kitat okotənwiwi pik Uhgın u rəhatat, tatuwin, matuwın, namnun tikə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwir kitəh əm

⁶ Narmək təmiwig pik otəmat məto-inu roiu agin-əh huə Uhgın təmaun-in pap itəmat e nəwirən rəha İesu, təmawte-in-pınə əpnəpın əm kəm itəmat. Məto roiu itəmat nakotapəs Uhgın, moatəgim, moatətəu-pən nəghatən eiueiuə min.

⁷ Nəghatən min əh sənəmə Namnusən Təwir rəha Uhgın. Netəmim neen kəmotəuhlin Namnusən Təwir rəha Uhgın moatən in pisin, kən katən məmə in namnusən təwir, kən katiuw kalın itəmat lan, kən kətərəkın rəhatəmat nətəligən lan. !Məto Namnusən Təwir kitəh əm, kən kit min tikə!

⁸ Nat əpnapin okəmə io, o nagelo kit rəha nego e neai tətamnus-iarəp nəghatən pişin kit min, itəm təsahmenən e inun emotən-iarəp rəkis kəm itəmat aupən, pəs Uhgın otıləs-ipən e Nigəm Asol.

⁹ Kən ekisimatip min, matən məmə, okəmə suah kit otamnus-iarəp nəghatən pişin u, təsahmenən e Namnusən Təwir itəm itəmat ninəmotitun rəkis, pəs Uhgın otıləs-ipən e Nigəm Asol.

¹⁰ Rəhak nəghatən əh in təskasik, kən nat əpnapin əm okəmə netəmim neen kəsotagienən ron io. İakolkeike əm məmə niki Uhgın otagien o nəghatən rəhak. Okəmə iatəghat əh məmə netəmim neen nikilat otagien ron io, kən ko sənəmə io iolwək pahrien kit rəha Kristo.

Uhgın Təmaun-in Pol

¹¹ Piak min ne wişik min, ekolkeike mə ekən-ipinə ətuatip kəm itəmat məmə Namnusən Təwir itəm iatən-iarəp nian rafin sənəmə nat kit itəm təmisi-pən e nətəligən rəha etəmim əm.

¹² Namnusən Təwir u, sənəmə suah kit təmos-ipa kəm io, kən məgətun io lan, məto İesu Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.

¹³ İtəmat ninəmotitun rəkis rəhak nolən min itəm ematol aupən e nian ematəfak itimat netəm İsrəl. Kən emən mə oekoh rafin netəmim min rəha İesu, mərəkin-ərəkin agin niməfak, kən matol nalpınən əskasik kəm ilat.

¹⁴ E nian əh, io ematətul-İəkis o nəukət kastom rəha netəm İsrəl, itəm rəhak pipi min kəmotagətun io lan aupən. Emıtun taprəkis-in io min neen, itəm emotaiir ahmen.

¹⁵ Nat əpnapin ematərəkin pap rəhan min netəmim, məto Uhgın təmasəkıtun io. Aupən ikın təmıtəpun kən mawle rəkis io e nian emətətiğ əh e nərpı rəhak mama. Kən təmuwa e nian ətuatip rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etəmim.

¹⁶ Kən Uhgın təmerəh e rəhk-kapə, məgətun io e nətin İesu, məmə oekıtun wir in, kən muwin mamnus-iarəp Namnusən Təwir rəhan kəm netəm min u sənəmə ilat netəm İsrəl, katən ilat məmə İaihlua min. E nian əh, io eməsuwınən mehm suah kit mə otəgətun io e Namnusən Təwir əh.

¹⁷ Kən io eməsuwınən əpəh ilis Jerusalem məmə oekehm netəm min u kəmoatol aposol aupən. Eməsuwınən mə okotəgətun io e Namnusən Təwir rəha İesu. E nian əh, io eməsou-pis-pən əpəh ikın kit Arepia, kən matig mitəlig-pa min muwin əm latuənu kit, nərgin u Tamaskes.

¹⁸ Matuwın, matuwın nup kisil kinəhaluwa minəhaluwın rəkis un, kən io ematig mitəlig-pən min Jerusalem məmə ekehm Pita. Kən eməsətiğən tuwəh, emuatig mios nian fiftin əm.

¹⁹ Kən e nian əh, emehm əm Jemes u, pia İesu, İərəməyə rəhatat, məto eməsəplanən aposol min u neen.

²⁰ İatən pahrien e nigənəmti Uhgın məmə nəghatən u, nıpahrienən, sənəmə neiuəən.

²¹⁻²² Eməsətiğən tuwəh əpəh ilis Jerusalem. Kən uarisig un, emuwın əpəh nıtən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netəmim itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pişin pişin min nıtən Jutia, (nıtən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsətplanən əh io motəruru nigənəmtək.

²³ Məto kəmoatəto əm namnusən u, netəmim neen kəmoatən məmə, “Suah əpəh in əpəh, rəhatat tikimır, təmatoh itat o nəfakən, matərəkin nəmegəhən rəhatat, kən mətalkut məmə otərəkin min rəhatat nahatətəən. Məto roiu əh, in min tınatən-iarəp Namnusən Təwir rəha İesu.”

²⁴ Kæn ilat kæmotænwiwi pik Uhgîn o natimnat min itəm in tæmol e ræhak næmegæhæn, in tæmæuhlin-pa io ekol nulan.

2

Aposol min neen kæmotegæhan-in wæk ræha Pol

¹⁻² Tatuwîn, matuwîn minos nup fotin tinuwa minuwîn rækis un, kæn Uhgîn tæmæn-îpa kəm io mæmæ ekæike mitælig-pæn min æpæh ilis Jerusalem. Kæn itimlau Panapas emian kæn miait Taetas itimæhal min mæhaluwîn. Kæn emæhaluwîn kiet-aræpæn Jerusalem, emotuæfimîn itimat netəm-iasol min æm ræha nimæfak. Nian emotæpælæh e nuæfiminæn æh, io ematæn-ipæn wir næghatæn min itəm ekuwîn matæn-iaræp kəm Iaihlua min, ilat sænæmæ netəm Isrel. Emæn-ipæn wir natimnat min rafin agîn kəm ilat mæto-inu esolkeikeæn mæmæ nikilat otæht mæmæ ræhak næghatæn tæsætutipæn, kæn moatæn rat ræhak wæk, tol nat æpnæpîn æm lan, noan tikæ.

³ Kæn e nian æh, nikik tæmatæht pik mæmæ kætah okotæhai io mæ ekæike mæn-îpæn kəm Iaihlua min, mæmæ okæike kæhg-ipæn ilat. Mæto kæmæsotænæn. Kæn io kit u, Taetas, in etəm Kris, sænæmæ etəm Isrel, kæsæhg-ipænæn æh. Mæto ilat kæmæsotænæn mæ okæike kæhg-ipæn.

⁴ Nænæn ræha næhg-ipænæn tæmisi-pæn e netæmim neen kæmoateiuæ æm mæmæ ilat piatæt min. Kæn ilat kæmotalkælik wir mæmæ okotehm-tu mæmæ itimat ekotætæu-pæn æh Lou, o kæp. Mæto itimat enotiet rækis minotuwîn o Iesu Kristo, kæn minotol kitiah itimat min, kæn itimat sænæmæ slef ræha Lou. Mæto netəm min æh, nikilat tæmæsagienæn o ræhatimat næghatæn min, kæn motolkeike mæmæ okotægo-pæn itat rafin e Lou ne kastom ræha næfakæn ræha netəm Isrel. Kæn kæmotæn mæmæ okæike kæhg-ipæn Iaihlua min tahmen e Taetas.

⁵ Mæto emotæn-îshau ilat mæsotolæn mæmæ ræhalat næghatæn otær maprækis-in ræhatimat. Kæn itimat emotaskælim æskasik næghatæn pahrien tætatig e Nannusæn Tæwir, mæmæ itimat onækotitun wir.

⁶ Kæn netæmim neen æh-ikin katæn ilat mæmæ ilat netəm-iasol min ræha nimæfak, (mæto e nehman ræhak, etəm tatos nærig asol, ne etəm tæsosæn nærig asol, ilau kuahtæn ahmen æm. Kæn e niganæmti Uhgîn, in tæsafinæn nærig min æh). Kæn netəm min æh kæmæsotægætunæn io e næghatæn wi kit, mæmæ ekuwîn mamnus-iaræp.

⁷⁻⁸ !Kæpæ! Kæmæsotolæn, mæto-inun ilat kæmotitun æm mæmæ, e næsanænæn ræha Uhgîn, in tæmilæs-ipær io mæmæ io aposol, kæn mitæhlæpis-pæn io mæ ekuwîn mæn-iaræp Nannusæn Tæwir kəm Iaihlua min. Kæn e næsanænæn æh, tinilæs-ipær rækis mihin Pita, mæmæ in min in aposol. In otatæn-iaræp Nannusæn Tæwir kəm netəm Isrel.

⁹ Kæn Jemes ne Pita* ne Jon, katæn ilæhal mæmæ næukæti nimæfak milæhal. Nian kæmæhalæplan, kæn mæhalitun mæmæ e næwiræn ræha Uhgîn, in tæmos-îpa wæk u e nelmæk. Kæn kæhaluwa mæhalol sekhan etimlau Panapas mæmæ itimat ekotol æm kitiah. Kæn emotæn mæ oekotoor wæk min. Itimlau oekian muamnus-iaræp Nannusæn Tæwir kəm Iaihlua min, kæn ilæhal okæhaluwîn mæhalæn-iaræp kəm netəm Isrel.

¹⁰ Kæn ilat kæmotæn-îpa æm næghatæn kitiah æm mæmæ nikitimlau otækaïke matæht ian-rat min æpæh Jerusalem mæmæ ekuasitu elat. Mæto, nikik tinagien rækis o wæk æh.

Pol tæmæhai Pita

11-14 Kæn uarisig un, emätelig-pæn æpäh ləhau taon kit Antiok. Nian emätatig ikin əh, kæn Pita tæmuarisig min muwa. Kæn Pita tæmätəgwæn ilat in min neen koatəfak, mæto ilat Iaihlua min. Kæn nian netəmim min rəha Jemes, itəm kəmotisip-pæn Ierusalem motiet-arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, "Iaihlua min u, okəike kəhg-ipæn ilat. Mæto okəmə kəsolan, Uhgın okol təsasiuən elat." Kæn nəghatən u kəmoatən təmərəkın Pita, mol taulis kæn mægin nuwın minən magwæn təlmin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Kæn nolən rat əh Pita tæmol, miuw e kitat min neen æpäh Antiok, ilat iəfak min u noanol min rəha Isrel, ilat min kəmotos o Pita moatol nolən rəha etəmim itəm tatəghat e nolən kəiu, kæn moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motatig kiuw min e Panapas, təgin min ilat. Kæn e nian eməplan məmə ilat kınəsotətəu-pæn ətuatipən suatip itəm Namnusən Təwir tatən, kæn eməhai-pæn əm Pita e niganəmtilat, matən-ipən əskasik məmə, "Nat ənpapın ik etəm Isrel, mæto nəsosən əh rəhatat nolən. ? Kæn tahro natəkəike kəm netəm min u kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?"

Etəmim itəm otatəhətə e Iesu, Uhgın in otasitu lan

15 Kæn e nian əh, io emən-ipən wır kəm Pita məmə nıpahrienən məmə itımlau emiasipən ətuatip e noanol rəha netəm Isrel. Itımlau sənəmə Iaihlua mil itəm netəm Isrel nıkilat tatəht məmə ilat rafın nol təfagə mæto-inu kəsotətəu-pənən e lou.

16 Mæto roiu ekiatun məmə Uhgın təsafınən etəmim kit məmə in tətətip e niganəmtın mæto-inu in tatətəu-pæn ətuatip Lou rəha netəm Isrel. Etəmim itəm tətəhatətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətətip e niganəmti Uhgın. Nətəligən əh in əh, tol itimat min netəm Isrel, oekotəkəike motəhatətə əm e Iesu Kristo məmə ekotətəuatip e niganəmti Uhgın. Uhgın təsafınən itimat mæto-inu ekotətəu-pæn Lou, mæto in tətəfin əm itimat mæto-inu ekotəhatətə e Iesu Kristo. Etəmim kit okol təsətəuatipən e niganəmti Uhgın mæto-inu in tatətəu-pən pik Lou.

17 Itimat u netəm Isrel, kæn ekotəhatətə e Iesu Kristo məmə ekotuwa motətəuatip e niganəmti Uhgın. Mæto netəm Isrel neen, nıkilat tatəht məmə itimat nol təfagə mæto-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itimat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol min nəhlan.

18 Mæto təfagə pahrien in tol min nulan, okəmə ekıtəlig-pæn min matətəu-pən lou. Okəmə ekatol min nəhlan, kæn io esətəuatipən e niganəmti Uhgın. Nolən əh tatəgatun əsas əm məmə io iol təfagə rat.

19-20 Tol nəhlan mæto-inu, nian emalkut pik o nətəu-pənən Lou, kæn eməplan məmə nolən u təsahmenən məmə tatol io ekətəuatip e niganəmti Uhgın. Tol nəhlan, emapəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatip. Tahmen məmə emımıs, kæn roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəmərəən lak. Emol nəhlan məmə ekol əm nətəligən rəha Uhgın. In tahmen məmə itımlau Kristo, kəmətu-pər itımlau min e nig kəməluau. Nəmegəhən oas rəhak təmımıs. Mæto emaiir-pa min itımlau Kristo. Kæn roiu u, sənəmə io iatəmegəh, mæto Kristo in tatəmegəh e nıkkik. Kæn e nəmegəhən rafın rəhak, ekəhatətətə əm e Nəti Uhgın, itəm təmolkəike pik io, kæn muwa mımıs mos megəh io.

21 Nolkeikəən u, Uhgın təmawte-in-pa kəm itat, in iahgin pik. Kæn okol esərəkınən nolkeikəən əh itəm Uhgın təmawte-in-pa ənpapın əm. Mæto iatəplan məmə itəmat min neen, nəkoatəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotəuatip e niganəmti Uhgın. Mæto okəmə nəkoatol nəhlan, kæn itəmat nəkotol nat ənpapın əm e nımısən rəha Iesu Kristo

3

Netəm Kalesia kəmotapəs suatip

¹ !Netəm Kalesia, itəmat ninotalməl pik! ?Pah təmasig itəmat matuwın e suatip eko-eko nəhlan? Emotən-iarəp wir pap kəm itəmat məmə Iesu təmos nahməən e rəhan nımısən otəmat, məto təhro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ıpən-os-ıpən kəm itəmat kən miuw rəkis itəmat mol itəmat ninotalməl pik?

² ?Otən-tu kəm io məmə, Uhgın təmos-ıpınə Narmın Rəhan kəm itəmat məto-inu itəmat nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə, in təmos-ıpınə kəm itəmat məto-inu itəmat nakotəhatətə e Nəmnusən Təwir rəha Iesu Kristo.

³ ?Təhro? ?Nakotalməl pik nəpo lan? Itəmat nəmotətəuon wir nəmegəhən wi rəhatəmat e Iesu Kristo e nasituən rəha Narmın Rəha Uhgın, kən məto roiu, itəmat ninotalkut məmə onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatip e rəhatəmat əm nəsanənən.

⁴ Nəmotətəto nahməən tətət məto-inu nəmotəhatətə e Nəmnusən Təwir. ? Nəmotətə nahməən əh əpnəpın əm? Kəp, nahməən əh sənəmə rəha nat əpnəpın əm.

⁵ Narmın Rəha Uhgın təməsolən nat pispis mın kəm itəmat məto-inu nəkotətəu-pən Lou. In təmol məto-inu itəmat nəmotətə Nəmnusən Təwir rəha Iesu Kristo kən itəmat nakotəhatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

⁶ Otətəlgın-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgın təməghat-in-iarəp rəkis minu lan məmə:

“Epraham in təməhatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan, Uhgın təmən məmə in tətəuatip e niganəmtin.”

⁷ E suatip kitəh əm, netəmim itəm koatahatətə e Uhgın, in tətəfin ilat məmə kotahmən e noanol ətuatip rəha Epraham.

⁸ Naoa Rəha Uhgın təmən rəkis əupən məmə Uhgın otos İahlua mın, kotuwa ron mol ilat kotətəuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat. Əupən, Naoa Rəha Uhgın təmən-iarəp nəghatən wir kit kəm Epraham məmə:

“Otisi-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwirən e netəmim rəha noanol mın rafin e nətəueintən.”

⁹ Kən Uhgın təməwte-in rəhan nəwirən kəm Epraham məto-inu in təməhatətə əskasik lan. E suatip kitəh mın əm, Uhgın titun nəwte-inən nəwirən kəm netəmim itəm koatahatətə pəhriən lan.

¹⁰ Məto netəmim mın un, itəm nıkilat tətəht məmə ilat okotos nəmegəhən məto-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka itəm Lou tətən, netəm mın əh, ilat kınotatig rəkis e nəlmi nəratən. Tahmən-pən əm e Naoa Rəha Uhgın tətən məmə:

“Netəmim itəm kəsotol ətuatipən natımnat mın rafin itəm kotatig e naoa rəha Lou, ilat kınotatig rəkis e nəlmi nəratən, kən okotəkəike motos nalpınən kit.”

¹¹ Kən tol nəhlan, tətəuatip əm o kitat məmə suah kit tikə itəm tatuwa tətəuatip e niganəmti Uhgın məto-inu in təmətəu-pən Lou, məto Naoa Rəha Uhgın tətən mın-nulan məmə:

“Etəmim itəm təhatətə e Uhgın, in tatuwa tətəuatip e niganəmtin, kən in otos nəmegəhən pəhriən.”

¹² Nəghatən əh, tətəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgın. Nələn rəha nətəu-pənən Lou, in təsahmən-ahmənən e nələn rəha nahatətəən e Uhgın. In əh, məto-inu nələn rəha nətəu-pənən Lou, tahmən-pən əm nulan, Naoa Rəha Uhgın tətən məmə:

“Etəmim itəm tolkeike məmə otos nəmegəhən pahrien mətə-inu tatətəu-pən ətuatip Lou, in otəkəike mol natimnat min rafin agin itəm Lou tatən.”

13 Netəmim rafin agin kəsotol ətuatipən nat naka itəm Lou tatən. Tol nəhlan, Lou in təmələhəu nalpinən tətətig o kitat rafin, kən kitat rafin kotatig e nəlmi nəratən. Mətə Iesu Kristo təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nəlmi nəratən əh. Iesu in təmos nalpinən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə:

“Etəmim kit, itəm kəmohamnū kətu-pər e nig, nolən əh tatəgətun-pən məmə Uhgın in təmol nalpinən kəm in.”

14 Mətə roiu, Iesu təmimis nəhlan məmə netəmim əpnəpin min rafin, ilat okotatig e nəwiran itəm Uhgın təmən kəm Epraham məmə, in otos-ipən kəm noanol min rəhan. Kən nat əh tol nəhlan məmə inu roiu kitat netəm kotahətətə e Iesu, kitat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgın itəm Uhgın təmən məmə otos-ipən kəm netəmim.

Uhgın təmaupən mol nəniəkisən rəhan, mətə Lou təmuarisig təsafələn

15-16 Piak min ne winik min, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u rəha nəniəkisən. Nian suah kit tatol, okol kəsəfələn, kəsətu-pənən kit min. E suatip kitiah əm, Uhgın təmol nəniəkisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol. Kən e nəghatən əh, təməsənən məmə Uhgın təmən-iəkis noanol min rafin rəha Epraham, mətə təmən əm məmə etəmim kitiah əm otisi-pən e rəhan noanol, etəmim u, in Iesu Kristo.

17 Kən rəhak nəghatən, nipətin tol nulan məmə, əupən, Uhgın təmən-iəkis məmə otətəkəlim nəghatən rəhalau Epraham, mətə uarisig nup fo-hanrit-tate təmuwin rəkis, kən Lou təmuwa. Mətə Lou əh, okol təsəəkənən nəghatən itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn nəniəkisən rəha Uhgın.

18 Kən okəmə kitat kotatig e nəwiran rəha Uhgın mətə-inun kitat koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən məmə nəniəkisən itəm Uhgın təmol əupən in nat əpnəpin əm. Mətə təsolən nəhlan. Mətə-inu kitat kotəplan Epraham in tətətətig e nəwiran min rəha Uhgın mətə-inu in təmaskəlim-iəkis nəniəkisən rəha Uhgın.

Lou rəhan əh-ikin wək

19 Suah kit otəpanətəpəh məmə, “?Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgın təmos-ipən Lou kəm Moses o naka?” Kən ekıtun nənən kəm itəmat u-roiu məmə nəniəkisən itəm Uhgın təmol kəm Epraham in təmaupən matig, mətə Lou in təmuarisig in. Təmuwa məmə otəgətun əm kitat netəmim məmə okotitun məmə kitat nol tafəgə rat. Mətə Uhgın təmələhəu Lou əh məmə otatig matuwın matuwın mətəorus etəmim u noanol rəha Epraham otaiir-pa otat. Kitat kotitun məmə Lou əh, rəhan wək təwır, mətə nikitat otəkəike matəht məmə Lou əh, Uhgın təmaupən mos-ipən kəm nagelo min, uarisig təpanos-ipən kəm etəmim kit u Moses. Moses, in suatip o nos-ipa min Lou kəm itat. Mətə nian Uhgın təmol nəniəkisən ilau Epraham, təməsələn nəhlan.

20 Uhgın in təməsələn suatip kit məmə suah un otəghat kəm Epraham. Mətə in ətuatip əm təməghat mən-ipən nəniəkisən rəhan e niganəmti Epraham.

21 Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otəəkən nəniəkisən rəha Uhgın. Kəpə, təsolən nəhlan. Okəmə Lou titun nos-ipamən nəmegəhən wi kəm kitat, kən kitat kapotitun nuwamən kətuatip e niganəmti Uhgın. Mətə təsol mihinən.

22 Mətə Lou kit tol nəhlan tikə. Mətə-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə nolən rat təməlis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl Lou min. Tol nəhlan məmə,

suatip kitiäh em mämә kitat okotos näwirән min rәha Uhgин itәм tәмән-iәkis rәkis. Kән suatip u mämә koatahatәtә e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rәha nahatәtәän e Iesu Kristo

²³ Aupән, Lou itәм Uhgин tәmos-ipән kәм Moses, in tәmataskәlim kitat tiәkis, tahmen em mä kitat kәmotatig e kalapus, mәtoarus-pa u-roiu, Uhgин tәmerәh e nigänәmtitә kotәplan suatip rәha nahatәtәän.

²⁴ Kән Lou әh, in tahmen em e etәм-iasol kit itәм tәmatәrәmәrә etat, muwa mәtoarus-pән nian Kristo tәmuwa, mämә e nian әh, kitat kinotuwa motәtuatip e nigänәmti Uhgин, mәto-inun, kitat kәmotahatәtә lan.

²⁵ Mәto roiu әh, Lou okul tәsәrәmәrә minән etat, mәto-inun nian rәha nahatәtәän e Iesu Kristo tinәmuwa rәkis.

Itәmat rafin kitiäh әm e Iesu

²⁶ Kән mәto-inun itәmat nәmotahatәtә e Iesu Kristo, itәmat rafin, nenәti Uhgин min.

²⁷ Kән kinol baptais rәkis etәmat, mämә itәmat nakotuwa motol kitiäh itәmat min. Tol nәhlan mämә, itәmat ninotos nolән wir min rәha Iesu tahmen em mämә nәmotalpin nipәtitәmat e natimnat wi.

²⁸ Kән itәmat rafin agin nәmotuwa motol kitiäh itәmat Iesu Kristo, kән itәmat rafin ninotahmen әm. Tәwir mämә kitat kәsotoor minән netәmim, nat әpnәpin okәмә in etәм Isrel o in Iaihlua kit, in slef kit o in sәnәmә slef kit, in iәrman kit o in pәtan kit.

²⁹ Itәmat rafin netәmim rәha Iesu. Tol nәhlan, itәmat noanol min pahrien rәha Epraham. Kән e suatip kitiäh әm, näwirән min itәм Uhgин tәмән-iәkis kәм Epraham, itәmat onәkotos motatig lan.

4

Kitat nenәti Uhgин

¹ Roiu әh, oekәghat mәsin min e nolән rәhatat, oekән muәh nimaa nәghatән lan. Okәмә suah kit, in otimis kәnu nәtin in otos rәhan näwirән min rafin, mәto okәмә nәtin tatakәku әh, kәnu kol tәsosән näwirән rәhan. Nәtin tahmen әm e slef kit, nat әpnәpin rәhan näwirән min rafin.

² In otәkәike mәtatig әm e nelmi rәhan min, tatuwin matuwin mәtoarus-pән nian rәhan tata tәмән in minitun nosән natimnat min itәм rәhan tata tәmәlәhәu kәм in.

³ Kәnu kitat min kotahmen-pән әm nәhlan. Aupән kitat kotahmen әm e suakәku әh. Kitat slef min rәha iәrmis min itәм kәmoatәrәmәrә etat.

⁴ Mәto tinuwa e nian әtuatip itәм Uhgин tәмән, kән Uhgин tәmahl-ipa nәtin tuwa, pәtan kit tәmilәs taир-pa e nәtueintән, kән in matәtәu-pән wir natimnat rafin itәм Lou in tatән.

⁵ Tәmol nәhlan mämә otikis rәkis kitat u, Lou tәmәlis әtain itat, kәnu Uhgин otahl kitat, milәs-irәkis kitat tahmen әm e nenәtin әtuatip min.

⁶ Kәnu roiu әh, Uhgин tolkeike mämә in otol pәs kitat kotitun mämә kitat nenәtin min, tәmahl-ipa Nәrmin rәha Nәtin tәmuwa e nikitat min rafin, kән matol itat kotaun-in Uhgин mämә, "Tata."

⁷ O nat әh, kitat sәnәmә slef min әm, mәto kitat nenәti Uhgин pahrien min. In tatos-ipa natimnat wir min kәм kitat, itәм in tinәmән rәkis mämә otos-ipән kәм nenәtin min.

Pol nikin titahmә o netәм Kalesia

⁸ Aupən itəmat nəmotəruru Uhgın. Itəmat nəmoatəfak əm iərmis min məmə rəhatəmat uhgın min, ilat kəmotəlis ətain itəmat, məto ilat sənəmə ilat uhgın pəhrien min.

⁹ Məto roiu əh, ninotitun Uhgın. O təwir ilə məmə ekən nəhlan məmə Uhgın tinitun rəkis itəmat. ?Məto ekolkeike məmə ekətapəh-tu otəmat məmə nəkotitəlig-pən min o iərmis min o naka? Rəhalat nəsanənən tika, kənu kol kəsotolan-ta nat wir kit kəm itəmat nian kit ne. Təhrol nakotəmə ilat okoatəlis min itəmat?

¹⁰ ?Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian min rəhalat, ne məwig min rəhalat, ne nian asim min, ne nup min rəhalat o naka? ?Nikitəmat təht məmə okol Uhgın nikin tagien otəmat ron?

¹¹ !Kəsi nəman! !Io ekatəgin agin otəmat! !Ekətəplan mə emol wək pik etəmat o nat əpnəpin əm!

¹²⁻¹³ Piak min ne winik min, io ekatən əskasik kəm itəmat məmə, aupən itəmat nəməsotətigən e Lou kit, kən io emuwa mehm itəmat koatətig, emos nolən rəhatəmat. Eməsətəu-pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat min onəkotos nolən rəhak, ekəsolən məmə Lou otaskəlim pik io tiəkis. Itəmat nikitəmat təht u, aupən nian io ematən-iarəp Nammusən Təwir kəm itəmat, məto-inu nīmīsən rəhak təmol, kən ekətətig kitat min itəmat. Məto nat əpnəpin məmə io ematimīs e nian əh, məto itəmat nəməsotolan io ekəto tərət.

¹⁴ Nīmīsən rəhak təmaləkiamtə itəmat, məto itəmat nikitəmat təməsəht ratən io, kən məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wir io moatuwin e nıpəg noanimə min rəhatəmat, təhmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgın, o io, io İesu Kristo.

¹⁵ Aupən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol nəpotitun nolən nat u, nəpotos-iarəp əm niganəmtək u tərət, kawluin ilau itəm təwir kit rəhatəmat, pəs tasitu lak. ?Məto tinəhrol əh-roiu?

¹⁶ Nīkik təht məmə, okəmə naka nəghatən min pəhrien rəhak təmol itəmat nakotətəhau io.

¹⁷ İəgətun eiüə min un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat nətəligən moatətəu-pən ilat. Məto ilat kəsotolan məmə otasitu etəmat. Kotolkeike əm məmə okotiuw rəkis itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pik o nətəu-pənən ilat.

¹⁸ İn nat təwir məmə nakotalkut pik o nolən natimnat, məto nəkotəkəike motalkut o nat itəm in təwir, nat əpnəpin ekətətig kitat min itəmat, o esatigən kitat min itəmat.

¹⁹ Io min neen, io iatəto tərət agin-əh otəmat təhmen-pən əm e pətan itəm məntaan tinatahmə məmə otemək, matuwın matuwın mətoarus itəmat nakotos nolən ətuatip rəha İesu Kristo e rəhatəmat nəməgəhən.

²⁰ Ekolkeike pik məmə ekətətig kitat min itəmat u-roiu məto-inu okəmə ekətətig, okol esagət pikən etəmat. Məto roiu etətig isəu otəmat nəhlan, kən məruru mə ekəhrol nulan masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

²¹ Itəmat netəm nakotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhəlpin-tu rəhak nəghatən. ?Nəmotətə rəkis nat naka itəm Lou tatən, o nəsotətoən əh?

²² İn tatən Eprəham itəm təmiləs nətin iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan rəhan təmiləs, kən kit rəhan pətan ətuatip təmiləs, sənəmə in slef məto pətan əh rəhan.

²³ Suakəku itəm pətan slef təmiləs in təmaiir e nətəligən əm rəha netənim. Məto suakəku itəm pətan ətuatip əh rəhan təmiləs, in təmaiir məto-inu Uhgın in tinəmən-ikis rəkis məmə pətan əh otisəs.

²⁴⁻²⁵ Kæn kitat kotitun nænæn namsu ræha pætan mil æh kæn motæuhlin-pa nipætin etat. Pætan mil æh ilau katuægætun nænæn mil itæm Uhgîn tæmol kæm netæmim. Pætan u Heka, in ne nætin min ilat slef min æm, okætælækiamtæ ilat. Kæn pætan æh Heka, in tahmen e nænæn itæm Uhgîn tæmol e nitot Sinae æpæh e nitæn asol Arepia, ikin æh inæh Uhgîn tæmos-ipæn Lou ikin kæm Moses. Kæn in tahmen min e taon asol kit u Jerusalem itæm netæm ikin kotaskælim æskasik Lou, kæn ilat kotahmen e slef min itæm Lou tætalis ætain ilat.

²⁶ Mæto Jerusalem kit min æpæh ilis e neai, in tahmen e pætan itæm sænæmæ slef, itæm Lou tæsalis ætainæn, kæn in mama ræhatat.

²⁷ Inu næghatæn kit e Naoa Ræha Uhgîn tatæn næhlan mæmæ, "Ik u inu, nimægi-nig, agien!

Ik u inu, næmæstæon nahmææn kit o nemækæn, agæt æfæmæ, mæto-inun nikim tætagien!

Ik næmæsilæsæn suakæku nian kit ne, mæto roiu æh, nenætim min tinol tepæt tepæt agin, taprækis-in nenæti pætan itæm ræhan iærman tæsapæsæn."

²⁸ Piak min ne winik min, itæmat nenæti Uhgîn min mæto-inun tæmæn-iækis mæmæ otol mihin. Itæmat onakotahmen e Aisak u aupæn, næti Sera.

²⁹ Kæn aupæn suakæku u Ismael, næti Heka, itæm tæmaiir e nætægæn æm ræha netæmim, in tæmatærkîn pik suakæku u Aisak itæm tæmaiir e wæk ræha Narmîn Ræha Uhgîn. Kænu roiu ne, nolæn æh tatuwin æm nulan, ilat itæm slef ræha Lou koatærkîn kitat itæm kæmotaiir wi e Narmîn Ræha Uhgîn e nahatætæn.

³⁰ ?Mæto Naoa Ræha Uhgîn tæmæn mæmæ naka? In tæmæn mæmæ, "Ik onakækæike mahl-iaræp pætan un slef ne nætin. Ilau kuagim rækis u ikin-u, mæto-inun, næti pætan æh, in okol tæsosæn næwiræn kit ræha tata. Næwiræn min rafin ræha tata otuwin kæm næti pætan itæm sænæmæ slef."

³¹ Mæto kitat u, kitat sænæmæ nenæti pætan slef, kitat nenæti pætan itæm sænæmæ slef.

5

Iesu tæmikis rækis ræhan min netæmim

¹ Nian Iesu Kristo tæmikis rækis itat, tæmol kitat mæmæ Lou tæsalis ætainæn kitat. O nat æh inæh, itæmat onækotæike motætul æskasik. Sotætæu-pænæn Lou, mæmæ otæramææ etæmat. Lou æh, titalækiamtæ itæmat, mæmæ itæmat onækotuwin motol wæk min ræhan.

² Otætæg-in-tu io. Io Pol iatæn næghatæn u kæm itæmat. Okæmæ itæmat onækotegæhan mæmæ ilat okotæhg-ipæn itæmat, kænu nat u itæm Iesu tæmol tæsasitu aginæn etæmat.

³ Kæn io iatagæt æskasik otæmat mæmæ etæmim itæm otegæhan mæmæ okæhg-ipæn in, in otos-ipæn atip æm in e nelmi Lou. Kæn etæmim itæm tætætæg e nelmi Lou, otækæike matætæu-pæn rafin agin natimnat min itæm Lou tatæn mæmæ otol.

⁴ Itæmat u, itæm nakotalkut-alkut o nætæu-pænæn Lou mæmæ otol itæmat nækotætætæg e niganæmti Uhgîn, itæmat ninotæte rækis atip itæmat o Iesu Kristo. Itæmat ninotæhæn-ipæn rækis mæntaætæmat o næwiræn ræha Uhgîn.

⁵ Kæn mæto kitat u, okotælæhæu-pæn æm ræhatat nætægæn e Uhgîn, pæs in otol kitat kotætætæg e niganæmtin, mæto-inun kitat kotahatætæ æm e Iesu Kristo. Kæn Narmîn Ræha Uhgîn, in otol itat koatætul æskasik kæn motæshagin mætoarus nat un otiet-aræpa.

⁶ Nian kitat kotuwa motakul-pæn e Iesu Kristo, nat ærnapin okæmæ etæmim kæmæhg-ipæn o kæsæhg-ipænæn, mæto nat asol un, in ræhatat æm nahatætæn e

Iesu Kristo. Nahatətəən əh, in tol kitat kotalkeike Uhgın, motatıg katol mın nolkeikeən kəm netəmim mın.

⁷⁻⁸ Aupən, eməplan itəmat kən mıtun məmə itəmat nakotaiu əsanən e suatıp ətuatıp e nəmegəhən rəhatəmat, məmə nakotətoarus mak, məto roiu, nəmotitəlig. Uhgın təmaun-in rəkis itəmat. ? Tol nəhlan, ekolkeike məmə ekətarəh-tu məmə, pah mın kotaiuosig e rəhatəmat suatıp, moatiuw kalın itəmat məmə onakoatətəu-pən mın Lou? !Ekitun məmə okol Uhgın təsən-iəhauən itəmat nəhlan!

⁹ In tahmen e nəghatən kit itəm katən nulan məmə, “İlat kəmotis noanıg rat kit, tinatəwiə, matərəkin nətəligən rəhatəmat.”

¹⁰ Məto ekitun məmə nıpahriənən İərəməərə in otol nətəligən rəhatəmat tuwa mın mol kititəh kitat mın io. Kən io ekitun wır məmə etəmim u itəm tatərəkin rəhatəmat nətəligən nulan, nat ərnapın in etəm-iasol o in etəm əhrol kit, məto Uhgın otol nalpınən kit kəm in.

¹¹ Piak mın ne wınık mın, nəghatən neen itəm katən məmə io, ekatən-iarəp əh məmə netəm kəmotahatətə e Uhgın okəike kəhg-ipən ilat məmə Uhgın otasitu elat. Məto nəghatən əh, sənəmə nıpahriənən. Okəmə io ekatən-iarəp nəhlan, kən netəm mın u itəm koatan itəmat mın ilat, nikilat otagiən əm ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm İsrəl neen, koatərəkin əh io, koatitəp io, moatoh io, məto-inun io iatən-iarəp məmə nımısən rəha İesu e nig kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat.

¹² !E rəhak nətəligən, netəm mın un itəm koatərəkin nətəligən rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, təwir məmə ilat okotuwin motətə-atıp ilat mın!

¹³ Məto piak mın ne wınık mın, Uhgın təmaun-in itəmat, kən mıkis rəkis itəmat, məmə Lou itəm Uhgın təmos-ipən kəm Moses in otəsəlisən itəmat. ! Otətə wır itəmat! Nikitəmat otəsəhtən məmə, “Təwir, io enagım rəkis e Lou əh. Roiu əh, io ekitun nolən natimnat rafın itəm nıkik tolkeike.” İtəmat, onəkəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike mol itəmat nikitəmat tagiən məmə onəkotasitu etəmat mın.

¹⁴ Nolən əh, in tatətəu-pən wır nəghatən kit rəha Lou, u itəm titargəfımın rafın nəghatən pisin pisin mın rəha Lou, in tatən məmə, “İk, onakolkeike netəmim rafın, kən matol təwir kəm ilat, tahmen əm mə ik nakatol atıp kəm ik.”

¹⁵ İtəmat onəkotəkəike katətə wır itəmat. Okəmə itəmat nəkoatol timəht kəm itəmat mın, nəkotahmen əm e kəi mın, koatus atıp əm ilat mın, kən nəghatən rəhatəmat otərəkin itəmat.

Nolən rəha Narmın Rəha Uhgın ne nolən rəha netəmim

¹⁶ Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. İtəmat, Narmın Rəha Uhgın otəkəike matit itəmat kən itəmat nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat aupən rəhatəmat, itəm nəmotos kair-pa.

¹⁷ Nolən rat aupən əh, inun, nəkoatol natimnat tərət itəm nikitəmat tolkeike. Məto nolən əh, in tetəhau nolən rəha Narmın Rəha Uhgın. Kən Narmın Rəha Uhgın in təsolkeike mınən nolən rat aupən kəmotos kair-pa moatol. Nolən mıl əh kətioal təməht kəm ilau mın, kən tatol məmə nəkəsotolən nolən wır mın itəm nakotolkeike məmə onəkotol.

¹⁸ Sotaluinən nat kit, okəmə Narmın Rəha Uhgın tatit itəmat, kənu Lou in təsəlis ətain mınən itəmat.

¹⁹ Kitat kotitun əm nolən rat aupən rəha netəmim itəm kəmotos kair-pa moatol. Nıpitən ne nəman ne, koatit anion ilat mın; kən ilat koatol nolən rat

rafin itəm tol naulisən o nənən; rəhalat nətəligən tatuwin pik o nolən rat min əh.

²⁰ İlat koatəfak kəm narmi nat min, moatəmik nərək, moatos təmafah rat min, moatol kilepa, ne. Kənu moatol min timəht, moatərou, moatetət, moatol neməha, moatos-ıpər atıp əm ilat, moatoor ilat min, kən okəmə rəhalat nətəligən tol pisin pisin, kən ilat koatəhai ilat min.

²¹ Nıkilat tətəkləh-in natımmat rəha netəm pisin, moatənim nənımən min kətəpis lan, kən moatol lafet katəgien lan o nolən nat tərət min əm, moatol min natımmat tərət min tol nəhlan. !İatən min təhmən-pən əm məmə emən əupən məmə, oatəto wır itəmat! Məto netəm koatol nolən min əh, okol ilat kəsotuwanən motatig əhgin nərəməərəən Rəha Uəgin itəm tatol əpen-əpenə lan.

²² Məto noa Narmin Rəha Uəgin itəm tətəwıə e nəmegəhən rəha netəmim rəha Uəgin, in tol nulan. İlat koatolkeike netəmim, kən nıkilat tətəgien, kənu nəməlinuən tətətig e nıkilat, kən rəhalat nətəligən kaifəməh, kən moatəsakitun etəmim, kən rəhalat nolən in təwir təwir. Kən netəmim kotıtun mə ilat netəm etuatıp, koatol noa.

²³ Kən ilat netəm mətig. Kən nıan nətəligən rat tatig elat, ilat kotətul əskasık, məsotolan natımmat rafın itəm ilat atıp kotalkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwır pik, kən nəghatən kit tikə o Ləu kit, məmə otən-ıəhau itəmat məmə onəkəsotolən natımmat min əh.

²⁴ Kitat u netəm rəha İesu Kristo, kitat kınəmotəpəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol natımmat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Təhmen əm nulan mə, kəməht-ıpən nətəligən rat min rəhatat e nıg kəməluau.

²⁵ !Kotəplan-tu! Narmin Rəha Uəgin in təmos-ıpa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwır məmə kitat okotalıwək e nolən wır min rəhan.

²⁶ Tərət məmə kitat okotəusıt motos-ıpər pik kitat, motıuw-pər nərətən, moatetət kitat min.

6

Təwır məmə kotəsıtu e katıpa əfigəm rəhatat min

¹ Piak min ne wınık min, okəmə itəmat kit təme e rəhan nəmegəhən, təwır mə itəmat un, Narmin Rəha Uəgin tatıt itəmat, onəkotəkəike motəsıtu lan motəg-ətəuatıp-in. Məto onəkəsotəgət pikən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmə nıkitəmat min tıtəhmə rən. Məto otəto min itəmat, məmə nat kıtıəh əm itəm itəmat nakotən-ıəhau etəmim rən, otəsəko-pa minən otəmat.

² İtəmat onəkotəsıtu nəhlan etəmat min. Onəkotalıs kələh nat əfigəm rəhatəmat min. Okəmə nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wır nat naka itəm Ləu rəha Kristo tatən.

³ Təsəwırən məmə kitat okotos-ıpər atıp kitat. Okəmə suah kit nıkin tətəht mə "İo, io etəm əgin-əh kit," etəmim un, nıkin tətəıuə-in, məto in təruru məsəplanən məmə in nat ənnapın əm.

⁴⁻⁵ Məto itəmat onəkotəkəike motəplan wır-tu natımmat itəm noatol min. Tol nulan məmə, okol etəmim kit in təsakıl atıpən rəhan wək ne wək rəha suah kit min. Məto in otəkəike mehm wır rəhan pisin əm wək əupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək min tol pisin pisin. Kən ilat koatos katıpa əfigəm pisin pisin min e nəmegəhən rəhalat kıtıəh kıtıəh. Məto təwır məmə etəmim kıtıəh nıkin otəgien o rəhan wək, okəmə rəhan wək təwır əm.

⁶ İtəmat u, təwır məmə itəmat onəkotəwte-in natımmat min neen kəm rəhatəmat nəgətun min, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uəgin.

⁷ Oatato itəmat, soteiuə-in atipən itəmat min məmə itəmat nəkotitun nolən nat əppapin kit itəm nikitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən ialmə e Uhgın. Ik nəmis noanig naka e rəham nasumən, kən ik onakəhl atip min noan, mun.

⁸ Etəmin itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmosos kaiir-pa moatol, tahmen e noanig rat e rəhan nəmegəhən, in otəkəike məhl noan tərət mun, kənu noanig un, otoc-in, nıpətin u, Nımısən. Məto etəmin itəm tatis noanig wir, itəm Narmın Rəha Uhgın təmos-ıpən, Narmın Rəha Uhgın otol toe-in, noan wir kit, kən in otəhl. Nərgin noanig un, in Nəmegəhən Lilin itəm namnun tikə.

⁹ Sotəpou-inən nolən itəm təwir, məto-inu kitat okotəhl noanig wir əh, e nian ətuatip rəhan, okəmə kəsotapəsən wək.

¹⁰ Kən nian min rafin itəm kotitun nolən, pəs koatol təwir kəm netəmin rafin, kən motatig katol tepət min kəm netəm min u kotahmen e piatat min ne winitat min e İesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təməm kəm ilat

¹¹ Oekəte rəkis namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək əm.* Itəmat onəkotəplan məmə leta min rəhak, ilat iahgin min.

¹² Netəm İsrəl u koatən məmə okəike kəhg-ıpən itəmat, ilat kotausit əm e niganəmtilat min neen o nat u. Məto ilat koatən nəhlan o nat kitiah əm, məmə netəm İsrəl neen min okəsotolən nəratən kəm ilat.

¹³ Kən ne nat kit min, netəm min əh, kotolkeike məmə okəhg-ıpən itəmat məto-inu kotausit əm məmə okotol win etəmat lan. Kən motiuw kalın itəmat, nəkotitəlig motuwın min e nelmı Lou rəha netəm İsrəl. Məto otəplan-tu, ilat min kəsotətəu-pən wirən natimnat min itəm Lou tatən.

¹⁴ Məto io rəhak, io ekəsən wi atipən io o nat kit itəm emol. Məto ekolkeike məmə ekənwiwi əm nat naka İərəmərə İesu Kristo təmol e nian in təmimis e nig kəməluau. O nat əh inəh, nolən min rəha nətueintən okol kəsotiuw rəkisən rəhak nətəligən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsotahatətəən e Uhgın, ilat kəsotolkeikəən nolən itəm iatətəu-pən.

¹⁵ Okəmə Uhgın in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol suah əh, tətəuatip e niganəmtin, nat əppapin okəmə kəməhg-ıpən o kəsəhg-ıpənən.

¹⁶ Kən roiu, ekatəfak o netəm min u koatətəu-pən wir nəghatən u, ilat noanot ətuatip min rəha Uhgın. İatəfak məmə, pəs nəməlinuən rəha Uhgın ne rəhan nasəkitunən otatig olat.

¹⁷ Rəhak u namnun nəghatən. İo esolkeikəən məmə suah kit otən min nat tərət lak. Məto-inun iatəmik əh nəmə nıməgəm itəm kəmaht io e kəpiel apın kən kəmalis io. Nəmə nıməgəm min u, tatəgətun məmə io, slef rəha İesu.

¹⁸ Piak min ne winik min, iatəfak məmə İərəmərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən otəmat. Əwəh.

6:8: Rom 8:13 * **6:11:** Nian Pol təməte naoa u, in təməghat, kən suah kit min təməte rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatəte atip e nelmın. **6:15:** Kal 5:6; 2 Kor 5:17 **6:17:** 2 Kor 4:10

Efesas

Naoa itəm Pol təmäte tuwin kəm iəfak min ikin Efesas Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Efesas

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte naoa u tatuwin kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmə ilat okotahl-ipən tuwin kəm niməfak pisin pisin min iuəhkir.

?Nəmegəhan tahro nulan nian təmäte? Pol təməsətəən naoa u məmə otəg-ətuatip-in nəratən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təmäte əm məmə otiləs-ipər nətəligən rəhalat. Pol təmətuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətatig ilat min ilat o nup kisi. Kən in tolkeike pik ilat, kən ilat kotolkeike pik in. Efesas in taon asol kit e nitən asol u Esia, kən in rum wir kit məmə Pol otən-iarəp nəghatən ikin rəha Uhgın.

?Təmäte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəhalat. In tolkeike məmə otən-iarəp nolən ətuatip, ne wək rəha niməfak itəm in nipəti Iesu Kristo, kən nəghatən u tatuwin kəm niməfak e ikin min rafin.

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgın təmitəpun rəkis məmə rəhan. Iatən təwir kəm itəmat rafin iəfak min əpəh Efesas itəm nakoataskəlim əskasik nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu.

² Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwiran ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwiran itəm Uhgın təmos-ipən e Kristo

³ Nənwiwian tuwin o Uhgın u Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmitat nəwiran rafin rəha nego e neai.

⁴ Tol nəhlan, məto-inu nian Uhgın təməsolən əh neai ne niməptən, məto in təmitəpun kitat məmə kotuwa kitiah kitat Kristo, kən məmə e niganəmtin, kitat kotətuatip kən kəsehm-pənən nolən rat kit e kitat.

⁵ Məto-inu Uhgın tolkeike pik kitat, uarisig in təmol natimnat, məto in təmitəpun rəkis kitat məmə okotuwa nenətin min e Iesu Kristo. Nat əh tatətəupən əm nəwiran ne nat naka itəm in tolkeike.

⁶ Təmol nəhlan məmə kitat okotənwiwi Uhgın o rəhan nəwiran itəm in təwir taprəkis, nəwiran əh itəm təmawte-in əpnəpin əm kəm kitat e Nətin itəm in tolkeike pik.

⁷ Məto-inu nita Kristo təmaiu, kitat kəmotuwa kitiah lan, kən Uhgın təmikis kitat e rəhatat nolən rat min, inəh təmafəl rəkis nolən rat min rəhatat. ! Nipahrienən, nəwiran rəha Uhgın in iahgin taprəkis!

⁸ Kən təmos-ipa nəwiran əh itəm təfigəm maprəkis.

E nenatigən ne nitunən min rafin rəhan,

⁹ nikin tagien məmə təmol əp kəm kitat nat anion e nalpəkauən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo.

¹⁰ Kən inu nalpəkauən. E nian ətuatip rəhan, in otəhlman natimnat rafin e neai ne niməptən okotuwa ləhau e nərəmərəən rəha Kristo.

¹¹ Uhgın tatol natimnat rafin tatuwa tahmen əm məmə inu təmən mihin. Aupən aupən agin in təmitəpun kitat məmə okotuwa rəhan min nian təmiuw-pa kitat kotuwa kol kitiah kitat Kristo.

¹² Təmöl nəhlan məmə itimat noanol min rəha Isrel u emotaupən katahatətə e Kristo, itimat ekotol məmə katiləs-ipər nərği Uhgın.

¹³ Kən itəmat İahlua min, nəmotuwa kitiah itəmat Kristo nian itəmat nəmotətə nəghatən pahrien, namnusən rəha nosmegəhən. Nəmotahatətə lan, kən Uhgın təmos-ipən Narmin Rəhan kəm itəmat tahmen e nəmtətin kit məmə itəmat rəhan min.

¹⁴ Məto-inu kitat kəmosos Narmin Rəha Uhgın, kən kitat kotitun wir məmə Uhgın otos-ipa natimnat wir min kəm kitat itəm in təmən-İakıs məmə in otol mihin. Kitat okotos natimnat min əh nian Uhgın otikis kitat u rəhan min. Inu otol məmə netəmim okotənwiwi Uhgın məto-inu in ilis taprəkis.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

¹⁵⁻¹⁶ Məto-inu o natimnat min u, İatəfak otəmat nian rafin mətoarus-pa u-roiu, kən İatən tagkiu kəm Uhgın otəmat. Nolan əh emətuoun nian eməto namnusən o rəhatəmat nahatətəən e İərəmərə İesu, ne rəhatəmat nolkeikəən o İəfak min rafin.

¹⁷ İatəfak otəmat kəm Uhgın itəm in Uhgın rəha İərəmərə İesu Kristo rəhatat, kən in Tata itəm katənwiwi katisiai-in pik ağin. İatəfak məmə in otos-ipinə narmin rəha nenatigən ne nitunən məmə nəkotitun wir in təhmin min.

¹⁸ Kən İatəfak min məmə in oterəh e rəhatəmat nətəligən məmə onəkotitun nat naka nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, itəmat itəm Uhgın təmaun-in. Kən İatəfak min məmə onəkotitun məmə Uhgın otos-ipinə nat təwir taprəkis kəm itəmat u noatahatətə e Kristo.

¹⁹ Kən İatəfak min məmə onəkotitun nəsanənən rəhan məmə in İahgın pik ağin, kən nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən rəhatat itəm koatən nıpahrienən e İesu. Kən nəsanənən əh in tahmen əm e rəhan nəsanənən asol

²⁰ itəm təmol İesu təmegəh min e nimisən, kən təmol məmə in təmuwa matəpələh e nikali Uhgın matip e nego e neai, İkin rəha nəsanənən ne nisİaiiən.

²¹ Kən İesu in ilis e netəm-İasol min ne nepətən min rafin, ne nərəmərəən ne nəsanənən rafin, ne nərİg min rafin, e nian u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa.

²² Kən Uhgın təmələhəu-pən natimnat rafin ağin ləhau e nelkin, kən mol in tuwa rəhn-kapə natimnat rafin, kən inu otasitu e niməfak.

²³ Kən niməfak in nıpətİ İesu, kən nalpəkəuən rəha Uhgın o Kristo tatuwa nıpahrienən e niməfak, kən e nolən kitiah əm, nalpəkəuən rəha Uhgın o natimnat rafin tatuwa pahrien e Kristo.

2

Nəmegəhən wi e Kristo

¹ İtəmat u, aupən tahmen əm məmə nəmotimıs məto-inu nəmotəht nəwia Uhgın, kən motol nolən rat min.

² Nəmotan motol nolən tərət rəha nətueintən, kən moatol nəwia etəm tərəmərə e nəsanənən rəha nərətən rəha magoagəp. In əm əh narmin rat itəm tatol wək roiu e nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgın.

³ İtəmat min emotatig nəhlan itəmat min İlat nian kit aupən. Nikitimat tolkeike nolən rat min, kən itəmat emotol nərətən əh itəm kəmotol nikitimat tagien. Nat naka itəm təmisi-pən e nikitimat ne nətəligən rat min rəhatimat, məto itəmat emoatətəu-pən əm İlat. Kən nian emotaiir, məto nolən rat tinatig

rækis e níkitimat, tahmen e netəm əpnapin min. Kən níki Uhgín titahmə o nolən rat min rəhatimat, kən in otəkəike mol nalpinən kəm itimat.

⁴ Məto Uhgín, in təríoah e nolkeikeən o kitat, kən rəhan nasəkitunən o kitat in iahgin pik.

⁵ Kən nat əpnapin e nian əh kəmotimis e narmitat o rəhatat nolən rat min, məto in təmol kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-inu in tolkeike pik kitat. (Otətəlig-in-tu. E nəwírən rəhan, in təmosmegəh itəmat.)

⁶ Kən Uhgín təmiləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə kitat kotəpələh kitat Kristo e nego e neai.

⁷ Uhgín təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in otəgətun rəhan nəwírən itəm in iahgin taprəkis agin-əh, kən kitat koatəplan rəhan nəwírən e nolən wir rəhan kəm kitat e Kristo Iesu.

⁸ E nəwírən asol rəha Uhgín itəm təmawte-in kəm itəmat, in təmosmegəh itəmat e nahatətəən, kən natimnat min əh, sənəm itəmat atip nəmotol, məto in nat kit itəm Uhgín tatos-ipa əpnapin əm kəm itəmat,

⁹ sənəm e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko suah kit təsos-ipər atipən in ron.

¹⁰ Tol nəhlan məto-inu in Uhgín itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, kən in təmol kitat e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək min itəm kotəwir. Wək min u, Uhgín tınol əpen-əpenə rækis lan məmə kitat okotol ilat.

İlat kəmotuwa kitiaə e Kristo

¹¹ Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir, kən itəmat sənəmə noanol rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm kinəhg-ipən rækis ilat, ilat kəmotən məmə itəmat İaihlua min məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat u, in nat kit itəm katol əm e nıpəti etəmin.

¹² Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul isəu o Kristo, itəmat sənəmə netəm Isrel ətuatip, məto itəmat İaihlua min əm, kən nəniəkisən min rəha nasituən rəha Uhgín kəm netəm Isrel əupən itəm kəməlis ilat lan e Uhgín, okol təsuwamən məmə rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat e nətueintən u in təmol nəhlan məmə, nat kit tikə məmə onəkotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, kən itəmat nəmotəruru agin Uhgín.

¹³ Məto itəmat itəm əupən nəmotən isəu o Uhgín, nəmotuwa kitiaə itəmat Kristo Iesu, kən roiu nəmotuwa pəhrien o Uhgín e nita Kristo.

¹⁴ Tol nəhlan məto-inu Kristo pisin əm təmələhəu nəməlinuən, təməlis noanol rəha Isrel ne İaihlua min kotuwa kitiaə məmə ilat netəm kitiaə min əm. Əupən, Lou rəha noanol min rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanəpinat iəkis kit itəm təmatoor ilat kən matol məmə ilat koatol tikimir. Məto Kristo təmətəwin noanəpinat əh.

¹⁵ Təmol nəhlan nian in təmimis e nig kəməluau, kən təmol məmə kitat okotəpəs nətəu-pənən Lou min rafin rəha noanol min rəha Isrel məmə okotətuatip e nigənəmti Uhgín. Kristo təmol nəhlan məmə in otol noanol min rəha Isrel ne İaihlua min kotuwa kitiaə lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu nəməlinuən.

¹⁶ Kən e nimisən rəhan e nig kəməluau, Kristo təmiləs ilat kotuwa kitiaə, kən mit ilat motitəlig-pən o Uhgín, kən mol rəhalat tıməht tauke.

¹⁷ In təmuwa matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u əupən nəmotatig isəu o Uhgín, kən matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u emotatig iuəhkir o Uhgín.

¹⁸ Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol min rəha Isrel ne İaihlua min, kotitun nuwamən o Tata Uhgín e Narmin Rəhan kitiaə əm.

¹⁹ Kən tol nəhlan, sənəmә itəmat iapispis min o netəm ihluə, məto roiu itəmat natig e nego e neai itəmat netəm koatahatətə e Iesu, kən itəmat nenəti Uhgın min.

²⁰ Kitat kotahmen e nimə kit rəha Uhgın itəm nelki nimə in Kristo Iesu, kən aposol min ne ien min, ilat nelmi nimə asol min,

²¹⁻²² kən Kristo tatilpın itəmat Iaihlua min e nimə əh tahmen e nelmi nimə min, kən tatiləkin nelmi nimə min rafin məmә ilat okotuwa nimə ətuatıp rəha nəfakən o İərəməərə, itəm Uhgın tətətig ikin e Narmın Rəhan.

3

Pol təmən-iarəp nalpəkauən anion rəha Uhgın

¹ O nəghatən min əh, emən-iarəp namnusən rəha Kristo Iesu kəm itəmat u sənəmә noanol min rəha İsrəl, kən roiu etatig e kalapus ron.

² Itəmat nəkotitun rəkis məmә Uhgın təmos-ipa wək asol u kəm io məmә ekən-iarəp nəwırən rəhan kəm itəmat.

³ Tahmen e nəghatən itəm eməte rəkis kəm itəmat, iatən məmә Uhgın pisin əm təmol əp nat anion rəhan kəm io.

⁴ Nian onəkotafin nəghatən əh, kən onəkotitun rəhak nitunən e nıpəti nəghatən rəha nalpəkauən anion rəha Uhgın.

⁵ Uhgın təmәsol əpən nat u kəm netəm əupən, məto roiu tinol əp e Rəhan Narmın kəm rəhan min aposol min ne ien min itəm təmitəpun rəkis.

⁶ Nat anion əh məmә e namnusən təwır əm, netəm u sənəmә noanol min rəha İsrəl, ilat min kəmotuwa kahmen e netəm İsrəl o nosən nəwırən rəha Uhgın, kən ilat kəmotuwa kitəh, kən koatos kələh nəwırən rəha Uhgın e nəniəkisən rəhan e Kristo Iesu.

⁷ İo emuwa iolwək rəha namnusən təwır əh e nəwırən asol itəm Uhgın təmos-ipa əpnapın əm kəm io e nəsanənən asol rəhan.

⁸ Nat əpnapın io ləhau ağın e netəmim rafin rəha Uhgın, məto e nəwırən rəhan, Uhgın təmos-ipa wək u, məmә ekən-iarəp kəm itəmat u sənəmә noanol min rəha İsrəl, nəwırən min rəha Kristo itəm ko kitat kəsotitunən ilat rafin məto-inu ilat tēpət namnun tika,

⁹ kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm Uhgın təmol rəhan nalpəkauən anion otuwa met-arəp. Uhgın u təmol natimnat rafin, in təmatəhluəig-in nalpəkauən əh nuwəh rəkis.

¹⁰ In təmol nəhlan məmә roiu in otol-arəp kəm iərəməərə min ne nepətən min əpəh e magoagəp rəhan nenatigən itəm suatıp rəhan tēpət tēpət. Kən ilat okotəplan rəhan nenatigən nian okotehm niməfak.

¹¹ İnu nalpəkauən rəhan itəm tətətig lilin, kən təmuwa nıpahrienən e Kristo Iesu, İərəməərə rəhatat.

¹² Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətəən lan, kitat kotitun nuwamən nian rafin motətul e nıganəmti Uhgın məsotəginən.

¹³ Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmә sotolən məmә nətəligən rəhatəmat teiuaıu o nəratən itəm ekətətig lan ikin-u. İatəto nahməən otəmat, kən in otasitu e rəhatəmat nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

¹⁴ O natimnat min əh itəm io emən rəkis, kən iatisin nulək matəfak kəm Uhgın Tata,

¹⁵ itəm in təmōl noanol mīn rafin e nətueintən ne əpəh e nego e neai.

¹⁶ Nəsanənən ne nolkeikeən ne nenatigən rəha Uhgīn in tepət təwir taprəkis, kən ekatəpəh o Uhgīn məmə Narmīn Rəhan otol nikitəmat təsanən e nat wir mīn əh rəhan

¹⁷ məmə e nahatətəən rəhatəmat e Kristo, in otətətig kitiah e nikitəmat. Kən iatəfak mīn məmə nəmegəhən rəhatəmat oteuiuiu mammīm wir e nolkeikeən rəha Uhgīn

¹⁸ məmə itəmat netəm rafin itəm nakoatahatətə e Kristo, onəkotehm wir nolkeikeən asol rəha Kristo, e nəfəməhən rəhan, ne nepətən rəhan, ne rəhan nərən ilis, ne rəhan neuiaiuən ləhau.

¹⁹ Nolkeikeən əh rəha Kristo, okol kəsotitun rafinən məto-inu in iahgīn pīk, məto iatəfak məmə onəkotitun wir nolkeikeən əh məmə Uhgīn otəriəoh e nəmegəhən rəhatəmat e nolən wir mīn rafin rəhan.

²⁰ !Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Uhgīn! E nəsanənən rəhan itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, in titun nolən natimnat taprəkis-in agīn natimnat rafin itəm nikitat tataht o koatəpəh ron.

²¹ Pəs kitat niməfak kotal kitiah kitat Kristo Iesu moatənwiwi Uhgīn nian rafin matuwīn matuwīn namnun tikə. !Əwəh!

4

Kitat kitiah e Kristo

¹ Tol nəhlan, io Pol u ekətətig e kalapus o Iərəmərə, iatəpəh əskasik otəmat məmə nəkotətig e nəmegəhən kit itəm tətətip e naunən itəm Uhgīn təmaun-in itəmat lan.

² Otos-iahau atip itəmat e natimnat rafin, kən motuwa itəmat netəm mətig, kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah kit otol nat kit təsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsaħmə uəhaiən ron e nolkeikeən rəha Uhgīn.

³ Narmīn Rəha Uhgīn təmeafimīn itəmat, tol nəhlan onəkotalkut əskasik məmə nəkotətig kitiah e nəməlinuən.

⁴ Kitat nīpətīn kitiah əm, kən Narmīn Rəha Uhgīn kitiah əm, kən itəmat noatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nat kitiah əm, nəwirən itəm Uhgīn təmaun-in itəmat ron.

⁵ Kən Iərəmərə kitiah əm, nəgətunən kitiah əm, bəptais kitiah əm;

⁶ kən kitat koatəfak kəm Uhgīn kitiah əm u in rəhatat rafin Tata. In tatərəmərə rafin e kitat, kən kətol rəhan wək e nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətatig e nikitat rafin.

⁷ Məto e kitat rafin agīn kitiah kitiah, Kristo təmoor rəhan nəsanənən o nolən wək pisin pisin mīn.

⁸ Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə, “Nian in təmər ilis agīn, kən mit-iarəp rəhan tikimīr mīn itəm təmōl win elat. Kən təmos-ipən nat wir kəm netəmim.”

⁹ Əplan-tu nəghatən əh məmə, “In təmər.” Nīpətīn təmə, Kristo təmaupən meiuai ləhau agīn, ikīn-u e nətueintən.

¹⁰ Suah u itəm təmeiuaiu-pa, in etəm kitiah əm itəm in təmər mīn ilis agīn-əh maprəkis-in neai məmə in otatig ikīn mīn rafin.

¹¹ In etəm kitiah əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm netəmim pisin pisin mīn məmə neen okotuwa aposol mīn, neen okotuwa ien mīn, neen

okotuwa netəmim rəha nən-iarəpən namnusən təwir, neen okotuwa pasta min ne iəgətun min.

¹² Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə e netəmim rəha niməfak, kən netəm rəha niməfak okotol wək rəha Uhgın məmə nıpəti Kristo otəskasik,

¹³ mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiah e nahatətəən rəhatat, ne nıtunən e Nəti Uhgın, kən moatepət motuwa motahmen e Kristo itəm in tətuatıp agın.

¹⁴ Kən məmə kitat okotapas nolən min rəha nisualkələh itəm nian rafin koatəuhlin rəhalat nətəligən e nat kinotahatətə rəkis lan, tahmen e kinu kit itəm peau-peau min kotahl əpnəpən əm kətan. Nətəligən rəhatəmat tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pisin, o suah kit min tatiuw rəhatəmat nətəligən e nəghatən rəhan itəm nikitəmat təht məmə in təwir, məto e nıpahrienən, suah əh tateiuə.

¹⁵ Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nıpahrienən e nolkeikeən, kən e nolən əh, e natimnat rafin itəm koatol, okotepət motuwa motahmen e Kristo, itəm in rəhn-kəpə niməfak.

¹⁶ Kən Kristo tatol məmə rəhan min netəmim kotuwa kitiah, tahmen-pən əm e noanol min itəm koatıpın nıpəti etəmim. Nian nolın-olın nıpətin koatol-wır wək ətuatıp rəhalat e nolkeikeən, mol nıpətin tatepət matəskasik.

Nolən wi rəha iəfak min

¹⁷ E nərgi İerəmərə iatən əskasik kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən minən nolən rəha netəm min u kəsotənən nıpahrienən e Uhgın. Nətəligən rəhalat tol nat əpnəpın lan.

¹⁸ Nıtunən rəhalat tətən əm əpəh tapınəp ikin, kən moatan isəu o nəmegəhən itəm Uhgın tatos-ıpa məto-inu rəhalat-kəpə tiəkis kən kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgın, kən kinotəruu nat.

¹⁹ Kən məsotaulisən o rəhalat nolən rat min, kən minotegəhan-in nolən rat min koatəməmə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nıtəpən nıpitan, ne nolən min nəhlan. Kən nian rafin koatolkeike min məmə okotol təhmın min.

²⁰ Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pisin agın-əh e inəh!

²¹ Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan min, kən kəgətun itəmat e nıpahrienən itəm tətətig lan.

²² Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən min rəhatəmat əupən məmə, otəhlman rəhatəmat nolən oas min itəm kətərat tahmen e nat pıen kit, kən nolkeikeən tərət min atıp koateiuə-in itəmat.

²³ Nəmegəhən ne nətəligən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi min.

²⁴ Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi min e nolən min rəhatəmat, itəm Uhgın təmol məmə okotahmen lan, inu nolən min itəm nikin tətəgien lan, ne nolən min ətuatıp pahrien.

²⁵ Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapas nolən rəha neıueıuəən, məto nakotən nıpahrienən kəm itəmat min, məto-inu kitat nolın-olın nıpəti Kristo.

²⁶ Nian nıkim titəhmə, əsolən nolən rat, kən aluin uşhai əm məsolən neməha tətətig lam mətoarus mitgar tuwın miwig,

²⁷ kən əsos-ıpənən kuhal kit kəm Setan.

²⁸ Itəm tətəkləh otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike mol atıp nat e nelmin, məmə in otol win e nat wır kit itəm titun nos-ıpənən kəm ian-rat min.

²⁹ Əsənən nəghatən rat e nohlim, məto ən əm nat wir itəm otasitu e netəmim nian kotaliwək e suatıp pisin pisin min, məmə nəghatən əh otawte-in nəwirən rəha Uhgın kəm ilat.

³⁰ Əsotolən Narmin Rəha Uhgın tətə nahməən o nolən rəhatəmat, məto-inu in nəmtətin rəhatəmat məmə itəmat rəha Uhgın, kən in otıləs-irəkis itəmat e nolən rat min e nian rəha nosmegəhən.

³¹ Kən ərakin rafin natimnat min u: nahməən e nikitəmat itəm tətətig tatuwəh; ne nolən neməhaa; ne nolən rəha nən ratən netəmim; ne nolən rəha nikitəmat ne nohlitəmat titatiperəh pik tahmen e kalualuə; ne nolən rəha nərgəhəuan; ne nolən min rafin itəm okotol nəratən kəm netəmim.

³² Məto otəwir otəmat min, kən motol nikitəmat timətətətig otəmat min. Kən motaluin nolən rat min itəm nəkoatol etəmat min, tahmen-pən əm məmə Uhgın təmaluın rəhatəmat nolən rat min e Kristo.

5

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

¹ Tol nəhlan, otalkut əskasik məmə onəkotasgəwin Uhgın məto-inu itəmat nenəti Uhgın min itəm in tolkeike pik itəmat.

² Kən otaskəlim əskasik nolən rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə Kristo təmolkeike mihin kitat kən muwa mimis otat, kən nimisən rəhan tahmen e sakrifais kit nəmiəwin təwir itəm katos-ipən kəm Uhgın mol nikin tagien lan.

³ Məto-inu itəmat netəmim rəha Uhgın itəm nəkotətuatıp, kən itəmat nəsotolən agin nolən rat kit məmə okən rat itəmat ron, iatən nolən rat min tahmen e nıpitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; ne nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; ne netəmim naumis.

⁴ Kən təsəwirən məmə nakotən nəghatən itəm taulis o nənən, o nəghatən alməl min, o nəsanən, o nəpoaən. Təsətuatıpən məmə nakotən nəghatən rat min əh, məto otən nəghatən wir min kəm Uhgın, məmə nikitəmat tagien o natimnat itəm in təmol otəmat.

⁵ Kən nəkotəkəike motitun nat u məmə, netəmim itəm koatitəp nıpitan, o netəmim itəm koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, o netəm naumis, ilat min əh ko kasotuwinən e nərəmərəən rəha Kristo ne Uhgın, (netəm naumis kotahmen e netəm koatəfak kəm narmi nat min, rəhalat nautə in uhgın rəhalat).

⁶ Sotegəhən-inən məmə suah kit otiuw-pən itəmat e nəghatən eiueiuə min rəhan itəm nıpahrienən lan tikə. Məto-inu o nolən rat min əh, Uhgın nikin otərat kən otol nalpınən kəm netəmim itəm koatəht nəwian.

⁷ Tol nəhlan, əsotuwinən motan kələh itəmat min ilat motol nolən rat min itəm koatol.

⁸ Nian kit aupən, nəpinəpən tətərəməə etəmat, məto roiu itəmat ninotuwa o Kristo kən nəhag-əhagən tinətərəməə etəmat. Kən tol nəhlan, otan tahmen e netəm rəha nəhag-əhagən,

⁹ məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatəe-in nəwirən, ne nətuatıpən, ne nıpahrienən.

¹⁰ Kən otalkut məmə onəkotegəs-in motitun nolən min itəm okotol Uhgın nikin tagien lan.

¹¹ Əsotətəu-pənən netəmim rəha nəpinəpən motol nolən rat min itəmat min ilat. Noa təwir min e nolən min əh tikə. Məto otəmki-pa nolən min əh e nəhag-əhagən, kən netəmim okotitun məmə nolən min əh kotərat.

¹² In naulisən asol o nən-iarəpən nolən anion mīn rəha netəm u itəm koatəht nəwīa Uhgīn.

¹³ Məto natimnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən, netəmim kotəplan wir məmə ilat kotahro nulan.

¹⁴ Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit, kən in mīn tatuwa nəhag-əhagən. O nat u inu katən məmə, “Itəmat u noatəpīl, otaiir-ta, otəmegəh e nimisən, pəs Kristo otasiəgəpīn itəmat.”

¹⁵ Kən oatəto wir itəmat, məsotatigən məmə netəm kotalməl ne, məto nəkotatig e nenatigən,

¹⁶ kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatip o nolən nəwīrən kit, otol, məto-inu roiu kotatig e nian rəha nəratən tēpət.

¹⁷ Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike motalkut məmə onəkotitun nat naka itəm İərəmərə tolkeike.

¹⁸ Sotapisən e alikol məto-inu otiuw-pən itəmat e nalmələn, məto təwir məmə nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmin Rəha Uhgīn.

¹⁹ Otəghat kəm itəmat mīn e napuən mīn e Naoa rəha Napuən, ne napuən mīn rəha niməfak, ne napuən mīn itəm tətisi-pən e Narmin Rəha Uhgīn. Otan, kən otan napuən mīn e nikitəmat kəm İərəmərə,

²⁰ kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgīn məmə nikitəmat tagien o natimnat rafin, kən otən e nərgi İərəmərə İesu Kristo.

Nolən rəha netəm kəmotol marit

²¹ Otətəlig-in kən motol nəghatən rəhatəmat mīn məto-inu nakotisiai-in Kristo.

²² Itəmat nīpitan itəm nīnotol marit rəkis, otətəlig-in kən motol nəghatən rəha nəman mīn rəhatəmat məmə noatol kəm İərəmərə.

²³ Otol nəhlan məto-inu İərman in tərəmərə e rəhan pətan tahmen e Kristo in tərəmərə e niməfak u nīpətin, kən in rəhan İosmegəh.

²⁴ Niməfak tatətəlig-in kən matol nəghatən rəha Kristo, kən tahmen-ahmen əm, nīpitan itəm kīnotol marit rəkis okotəkəike kətəlig-in kən motol nəghatən rəha rəhalat mīn nəman e natimnat rafin.

²⁵ Kən itəmat nəman itəm nīnotol marit rəkis, otolkeike rəhatəmat nīpitan tahmen əm məmə Kristo təmolkeike niməfak, kən mos-ipən rəhan nəmegəhən ron.

²⁶ Təmol nəhlan məmə in otol niməfak otətuatip, kən təmaikuas lan e nəghatən rəha Uhgīn, tahmen e nəhau tətəikuas e netəmim.

²⁷ Təmol mīn nəhlan məmə Kristo titun nosən rəhan niməfak muwa ron, kən niməfak u tətəuətīp wir, kən kəsehm-pənən nolən rat kit lan, kən in təwir məhag-əhag. Niməfak əh in tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə kəm in məmə otol marit, kən nat kit tikə e nīpətin itəm təsətuatipən.

²⁸ Kən e suatip kitiaəh əm, nəman okotəkəike motolkeike rəhalat nīpitan mīn tahmen məmə kəotolkeike atip əm nīpətīlat. Etəm itəm tolkeike pik rəhan pətan, tolkeike atip in.

²⁹ Otətəlig-in-tu, suah kit tikə itəm tatətəhau atip nīpətin, məto in tətəgwən wir kən mətehm wir, tahmen əm məmə Kristo tatol kəm niməfak,

³⁰ məto-inu kitat nəwtain nīpətin.

³¹ Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet rəkis e rəhan tata ne mama, kən mol kitiaəh ilau rəhan pətan, kən ilau okuea tahmen e nipətin kitiaəh əm.”

³² Nəghatən əh in nəghatən wir kit itəm təfigəm, kən nipətin tatəhluaiğ. Məto iatən məmə in nimaa nəghatən kit məmə Kristo ne niməfak, ilau kitiaəh.

³³ Məto nəghatən əh tatuwa min otəmat. Kən itəmat nəman kitiaəh kitiaəh onəkotolkeike rəhatəmat nipitan min tahmen e nakotolkeike atip min itəmat. Kən nipitan, nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat nəman.

6

Nolən rəha nisualkələh ne tata ne mama

¹ Itəmat nisualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat məto-inu rəha İəməməə u itəmat, kən nolən əh in tətutip məmə itəmat nəkotol.

² Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Otos-ipən nisialiən kəm rəhatəmat tata ne mama.” Inu tatətul aupən e lou min itəm nəniəkisən kit tətətig lan, kən nəniəkisən əh tatən nəhlan məmə,

³ okəmə nəkotol nəhlan, “natimnat min e nəmegəhən rəhatəmat okotaiu wir, kən natigən rəhatəmat e nətueintən u otəfəməh.”

⁴ Tata min. Əsotolən nolən əskasik e nenətitəmat min məmə otol nikilat təpou mahmə, məto ehm wir ilat, məg-ətuatip-in nolən min rəhalat, kən məgətun ilat e suatip rəha İəməməə.

Nolən rəha slef min ne rəhalat etəm-iasol min

⁵ Slef min. Otol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat e nətueintən u, otol e nisialiən, ne nəginən, kən otol e nikitəmat pəhrien tahmen əm məmə rəhatəmat etəm-iasol in Kristo.

⁶ Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikilat otətagien otəmat. Məto otol nəwialat tahmen məmə itəmat slef min rəha Kristo, kən moatol nolən min itəm Uhgın tolkeike e nikitəmat pəhrien.

⁷ Otol rəhatəmat wək e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha İəməməə, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm,

⁸ məto-inu nəkotitun məmə İəməməə otos-ipinə nətəuən kəm netəmim rafin e nat wir min itəm kəmotol, nat əpnəpin okəmə in slef kit o in etəm əpnəpin əm kit.

⁹ Kən itəmat netəm-iasol min. Otehm mihin min əm rəhatəmat slef min e suatip kitiaəh əm. Əsotəghat əskasikən kəm ilat məmə ilat okotol nəwiam, məto-inu nəkotitun məmə Etəm-iasol rəhalat ne rəhatəmat in kitiaəh əm əpəh e nego e neai, kən in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

Nuwinən e natimnat rəha Uhgın o nəluaginən

¹⁰ Nəmnun nəghatən rəhak tol min-nulan. Otətul əskasik e İəməməə ne rəhan nəsanənən asol. ¹¹ Otuwin e natimnat rafin rəha Uhgın o nəluaginən məmə nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkəuən e neiuəuəən o nohən itəmat.

¹² İatən nəhlan məto-inu kitat kəsotəluaginən kitat netəmim rəha nətueintən, məto koatəluagin kitat nat pisin itəm kəsotəplanən, inəh İəməməə min, ne nepətən min, ne nat itəm kotəsanən e nəratən rəha napinəpən roi u e nətueintən, ne İərmis min e magoagəp.

¹³ Tol nəhlan, otuwīn e natimnat rafin rəha Uhgīn o nəluaginən məmə nian nərātən itəm Setan tatol otuwa, nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian nəmol əpen-əpenə rafin o nəluaginən, nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat.

¹⁴ !Kən, otol əpen-əpenə! Nian nakotətul əskasik o nəluaginən, rəhatəmat natimnat rəha nəluaginən tol min-nulan:

Otaskəlīm əskasik nəghatən pahrien, inu tahmen e kətəut itəm nəmotəlis nəlugitəmat lan.

Otol nolən rəhatəmat otətuatip e niğanəmti Uhgīn e nahatətəən, inu tahmen e iaen itəm tatətosig-in manikiləhatəm.

¹⁵ Otol rəhatəmat nətəligən təskasik e namnusən təwir rəha nəməlinuən, inu tahmen e put əskasik itəm tətəsitə etəmat o nətulən.

¹⁶ Kən nat kit min e in min əh, otahatətə əskasik e Uhgīn, inu tahmen e sil u in timba asol kit itəm titun nahtosig-inən məwiəmis nigəm e nəgənin nifagə rəha Setan itəm tatuəp.

¹⁷ Otən nīpahrienən e nosmegəhən rəha Uhgīn, inu tahmen məmə natuwīn e hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətəin rəhn-kapətəm.

Otitun wīr Naoa Rəha Uhgīn, inu tahmen məmə nakos e naip rəha nəluaginən itəm Narmīn Rəha Uhgīn tatos-ipinə kəm itəmat.

¹⁸ Kən oteghən-in məmə Narmīn Rəha Uhgīn otit itəmat e rəhatəmat nəghatən kəm Uhgīn e nian rafin, kən otəghat kəm Uhgīn e nəfakən e nolən pīsīn pīsīn min ne nətəpəhən min. Tol nəhlan, otegəs wīr, kən motəfak nian rafin o iəfak min rafin.

¹⁹ Kən otəfak min ron io məmə nian rafin itəm iatəghat, kən Uhgīn otosipa nəghatən kəm io, məmə esəginən o nən-iarəpən nat anion rəha namnusən təwīr itəm Uhgīn təmol əp kəm kitat.

²⁰ Kən roiu, io ien əhrūin rəha Iesu Kristo, mətə ekətətig əm e kalapus kəməlis io e sen u iaen, mətə-inu iatən-iarəp namnusən təwīr əh. Ekəike mən-iarəp namnusən təwīr əh məsəginən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan.

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹⁻²² Io iakolkeike məmə itəmat nakotətəo namnusən rəhak, kən tol nəhlan, ekahl-ipinə Tikikas timnə. In piətət keike kit itəm tətəiu əskasik e wək rəha Iəramərə ikin-u. In otən-iarəp namnusən rəhatəmat kəm itəmat məmə io etəhratig nulan, kən namnusən əh otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat.

²³ Pəs Uhgīn Tata ne Iəramərə Iesu Kristo okios-ipinə nəməlinuən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən.

²⁴ Pəs Uhgīn otawte-in nəwīrən rəhan kəm netənim rafin itəm kotalkeike rəhatət Iəramərə Iesu Kristo e nolkeikeən itəm namnun tikə.

Filipae

Naoa itəm Pol təməte tuwın kəm iəfak mın ikın Filipae

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Filipae

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwın kəm pah? Təməte tatuwın kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol in təmətuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmətətig e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Erafrotaetas məmə otəmık məni neen muwın kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmətuoun mahl-ipən məni kəm Pol.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natimnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatıp kitiəh əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pisin əm titun nolən ilat nıkilat tagien, nat əpnəpın məmə koatətig e nian wır o nian iəkis.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwir kəm itəmat rafin netəm koatəfak kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne netəm-iasol rəha niməfak, ne dikon mın.

² Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne Iəramərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

³ İakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian mın rafin itəm nıkık təht itəmat, iatən kəm rəhak Uhgın məmə nıkık tagien otəmat.

⁴ Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak əm e nagienən,

⁵ məto-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha namnusən təwir, e nətuounən, nian nəmotahətətə e namnusən təwir, mətoarus-pa u-roiu.

⁶ Tol nəhlan ekıtun wır məmə Uhgın itəm təmətuoun wək təwir e nəmegəhən rəhatəmat, in otəpanol namnun lan e nian Kristo Iesu otitəlig-pa mın.

⁷ Nian rafin, iakolkeike pik itəmat, kən ekəike məto nagienən nəhlan məto-inu itəmat nəmotuwa kotol kitiəh e nəwırən rəha Uhgın o wək itəm təmos-ıpa kəm io. E nian emətətig e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o namnusən təwir məmə in nıpahrienən, məto itəmat nəmotasitu lak.

⁸ Uhgın titun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə ekəplan itəmat, məto-inu iakolkeike pik itəmat, tahmen əm məmə Iesu Kristo tolkeike mihin itəmat.

⁹ Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikeən otəwiə təhmın mın e nıtunən nat ne nenatigən rafin

¹⁰ məmə itəmat onəkotıtun nehmən nat naka in təwir pik əgın-əh, kən məmə onəkotəuatıp wır, kəsehm-pənən nat tərət kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa mın lan.

¹¹ Pəs rəhatəmat nəmegəhən otəe-in noan nəwırən ne nətuatıpən itəm Iesu Kristo tatol e nəmegəhən rəhatəmat, o nənwıwıən ne nıləs-ipərən nərgi Uhgın.

Nian Pol əpəh e kalapus, netəmim kəmotəto namnusən təwir

12 Io min neen, iakolkeike mämә onәkotitun mämә nat әpnapin nahmәәn naka itәм kәmol lak, mәto tәmasitu pik o nәn-iarәpәn namnusәn tәwir kәm netәmin tәpәt,

13 mәto-inu tol nәhlan, mopael min itәм koatehm nimә rәha Sisa, ne netәm pisin pisin min tәpәt, kinotitun rәkis mämә io etatig e kalapus mәto-inu io iolwәk rәha Kristo.

14 Kәn rәhak natigәn e kalapus tәmol mämә iәfak min iuәhkir ilat rafin kәmotahatәtә әskasik tәhmin min e Iәrәmәrә, kәn matol nәtәligәn rәhalat tәskasik o nәn-iarәpәn nәghatәn rәha Uhgин mәsotәginәn.

15 Nipahrienәn, neen kәmotәn-iarәp namnusәn tәwir rәha Kristo mәto-inu koatetet io kәn motolkeike mämә okotaprәkis-in io. Mәto neen koatәn-iarәp әm namnusәn tәwir rәha Kristo e nәtәligәn әtuatip.

16 Itәм min u nәtәligәn rәhalat tәtuatip әm, ilat koatәn-iarәp namnusәn tәwir mәto-inu kotalkeike io, kәn motitun mämә Uhgин tәmәlәhәu-pәn io ikin-u e kalapus mämә iatәtul-arәp o namnusәn tәwir mämә in nipahrienәn.

17 Mәto neen itәм koatetet io, kәsotәn-iarәpәn Kristo e nikilat pahrien, mәto koatol әm mәto-inu kotalkeike mämә okotilәs-ipәr atip ilat, kәn nikilat tәht mämә okotal nәratәn kәm io roiu, nian etatig e kalapus.

18 Mәto nat әh, nat әpnapin әm. Okәмә koatol e nikilat pahrien o kәp, mәto nat asol mämә koatәn-iarәp namnusәn tәwir rәha Kristo, kәn inu tatol nikik tәtagien.

19 Pahrien, kәn nikik otagien min mәto-inu ekitun mämә e noa nәfakәn rәhatәmat, ne nasituәn rәha Narmин rәha Iesu Kristo, in otosmegәh io e nәratәn u,

20 tәhmen әm mämә iakolkeike pik kәn matәlәhәu-pәn rәhak nәtәligәn mämә oesolәn nat kit itәм otol aulis io e niganәmti Uhgин. Mәto roiu ne nian rafin, nikik tәskasik mämә okәмә iatәmegәh o ekimis, mәto iatisiai-in Kristo e nәmegәhәn rәhak.

21 Tol nәhlan mәto-inu nәmegәhәn rәhak in Kristo әm, kәn okәмә ekimis, in nat tәwir taprәkis.

22 Okәмә iatәmegәh әh, in tәwir o nolәn wәk mәsin min rәha Uhgин e nәtәeintәn. ?Kәn ekitәpun itәм pәhruәn? !Iәkәruru!

23 Roiu әh suatip kәiu katuәmәhl aupәn in io, mәto iakolkeike ilau kәrәn. Iakolkeike pik mämә iakapәs natigәn ikin-u muwin mәplan Kristo itәм in tәwir agin maprәkis-in natigәn u ikin-u.

24 Mәto iakәplan mämә ekәike mәtatig ikin-u o nasituәn etәmat.

25 Kәn mәto-inu ekitun mämә inu in nipahrienәn, kәn ekitun mämә oekәtatig kitat min itәmat, o nasituәn etәmat mämә nahatәtәәn rәhatәmat otәwiә e nagienәn.

26 Kәn e nolәn әh, nian ekuwa min mәplan itәmat, nikitәmat otagien nakotәnwiwi Kristo Iesu, mәto-inu io emitәlig-pa min otәmat.

Nәtulәn әskasik

27 Kәn nat asol, itәmat onәkotәkәike motol mämә nolәn min rafin e nәmegәhәn rәhatәmat koatos-ipәn nisialiәn kәm namnusәn tәwir rәha Kristo. Kәn, nat әpnapin okәмә ekimnә o esimnәn, pәs oekәto mämә nakotәtul әskasik e nәtәligәn kitiah әm, kәn mämә itәmat rafin, itәmat nakotalkut e nәtәligәn kitiah әm o nәn-iarәpәn namnusәn tәwir,

28 Kәn mämә nәsotәginәn rәhatәmat tikimir min. Inu nәmtәtin kit olat mämә Uhgин otәrәkin ilat, mәto in otosmegәh itәmat. Uhgин otol natimnat min әh rafin.

²⁹ Otol nəhlan məto-inu in təmegəhan-in məmə onəkotahatətə e Kristo, kən nat kit min, məmə onəkotos min nahməən ron.

³⁰ Kitat rafin koatətig e nəmouən kitiaħ əm, itəm nəmotəplan e rəhak nəmegəhan aupən, kən roiu nakoatəto məmə ekətətig lan.

2

Kotəkəike kətəu-pən suatip rəha Iesu Kristo

¹ ?Nikitəmat təskasik e Kristo məto-inu noatol kitiaħ itəmat min, o kəp? ! Əwəh! ?Nakoatəto təwir e nolkeikeən rəhan, o kəp? ! Əwəh! ?Moatauilim itəmat Narmın Rəha Uhgın, o kəp? ! Əwəh! ?Moatol təwir kəm itəmat min kən moatasəkıtun itəmat min, o kəp? ! Əwəh!

² Təwir, pəs nətəligən rəhatəmat tuwa kitiaħ; kən motolkeike itəmat min; kən motuwa kitiaħ e narmın ne nətəligən o natimnat itəm nakoatuwin ron. Kənu, okəmə nəkoatol natimnat min əh, in otol nıkik tagien pik agin.

³ E nolən kitiaħ əm, sotolən nat kit məmə itəmat nakotəwir motaprəkis-in itəmat min neen, kən sotolən nat kit məmə nakotiləs-ipər atip itəmat lan. Məto otos-iəhau atip itəmat, kən otətəlig-in pik itəmat min neen taprəkis-in itəmat əm.

⁴ Kən otasitu etəmat min e nəmegəhan rəhatəmat. Təsəwirən məmə suah kit tatehm atip əm rəhan nəmegəhan.

⁵ Rəhatəmat nətəligən otəkəike mahmen e nətəligən rəha Iesu itəm tol min-nulan:

⁶ Kristo in tahmen əm e Uhgın

məto in təməsalkutən məmə in otaskəlim nepətən rəha Uhgın,

⁷ məto təməpəs rəhan nepətən, kən təmuwa mahmen e iolwək əm kit, kən təməiir e nətueintən muwa etəmim əm kit.

⁸ Kən nian in etəmim kit, nıpətın tahmen əm etat, in təmos-iəhau atip in mol nəwia Tata Uhgın e natimnat rafin muwa mətoarus mimis, itəm kəmol aulis in e nımisən e nig kəluau.

⁹ Məto-inu təmol nəhlan, Uhgın təmiləs-ipər agin in, kən mos-ipən nərig kəm in itəm taprəkis-in nərig min rafin,

¹⁰ məmə e nərgi Iesu, natimnat rafin itəm koatəmegəh ikin min rafin e neai, ne nətueintən, ne niki nitən ləhau ikin, okotisin nulilat motos-ipən nisaiiən kəm in,

¹¹ kən ilat rafin okotən-iarəp məmə Iesu Kristo in İərəməərə, o nos-ipənən nisaiiən kəm Tata Uhgın.

Itəmat nəkotahmen e nəhag-əhagən e nitən min

¹² Rəhak netəmim min itəm iakolkeike pik, nian emətan kitat min itəmat, itəmat nəmoatol nəwiak nian rafin. Kən roiu, məto-inu etətig isəu otəmat, itəmat atip nəkotəkəike motalkut əskasik məmə nəkoatol nəwiak e natimnat min u: məto-inu ninotitun rəkis nolən əh rəha Kristo, otalkut əskasik o nətəu-pənən suatip rəha nosmegəhan. Otətəu-pən suatip əh e nıganəmti Uhgın motasiəp mətəgin.

¹³ Kən otətəu-pən suatip əh məto-inu Uhgın tatol wək e nəmegəhan rəhatəmat məmə onəkotolkeike məmə nəkoatol nəwian, kən tatos-ipinə nəsanənən kəm itəmat məmə onəkotol pahrien nəwian.

¹⁴ E natimnat rafin itəm nəkoatol, sotəghat-əghatən ron, kən məsotərgəhəuən ron

15 mämə nəmegəhən rəhatəmat otətuatip wir, kən kəsehm-pənən nərətən kit lan, kən itəmat nenəti Uhgın itəm nolən eko-eko tikə etəmat, itəm nəkotatig e nəlugi netəm koteko-eko, iapinəp min. Kən itəmat nakotəhag-əhag tahmen e məhau min e nətueintən

16 itəm nakotaskəlim wir nəghatən e nəmegəhən. Ken otol natimnat min əh rafin mämə nian Kristo tatuwa min, kən ekausit otəmat, kən oekitun mämə esaiu əpnəpinən, nahgik təsikəən o nat əpnəpin əm.

17 Nolən rəhatəmat rəha nahatətəən e Uhgın tahmen e sakrifais* kit kəm Uhgın. Okəm-naka ekimis, kən muwa mahmen e sakrifais e wain itəm katəhtəg-pən ilau sakrifais rəhatəmat. Məto nat əpnəpin əm, niki tagien əm kitat min itəmat.

18 Kən e nolən kitiaə əm, nikitəmat təkəike magien itəmat min io.

Timoti ne Epafrotaetas

19 Okəmə İəramərə İesu tegəhan-in, iakolkeike mämə ekahl-ipinə Timoti timnə məplan itəmat mämə nian iakəto nammusən etəmat, kən io min, niki otagien.

20 Suah kit tikə min u ikin-u itəm rəhan nətəligən tahmen e rəha Timoti, itəm niki tətəht pik itəmat.

21 Netəm pisin pisin koatətəlig-in atip əm wək min rəhalat, məsotətəlig-inən wək rəha İesu Kristo.

22 Məto itəmat nəkotitun mämə nian rafin təhro nulan Timoti tatol wək rəha Uhgın, kən rəhan wək in təwir, kən tahmen e suakəku tatol wək ilau rəhan tata, in təmasitu lak e wək rəha nammusən təwir.

23 Məto-inu o nat əh, niki tətəht mämə nian oekitun mämə rəhak natigən otəhro nulan, oekahl-ipinə uəhai əm timnə mehm itəmat,

24 kən ekahatəta e İəramərə mämə otəsuwəhən io min ekimnə mehm itəmat.

25 Məto niki tətəht mämə ekəike mahl-ipinə Epafrotaetas titəlig-pinə məplan itəmat. In piak itəm iatuea kitiaə matioal wək kitiaə, kən matuəluagin e nəluaginən kitiaə rəha Uhgın. Aupən nəmotahl-ipa e nərgitəmat mämə otuwa mən-iarəp kəm io nammusən rəhatəmat, kən mämə otasifu lak.

26 Məto roiu, in tolkeike pik mämə otəplan rafin itəmat, kən matəto tərət pik məto-inu itəmat nənəto rəkis mämə in tətimis.

27 Pəhrien, in tətətimis pik, iuəhkir əm timis. Məto Uhgın təmasəkितun, məto sənəmə in əm, məto io min, kən təmahtosig-in nat əh itəm otol niki titəgit pik.

28 Məto-inu o nat əh, niki tagien pik o nahl-ipinəən mämə nikitəmat otagien nian onəkotəplan, kən mämə io ekaluin niki təsəht minən.

29 Nikitəmat otəkəike magien mämə onəkotəplan min, tahmen mämə in piatəmat kit e İəramərə. Kən otos-ipən nisialian kəm netəm kotahmen əm lan,

30 məto-inu iuəhkir in timis o wək rəha Kristo, məsəginən o rəhan nəmegəhən e nian əskasik min mämə in otasitu lak, nian rəhatəmat suatip tikə o nasituən.

3

Suatip pəhrien o nosən nolən ətuatip

1 Rəhak min netəmim itəm iakolkeike pik, inu nammun nəghatən rəhak. Otəgien o İəramərə. Kən ekəte min əm nəghatən kitiaə itəm eməte kəm itəmat

* 2:16: Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19   2:17: Nian tepət netəm Isrel koatoh nat megəh min motuwaan e nigəm əpəh e Nimə Rəha Uhgın mämə okotəfak. Nian neen koatəhtəg-pən wain o nəhau e nat megəh itəm nigəm tatus tahmen e nos-ipinəən kəm Uhgın.   2:18: Fil 3:1; 4:4   2:21: 2 Tim 4:10   2:25: Fil 4:18

aupən, mətə sənəmə in nat tiəkis ron io, kən in otasitu etəmat mahtosiḡ-in itəmat o nəghatən eiueiua min.

² Roiu, iatan kəm itəmat məmə, !Oatəto kuri min əh! !Oatəto netəm koatol nolən rat min! !Oatəto netəm koatəte itəm! İlat koatən məmə okəike kəhg-ipən suah kit məmə in otətuatip e niganəmti Uhgın. Netəm min əh kotahmen e kuri iarupın min itəm koatol nəratən.*

³ Mətə kitat u nenəti Uhgın pahrien min itəm in təməte rəkis nolən rat min e nikitat, kən Narmin Rəha Uhgın tatol məmə kitat kotitun nəfakən kəm Uhgın e rəhatat nəmegəhən. Kən kitat kətausit pik e Kristo İesu kən motəgile əm lan, mətə sənəmə in nat kit itəm kitat atip kəmotol e nipətitat o nosmegəhən itat.

⁴ Mətə aupən, rəhak natimnat nəhlan tətəp itəm emətagile lan o nosmegəhən io. Kən okəmə suah kit nikin təht məmə titun nagile əmən e natimnat tol nəhlan, mətə rəhak natimnat kotol nəhlan taprəkis agin-əh.

⁵ Nian emos nian eit ətuatip, kən kəməhg-ipən io. Kən io etəm İsrəl, emisipən e noanol rəha Benjamin, tipik min ilat min netəm İsrəl ətuatip, kən io min iatətəu-pən suatip kitəh. Aupən, io Farisi kit, kən iatətəu-pən wir Lou.

⁶ Emolkeike pahrien e nikip rafin məmə ekol Uhgın nikin tagien məmə emol nəratən kəm netəm koatahatətə e İesu. Kəməsehm-pa-man nat tətət kit ne e nəmegəhən rəhak mətə-inu emətəu-pən rafin lou min rəha nat İsrəl.

⁷ Mətə natimnat min rafin əh itəm emətagile elat aupən, kən nikip təht ilat kotəwir pik agin, mətə roiu əh iatəplan məmə ilat nat ənpapın əm mətə-inu enitun nat itəm Kristo təmol.

⁸ Mətə təsolən namnun ikin əh. Kən roiu etakil məmə natimnat rafin agin, ilat nat ənpapın əm mətə-inu iatəplan nat kit itəm in təwir pik agin, məmə ekitun Kristo İesu, İərəməğə rəhak. Emaḡəs rafin ilat o Kristo. İatakil ilat tahmen e nəme nərik məmə ekitun wir Kristo,

⁹ Kən məmə ekioal kitəh itimlau min. Uhgın təsəplənən io məmə ekətuatip mətə-inu io atip emətəu-pən ətuatip Lou, mətə in tatəplan io məmə ekətuatip mətə-inu iatahatətə əm e Kristo. Uhgın tatol məmə io etəm ətuatip e nahatətəən rəhak.

¹⁰ İakolkeike məmə ekitun təhmin min Kristo, ne nəsanənən itəm Uhgın təmol in təmegəh min e nimisən, kən iakolkeike məmə ekuwa iuəhkır ron nian ekəto nəhməən tahmen e nəhməən itəm in təməto. Kən iakolkeike məmə ekuwa mahmen lan e nimisən rəhan,

¹¹ kən e suatip əh, ekitun nələhəu-pən əskasikən rəhak nətəligən lan məmə, io min, Uhgın otol ekəmegəh min.

Pol təmalkut əskasik məmə in otitun təhmin Kristo

¹² Esənən məmə enos rəkis natimnat min əh, kən məmə e nəmegəhən rəhak əh-roi, io ekətuatip wir. Kəp. Mətə emitəp mətalkut pik məmə ekos maskəlīm natimnat min əh məmə rəhak, mətə-inu Kristo İesu təmitəp io kən maskəlīm tiəkis, təmol io rəhan, məmə ekos natimnat min əh.

¹³ Piak min, esənən məmə enos rəkis natimnat min əh. Kəp. Mətə nat kitəh əm itəm etalkut ron, məmə ekaluin natimnat e məntaak, mətalkut pik matos noəh o nat itəm tətəməhl aupən-in io,

¹⁴ kən tahmen e suah kit itəm tətaiu məmə in otol win o nosən nat kit, kən io etaiu o nosən noan nalkutən rəhak, kən noan nalkutən əh in nəmegəhən wi e Kristo İesu itəm Uhgın təmaun-in io məmə ekos.

* **3:2:** Netəmin neen e noanol rəha İsrəl kəmotəgətun e niməfak məmə okəike kəhg-ipən suah kit, kən in təike mətəu-pən Lou rəha netəm İsrəl məmə in otətuatip e niganəmti Uhgın. Mətə Pol təsolkeikeən ilat mətə ilat koateiua matərəkin nahatətəən rəha niməfak. **3:3:** Rom 2:29 **3:4:** Wək 22:3 **3:5:** Luk 1:59; Wək 23:6; 2 Kor 11:22 **3:6:** Wək 8:3 **3:7:** Mat 13:44-46 **3:9:** Rom 3:21-22 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17 **3:12:** 1 Tim 6:12,19 **3:14:** 1 Kor 9:24

¹⁵ Kæn kitat rafin itäm kinotäskasik rækis e nämegähän rähata, okotäkäike motäskälüm nätäligän min äh. Mäto okämä itämat neen nätäligän rähatamat tol pisin e nat u, päs Uhgîn otol tagähag käm itämat nätäligän itäm tätuatip.

¹⁶ Mäto nat keike mämä kotätäu-pän suatip itäm kinotitun rækis.

¹⁷ Piak min, otuwa kitäh motätäu-pän näme nelkäk, itäm itimat emotol rækis näkotäplan, kæn otisilu wir netäm koatitap näme nelkitimat.

¹⁸ Otätäu-pän näme nelkäk mäto-inu enän-ipinä rækis käm itämat nian tepät, kæn roiu nahui nämtäk tətaiu ron mämä, netämim tepät rähalat naliwäkän tatägätun mämä ilat tikimir min rähä namnusän täwir rähä Kristo mämä in tämimis e nig kämälua.

¹⁹ Uhgîn otäräkin ilat. Koatätelig-in pik äm närpilat, mämä in uhgîn rähalat, kæn motausit o nolän natimnat itäm tol naulisän, kæn nätäligän rähalat tatuwin pik äm o natimnat rähä nätueintän.

²⁰ Mäto kitat netäm rähä nego e neai, koatäsahgîn Iosmegäh itäm otisi-pän e nego e neai, u Iärämärä Iesu Kristo.

²¹ Kæn in otäuhlin nipätitat rähä nätueintän u, inu nagwänän nigü matikolo, kæn mol tahmen e rähä Kristo nian tämämegäh e nimisän. In otol nählan e näsanänän rähän itäm titun nälähäu-pänän natimnat rafin e rähän närämrään.

4

¹ Tol nählan, rähak min, otätul eskasik mihin nulan e Iärämärä. Iakolkeike itämat kæn molkeike pik mämä ekäplan min itämat. Rähak min netämim, nämegähän rähatamat itäm tätuatip tatol nikik tätagian, kæn itämat noa wäk rähak itäm täwir agin.

Pol tämiläs-ipär nätäligän rähalat

² Iuotia ne Sintike, awi, okul näkuäpäs rähatamlau närgähäuän müegähän e nätäligän rähatamlau mäto-inu rähä Iärämärä kærän u itämlau.

³ Äwäh, kæn ik min, itäm kilau min ik kämioal wäk nuwäh rækis, iakolkeike mämä nakasitu e pätan mil u, mäto-inu emol pik wäk itämähäl min ilau. Katuasitu lak matuän-iaräp namnusän täwir rähä Iesu Kristo, itimat Klemen ne piak min neen min itäm kämotasitu e wäk. Uhgîn tämäte närgilat e naoa rähä nämegähän.

⁴ Otagian o Iärämärä nian rafin. !Kæn ekän min, otagian!

⁵ Otol käm netämim mämä okotäplan mämä itämat netäm mätag. Kæn mäotaluinän mämä otäsuwähän Iärämärä titälig-pa min.

⁶ Nikitämät täsäht pikän natimnat min, mäto e natimnat min rafin, otäfak-pän äm käm Uhgîn o nat naka itäm nakotolkeike. Kæn nian nakotäfak moatäpäpäh ron, otän käm in mämä nikitämät tagien o rähän näwirän.

⁷ Kæn Uhgîn otos-ipän käm itämat nämälinuän itäm iahgîn pik tapräkis-in nitunän rafin rähä netämim. Kæn nämälinuän äh otärämärä wir e nikitämät ne nätäligän rähatamat mäto-inu nakoatahatätä e Kristo Iesu.

⁸ Kæn roiu piak min, otätälig-in natimnat min itäm tol nipährienän, itäm tätaskälüm nisiaiän, itäm tätuatip, itäm nolän rat tikä lan, itäm kitat kolkeike, itäm närgilat kotäwir, itäm kotäwir pik, itäm netämim koatänwiwi. Otätälig-in natimnat min äh.

⁹ Otol nat naka itəm eməgətun itəmat lan, itəm nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat, kən otol min nat naka itəm io emən, kən otol nat naka nəmotəhm-pa lak. Nian nəkoatol nəhlan, kən Uhgın itəm tatos-ipinə nəməlinuən kəm itəmat, otitan itəmat min e nian min rafin.

Pol nikin tagien o nasituən rəhalat

¹⁰ Nikik tagien iatənwiwi İərəməərə məto-inu nuwəh məsin nəməsotasituən lak, məto əh-roiu nikitəmat tətəht min io. Nipahrienən nəmoatətəlig-in pik io, məto suatip tikə məmə nakotasitu lak.

¹¹ Esənən nat u məto-inu natimnat itəm iakolkeike tikə ron io, kəp. Məto-inu roiu ekıtun məmə nikik tagien əm o natimnat itəm iatos.

¹² Ekıtun suatip rəha nagiənən okəmə rəhak natimnat tikə, o okəmə rəhak natimnat tepət. Enıtun rəkis suatip anion əh e nian rafin, okəmə nigak nagwənən tepət o noan məsin əm, okəmə rəhak nautə tepət o noan məsin əm.

¹³ Məto-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən ekıtun naliwəkən e nəwırən o nəratən.

¹⁴ Məto itəmat nəmotol nolən təwir nian nəmotasitu lak e nəratən itəm emətətig lan.

¹⁵ Nipahrienən, itəmat netəm Filipae nınotitun rəkis məmə nian nəmətuoun motəto namnusən təwir e İesu Kristo, nian emiet əpəh Masetonia, itəmat əm un nəmotasitu lak e məni. Niməfak min tikə itəm təmos-ipa natimnat neen kəm io.

¹⁶ Kən nian emuwın iuəhkır əm, e taon Tesalonaeka, mətatig əpəh ikın, nəmotahl-ipa min məni kəm io, kən sənəmə mau kitəh əm.

¹⁷ Sənəmə iategəs-in məni məmə nakotos-ipa kəm io, məto iakolkeike məmə Uhgın otəplan nəwırən əh kən mətou itəmat lan.

¹⁸ Emos rafin məni itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen məprəkis məto-inu nian Epafrotaetas təməmik natimnat min u muwa kəm io, roiu rəhak natimnat rafin tepət. Itəmat nəmotos-ipən nat kit kəm Uhgın tahmen e sakrifais itəm nəmiəwın təwir. In tatos əm, nikin tətəgien ron.

¹⁹ Kən Uhgın rəhak in otos-ipinə kəm itəmat natimnat rafin itəm tətəuatip o nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-ipənən koatisi-pən e rəhan nautə tepət təwir, kən moatuwa e Kristo İesu.

²⁰ Pəs netəmim rafin okotisiai-in Uhgın Tata rəhatat tatuwın matuwın namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

²¹ İatən təwir kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo İesu. Piatat min ilat min io u ikın-u koatən min təwir kəm itəmat.

²² Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo İesu, koatən-ipinə təwir kəm itəmat, kən ilat min əpəh e nimə rəha Sisa koatən təwir pik kəm itəmat.

²³ Pəs İərəməərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwırən kəm itəmat rafin.

Kolosi

Naoa itəm Pol təməte tuwın kəm iəfak mın ikin Kolosi Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Kolosi

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwın kəm pah? Təməte tatuwın kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nitən asol Esia.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Katən məmə okəm-naka Epafras təmətuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwınən məplan niməfak əh, məto iəgətun eiueiuə neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəupən suatip neen rəha nagwənən ne nənimən, kən kəfak kəm nagelo mın, moatən məmə Kristo in sənəmə ilis pik. Koatən məmə koatos nitunən neen itəm koatəhluaig, moatən məmə nitunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pik.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otoh nəgətunən eiueiuə mın itəm koatatig e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilis taprəkis-in natımmat rafin, kən iəfak mın okəsotagileən e nəgətunən eiueiuə mın əh, məto-inu ilat nat əpnəpın əm.

Pol təmətuoun rəhan nəghatən

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgın təmıtəpun rəkis io məmə rəhan. Itımlau piətat Timoti etuatig,

² kən nikitımlau tətagien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuəte matuahl-ıpinə kəm itəmat netəmim rəha Uhgın əpəh Kolosi, inu piak mın ne wınik mın e Kristo itəm nakotahatətə əskasik lan. Itımlau iatuəfak məmə nəwırən ne nəməlinuən rəha Uhgın Tata rəhatat in otəkəike mətatig otəmat.

Pol təmənwiwi Uhgın o netəm Kolosi

³ Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgın u tata rəha İərəmərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, məto-inu emotəto

⁴ məmə rəhatəmat nahatətəən təkəsik ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwın o netəmim itəm koatəfak.

⁵ Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol min-nulan məto-inu nəkotitun wır e nikitəmat məmə Uhgın otos-ıpinə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpən-əpənə lan əpəh ilis e nego e neai. Nəmotəto rəkis natımmat mın əh e nəghatən pahrien, inu nammusən təwır rəha Iesu Kristo.

⁶ İkin mın e nətueintən u, nammusən təwır tatoe-in noan matəwiə matol wır nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu nian itəmat nəmotəto motitun nıpahrienən əh e nəwırən rəha Uhgın, kən tatəwiə mın matoe e rəhatəmat nəmegəhən.

⁷ Inu suah u Epafras, tınən rəkis nəghatən u kəm itəmat. In etəmim wır kit itəm tatos rəhatımlau nəghatən. In etəmim kit tatətul əskasik o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat.

⁸ In təmən kəm itımlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwın o netəmim itəm Narmin Rəha Uhgın təmos-ıpinə kəm itəmat.

⁹ Tol min-nulan, e nian itəmat emoatəto nammusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatəpəh-in o Uhgın məmə in otətəlmin itəmat e rəhan nətəlignən ne nenatıgən pəs nəkotitun wır nəwian.

¹⁰ Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən nisialian kəm Uhgın pəs tol nikin tətagien ron. Məto-inu nəmegəhən rəhatəmat tatəe-in noan itəm təwir o wək rafin rəha Uhgın itəm noatol. Pəs Uhgın otasitu etəmat məmə nəkotitun wir in.

¹¹ Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgın otol itəmat nakotəsənən e nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasik kən nətəligən rəhatəmat təfəməh, kən nagienən tətatig etəmat,

¹² kən nakoatən kəm Tata Uhgın məmə nikitəmat tətagien o natimat itəm təmol. In təmol itəmat nəkotətuatip, məmə nəkotitun nosən nautə rəha Uhgın itəm otəpanuwa. Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netəmim rafin itəm koatəfak motaliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgın.

¹³ Kən Uhgın təmol nəhlan nian in təmiləs-irəkis kitat e nərəməərən rəha napinəpən, minol kitat kinotuwa e nərəməərən rəha Nətin itəm in tolkeike pik.

¹⁴ Kən nətin təmikis kitat e nalpınən rəha təfagə, inəh təmafəl kitat e təfagə rat min rəhatat.

Kristo in ilis taprəkis-in

natimnat rafin

¹⁵ Nəti Uhgın tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netəmim kəsotehmən.

Aupən aupən agin, nian niməptən ne neai ne natimnat rafin kəmoatikə əh, məto Nətin, in tinimaupən matig rəkis, kən tol-pən in, in ilis tatərəməərə o natimnat rafin min u.

¹⁶ In ilis məto-inu in təmol natimnat rafin e nətueintən u, ne neai, natimnat itəm katehm ilat o kəsehmən ilat, inəh nagelo min, ne iərmis min, ne narmın rat min, ne iərəməərə min rafin. Kən in təmol natimnat min rafin u məmə rəhan.

¹⁷ Kən in tinimaupən matig rəkis e natimnat rafin. Kən natimnat min rafin koatətig məto-inu nəsanənən rəhan tətaskəlim ilat.

¹⁸ Kən in əm tatətul aupən o niməfak, kən niməfak in tatol wək tahmen-pən e nipətın, kən in rəhn-kapə.

Kən in nəukəti niməfak, inəh in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nimisən.

Tol nəhlan, in ilis e natimnat rafin.

¹⁹ Məto-inu e nəwia Uhgın, nəmegəhən ne nəsanənən rafin rəhan tətatig əm e Kristo, kən Kristo in ilis e natimnat rafin.

²⁰ Kən e Kristo, Uhgın təmələhəu nəməlinuən nian nita Kristo təmaiu e nig kəməluau, kən netəmim, ne nat megəh min, ne nagelo min, ne iərmis min, ne natimnat rafin kəmotuwa kuəfimin ilat min e nərəməərən rəha Uhgın.

E Kristo əm Uhgın təmol natimnat min əh.

²¹ Aupən ikin, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgın, kən itəmat tikimir min rəhan e nətəligən rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə rat.

²² Məto roiu əh, Uhgın təmol məmə itəmat nəmotuwa kol kitiah itəmat min e nimisən rəha Kristo itəm nipətın təməkul e nig kəməluau. Uhgın təmol mihin əh lan məmə otos itəmat nakotuwa iuəhkir ron, kən motətuatip e niganəmtin, kən rəhatəmat nolən rat tikə, kən okul suah kit təsən ratən itəmat.

²³ Natimnat min u tol nəhlan okəmə itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən e Iesu. Nəmoatəto namnusən təwir itəm tətəgətun natimnat itəm Uhgın otol kəm itəmat əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəligən otəkəike

matətul əskasik e natimnat min əh. Namnusən təwir u, itəm nəmotəto rəkis, kəməmnus-iarəp ikin min e nətueintən, kən io Pol, Uhgın təmaun-in io məmə iatən-iarəp namnusən təwir əh.

²⁴ Nıkkı tagien məmə ekatəto nahməən e nıpətık o rəhatəmat nahatətəən. Kristo təməto nahməən e nıpətık məmə nıməfak otair. Kən e suatıp kitiəh əm, io min iatəto nahməən e nıpətık o nıpəti Kristo, inu in nıməfak, məmə otəwiə məskasik. Kən tol min-nəhlan, wək itəm İesu təmətuoun, iakolkeike məmə iakasıtu e wək rəha İesu o nıməfak, kən matəto nahməən ron.

²⁵ Uhgın əm təmiləs-ipər io məmə ekol wək e nıməfak rəhan. Roiu əh, ekıtu nəsıtuən etəmat o wək itəm Uhgın təmələhəu-pən e nelmək. Rəhak wək məmə iatən-iarəp nəghatən min rafin rəha Uhgın pəs nəkotıtun wır,

²⁶ nəghatən əh in nalpəkəu anionən rəha Uhgın itəm təmatəhluəig o netəmim rafin əupən ikin, məto roiu əh Uhgın tınuhapık nıpətın kəm rəhan netəmim.

²⁷ Kən Uhgın nıkin tagien əm məmə otən-iarəp natimnat wır min rəha İesu kəm itəmat, netəm nıahlua min u kəsənən mə itəmat netəm İsrəl, məmə onəkotıtun min. Nalpəkəu anionən itəm təwir rəha Uhgın, in tol min-nulan, Kristo təməs nıkitəmat, kən nəkotıtun motahatətə lan məmə onəkotos rəhan nəwırən itəm təwir agin-əh əpəh e nego e neal.

²⁸ Kən itimat ekoatən-iarəp Kristo kəm netəmim rafin. Kən ekoatən əskasik moatəhgaiir e nıkilat, kən moatəgətun ilat e nenatıgən wır, məmə ilat kotuwa iəfak min itəm koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən e Kristo.

²⁹ İatol wək əskasik o nat əh, kən e nıan rafin iatol wək əskasik pik e nəsanənən əsol rəha Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak.

2

Nəkotəkəike motahatətə əskasik e İesu

¹ İakolkeike məmə nəkotıtun mə iatol wək əskasik pik otəmat netəm Kolosi, ne netəm Laotisia, ne neen min itəm koatəfak məto eəhmən ilat.

² İatol wək nəhlan o nıləs-ipərən nətəligən rəhatəmat rafin, nıan itəmat nakotılpin wır nıkitəmat məmə nıkitəmat otol kitiəh əm, kən natimnat min u in tatuwa nıan nəkoatolkeike itəmat min. Kən iatol wək məmə itəmat rafin onəkotos nıtunən təwir itəm otol nıkitəmat təsanən, kən in otol min məmə nəkotıtun wır nəghatən pəhrien rəha Uhgın itəm əupən təmatəhluəig məto roiu tınet-ərəp. Kən nalpəkəuən anion əh, in Kristo,

³ itəm Uhgın təmərgətəin nenatıgən ne nıtunən wır min rafin rəhan tətətig lan.

⁴ İo iatəghat nulan kəm itəmat o nəhtosig-inən nəghatən eıueıuə min rəha netəmim itəm tətəhen o niuw-rəkisən rəhatəmat nətəligən.

⁵ Tol mə etatig pap isəu otəmat, məto nıkkı tatəht pik itəmat. Kən nıkkı tagien pik məto-inu eməto məmə rəhatəmat nətəligən kitiəh əm, kən itəmat nəkotahatətə əskasik əm e Kristo.

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətatig əm e Kristo.

⁶ Məto-inu itəmat nəmotos Kristo İesu məmə in İərəmərə rəhatəmat, kən nəkotəkəike moatətəu-pən əskasik in.

⁷ Otəskəlım Kristo tiəkis tahmen e noki nig tətəıuəıu mıləs nəptən, kən pəs rəhatəmat nəmegəhən təwiə məskasik lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike məwiə mətəskasik e nıan rafin, nahatətəən inu kəməgətun itəmat lan əupən. Kən nıan rafin okotəkəike moatən kəm Uhgın məmə nıkitəmat təmər mərıoəh e nəgıenən o natimnat itəm təmol otəmat.

⁸ Oatəto wir itəmat məmə netənim kəsotatuən itəmat e iəgətun eiueiuan rəhalat. Nəgətun eiueiuan əh tatətəu-pən nətəlign rəha netənim əm ne nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm. Nəghatən min əh tətisi-pən o nətəlign oas min rəha netənim, məto kəsotisi-pənən o Kristo.

⁹ Kən Kristo in Uhgın. Kən in təmuwa nos nipəti etənim tahmen e kitat, kən natimnat rafın rəha Uhgın tətətig lan.

¹⁰ Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Uhgın in təmos-ipən natimnat rafın rəha nəwırən kəm itəmat. Kən Kristo tatərəmərə e netənim ne natimnat rafın itəm koatərəmərə e nətueintən ne neai.

¹¹ Kən nat kit min e Kristo, nian itəmat nəmotahatətə lan, kən in təməhg-ipən itəmat. Məto sənəmə nəhg-ipənən rəha nipətin itəm netənim koatol, məto nəhg-ipənən rəha nikitəmat itəm Iesu tatol. In təməte rəkis nətəlign ne nolən rat min e rəhatəmat nəmegəhən.

¹² Kən e nian itəm kəmau-təlimin itəmat e nəhau, in nəmtətin kit məmə nəmegəhən aupən rəha təfagə rat rəhatəmat koatimis kən katitənım ilat Iesu, kən Uhgın təməmegəh min e nəmegəhən wi min itəmat Iesu e nəmegəhən rəhatəmat, in əh e nahatətəən rəhatəmat e nəsanənən asol rəha Uhgın itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən.

¹³ Aupən ikin, nian Uhgın təməsəte rəkisən əh nolən rat min e nikitəmat, kən e nigənəmtin, itəmat nəmotimis rəkis o nolən rat min əh. Məto nian nəmotuwa kol kitəh itəmat Iesu, kən Uhgın tosmegəh min itəmat min. Uhgın təməfəl rəkis nolən rat min rəhatat.

¹⁴ Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha Moses itəm tatən məmə okotimis o nolən rat min əh, kən tatətəu-pa nipəgnəmti nəghatən min kəm kitat. Məto Uhgın təməht-ipən nəghatən min əh e nig kəməluau, kən nəsanənən rəhalat tikə.

¹⁵ E nig kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanənən rəha iərəmərə min rafın, kən təməəkkin nəməmə rəha iərmis min tahmen-pən mə in təmol win elat e nəluaginən asol kit. Kən roiu əh, in təmol rəhan tikimır min kəmotuwa nat əpnəpın əm e nigənəmti netənim.

Iesu tatərəmərə etəmat

¹⁶ Tol min-nulan, əsotətəlig-inən nəghatən rəha netənim itəm kotələhəu-osiğ məmə nəkəsotolən natimnat neen, məsotunən nagwənən u o məsotənimən nat u. Əsotətəlig-inən nəghatən rəhalat itəm koatən məmə nakol natimnat min u e nian asım min, o e nian rəha məwig wi min, o e nian rəha Sapat.

¹⁷ Lou min u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmı nat kit itəm otəpanuwa, məto nipəti natimnat rafın tətətig e Kristo.

¹⁸ Netənim neen koausit pik məto-inu ilat koatən mə koatehm nəməhlaiırən min neen itəm nipətilat tətig. İlat koatən kəm itəmat məmə nəkotəkəike motol natimnat neen itəm tatəgətun məmə rəhatəmat nətəlign teiuiui, kən itəmat onəkotəkəike moatəfak kəm nagelo min. Əsotətəu-pənən nətəlign min rəhalat. Nətəlign min əh etənim əm tatol. Okəmə nəkoatətəu-pən nəghatən rəhalat, kən onəkotəkəih e rəhatəmat nəmegəhən. Məto-inu netəm min əh koatos-ipər ilat o nat nipətin tikə.

¹⁹ Netəm min əh kəsotaskəlīmən Iesu tiəkis. Məto Iesu tahmen-pən mə in rəhn-kapə niməfak kənu niməfak in nipəti Iesu. E nolən kitəh tahmen-pən e nipəti etənim, itəm tatilpın ikin e noanol min tatuwin e nikilkilin, kən Iesu

tatol mihin əm nat kitiaħ e niməfak rəhan mə niməfak otəskasik, kən matəwia e nəməgəhən wir itəm Uhgın tatol tatəwia.

Nəmotos nəmegəhən wi məto-inu itəmat nəmotol kitiaħ e Iesu

²⁰ Nian nəmotahatəta e Iesu, in təhmen mə nəmotimis itəmat min. Kən məto-inu lou təsuwinən o etənim itəm təmimis, kən nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha nətueintən əm, nəsanənən rəhalat tikə məmə okotəməmə etəmat. Tol min-nəhlan, iatətapəh otəmat məmə, təhro itəmat nəkoatətu-pən lou min rəha nətueintən ne, inəh nəghatən oas min itəm koatən məmə,

²¹ “Əsaskəlimən nat u,” o “Əsun asgəwinən nat u,” o “Əsekən nat u.”

²² Məto nəghatən min u təmisi-pən əm e nətəligən rəha etənim. İlat koatəghat-in əm natimnat rəha nətueintən u, təhmen-pən e nagwənən neen, ne nənimən neen. Məto natimnat min un, okol təsasituən, kən təsərəkinən nikitəmat, məto-inu e nian onəkotos o nakotun, kən tikə min.

²³ Ekitun mə nian nakoatehm nəghatən min əh, nakotəmə kətah nəghatən agin-əh min neen. İlat koatən məmə netənim okotəfak min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə okotol rəhalat nətəligən teiuau min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən min məmə netənim okotəike moatehm wir nıpətilat min-nulan o nəhlan e nolən itəm in tiəkis o nıpətilat. Məto iatən-ipinə kəm itəmat məmə nəghatən min əh, rəhalat nəsanənən tikə məmə otahtosis-in nətəligən rat min ne nolən rat min itəm netənim koatol e nıpətilat.

3

¹ Məto-inu Uhgın təmosmegəh min itəmat min Kristo, kən tol mihin nəhlan, roiu əh itəmat onəkotəkəike motol nikitəmat tətətig əskasik e natimnat itəm tətətig əpəh e nego rəha Uhgın, ikin əh Iesu tatəpələh ikin e nikalı Uhgın matip, ikin əh, ikin rəha nəsanənən ne nisiiən.

² İtəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətətig əm e nego rəha Uhgın, pəs nətəligən rəhatəmat otəsətigən e natimnat rəha nətueintən u,

³ məto-inu itəmat nəmotimis itəmat Kristo, kən nəmegəhən pahrien rəhatəmat koatəhluag ilat Kristo itəm tətətig e nego e neai ilau Uhgın. Nəmegəhən wi u, netənim kəsotəplanən.

⁴ Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian Kristo otitəlig-pa min, kən Uhgın otəgətun Kristo kitat min kəm netənim rafın, kən ilat okotəplan nəwirən ne nəsanənən rəhan.

Suatip ətuatip

⁵ Məto itəmat onəkotəkəike motapəs agin nolən tərət min rəha nətueintən, nolən tərət tol min-nulan: nıpitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; ilat koatol nolən tərət tol naulisən o nənən; ilat koatolkeike pik ilat min o nolən tərət; təfagə rat tepət e rəhalat nətəligən; ilat naumis, kən nolən əh təhmen-pən məmə koatəfak kəm narmi nat min.

⁶ Nolən rat min əh tatol niki Uhgın titəhmə, kən in otol nalpınən asol kəm netənim itəm koatol nolən rat min əh.

⁷ Aupmən ikin, nolən rat min əh koatəməmə e rəhatəmat nəmegəhən.

⁸ Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkis ilat e rəhatəmat nəmegəhən, kən tol min-nəhlan: nikitəmat təsarətən; nikitəmat ne nohlitəmat təsatiperəh pikən təhmen e kaluəluə; əsolən tərət kəm netənim; əsən ratən netənim; əsənən nəghatən itəm tol naulisən o nənən.

⁹ Soteiuə-inən itəmat min məto-inu itəmat nəmotapeg rəkis nətəligən oas rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən min,

¹⁰ kən nəmotuwın-in nətəligən wi. Uhgın tatos-ipinə nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol məmə itəmat onəkotuwa motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotitun wir in.

¹¹ Məto e natimnat min əh, in nat əpnapin əm okəmə ik etəm Isrel, o sənəmə ik etəm Isrel; okəm kəməhg-ipən ik o kəsəhg-ipənən ik; okəmə nəmol-wir skul o nəsol-wirən skul; okəmə ik slef əm kit o ik nakatərəməyə e netəmim. Məto nat asol in Kristo, kən tətətig min e nəmegəhən rəhatat rafin.

¹² Uhgın təmolkeike itəmat, kən mıtəpun itəmat məmə rəhan min. Kən tol min-nulan: onəkotəkəike motasakitun netəmim; motol təwir kəm netəmim; rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig ləhau; itəmat netəm mətig; kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən min əh, təhmen-pən mə nakoatuwin-in napən wir rəha Uhgın.

¹³ Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərət kəm itəmat kit, pəs in otos əm tims e nikin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwir əm kəm suah un. Saskəlīm-iəkisən e niki m nolən tərət rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol təwir əm kəm in, təhmen-pən əm mə lərəməyə təmisaskəlīm-iəkisən nolən tərət rəhatat e nikin, məto in təmol təwir əm kəm kitat.

¹⁴ Nat kəike itəm otəkəike mətig e nikitəmat, in nolkeikəən. Otos motuwın-in təhmen-pən mə napən wir rəha Uhgın. Nian onəkotolkeike itəmat min, kən tol itəmat nakoatuwa kitəh.

¹⁵ Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tətərəməyə e nikitəmat, məto-inu Uhgın təmaun-in itəmat məmə nakotuwa kol kitəh, kən nakoatatig əm e nəməlinuən. Kən nian rafin otən kəm Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat.

¹⁶ Otəgətun itəmat min e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəligən təwir kəm itəmat min məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha nıməfak, ne napuən min itəm tətisi-pən e Narmın Rəha Uhgın. Otan ilat rafin təhmen-pən e nənwıwıən kit itəm tətisi-pən e nikitəmat matuwın kəm Uhgın. İnə e nolən min əh, pəs nəghatən wir rəha Kristo tətətig mətəmegəh mətəwıə wir e nikitəmat e nian min rafin.

¹⁷ Natimnat rafin itəm noatol, ne nəghatən min rafin itəm noatən, məto nəkotol əm e nərgi lərəməyə İesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən kəm Uhgın, tata rəhatat, məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm İesu təmol kəm itəmat.

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nisualkələh

¹⁸ Nıpitan, otisiai-in nərəməyəən rəha iəguıhl min rəhatəmat, təhmen-pən əm mə pətan u in iəfak in otəkəike mol mihin.

¹⁹ Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nıpitagwəhl, kən motol təwir kəm ilat, məto əsotolən rəhatəmat nərəməyəən məmə otərəkin rəhatəmat nıpitaguihl min.

²⁰ Nisualkələh, otisiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu lərəməyə rəhatat nikin otəgien o nolən əh.

²¹ Itəmat tata min, esotolən nalpınən taprəkis-in nəratən itəm nisualkələh koatol, məmə niki lat otəhmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən rəhalat nətəligən in otatite.

Nolan raha slefne rahan ieramerə

²² Slef min, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikilat otətagien otəmat. Məto itəmat onəkotəkəike motol wək e nikitəmat pahrien rəha nos-ipənən nisialian kəm Uhgın.

²³ Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha İerəmə rəhatat, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm.

²⁴ Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə İerəmə rəhatat in otos-ipa nətəuən ətuatip rəha natimnat min itəm nəkoatol ilat. Nətəuən əh Uhgın tınəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min. ? Kən nəkotitun nat u? Nəkotol wək rəha suah inəh İerəmə rəhatat, in İerəmə Kristo.

²⁵ Məto etəmim itəm tatol nolən tərət, in otos ətuatip min noan nətəuən rəhan o nolən tərət, məto-inu Uhgın, in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

4

¹ Netəm-iasol min itəm koatəməmə, onəkotəkəike motol tətəuatip kən mahmen kəm rəhatəmat slef min, məto-inu itəmat min nəkotəkəike motitun məmə rəhatəmat min Etəm-iasol in tətətig min əpəh e nego e neal.

Pol təməgətun ilat

² Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgın e nəfakən e nian rafin. Kən nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig lan, kən nian rafin agin nəkotəkəike moatən kəm Uhgın məmə nikitəmat tətəgien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat.

³ Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak min otəmat min, məmə Uhgın oterəh e suatip mə ekotən-iarəp nalpəkəu anionən rəha Uhgın e Kristo. Məto-inu ematən-iarəp nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e kalapus.

⁴ Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh tətəuatip kən məpiə wir tahmen əm mə ekəike mol mihin.

⁵ Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotəhm-pən İesu e nolən min rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike moatehm wir mə nolən, ne nəghatən min rəhatəmat in otiuw İahlua min kotuwa o İesu.

⁶ Itəmat nəkotəkəike moatəghat wir kəm ilat e nəghatən min əm u itəm təwir kən mətehen, kən pəs ilat okotəto nəghatən min əh mə kotəwir. Kən itəmat onəkotəkəike motitun wir suatip min o nuhalpənən nəghatən min rəhalat itəm koatəpəh o rəhatəmat nahatətəən o İesu.

Pol təmahl-ipən təs mil katian olat

⁷⁻⁸ Etahl-ipinə piətət etəm təwir, Tikikas, in tatimnə otəmat o nat kəiu əm məmə in otamnus nəghatən rafin rəhatimət kəm itəmat, kən in otol nikitəmat təmegəh. In piətət kit itəm io ekolkeike pik. Nian rafin in tatətul matip o nasitəən lak e wək rəha İerəmə.

⁹ In tatimnə ilau piətət Onesimas. Nian rafin in tətəhatətə əskasik e İesu, kən itəmat ekotolkeike pik in. In etəmim kit rəhatəmat. İlau okuən kəm itəmat nammusən rəha natimnat rafin ikın-u.

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwin kəm ilat

¹⁰ Aristakas in tətətig e kalapus itimlau min. In tətəhl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən Mak, in pia Panapas, in min tətəhl-ipinə nəghatən wir rəhan

kəm itəmat. Itəmat nənamotos rəkis rəhak nəghatən ron. Okəmə in otimnə rəhatəmat ikin, kən nakotit motuwīn moatehm wir.

¹¹ Kən Josua Jastas, in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. E noanol min rəha Isrel itəm koatahatətə e Iesu, suah miləhal əm əh, iləhal kətəhalasitu lak o wək rəha nego rəha Uhgīn. Kən suah miləhal əh, iləhal kətəhalasitu pik lak e nian əskasik min itəm tatuwa e rəhak nəmegəhən.

¹² Epafras in rəhatəmat kit etəmim, in min tətahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. In etəmim kit nian rafin tatol wək rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in tatəfak əskasik otəmat. In tatəpəh o Uhgīn məmə itəmat onakoatətul əskasik kən motimətə motitun wir natimnat rafin itəm Uhgīn tolkeike.

¹³ Ekītun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasik o nasituən etəmat, ne netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis.

¹⁴ Tokita Luk etəm kitat kotalkeike pik, ne suah u Temas, ilau min katuahlipinə nəghatən wir kəm itəmat.

¹⁵ Otahl-ipən min rəhak nəghatən wir kəm piətət ne winitat min əpəh Laotisia, ne pətan əh Nimfa, ne netəm koatəfak e nian min rafin əh rəhan ikin.

¹⁶ Məto e nian onəkotafin rəkis rəhak naoa un, kən motəike motahl-ipən kəm netəm Laotisia mə ilat okotafin min kəm netəmim rəha niməfak əh-ikin. Kən e nolən kitiah min, itəmat onəkotəkəike motafin min naoa rəha netəm Laotisia.

¹⁷ Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas məmə in otəkəike mol rafin wək itəm Iərəmərə rəhatat in təmos-ipən kəm in məmə otol.

¹⁸ Io Pol, iatos pen matətə əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat. Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan e kalapus. Pəs Uhgīn otasitu etəmat kən mawte-in rəhan nəwirən tətətig otəmat.

1 Tesalonaeka

Naoa itəm Pol təmaupən mətə tuwın kəm iəfak mın ikin Tesalonaeka

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwın kəm pah? Təmətə tatuwın kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Pol təmətuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kisił əm tinuwın rəkis, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwə e nəmegəhən rəhalat. İlat neen, kəmotuwın e nian iəkis mın mətə-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotitun wırən nian itəm İesu otitəlig-pa mın lan e nətueintən. Neen nikilat təht məmə İesu otuwa uəhai mın əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotimis uarisig e İesu titəlig-pa mın, okahro ilat.

?Təmətə naoa u o naka? Pol təmətə naoa u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat, kən mol nahatətən rəhalat təkəsik. Kən molkeike məmə otos-ipən nəgətunən neen itəm tətuatıp e nitəlig-pa mınən rəha İesu Kristo.

Pol təmən təwir kəm ilat

¹ İo Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwir kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitəh o Tata Uhgın ne İəramərə İesu Kristo.

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

² Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgın məmə nikitiməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatiməhal.

³ Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgın, nikitiməhal tagien mətə-inu nian rafin nikitiməhal tatəht nat kisił, kit u rəhatəmat wək itəm tətisi-pən e nahatətən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskasik o nasituən e netəmim itəm tətisi-pən e nolkeikən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasikən rəhatəmat e nian iəkis mın itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan mətə-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e İəramərə İesu Kristo.

⁴ Piak mın ne wınik mın itəm Uhgın tolkeike itəmat. Nikitiməhal tagien mın otəmat mətə-inu ekəhalitun məmə Uhgın təmitəpun itəmat.

⁵ Kən ekəhalitun nat u, mətə-inu namnusən təwir itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, mətə təmuwa mın e nəsanənən, ne Narmın Rəha Uhgın, kən kitat kotitun wir məmə in nıpahriənən. Kən nian emotatig kitat mın itəmat, nəkotitun məmə nolən rəhatimat in təwir məmə otasitu etəmat.

⁶ Kən itəmat nəkotasgəwın itiməhal ne İəramərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, mətə nəmotos nəghatən e nikin agien itəm Narmın Rəha Uhgın təmos-ipinə.

⁷ Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatıp wir kit kəm iəfak mın əpəh Masetonia ne Akaea məmə kotasgəwın itəmat.

⁸ Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgın tahmen e təwi təmasək kəto ikin mın rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, mətə netəmim ikin mın rafin kotitun rəhatəmat nahatətən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusən rəha nahatətən rəhatəmat, o kəp?

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in 'Silfanus' **1:1:** Wək 17:1-9 **1:3:** 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6
1:5: 1 Kor 2:4-5 **1:6:** Wək 17:5-9

⁹ Kəp, məto-inu ilat atip koatən-iarəp məmə nian emotuwa moatəplan itəmat, nikitəmat tagien o nətoən nəghatən rəhatiməhal. Koatən-iarəp məmə itəmat nəmotəuhlin mənətaətatmə o narmi nat min, kən motuarisig-in Uhgın itəm tatəmegəh, kən in Uhgın pahrien,

¹⁰ kən nakoatəsahgın Nətin u Iesu, itəm təmisi-pən e nego e neai, kən Uhgın təmosmegəh in e nımisən, kən in otosmegəh kitat o nalpinən ne neməha rəha Uhgın itəm tatuwa.

2

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaeka

¹ Piak min ne winik min. Nəkotitun məmə nian itiməhal eməhaluwa məhaləhm itəmat, nuwamən rəhatiməhal, in sənəmə tol nat əpnəpən əm, məto təmol noan.

² Kən itəmat nəkotitun məmə əpəh Filipae, netəmim kəmotol tərət kəm itiməhal, kən motəhai motən rat itiməhal, məto Uhgın rəhatat təmasitu etiməhal, kən itiməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusen təwir kəm itəmat, nat əpnəpən netəmim kəmotalkut məmə okotən-ləhau itiməhal.

³ Tol nəhlan məto-inu rəhatiməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəligən təsietən e nətəligən rat min o nikin itəm təsətuatipən, kən esəhlalkutən o neiuən-inən itəmat.

⁴ Kəp, esəhalolən nəhlan. Məto nian etəhaləghat, ekəhalitun məmə Uhgın təmuag-pən rəkis e nikitiməhal, kən təmən məmə itiməhal etəhalahmen məmə etəhalən-iarəp namnusen təwir, kən in təmələhəu-pən e nelmitiməhal. Kən ekəsahləghatən məmə netəmim nikilat otagien otiməhal, məto etəhaləghat məmə Uhgın nikin otagien otiməhal, kən in Uhgın itəm tatuag-pən e nikitiməhal.

⁵ Nəkotitun məmə itiməhal esəhaluwamən otəmat məmə ekəhaliuw nətəligən rəhatəmat e nəghatən ətehen min. Kən esəhalən-iarəpən namnusen təwir kəm itəmat məmə ekəhalos rəhatəmat məni. Kən Uhgın, in titun nikitiməhal məmə nəghatən u in nıpahrienən.

⁶ Itiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etəmim əpnəpən əm kit otıləs-ipər itiməhal.

⁷ Kən nat kit min, məto-inu itiməhal aposol min rəha Kristo, ekəhalitun nənən məmə nəkotəkəike motisiəi-in itiməhal tahmen e etəm-iasol miləhal, məto eməsəhalolən. Nian etəhlatig kitat min itəmat, nolən rəhatiməhal timətig tahmen e mama kit itəm tatehm wir nətin min.

⁸ Nikitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp namnusen təwir, məto sənəmə məmə ekəhalən-iarəp əm, məto eməhalol natimnat rafin itəm ekəhalitun nolən məmə otasitu etəmat. In tahmen məmə eməhalos-ipinə nəmegəhən rəhatiməhal, məto-inu itiməhal eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa rəhatiməhal netəmim.

⁹ Piak min ne winik min. ? Nikitəmat tatəht, o kəp, wək əskasik itəm eməhalol? Nian itiməhal emətəhlamnus-iarəp namnusen təwir rəha Uhgın kəm itəmat, itiməhal eməhalol wək e nelmitiməhal laulaugin mətoarus-pən lapin məmə esəhalətəpəh-inən nat kit otəmat.

¹⁰ Itəmat ne Uhgın, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən məmə nian emətəhlatig kitat min itəmat iəfak min, nolən rəhatiməhal in tətuatip, kən Uhgın tətagien lan, kən etəmim kit təsosən nıpəgnəmtin kit itəm tərət otiməhal.

¹¹ Itəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwir kəm itəmat rafin tahmen e tata kit tatehm wir nenətin min.

¹² Kæn e nolæn kitiaß æm, etähalem æskasik itæmat, kæn mæthälilæs-ipær ræhatæmat nætæligæn, mæthälætaph æskasik mæmæ næmegähæn ræhatæmat otætutap e nigänæmti Uhgîn, kæn nikin tagien lan. Uhgîn u, tætaun-in itæmat mæmæ nakotuwa e næræmærahæn ne næwiræn ræhan.

¹³ Kæn nian rafin, itimæhal ekæhalæn tagkiu kæm Uhgîn mæto-inu nian næmotos næghatæn ræha Uhgîn itæm næmotæto otimæhal, kæn motos tatig e nikitæmat, kæn nikitæmat tæsæhtæn mæmæ in næghatæn ræha netæmim æm, mæto nikitæmat tæht mæmæ in næghatæn ræha Uhgîn, kæn pahrien in næghatæn ræhan. Kæn næghatæn u tatol wæk e næmegähæn ræhatæmat, netæm nakoatæn nipahrienæn lan.

¹⁴ Kæn piak min ne winik min, næmotos næratæn tahmen e nimæfak min ræha Uhgîn e Kristo Iæsu æpæß Jutia aupæn. Nat ænpapin mæmæ ilat netæmim imatæmat atip ikin, mæto ilat kæmotol ferat kæm itæmat tahmen æm e noanol min ræha Isrel kæmotol tærat kæm iæfak min æpæß Jutia.

¹⁵ Kæmotohamnu Iæræmærahæ Iæsu, ne ien min, kæn motæhg-iaræp itimat ekotiet. Nolæn ræhalat tatol niki Uhgîn tæsagienæn, kæn ilat tikimîr min o netæmim rafin,

¹⁶ mæto-inu kotalkut mæmæ okotæn-iæhau itimat o næghatæn kæm Iaihlua min mæmæ Uhgîn otosmegäh ilat. E nolæn æh, ilat koatuarægtæin ræhalat nolæn rat mætoarus tahmen. Mæto roiu æh, nemæha ne nalpinæn ræha Uhgîn tinuwa olat.

Pol tæmolkeike mæmæ otæplan ilat

¹⁷ Piak min ne winik min. Nian emæhaluwîn isæu otæmat nian noan mæsin æm, mæto emæhalolkeike pik mæmæ ekæhalæplan min itæmat. Nipahrienæn, nipætitat isæu otat min, mæto nætæligæn ræhatat kitiaß. Kæn emæhlalkut pik mæmæ ekæhalitælig mæhalæplan itæmat,

¹⁸ mæto-inu emæhalolkeike mæmæ ekæhalimnæ otæmat. Io, Pol, emalkut nian tæpæt, mæto Setan tæmahtosig-in suatip otimæhal.

¹⁹ ?Tahro ekæhalolkeike pik mæmæ ekæhalæplan min itæmat? ?Tol næhlan mæto-inu, nian Iæræmærahæ Iæsu otuwa min, pah min un emæhalælæhæu-pæn nætæligæn æskasik ræhatimæhal elat mæmæ ilat noa wæk wir ræhatimæhal? ?Kæn nikitimæhal otagien min o pah min? ?Kæn pah min un in ræhatimæhal nætouæn itæm nikitimæhal otagien elat? ?Itæmat, o kæp? ðwæh, itæmat u.

²⁰ Nipahrienæn, itimæhal ekæhlæusit otæmat, kæn nikitimæhal tagien otæmat.

3

¹ Tol næhlan, nian nikitimæhal tæmæpou kæn iuæhkir nikitimæhal titægit, mæto-inu itimæhal ekæhalæruru mæmæ nækotatig tæwir æm o kæp, kæn itimæhal emæhalælæs næghatæn mæmæ io ne Saelas ekætutag Atens,

² emuahl-ipinæ Timoti mæmæ in otimnæ mæplan itæmat. In piatat kit itæm tatol wæk ræha Uhgîn itimæhal min o næn-iaræpæn næghatæn ræha Uhgîn. In tæminæh otæmat mæmæ otasitu etæmat milæs-ipær ræhatæmat nætæligæn, kæn mol itæmat nækoatætul æskasik e ræhatæmat nahatætææn,

³ mæmæ næratæn itæm tatuwa roiu, okol tæsolæn nikitæmat tæht pik. Nækotitun rækis mæmæ in nætæligæn ræha Uhgîn mæmæ netæmim okotol tærat etat næhlan.

⁴ Nipahrienæn, nian emæthlatig kitat min itæmat, emæhalækæike mæthælæn kæm itæmat mæmæ okol tærat kæm kitat. Kæn itæmat nækotitun wir mæmæ tinuwa mol nipahrien lan tahmen æm mæmæ itimæhal emæhalæn mihin.

⁵ O nat æh, nian nikitimæhal tæmæpou kæn iuæhkir nikitimæhal titægit, kæn emahl-ipinæ Timoti mæmæ otimnæ mæplan-tu ræhatæmat nahatætææn, mæmæ

tataskasik əh, o kəp. Ekataəgin məmə e suatip kit, Setan u etəmim rəha nos-ipən-os-ipənən, in fos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən wək rəhatiməhal in tol nat əpnəpən əm.

Timoti təməni-iarəp namnusən təwir

⁶ Kən roiu əh, Timoti təmətəlig-pa min otimlau, kən matos namnusən təwir e rəhatəmat nahatətəən ne nolkeikeən. Təməni-ipa kəm itimlau məmə nikitəmat tatəht əh itiməhal e nagiənən, kən motolkeike məmə nəkotəplan itiməhal, təhmen əm məmə itiməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləplan itəmat.

⁷ Tol nəhlan, piak min ne winik min, nat əpnəpən eməhlatig e nəratən, kən mətəhaləto nahməən, məto namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat təmələs-ipər rəhatiməhal nətəligən otəmat.

⁸ Nian eməhalos namnusən məmə nəkoatətul əskasik əh o İərəməərə, kən ekəhaləto məmə enəhalos min nəmegəhən.

⁹ Nian ekəhalətul e nigənəmti Uhgın, nagiənən rəhatiməhal otəmat in iaHgın, kən ekəhalən kəm Uhgın məmə nikitiməhal tagien pik otəmat.

¹⁰ E nian rafin, nərauiəgən ne lapin, etəhaləfak əskasik məmə ekəhaləplan min itəmat, kən məhaləgətun itəmat e nat naka nəkotəruru əh məmə rəhatəmat nahatətəən otəwiə məskasik.

¹¹ Kən pəs rəhatat Uhgın atip, u Tata rəhatat, ne İərəməərə İesu rəhatat, kioal suatip rəhatiməhal məmə ekəhalimnə məhələhm itəmat.

¹² Pəs İərəməərə tol nolkeikeən rəhatəmat otepət mər mərioah otəmat ne netəmim rafin, təhmen e nolkeikeən rəhatiməhal otəmat tēpət.

¹³ Pəs in tol nikitəmat təsanən məmə, nian İərəməərə İesu tatuwa min ilat rəhan min netəmim, kən nakotətul e nigənəmti rəhatat Uhgın u Tata rəhatat, kən nəkotətəuatip kən nolən kit tikə məmə otələs pikən itəmat.

4

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgın nikin tagien

¹ Piak min ne winik min, roiu ekəike məghat e natimnat min neen. Eməhaləgətun rəkis etəmat nolən naka itəm nəkotol məmə Uhgın nikin otəgien otəmat. Kən pəhrien, nəkoatol mihin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat kən mətəhalətapəh əskasik e İərəməərə İesu məmə nəkoatol əm nulan tatuwin matuwin məsin min.

² Otol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun suatip itəm eməhaləgətun itəmat lan e nəməməərəən rəha İərəməərə İesu.

³ Nətəligən rəha Uhgın məmə in təmələhəu kalın itəmat məmə rəhan min məmə nəkoatol nat itəm tətəuatip wir: sotətəu-pənən suatip rəha nipiətan ne nəman itəm koatit anion ilat min.

⁴ Itəmat kitiaəh kitiaəh nəkotəkəike motərəməərə e nipiətəmat e nolən itəm təwir matəuatip kən katisiai-in.

⁵ Sotolən nolən rəha nətəu-pənən nətəligən əskasik o nit anionən pətan o İərman. Nolən əh rəha netəm kəsotəfakən kotəruru Uhgın.

⁶ Kən e natimnat min əh, sotolən tərət e piatəmat min o nakləh-inən pətan rəha suah pişin. İərəməərə otol nalpinən kəm netəm min u itəm kotol nolən min itəm tol nəhlan, kən enəhalən rəkis nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat.

⁷ Tol nəhlan məto-inu Uhgın təməsaun-inən kitat məmə okotəmkimik e nigənəmtin, məto okotətig e nəmegəhən itəm kəmotələhəu kalın məmə rəhan.

⁸ Tol nǎhlan, etǎm tatǎuhlin mǎntaan e nǎgǎtunǎn ǎh, sǎnǎmǎ tatǎuhlin mǎntaan kǎm etǎmim, mǎto tatǎuhlin mǎntaan kǎm Uhgǎn itǎm tǎmos-ipa Narmǎn Rǎhan kǎm itǎmat.

⁹ Nǎkotitun rǎkis nolǎn rǎha nolkeikeǎn itǎmat iǎfak min, kǎn inu sǎnǎmǎ nat kit itǎm ekǎkǎike mǎte e naoa, mǎto-inu Uhgǎn tǎmǎgǎtun rǎkis itǎmat o nolkeikeǎn itǎmat min.

¹⁰ Kǎn pahrien, nakotolkeike piatat min rafin ikin Masetonia. Mǎto, piak min ne winik min, ekǎhalatapǎh ǎskasik mǎmǎ nǎkotol mihin tatuwin nulan mǎsin min.

¹¹ Itǎmat nǎkotǎkǎike motalkut o nǎtǎu-pǎnǎn suatip rǎha nǎmegǎhǎn itǎm in tǎmǎlinu, kǎn motol atip rǎhatǎmat wǎk, kǎn nǎkotol wǎk e nelmitǎmat tahmen ǎm mǎmǎ emǎhalǎn mihin kǎm itǎmat.

¹² Otol nǎhlan mǎmǎ rǎhatǎmat nǎmegǎhǎn otuiuw-pa nisiiǎn rǎha netǎm ihluǎ min, kǎn itǎmat nǎsotǎgileǎn e suah kit.

Nuwamǎn rǎha Iǎrǎmǎrǎ

¹³ Piak min ne winik min. Ekǎhalolkeike mǎmǎ itǎmat nǎkotǎkǎike motitun netǎm min u itǎm kǎmotimis. Kǎn esǎhalolkeikeǎn mǎmǎ itǎmat nakotasǎk tahmen e netǎmim itǎm kǎsotǎlahǎu-pǎnǎn rǎhalat nǎtǎligǎn e Uhgǎn.

¹⁴ Kitat kotahatǎtǎ mǎmǎ Iesu tǎmimis kǎn mǎmegǎh min, kǎn nikitat titun mǎmǎ nian Iesu otuwa min, kǎn Uhgǎn otol mǎmǎ, netǎm min u itǎm kinotahatǎtǎ rǎkis e Iesu nian kǎmotimis, okotuwa min ilat Iesu.

¹⁵ Kǎn ekǎhalǎn kǎm itǎmat nǎghatǎn ǎtuatip rǎha Iǎrǎmǎrǎ mǎmǎ, kitat u itǎm koatǎmegǎh ǎh motatig mǎtoarus nuwamǎn rǎha Iǎrǎmǎrǎ, pahrien kitat okol kǎsotǎupǎn-inǎn netǎm min u itǎm kǎmotaupǎn kǎmotimis.

¹⁶ Mǎto Iǎrǎmǎrǎ ǎtuatip ǎm oteiuaiu-pa e nego e neai, kǎn mǎn-iarǎp ǎfǎmǎh, kǎn etǎm-iasol rǎha nagelo min otǎgǎt ǎfǎmǎh, kǎn netǎmim okotǎto tǎwi rǎha Uhgǎn, kǎn netǎm min u itǎm kinotahatǎtǎ rǎkis e Iesu nian kǎmotimis, okotǎmegǎh motaupǎn motǎr.

¹⁷ Kǎn uarisig lan, kitat netǎm koatǎmegǎh ǎh motatig, okotǎr kitat min ilat e nimal napuǎ mǎmǎ okotǎplan Iǎrǎmǎrǎ e magoǎgǎp. Kǎn tol nǎhlan, okotatig kitat Iǎrǎmǎrǎ namnun tikǎ.

¹⁸ Tol nǎhlan, otǎlǎs-ipǎr nǎtǎligǎn rǎhatǎmat min e nǎghatǎn min u.

5

¹ Piak min ne winik min. Tǎwir ǎm mǎmǎ esǎteǎn kǎm itǎmat e nian ǎtuatip rǎha natimnat min ǎh,

² mǎto-inu itǎmat nǎkotitun rǎkis mǎmǎ Nian Rǎha Iǎrǎmǎrǎ otuwa tahmen e iǎklǎh itǎm tatuwa lapin, nian netǎmim kotǎruu.

³ Nian netǎmim koatǎn mǎmǎ, "Natimnat rafin tǎmǎlinu, kǎn nǎratǎn tikǎ," kǎn nǎratǎn otuwa olat uǎhai ǎm, tahmen e pǎtan itǎm mǎntaan titahmǎ o nemǎkǎn, kǎn okol netǎmim kǎsotǎgimǎn.

⁴ Mǎto piak min ne winik min, nǎsotǎtulǎn e napinǎpǎn e natimnat min ǎh, kǎn nuwamǎn rǎha nian ǎh otǎsolǎn itǎmat nǎkotaut tahmen e nuwamǎn rǎha iǎklǎh kit.

⁵ Itǎmat rafin nenǎti nǎhag-ǎhagǎn ne nenǎti nianǎn. Kitat sǎnǎmǎ netǎmim rǎha lapin ne napinǎpǎn.

⁶ Kǎn tol nǎhlan, pǎs kǎsotolǎn tahmen e netǎm min u kotǎpil, mǎto pǎs kotaiir kǎn moatehm wir rǎhatat nǎtǎligǎn ne rǎhatat nolǎn min,

⁷ mǎto-inu netǎm min u koatǎpil, ilat koatǎpil lapin, kǎn netǎm min u itǎm koatǎpis, ilat koatǎpis lapin.

⁸ Mæto pæs kitat kotæramæra e ræhatat nolæn min, mæto-inu kitat netæm ræha nianæn. Pæs kotaskælim nolæn ræha nahatætææn ne nolkeikeæn, inu tahmen e mopael kit itæm tatuwin-in iaen kit itæm tatætlosig-in manikilæhatæm, kæn pæs kotælæhæu-pæn æskasik ræhatat nætæligæn e Uhgîn, inu tahmen e mopael kit itæm tatuwin-in hat æskasik kæmol e iaen itæm tatæfatæn ræhn-kapætæm.

⁹ Pæs kotal næhlan mæto-inu Uhgîn tæsitàpunæn kitat mæmæ nemæha ne nalpînæn rahan otuwa otat, mæto tæmitàpun kitat mæmæ in otosmegæh kitat e ræhatat Iæramæra Iesu Kristo.

¹⁰ Tæmimis otat mæmæ kitat kotitun natigæn kitiah kitat min okæmæ koatæmegæh o kæmotimis.

¹¹ Tol næhlan, otilæs-ipær ræhatæmat min nætæligæn, kæn otasitu etæmat min mæmæ natol nahatætææn ræhatæmat tæskasik. Pahrien, inu nolæn itæmat nækotol u-roiu.

Namnun næghatæn ræha Pol

¹² Piak min ne winik min. Roiu ekæhalætæræh otæmat mæmæ nakotisiai-in netæm min u koatol wæk æskasik itæmat min ilat, moatæramæra etæmat e Iæramæra, kæn moatæn kæm itæmat nian nækoatol tærat.

¹³ Otisiai-in wir ilat motolkeike ilat o wæk itæm koatol, kæn motatig e næmælinuæn itæmat min itæmat min.

¹⁴ Kæn piak min ne winik min, etæhalætæræh æskasik mæmæ nakotæghat æskasik kæm netæm min u kæsotolæn nat kit. Otilæs-ipær nætæligæn ræha netæm nikilat tæpou. Otasitu e netæm itæm ræhalat næsanænæn tikæ. Otol ræhatæmat nætæligæn tæfæmæh kæm netæmim rafin.

¹⁵ Okæmæ suah kit otol nat kit tæsahmenæn etæmat, kæn itæmat næsotalpînæn nitai næratæn, mæto nian rafin, itæmat nækotækæike motalkut mæmæ nækoatol tæwir kæm itæmat min ne netæmim pisin min.

¹⁶ Nikitæmat otækæike mætægien nian rafin;

¹⁷ kæn moatæghat kæm Uhgîn e næfakæn nian rafin;

¹⁸ kæn nian rafin otæn kæm Uhgîn mæmæ nikitæmat tagien, nat ænnapin nækotatig e næwiræn, o næratæn. Otol nat milæhal æh mæto-inu ilæhal næwia Uhgîn otæmat e Kristo Iesu.

¹⁹ Sotahlæmisæn nigæm ræha Narmin Ræha Uhgîn;

²⁰ æsotænæn mæmæ næghatæn itæm Uhgîn tæmos-ipinæ kæm suah kit, in tol nat ænnapin æm lan.

²¹ Otæplan wir kæn motakil wir natimnat rafin, kæn otaskælim tiækis nat itæm tæwir,

²² kæn motapæs natimnat rafin itæm tærat.

²³ Pæs Uhgîn pisin æm itæm in Uhgîn ræha næmælinuæn, otol itæmat mæmæ ræhan pisin æm un itæmat. Pæs Uhgîn otol mæmæ narmin rafin ræhatæmat, ne næmegæhæn rafin ræhatæmat, ne nipætætæmat rafin okotætuatip mæmæ nipægnæmtin tikæ otækul-pæn etæmat nian ræhatat Iæramæra Iesu Kristo tatuwa min.

²⁴ Etæm tætaun-in itæmat, nian rafin tatol ræhan næghatæn, kæn in otol natimnat min æh.

²⁵ Piak min ne winik min. Otæfak otimat.

²⁶ Otæn tæwir kæm itæmat min tahmen mæmæ itæmat kitiah æm e Kristo.

²⁷ E nærgi Iæramæra, iatæn æskasik kæm itæmat mæmæ nakotæfin naoa u kæm piak min ne winik min rafin.

²⁸ Pæs ræhatat Iæramæra Iesu Kristo otawte-in ræhan næwiræn kæm itæmat.

2 Tesalonaeka

Naoa itəm tətöl kəiu lan itəm Pol təməte tuwın kəm iəfak mın ikin Tesalonaeka

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 2 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tətuwın kəm pah? Təməte tətuwın kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkis tepət, kən neen nıkilat tətəht məmə inəh nəmtətin itəm tətəgətun məmə otəsuwəhən, Iesu titəlig-pa mın. Kəsotitun wırən nıpəti naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən məmə Iesu otitəlig-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pikən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otələhəu ətuatıp nətəligən rəhalat e nitəlig-pa mınən rəha Iesu.

Pol təmən təwır kəm ilat

¹ Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwır kəm itəmat u niməfak əpəh ikin Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Uhgın rəhatat Tata, ne İəməməə Iesu Kristo.

² Pəs Uhgın Tata, ne İəməməə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nənwiwıən ne nəfakən rəha Pol

³ Piak mın ne wınık mın. Nian rafin itiməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgın məmə nıkitiməhal tagien otəmat. Kən tətəuətıp əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tətəwa matəskasik, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pik itəmat mın, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwiə matuər mətian mətian.

⁴ Tol nəhlan, itiməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgın e ikin mın rafin məmə nıkitiməhal tagien pik otəmat. Itiməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətül əskasik e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motəskəlīm əskasik əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnəpin netəm ihluə koatol tərət kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nəhməən tepət.

⁵ Natımnat mın əh tətəgətun məmə nolən rəha Uhgın o nakılən netəmim, in tətəuətıp əm. Nakoatos nəhməən o nəməməəən rəha Uhgın, kən noan nətül əskasikən e nəratən rəhatəmat, Uhgın ofafin itəmat məmə nakotahmen-in nuwınən e nəməməəən rəhan.

⁶ Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgın in tətəuətıp, kən in otol nalpınən kəm ilat u koatol nəratən kəm itəmat,

⁷ kən o nian kit in otos-ıpınə namegən kəm itəmat itəm nakoatos nəhməən, kitat mın itəmat. Natımnat mın əh okotuwa motol nıpahrienən nian Uhgın otol-arəp İəməməə Iesu itəm otisi-pən e nego e neai. In otuwa e nigəm itəm tətəp pik ilat rəhan nagelo mın itəm kotəsanən.

⁸ In otol nalpınən kəm itəm mın u kotəruru Uhgın kən məsotətəu-pənən nəmnusən təwır rəha İəməməə Iesu rəhatat.

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgin u Saelas in 'Silfanus' **1:2:** Rom 1:7 **1:4:** 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19

⁹ Uhgîn otol nalpînən kəm ilat e nərətən itəm namnun tükə. Kən otahtosig- in lilin ilat e niganəmti İərəmərə ne nəhag-əhagən asol rəha nəsanənən asol rəhan.

¹⁰ Nat u otuwa e nian İesu tatuwa mîn. In otos nənwiwian o natimnat itəm təmöl kəm iəfak mîn rəhan, kən narmilat otiwig ron, itəmat mîn itəmat mîn ilat məto-inu nəmotahatətə e rəhatiməhal nəghatən itəm eməhalən kəm itəmat.

¹¹ O natimnat mîn u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgîn otafin itəmat məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgîn otol wək e nəsanənən rəhan məmə, nətəligən wir itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-pən, ne wək wir mîn itəm tətisi-pən e nahatətəən rəhatamat, okotol noən.

¹² İtiməhal etəhaləfak nəhlan məmə katiləs-ipər nərği İərəmərə İesu o natimnat itəm təmöl e nəmegəhən rəhatamat, kən in otiləs-ipər itəmat. Natimnat mîn əh otuwa e nəwİRən rəha Uhgîn rəhatat ne İərəmərə İesu Kristo.

2

Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin

¹ Piak mîn ne winik mîn. Pəs ekəghat e nian rəhatat İərəmərə İesu Kristo otuwa mîn lan, kən Uhgîn otuəfimin kitat mîn Kristo lan.

² Etəhalətəpəh məmə nikitəmat təsəht pikən, kən məsotautən e nəghatən eiua kit itəm katən məmə itiməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tətisi-pən o Uhgîn, o nammusən kit, o naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha İərəmərə tinuwa rəkis.

³ Sotolən etəmim kit teiua-in itəmat e nəghatən kit, məto-inu nian əh otəsuwamən mətoarus nian itəm netəmim okotuwa tikimİR mİN rəha UhgİN motol nəluaginən ilat mİN, kən UhgİN otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm UhgİN otərəkin pahrien tətəu-pən əm rəhan nalpəkəuan aupən rəkis.

⁴ In otuwa tikimİR e natimnat rafin itəm netəmim koatəfak ron, ne natimnat rafin itəm koatən məmə rəhalat uhgİN mİN. In əm un otiləs-ipər atip in ilis e natimnat mİN rafin. Kən in otuwİN məpələh e Nimə Rəha UhgİN, kən mən məmə in UhgİN.

⁵ ?Tahro? ?Nəmotaluin məmə nian emətətig kitat mİN itəmat, ematən-ipinə natimnat mİN u?

⁶ Kən nİnotitun nat naka itəm tətəhtosig-in etəm əh-roiu məmə UhgİN otol-arəp in e nian ətuatip rəhan.

⁷ Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agin tinatol wək rəkis. Məto etəm itəm tətəhtosig-in nəsanənən əh, in otol nəhlan mətoarus-pən UhgİN otos-İRəkis.

⁸ Kən UhgİN otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm İərəmərə İesu otərəkin in e nİmətag e nohlin, kən mərəkin agin e nəhag-əhagən rəha nuwamən rəhan.

⁹ Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin otuwa mol wək e nəsanənən rəha Setan, kən in otol nat pişpiş eiueiua mİN, ne nəmtətİN eiueiua mİN, ne nat eiueiua mİN itəm otol narmi netəmim tatiwig,

¹⁰ ne nərətən pişin pişin mİN rafin itəm koteiua-in netəm mİN u itəm kotaliwək e suatip tatuwİN e nalpİNən. UhgİN otərəkin ilat məto-inu kəmotən əskasik məmə kəsotolkeikəən nİpahrienən itəm titun nosmegəhən ilat.

¹¹ O nətəligən əh, UhgİN tahl-ipən kəm ilat nat kit təsanən itəm tatol nətəligən rəhalat tatəluə. Tahl-ipən nat əh məmə okotən nİpahrienən e neiueiuaən.

¹² Kæn tahl-ipæn mæmæ Uhgîn otæn-iaræp nalpînæn ræha netæmim rafin itæm kæsotænæn nîpahrienæn e nîpahrienæn, mæto koatæto tæwir agin nian koatol nolæn min itæm tærat.

Iæfak min okotækæike motætul æskasik

¹³ Piak min ne winik min itæm Iærmæræ tolkeike. Nian rafin ekæhalækæike mæhalæn tagkiu kæn Uhgîn otæmat, mæto-inu e nætuounæn Uhgîn tæmitæpun itæmat mæmæ otosmegæh itæmat. In otol næhlan e wæk ræha Narmin Ræhan itæm tatælæhæu kalin itæmat mæmæ ræhan, kæn otosmegæh itæmat e nahatætææn ræhatæmat e nîpahrienæn.

¹⁴ Uhgîn tæmaun-in itæmat o natimnat min æh e namnusæn tæwir itæm etæhalæn-iaræp, mæmæ kitat kotuwa kitæh kitat ræhatat Iærmæræ Iesu Kristo e ræhan nisiallæn, ne næsanænæn, ne næhag-æhagæn.

¹⁵ Tol næhlan, piak min ne winik min, otætul æskasik kæn motaskælîm nægætunæn itæm emæhalos-ipinæ kæn itæmat e næghatæn itæm tæmîet e nohlitimæhal, o næghatæn itæm næmotafin e naoa emæhalahl-ipinæ.

¹⁶ Uhgîn ræhatat Tata tæmolkeike kitat, kæn e næwiræn ræhan tæmilæs-ipær nikitat namnun tikæ, kæn tæmol mæmæ kitat okotælæhæu-pæn æskasik ræhatat nætægæn lan. Kæn pæs ræhatat Iærmæræ Iesu Kristo atip ilau Uhgîn Tata,

¹⁷ okialæs-ipær nikitæmat kæn mioal itæmat nakotæsanæn e nolæn wir min rafin ne næghatæn wir min rafin.

3

Pol tæmætæpæh o næfakæn

¹ Piak min ne winik min. Inu namnun næghatæn. Otæfak otimæhal mæmæ næghatæn ræha Iærmæræ otuwîn uæhai æm ikin min rafin, kæn netæmim okotisiai-in motætæu-pæn, tahmen æm etæmat itæm næmotisiai-in motætæu-pæn.

² Kæn otæfak otimæhal mæmæ Uhgîn otîlæs-irækis itimæhal o netæm rat, mæto-inu sænæmæ netæmim rafin kotahatætæ e Iærmæræ.

³ Mæto Iærmæræ, nian rafin tatol ræhan næghatæn, kæn in otol itæmat nakotæsanæn, kæn matehm wir itæmat o Setan mæmæ otæsærækinæn itæmat.

⁴ Kæn kitat kotitun wir e Iærmæræ mæmæ roiu itæmat nækoatol nat naka itæm emæhalæn, kæn nækoatol æm nulan moatuwin moatuwin.

⁵ Pæs Uhgîn otit nikitæmat e suatip ræha nolkeikææn ræha Uhgîn ne nolæn ræha Kristo o nætul æskasikæn nian næratæn otuwa.

Æsolæn nolæn ræha nælpahæn

⁶ Piak min ne winik min. E nærgi Iærmæræ Iesu Kristo, etæhalæn æskasik kæn itæmat mæmæ nakotætul isæu o piatat min itæm koatol nolæn ræha nælpahæn, kæn mæsotatigæn motætæu-pæn nægætunæn itæm næmotos otimæhal.

⁷ Itæmat atip nækotitun mæmæ nækotækæike motætæu-pæn nolæn itæm emæhalol. Nian emætæhlætig kitat min itæmat, emæsæhalælpahæn,

⁸ kæn emæhalos-næmtin nagwænæn o netæmim, emæsæhalos ærnapinæn. Mæto emæhalol wæk pik, lapin ne lenian, emæhalol wæk e nelmitimæhal mæmæ esæhalos-ipinæn wæk æskasik otæmat o nehman itimæhal.

⁹ Tætuatip otimæhal mæmæ ekæhalætæpæh otæmat mæmæ nakoatehm itimæhal, mæto itimæhal emæsæhalolæn næhlan mæto-inu itimæhal ekæhalolkeike mæmæ ekæhalægætun itæmat e nolæn itæm tætuatip mæmæ nakotætæu-pæn.

¹⁰ Kæn nian emætæhlætig æh kitat min itæmat, emæhalos-ipinæ lou u mæmæ, "Okæmæ etæmim tæpæs wæk, okol kæsos-ipænæn nagwænæn kæn in."

¹¹ Ekəhalən nəhlan məto-inu eməhaləto məmə netənim neen un itəmat min ilat koatəlpah, ilat kəsotolən wək kit, ilat iəghat tīpik min, məto kəsotolən wək.

¹² E nərği İrəmərə İesu Kristo, ekəhalən kən məhaluəh niki netənim itəm kotal nəhlan məmə okotəkəike motapəs negəsən motatig mətig əm, kən motol wək o nətouən nagwənən nigilat.

¹³ Kən itəmat piak min ne winik min, əsotəpouən o nolən nat itəm tətuatip.

¹⁴ Okəmə suah kit təsətəu-pənən rəhatiməhal nəghatən e naoa u, kən nəkotəkəike motol məmə netənim okotitun məmə in pah. Kən məsotuwinən iuəhkir ron məmə nəkotol in taulis o nolən rəhan.

¹⁵ Məto nəsotəplanən in məmə rəhatəmat kit tikimir, məto in piatəmat kit, kən təwir məmə nəkotəhgaiir lan.

Namnun nəghatən

¹⁶ Kən pəs İrəmərə rəha nəməlinuən, in pisin əm otos-ipinə nəməlinuən nian rafin e nolən min rafin. Pəs İrəmərə tətətig itəmat min itəmat rafin.

¹⁷ Io Pol, iatos pen matətə əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat. Kən e naoa min rafin ekətə nəhlan məmə nəkotitun in naoa rəhak. Inu nolən rəha nəteən rəhak.

¹⁸ Pəs rəhatat İrəmərə İesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin.

1 Timoti

Naoa itəm Pol təmaupən mətə tuwɪn kəm Timoti

Nəghatən əkuəkɪr rəha naoa u 1 Timoti

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwɪn kəm pah? Təmətə tatuwɪn kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmaɪr e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in laihluə kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikin mɪn matuən-iarəp namnusən təwɪr rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pɪk Timoti, tol nəhlan kən in tətaun-in Timoti məmə tahmen e nətɪn ətuatɪp.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Pol təmətə məmə iəgətun eiueiuə neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahl-ipən Timoti məmə otuwɪn məg-ətuatɪp-in neiueən əh. Okəm-naka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnəpɪn məmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiuəən mɪn əh koatəgətun məmə netəmim okotəkəike mətətəu-pən nətəlɪgən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tɪkə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motitun nɪpətɪ nəghatən anion mɪn, kən motol natɪmnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Təmətə naoa u o naka? Pol təmətə naoa u matən-iarəp nətəlɪgən neen rəhan kəm Timoti matɪləs-ipər rəhan nətəlɪgən, kən məmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wɪr mɪn rəha nəfakən, ne nehm wɪrən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wɪr mɪn itəm netəm-iasol mɪn rəha niməfak ne iəfak mɪn u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wɪr kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatɪp wɪr.

Pol təmən təwɪr kəm Timoti

¹ Timoti. Io Pol, iakatan təwɪr kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu mətə-inu Ughɪn u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nɪpətɪ nahatətəən rəhatat məmə o nian kit Ughɪn otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpɪs io məmə ekol wək u.

² Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-pən əm məmə ik nətɪk pahrien. Pəs Ughɪn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, ləramərə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwɪrən kəm ik, kən muasəkɪtun ik, kən muələhəu nəməlinuən tətatɪg ron ik.

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosig-in iəgətun eiueiuə mɪn

³ Aupən ikin e nian ematuwɪn Masetonia, kən io emən kəm ik məmə io ekolkeike pɪk məmə onakətatɪg Efesas, kən rəhak nətəlɪgən tatol əm mɪn-nulan. Netəmim neen əh-ikin kotatɪg itəm ilat koatəgətun netəmim e nəghatən mɪn itəm kotərat. Mətə ik onakahtosig-in ilat məmə okəsotolən nolən əh.

⁴ Ilat okotəkəike motapəs nolən mɪn əh itəm koatən nəghatən eiueiuə mɪn itəm koatəghat-in noanol mɪn aupən ikin. Nəghatən mɪn əh in tatiuw-pa əm tɪməht, mətə in to təsasɪtuən e netəmim məmə ilat okotitun nalpəkəuən rəha Ughɪn inu okotahatətə əm lan.

⁵ Mətə noa nəghatən u məmə nolkeikeən tatər e nɪkɪtəmat. Nolkeikeən tatər e nɪkɪ suah kit nian nɪkɪn təwɪr təfagə rat tɪkə lan, kən in tɪtun məmə nolən rat kit təsatɪgən lan, kən tətatəhətə pahrien əm e Iesu.

⁶ Netəmim neen kinotapəs nolən ətuatip u, kən ilat kinotəruru rəkis rəhalat suatip, məto koatətəu-pən nəghatən alməl mīn əh.

⁷ İlat kotalkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kotenatig wir e Lou rəha Uhgīn, məto ilat kəotitun wirən nīpəti nəghatən itəm koatən, ne nəghatən mīn itəm koatən pik ilat.

⁸ Kitat kotitun wir Lou rəha Uhgīn məmə təwir okəmə kitat kotitun wir wək rəha Lou kən moatətəu-pən e nolən itəm Uhgīn tolkeike.

⁹ Nian rafin kitat okotəkəike motitun məmə Lou təməsuwamən o netəm kotətuatip, məto Lou in rəha netəm rat ne netəm koatəht Lou: netəm kəotisiāi-inən Uhgīn ne nol təfagə rat; netəm rəhalat nolən teko-eko kotəuhlin mentalat o nəfakən; netəm kəmotohamnu rəhalat tata ne mama; netəm koatohamnu itəm;

¹⁰ nəman ne nīpitan itəm kinotol marit rəkis, məto koatan əpnəpīn; nəman koatit atip ilat mīn kən nīpitan koatit atip ilat mīn; netəmim katosalim-in iolwək mīn məmə okotos məni elat; ne netəm koateiueiua, ne netəm koateiueiua e nian koatəghat e kot; ne netəm koatol nolən pisin neen mīn. Əwəh, in nīpahrienən məmə Lou in rəha netəmim itəm koatol natimnat rafin əh itəm tətərəkīn nəghatən mīn itəm kotətuatip.

¹¹ Nəghatən ətuatip mīn u, koatisi-pən e nannusən təwir moepən rəha Uhgīn, Uhgīn etəm təwir tətəuatip. Nannusən u in təmos-īpa kəm io məmə ekən-iarəp.

Pol nikin təmagien o Kristo

¹² İo ekatən tagkiu kəm Kristo İesu, İərəməərə rəhatat, itəm tatos-īpa nəsanənən kəm io o wək u, məto-inu in tatehm io məmə iakaskəlīm wir wək rəhan kən məsapəsən, kən in təməhləu-pa wək u mətəhləpis io məmə ekol.

¹³ Aupən ematəghat rat e nərgin, kən ematoh nəfak matol tərət kəm İesu. Nat əpnəpīn io ematol pap mīn-nulan məto in təməsəkītun io məto-inu io eməsənən əh nīpahrienən lan, kən eməruru məmə nat naka itəm io ematol in tərət.

¹⁴ Məto nolkeikəən rəha İərəməərə rəhatat in iahgin iahgin pik ron io, maprəkis-in nolən rat mīn rəhak. Kən tatətəlmīn nīkīk o nahatətəən lan ne nolkeikəən itəm tətisi-pən o Kristo İesu.

¹⁵ İnu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nīpahrienən lan: Kristo İesu təmuwa e nəfueintən məmə otosmegəh netəm kotərat, kən io etəm rat agin taprəkis-in rafin ilat.

¹⁶ Məto Uhgīn təməsəkītun io, etəm rat agin, təhmen e nəmtətīn kit itəm tatəgətun məmə nətəlīgən rəhan kaifəməh, nannun tikə, tatuwīn o netəm kotərat, pəs netəmim neen kotəhm kən motuarisig-in suatip kihiə əm məmə okotahatə e İesu kən in tosmegəh ilat mos-īpən nəmegəhən lili kəm ilat.

¹⁷ !Kotənwiwi Uhgīn! Pəs kotisiāi-in Uhgīn rəhatat. In İərəməərə lili; in təsimisən; kəsehmən in; kən in pisin əm in Uhgīn. Pəs koatiləs-īpər nərgin tatuwīn matuwīn matuwīn nannun tikə. Əwəh.

¹⁸ Kən inəh nətik Timoti. İnu rəhak nəghatən təhmen-pən e nəghatən rəha ien mīn itəm kəmoatan kəm ik aupən. İk onakəkəike məskəlīm nəghatən mīn əh pəs tol rəham nətəlīgən təskasik, kən ik onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən.

¹⁹ Askəlīm rəham nahatətəən təskasik, kən ol nolən itəm ik nəkītun məmə in tətəuatip e niganəmti Uhgīn. Məto netəmim neen ilat koatol nolən neen itəm ilat kotitun məmə tərət, kən kəmotərəkīn rəkis rəhalat nahatətəən, təhmen e suah kit itəm tatiləs nego matər e nimas tətəhap-əhap agin matərət.

²⁰ Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kəmian motol kitiah əm ilat netəm min u. Io enegəhan-in rəkis ilau məmə katuəmahl-pən e nelmi Setan məmə okiatun məmə okəsuan ratən Uhgın.

2

Nolən rəha nəfakən

¹ Nat aupən itəm ekolkeike məmə ekən, in tol nulan. Io iatən əskasik kəm itəmat məmə itəmat nəkotəkəike moatəfak kəm Uhgın o netəmim rafın, kən motən kəm Uhgın məmə nikitimat tətəgien o natımnat itəm in təmol ilat.

² Kən e nian rafın itəmat onəkotəkəike moatəfak o netəm koatərəməərə ne netəm-iasol min rəhatat məmə kitat rafın okotatig e nəməlinuan kən motatig mətig, pəs kitat kotisiai-in wir Uhgın kən rəhatat nalıwəkən in tətəuatıp.

³ Nolən rəha nəfakən min u in təwir pik, kən in otol Uhgın İosmegəh rəhatat nıkin otəgien lan.

⁴ Uhgın u, in tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafın, kən molkeike məmə ilat okotıtun motən nıpharınən e nəghatən pahrien rəhan.

⁵ Otəfak o netəmim rafın məmə ilat okotahatətə e Uhgın məto-inu Uhgın kitiah əm tətətig, kən suah kitiah əm tətətul in suatıp o nösən netəmim muwın kotal kitiah ilat Uhgın, etəmim əh Kristo İesu.

⁶ E nian ətuatıp, in əm təmos-ıpa rəhan nəmegəhən o nətouən suatıp rəha netəmim rafın məmə otıkis ilat e təfagə rat rəhalat. Kən inu tətəgətun məmə Uhgın tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafın.

⁷ Kən o nəghatən əh, Uhgın təmiləs-ıpər io məmə io aposol kit rəhan o nənarəpən namnusən təwir u kəm İaihlua min, netəmim itəm kəsənən məmə netəm İsrəl, kən təmiləs-ıpər io məmə iəgətun kit rəha nahatətəən pahrien. Io iatən pahrien, eseiueiueən.

⁸ Kən ikın min rafın, iakolkeike məmə nəman okotəghat kəm Uhgın e nəfakən. Kən nian koatıləs-ıpər nelmilat məmə okotəfak kəm Uhgın, iakolkeike məmə nəmegəhən rəhalat otətəuatıp, kən nıkilat təsahmən, kən məsotəhaiən ilat min.

⁹ Kən io iakolkeike məmə nıpıtan u iəfak min okotuwin e rəhalat napən itəm tətəuatıp kən matəfətain wir ilat, məsotıuwən nətəligən rəha nəman, kən məsotolən məmə netəmim okotəhm o nausıtən. Kən ilat kəsotolən noanulat məmə okotausıt ron. Kən ilat kəsotuwın-inən natımnat min o niuwən nətəligən rəha netəmim, iatən natımnat min tahmen-pən e napən min itəm nəmtılət tiəkis, o nat kit kəmöl e iəen u kol tatıpit-ıpit, o nat kit kəmöl e perel inu kəpiel itəm nəmtın tiəkis.

¹⁰ Məto iakolkeike məmə nıpıtan u iəfak min, rəhalat nətəligən otəsuwınən o malə-malə rəha nıpətılət o nehmən, məto okotol malə-malə e nəmegəhən rəhalat, inəh ilat okotol nolən min itəm otasıtıu e netəmim, nolən min itəm tətəuatıp o nıpıtan itəm koatən məmə ilat koatəfak kəm Uhgın.

¹¹ Nian nəman okotəgətun e nıməfak, nıpıtan okotəkəike moatətəlig-in məsotəgətən, kən motəkəike motos-ıəhau ilat, kən motisiai-in iəgətun min, kən motətəu-pən iəgətun min əh itəm koatəgətun.

¹² Io esegəhan-inən nıpıtan məmə okotəgətun kən motərəməərə e nəman. İlat okotəkəike kəsəghatən,

¹³ məto-inu aupən ikın, Uhgın təmaupən mol Atam, uarisig ikın təpanol İf.

¹⁴ Kæn sənəmә Atam u Setan tәmeiuә-in aupән kæn tol nәwian, mәto If u tәmol nәwia Setan kæn mәtgәhl lou rәha Uhgин.

¹⁵ Mәto Uhgин otosmegәh nipitan nian ilat koatol әtuatip wәk rәhalat, inu nemәkән ne nehm wirән nisualkәlәh. In otosmegәh ilat okәмә koataskәlim әskasik nolән rәha nahatәtән, ne nolән rәha nolkeikeән netәmim, ne nolән rәha nәmegәhән itәм tәtuatip.

3

Netәm-iasol min rәha nimәfak

¹ Inu nәghatән tatән pahrien mәмә, “Okәмә etәmim kit tolkeike mәмә in otuwa etәm-iasol kit rәha nimәfak, kæn in tәmolkeike wәk kit itәм tәwir.”

² Kæn etәm-iasol tol nәhlan:

okәkәike kәsehm-pәнән nolән rat kit lan;

in rәhan pәtan kitiaһ әm;

tatehm wir nәmegәhән rәhan nian rafin;

tatol natimnat e nitunән;

katisiai-in;

tatehm wir netәmim itәм koatuwin iman ikin;

in iәgәtun wir kit;

³ sәнәмә etәmim kit rәha napisән o nәmouән;

mәto in etәm mәtig;

sәнәмә in etәmim rәhan nәghatән titatiperәh pik tahmen e kaluәluә;

nikin tәsuwin pikән e mәni;

⁴ in otәkәike matәrәmәrә wir e rәhan min, kæn mol mәмә rәhan nisualkәlәh koatol nәwian moatisiai-in wir.

⁵ Mәto okәмә in tәruru nәrәmәrә wirән o rәhan min, kæn in otaroh nәhlan mәrәmәrә o nimәfak rәha Uhgин?

⁶ Etәм tәtahatәtә wi e Iesu, in tәsahmenән mәмә otos wәk u mәta in tatosipәr pik in, kæn Uhgин tol nalpinән kәm in tol mәмә tәmol mihin e Setan u iausit pik.

⁷ Kæn etәm-iasol, rәhan nolән otәkәike mәwir mәtuatip mәмә netәm kәsotәfakән okotән mәмә in etәм tәwir. Okәмә tәsol mihinән, mәta noanikulu rәha Setan toh pikән, kæn nәrgin in otәrat.

Netәm kotasitu e nimәfak

⁸ E nolән kitiaһ әm, dikon min, rәhalat nәmegәhән otәkәike mәtuatip wir, kæn moatән әm nipahrienән e nian rafin. Netәm koatapis o kotalkeike pik mәni, kәsotahmenән o naskәlimән wәk u.

⁹ Ilat netәmim itәм kotitun mәмә nolән rat kit tәsatigән elat, kæn moataskәlim әskasik nәghatән pahrien min rәha Iesu Kristo itәм Uhgин tәmol әp.

¹⁰ Netәm kotal nәhlan, nimәfak otәkәike makil wir rәhalat nәmegәhән, okәмә kәsehm-pәнән nat kit tәrat elat, kæn ilat okotos wәk rәha dikon.

¹¹ Mәto nipitan rәha netәm koatasitu e wәk rәha nimәfak, ilat min okotәkәike motol rәhalat nәmegәhән tәtuatip wir. Tәsәwirән mәмә ilat nipitan iән nikalitәм, o nipitan rәha napisән, mәto ilat nipitan itәм netәmim koatahatәtә elat e nian rafin.

¹² Suah kit itәм tatos wәk rәha dikon, in otәkәike mos rәhan pәtan kitiaһ әm, kæn in otәkәike matәrәmәrә wir e rәhan min nisualkәlәh ne rәhan latuәnu.

¹³ Netəmim itəm koatol-wir wək u rəha dikon, nərgilat in otəwir lan, kən rəhalat nətəligən in otəskasik pik o naskəlīmən nahatətəən rəhalat e Kristo Iesu.

Nəukətin nahatətəən rəhatat

¹⁴ Roiu əh, nian iakatəte naoa u kəm ik, nīkik tatəht məmə, otəsuwəhən kən ekimnə mehm ik.

¹⁵ Məto okəmə esimnə uəhaiən, kən naoa u in otən natimnat rafin itəm kitat nenəti Uhgın okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak, kən Uhgın rəhatat tatəmegəh mətatig nammun tikə. Kitat netəm nəfak u kotaskəlīm nəghatən pahrien, kən matehm wir.

¹⁶ Nīpahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu ¹⁶ Nipə itəm Uhgın təmol əp, in nat pispis itəm in iahgin, kən tol nəhlan:

Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan.

Kən Narmın Rəha Uhgın tatəgətun wir məmə Iesu tətuatip wir.

Kən nagelo min kəmotehm in.

Kən katən-iarəp nammusən təwir rəhan kəm netəmim ikin pisin pisin min.

Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.

Kən Uhgın təmos muwin ilis e neai mətuatig ilau min.

4

Iəgətun eiueiuə min

¹ Narmın Rəha Uhgın tatən-iarəp wir məmə e nian min uarisig Iesu otəpanuwa lan, netəmim tətəp okotapəs nətəu-pənən nolən pahrien rəha nahatətəən e Uhgın. İlat okotətəu-pən narmın eiueiuə min kən motətəu-pən nəgətunən rəha iərmis min.

² Nəgətunən min əh koatisi-pən o iəgətun min itəm koatən məmə rəhalat nəghatən in nīpahrienən, məto ilat koateiueiuə, kən məsotolən nat itəm koatən. Netəm min əh, nətəligən rəhalat teko-eko agin, kən kinotəruru nakilən məmə nəghatən pahrien hiə kən nəghatən eiueiuə hiə.

³ İlat koatəgətun netəmim moatən məmə okəsotolən marit, kən moatəgətun ilat məmə okəsotunən nagwənən min neen. Məto Uhgın təmol nagwənən min əh məmə okotun ilat. Kən kitat u koatəfak kotitun nīpahrienən, kotitun nosən, kəfak kənwiwi Uhgın ron, kən motun,

⁴ məto-inu natimnat rafin itəm Uhgın təmol ilat kotəwir əm. Nat kit tikə məmə okəsotunən. Kitat kotitun nunən natimnat rafin okəmə kitat koatəfak moatənwiwi Uhgın ron,

⁵ məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə ilat kotəwir, kən kitat koatəfak ron. Kən roiu, nagwənən min əh kotəwir əm.

Iolwək təwir rəha Kristo Iesu

⁶ Okəmə natən-iarəp nəghatən u kəm piatat min ne winitat min, kən ik iolwək təwir kit rəha Kristo Iesu. Kən tatəgətun məmə ik etəmim kit itəm natun nəghatən wir min rəha nahatətəən ne nəgətunən ətuatip matəmegəh lan, kən rəham nəmegəhən tatətəu-pən nəghatən min əh rafin.

⁷ Apəs, əsətəlig-inən nəghatən eiueiuə min itəm nətəligən rəha Uhgın tikə lan, nəghatən min u tahmen namsu əpnəpin min itəm nīpətin tikə. Məto əgətun atip rəham nəmegəhən məmə tatətəu-pən Naoa Rəha Uhgın.

⁸ Nolən rəha nehm wirən nīpətin məmə in otəsanən, in təwir o natimnat min neen, məto okəmə natəgətun atip rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgın,

kæn in tæwir mæmæ otasitu e natimnat rafin e næmegæhæn ræha nætueintæn u, ne ræha næmegæhæn lilin.

⁹ Inu næghatæn tatæn pahrien, kæn kitat kotækaike motæn nipahrienæn lan.

¹⁰ Kænu kitat koatol pik wæk o iægætun atipæn ræhatat næmegæhæn e nolæn æh, mæto-inu kinotahatætæ rækis e Uhgîn u tatæmegæh kæn mætatiḡ itulin, kæn in Iosmegæh ræha netæmim rafin, mæto in tatosmegæh æm netæm min u itæm koatahatætæ lan.

¹¹ Ægætun natimnat min æh kæm netæmim, kæn mæn-ipæn kæm ilat mæmæ okotækaike moatætæu-pæn.

¹² Pæs netæmim okæsothem æhauæn ik mæto-inu ik etæm aluæ æm kit. Mæto ol ræham næmegæhæn tætuatip wir mæmæ netæmim okotæplan mæmæ ik etæm mætæ, kæn ilat kotitun nætæu-pænæn ik e næghatæn min, ne naliwækæn, ne nolkeikeæn, ne nahatætææn, ne nolæn ætuatip.

¹³ Ol natimnat min æh, kæn nat kisil min, ol ilæhal u mæmæ ræham wæk okæhalætul aupæn e ræham næmegæhæn mætoarus ekimnæ: afin Naoa Ræha Uhgîn kæm netæmim, kæn mæn-iaræp Naoa Ræha Uhgîn, kæn mægætun Naoa Ræha Uhgîn.

¹⁴ Timoti, Uhgîn tæmos-ipinæ kæm ik ræhan nasituæn o nolæn wæk ræhan nian elta min ræha nimæfak kæmotælæhæu-pæn nelmilat lam, kæn ien min neen ræhalat kæmotæn-iaræp næghatæn itæm Uhgîn tæmæn lam. Æsapæsæn nasituæn æh.

¹⁵ Ik onakækaike matol wæk min u, kæn ræham nætæligæn otækaike mætatiḡ æskasik e natimnat min u pæs netæmim kotitun nehmæn mæmæ ræham næmegæhæn ne ræham wæk tatæwiæ wir.

¹⁶ Athem wir nolæn min e næmegæhæn ræham, kæn ol ræham nægætunæn mæmæ in tatætuatip e nian rafin. Onakækaike mætalkut æskasik mæmæ onækol natimnat min æh, mæto-inu okæmæ nakol, kæn onakosmegæh itæmat netæm koatætælig-in ik.

5

Nolæn ræha nisaiiæn o næghatæn kæm netæmim

¹ Sæghat æskasikæn e iaguïhl min, mæto æghat kæm ilat e nisaiiæn mæmæ nakiuw ræhalat nætæligæn, tahmen æm mæ ilat ræham tata ætuatip min. E nolæn kitiah min æm, ol tahmen æm kæm netæm aluæ tahmen mæmæ ilat piam ætuatip min.

² Æghat mætiḡ e nisaiiæn kæm nipitaguïhl min tahmen mæmæ ræham mama ætuatip min. Ræham næghatæn ne nolæn min kæm nipitan itæm koatetæm aluæ otækaike mætuatip agin, tahmen mæmæ ilat winim min.

Nolæn ræha nehm wiræn næutahlimis min

³ Nimæfak otækaike matehm wir næutahlimis min itæm ræhan min kotikæ agin o nehmæn ilat.

⁴ Mæto næutahlimis kit u nenætîn min æh-ikin o mipin min æh-ikin, ilat okotækaike motitun paupæn mæmæ wæk ræha netæm koatæfak, ilat okotaupæn motehm wir atip ræhalat min. Nolæn u tahmen æm mæmæ koatætou ræhalat kaon kæm ræhalat mama ne tata ne pipi min, kæn inæh Uhgîn nikin tagien ron.

⁵ Mæto næutahlimis itæm tætatig in pisin agin æm, etæmim tikæ o nehmæn in, in tætelæhæu-pæn æskasik ræhan nætæligæn tætatig e Uhgîn. In æh e nian rafin, lapin ne e nærauïægæn, in tatæfak kæm Uhgîn mæmæ otatasitu lan.

⁶ Mæto næutahlimis u tætatælig-in pik natimnat ræha nipætîn o nætoæn tæwir lan, in tatæmegæh, mæto e narmîn tahmen mæmæ in tinimis rækis.

7 Ik onakəkaike mən-ipən nəghatən min əh kəm niməfak məmə ilat okotəkaike motol pəs netəmim kəsotən ratən ilat.

8 Suah kit otəkaike mehm wir rəhan min, kən maupən mehm wir rəhan ətuatip min. Məto okəmə in təsolən, tatəgətun məmə təməuhlin məntaan e nolən rəha nəfakən, in tərət məprəkis-in etəm təsəfakən.

9 Okəmə nakəte-pən nərgi nəutahlimis kit e naoa rəha nasituən məmə niməfak otasitu elat, rəhan nup in otəkaike mos sikiste, kən rəhan iərman kitiah əm əupən.

10 Kən in pətaguihl kit itəm netəmim koatisiai-in o rəhan nolən wir ne nasituən min itəm in tatol, təhmen məmə in tatehm wir rəhan nisualkələh; kən nian iəpispis min okotuwa iman ikin, tatol təwir kəm ilat; kən matos-iəhau atip in mətasitu e netəm koatəfak;* kən mətasitu e ian-rat min; kən rəhan nətəligən təskasik məmə otol wək min itəm təwir.

11 Məto sətə-pənən nərgi nəutahlimis min itəm kəsotipitaguihilən əh e naoa rəha nasituən, məto-inu uarisig ikin okəmə nətəligən rəha nol minən marit tinuwa məskasik e nikilat minəprəkis-in nətəligən rəhalat e Kristo, kən ilat kotəmə okotol min marit.

12 Kən Uhgın in otakil mol nalpınən kəm ilat məto-inu kəmotətəgəhl rəhalat noanawil itəm kəmotol kəm in əupən.†

13 Kən nat tərət kit min, məta ilat koatəpou kən motos nolən rəha nuwinən e nimə min rafin moatən nəghatən itəm nıpətin tikə. Uarisig ilat kotuwa motərat pik o nosən musmus e nəghatən rəha suah pisin o nosən muwin məhləmisin niməmə mənig lan, kən ilat kotolkeike məmə okotən pik nəghatən rəha netəm pisin, kən ilat koatən nəghatən min neen itəm təsahmenən məmə okotən.

14 Kən io ekatən kəm nəutahlimis min itəm kəsotipitaguihilən məmə təwir ilat okotol min marit, kən motiləs nisualkələh, kən okotehm wir rəhalat min. Kən okəmə kotol nəhlan, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tikimır min məmə okotən rat kitat.

15 Məto nəutahlimis neen kınotapəs rəkis suatip ətuatip kən moatətəu-pən Setan.

16 Nıpətan u iəfak min okotəkaike moatehm wir nəutahlimis min rəhalat, məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə otatehm ilat. Kən niməfak in otatehm əm nəutahlimis min u rəhalat netəmim kotikə aɡin məmə okoatehm ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

17 Elta min itəm koatəməmə wir e wək rəha niməfak, niməfak otəkaike misiai-in ilat, kən matətuot ilat. Kən iəgətun min ne netəm koatən-iarəp Naoa Rəha Uhgın, ilat koatətul əupən məmə okisiai-in ilat.

18 Məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nian kau kit tatol wək kit rəham, kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosig-inən.” Kən tatən min məmə, “Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan.”

19 Əsətəlig-inən nəghatən rəha etəmim kitiah əm itəm tatən məmə elta kit rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etəmim kəiu o kisis katəhalən, kən nakətəlig-in rəhaləhal nəghatən.

* **5:10:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Kən tətaikuas e nelki netəmim rəha Uhgın.” - Nolən əh tatəgətun məmə in pətan kit tatos-iəhau atip in; kən nikin tagien o nasituən e netəmim. † **5:12:** E nian əh, nəutahlimis min neen kəmos noanawil rəhalat kəm Uhgın məmə okəsotolən marit, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlimis kit tolkeike məmə in otol marit min, kən in otəgəhl rəhan noanawil itəm təmol kəm Uhgın. **5:13:** 2 Tes 3:11 **5:14:** 1 Kor 7:9 **5:18:** Dut 25:4; Mat 10:10; 1 Kor 9:9 **5:19:** 2 Kor 13:1

²⁰ Kæn okəmæ etəm-iasol kit ræha niməfak tatol nat kit tærat, kæn natəghat əskasik kəm in e niganəmti netəmim rafin ræha niməfak, kæn tol nəhlan netəmim okotəgin o nolən nat tærat min.

²¹ E niganəmti Uhgîn, ne Iesu, ne nagelo min itəm Uhgîn tæmitəpun rækis ilat, io ekatən əskasik kəm ik məmæ ik onakəkəike matəu-pən nəghatən rəhak e nolən itəm in tətuatip. Ik onakəsolan nolən pisin kəm suah kit, kæn matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.

²² Əsələs-ipər ueiuəhaien etəmim məmæ in otos wək ræha niməfak, inu nakoatələhəu-pən nelmitəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmæ in suah kit itəm rəhan əh-ikin nolən rat, kæn rəhan nolən rat otatig lam, tahmen məmæ ik min nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətuatip e nian rafin.

²³⁻²⁵ Netəmim neen kitat kotitun məmæ ilat nol təfagə rat, kæn kotitun məmæ Uhgîn otol nalpinən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat tatəhluuig əh-roiu, məto uarisig okəpanotəplan. Kæn tahmen ahmen əm, nian tēpət wək itəm təwir min, kitat kotitun əm. Məto neen əh-ikin itəm koatəhluuig əh-roiu, məto okəpanotəplan ilat.

Təsəwirən məmæ onakənim əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatimis. Məto təwir məmæ onakənim wain noan məsin pəs in tasitu e nərpəm.

6

Nolən atuatip o slef min

¹ Slef min itəm koatəfak okotəkəike motisiai-in netəm-iasol min rəhalat. Nolən əh in otahtosig-in naihlua, məmæ kəsotən ratən nərgi Uhgîn, kæn məsotən ratən nəgətunən rəhalat. ² Məto slef min itəm rəhalat etəm-iasol in iəfak, ilat okəsotolan nolən əh u kotəmæ, “Ei. Etəm-iasol əh in piatət əm kit,” kæn ilat məsotisiai-in wirən. Məto ilat okotəkəike motol wək pik təhmin min e nikilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in.

Nəgətunən neiueiuəən min ne natimnat wir min pahrien

Natimnat min u, ik onakəkəike matəgətun netəmim lan. Kæn e nian rafin ik onakəkəike matəghat əskasik kəm ilat o nətəu-pənən.

³ Məto netəmim neen koatəgətun nəghatən neen itəm tol pisin e nəghatən əh rəhak, kæn ilat koatən məmæ nəgətunən rəha ləməmə rəhatat Iesu Kristo, in neiueiuəən, kæn koatən məmæ nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm Uhgîn tolkeike, in neiueiuəən.

⁴ Netəm min əh koatol nəhlan ilat kəsotitun agin-əhən nat kit, kæn ilat nausit pik. Ilat kotalməl o nuwinən məghat pik o nəghatən min itəm tatiuw-pa neməha, o nəghatən min itəm netəmim koatəhau ilat min ron. Nolən u in tatol netəmim koatetet ilat min, kæn motəhap-əhap ilat min, kæn moatəghat rat e nərgilat min, kæn moatətəlig rat elat min.

⁵ Kæn e nian rafin ilat koatol timəht. Inu nolən rəha netəmim itəm rəhalat nətəligən tærat, ilat koatəluə e nəghatən pahrien. Ilat koatən məmæ suatip rəha nahatətəən e Uhgîn in suatip kit o nosən məni ne nautə min.

⁶ Məto nat itəm təwir pik sənəmæ kitat kotos məni ne nautə. Nat itəm təwir pik in məmæ kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgîn tolkeike, kæn motagien əm, nat əpnəpin rəhatat nautə noan məsin o tēpət,

⁷ məto-inu nian kitat kəmotair-pa e nətueintən u, kæn kəməsotosən nat kit motuwa. Kæn e nian okotimis lan, okol kəsotos minən nat kit motitəlig.

⁸ Məto okəmæ nigitat nagwənən ne napən tahmen əm, kæn kitat kotagien.

⁹ Netəmim itəm kotolkeike pik məmə rəhalat nautə otepət, in timətig əm olat məmə okotol nolən rat min tepət. In tahmen-pən e noanikulu tətəhasin ilat e noakəmihl rəha nəratan, kən ilat kotolkeike məmə okotol natimnat tepət rəha nalmələn, kən natimnat tepət ilat tarat olat. Kən nolkeikeən rəha natimnat rat min əh okoatərəkın-rəkın nəmegəhən rəhalat.

¹⁰ Məto-inu nolən rəha nolkeike pikən məni, in nəukətin natimnat rat tepət. Kən netəmim neen ilat koatətül-ikis o nətəu-pənən suatip u, kən ilat kınotuwin rəkis isəu o nolən rəha nahatətəən, kən ilat koatol natimnat min neen itəm tatərəkın atip nikilat, kən moatəto tarat lan.

Nəghatən wir rəha Pol tatuwin kəm Timoti

¹¹ Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgın, aiu muwin isəu o nolən rat min əh. Ik onakəkəike malkut pik o nətəu-pənən nolən ətuatip, itəm Uhgın tolkeike. Rəham nahatətəən otəkəike məskasik, kən ik onakəkəike molkeike netəmim. Askəlim rəham nahatətəən tatuwin əm nulan, namnun tikə. Kən onəkəike muwa ik etəm mətig kit.

¹² Onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən. Kən maskəlim nəmegəhən lilin itəm Uhgın təmaun-in ik ron. Aupən ikın in təmaun-in ik ron nian nəmən-iarəp nahatətəən rəham e Iesu e niganəmti netəmim tepət.

¹³ E niganəmti Uhgın, itəm tatos-ipa nəmegəhən kəm natimnat rafın, ne niganəmti Kristo Iesu itəm təmən-iarəp wir nəghatən pahrien e niganəmti Pontias Pailat, iatəghat əskasik kəm ik nəhlan:

¹⁴ Ol natimnat min u, kən məsapəsən kit mətoarus-pən Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo otuwa

¹⁵ e nian ətuatip itəm Uhgın təmitəpun. Uhgın itəm kitat okotəkəike moatənwiwi e nian rafın, in pisin əm tatərəmərə e natimnat rafın. In Kig rəha kig min rafın, kən Iərəmərə rəha iərəmərə min rafın.

¹⁶ In əm təsimisən mətatig lilin, rəhan nətuounən tikə, kən namnun tikə. İkın tətətig ikın, nəhag-əhagən tasiə mitəlau in, kən okol kəsanən iuəhkır ron. Suah kit təsehmən əh in, kən okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafın kitat okotəkəike motisiai-in in, kən moatən-iarəp rəhan nəsanənən ne nərəmərəən matuwin matuwin namnun tikə. Tol nəhlan. Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

¹⁷ Əghat əskasik kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha nətueintən u tepət. Ən məmə ilat okəsotiləs-ipər pikən ilat, kən kəsotahatətəən e rəhalat məni u tepət rəha roiu əm, məto olawig ne tikə min. İlat okotəkəike motahatətə əm e Uhgın itəm tatos-ipa natimnat wir tepət kəm kitat məmə kitat okotəto təwir lan.

¹⁸ Əghat əskasik kəm ilat məmə okotimətə e nolən təwir, ne nasituən wir min. Kən nikilat otəkəike magien o nawtəən kəm netəmim.

¹⁹ E nolən əh, in tahmen məmə ilat koatələhəu natimnat wir min tepət, tahmen-pən əm məmə kəmotasa wir o nəmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat kotitun nosən nəmegəhən, itəm nəmegəhən pahrien.

Namnun nəghatən rəha Pol

²⁰ Timoti, ik onakəkəike matehm wir natimnat min itəm Uhgın təmələhəu-pən rəkis e nelməm. Apəs kən mətül isəu o nəghatən min itəm nipətılal tikə kən kəsotos-ıpanən nisialıən kəm Uhgın, kən nəghatən min itəm kəsotətuatıpan e Naoa Rəha Uhgın. Nəghatən min əh katən məmə koatos-ıpa nitunən, məto kəp, koateıua.

²¹ Məto netənim neen koatuarisig-in nəghatən eiueiuə mīn əh, kən
minotos-arəpən e suatip rəha nahatətəən pahrien.
Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat.

2 Timoti

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwin kəm Timoti

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat min əpəh e niməfak rəha Efesas, məmə okotafin. Afin e “Nammusən Əkuəkır Rəha Naoa u 1 Timoti” o nitunən məmə Timoti in pah.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian kapman rəha Rom taskəlim Pol əpəh Rom, in təsətətigən e kalapus, mətə in təmətətig e rəhan kit nimə, kən mopael min kəmotətig ilat min motehm məmə in otəsəgimən. Nammun japta rəha Wək Min tətəghat-in nian min əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətən o nup kəiu. Mətə roiu əh, tinuwin min e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tətəp ikin pahrien. Naoa rəha Wək Min təsəghat-in nian əh, naoa tinol nammun rəkis. Kalapus əh in tətəp ikin, kən tiəkis o netəmim o nuwinən mətag-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmölkeike məmə Timoti otuwa mehm mətə-inu in rəhan fren wir. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmik naoa min rəhan.

?Təməte naoa u o naka? Pol təmītun məmə otəsuwəhən kohamnu in timis. Tol nəhlan, in təməte naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmi netəm-iasol pisin min neen tahmen e Timoti. Nian iəkis min koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətəskəlim Nammusən Təwir, kən matatul əskasik e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Nammusən Təwir, kən in otətul matip o nətəən nahməən e nipətin okəmə nəratən otuwa.

Pol təmən təwir kəm Timoti

¹ Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgın təmītəpun rəkis io məmə rəhan, kən mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nəniəkisən rəha nəmegəhən lilin e Kristo Iesu.

² Iatan təwir kəm ik Timoti, nətik itəm iakölkeike pik ik. Pəs Uhgın Tata ne Kristo Iesu rəhatat İərəmərə əkuawte-in rəhalau nəwiran, ne nasəkıtunən, ne nəməlinuən kəm ik.

Pol təmiləs-ipər nətəligən rəha Timoti

³ Nian rafin, lapin ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgın ron ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tipik min, kən ekıtun məmə nolən rat kit təsətigən lak.

⁴ Nıkkik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakölkeike pik məmə ekəplan min ik pəs nıkkik otəgıen.

⁵ Nıkkik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən əm e nahatətəən itəm təmaupən mətətig e rəham pipi Lois ne rəham mama lunis, kən ekıtun məmə roiu in tinətətig lam.

⁶ Kən tol nəhlan, iatən min kəm ik məmə onakelel nigəm rəha nəsanənən itəm Uhgın təmos-ıpinə o nolən rəhan wək. Uhgın təmos-ıpinə nəsanənən əh nian emələhəu-pən nelmək matəfak-pınə lam.

⁷ Ol wək e nəsanənən əh, mətə-inu Uhgın təsos-ıpamən kəm kitat nıkin rəha nəginən, mətə təmos-ıpa nıkin rəha nəsanənən, ne nıkin rəha nolkeikeən, ne nıkin itəm tatol nolən min itəm in titun məmə kətətuatip.

⁸ Kæn inæh, æsaulis-inæn o næn-iaræpæn Iæræmæra, kæn æsaulis-inæn io itæm etatig e kalapus o nærgin. Mæto e næsanænæn itæm Uhgîn tatos-ipinæ kæm ik, nækæike mol mæmæ io ne, itæm iatæto nahmææn o namnusæn tæwir.

⁹ Uhgîn tæmæmegæh kitat kæn maun-in kitat mæmæ kitat okotuwæ ræhan min netæmim itæm kotasim, kæn tæmæsolæn o nat kit itæm kitat kæmotol, mæto in tæmol e ræhan atip nætæligæn, ne næwiræn. Nian Uhgîn tæmæsolæn æh nætæuintæn ne, mæto in tæmælæhæu rækis nalpækauæn mæmæ in otawte-in ræhan næwiræn kæm kitat e Kristo Iesu,

¹⁰ mæto roiu, in tæmol æp næwiræn æh kæm kitat e nuwamæn ræha Iosmegæh ræhatat, Kristo Iesu. Kæn Kristo tæmærakin nimisæn ne ræhan næsanænæn, kæn tæmasiægæpin næmegæhæn u namnun tiks, kæn kitat koatehm e namnusæn tæwir.

¹¹ Kæn Uhgîn tæmitæpun io mæmæ io iæghat, ne aposol, ne iægætun o namnusæn tæwir æh.

¹² Tol næhlan iatæto pik nahmææn ron u ikin-u e kalapus. Mæto esaulis-inæn, mæto-inu ekitun mæmæ pah u iatahatætæ lan, kæn mitun wir mæmæ in titun nehm wiræn nat naka itæm in tæmælæhæu-pa e nelmæk o namnun nian.*

¹³ Ætæu-pæn æm suatip ræha nægætunæn u tætuatip itæm emæn kæm ik, kæn ol nat u e nahatætææn ne nolkeikææn e Kristo Iesu.

¹⁴ E nasituæn ræha Nærmin Ræha Uhgîn itæm tætatig e nikitat, kæn atehm wir nat wir itæm Uhgîn tæmælæhæu-pæn e nelmæm.

¹⁵ Nækitun mæmæ ræhak min netæmim æpæh Esia, ilat Fukelas ne Hermo-kenes, ilat rafin kæmotagim rækis motapæs io.

¹⁶ Pæs Iæræmæra otasækitun Onesiforas ne ræhan min, mæto-inu nian tæpæt tæmætasitu lak matilæs-ipær ræhak nætæligæn. Kæn tæmæsaulisæn mæmæ emætætig e kalapus.

¹⁷ Nipahrienæn, nian in tæmuwa Rom, tæmeam-in io, tæmeam-in io mætoarus-pæn mæplan io.

¹⁸ !Pæs Iæræmæra otasækitun in e namnun nian! Ik nækitun wir natimnat wir min itæm tæmol kæm io æpæh Efesas.

2

Mopael tæwir ræha Kristo Iesu

¹ Ik u nætik, pæs Uhgîn otol nikim tæsanæn e næwiræn itæm tætsi-pæn e Kristo Iesu.

² Næmæto rækis natimnat min u itæm emægætun itæmat lan e niganæmti netæmim tæpæt. Kæn os ræhak næghatæn mælæhæu-pæn e nelmi netæmim neen itæm natæn nipahrienæn elat, kæn ilat okotitun nægætunæn netæmim neen min lan.

³ Nian næratæn tatuwa, mæto ætul æskasik kitat min ik, tahmen e mopael wir kit ræha Kristo Iesu.

⁴ E nian ræha næluaginæn, mopael kit tæsolæn natimnat ræha næmegæhæn ræha netæmim ærnapin æm, mæto tætol æm wæk ræha mopael mæto-inu, in tolkeike mæmæ ræhan etæm-iasol ræha mopael, nikin otagin lan.

⁵ E nolæn kitæh, etæm tætaiu mæmæ in otol win, in otækæike mætæu-pæn lou min ræha niauæn, mæto okæmæ tæsolæn, kæn in otasosæn nætuæn ræha nol winæn.

⁶ Tætuatip æm min-nulan mæmæ etæm tætol pik wæk e nasumæn, in otæupæn mæulæk-in.

⁷ Ætælig-in wir nat naka iatæn kæm ik, mæto-inu Iæræmæra otasitu lam o nitunæn nipæti næghatæn min u.

1:9: Efes 2:8-9; Taet 3:5   **1:10:** Hip 2:14   **1:11:** 1 Tim 2:7   * **1:12:** Suatip pisin o næhlinæn ves 12b: "kæn mitun wir mæmæ in titun nehm wiræn nat naka itæm io emælæhæu-pæn e nelmin o namnun nian."   **1:14:** 1 Tim 6:20   **2:3:** 2 Tim 1:8   **2:5:** 2 Tim 4:8   **2:6:** 1 Kor 9:7

⁸ Atətəlig-in Iesu Kristo u noanol rəha Tefit, kən Uhgın təmosmegəh in e nimisən. Kən inu namnusan təwir iatən-iarəp.

⁹ Kən iatəto nahməən o namnusan təwir əh, kən nıpahrienən, kəmälis io e sen tahmen-pən məmə io iakləh kit o iohamnu itəm. Məto kəsälisən nəghatən rəha Uhgın.

¹⁰ Tol nəhlan, iatətul əskasik e nahməən mın rafın o netəmim itəm Uhgın təmitəpun ilat, məmə in otosmegəh ilat e Kristo Iesu, kən ilat okotətig e nəwıran itəm təhag-əhag rəha Uhgın, itəm namnun tikə.

¹¹ Inu nəghatən tatən pahrien məmə, Okəmə kotuwa kitəh e Kristo e nimisən rəhan, kən okotəmegəh mın kitat mın.

¹² Okəmə koatətul əskasik e nian iəkis mın, kən kitat okotərəməmə mın kitat mın. Okəmə kitat kotən-iamnın in, kən in otən-iamnın kitat.

¹³ Okəmə kitat kəsotolən rəhatat noanawıl, məto in tatol rəhan noanawıl, məto-inu in otəkəike matol rəhan nolən.

Iolwək təwir rəha Uhgın

¹⁴ Natımmat mın u, onəkəike matən matisimatıp lan kəm rəham mın netəmim. Ən əskasik kəm ilat nəhlan məmə, "İatən e nərgin Uhgın məmə itəmat nəsotərgəhəuən o nıpəti nəghatən mın." Nərgəhəuən nəhlan təsasıtəuən e suah kit, məto tətərəkin əm netəmim itəm koatəto.

¹⁵ Alkut əskasik məmə onəkuwa iolwək təwir itəm nian Uhgın tatəplan rəham wək, in titun nənən məmə, "Əwəh, nəmol təwir," kən nəsaulisən o rəham wək, məto-inu natəgətun ətuatıp nəghatən rəha nıpahrienən.

¹⁶ Məto apəs nəghatən ərnapın mın əm itəm kotərat məsotısiyai-inən Uhgın, məto-inu netəmim itəm koatəghat nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwin matuwin əm o nolən mın itəm kəsotısiyai-inən Uhgın.

¹⁷ Nəgətunən rəhalat in tahmen-pən əm e nıməgəm piən itəm tatəməhal matəpət matol iahgin. Təs mil u kioal min-nulan, ilau u Haemeneus ne Faelitas,

¹⁸ itəm kinuəmkarəpən rəkis e suatıp rəha nıpahrienən. Katuən məmə Uhgın təmol kitat kotəmegəh mın rəkis e nimisən, kən okol Uhgın təsos-ıpa mınən nıpətıtət wı mın nian Iesu tatuwa mın. Kən təs mil u katuərəkin nahatətən rəha netəmim neen.

¹⁹ Məto tol pap nəhlan, nımə itəm Uhgın tatıləkin tatətul tiəkis, kən təmətəpən lan məmə, "İərəməmə titun netəm mın u rəhan mın," ne "Netəm mın u koatən məmə ilat netəm rəha İərəməmə, okotəkəike motapəs nolən rat mın."

²⁰ Ətəlig-in-tu. E nımə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pisin pisin mın tepət. Kəmol neen e iaen u kol tatıpıt-ıpıt, neen e silfa, neen e nig, neen e nıməptən. Wək rəha neen, in wək asol itəm katisiai-in. Kən wək rəha neen, in wək ərnapın əm itəm tol naulisən.

²¹ Okəmə suah kit tatol rəhan nəmegəhən tatuwiwi mətapəs nolən rəha naulisən, in titun nolən wək asol itəm katisiai-in, kən Uhgın otələhəu kalın məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-əpenə məmə otol wək mın itəm kotəwir.

²² Aiu muwin isəu o nolən rat mın itəm tatəwiə e niki netəm aluə. Kən ətəu-pən wir suatıp rəha natımmat mın u: nolən itəm tətəuatıp, ne nahatətən,

ne nolkeikean, ne nəməlinuən. Ətəu-pən suatip əh itəmat netəm min u itəm koatətapəh o nasituən rəha ləramərə e nikilat itəm təwir.

²³ Apəs magim rəkis e nəghatən alməl min itəm nıpətilat tikə. Nəghatən min əh koatiuw-pa əm timəht o nərgəhəuən.

²⁴ Iolwək rəha ləramərə, okol in təsərgəhəuən, məto in tatakəike matol təwir kəm netəmim rafin, kən otəkəike muwa etəm rəha nəgətunən, kən rəhan nətəligən kaifəməh.

²⁵ Okəmə netəmim neen koatən rat rəhan nəgətunən, kən in otəkəike məgətun wir ilat e nolən mətig əm. Kən okəm-naka Uhgın otegəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən, məmə ilat okotitun nıpahrienən,

²⁶ kən ilat okotuwa min e nətəligən təwir, kən motagım rəkis-in noanikulu rəha Setan, itəm təmaskəlīm ilat kən koatol nəwian.

3

Nolən rat min iuahkir o Namnun Nian

¹ Məto onəkəike mitun nəghatən u məmə nian əskasik min okotuwa iuahkir o Namnun Nian.

² Tol nəhlan məto-inu, netəmim okoatətəlig-in atıp əm ilat, kən ilat okotolkeike pik məni. Netəmim okotausit, moatos-ipər atıp əm ilat. İlat okotən rat netəmim ne Uhgın, kən ilat okotəht nəwıa tata ne mama, kən okəsotən məmə nikilat tətəgien o nat itəm katol kəm ilat, kən okəsotısiəi-inən Uhgın.

³ Rəhalat nolkeikean kəm netəmim otikə, kən okəsotaluinən nəratən itəm suah kit otol kəm ilat. İlat okotərəkin nərgi netəmim. Okəsotərəməəən e nolən min rəhalat. Nikilat otəgien əm o nərəkınən netəmim. Okotətəhau nat itəm in təwir.

⁴ İlat kəut kəsua min, kən okotol natımmat rat neen məto kəsotətəlig-inən məmə nat naka otiet lan. Kən ilat okotiləs-ipər atıp ilat, kən ilat okotolkeike pik natımmat o nətoən təwir e nıpətilat, məto ilat okəsotolkeikean Uhgın.

⁵ Okotol nolən min rəha iəfak min məmə netəmim okotəplan, məto ilat okəsotolkeikean məmə nəsanənən rəha Uhgın otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwıwi. Uwın isəu o netəm min u.

⁶ Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatip o nuwınən latuənu min, kən moatiuw rəkis nətəligən rəha nıpitan itəm rəhalat nətəligən təsəkəsikən. Təfagə rat min rəha nıpitan min u, in tiəkis pik olat, kən nolən rat min tərət itəm ilat koatolkeike, koatiuw-pən ilat.

⁷ Kən nıpitan min əh koatətəlig-in wir e nəghatən min rafin rəha netəm min əh, məto ko kəsotitunən nəghatən rəha nıpahrienən.

⁸ Aupən ikın, Janes ne Jampres kəmatıoal timəht kəm Moses,* kən e nolən kitiəh min əm, netəm min əh koatəht nəghatən rəha nıpahrienən. Netəm min u, rəhalat nətəligən tərıoah e nolən rat min, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in neıueıuə-əmən.

⁹ Məto nəgətun eıueıuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin okotəplan məmə ilat kəsotitunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

¹⁰ Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne nat naka itəm ekolkeike məmə ekol, ne rəhak nahatətəən, ne nolən rəha nətəligən rəhak itəm təfəməh, ne rəhak nolkeikean, ne nətul əskasikən rəhak,

¹¹ Kæn nækitun nian iækis min itäm koatuwa e ræhak næmegähæn, ne nolæn tærat min itäm katol lak. Kæn nækitun nolæn iækis min itäm kæmol lak æpæh Antiok, ne Ikoniam, ne Listra. Mæto Iæramæra tæmilæs-irækis io e natimnat min æh rafin.

¹² Nipahrienæn, netämim rafin itäm kotalkeike mæmæ okotol nolæn itäm Uhgîn folkeike, kæn motol e Kristo Iesu, netämim okotol tærat kæm ilat,

¹³ Mæto nian kitiah min æm, nol tæfagæ rat min ne netäm ræha neiueiuææn, ilat okotol nolæn rat motuwîn kol itäm in tærat agin. Ilat netämim kateiuæ-in ilat, † kæn ilat okoteiuæ-in pik agin-æh netämim.

¹⁴ Mæto ik, Timoti, onakækaike matætæu-pæn æm natimnat wir min itäm kæmægætun ik lan itäm næmæn æskasik rækis nipahrienæn lan, mæto-inu ik nækitun wir netämim itäm kæmotægætun ik lan.

¹⁵ Kæn nian næmatækæku mætoarus-pa u-roiu, næmitun Naoa Ræha Uhgîn itäm titun nos-ipænæn nenatigæn mæmæ nækitun nosæn næmegähæn lilin lan o nahatætæn e Kristo Iesu.

¹⁶ Næghatæn min rafin e Naoa Ræha Uhgîn, kæmotisi-pæn æm e nohli Uhgîn, kæn koatasitu etat. Koatægætun kitat, moatæniæp nolæn rat min ræhatat, moatæg-ætuatip-in kitat, kæn moatægætun kitat e nolæn min itäm kotætuatip.

¹⁷ Koatasitu etat næhlan mæmæ, kitat netäm ræha Uhgîn, okotos nasituæn rafin min æh, kæn motuwa netämim itäm kotitun nolæn wæk min rafin itäm kotæwir.

4

¹ Timoti, oekæn-ipinæ næghatæn keike kit kæm ik e niganæmti Uhgîn ne Kristo Iesu itäm otakil nolæn ræha netämim rafin, netäm koatægægæh ne netäm kæmotimis, kæn oekæn-ipinæ næghatæn u mæto-inu in otuwa min matæramæra. Kæn inæh, iakatakæike matæn kæm ik mæmæ,

² æn-iaræp næghatæn ræha Uhgîn, kæn ætul matip o næn-iaræpæn, nat æpnarip mæmæ otimætig æm, o tiækis. Æg-ætuatip-in nolæn ræha netämim, kæn æn-læp nolæn rat min, kæn milæs-ipær nætæligæn ræha netämim, kæn nian natol wæk min u, ræham nætæligæn otækæike mæfæmæh, kæn ræham nægætunæn otækæike mætuatip mæwir.

³ Nækæike mol næhlan mæto-inu, nian itäm tatuwa, netämim okæsotolkeikeæn mæmæ okotætælig-in næghatæn pahrien. Mæto ilat okotos iægætun pisin pisin min itäm okotægætun næghatæn min itäm ilat æm kotalkeike.

⁴ Kæn ilat okotæuhlin matælgilat o nætælig-inæn næghatæn pahrien, kæn motuwîn moatætælig-in namsu eiueiuæ min.

⁵ Mæto ik, atehm wir ræham nætæligæn ne ræham nolæn min e nian min rafin, nat æpnarip nat pisin pisin min koatuwa e ræham næmegähæn, kæn ætul æskasik nian næratæn tatuwa, kæn uwîn mæn-iaræp namnusæn tæwir, kæn ol rafin wæk itäm Uhgîn tæmos-ipæn kæm ik mæmæ onækol.

⁶ Timoti, ol natimnat min æh, mæto-inu otæsuwæhæn, io ekimis. Kæn roiu næmegähæn ræhak tahmen e wain itäm kinatæhtæg-pæn e olta mæmæ okol sakrifais lan.

⁷ E ræhak fait wir ræha nahatætæn, ematipin wir nelmæk, kæn e ræhak naiuæn, io emaiu wir rækis mætoarus-pa namnun naiuæn, kæn io emataskælim wir nolæn ætumatip ræha nahatætæn kæn emæsapæsæn wæk ræha næn-iaræpæn namnusæn tæwir.

⁸ Kæn roiu, Iæræmære itæm ræhan nakilæn tætuatip wir, in tæmol æpen-æpenæ e nætouæn ræhak, inu hat ræha etæm tatol win e ræhan naiuæn, kæn in otæfauin-pa kæm io e nian ræha nakilæn mæto-inu in tæmakil io mæmæ ræhak næmegæhan tætuatip. Kæn sænæmæ io pisin æm, mæto otos-ipæn kæm netæmim rafin itæm kotolkeike moatæsaugin mæmæ in otuwa min.

Pol tæmæn-iaræp namnusæn ræha in min neen

⁹ Eam-in uæhai æm ræham suatip mæmæ onækuwa mehm io,

¹⁰ mæto-inu Temas, u tolkeike pik nætueintæn u, in tæmapæs io maiu muwin Tesalonaeka. Kresens tinuwîn rækis æpæh Kalesia, kæn Tæetas tinuwîn rækis Talmesia.

¹¹ Mæto Luk pisin æm itimlau min. Tæwir mæmæ nian nakatuwa, onakit Mak itæmlau min, mæto-inu in titun nasituæn e wæk ræhak.

¹² Emahl-ipæn rækis Tikikas tuwin æpæh Efesas.

¹³ Kæn nian nakatuwa, onakos ræhak kot itæm emælæhu kæm Kapas æpæh Troas, kæn onakos nian ræhak naoa min itæm kæmaiu-aiu, kæn iakolkeike pik min mæmæ onakos naoa min u kæmol e nuwigi sipsip.

¹⁴ Suah u Aleksanta itæm etæmim ræha nolæn wæk e iaen, in tæmatol tærat kæm io. Iæræmære otos-ipæn nitai nætouæn ræhan o natimnat min æh.

¹⁵ Kæn ik min, atæto ik o suah æh, mæto-inu tæhtosig-in næghatæn min ræhatat.

¹⁶ Nian emaupæn mætul e kot mæmæ ekæn-iaræp næghatæn min ræhak, suah kit tæmæsetul-aræpæn masitu lak, mæto netæmim rafin kæmotagim motapæs io. Pæs Uhgîn nikin otæstæn natimnat rafin itæm ilat kæmoatol.

¹⁷ Mæto Iæræmære tæmætul e nikalik mæs-ipa næsanænæn kæm io mæmæ ekæn-iaræp wir næghatæn ræhan, kæn pæs Iaihlua min okotæto. Kæn tæmilæs-iaræp io e nohli laion.

¹⁸ Iæræmære otilæs-irækis io e næratæn min rafin itæm okol kæm io, kæn in otaskælim wir io, kæn milæs io ekuwin e næræmæreæn ræhan æpæh ilis e nego e neai. Pæs kotilæs-ipær nærgin tatuwin matuwîn namnun tikæ. Ðwæh.

Namnun næghatæn

¹⁹ Iatæn tæwir kæm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne ræhan min.

²⁰ Erastas tæmæstæu-pa-mæn io, in æpæh Korin. Kæn nian emiet Maelitas, emapæs Trofimas tætatig mæto-inu in tatimis.

²¹ Alkut pik mæmæ nakuwa uæhai æm ikîn-u, uarisig in nian ræha nætæpæn. Iupulas tatæn tæwir kæm ik, kæn Putens, ne Linus, ne Klotia, ne piætat min rafin ikîn-u koatæn tæwir kæm ik.

²² Pæs Iæræmære tætatig itæmat min. Pæs Uhgîn otawte-in ræhan næwiræn kæm ik.

Taetas

Naoa itəm Pol təməte tuwin kəm Taetas Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Taetas

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Pol təməte naoa u tatuwin kəm Taetas. Taetas in Iaihlua kit itəm təmahaatə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmöl wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgin nian tepət e Niutesteman.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikin-u. Pol təmiet min, məto təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətətig mol rafin wək min ikin əh. Krit in nəptən kit itəm tərīoah wır e nolən rat min, tahmen məmə inu netəmim koateiuə pik nian rafin, moatəgwən pik, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiuə tepət məmə okotos mənī lan.

?Təməte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan min wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mīləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta min o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm min u kəsotətəu-pənən nətəligən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətunən neen rəha nahatətəən ne naliwəkən ətuatip. Kən in təmən məmə Timoti otahtosig-in wır nəgətunən eiuə min. Nammun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa min masitu e Pol.

Pol təmən təwir kəm Taetas

¹ Taetas. Io Pol, iatəte naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Uhgın, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Uhgın təmītəpən rəkis ilat məmə rəhan min, mīləs-ipər nahatətəən rəhalat, masitu elat məmə okotitun nəgətunən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətunən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətuatip kotahmen-pən e nolən itəm Uhgın tolkeike.

² Kitat kotitun nīpahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəligən tətətig əskasik rəkis məmə okotos nəmegəhən lilin. Aupən aupən agin itəm Uhgın təməsolən əh natimnat rafin, məto Uhgın tinəmən rəkis nəmegəhən lilin əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotitun məmə in təseiuən nian kit ne.

³ Kən e nian ətuatip itəm Uhgın təmən, in təmöl məmə netəmim okotitun nəghatən rəhan. İlat kotitun məto-inu Uhgın İosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə təməs-ipa wək u tətətig e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lilin.

⁴ Taetas, rəhalau nahatətəən kitiəh, kən e nolən rəha nahatətəən, in tahmen əm mə ik nətik pahrien. Rəhak nəfakən məmə Uhgın Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, İosmegəh rəhatat, pəs okuawte-in rəhalau nəwırən kəm ik, kən muələhəu nəməlinuən tətətig ron ik.

Wək rəha Taetas əpəh Krit

⁵ E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətətig məmə onəkol rafin wək itəm tətətig, kən məmə onakiləs-ipər elta min rəha niməfak, e taon min rafin e nitən Krit tahmen əm mə inu emən mihin kəm ik.

⁶ Elta min ræha nimæfak okæike kæsehm-pænæn nolæn rat kit e ræhalat næmegæhæn, kæn ræhalat pætan kitæh æm, kæn ræhalat nisualkælæh okotækæike motahatætæ e Uhgîn, kæn mæsotan æpnæpînæn motol natimnat tæsahmenæn, kæn mæsotæhtæn næwia ræhalat tata ne mama mæmæ netæmim okotæn rat ilat ron.

⁷ Næmegæhæn ræha elta min ræha nimæfak otækæike mætuatip wir mæto-inu ilat koatos wæk asol ræha Uhgîn. Ilat itæm koatehm wir netæmim okotækæike motol mihin mæmæ kæsotilæs-ipær atipæn ilat motol ræhalat næghatæn mæmæ netæmim okotægîn, kæn nikilat tæsahmæ uæhææn. Sænæmæ ilat netæmim ræha næpîsæn o næmouæn, kæn sænæmæ ilat netæmim ræha nosæn mæni e neiuæiuææn.

⁸ Mæto næmegæhæn ræhalat in otækæike mol min-nulan. Ilat okotækæike moatehm wir netæmim itæm koatuwa æh ræhalat ikin. Ilat netæm kotolkeike mæ okotol æm natimnat itæm tæwir, kæn nolæn ræhalat in tatægætun mæ ilat netæm mætæ, kæn kotenatig. Ilat netæm ræha nætæu-pænæn næghatæn ræha Uhgîn. Ræhalat næmegæhæn in otækæike mætuatip wir e niganæmti Uhgîn. Ilat kotitun næn atipæn e nikilat mæmæ kotapæs nolæn natimnat itæm tærat kæn moatol æm nat itæm tæwir.

⁹ Ilat okotækæike motahatætæ æskasik e næghatæn ræha namnusæn tæwir mæmæ in næpahrienæn tahmen-pæn mæ kæmægætun ilat lan. Kæn inæh, ilat kotenatig wir o nægætunæn netæmim e nægætunæn pahrien itæm tætuatip mæmæ ilat okotætæu-pæn. Kæn nian netæmim neen okoatæn næghatæn min itæm tol pîsin e nægætunæn pahrien, kæn netæm-iasol min ræha nimæfak okotægætun ætuatip ilat motæn-ipæn kæm ilat mæmæ ræhalat nægætunæn in neiuæiuææn.

¹⁰ Iatægat min-nulan mæto-inu netæmim tæpæt e nimæfak æpæh Krit kotetæhau nægætunæn pahrien u. Ilat, næghatæn ræhalat titatiperæh pik tahmen e kaluæluæ, mæto nuhuæn lan tikæ, kæn moatiuw rækis netæmim neen e nægætunæn eiueiuæ min ræhalat. Netæmim tæpæt itæm koatæn mæmæ okækæike kæhg-ipæn netæmim, ilat iægætun eiueiuæ min.

¹¹ Ahtosig-in næghatæn ræhalat mæmæ okæsotægætunæn e nimæfak nægætunæn æh kotærat itæm kæsotætutipæn mæmæ okotægætun, mæto-inu nægætunæn ræhalat tatærækin-rækin nahatætææn ræha noanol min rafin ræha netæmim neen. Ilat koatægætun neiuæiuææn æh mæto-inu kotolkeike mæmæ okotos mæni lan, mæto kæsotaulisæn lan.

¹² Etæm Krit kit aupæn, in ien kit ræhalat, in min tæmæn min-nulan mæmæ, “Netæm Krit, ilat netæm ræha neiuæiuææn nian rafin. Kæn ilat kotahmen e kuri iarupîn min. Kæn ilat nælpah, nian rafin kotolkeike mæmæ kotagwæn æm lan.”

¹³ Mæto næghatæn ræha ien u, in tol æm næpahrienæn. Kæn tol næhlan, æhai ilat mæn-ipæn kæm ilat mæmæ ræhalat nægætunæn in neiuæiuææn, pæs ilat okotahatætæ æm e næghatæn pahrien,

¹⁴ kæn ilat okæsotætæu-pænæn noanage ræha netæm Isrel ne næghatæn ræha netæm koatapæs næghatæn pahrien.

¹⁵ Kæn nækotitun mæmæ netæmim itæm kotætutitip e niganæmti Uhgîn, nat tikæ itæm otol ilat kotæmkimik. Mæto netæmim itæm koatæmkimik e niganæmti Uhgîn mæto-inu ilat kæsotahatætæn e Iesu, kæn nolæn kit tikæ itæm otol ilat kotætutitip. Kæn tol min-næhlan, nætægæn ne nikilat kæren kæsutætutipæn, kæn ilat kotæruru nakilæn nat itæm tæwir, ne nat itæm tærat.

¹⁶ Ilat koatæn mæmæ kotitun Uhgîn, mæto nolæn ræhalat tatægætun mæmæ koateiuæ, ilat koatæuhlin mæntaalat kæm Uhgîn. Netæm min æh kotærat agin, kotalmæl koatæht næwia Uhgîn, kæn okol ilat kæsotolæn nat wir kit ne.

2

Nəgəṭunən itəm tətuaṭip

¹ Məto ik Taetas, ik onəkəike məgəṭun wir netəmim e nəgəṭunən itəm tatəṭəu-pən nəghatən ətuatip e Iesu.

² Ik onəkəike məgəṭun iaguıhl min məmə e naliwəkən rəhalat, ilat okotan mətig, kən məsotanım pikən wain, kən nolən rəhalat otəkəike mətuatip wir pəs netəmim okotisiai-in ilat, kən ilat okotəkəike moatətul əskasik kən moatol natimnat e nenatigən. Nahatətəən rəhalat otəkəike mamnim wir e nəghatən rəha Uhgın. Kən ilat okotəkəike motolkeike netəmim. Kən motəkəike kətul tiəkis e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhən.

³ Kən e nolən kitiah əm, nəkəike məgəṭun wir nipiṭaguıhl min məmə ilat okotəkəike motol nolən itəm tətuaṭip məmə otos-ipən nisaiian kəm Uhgın. Kən ilat okəsotənən nikali netəmim. Kən sənəmə nipiṭan rəha napısən. Məto ilat otəkəike motəgəṭun nəmegəhən ətuatip.

⁴ Inəh, ilat okotəgəṭun nipiṭan min e suatip itəm ilat okotolkeike rəhalat min nəman ne nenatilat min.

⁵ Ilat okotəkəike motəgəṭun nipiṭan məmə ilat nipiṭan mətig itəm nəmegəhən rəhalat in tətuaṭip, kən ilat kəsotan əpnəpinən, kən moatisiai-in rəhalat nəman min, kən moatehm wir natimnat min rəha latuanu, kən ilat moatol təwir kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən otahtosis-in netəmim məmə kəsotən ratən nəgəṭunən rəha Uhgın.

⁶ Kən e suatip kitiah min, otəghat əskasik kəm netəm aluə məmə ilat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotəpəs nolən natimnat itəm tərət kən moatol əm nat itəm təwir.

⁷ Kən ik, e natimnat rafin, onəkol əm nat ətuatip min, pəs ilat okotətəu-pən nat naka itəm ik nakatol. Nian onəkəgəṭun, nəmegəhən rəham otəkəike mətuatip, mol nəghatən rəham təfigəm.

⁸ Ik onəkəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim okol kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham tikimır min okotaulis lan məto-inu ilat kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərət kit etat.

⁹ Əgəṭun wir slef min məmə ilat okotol nəwia rəhalat etəm-iasol min e natimnat rafin, məmə nikilat otəgien o wək rəhalat. Slef min okəsotənən nitai nəghatən rəha etəm-iasol min rəhalat,

¹⁰ kən məsotəkləhən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike moatol natimnat ətuatip min, məmə rəhalat etəm-iasol min okotan nipiṭahrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natimnat rafin, otəgəṭun məmə nəgəṭunən rəha Uhgın, Iosmegəh rəhatat in tətuaṭip məwir.

¹¹ Ik onəkəkəike məgəṭun natimnat min əh rafin məto-inu Uhgın təmerəh rəkis e suatip kəm netəmim rafin məmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwirən kəm ilat.

¹² Nəwirən əh rəha Uhgın tatəgəṭun məmə nian kitat koatətig əh e nətueintən, kotəkəike motəpəs nətəu-pənən nolən rat min ne natimnat rat min rəha nətueintən itəm koatəwə e nikitat, məto okotan mətig, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip wir motahmen-pən mə kitat netəmim rəha Uhgın.

¹³ Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoatəsaḡin nian Iesu Kristo, rəhatat Uhgın ne rəhatat Iosmegəh, in otuwa min lan e nəsanənən ne nəwirən. Nian əh in təwir əgin, kən kitat kotitun mə otəpanuwa, kən matol nikitat tətagien.

¹⁴ Iesu nikin tēmagien mēmā otimis otat, kēn mētou nāmegāhēn rēhatat mos-irākis e nēsanānēn rēha nolēn rat min rafin, kēn mafəl wir kitat mēmā kitat okotuwa rēhan min netēmim itēm kotolkeike mēmā koatol əm nat itēm təwir.

¹⁵ Natimnat min u, onatəgətun ilat e niməfak. Ləs-ipər nətəligēn rēhalat mēmā okoatətəu-pən Iərəmərə, kēn məghat əskasik kəm netēm koatətəu-pən nəghatən eiueiuiə min. Uhgīn tamos-ipinə wək əh kəm ik, kēn əghat min-nulan. Əsolēn mēmā etēmim kit otən rat ik.

3

Nolən rəha iəfak min

¹ Taetas, ən-ipən wir min kəm rəham netēmim mēmā okotisiai-in netēmiasol ne kapman rēhalat. Okotəkəike moatol nəwialat, kēn moatətul matip e nian rafin o nolən wək itēm otasitu e netēmim.

² Kēn ilat okəsotəghat eiuan o nərəkinən nərgi netēmim, kēn okəsotolən timəht, mətō ilat nan mətīg əm kēn moatol təwir kəm netēmim, kēn motos-iahau rēhalat nətəligēn moatisiai-in netēmim rafin.

³ Koatol min-nulan mətō aupən kitat kotərat kəmotahmen əm elat. Kēn Uhgīn təmasitu etat nian kitat min kəmoatol nolən rat min əh, kitat ialməl min. Kəməsotolən nəwia Uhgīn. Nos-ipən-os-ipənən rēha nərətən təmərəkīn kitat. Kēn nolən rat min rēhatat itēm kitat kəmoatolkeike, kəmoatərəmərə etat. Kitat kəmoatol əm nəwialat, kēn kəmoatol nolən rat rafin. Kēn kəmoatolkeike natimnat min rēha netēm pisin. Nolən rat rēhatat təmol mēmā netēmim kotetəhau kitat, kēn kitat kəmoatətəhau kitat min.

⁴ Mətō nian nolkeikeən ne nəwirən rēha Uhgīn Iosmegəh rēhatat tēmiet-arəpa,

⁵ kēn in təmosmegəh kitat, mətō sənəmā təmol mətō-inu kitat netēm ətuatip. !Kəp! In təmosmegəh kitat mətō-inu təmasəkītun kitat. In təmosmegəh kitat nian Narmīn Rəha Uhgīn təmafəl rəkis nolən rat min kēn kotaiir wi min, kēn Narmīn təməwiək-in nikitat.

⁶ Narmīn u inu, Iesu Kristo Iosmegəh rēhatat in suatip mēmā Uhgīn tatətəlmīn nikitat tətər lan e nikin agien.

⁷ In təmol kitat kotətəuatip e niganəmtin e nəwirən rēhan mēmā okotahatətə e rəhan nəghatən itēm təmən kəm kitat mə o nian kit kitat kotatig itulin kitat min.

⁸ Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.

Kēn io ekolkeike mēmā onakəgətun wir netēmim lan mēmā okotitun wir. Nəgətunən min əh okotasitu e iəfak min mēmā rēhalat nətəligēn otətətig əskasik əm e nolən natimnat itēm təwir. Nəgətunən min u ilat kotəwir kēn okotasitu wir e netēmim.

⁹ Mətō apəs nəghatən alməl min itēm netēmim koatən tol min-nulan: koatəghat o noanol min rēhalat tuwīn muwīn mīləs tipilat rat agin min; kēn moatetet ilat min kēn moatən-iahau ilat min o nipətī nəghatən rēha Lou rəha Moses. Apəs əm nəghatən min u mətō-inu okol təsasituən e suah kit ne, kēn rəhan nəwirən tikə.

¹⁰ Okəmā suah kit tatol netēmim koatoor ilat min o nəghatən tol min-nulan, onəkuwīn məghat əskasik kəm in kēn mən-iahau. Mətō okəmā tatol min, kēn nakuwīn min mən-iahau min. Okəmā nəmən-iahau pap mau kəiu, mətō in tatəkəike e rəhan nolən, kēn otətul-pən isəu ron motapəs.

¹¹ Mæto ik nækítun mæmæ suah kit tol min-nulan, rəhan nətəligən tərət kən tatol keko-eko, kən matol təfagə rat e niganəmti Uhgín. Rəhan əm nolən tatəgətun mæ in iol tərət.

Namnun nəghatən rəha Pol

¹² Oekahl-ípinə suah mil u kit, Atemas o Tikikas otímnə mehm ik. Nian otímnə, ik onakəkəike meam-in uəhai əm suatíp mæ onakímnə mehm io əpəh taon Nikopolis, mæto-inu io emolkeike mæmæ ekuwín matig ikín e nian rəha nətəpən.

¹³ Kən etəmim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatig e lou,* ilau katuáliwək e rəhalau naliwəkən, mæto ik onakasitu elau mæmæ natímnat rafin rəhalau otəkəike mətatig.

¹⁴ Rəhatat netəmim okotəkəike motítun wir suatíp o nolən wək kən moatol nat itəm təwir mæmæ ilat kotítun nasituən e netəmim neen itəm rəhalat natímnat təsahmenən. Təsəwirən mæmæ ilat kotatig əpnəpín əm.

¹⁵ Netəm mín u itəm itimat ekoatatig koatahl-ípinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən ən təwir kəm iəfak mín itəm kotalkeike itimat.

Pəs Uhgín otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

3:12: Efes 6:21-22; Kol 4:7-8   * **3:13:** Ienatig e lou - Suah kit itəm titun wir lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmim itəm koatuwín e kot.   **3:13:** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6   **3:14:** Efes 4:28

Filimon

Naoa itəm Pol təmäte tuwın kəm Filimon Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Filimon

?Pah təmäte naoa u? Aposol Pol təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwın kəm pah? Təmäte tatuwın kəm Filimon əpəh e niməfak ikin Kolosi. İlau fren wir. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef mın.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təmäte? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak mın neen mın, ilat mın koatos slef mın. Filimon, rəhan kit əh ikin slef, nərgin u, Onesimas. Məto Onesimas, in təmakləh-in məni neen rəha Filimon, kən əmun, in magim. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon titun nohamnuən timis. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikin Rom, kən Pol təmən-iarəp Namnusan Təwir kəm in, kən təmahatətə e İesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmahl-ıpan in titəlig-pən o Filimon. Pol təmən kəm Filimon məmə nat əpnəpin Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e İesu Kristo.

?Təmäte naoa u o naka? Pol təmäte naoa u matəpəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in titəlig-pa mın. Nat əpnəpin məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas təhmen əm məmə in pian kit e İesu Kristo.

¹ Io Pol, itəm etatig e kalapus o Kristo İesu, itımlau piətət Timoti, iatuən təwir kəm ik Filimon. Ik iolitimlau itəm ekioalkeike pik, kən kitəhal kətəhalol wək kitıəh əm rəha İesu.

² Kən iatuən təwir kəm wınitat Apia, ne Akipas itəm kitat mopael mın koatəluagin rəha Uhgın, kən iatuən təwir kəm netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nımə.

³ Pəs Uhgın u Tata rəhatat, ne İərəmərə İesu Kristo okuawte-in nəwırən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

⁴ E nian mın rafin itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Uhgın ron ik,

⁵ məto-inu eməto nahatətəən rəham e İərəmərə İesu, ne nolkeikeən rəham itəm tatuwın o nəfak mın rafin.

⁶ Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nıkim agien məto-inu e rəham nahatətəən. Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkıtuw wir kən mos nat wir mın rafin rəha Uhgın itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat.

⁷ Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmol niki nəfak mın koatəto təwir, kən nian eməto, io mın, nıkkik təmagien kən tatıləs-ıpər rəhak nətəligən lan.

Nətapəhən rəha Pol

⁸ Tol nəhlan, e Kristo esəginən o nənən kəm ik məmə onəköl nat kit itəm nəkəike mol,

⁹ məto esol mihinən. İatəpəh-in əm e nolkeikeən. Io iaguıhl kit, etatig e kalapus o Kristo İesu. Kən io inu Pol,

¹⁰ iatəpəh-in suah kit ron ik e rəhak nıpahrienən məmə nakos e nıkim agien. Suah əh in təmuwa təhmen-pən e nətik nian emətətig e kalapus, inu Onesimas, rəham slef.

11 Aupən ikin, in təməsöl wək wīrən kəm ik, mətō roiu in titun nolən wək təwīr kəm kilau kərən.*

12 Kən roiu, etahl-ipinə min suah u, etəm itəm iakolkeike pik.

13 Okəmā tətətig itimlau min, nīkik tagien ron, kən in otatos nāmeem mətasitu lak nian etətig ikin-u e kalapus o namnusən təwīr.

14 Mətō esolkeikeən māmā ekol nat kit itəm ik nāsegəhan-inən. Kən okəmā natol nat wīr, iakolkeike māmā in tətisi-pən əm e nīkim agien, mətō sənəmā nat io iatəkəike kəm ik māmā nakol.

15 Esitunən, okəm-naka Onesimas təmagim e nian əkuəkīr u māmā onakos min in titəlig-pa min nətuatig agin-əh,

16 mətō sənəmā in otol min əm slef rəham, kəp. Mətō roiu əh, in suah wīr taprəkis-in slef kit, in pialau etəm təwīr. Io iakoleike pik in, mətō ik onakolkeike pik in taprəkis, mətō-inu in rəham slef, kən in piam e ləramərə.

17 Nakatehm io māmā kāmuea kitiaḥ e wək ne nolkeikeən rəha Kristo, kən tol nəhlan, iatətapəh māmā nian in otimnə, nakos in e nīkim agien tahmen-pən əm māmā io.

18 Okəmā təmol nat kit tərət kəm ik, o təmos rəham nat kit kən məsətuən, pəs nəkələhəu-pən tətətig e kaon rəhak.

19 Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək – *pās io epanətou*. Mətō təwīr māmā nəsaluinən rəham kaon asol agin kəm io, itəm tol min-nulan, emasitu lam kən nəmos rəham nəmegəhən lilin.

20 Piak, iakolkeike māmā onakətuoun matətou rəham kaon† kəm io, kən ol nat u iatətapəh-in e nərgi ləramərə, kən ol nīkik tatəto təwīr e Kristo.

21 Iatəte naoa u kəm ik mətō-inu ekitun māmā onəkol nəwiak, kən onəkol taprəkis-in nat naka itəm iatətapəh-in.

22 Kən nat kit min, afəl rəhak kit rum mətō-inu emələhəu-pən rəhak nətəligən e Uhgīn māmā in otos io ekitəlig-pinə min otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat.

Namnun nəghatən rəha Pol

23 Epafra, itimlau min etuatig e kalapus o nərgi Kristo Iesu, kən in tatən təwīr kəm itəmat.

24 Kən Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itəmat ekoatol wək kitiaḥ, ilat min koatən təwīr kəm itəmat.

25 Pəs ləramərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat rafin.

* **1:11:** Nərgin u “Onesimas” in təmə, “etəm itəm titun nolən wək wīr.” **1:16:** 1 Tim 6:2 † **1:20:** E nəghatən Kris, nəghatən rəha Pol ikin-u “mətōu rəham kaon” in iuəhkīr əm e nərgi Onesimas. **1:22:** Fil 1:25; 2:24 **1:23:** Kol 1:7 **1:24:** Kol 4:10-14

Hiprus

Naoa itəm kəmāte tuwīn kəm noanol rəha Isrel Nəghatən əkuəkīr rəha naoa u Hiprus

? **Pah təmāte naoa u?** Kitat kotəruru mēmə pah təmāte naoa u. Etəm təmāte naoa u tāmāsətəən nərgīn e naoa. Etəm təmāte tāmāsəplanən Iesu Kristo. Məto təmāto Nammusən Təwīr o netəmim pīsīn-pīsīn mīn itəm kəmōtəplan Iesu. Kən suah u, in titun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təmāte naoa u, məto-inu ilau kiātun nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgīn e niməfak. Netəmim neen, nīkīlat təht mēmə Pol təmāte, məto nīkītat tāsəhtən nəhlan məto-inu e leta tēpət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgīn, məto nərgīn tikə e naoa u.

? **Təmāte tatuwīn kəm pah?** Təmāte naoa u kəm netəm Isrel itəm koahatətə e Kristo Iesu, məto okəm-naka neen kəmōtītəlig-pən noan məsīn e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsōtītun wīrən nəukəti Nammusən Təwīr.

? **Nəmegəhən tahrō nulan nian təmāte?** E nian əh, netəm Isrel koatərəkīn netəm Isrel itəm koahatətətə e Iesu Kristo. Nīkīlat tēpou ron. Təwīr mēmə ilat okōtətō mēmə nahatətəən rəhalat in nīpahriənən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən mēmə otahl-īpa.

? **Təmāte naoa u o naka?** E nian əh netəmim neen e niməfak, nīkīlat təht mēmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilis taprəkis-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən mīn nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmīn mīn əm rəha natīmnat mīn itəm Iesu otol. Kəmōtətə naoa u mēmə netəmim okōtəplan mōtītun mēmə Iesu Kristo in ilis taprəkis-in natīmnat rafīn, tahmen-pən e ien mīn, ne nagelo mīn, ne Moses, ne Aron ne pris mīn. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwīr pik taprəkis-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nīpahriənən məto-inu natīmnat rafīn rəha Oltesteman təmuwa mol nīpahriənən lan e Iesu Kristo. Kən nīmīsən rəhan in tahmen əm mēmə otos-irəkis nolən rat mīn rəha etəmim.

Kristo təmol əp Uhgīn kəm itat

¹ Aupən ikīn, Uhgīn təmātən* nəghatən rəhan, məto təmātələhəu əm e səpag kəm tīpītāt mīn e nian tēpət ne suatīp pīsīn pīsīn mīn.

² Məto roiu əh, kīnotegu-pən e nammun nian,† kən tīnatəghat ətuatīp əm kəm kitat e Nətīn, itəm in təmīləs-īpər mēmə otərəmərə e nautə rafīn rəha tata rəhan.‡ Kən e Nətīn əh, in təmol natīmnat rafīn e nətueintən.§

³ Nətī Uhgīn in nəhag-əhagən rəha nəwīrən ne nəsanənən rəha Uhgīn.* In təmərū ətuatīp rəhan tata e natīmnat rafīn.† In tatəmīk ətain natīmnat rafīn e nəsanənən rəha nəghatən rəhan.‡ Nian in təmīmīs rəkīs mēmə otafəl rəkīs rəhatat nolən rat mīn,§ kən in tatəpələh e rəhn matīp kīg, ikīn rəha nepətən ne nīsīaiiən, e neai.*

Nətī Uhgīn u, in ilis taprəkis-in nagelo mīn

* 1:1: Hip 2:2 † 1:2: 1 Pita 1:20 ‡ 1:2: Sam 2:8 § 1:2: Jon 1:1-3; Kol 1:16 * 1:3: Jon 1:14;

12:41; Aes 6:1-4 † 1:3: Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ 1:3: Kol 1:17 § 1:3: Taet 2:14

* 1:3: Fil 2:5-11; Kol 1:15-18.

⁴ Tol nəhlan, Uhgín təmíləs-ipər rəkis Nətin u, kən in ilis taprəkis-in nagelo min, tahmen-pən məmə nərig u itəm Uhgín təmos-ipən kəm in, in ilis pik taprəkis-in nərgilat rafin.†

⁵ Uhgín təməsən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatip.”‡

Məto in təməghat nulan kəm İesu. Kən Uhgín təməsən agin-əhən kəm nagelo kit məmə,

“Io tata rəham,
kən ik onəkuwa nətik.”

Məto in təməghat nəhlan kəm İesu. §

⁶ Məto e nian Uhgín tahl-ipa Nətin itəm təmaupən maiir* tuwa e nətueintən,
kən in tən məmə,

“Pəs rəhak rafin nagelo min,
nəpinəgilat taru nisip e nisialiən, motənwiwi in.”

⁷ Nian Uhgín tatəghat-in nagelo min, in tatən məmə,

“Io emol rəhak nagelo min

ilat kotahmen e nımətag itəm tətən ikin min rafin, matol rəhak wək.

İlat iolwək min rəhak, tahmen e nigəm.”‡‡

⁸ Məto təmatəghat-in Nətin kən matən məmə,

“Uhgín, rəham nərəmərəən otətətig lilin, namnun tikə.

Kən nətuatipən in nəlnal rəha nərəmərəən rəham.

⁹ Ik nəmolkeike əm nətuatipən

kən metəhau nolən eko-eko min.

Tol nəhlan, io u, rəham ətuatip Uhgín,

io emələhau aupən ik, kən ik ilis e ik min neen.

Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,

matol nikim tagien taprəkis-in ik min neen.” §

¹⁰ Kən Uhgín tatən-ipən min kəm in məmə,

“İərəmərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,

mol in təkaskik.

Kən e nelməm atip əm,

ik nəmol natimnat rafin itəm kotətig e neai.

¹¹ Natimnat min u rafin, ilat okəpanotikə,

ilat okotoas tahmen e nıməhan itəm təməmnəmit,

məto ik nətətig lilin əm.*

¹² Ik onakaiu-aiu ilat,

tahmen əm məmə etəmim təmauiuiu rəhan nıməhan.

Ik onakəuhlin natimnat min u,

tahmen e etəmim təmikis rəhan nıməhan,

məmə in otətüt-in in pisin.

Məto ik, nəkətətig lilin əm nulan,

kən okol nəsimisən nian kit.”†

¹³ Uhgín təməsən-ipən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,

“Ik əpələh e rəhak matip, ikin rəha nəpətən ne nisialiən,

† 1:4: Efes 1:20-21; Fil 2:9 ‡ 1:5: Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 § 1:5: Mat 3:17

* 1:6: Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian min. Katəghat-in nəhlan İesu, məto-inun in təmaupən matig, uarisig natimnat min rafin (Əplan min Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natimnat rafin min, in rəhan əm. Tatos nəpətən ne nisialiən nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. † 1:7: Sam 104:4 ‡ 1:7: Nımətag ne nigəm kəmuəia nian Uhgín təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § 1:9: Sam 45:6-7 * 1:11: Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17

† 1:12: Sam 102:25-27

kən matəsahgin.

Pəs io ekos-iahau rəham tikimir min,

mol ilat kotahmen e niməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”‡ §

14 Məto nagelo min, ilat iolwək min əm. Nagelo min, ilat narmin min itəm Uhgın təməhl-ıpa məmə okoatehm netəmim itəm okotos nəmegəhən ron.

2

Nən-iahauən itəm o nuwinən e naiəh

1 Iesu in ilis pik. Tol nulan, təwir məmə kitat okotətəlig-in wir nat naka itəm kitat kəmotətə,* məmə naiəh rəha nitəhai təsiləsən kitat.

2 Nəghatən† itəm nagelo min kəmoatən-iarəp‡ in nıpahrienən, kən netəmim ilat okotos nalpinən o nətəhlən Lou ne nəlpah-inən nolən nat Lou tatən.

3 ? Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motagim okəmə kitat kotol nat əpnəpın əm e nosmegəhən asol əh rəha Iesu? Nosmegəhən u, itəm İərəməərə təmaupən mən-iarəp, kən netəm min u itəm kəmotətə, ilat kəmotəgətun kəm kitat məmə in nıpahrienən.§

4 Uhgın təmatig mol min nəfigəmən o nəghatən əh e nolən nəmtətın min, ne natimnat min itəm narmin netəmim tatiwig ron, ne nat pispis min, ne nos-ıpa mən nəsanənən min rəha Narmin Rəha Uhgın o nolən wək.*

Iesu təmuwa mahmen e pian min

5 Nagelo min okol kəsotərəməərəən e nətueintən itəm otəpanuwa, itəm kotəghat-in.†

6 Məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Etəmim in nat əpnəpın əm, məto ik, nıkim tatəht in, ik nəsaluinən, kən ik natehm wir nəti etəmim.‡

7 E nian əkuəkır əm itəm ik nəmos-iahau in, teiuaiu ləhau e nagelo min, kənu mos-ıpən nəərəməərəən ne nepətən ne nisaiian kəm in.

8 Kən ik mos-ıpən nepətən məmə in otərəməərə e natimnat rafın.”§ *

Roiu əh, tatən məmə, “natimnat rafın,” nıpətın un məmə Uhgın təsapəsən nat kitiəh ne məmə etəmim təsərəməərəən lan. Məto kitat kəsotehmən əh natimnat min əh kotuwa.

9 Məto nat kitiəh kitat kəmotəhm, inu Iesu, itəm “e nian əkuəkır əm nəmos-iahau in teiuaiu ləhau e nagelo min” kən roiu əh “kinos-ıpən nepətən ne nisaiian kəm in” məto-inun in təmos nəhmən mımıs o kitat. Əwəh, e nəwirən rəha Uhgın, Iesu təmımıs o netəmim rafın e nətueintən.†

10 Uhgın təmol natimnat rafın məto-inun in təmolkeike mihin, kən natimnat rafın kotatig-pən e nelmin.‡ Kən təwir agın məmə Uhgın təmol Iesu u, təmaupən mohatip nol o nosmegəhən netəmim, in təməto nəhmən e nımısən, məmə in tətuatıp agın§ o nəmikən nenəti Uhgın min tepət kotuwin katig e nəhag-əhagən rəha nəwirən ne nəsanənən rəhan.*

‡ 1:13: Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfıpar nelkəm lan,” kən nıpətın u məmə, “Oekol ik ilis agın taprəkis-in rəham tikimir min.”

§ 1:13: Sam 110:1 * 2:1: Rom 11:22 † 2:2: Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. ‡ 2:2:

Wək 7:53 § 2:3: Hip 10:28-29; 12:25 * 2:4: Mak 16:20 † 2:5: Netəm İsrəl ilat koatan məmə nıpahrienən məmə nagelo min ilat koatərəməərə roiu ikin min rafın e nətueintən; Dut 32:8. ‡ 2:6:

“nəti etəmim,” inu Iesu. § 2:8: Sam 8:4-6 * 2:8: Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 † 2:9: Fil 2:8-9

‡ 2:10: Rom 11:36 § 2:10: Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * 2:10: Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7

11 Iesu in tatol rəhan netənim kotasim, məmə rəha Uhgın əm, rəhalat nolən rat tikə.† Kən Iesu ne rəhan mın netənim, rəhalat tata kitəh əm. Tol nəhlan kən Iesu in təsaulisən məmə otaun-in ilat u məmə pian mın ne winin mın.‡

12 In təmən-ipən kəm Uhgın məmə,
“Io oekən-iarəp ik kəm piak mın ne winik mın ne natimnat mın itəm ik nəmol. Oekən napuən mənwiwi ik e nuəfiminən asol e niganəmtilat.”§

13 In tatən mın məmə,

“Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgın.”*

Kən matən mın məmə,

“Io u, itimat nisualkələh itəm Uhgın təmos-ipa kəm io.”†

14 Nisualkələh mın əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nıpətlat ne nitalat əh-ikin. İlat u netənim agın-əh əm. O nat u, Iesu təməkəike muwa e nətueintən mos nıpətin ne nitan təhmen əm elat məmə in otuwa pialat pahrien.‡ Təmol nəhlan məmə in otimis, kən nimisən rəhan, in otərəkin nəsanənən rəha lərmis, itəm tətaskəlīm nəsanənən rəha nimisən.§

15 Məto-inu netənim koatəgin nimisən.* Nəginən rəhalat tətaskəlīm ətain ilat nian rafin, təhmen əm məmə ilat slef mın. Məto Iesu in tənimis məmə otiuw rəkis netəm mın u, məmə sənəmə ilat slef mın. In təmikis ilat.

16 Kotitun əsas məmə sənəmə in təmasitu e nagelo mın, məto in təmasitu e noanol mın rəha Epraham.†

17 Iesu təike mos nıpətin ne nitan nəhlan, məmə in otuwa mol təhmen e pian mın e nolən mın rafin,‡ məmə in titun nasəkıtunən§ kitat, kən koatəgile lan. In otəkəike muwa mol nəhlan, təgətun məmə in pris asol agın pahrien, tatol wək rəha Uhgın, kən məmə in otılpin neməha rəha Uhgın.

18 Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən Iesu titun nəsitun elat, məto-inu in mın, in tinəto tərət rəkis nian Setan təmos-ipən-os-ipən kəm in.*

3

Iesu in taprəkis-in Moses

1 Piak mın ne winik mın, Uhgın tinaun-in* kələh kitat mın itəmat o nuwinən e nego e neai, kən mol məmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətasitu nulan e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlig-in pik Iesu əh, in aposol kən in pris asol agın rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp.

2 Uhgın təmiləs-ipər Iesu məmə in otol wək u, kən in təmol nəwia Uhgın e natimnat rafin, təhmen e Moses aupən təmol nəwia Uhgın e rəhan wək rafin, məmə in otəhm wir nimə, inu netənim rəha Uhgın.†

3 İlau kərən kətioal nəwia Uhgın, məto etəm təmiləkın nimə, netənim koatiləs-ipər nərgin ron taprəkis-in nimə itəm in təmol. Kən e nolən kitəh əm, tətuətip məmə Uhgın otiləs-ipər Iesu taprəkis-in Moses.

4 Kən nimə mın rafin, netənim koatiləkın, məto Uhgın in təmiləkın natimnat rafin itəm tətətig.

5 Moses in iolwək kit e nıpəgnoa nimə rəha Uhgın, itəm tatol nəwia Uhgın, məhm nimə rəhan, inu netənim rəha Uhgın. Kən nəmegəhən rəha Moses tətəpsən-pən natimnat itəm Uhgın otəpanəgətun.

† 2:11: Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ 2:11: Mat 28:10 § 2:12: Sam 22:22 * 2:13: Aes 8:17 † 2:13: Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ 2:14: Jon 1:14 § 2:14: Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8 * 2:15: 2 Tim 1:7 † 2:16: Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ 2:17: Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § 2:17: Hip 5:2 * 2:18: Hip 4:15 * 3:1: Rom 8:28 † 3:2: Nam 12:7

⁶ Kristo, in min tatol nəwia Uhgín. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e Moses. In Nətin, kən tatos nepətən o nərəməgəən e rəhan nimə. Kən okəmə kitat kəsotəgínən, kən motalkut məmə okotətul əskasik[‡] o nat un itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat lan, kən moatsausit ron, kən niphahrienən məmə kitat u, netəmim rəhan, kitat rəhan nimə. §

Oatehm məha-məha itəmat min e nahatətəən rəhatəmat

⁷ Nəghatən u inu, Narmin Rəha Uhgín təmən e Naoa Rəha Uhgín məmə, “Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwian,

⁸ məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik, tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgín, nian ilat kəmoatek asgəwin Uhgín e ikin taruən-aruən ikin.*

⁹ Ikin əh, tipitəmat min kəmotəkəike kəm io məmə okotəplan rəhak nəsanənən, nat əpnəpin ilat kəmotəplan pəp natimnat min itəm emol o nup foti.†

¹⁰ Kən io iatol neməha kəm ilat, kən matən məmə, ‘Nikilat tətən isəu ron io nian rafin.

Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.’

¹¹ Neməha təmöl io, kən ekos noanawil kit mən məmə,

‘Ilat okol kəsotuwínən e ikin katos namegən ron io ikin.’ ”‡ §

¹² Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat u. Otol məmə nikitəmat atip otəsaratən kən kit təsapəsən nahatətəən, mol məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgín itəm tatəmegəh.

¹³ Uhgín təmən “Roiu əm,” kən nian u “roi” tətətig əh. Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat roiu kəm itəmat min, moatehm məha-məha itəmat min nian rafin, məmə nolən rat otəseiua-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o Uhgín.

¹⁴ Məto-inu okəmə kitat kotətul timent mətoarus-pən namnun, motahatətə e Uhgín təskasik miəkis, tahmen əm məmə inu kəmotətəuon motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun məmə kitat kənoatos kələh natimnat min rəha Kristo.

¹⁵ Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən, “Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik, tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgín.”*

¹⁶ ?Kən pah min un itəm kəmotətə pəp nəwia Uhgín, məsotolən? Ilat un Moses təmit-irəkis ilat Ijip.†

¹⁷ ?Pah min un kəmotol Uhgín neməha tol o nup foti? Ilat un, netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motimnis moatəməhl əpnəpin əm əpəh ikin taruən-aruən ikin.‡

¹⁸ ?Kən pah min un Uhgín təmatəghat kəm ilat, matos noanawil məmə ilat okəsotuwínən motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian. §

¹⁹ Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən ikin katos namegən ikin ron, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

‡ **3:6:** Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § **3:6:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 * **3:8:** Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 † **3:9:** Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 ‡ **3:11:** Nam 14:21-23 § **3:11:** Sam 95:7-11 * **3:15:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 † **3:16:** Nam 14:1-35 ‡ **3:17:** Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § **3:18:** Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11

4

Ikin katos namegən o Uhgın ikin

1 Məto kitat u, Uhgın təmən-iəkis rəkis məmə kitat kotitun nuwınən imə ikin katos namegən ron ikin, kən nənıakısən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgin məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh.

2 Məto-inu kitat kınotəto rəkis namnusən təwir məmə Uhgın təmol əpen-əpenə ikin kit o namegən rəhatat, təhmen əm məmə inu netəm əupən kəmotəto nəghatən mihın. Məto nəghatən əh, təməsasıtıuən elat, məto-inu ilat kəmoatəto əm, məsotahatətəən lan.

3 Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotitun nuwınən imə, ikin katos namegən ron ikin. Məto rəha netəm mın u itəm kəsotahatətəən lan, Uhgın təmən məmə,

“Neməha təmol io, kən ekos noanawıl kit, mən məmə,

‘İlat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.’”*

Təmən nəhlan, nat əpnəpın məmə tınol əpen-əpenə rəkis ikin katos namegən ron ikin nıan in təmətuouən matol nətueıntən.

4 Kitat kotitun məmə tınol əpen-əpenə rəkis lan, məto-inu Naoa Rəha Uhgın in tatəghat-in Sapat, matən məmə, “Təmol nətueıntən, kən e nıan sepin lan, Uhgın təməmeg e rəhan wək.”†

5 Məto ikin mın neen e Naoa Rəha Uhgın, Uhgın tatən məmə, “İlat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.”‡

6 Tol nəhlan, ikin katos namegən o Uhgın ikin əh, in tətatıg əh məmə netəmım okotuwin ikin. Məto netəm mın u əupən itəm kəmotəto namnusən təwir, ilat kəmotəmık-ərəpən-in nuwınən ikin katos namegən ron ikin, məto-inu kəmotəht nəwıa Uhgın.

7 Kənu, uarisıg lan, tol-pən Uhgın təmələhəu mın nıan kit mın o nuwınən ikin katos namegən ron ikin. Nıan əh, inu roiu. Uhgın təmən-ıarəp nat u kəm Tefıt məmə,

“Roıu əm, onəkotəkəıke motətəlıg-in nəwıan

məsotolən rəhatəmat-kapə təskasık pık.”§

8 Nikıtəmat tuəh-tu suah u Josua* əupən. Okəmə Josua təmos-ıpən namegən kəm ilat nıan in təmit ilat moatuwin Kenan, kənu Uhgın okol təsən mınən məmə otələhəu nıan kit mın məmə in nıan rəha nuwınən imə ikin katos namegən ron ikin.†

9 Kən tol nəhlan, kən in təmən nıan pısın kit mın, nıan əh-ıkın tətatıg əh o rəhan netəmım məmə okotuwin motos namegən, e nolən kıtıəh əm itəm Uhgın təməmeg mihın e rəhan wək mın əupən, e nıan rəha Sapat.

10 Məto-inu etəm tatıwın imə məmə otos namegən u, in otameg e rəhan wək, təhmen əm e Uhgın itəm təməmeg e rəhan wək əupən.‡

11 O nat u, kitat okotalkut əskasık məmə okotuwin imə motos namegən u. Təsəwırən məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm əupən itəm kəmotəht nəwıa Uhgın, moatəme.

12 Məto-inu Naoa Rəha Uhgın,§ in tətəmegəh məsanən mıtahləpık e wək rəhan.* Kən in təhmen e naıp tasılə e nıkalın kərən mıl.† In tıtun nətarərəhən

* 4:3: Sam 95:11; Hip 3:11 † 4:4: Jen 2:2 ‡ 4:5: Sam 95:11 § 4:7: Sam 95:7-8; Hip 3:7-8

* 4:8: Josua in nərgın kıt e nəghatən rəha İsrəl. Kən nərgın u İesu, nərgılau təhmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kıs. Nıan Josua təmos-ıpən namegən kəm netəm İsrəl əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm İesu otəpanol, mos-ıpa namegən pahrıen kəm kıtat. † 4:8: Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ 4:10: Jen 2:2; Hip 4:4 § 4:12: 1 Pıtə 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48

* 4:12: Aes 55:11; Jer 23:29 † 4:12: Efes 6:17

matəplan nətəligən min ne nikin pisin pisin min e netəmim, tahmen əm e naip itəm tatətarerəh matəplan ikin tatilpin min ikin e nikilkilitəm ne nəhau imə agin. In tətakil nətəligən min ne nolən anion min e nikitəm.‡

13 Uhgın tatəplan natimnat rafin e nətueintən tahmen əm məmə kəməte kitalkin-italkin katəpik, koatəməhl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafin agin natimnat itəm kəmotol kəm Uhgın u inu.§

Iesu in təmuwa pris asol agin itəm təwir maprəkis, məto-inu in Uhgın pap, məto təmuwa etəmim

14 Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlim-iəkis nahatətəən rəhatat itəm kinoatən-iarəp rəkis, məto-inu kitat koatos pris asol agin kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgın, itəm tinuwın rəkis imə e nego e neai.*

15 Məto-inu rəhatat pris asol agin, in Pris kit itəm tatəto wir nikitat, matəto wir otəhrol kitat kəsotahmenən, məto-inu natimnat rafin itəm tatek asgəwin kitat e nəmegəhən, natimnat kitəh min əm, kinotek asgəwin rəkis in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol agin, in tinitun rəkis rəhatat nəpouən min.† Məto nat kitəh əm un, in təsolən nat tərət kit.

16 O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkir o jea rəha kig‡ u, tətawte-in rəhan nəwİRən kəm kitat. Kən ikin əh, in otasəkıtun itat, kən mospİpa nəwİRən kəm kitat e nikin agin, e nian rəha nəratən otuwa otat.§

5

1 Kitat kotitun məmə nian rafin Uhgın tatitəpun suah kit kən matiləs-İpər in məmə otuwa pris asol agin, məmə in suatİp rəha netəmim okotuwin o Uhgın. In suatİp rəhalat o nos-İpənən natimnat kəm Uhgın, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən rat min.* 2 Roiu əh, məto-inu pris asol agin u in etəmim kit, in titun nolən tİmatİg əm o netəmim,† nat əpnəpin məmə İlat kotəruru agin nat itəm tətuatİp, İlat kotəgİm rəkis e suatİp, məto-inu in min, in təsahmenən, in tatol təfəgə rat‡ nian tēpət.

3 In tatol təfəgə rat nəhlan, kən tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais o rəhan atİp təfəgə, kən matİg mol min rəha netəmim min.§

4 Suah kit okul təsənən məmə in otol wək rəha pris asol agin, matiləs-İpər atİp in. Kəpə, Uhgın otəkəike maun-in rəhan kit etəmim məmə in otol wək u, tahmen əm məmə inu təmaun-in mihın Eron əupən.* †

5 Tol nəhlan, Kristo in təmisiləs-İpər atİpən in məmə in pris asol agin. Məto Uhgın in təmitəpun, kən mən-İpən kəm in məmə, “İk nətik.

Roiu enuwa rəham tata ətuatİp.”‡

6 Kən ikin kit min e Naoa Rəha Uhgın,§ in tatən məmə

‡ 4:12: 1 Kor 4:5 § 4:13: Nol Əpən 2:23 * 4:14: Hip 7:25 † 4:15: Hip 2:17 ‡ 4:16: Jea rəha kig u, in Uhgın tatəpələh ikin, kən matərəməra, məto o natimnat min itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa tahmen e İkin Katilpin Neməha rəha Uhgın İkin itəm Oltestəman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). İkin əh inəh, itəm Uhgın tətasəkıtun kənu matəhlman nəwİRən rəhan ikin kəm itat kən mətafəl rəkis nolən rat min rəhatat. In titun nolən e nİta Iesu itəm təmau otat, kən təmərəkin-rəkin rəhan neməha. § 4:16: Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * 5:1: Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † 5:2: Hip 2:17-18 ‡ 5:2: Hip 4:15; 7:28 § 5:3: Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * 5:4: Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatİp wək itəm pris asol agin min kəmotol əupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkin Nİmə Rəha Uhgın e nup fote tinuwın rəkis uarisig Iesu təpanimis. † 5:4: Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ 5:5: Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5 § 5:6: Sam 110:4

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*†
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwin matuwın namnun tikə.”

7 E nəmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm Uhgın, matətapəh-
in nasituək, mətəsək əfəməh, nahui nəmtin titaiəh. Uhgın tatos nəsanənən o
nosmegəhən in e nimisən. Kən in təmatisiai-in Uhgın, kən matol nəwian,‡ kən
o nat u, Uhgın təməto in.§

8 Nat əpnəpın məmə Kristo in Nəti Uhgın, məto in təməto nahməən. Tol
nəhlan, nahməən rəha Iesu, təmol in titun wir nipəti nolən nəwia Uhgın,*

9 kən təmuwa etəm ətuatip rəha nolən wək rəha pris asol agin rəhatat. Kən
in təmol suatip o nosmegəhən lilin rəhan netəm min u koatol nəwian, matos
wir ilat, məto matuwın matuwın namnun tikə.

10 Kən Uhgın təmos-ipən nərig u kəm in, məmə in pris asol agin tahmen əm
e suah u Melkisetek aupən.†

11 Itimat emotos nəghatan tepət mə ekotən-ipinə kəm itəmat, məmə Iesu in
pris asol agin tahmen e Melkisetek. Məto tiəkis pik o nən wirən ilat rafin kəm
itəmat, məto-inun itəmat nəkoatəlpah-in pik nətəən nat kit kən mitun.

12 Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkis, kən təwir məmə itəmat ninotuwa rəkis
iəgətun min rəha nəghatən rəha Uhgın. Məto kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan.
Roiu əh, kəike kəgətun min itəmat, tətuoun min e nəukətın nəghatan min rəha
Uhgın. Nipəhriənən u, itəmat ninotahmen-in rəkis nunən nagwəənən əskasik
min, məto nəkotahmen əm məmə kətapinəh in itəmat.‡

13 Məto e netəm min u itəm koatəmāh əh nəhlan, ilat u nisualkələh mətmətig,
itəm koatəkəku əh, kəsotenatig wirən əh o nitunən nəgətunən min rəha nolən
ətuatip.

14 Məto nagwəənən əskasik in nigı netəm rəhalat nitunən tinimətə rəkis, itəm
kəmotiuw rəhalat nətəligən o nitunən natimnat pisin pisin min itəm tətuatip
ne itəm tarat, kən ilat moatol itəm təwir,§ in əm in əm.

6

1 Tol nulan, təwir məmə kitat okəsotəgətun minən nəukəti* nəgətunən rəha
nahatətəən e Kristo, məto pəs kitat okoatəkəike moatuwin məmə okotimətə e
Iesu Kristo. Kitat kinotəuhlin rəkis kitat e nolən min itəm kotitun nit-ipənən
item e nimisən.† Kitat kinotahatətə rəkis e Uhgın. Tahmen əm məmə kinotafəl
rəkis nəme nimə. Nian əh-roiu in rəha nəgpəhap-inən nimə.

2 Kitat kinotitun rəkis nəgətunən min rəha nolən pisin pisin min rəha
nəkuasən, kən minotitun rəkis nəgətunən min rəha nələhəu-pənən nelmitəm
e rəhn-kəpə etəmim, o nəfakən lan. Kən kitat kinotitun rəkis məmə kitat
okotətul min e nimisən, kən motitun min məmə Uhgın otakil netəmim, kən
mos-ipən nalpınən lilin rəhan kəm netəm kotal təfagə rat. Natimnat min u,
kitat kinotəghat-in rəkis, təsəwirən məmə kitat koatisimatip e nəghatən kitəh
min əm nian rafin.

3 Tol nulan məmə okəmə Uhgın təmegəhan-in əm kəm kitat, kən kitat okotuwa
netəm kinotimətə rəkis.

* 5:6: Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † 5:6: Melkisetek (Jen 14:18) in kig rəha Salem
(Salem u, nipətin u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Uhgın Ilis Pik. In təmətatig e nian rəha Epraham.
Kristo in tahmen e Melkisetek məto-inu in pris ne in kig min. Məto noanol rəha Eron min, ilat pris
min əm, məto sənəmə kig min; Hip 7:2. ‡ 5:7: Luk 22:42 § 5:7: Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk
22:39-46 * 5:8: Fil 2:6-8 † 5:10: Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ 5:12: 1 Pita 2:2 § 5:14: Rom 16:19

* 6:1: Hip 5:12 † 6:1: Hip 9:14

4 ?Okotalkut mēmā okotol nulan, mēto tēhrol e netēmim itēm kēmotuwa o Uhgīn mēto roiu kinotapēs Uhgīn motāuhlin mīn mēntaalat o Kristo? Ilat əh, ilat netēm kēmotehm nēhag-əhagən, ‡ kən kinotun asgəwīn rəkis noan e nego e neai itēm Uhgīn tatos-īpa, § kən mīnoatitun mēmā in təwīr, kən mīnoatos rəkis o Narmīn Rəha Uhgīn.*

5 Kən ilat u, netēm kinotun asgəwīn rəkis mēmā nəghatən rəha Uhgīn in təwīr, † ilat kinotəto rəkis nəsanənən rəha nərəmərəən rəha Uhgīn itēm otəsuwəhən tuwa.

6 Məto okēmā ilat kēmotəuhlin mēntaalat o Uhgīn, suatīp kit tikə mīn mēmā okotəuhlin-pa mīn ilat o Uhgīn. ‡ Ilat kēmotərəkīn atīp əm ilat, mēto-inu tahmen-pən əm mēmā kinotəht-īpən mīn əm Nəti Uhgīn e nig kəməlūau, moatīlās-īpər mīn e nīganəmṭi netēmim, kən ilat kīnoatol mīn mīlə lan, moatərəkīn.

7 Nīkim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wīr nuhuən itēm tatəfik, kən in nagwənən tēpət lan nīgi netēm mīn un, koatol wək ikīn. Uhgīn nīkin tagien pik ron, kən nəwīrən rəhan tətatiḡ lan.

8 Məto nīməptən rat itēm təsosən nat wīr tēpət lan, kən iapīl-īapīl ne kīras əm katuəwīə lan. Nəptən əh tīnəsəwīr mīnən o nat kit. Tīnətaiu əm o nərəkīnən. E namnun, nīgəm otus natīmnat itēm kotatiḡ lan.

9 Piak mīn, nat əpnəpīn io iatəghat nulan kəm itəmat, mēto ekītun wīr mēmā itəmat nəsotahmənən e nəptən rat əh. Ekītun wīr mēmā itəmat noatos natīmnat mīn u itēm təwīr maprəkīs, itēm Uhgīn təmos-īpīnə kəm itəmat mēto-inun in tatosmegəh itəmat.

10 Uhgīn okol təsaluīnən rəhatəmat wək mīn nəmoatol mēto-inu Uhgīn rəhan nolən tətūatīp əm nīan rafīn. Kən okol in təsolən nat əpnəpīn e nolən wīr rəha nolkeikəən itēm nəmotol kəm in, kən moatol əh, nīan nəmotasitū e rəhan netēmim. §

11 Itimat ekotolkeike mēmā itəmat rafīn nakoatəkəike katos nolkeikəən itēm nəkoatol, moatol mēmā otatuwīn e namnun, kən itəmat nakotos nat un itēm nakotagiḡ lan.*

12 Itimat esotolkeikəən mēmā nakotəlpah, mēto ekotolkeike mēmā onəkotos nolən † rəha netēm mīn un itēm kotaiu əupən. Ilat kotahatətə əskasīk e Uhgīn kən moatol rəhalat nətəliḡən kaifəməh. ‡ Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kīnotos rəkis natīmnat itēm Uhgīn təmən-īəkīs mēmā rəhalat. §

Rəhatat iagke tətatiḡ e nego e neai

13 Nəniəkīsən kit tol nəhlan, itēm Uhgīn təmən kəm Epraham əupən. Nīan Uhgīn təmōl nəniəkīsən rəhan, kən nəriḡ kit tikə mīn mēmā in otos mol nəniəkīsən lan rəhan təfiḡəm. Məto-inu nərgīn in ilis taprəkīs-in nərgīn mīn rafīn. Tol nəhlan, Uhgīn təmos noanawīl atīp əm e nərgīn, matən mēmā,*

14 "Io oekəhlman rəhak nəwīrən kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol otuwa tēpət tēpət." †

15 Məto-inu Epraham rəhan nətəliḡən təfəməh, in təmatəsahgin matuwīn matuwīn, mətoarus nīan in təmos natīmnat mīn un itēm Uhgīn təmən-īəkīs mēmā otos-īpən kəm in. ‡

‡ 6:4: Hip 10:32 § 6:4: Efes 2:8 * 6:4: Kal 3:2 † 6:5: Sam 34:8 ‡ 6:6: 2 Pita 2:21 § 6:10: Mat 10:40,42 * 6:11: Hip 3:6 † 6:12: Hip 13:7 ‡ 6:12: Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § 6:12: Hip 10:36 * 6:13: Jen 22:16 † 6:14: Jen 22:17 ‡ 6:15: Jen 21:5

¹⁶ Nian etəmim tatos noanawil e nərgi etəm-iasol kit rəhan, § kən noanawil u rəhan, tatəlis rəhan nəghatən təfigəm. Kən netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu minən ron.*

¹⁷ Uhgın təmos noanawil e nərgin nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol netəm min in itəm okotos natimnat min itəm in təmən-iəkis, † ilat okotitun wir məmə rəhan nəlpəkauən, okol təsəuhlinən nian kit.‡

¹⁸ Uhgın tatos noanawil nəhlan məmə otiles-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kinotiet rəkis motagim kən moatahgil-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlim-iəkis nolən əh itəm Uhgın tinos-ipa rəkis kəm itat, məmə kitat okotagile əskasik e nəniəkisən min rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsəuhlinən nian kit, məto-inu Uhgın, təseiuəən nian kit.

¹⁹ Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təkəsik o nosən natimnat min əh, tol nəhlan, mol məmə in tahmen e iagke kit itəm tətəskəlim wir rəhatat nəmegəhən, § məmə nat kit otəsəloalən lan kən məsiuw rəkis minən kitat. Tahmen əm məmə iagke u, in tinatig rəkis əpəh imə e İkin Tasim Agin İkin, əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain nıməhan imə-pən ikin.*

²⁰ İkin əh, İesu tinuwın rəkis ikin rəhatat lan, məmə oterəh e suatip rəhatat. † In təmuwa rəkis pris asol agin‡ tahmen əm e pris u Melkisetek § aupən, kən in otatos wək u nian rafin, nammun tika.

7

*Melkisetek,
Kig rəha Nətuatipən,
Kig rəha Nəməlinuən,
ne pris rəha Uhgın İlis Agin*

¹ Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgın u İlis PİK Agin. Aupən, nian Epraham təmuwın e nəluaginən ilat kig min, kən in təmol win elat. Kən in minitəlig minatuwa. Melkisetek, in təmatuwın məplan Epraham e suatip, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgın otəhlman nəwirən kəm Epraham.

² Kən Epraham, təmos-irəkis tait e rəhan natimnat min itəm təmol win lan e nəluaginən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nipəti nərgin un, “Kig rəha Nətuatipən.” Kən nərgin kit min u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem, nipətin u məmə, “Kig rəha Nəməlinuən.”

³ Nəoa Rəha Uhgın təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol min. Kən təsənən nian təməiir lan, ne nian itəm təmimis lan. Tahmen əm məmə in təməsimisən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan məmə in tahmen e Nəti Uhgın u, in pris lilin kit‡

⁴ Nəkim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat ənpərin məmə tipitə u Epraham in etəm-iasol, məto in təmətisai-in pik Melkisetek, matos-ipən rəhan nat asol min əm, in əm in əm, məmə rəhan tait kəm in. §

§ **6:16:** E nolən rəha nəlisən nəghatən təkəsik, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawil e manin ne winin ne. Məto netəm İsrəl aupən, ilat kəmoatos noanawil e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatahatə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu minən ron, məto-inu nərig əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təkəsik. * **6:16:** Eks 22:11 † **6:17:** Rom 4:16 ‡ **6:17:** Nam 23:19; Taet 1:2 § **6:19:** Fil 3:12 * **6:19:** Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † **6:20:** Hip 4:14 ‡ **6:20:** Hip 2:17 § **6:20:** Hip 5:16 * **7:1:** Jen 14:17-20 † **7:1:** Nərgin əh, Salem, in nərgin oas rəha Jerusalem aupən. Nərgin əh, Salem, nipətin u “nəməlinuən.” ‡ **7:3:** Sam 110:4 § **7:4:** Jen 14:20

⁵ Kitat kotitun māmā, e nup min rafin, netām Isrel ilat kotəkaike moatos-ipən rəhalat tait kām noanol min rəha Lifae, ilat u pris min, tahmen-pən əm māmā inu Lou rəha Uhgın tatən mihin. Nat ənnapin māmā pris min əh, ilat noanol min rəha Epraham, məto netām iməlat ikın ilat kotəkaike moatos-ipən tait kām ilat.

⁶ Melkisetek u, in sənəmā noanol kit rəha Lifae. Məto in təmos tait min u rəha natimnat rəha Epraham. Kən in təməfak-pən kām Uhgın māmā otəhlman nəwīrən rəhan* kām Epraham u, Uhgın təmos-ipən rəhan nəniəkisən kām in.

⁷ Kən tətuatip agin māmā etəmim itəm tatos nərig asol otəfak māmā Uhgın otəhlman nəwīrən tatuwin e etəmim itəm ləhau əm lan.

⁸ Kən pris min u itəm koatos tait u, ilat netəmim əm, itəm okəpanotimis. Məto Melkisetek u, in tatos tait, katən māmā in tatəmegah.†

⁹ Epraham təmatətu rəhan tait tatuwin kām Melkisetek nulan, kən kitun nənən māmā Lifae u, etəm tatos tait rəha netām Isrel, in min təmos-ipən tait kām Melkisetek.

¹⁰ Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae təməsaiirən əh. Məto nian Epraham təmətu nulan tait tuwin kām Melkisetek, in tahmen əm māmā rəhan u noanol, Lifae, in min təmətu-pən tait kām Melkisetek, məto-inun in tinətətig rəkis e nīpəti rəhan pipi.‡

Kristo in tahmen e Melkisetek

¹¹ Wək rəha pris min u, kəmotisi-pən e noanol rəha Lifae, in nəukəti Lou itəm Uhgın təmos-ipən kām netām Isrel. Məto wək rəha pris min u, in təsəwīrən mahmen.§ Məto-inu pris min u, ilat kəsotahmenən. Uhgın təməgətun māmā ilat kəsotahmenən nian in təmiləs-ipər pris kit min tuwa.* Kən pris un in təruru nisi-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron,† məto in pris kit tahmen e Melkisetek.

¹² Nian kəməuhlin nolən rəha nītəpənən pris, kən okəike kəuhlin min Lou.

¹³ Otəkaike mol nulan məto-inun, kitat koatəgəhat-in İərəməə rəhatat, itəm təmisi-pən e noanol kit itəm sənəmā noanol ətuatip rəha pris min, itəm koatol wək e olta.

¹⁴ Kitat kinotitun rəkis māmā İərəməə rəhatat in təmisi-pən e noanol rəha Juta,‡ kən nian Lou rəha Moses təmatəgəhat-in wək rəha pris min, in təməsəgəhat-in agin-əhən noanol u.

¹⁵ Məto təwir əm, məto-inu kitat kinotitun māmā pris kit min tinəmuwa rəkis, itəm tahmen e Melkisetek.

¹⁶ In təmuwa pris, məto sənəmā Lou təmol mak e noanol rəhan māmā noanol u in rəha pris min. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsanən maprəkis-in Lou, inu nəsanənən rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tikə.§

¹⁷ Naoa Rəha Uhgın tatən māmā,

“Ik pris kit tahmen e Melkisetek* auppən,
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwın matuwın namnun tikə.”

* 7:6: Jen 14:19,20 † 7:8: Hip 5:6 ‡ 7:10: Nat kışil kətəhaləgətun māmā Melkisetek in ilis taprəkis-in pris min u noanol rəha Lifae. Kitiah un, Melkisetek in təməsimisən, tatəmegah əh. Kəu un, tipi Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kām Melkisetek. Kışil un, Melkisetek təməfak-pən kām Uhgın māmā otəhlman nəwīrən kām Epraham, məto sənəmā Epraham təməfak o Melkisetek. § 7:11: Hip 7:18,19; 8:7 * 7:11: Hip 10:1 † 7:11: Lifae in noanol rəha pris min, məto Eron in təmisi-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol min rəhan, katən māmā ilat pris asol agin min. ‡ 7:14: Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5 § 7:16: Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 * 7:17: Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22

¹⁸ Kəmələhəu kalin Lou aupən, məto-inun rəhan nəsanənən tikə, in təsasituən, okol təsolən nat kit.[†]

¹⁹ Məto-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatipən nat kit.[‡] Kən roiu əh, nolən pisin kit itəm təwir maprəkis, in tinos nəmeən, məmə kitat okotaləhəu-pən rəhatat nətəligən lan. Kən in suatip rəhatat u, o nuwinən iuəhkir o Uhgın.[§]

²⁰ Uhgın təmən-ikis məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwın matuwın namnun tikə, kən təmos noanawıl ron, məmə rəhan nəghatan otəfigəm. Məto təməsosən noanawıl mihin e pris min aupən.

²¹ Məto Uhgın təmos əm noanawıl nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“İəməmə təmos noanawıl kit,

kən okol kəsəuhlinən nətəligən rəhan.*

In tatən məmə,

‘Ik onəkol wək rəha pris nian rafin,[†]

matuwın matuwın namnun tikə.’”

²² Uhgın təmos noanawıl nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatip itəm tatol kitat kotitun əsas məmə nəniəkisən rəha nasituən in təwir, maprəkis-in nəniəkisən u aupən.[‡]

²³ Aupən, pris min ilat tepət, məto-inun kitiaş tol wək matuwın matuwın mimis un, kit tos nəmeən, mol wək matuwın matuwın, mimis moatol əm nulan. İlat kəsotolən wək lilin.

²⁴ Məto Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwın matuwın namnun tikə, məto-inun, tətətig lilin.

²⁵ Tol nəhlan, in titun nosmegəh lilinən[§] kitat u, kotilpin kitat min məmə koatuwin o Uhgın, məto-inu in tətəmegəh lilin, tatəghat rəhatat lan kəm Uhgın.*

²⁶ O nat u, inun in pris asol agin[†] itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim, kən mətuatip wır, in təsolən nolən rat. In tol pisin agin e netəm koatol təfagə rat, kən in ilis taprəkis-in ilat əpəh e nego e nəai.

²⁷ In tol pisin e pris asol agin min un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike kaupən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə rat rəhalat.[‡] Uarisig lan un, ilat kəpanotol min sakrifais kit min, o nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmim min.[§] Məto nian Iesu tategəhan-in məmə in otol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən,* kən mau kitiaş əm[†] in tahmen moau.

²⁸ Lou in tatiləs-ipər pris min itəm kəsotahmenən.[‡] Məto noanawıl rəha Uhgın, itəm tatarisig-in Lou, in tatiləs-ipər Nətin u,[§] itəm təwir mahmen agin* o nolən wək u, matuwın namnun tikə.

8

Iesu in pris asol agin təwir maprəkis-in netəm min un kəmotol wək rəha pris asol agin aupən

[†] 7:18: Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1   [‡] 7:19: Rom 3:20   [§] 7:19: Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8   * 7:21:

1 Saml 15:29; Mal 3:6   [†] 7:21: Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17   [‡] 7:22: Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24

[§] 7:25: Suatip kit min əh-ikin o nənən, məmə, “titun nosmegəh agin-əhən.”   * 7:25: Rom 8:34; 1 Jon

2:1   [†] 7:26: Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1   [‡] 7:27: Lev 9:8; 16:6,   [§] 7:27: Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3

* 7:27: Efes 5:2   [†] 7:27: Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18   [‡] 7:28: Hip 5:1-2   [§] 7:28:

Hip 1:2   * 7:28: Hip 2:10

¹ Kitat koatəghat-in nat u, * mətə nəkətən tol nulan. Kitat koatos pris asol agin kit, tətuatip əm e itəm un ematən. In tınətəpələh rəkis† e rəhn matip Etəm-iasol əpəh ilis e nego e neai, ikin rəha nɛpətən ne nisaiian.

² In tatol wək əpəh İkin Tasim İkin e nego e neai, inu Nimə Tapolan pahrien‡ itəm Uhgın əm təmiuw. Sənəmə etəmim itəm təmiuw Nimə Tapolan əh.Ş

³ Kəmiləs-ipər rafin pris asol agin min u aupən, məmə okoatos-ipən natimnat min kəm Uhgın, kən moalat sakrifais. E suatip kitiəh əm, rəhatat u pris asol agin, in min otəkəike məs-ipən sakrifais kit kəm Uhgın.*

⁴ Okəmə in tətətig əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, mətə-inu pris min əpəh ikin koatətig itəm koatos-ipən natimnat kəm Uhgın, tahmen əm mə inu Lou təmən mihin.

⁵ Pris min u, ilat koalat rəhalat wək e narmi nimə əm itəm tatasgəwin† natimnat min itəm tətətig e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgın təmən-ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw Nimə Tapolan Asim, in təmən məmə, “Onakəkəike matehm wır məmə onəkol natimnat min u tətuatip tahmen əm e rəhak mak itəm emol matəgətun rəkis ik lan əpəh ilis e nitot asol.”‡

⁶ Mətə roiu, İesu, pris asol agin u rəhatat, in tinos rəhan wək itəm təwır təwır maprəkis-in wək rəhalat. Kən e nolən kitiəh əm, İesu in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u, in təwır maprəkis-in nəniəkisən oas rəha nasituən. Mətə-inu nəniəkisən wi u, in tatətul-pər e nəghatən min itəm kotəwır motaprəkis.Ş

⁷ Mətə-inu okəmə kəsehman nat tərət kit e nəniəkisən oas, * okol nəniəkisən wi təsosən nəmeen.

⁸ Mətə Uhgın təməplan nərətən rəha netəmim, kən təmən məmə, “Nian əh-ikin otəpanuwa, itəm io, oekol nəniəkisən wi rəha nasituən rəha noanol min rəha İsrəl ne noanol min rəha Juta.

⁹ Nəniəkisən rəha nasituən u, in otol pisin agin e nəniəkisən oas rəha nasituən, itəm io emol kəm tıpilat min aupən, e nian u itəm io emos nelmilat matit ilat moatiet rəkis İjip. Oiakol nəniəkisən wi rəha nasituən, mətə-inu ilat kəməsotaskəlimən nəniəkisən u itəm io emol kəm ilat aupən, kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†

¹⁰ Kən io, İərmərə, iatən-iarəp məmə, e nian itəm otəpanuwa, io oekol nəniəkisən wi kit rəha nasituən‡ kəm noanol min rəha İsrəl. Oekos-ipən rəhak lou min e rəhalat-kapə, kən oekəte rəkis-pən e nikilat,Ş kən io ekuwa mól Uhgın ətuatip rəhalat, kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatip netəmim.*

¹¹ İlat kit okol təsuwinən məgətun netəm iman ikin məmə, ‘İk onakəkəike mitun İərmərə u.’ Kən etəmim kit okol təsuwinən mən-ipən nəghatən u kəm pian, mətə-inun ilat rafin okotitun io,† tətouon e netəm əpnəpin min

* **8:1:** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1:** Əplan-tu futnot e 1:3 ‡ **8:2:** Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 § **8:2:** Hip 9:11, 24 * **8:3:** Hip 9:14 † **8:5:** Kol 2:17; Hip 9:23 ‡ **8:5:** Eks 25:40 § **8:6:** Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 * **8:7:** Hip 7:11,18; 10:1 † **8:9:** Eks 19:5-6 ‡ **8:10:** Rom 11:27 § **8:10:** Lou oas min u, kəməte-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor 3:3; Hip 10:16 * **8:10:** Esik 11:20 † **8:11:** Aes 11:9; Jon 6:45

muwin matoarus-pæn netəm koatos nærig asol min.

¹² Mæto-inun, io, ekasakitun ilat o rəhalat nolən min itəm təsətuatip agin-əhən. Io oekafəl rækis nolən rat min rəhalat,

kæn io oekaluin nolən rat min rəhalat.”[‡] §

¹³ Nian Uhgîn tatəghat-in nənīakīsən rəha nasituən u, məmə in nənīakīsən wī, nīpətin u məmə nənīakīsən rəha nasituən aupən, tinoas minərat. Kæn nat itəm in tinuwa minoas, tinəsahmen minən, kæn otəsuwəhən, tikə.

9

Ikin Tasim Ikin e natueintən ne Ikin Tasim Ikin e nego e neai

¹ Kæn e nənīakīsən rəha nasituən itəm təmaupən matig, ilat okotəike motətəupən suatip ətuatip min o nəfakən. Kæn Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən əm u. ² Netəm aupən, kəmotiūw Nimə Tapolən Asim u,* moatol noan kit əpəh ilugin ətuatip, kəmagəhl noan kəiu. Noən itəm tətəupən lan, koatən məmə Ikin Tasim Ikin.[†] E noan əh, kəmotələhəu-pæn nat katəhtu-pər lait lan[‡] ikin, ne tepil kit itəm kəməlin-pər pīret asim min lan. § ³ Kəmiuwosig nīməhan e noan uarisig, kæn noan əh, katən məmə, “Ikin Tasim Agin Ikin.”*

⁴ Ikin əh, nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm katəmki-pæn nat pien-pien lan, katuwaan. Kæn ikin əh, Bokis rəha Nənīakīsən Rəha Nasituən[†] tatəpələh əh-ikin. Bokis u, kəmol e nig, kæn kalpin e iaen u kol tatipit-ipit. Kæn e nīpəgnoa Bokis əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigin-pæn pīret u mana,[‡] noan məsin ikin. Kənu kəmələhəu-pæn min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgîn təmol təwiə min. § Kæn kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəməte rækis-pæn Lou ilat ten elau.* ⁵ Kæn ilis e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən,[†] ilau kəiu əh-ikin. Kətiauwsig nīməlməiləu o Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgîn Ikin.[‡] § Məto okol esənən natimnat min u, mətə əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.

⁶ Nian kəmotəlin wir rafin natimnat min u, pris min kotitun nuwinən imə miet e noan itəm tətəupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən.*

⁷ Məto pris asol agin, in əm titun nuwinən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Məto okol təsuwinən nian rafin.[†] In titun nuwinən nian kitiah əm e nup min rafin.[‡] Kæn nian in tatuwin, in təike mos nita, kæn mol sakrifais lan o nolən rat rəhan, § kæn matig mol min o nolən rat rəha netənim,* itəm ilat kotəruru

[‡] 8:12: Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § 8:12: Hip 10:16 * 9:2: Eks 25:8,9

[†] 9:2: Eks 26:33,34 [‡] 9:2: Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § 9:2: Eks 25:23-29; Jon 6:35,48

* 9:3: Eks 26:31-33 [†] 9:4: Bokis rəha Nənīakīsən Rəha Nasituən u, in “Covenant Box.” Eks 25:10-22

[‡] 9:4: E nian rəha Moses, Uhgîn təmos-ipən pīret təmisi-pən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § 9:4: Nam 17:1-10 * 9:4: Eks 31:18 [†] 9:5: Jerubim inu, katən məmə Jerubim

rəha Nəhag-əhagən, mətəo-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgîn tətətig ilugin elau. Nian neen ilau kətioas nəhag-əhagən rəha Uhgîn mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10).

[‡] 9:5: Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgîn Ikin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Nənīakīsən ilis ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgîn tətətig ikin. Netənim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kæn in təsuwinən nian rafin. Nian kitiah əm e nup kitiah tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kæn muwin kæn təmorautin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgətin məmə netənim okotəike kimis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpin neməha rəha Uhgîn. § 9:5: Eks 25:17-22; Hip 4:16 * 9:6: Nam 28:2-4 [†] 9:7:

Lev 16:2 [‡] 9:7: Lev 16:34 § 9:7: Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * 9:7: Lev 16:15

məmə koatol təfagə rat. ⁸ Kən e natimnat min u, Narmin Rəha Uhgın tatəgətun məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatip† tikə o kitat o nuwinən e Ikin Tasim Agin Ikin.

⁹ (In tahmen əm e narmi nat kit‡ itəm tatəgətun e nian u itəm kotatig lan roiu.) Natimnat min itəm pris min koatos-ipən kəm Uhgın, moatol sakrifais lan kəm in,§ natimnat min u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən nətəligən rəha netəmim itəm kotuwa o nəfakən.

¹⁰ Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatip min itəm koatən pik nolən rəha nagwənən* ne nənimən† ne naukuasən.‡ Natimnat min u, in nat rəha nipətītəm əm. Məto nolən min əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha netəmim, matuwın mətoarus-pən nian Uhgın otəuhlin natimnat rafin tuwa muwiwi.

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

¹¹ Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol agin itəm təmənək natimnat wir min, minuwa.§ Kən in təmuwin imə e Nimə Tapolən Asim itəm təwir təhmın min, maprəkis-in itəm təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol, kən sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgın təmol.

¹² Nian Kristo təmuwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin, təməsuwinən e nup min rafin, tahmen e pris asol agin min aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitiah əm, kən tahmen, məto-inun in təsosən nita nəni ne nita nəti kau muwin imə məmə otos-irəkis təfagə rat. Kəpə, in təmos atip əm nitan, muwin imə, kən in əm təmətou nəmtitə mikis itat e təfagə rat min.†

¹³ E nolən rəha nəniəkisən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nita nəni ne kau, o nəmtapi kau itəm kəmuwaan ətip e olta, korautin-pən e suah kit itəm tamkımik e niganəmti Uhgın məmə nipətın otaruətəh, nəmkımikən tikə lan.

¹⁴ Məto nita Iesu‡ in tatos nəsanənən asol taprəkis-in natimnat min u.§ Kristo in təmol atip sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmin itəm tətətig lilin. In sakrifais kit itəm tətuatip agin, nəratən kit tikə lan. Tol nəhlan, kən nitan in tatos nəsanənən, tahmen o nəfələn nikitəmat* o nolən min itəm kotitun nit-ipənən itəm e nımisən, məmə itəmat onəkotəfak əm kəm Uhgın itəm tatəmegəh.†

¹⁵ O natimnat min u itəm Iesu təmol, in suatip o nosən nəniəkisən wi rəha nasituən.‡ Uhgın təmaun-in netəmim rəhan, kən mən-iekis kəm ilat məmə natimnat wir min u, in rəhalat. Kən natimnat min u, okol kəsotikəən nian kit,§ məto okoatətig lilin. Ilat okotos natimnat min un, məto-inun nımisən rəha Kristo in tinətou rəkis nəmti təfagə rat rəha netəm min un itəm kəmoatəgəhl Lou rəha nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig.

¹⁶ Okəmə Iesus təsimisən nəhlan, kən rəhan netəmim okəsotosən natimnat wir min itəm in təmən-iekis mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol nəniəkisən kit məmə nian in otimis, kən rəhan natimnat otuwın o suah pisin kit, kən suah u in otəkəike mımis pitən, kənu nəniəkisən rəhan in otətətig matəmegəh.

¹⁷ Nəniəkisən kit tol nəhlan, təsatigən məsəmegəhən nian etəm təmən tətətig əh. Rəhan nəniəkisən in otətətig matəmegəh əm nian in tınimis rəkis.

† 9:8: Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ 9:9: Hip 10:1-2 § 9:9: Hip 5:1; 8:3 * 9:10: Lev 11:2-23
 † 9:10: Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ 9:10: Lev 11:25,28,40 § 9:11: Hip 10:1 * 9:11: Hip 8:2; 9:24
 † 9:12: Rom 3:25 ‡ 9:14: 1 Pita 1:2,18-19 § 9:14: Hip 10:4 * 9:14: Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 † 9:14: Taet 2:14 ‡ 9:15: Luk 22:20 § 9:15: Hip 10:34

18 O natimnat min u, e naniakisən rəha nasituən aupən, nita nat megəh kit təike maiəh, təgətun məmə nat kit tənimis, kən otol məmə naniakisən in tatəmegəh mətatig.

19 Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkis nəghatən min rafin rəha Lou kəm netənim, kən uarisig lan, in təmos niməme sipsip kəmol tasia, ne nelmi nig u hisop, meer-pən e nita nətə kau ne nita nani ne nəhau, kən təmorautin-pən nita e naoa rəha Lou ne netənim min.*

20 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nita nat megəh kit itəm tatimis o nolən naniakisən rəha nasituən rəha Uhgīn tətətig matəmegəh. Kən itəmat nəkotəkəike moatisiai-in, moatol nəwian.”†

21 E nolən kitiəh əm, Moses təmorautin-pən nita e Nimə Tapolən Asim ne natimnat min itəm kəmos o nəfakən.

22 Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nita e natimnat tēpət, iuəhkir natimnat rafin, məmə ilat okotasim. Kən okəmə nita təsaiuən ron, kən Uhgīn okol təsafələn təfagə rat.‡

23 Tol nəhlan, nita rəha nolən sakrifais, in təmaiəh o nolən natimnat min u, kotasim. Məto Nimə Tapolən Asim ne natimnat min rəhan əh-ikin, ilat narmi natimnat min əm§ itəm tatəpsen-pən natimnat itəm koatətig e nego e neai. Məto nəfakən o natimnat itəm tol nīpətī nat agin-əh min, itəm kotətig e nego e neai, nita nat megəh təsahmənən o nolən ilat kotasim. Okəike kol sakrifais kit itəm təwir maprəkis.

24 Iesu in təsuwinən imə e Ikin Tasim Ikin rəha nətueintən u, itəm netənim əm kəmotol. Nimə əh, in narmi nat əm rəha Ikin Tasim Ikin pahrien əpəh ilis e nego e neai. Məto Iesu təmuwin e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən natimnat rəhatat lan kəm Uhgīn e niganəmtin.*

25 Kən nian Iesu təmol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən tol pisin e pris asol agin u aupən. E naniakisən rəha nasituən u aupən, pris asol agin otəkəike muwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin kən mos nita nat megəh, sənəmə nitan atip, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup min rafin. Məto Kristo təmuwin e Ikin Tasim Agin Ikin e nego e neai, təmos atip nitan kən mol sakrifais lan mau kitiəh əm kən tīnahmen.

26 Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup min rafin, tahmen e pris min u aupən, in otəkəike məto nahməən nian tēpət tətoun e nian Uhgīn təmol nətueintən. Məto roiu, kitat kinotətig e namnun nian, in təmiet-arəpa mau kitiəh əm,† məmə otol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkisən təfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun.

27 Kitat netənim, Uhgīn tīnələhəu nian ətuatip rəhatat kitiəh kitiəh məmə okotimis lan, mau kitiəh əm. Kən uarisig lan un, in otakil rəhatat nolən min.‡

28 E nolən kitiəh əm, Kristo təmol atip sakrifais lan, mau kitiəh əm,§ məmə in otatipa-in təfagə rəha netənim tēpət.* Məto uarisig, nian otatitəlig-pa min,† in otəsuwa-minən o nos-irəkisən təfagə rat, məto o nosmegəhən netənim itəm kotəsahgin, nəumis tatus ilat ron.‡

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitiəh əm, kən in tīnahmen

* 9:19: Eks 24:6-8 † 9:20: Eks 24:8; Luk 22:20 ‡ 9:22: Lev 17:11 § 9:23: Hip 8:5 * 9:24:

1 Jon 2:1; Rom 8:34 † 9:26: Hip 9:12,28 ‡ 9:27: 2 Kor 5:10 § 9:28: Hip 7:27; 9:12,26; 10:10

* 9:28: Aes 53:12 † 9:28: Mat 16:27 ‡ 9:28: 2 Tim 4:8

¹ Natimnat min rəha Lou, ilat kotahmen e narmi nat* itəm otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nipəti nat. E nup min rafin pris min koatol sakrifais. Məto nat əpnapin məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru nolən iəfak min itəm kotuwa o Uhgın kotətuatip e niğanəmtin, məto-inun ilat narmi sakrifais agin, itəm toapoap.

² Okəmə sakrifais min ilat kotahmen, motitun nolən netəmim kotətuatip. Kən iəfak min kotitun nələhəuən motapəs nolən rəha sakrifais, məto-inun nikilat tinəruən rəkis mau kitiah əm. Kən okəmə tinafəl rəkis nikilat nəhlan, kən ilat kəsotəto minən tərət o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərət.

³ Tol nəhlan, e nup min rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm məmə ilat okul kəsotaluinən nolən rat min rəhalat,

⁴ məto-inu nita nəni ne kau in təruru agin nos-irəkisən təfagə rat.†

⁵ Tol nəhlan, nian Kristo tinatimnə e nətueintən, in təmən-ipən kəm Uhgın məmə,

“Ik nakapəs sakrifais min ne natimnat min koatos-ipən kəm ik.

Məto ik nəmol-pən nipətik kit məmə ekuwin lan.”‡

⁶ Kəmotuwaan ətip natimnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat otimnə ron ik, kən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə.

Məto nat əpnapin koatol nəhlan, məto kəsotolən məmə nikim tagien elat.

⁷ Kən io iatən məmə,

“Kəməte nəghatən kit tətətig e Naoa Rəha Uhgın itəm tatəghat-in io məmə,

‘Uhgın, io u, emuwa o nolən rəham nətəligən.’ §

⁸ Kristo təmən aupən məmə,

“Ik nakapəs sakrifais min ne natimnat min itəm koatos-ipinə kəm ik, ne natimnat min itəm katuwaan ətip e olta, ne sakrifais min itəm katol o nafəl rəkisən təfagə. Natimnat min u, ik nakapəs,

kən kəsotolən məmə nikim tagien elat,”

(nat əpnapin məmə ilat koatətu-pən suatip itəm Lou təmən.)

⁹ Məto Kristo tatən min məmə, “Io u, emuwa məmə ekol nətəligən rəham.” E nəghatən u rəhan, in tatoh-irəkis nənəkisən oas rəha nasituən, məmə in otələhəu nənəkisən wi rəha nasituən kit.

¹⁰ Kən Iesu Kristo təmol nətəligən rəha Uhgın tol nulan. In təmol sakrifais atip e nipətin,* mau kitiah əm,† məmə otol kitat kotasim, kitat u rəhan netəmim min.‡

¹¹ Nian rafin, pris min ilat koatətul moatol wək rəha nəfakən, moatol sakrifais, moatol nat kitiah əm nian rafin, o nafəl rəkisən nolən rat. Məto sakrifais min u, ilat kəsotahmen agin-əhən o nos-irəkisən təfagə rat nian kit.

¹² Məto pris u rəhatat, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kitiah əm, kən sakrifais əh in tahmen mahgoau o nafəl rəkisən nolən rat rəha netəmim tatuwin matuwın namnun tikə. Kən nian tinələhəu rəkis nəhlan rəhan sakrifais, kən in tinatəpələh§ e nelmı Uhgın matip, ikın rəha nepətən ne nisaiian.

* 10:1: Kol 2:17; Hip 8:5 † 10:4: Hip 9:12-14 ‡ 10:5: Hip 2:14; Sam 40:6-8 § 10:7: Mat 26:39

* 10:10: Hip 2:14 † 10:10: Hip 7:27 ‡ 10:10: Hip 10:14; Efes 5:26 § 10:12: Pris min, ilat koatətul əm nian ilat kinotol rəkis sakrifais min rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais min okul təsolən namnun nian kit. Məto Iesu in təməpaləh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiah əm o nafələn rəhatat nolən rat min. Rəhan sakrifais in tahmen agin maprəkis. Kən Iesu tatəpələh lilin. Əplan min-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14.

13 Kæn ikin æh, in tatəsaħgin æm mæmə Uħgin otol rəhan tikimīr mīn kotahmen e nīməhan itəm tateguafəl nelkin lan,*

14 mæto-inu e nolən sakrifais mau kitiah æm æh, Kristo tæmol rəhan netəmim kinotətuatip e niġanəmtin, matuwīn matuwīn, namnun tikæ. Netəm mīn u, ilat un, itəm in tatol ilat koatuwa motasim.

15 Kæn Narmin Rəha Uħgin, in mīn tatən wīr natimnat mīn u kəm itat. In tæmən mæmə,

16 “Tærəmərə tatən mæmə,

‘Nian itəm otəpanuwa,

oekol nəniəkisən wi rəha nasituən kəm rəhak netəmim tol nulan.

Io oekos-ipən lou mīn rəhak e nīkilat,
kæn oekəte rækis-pən e rəhalat-kapə.’”†

17 Kæn in tatən mīn mæmə,

“Io oekaluin rəhalat nolən rat mīn,

kæn nīkik otəsəht mīnən nolən mīn rəhalat itəm koatətgəhl Lou.”‡

18 Nian Uħgin tæmafəl rækis nolən rat rəhalat, kæn tol mæmə ilat okəsotol mīnən sakrifais tuwīn kəm Uħgin ron.

Pəs kotətul əskasik e rəhatat nahatətəən

19 Piak mīn ne wīnik mīn. Tol nulan, kæn nita Iesu tæmol mæmə kitat kotitun nuwīnən imə Ikin Tasim Agin Ikin, kæn məsotəġinən.

20 Roju æh, Iesu in tæmæte suatip wi kit, itəm tatəmegəh. In tæməhap nīməhan itəm tatəkulosiġ Ikin Tasim Agin Ikin, tatəpsen-pən nīpətīn. Kæn mol suatip wi u rəhatat mæmə kitat kotitun nuwīn-pənən ikin, motuwīn o Uħgin.§

21 Kæn pris asol agin rəhatat, in etəm-iasol itəm tatərəmərə* e nīmə rəha Uħgin, inun rəhan netəmim.†

22 Tol nulan, pəs kotuwīn iuəħkir e niġanəmti Uħgin,‡ e nīkitat itəm tərīoah e nahatətəən pəhrien. Mæto-inu Kristo tæmorautin-pən nitan e nətəliġən mīn rəhatat mæmə kitat okotasim.§ Kæn in tæmaikuas rækis e nīpətītāt e nəhau talien, in æm in æm.*

23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəliġən rəhatat e Kristo. Tol nəhlan, pəs kotətul tīmīn lan, məsotəloal-əloalən, mæto-inu kitat kotitun nəġiləən e rəhan nəġhatən mīn itəm tinəmən-īəkis rækis kəm itat.

24 Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəliġən rəhatat mīn, mæmə kitat okotolkeike kitat mīn, kæn moatol təwīr təwīr kəm kitat mīn tatuwīn təhmin mīn nəhlan.

25 Təsəwīrən mæmə okotəhlman nolən rəha nuəfimīnən kitat mīn. Netəmim neen ilat koatol nəhlan, mæto pəs kitat koatem məha-məha kitat mīn nian rafin.† Kæn nian kotəplan mæmə nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəħkir, təwīr mæmə kitat koatəkəike e nem əskasikən itat mīn, moatol tatər təhmin mīn.

26 Təwīr mæmə koatem əskasik itat mīn nəhlan, mæto-inu okəmə kitat kinotitun rækis nīpahrienən, mæto kəsotolən nat agin lan, kæn kitat moatəkəike e nolən rat, kæn tatol mæmə sakrifais kit mīn tikæ agin o nos-irəkisən təfagə rat rəhatat.‡

27 Kæn okəmə sakrifais kit mīn tikæ mə otos-irəkisən təfagə rat rəhatat nəhlan, kæn nat kitiah æm æh-ikin tətətiġ. Inun, kitat koatəġin, moatasiəp, mæto-inun

* **10:13:** Əplan-tu futnot e 1:13 † **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17:** Jer 31:34; Hip 8:11 § **10:20:** Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 * **10:21:** Sek 6:13 † **10:21:** Hip 3:6 ‡ **10:22:** Hip 7:19; Efes 3:12 § **10:22:** Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * **10:22:** 1 Pita 3:21 † **10:25:** Hip 3:13 ‡ **10:26:** Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21

kitat kotitun wir mēmā kitat koatēsahgin əm nalpīnən əskasik, ne nigəm asol rəha neməha rəha Uhgīn itəm otəkəike mus rəhan tikimīr mīn. §

28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmā suah kit tatol nat əpnapīn e Lou, kən etəmim kəiu o kīsil okəhalən-iarəp in, kən suah u təkē mīmīs. Okol kəsotasəkītunən.*

29 ?Məto təhrol e netəm mīn un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti Uhgīn?† Uhgīn təmol nəniəkīsən rəha nasituan kəm kitat, kən nīta Kristo təmol nəniəkīsən u tətətig matəmegəh. ‡ Nītan əm un, tītun nolən etəmim tasim, kən in etəmim rəha Uhgīn. § ?Məto təhrol e etəmim itəm tatehm əpnapīn əm nīta u, mēmā in sənəmā nat iasim kit? ?Narmīn Rəha Uhgīn in tatoor nəwīrən rəhan kəm netəmim, məto təhrol e etəmim itəm tatən rat Narmīn əh? Suah u, tətuatīp agīn əm mēmā nalpīnən rəhan in otəskasik maprəkīs-in nalpīnən rəha etəm tətətgəhl Lou rəha Moses.

30 Məto-inu kitat kīnotītun rəkīs Uhgīn u itəm təmən mēmā, “Nalpīnən nītai nat, inu wək rəhak əm.

Kən io oekalpīn nītai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”*

Kən in təmən mīn mēmā

“Iərəməə in otakīl nolən rəha netəmim rəhan.”†

31 Uhgīn u itəm tətəmegəh, tətətig tətətig. Kən okəmā kitat kotətig əh e təfagə rat, kən motəmāhl e nelmīn nəhlan, nat u in nat kit rəha nəgīnən.

32 Təwīr mēmā nīkītəmat tatuəh nīan u aupən, nīan nəhag-əhagən təmatasiğəpīn itəmat aupən. E nīan u, itəmat nəmotətig e nəluaginən asol e nəmegəhən, kən in nīan iəkīs kit, itəm nəmotətig e nahməən asol. ‡ Məto itəmat nəmoatətul əskasik.

33 Nīan neen netəmim koatən rat itəmat e nīganəmti netəmim, § kən moatol mīn natīmnat rat mīn neen kəm itəmat. Nīan neen, itəmat nəmotos moatətul-pən o netəm mīn un itəm katol tərət elat nəhlan.

34 Itəmat nəmotos moatətul-pən olat nəhlan, kən nīan kəmotuwīn e kalapus, kən itəmat nəmotətig e nəratən məsīn rəhalat.* Kən nīan netəmim kəmotakləh-in natīmnat mīn rəhatəmat, kən itəmat nīkītəmat təmagīn əm, † məto-inu itəmat nəmotītun rəkīs mēmā rəhatəmat natīmnat neen əh-ikīn tətətig, itəm in təwīr maprəkīs, kən natīmnat mīn u, okol təsīkəən nīan kit. ‡

35 Inəh, in nətəuən asol rəhatəmat itəm Uhgīn otəpanos-īpīnə kəm itəmat. Kən məto-inun o nat wir mīn əh itəm koatəmāhl aupən-in itəmat, təsəwīrən mēmā onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasik rəhatəmat.

36 Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəlīgən təfəməh, § mēmā nəkoatol natīmnat itəm Uhgīn tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natīmnat mīn itəm in təmən-iəkīs mēmā otos-īpīnə kəm itəmat.*

37 Məto tol nulan, inun Uhgīn təmən mīhīn mēmā,

“Otəsəwəhən, kən suah u itəm tatuwa,

in otiet-arəpa, otəsələn kəmīn.†

38 Məto rəhak etəmim itəm tətuatīp e nīganəmtək,

in otətəkəike e rəhan nahatətəən.‡

Məto okəmā ekəplan mēmā tapəs io,

mīnətan təlig-təlīg,

kən nīkīk otəsagīnən ron.”

§ 10:27: 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * 10:28: Dut 17:6,7 † 10:29: Hip 6:6 ‡ 10:29: Mat 26:28

§ 10:29: Nol Əpən 1:5 * 10:30: Dut 32:35 † 10:30: Dut 32:36; Sam 135:14 ‡ 10:32: Fil 1:29,30

§ 10:33: 1 Pita 4:14 * 10:34: Hip 13:3 † 10:34: 1 Pita 4:13 ‡ 10:34: Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5

§ 10:36: Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * 10:36: Hip 6:15; 9:15 † 10:37: Nol Əpən 22:20

‡ 10:38: Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11

³⁹ Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlig-təligən məmə Uhgın otəəkın kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgın, məmə kitat koafos nəmegəhən.

11

Nahatətəən

¹ ?Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən e natimnat min u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotitun wir məmə natimnat min u, ilat nıpahrienən. Nat əpnapın məmə kəsotehmən* natimnat min u, məto kitat kotitun wir məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat.

² Kən Uhgın təmənuwi netəm min u aypən o rəhalat nahatətəən.

³ Nahatətəən tatol məmə kitat kotitun wir məmə natimnat rəha nətueintən u, Uhgın təməghat əm, kən ilat kəmotatig.† Natimnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm tinatig rəkis mol ilat lan.

⁴ Epel in təmahatətə əskasik e Uhgın, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgın itəm təwir maprəkis-in rəha Kən.‡ Kən məto-inu in təmahatətə əskasik e Uhgın nəhlan, kən Uhgın təməni-iarəp məmə in etəm ətuatıp kit, kən nıkin tagien o nosən rəhan natimnat. Kən nat əpnapın məmə suah u təmimis rəkis, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat.§

⁵ Kən İnok təmahatətə əskasik e Uhgın, tol nəhlan in təsimisən. Uhgın təmos-irəkis in e nətueintən u, məmə otuwın əpəh ilis e nego e neai. Netəmim kəsotəplan minən, məto-inu Uhgın təmiləs-irəkis.* Məto nian Uhgın təməsiləs-irəkisən-əh, Uhgın təməgətun kəm in məmə nıkin tagien ron.

⁶ Məto okəmə etəmim təsahatətəən e Uhgın, in təsolən Uhgın nıkin tagien ron, məto-inu nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgın,† in otəkəike mahatətə məmə Uhgın tətətig, kən matətəu netəm min un itəm kotalkut o nıtunən in.

⁷ Noah in təmahatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, nian Uhgın təmatən-ipən natimnat min kəm in aypən, itəm netəmim kəsotəplanən əh,‡ Noah təmatisiai-in, matol nəwian. Kən in təmiləkın nego asol kit§ məmə otosmegəh rəhan min. E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə Noah in təmatəkil netəmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgın təmol in tətəuətıp e niganəmtin.*

⁸ Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, e nian Uhgın təmaun-in rəkis məmə otuwın e nəptən pisin kit, in təmatol nəwia Uhgın. Nəptən əh, Uhgın təməni-ıəkis rəkis kəm in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham təmiet, məto in təruru məmə tatuwin hiə ne.

⁹ Təmahatətə əskasik e Uhgın nəhlan, kən mətatig e nəptən u itəm Uhgın təməni-ıəkis aypən məmə otos-ipən kəm in.† Məto təmətatig ikin əh e nımə tapolən əm, tahmen əm e iapispis kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgın təmos-ipən nəniəkisən u kəm iləhal kərən, ilau min kəmətuatig əm e nımə tapolən.‡

¹⁰ Epraham təmol nulan, məto-inu in tətəahgin məmə otuwın e taon kit§ itəm nəukətın tiəkis, otətətig tuwəh.* Taon u, Uhgın əm təmol mak lan, kən minol rəkis tətətig.†

¹¹ Sera tətəhatətə əskasik e Uhgın, nat əpnapın məmə in tinıpitaguihl agın, məto Uhgın təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmiləs nətin

* 11:1: 2 Kor 4:18 † 11:3: Jen 1 ‡ 11:4: Jen 4:4-5 § 11:4: Hip 12:24 * 11:5: Jen 5:21-24

† 11:6: Hip 7:19 ‡ 11:7: Hip 11:1 § 11:7: Jen 6:13-22 * 11:7: Jen 6:9 † 11:9: Wək 7:5

‡ 11:9: Jen 12:1-8 § 11:10: Hip 12:22; 13:14 * 11:10: Nol Əpən 21:2, 14 † 11:10: Hip 11:16

u, mæto-inun in tæmahatætə lan mæmə otol naniækisən rəhan tuwa miet-arəp.‡
 §

12 Epraham tinaguuhl rækis, otəsuwəhən timis,* mæto noanol min tepət kəmotisi-pən lan. Nat əpnəpin mæmə in etəmim kitiah əm, mæto noanol min əh rəhan, ilat tepət tepət, tahmen əm e məhau əpəh e napuə ne niməkləkil əpəh itəhai itəm kəruru nəfinən.†

13 Netəm min u, ilat kəmotahatətə əskasik e Uhgīn, mæto nian kəmotimīs, ilat kəməsotosən əh natimnat min u itəm Uhgīn təmən-iækis mæmə otos-ipən kəm ilat.‡ İlat koatəplan natimnat min u mæmə natimnat min u koatan isəu əh olat, mæto nikilat tagien pik mæmə okotəplan. § Kən ilat moatən-iarəp mæmə koatətig e nətueintən u mæto ilat kotahmen əm e iapispis min əm.* Nətueintən u, sənəmə in iməlat pəhrien ikin.

14 Nian netəmim koatəghat nəhlan, in tatəgətun əsas əm, mæmə ilat koatəgəs-in iməlat ətuatip ikin.

15 Rəhalat nətəligən təsitəlig-pənən e nəptən rəhalat əupən, itəm kinotapəs rækis. Okəmə nikilat tatəht nəhlan, kotitun nitəligən matuwīn, mæto təsələn mihin.†

16 İlat kotolkeike iməlat ik pisin kit itəm təwir maprækis, inun e nego e neai.‡ Kən o nat u, in təsaulis-inən § mæmə okən mæmə in rəhalat Uhgīn.* Kən Uhgīn təmöl əpen-əpenə rækis e taon kit† ikin əh.

17-18 Epraham tæmahatətə e naniækisən min itəm Uhgīn təmən-ipən kəm in. Kən nəghatən kit itəm Uhgīn təmən-iækis kəm in tol nulan. “Kən okən Aisak u mæmə in noanol ətuatip rəham,‡ kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət.” Mæto e nahatətəən rəha Epraham, nian Uhgīn təkək asgawīn in, kən in təmətul matip o nohamnuən nətin noan kitiah əm § u Aisak mæmə otol sakrifais lan kəm Uhgīn.* 19 Mæto-inu Epraham nikin tatəht mæmə Uhgīn titun nolən etəmim təmegəh min e nimisən.† Kən in təmos min netin, iuəhkīr əm tahmen mæmə in təmegəh min e nimisən.

20 Aisak tæmahatətə əskasik e Uhgīn, kən tol nəhlan, təməfak mæmə Uhgīn otəhlman nəwirən rəhan tuwīn kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natimnat min itəm otəpanuwa nian kit.‡

21 Jekop tæmahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, nian iuəhkīr əm in timis, in təməfak mæmə Uhgīn otəhlman nəwirən kəm nəti Josep mil. § In təməf kasikin, mətul əməhl-əməhl, kən in matənwiwi Uhgīn.

22 Josep tæmahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, iuəhkīr əm in timis, kən in tətətəghat-in nian noanol min rəha Isrel okəpanotiet İjip. Kən in tətətən rækis əm kəm ilat mæmə okotəhrol e nikilkilin.*

23 Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgīn. Tol nəhlan, nian Moses təmair,† ilau kəmuəplan mæmə in suakəku wir kit, kən ilau

‡ 11:11: Suatip kit min rəha nəuhlinan nəghatən u tol nulan. ‘Epraham tæmahatətə əskasik e Uhgīn, nat əpnəpin Sera tinipitaguuhl agin, mæto Uhgīn təmos-ipən nəsanənən kəm in mæmə otəpik-əpik. In təmiləs nətin u mæto-inu Epraham tæmahatətə e Uhgīn mæmə in otol rəhan naniækisən tuwa miet-arəp.’

§ 11:11: Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * 11:12: Rom 4:19 † 11:12: Jen 22:17 ‡ 11:13: Hip 11:39

§ 11:13: Mat 13:17 * 11:13: Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † 11:15: Jen 24:6-8

‡ 11:16: 2 Tim 4:18 § 11:16: Mak 8:38 * 11:16: Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † 11:16: Hip

11:10; 13:14 ‡ 11:17-18: Jen 21:12; Rom 9:7 § 11:17-18: Nat əpnəpin mæmə Epraham nətin kit

min u Ismael, rəhan slef təmiləs, mæto nətin u Aisak katan mæmə in noan kitiah əm mæto-inun Uhgīn

təmən-iækis əupən mæmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nəti pətan ətuatip rəhan u Sera. Əplan-tu Jon

3:16 * 11:17-18: Jen 22:1-10; Jem 2:21 † 11:19: Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ 11:20: Jen 27:27-29,39,40

§ 11:21: Jen 48:1,8-22 * 11:22: Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † 11:23: Eks 2:2

kəmatuəhluaig-in o məwig kisil. Kən ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.‡

24 Moses təmahatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən təməsolkeikeən məmə okən məmə in nəti pətan əkaku rəha Fero, kig rəha Ijip.‡

25 In təməsolkeikeən məmə otətətig e nəgienən e nolən rəha təfagə rat məto-inu nəgienən rəha təfagə, in tətətig o nian əkuəkir əm. In nikin təmagien məmə otuwın moatətig ilat netəmim rəha Uhgın, moatəto tərət ilat min ilat.

26 Nikin təmatətə məmə okəmə netəmim okotalah-əmnu* in o Kristo itəm otəpanuwa, kən in okol təsaulisən. In nikin otəgien təhmin min o nat u taprəkis-in məmə otətəto təwir e natimnat wir min e nəmegəhən əpəh Ijip.† In təmatol nulan məto-inun nian rafin in tatuag-pən o nətouən itəm Uhgın otos-ipən kəm in.‡

27 Moses in təmahatətə əskasik nəhlan e Uhgın, kən təmagim Ijip‡ məsəginən kig u itəm neməha tatol pik. In təməseirairən mitəlig, in təməkəike matuwın, təhmen məmə inu tatəplan Uhgın u, itəm etəmim təsəplanən e nigənəmtin.

28 Təmahatətə əskasik e Uhgın nəhlan, kən in təmətuoun nolən lafet rəha Nuhəgego-inən. In təmən-iarəp kəm noanol min rəha Isrel məmə okotəkəike motorautin-pən nita sipsip e toa e nimə min rəhalat. Okotol nəhlan məmə nəgelo itəm Uhgın otahl-ipa o nohamnuən itəm,* in otəsohamnuən nənətəlat min u nəman,† itəm kəmotəupən kaiir.

29 Noanol min rəha Isrel kəmotəhatətə əskasik e Uhgın. Tol nəhlan, ilat kotitun nəguəfiminən e Nitəhəi Asiə itəm təmoor, kən kotaliwək lan təhmen əm e nitən iasək. Məto nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nitəhəi təməmik ilat, kən kotəmnim.‡

30 Noanol min rəha Isrel kəmotəhatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək motitəlau e fenis rəha Jeriko. Fenis u, kəmol e kəpiel. İlat koatitəlau, moatitəlau e fenis əh, mətoarus-pən nian səpin, kən əmun, fenis əsol un, təmitəgət misas.‡

31 Rehap u, pətan e suatip, təmahatətə əskasik e Uhgın. Kən tol nəhlan, nikin təmagien məmə otos suah mil un noanol rəha Isrel mil, itəm kəmueia anion məmə okuəplan kən miatun wir natimnat ikin. İlau kəmuea e rəhan nimə.* Kən o nat u, noanol min rəha Isrel ilat kəməsotəhamnuən pətan u nian ilat kəmotəhamnu netəm ikin əh itəm kəmotəht nəwia Uhgın.†

32 Məto okol esənən tuwin təhmin min. Okol esəghatən təfəməh mən Kiteon,‡ ne Parak,§ ne Samson,* ne Jefata,† ne Tefit,‡ ne Samuel,§ ne ien min.

33 İlat u kəmotəhatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natimnat tərət. İlat kəmotit noanol min rəha Isrel motuwın motəluagin ilat netəm ik pisin pisin min, kən moatol win elat.* İlat kəmoatol nolən ətuatip min, kən moatos natimnat wir min itəm Uhgın təmən-ikəis məmə otos-ipən kəm ilat. Kəmotəhtosig-in nəhlin laion min, məmə okəsotunən ilat,†

34 Kən ilat kəmotəhamis nigəm əsol itəm tətəup,‡ kən ilat motəgim tənin netəm kotəmə okotəhamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.‡ İlat rəhalat

‡ 11:23: Eks 1:16, 22 § 11:24: Eks 2:10 * 11:26: Hip 13:13 † 11:26: Luk 14:33 ‡ 11:26: Hip 10:35 § 11:27: Eks 12:50, 51 * 11:28: 1 Kor 10:10 † 11:28: Eks 12:21-23 ‡ 11:29: Eks 14:21-31 § 11:30: Josua 6:12-20 * 11:31: Jos 2:1-16 † 11:31: Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ 11:32: Jaj 6-8 § 11:32: Jaj 4-5 * 11:32: Jaj 13-16 † 11:32: Jaj 11-12 ‡ 11:32: 1 Saml 16:1,13 § 11:32: 1 Saml 1:20; 3:19-4:1 * 11:33: 2 Saml 8:1-3 † 11:33: Dan 6:22 ‡ 11:34: Dan 3:19-27 § 11:34: Eks 18:4

nəsanənən tikə, məto Uhgın təmos-ıpən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol win e mopael min rəha nıməptən pisin pisin min.†

35 Nıpitan neen əh-ıkin itəm kotahatətə əskasik e Uhgın, kən tol nəhlan Uhgın fatol nenətılət kotaiir-pa min e nımısən.‡ Məto netəmim neen əh-ıkin itəm kotahatətə əskasik e Uhgın. Məto ilat kotegəhan-in rəhalat tikimır min koatol nərətən ne nahməən kəm ilat e nıpətılət, kən nikilat təsəhtən nat u. İlat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən, məmə rəhalat tikimır min okotikis ilat. İlat koatहतətə məmə Uhgın in otol ilat kotəmegəh min e nəmegəhən kit itəm təwir maprəkis.

36 Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-alis ilat.§ Kən ilat neen, netəmim koatalis ətain ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus.*

37 İlat neen, kəmahtımmu ilat e kəpiel apın,† kən ilat neen, netəmim kəmotəmik soə rəha nətahlan nig, mətətətip nıpətılət nəwtain kəiu, mətəhamnu ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.‡ Kən ilat neen koatuwin əm e nuwigı nəni ne sipsip.§ İlat ian-rat min agın, nian rafin netəmim koatərəkın ilat, moatol tərət agın elat.

38 İlat, netəm wir min. Nətueıntən u, təsahmenən məmə ilat okotatig ikin. Məto ilat kəmoatətig əpnarın əm, əpəh ikin taruən-aruən ikin, ne e nıtot min, ne e nıpəg kəpiel min,* ne nıpəg min əpəh e nısip.

39 Netəm min u, ilat rafin kəmotahatətə əskasik nulan e Uhgın, kən in təmos-ıpən nərig wir kəm ilat.† Məto ilat kəməsotosən əh nat u‡ itəm Uhgın təməni-ıəkis rəkis məmə otos-ıpən kəm ilat,§

40 məto-inu in tınol rəkis nalpəkəuən kit rəhan, məmə in otol təwir maprəkis kəm kitat. Kən e nətəligən rəhan, in tolkeike məmə otılpin kitat min ilat u əupən, məmə kitat min ilat əm, okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun naiuən.*†

12

Uhgın tətag-ətuatip-in nenətin min

1 Kən netəm min u, ilat tepət tepət, koatətig kitaləu e kitat, koatətul-arəp o Uhgın, moatahatətə əskasik lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatıləs-ıpər nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs kotəlin rafin nat figəm itəm otaskəlin ətain itat məmə kəsotaiu pikən, ne təfagə rat itəm tatəpər-ıpən e kitat. Kən pəs kitat kotaiu* məsotəpou-inən† naiuən itəm Uhgın təmələhəu əupən-in kitat.

2 Kotitun nolən nian niganəmtitət otatətul-pən əm o İesu,‡ itəm in nəukəti nahatətəən rəhatat,§ kən inun itəm otol məmə kitat kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat nikitat otuəh nolən rəha İesu, inun in rəhan nətəligən kaifəməh, nian in təmimis e nig kəluau, kən məto nahməən.* Məto in təmol

* 11:34: 2 King 20:7; Jaj 16:28 † 11:34: Jajes 15:8 ‡ 11:35: 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37

§ 11:36: Jer 20:2; 37:15 * 11:36: Jen 39:20 † 11:37: 2 Kron 24:21 ‡ 11:37: 1 King 19:10; Jer 26:23 § 11:37: 2 King 1:8 * 11:38: 1 King 18:4; 19:9 † 11:39: Hip 11:2, 4 ‡ 11:39: E ves

33 kitat kotəplən məmə netəm min u neen kəmoatos natımmat wir min itəm Uhgın təməni-ıəkis məmə otos-ıpən kəm ilat. Məto nənıəkısən kit əh-ıkin itəm kəsotosən əh. İlat kotətag-pən o nian itəm Uhgın otahl-ıpa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. § 11:39: Hip 11:13; 10:36

* 11:40: Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 † 11:40: Suatip kit min rəha nənən “okotətoarus ahmen ahmen əm mak,” tol nulan, “kitat min ilat min un, okol kələh kitat kotətuatip agın.” * 12:1: 1 Kor 9:24 † 12:1: Hip 10:36 ‡ 12:2: Sam 25:15 § 12:2: Hip 2:15 * 12:2: Fil 2:8,9; Hip 2:9

nat əpnapin lan, megəhan-in naulisən rəha nimisən e nig kəməluau, məto-inu təmol rəhan nətəligən təskasik o nagienən itəm in otəpanos. Kən roiu, in tatəpələh e rəhn matip Uhgın u in Kig,† ikin nēpətən ne nisialiən tətətig ikin.

3 Təwir məmə nikitəmat otətəht Iesu, ne rəhan nətəl əskasikən e nian iol təfagə min kəmotərakin-pən nəghatən rat min kəm in, məmə nikitəmat otəsəpouən‡ kən motapəs nahatətəən rəhatəmat.

4 Ekitun məmə itəmat, noatəluagin o noh rəkisən təfagə rat e nəmegəhən rəhatəmat, məto itəmat kit tikə itəm nitan təmaiəh o nəluaginən u.§

5 Itəmat ninotaluin rəkis nəghatən itəm tatiləs-ipər nətəligən rəhatəmat. E nəghatən u, Uhgın təməghat nulan kəm itəmat, təhmen e nenətın ətuatip min, matən məmə,

“Nətik, nian Iərəməərə tətəg-ətuatip-in ik, solən nat əpnapin lan.

Əsolən nikim təpou nian in tətəgət pik lam.

6 Məto-inu okəmə Iərəməərə tolkeike pik suah kit,

kən in təike mæg-ətuatip-in suah un.*

Kən okəmə in tos suah kit məmə nətın,

kən in təike malis-alis.”†

7 Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iəkis min. Uhgın tatos-ipa nian iəkis min u o nəg-ətuatip-inən itəmat. Itəmat nenəti Uhgın min, mol məmə in tatəg-ətuatip-in nulan itəmat.‡ ?Məto suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-ətuatip-inən?

8 Uhgın tatəg-ətuatip-in rafin nenətın ətuatip min.§ Okəmə Uhgın təsolən nəhlan etəmat, kən nipətın u məmə sənəmə itəmat nenətın ətuatip min, itəmat nisualkələh lapın.

9 Rəhatat tata min e nətueintən u, koatəg-ətuatip-in itat. Kən kitat, koatisiai-in ilat. ?Kən okotəhrol nulan e tata rəha narmitat* itəm tətətig e nego e neai? Təwir məmə okotos-iaəhau agin itat, kən motatig ahgin.† Kən e nolən əh, kitat okotos nəmegəhən.‡

10 Rəhatat min tata, kotəg-ətuatip-in itat o nian əkuəkir əm, e rəhalat əm nətəligən. Məto Uhgın tətəg-ətuatip-in itat məmə otasitu etat, kənu otol kitat kotasim təhmen lan.§

11 Okəmə Uhgın tətəg-ətuatip-in kitat, in təhmen e nat kit itəm nian kitat kəmotun, məto fisiu, kən marəp. Məto uarisig, okəmə kotegəhan-in məmə nəg-ətuatip-inən əh otiuw asilə e rəhatat nətəligən, kən in otəe noan təwir, inun nəməlinuən* itəm tətisi-pən e nətuatipən.

12 Tol nəhlan, nat əpnapin məmə itəmat noatig e nian iəkis, məto otiləs-ipər nelmitəmat itəm təpou, məmə otəsənən. Ne nulitəmat itəm kətuawig-awig, motol məmə kuəskasik o naiuən.†

13 “Otol suatip rəhatəmat tətətuatip wir,‡ məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkin tənimis, nelkin okol təsərat agin-əhən, miet rəkis,§ məto in otəpanəwir min.”*

Etəm təsahatətəən e Uhgın, in otəkəike mos nalpinən

14 Otalkut məmə onakatig wir itəmat netəmim rafin e nəməlinuən.† Kən

† 12:2: Mak 16:19 ‡ 12:3: Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 § 12:4: Hip 10:32-34 * 12:6: Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19 † 12:6: Prov 3:11-12 ‡ 12:7: Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 § 12:8: 1 Pita 5:9 * 12:9: Nam 16:22; 27:16 † 12:9: Jem 4:7 ‡ 12:9: Aes 38:16 § 12:10: 2 Pita 1:4 * 12:11: Aes 32:17; Jem 3:17,18 † 12:12: Aes 35:3 ‡ 12:13: Prov 4:26 § 12:13: Kal 6:1 * 12:13: Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † 12:14: Rom 14:19

motalkut mēmā nəkotol itəmat mēmā rəhatəmat nəmegəhən tasim.‡ Etənim itəm təsasimən, okol təsəplanən niḡanəmti Ierəmərə nian kit.‡

15 Otəto wir itəmat mēmā itəmat kit itəm tətaiu matuwīn otəpou e nəlugi suatip, kən məsosən nəwirən rəha Uhgīn.* Otəto wir min itəmat mēmā noki niḡ akona kit† in otəsūwīnən e nikitəmat, kən məwīə, mol noan tēpət e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nahuin tītun nərəkinən nəmegəhən rəha netəm iasim neen min.

16 Oatəto wir itəmat mēmā suah kit təsit əpnapīnən iərman o pətan.‡ Itəmat kit otəsahmənən e Esao u, rəhan nəmegəhən təsətuatipən, in tatol nat əpnapīn e Uhgīn. In təmaupən maiir, məto in təmol-salim-in nepətən rəha suakəku itəm təmaupən maiir.‡ Məto nəmti nat u, in təmol-salim-in, in nagwənən itəm təmūn mau kitīəh əm.

17 Itəmat nəkotītun mēmā uarisig, niḡin otəpanuwīn min e nepətən rəha nəmti-nipīn. Kən təmalkut pik mēmā rəhan tata otəfak məhlman nəwirən kit kəm in. Məto nat əpnapīn mēmā təmatasək pik pap ron,* məto okol təsəuhlinən niḡin əh-roiu, kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwirən kəm in.

Lou təhrol nulan mol piḡin e namnusən təwir

18-21 Aupən ikin, noanol min rəha Isrel, kəmotuwīn e niḡot asol u Sinae, e nətueintən u. Kən ikin əh, kəmotəplan niḡəm itəm tatuəp, kən napīnəpən asol təmeiuaiu miḡəfin nat, kən kəmotəto niḡətag asol ne təwi tətagət əfəməh,† kən kəmotəto nəwīan kit tətagəhət kəm ilat.‡ Kən nian kəmotətəlig-in rəhan nəghatən min, kən ilat kəmoatən əskasik mēmā ilat kotapəs aḡin-əh nəto minən nəwīan u.‡ Kəmotəḡin motasiəp o nəghatən u, təmən mēmā, “Okəmā nat meḡəh əm kit otuwīn e niḡot u, məto itəmat onəkotəike moatəht e kəpiəl apīn motahtimnu timis.”* Nian Moses təməplan natimnat min u, in min təməto tərət kən mēmā, “Io enəḡin u enəḡin, minətasiəp.”†

Məto itəmat nəsotuwamən ikin-u.‡

22 Itəmat nəmotuwa e niḡot u Saeon,‡ ne taon asol* u ima Uhgīn ikin itəm tətəmegəh, tətatig tətatig. Inun Jerusalem wi əpəh ilis e nego e neai,† u nagelo min taosan taosan kəmuəfimīn ilat ikin o nagīnən asol.

23 Kən itəmat nəmotuwa e nuəfimīnən asol rəha netənim rəha Uhgīn, itəm kotahmən e netəm kəmotəpən kaiir u rəhan min,‡ nərgilat kəməte rəkis e nego e neai.‡ Kən itəmat nəmotuwa o Uhgīn, itəm otəpanakil netənim rafin.* Itəmat nəmotuwa mol kitīəh itəmat narmi netəm ətuatip itəm kinotimīs rəkis, kən Uhgīn tinol ilat kinotətoarus mak.†‡

24 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u itəm Uhgīn təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o niḡa Iesu, itəm in təmorautin-pən‡ mol itəmat nakotasim. Niḡa əh in təmən-iarəp natimnat min u itəm kotəwir motəprəkis-in natimnat min itəm niḡa Epel təmən-iarəp.*†

‡ 12:14: Rom 6:22 § 12:14: Mat 5:8 * 12:15: Hip 3:12; 4:1 † 12:15: Dut 29:18; Hip 3:12

‡ 12:16: 1 Kor 6:18 § 12:16: Jen 25:29-34 * 12:17: Jen 27:30-40 † 12:18-21: Eks 19:12-22;

20:18; Dut 4:11 ‡ 12:18-21: Dut 4:12 § 12:18-21: Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 * 12:18-21:

Eks 19:12,13 † 12:18-21: Dut 9:19 ‡ 12:18-21: Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § 12:22: Aes

24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1 * 12:22: Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † 12:22: Kal 4:26 ‡ 12:23:

Eks 4:22 § 12:23: Nol Əpən 20:12 * 12:23: Jen 18:25; Sam 94:2 † 12:23: Fil 3:12 ‡ 12:23:

Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u, “Uhgīn tinol ilat kinotətoarus mak” tol nulan, “Uhgīn tinol ilat

kinotətuatip aḡin.” § 12:24: Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * 12:24: Jen 4:10; Hip 11:4 † 12:24:

Niḡa Epel in təmən-iarəp mēmā Uhgīn otol nalpinən, məto niḡa Iesu təmən-iarəp mēmā Uhgīn otəh rəkis

nalpinən.

25 O natimnat min u, oatato wir itamat, mame itamat onasotauhlinan mantaatamat o Uhgim‡ u tataghat kam itamat. § Mato-inu Moses, in etamim am. Kan kitat kotitun mame netam aupan kamasotatelig-inan rahan naghatao n naghairan elat. Ilat kamasotagim rakisən e nalpinən rəhalat. ?Kan okama tol nəhlan, kan okahrol kitat okama kasotatelig-inan naghatao rəha Uhgim itam tamisi-pən e nego e neai muwa mame otəhgair etat? * ?Kitat okotagim rakis-in ahrol nulan?

26 Nian aupan, nəwia Uhgim tamaloal e naptən. † Mato roiu əh, tamən-iəkis kam itat mame, “Nian kit min əh-ikin, io ekaloal min e nətueintən. Kan o nian əh, sənəmə nətueintən əm ekatigtig lan tasiəp, məto neai min otasiəp-asiəp məloal.” ‡

27 Nian Uhgim tataghat-in mame, “Nian kit min əh-ikin,” nipətin un mame in otatigtig § e natimnat rəha nətueintən əm itam Uhgim tamol, mame otəh rakis ilat. Otəh rakis nəhlan natimnat, mame natimnat itam okasotəloalən, ilat okotatig, kan inun, natimnat itam okotatig lilin.

28 O nat u, təwir mame kitat kotən tagkiu o Uhgim, məto-inu kitat koatos nego rəha Uhgim u, kəruru nəloal-əloalən lan, kan okol təsietən nian kit. * Təwir mame kitat kotəfak kam in, e nolən itəm nikin tagien lan, mame kitat okotisiəi-in, kan motəgin min, †

29 məto-inun Uhgim rəhatat, in tahmen e nigəm asol kit itəm tatuwaan ətip natimnat rafin. ‡

13

Namnun nəghatən

1 Təwir mame nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kam itamat min tahmen e piatəmat min. *

2 Sotaluinən nehmən iapisis min itəm koatuwa imatəmat ikin. † !Okəm-naka ilat nagelo min! Netəmin neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wir netəmin, məsotitunən mame ilat nagelo min. ‡

3 Sotaluinən netəm kotatig e kalapus. § Nikitəmat otatuəh ilat, mətahmə olat tahmen əm mame inun ik min nəkotatig e kalapus. Otəto kələh nahməən e nikitəmat, itəmat netəm min un itəm katol tərət elat, tahmen əm mame inun ik natəto nahməən e nipətim atip.

4 Pəs netəmin rafin kotisiəi-in natigən rəha marit, mame in tasim nian rafin. * Pəs netəmin rafin kotəgin o niməhan rəhalat min, məsoteguafələn. Uhgim otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapil kələh, kan makil min iərman ne pətan itəm kətuapil kələh, iərman itəm tətəpil ilau pətan u sənəmə rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatip iərman. †

5 Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni. ‡ Nikim təike magien əm o rəham natimnat u natos tahmen § məto-inu Uhgim tatən mame,

“Okol esapəsən ik,

məsəhlmanən ik nian kit” *

6 Kan tol nəhlan kitat kotitun əsas, kan moatən mame,

“Təməmə in iasitu rəhak,

‡ 12:25: Hip 3:12 § 12:25: Hip 1:1 * 12:25: Hip 2:2,3; 10:29 † 12:26: Eks 19:18 ‡ 12:26: Hag 2:6 § 12:27: Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 * 12:28: Sam 15:5; Dan 2:44 † 12:28: Mal 2:5; 4:2 ‡ 12:29: Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * 13:1: Rom 12:10 † 13:2: Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ 13:2: Jen 18:1-33 § 13:3: Mat 25:36; Hip 10:34 * 13:4: Mal 2:15 † 13:4: Dut 22:22 ‡ 13:5: 1 Tim 3:3 § 13:5: Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 * 13:5: Dut 31:6,8; Jos 1:5

tol nəhlan esəginən.

Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io.”†

7 Nikitəmat otəkəike mataht netəm-iasol min u rəhatəmat‡ itəm kəmotəupən motəgətu itəm e nəghatən rəha Uhgın. Otətəlig-in-tu natinnat wir min itəm təmiet e nəmegəhan rəhalat, kən motahatətə e ləramərə tahmen əm elat.§

8 İesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu, kən otəpanətətig nulan, namnun tikə.*

9 Sotolən məmə nəgətunən wi pisin pisin min tiuw rəkis itəmat o suatip ətuatip.† İtəmat otuag-pən əm o Uhgın, itəm tətəsitə etəmat e nikin agien məmə otol rəhatəmat nətəligən təkəsik.‡ Təsəwirən məmə kitat okotətu-pən nətuəkəmən rəha nunən nəgwənən,§ məmə in otol kitat kotəkəsik, məto-inu in nıpahrienən, nətuəkəmən əh, okul təsəsitə e netəm koatol.

10 Rəhatat olta tatig. Məto pris min itəm koatol wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha nətueintən u,* ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun† nəgwənən‡ kit e olta u rəhatat.§

11 E nolən rəha pris əsol əgin, nian in tətəhamnu rəkis nat meğəh, kən matos nitan kən muwin əpəh imə e İkin Tasim Əgin İkin, kən mos-ıpən kəm Uhgın o nəfəl rəkisən təfəgə rəha netəmim.* Məto uarisig, katiləs-ıarəp nat meğəh u əpəh ihluə ikin e nımə tapolən min rəhalat, motaan ətip.†

12 E nolən kitiaş əm, İesu təmiet rəkis e taon,‡ kən ikin əh in təməto nəhməən e nıpətin, kən mımis ikin əh, məmə nitan§ titun nəfəl rəkisən təfəgə rat rəha netəmim, mol ilat kotətuatip, motəsim, məmə ilat rəha Uhgın.*

13 Tol nulan, pəs kitat kotol məmə inu okotiet ihluə imətət ikin, motol kitiaş kitat min əpəh ihluə.† Kən okotəkəike motətul matip məmə netəmim okotol naulisən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan.‡

14 E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatip imətət ikin tikə, itəm otətətig lilin.§ Məto kitat koatəgəs-in rəhatat taon ətuatip itəm kotitun məmə otəpanuwa.*

15 Tol nulan, e nəsitəən rəha İesu, pəs kitat kotos-ıpən sakrifais rəhatat kəm Uhgın nian rafin.† Sakrifais min u rəhatat, inun, okoatiləs-ıpər nərgi Uhgın nian rafin, moatən-ıarəp nərgin.‡

16 Sotaluinən o nolən təwir ne nawte-inən nat rəhatəmat tatig kəm netəm rəhalat nat kit tikə,§ məto-inun in min tahmen e sakrifais* itəm niki Uhgın tagien ron.†

17 Otol nəwia netəm-iasol min e nıməfak,‡ kən motatig əhgin ilat. İlat u, koatehm wir nəmegəhan rəhatəmat,§ məsotəmegən, məto-inu ilat kotitun məmə okotəike motən nəmtət lan kəm Uhgın məmə ilat kəmotol wək u, təhrol

† 13:6: Sam 118:6,7 ‡ 13:7: Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16 § 13:7: Hip 6:12 * 13:8: Sam 102:27; Hip 1:12 † 13:9: Efes 4:14 ‡ 13:9: Kol 2:7 § 13:9: 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * 13:10: Hip 8:5 † 13:10: 1 Kor 9:13; 10:18 ‡ 13:10: Jon 6:48-58 § 13:10: “Nəgwənən” itəm katol sakrifais lan e “rəhatat olta” inun Kristo pisin əm (Jon 6:48-58). Pris min əupən, ilat kəmotitun nunən noanuwəhgin nat meğəh min e sakrifais min neen ilat koatol o nos-ıpənən kəm Uhgın. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o “nunan” Kristo, nıpətin u məmə kəsotəən ron. * 13:11: Lev 16:15 † 13:11: Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ 13:12: Jon 19:17 § 13:12: Rom 3:25 * 13:12: Efes 5:26 † 13:13: Luk 9:23 ‡ 13:13: Hip 11:26 § 13:14: Hip 12:27 * 13:14: Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † 13:15: 1 Pita 2:5 ‡ 13:15: Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 § 13:16: Rom 12:13 * 13:16: Fil 4:18 † 13:16: Sam 50:21-15; Hos 14:2 ‡ 13:17: Hip 13:7,24 § 13:17: Aes 62:6; Wək 20:28

nulan. Itəmat nakotəike motol ilat nīkilat tagien o wək u. Okəmə itəmat noatol nīkilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu agin-əhən etəmat.

¹⁸ Otəfak otəmat, * mətə-inu ekotitun əsas məmə rəhatimat nolən in tətuatip əm, † kən ekotolkeike agin məmə nian rafin itəmat ioatol nolən təwir əm.

¹⁹ Io ekolkeike pik məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in o Uhgīn, məmə io ekitun nītəlig-pa-minən otəmat uəhai əm.

²⁰ Iatəfak min otəmat min məmə, Uhgīn otasitu etəmat. Uhgīn u, in nəukəti nəməlinuən. ‡ Kən in təmol rəhatat Iərəmərə Iesu təmegəh min e nīmīsən, § mətə-inu nitan təmaiu o nolən nəniəkisən lilin * in tətətig matəmegəh. † Iesu əh, in etəm təwir maprəkis o nehm wīrən sipsip min rəhan. ‡ Iatəfak məmə Uhgīn u, ²¹ in otos-ipinə natimnat wīr min rafin kəm itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgīn otol wək e nəmegəhən rəhatat kitīəh kitīəh, § kən e nasituən rəha Iesu Kristo, in otol rəhatat nolən təwir təwir, kən nīkin otəgien pik ron. Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Kristo ilis nian rafin, matuwīn matuwīn namnun tikə. Əwəh. *

²² Piak min ne wīnik min. Naoa u rəhak təsəfəməh pikən. Mətə iakətapəh əskasik otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat nətəligən təfəməh min məmə nakotətəlig-in rəhak nəghatən min itəm otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat.

²³ Iakolkeike məmə onəkotitun məmə piətət u Timoti, ilat kəmotiləs-iarəp in e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itimlau min, ekiamnə.

²⁴ Itəmat otən təwir kəm netəm-iasol min rəhatəmat, ne iəfak min u imatəmat ikin. Netəm Itali kəmotən təwir kəm itəmat.

²⁵ Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən kəm itəmat rafin. Əwəh.

---

* 13:18: 1 Tes 5:25 † 13:18: Wək 23:1 ‡ 13:20: Rom 15:33 § 13:20: Wək 2:24 * 13:20: Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † 13:20: Hip 9:20 ‡ 13:20: Jon 10:11 § 13:21: Fil 2:13 * 13:21: Rom 11:36

Jemes

Naoa itəm Jemes təmäte

Nəghatən əkuəkır rəha naoa u Jemes

?Pah təmäte naoa u? Jemes, u in pia Iesu, in təmäte naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Jemes təmäte naoa u tatuwin kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatig e nəptən pisin min rəha Iaihlua min.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təmäte? Netəm-iasol min e netəm Isrel kəmotohamnu Stipen, uarisig kotal nolən rat min e niməfak min əpəh Jerusalem. Kən tərət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwin e ikin pisin pisin min. Məto nian əskasik min koatiləs-pikin əh ilat.

?Təmäte naoa u o naka? Jemes təmäte naoa u məmə otıləs-ipər nətəligən rəhalat məto-inu kotatig e nian əskasik min. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətuatip. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat min kotəuhlin motuwa motəwir. Tətapəs nolən rat min, kən matol nolən wir min.

Jemes tatən təwir kəm ilat

¹ Io Jemes, io slef rəha Uhgın ne Iesu Kristo, İəməmə rəhatat. İatən təwir kəm itəmat noanol min rəha Isrel u tuelef itəm kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatig ikin min rafin e nətueintən.

Nahatətəən ne nenatigən

² Piak min ne winik min. Nian nəratən pisin pisin min koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natimnat min əh tahmen e natimnat itəm nikitəmat tətəgien pik əm lan.

³ Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotitun məmə nian nəratən min koatiləs pikən rəhatəmat nahatətəən e Uhgın, kən nian nəkotol win lan, ilat okotal məmə nəkotitun nətul əskasikən məsin min.

⁴ Kən nian onakoatətul əskasik e nəratən min əh, kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolən min ne nətəligən min rafin rəhatəmat okotətuatip motəsanən, kən nakotaskəlim nolən wir min rafin.

⁵ Okəmə itəmat kit, rəhan nenatigən təsahmenən, kən tolkeike məmə in otitun natimnat min itəm Uhgın tolkeike məmə otol, pəs in tətəpəh-in-pən o Uhgın, kən Uhgın otos-ipən kəm in e nikin agien. Uhgın tətəwte-in nitunən əh kəm netəmim rafin e nikin agien, kən məsəhaiən ilat o nat itəm koatətapəh-in.

⁶ Məto nian suah kit in tətəpəh o Uhgın nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəligən otəsölən kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəligən kəiu, rəhan nətəligən tətən əpnəpın əm, in tahmen e peau-peau min əpəh itəhəi itəm nimətag tətəhig-əhig ilat.

⁷ Okəm-naka nikin tətəht məmə İəməmə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsən.

⁸ Etəmim itəm tatos nətəligən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasikən e nat kit itəm nikin tətəht məmə otol.

⁹ Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tikə, nikin otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e niganəmti Uhgın.

¹⁰ Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nikin tagien min o nat u itəm in titun məmə in nīpahrienən, məmə Uhgīn otos-iahau, mətō-inu in tahmen e nāguin itəm otəpanika.

¹¹ Nian mit tatər, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nig tauke məmə, kən rəhan nəwirən təmika. Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol rəhan wək min matos nautə tepət lan, kən in min otəpanika.

¹² Etəmim itəm tatətul əskasik nian nəratan tatuwa e rəhan nəmegəhən, in tətətig e nəwirən pahrien, mətō-inu, nian tinol win e nəratan min əh, kən Uhgīn otos-ipən kəm in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilin. Uhgīn təmən-əkis rəkis məmə nəmegəhən lilin u, in rəha netəmim itəm kotalkeike in.

¹³ Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən məmə Uhgīn tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat min, mətō-inu okol nat kit təsiuw-pənən nətəligən rəha Uhgīn məmə in otol təfagə rat, kən Uhgīn təsos-ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim.

¹⁴ Mətō nətəligən rat atip rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən matiuw-pən in məmə in otətətəlig-in.

¹⁵ Nətəligən rat tətōe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tinuwa minəpət, kən tatuwa in nimisən.

¹⁶ Piak min ne wīnik min itəm iakolkeike pik itəmat. Sotegəhan-inən məmə suah kit oteiuə-in itəmat məmə Uhgīn in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm netəmim o nolən təfagə rat.

¹⁷ Natimnat wir min rafin ne natimnat rafin itəm kotətuatip, koatisi-pən əm o Uhgīn əpəh ilis itəm təmōl nəhag-əhəgən min rafin əpəh e neai. Mətō nolən rəha Uhgīn tol pisin e natimnat min u itəm kotaliwək e neai, kən kotal məmə nəghanpis koatətu-pən. Uhgīn təsol pisinən. In tətətig tətətig.

¹⁸ Kən e rəhan əm nətəligən, Uhgīn təmitəpun məmə kitat kamotuwa nenətin min nian kamotahatətə e nəghatən pahrien rəhan. In təmōl nəhlan məmə e natimnat rafin itəm in təmōl, kitat pisin əm rəhan nat keike, kotahmen e nagwənən wi e rəhan nasumən.

Ətəlig-in kən mol nəghatən rəha Uhgīn

¹⁹ Piak min ne wīnik min itəm iakolkeike pik itəmat. Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u. Pəs itəmat kitiah kitiah onəkotəkəike motətul matip o nətəligən, mətō onəsotəfig-afig pikən o nəghatən, sotolən məmə neməha tatol uəhai əm itəmat,

²⁰ mətō-inu nian neməha tatol suah kit, neməha u tətōe-inən noan itəm tətətuatip Uhgīn tolkeike.

²¹ Otərakin rəkis nolən min rafin itəm tamkimik, ne təfagə rat min itəm kotəpət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgīn təmələhəu-pən rəhan nəghatən e nikitəmat, kən nəghatən əh rəhan titun nosmegəhən itəmat. Kən təwir məmə nakotos-iahau rəhatəmat nətəligən, kən moatətəlig-in wir nəghatən u.

²² Sotətəlig-in əmən nəghatən rəha Uhgīn, mətō otətəlig-in kən motol nat naka itəm tatən. Okəmə nakotətō məsotolən nəghatən u, kən nakoateiuə-in atip əm itəmat.

²³ Etəm tatətō kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e etəmim itəm tateranəm wir e klas matəplan narmin,

²⁴ kən nian tineranəm rəkis magim, mətəluin uəhai əm məmə niganəmtin tahro min-nulan.

²⁵ Məto etəmim itəm tatətag-pən əskasik e lou itəm tətuatip agin u tatikis netəmim,* kən matol e nian min rafin, məsaluinən nat itəm təməto, məto in tatol, in otətətig e nəwīrən pahrien nian in tatol nəhlan.

²⁶ Okəmə suah kit nikin təht məmə in tatətau-pən wir nolən min rəha nəfakən, məto tatəghat-pən əm məsətəlig-in wirən rəhan nəghatən min, in tətəiuə-in atip əm in, kən rəhan nolən min rəha nəfakən in nat əpnəpin əm.

²⁷ Nolən min rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Ughin tatəplan məmə in tətuatip wir kən nəratən tikə lan kotal nulan: iəfak kit tatəkəike matehm wir suakəlh min ne nəutəhlimis min e nəratən min rəhalat. Kən matəkəike matehm wir nəmegəhən rəhan məmə nolən rat min rəha nətueintən otəsələn məmə in otəmkimik lan.

2

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilis kotəprəkis-in netəmim neen

¹ Piak min ne wīnik min. Itəmat nakotəhatətə e Iesu Kristo, Iərəmərə rəhatat itəm ilis agin kən kətsiəi-in pik. Məto təsəwīrən məmə nəkotol təwīr kəm suah kit kən moatehm məmə in ilis, kən moatehm rat suah kit min moatol tətət kəm in.

² Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e niməfak rəhatəmat. Suah kit tətəwīn-in napən wir min u nəmtilat tikis, ne noənat min kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Kən suah kit min tətəwīn-in e napən rat min əm.

³ Təsəwīrən məmə nakotos-ipən nisəiəiən kəm etəmim itəm tətəwīn-in natimnat wir min, motən-ipən məmə, “Wa, məpələh u ikin təwīr ikin.” Məto etəm tətəwīn-in napən rat min, nakotən-ipən kəm in məmə, “Ətul-pən əpəh,” o “Əpələh əm e nisip.”

⁴ Nian nəkoatol nolən tol min-nulan, nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min, kən e rəhatəmat nətəligən rat, nakotakil netəmim.

⁵ Piak min ne wīnik min itəm iakolkeike pik. Otətəlig-in-tu. Ughin tətəitəpun rəkis ian-rat min rəha nətueintən məmə rəhalat nəhatətən e Kristo otəpət. Kən tətəitəpun min ilat məmə okotos nərəmərəən rəha Ughin itəm təmən-iəkis məmə rəha netəmim itəm kotalkeike in.

⁶ Məto itəmat nəmotəhm rat ian-rat min. ?Məto netəmim pah min u koatol nəhməən kəm itəmat, kən moatiuw-pən itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə tətət, o kəp? Əwəh, ilat əh.

⁷ Kən netəm min u koatəghat rat e nərgin u ilis, nərgi Iesu itəm rəhan u itəmat.

⁸ Lou rəha Kig itəm tətətig e Naə Rəha Ughin tatən məmə, “Olkeike ik kit təhmen əm məmə nakolkeike atip ik.” In təwīr pik otəmat okəmə nəkoatətəu-pən pahrien nəghatən u.

⁹ Məto okəmə nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min, nəkoatol təfagə rat, kən nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat netəm rəha nətgəhlən Lou.

¹⁰ Tol nəhlan məto-inu, etəmim kit itəm tətətgəhl nəghatən kitəh əm rəha Lou, təmol təfagə rat təhmen-pən əm məmə in tətətgəhl nəghatən min rafin rəha Lou.

* 1:25: Nəghatən u, “lou itəm tətəuatip agin u tatikis netəmim,” tatəghat-in suatip rəha nəhatətəən məmə suah kit otəwə mətuatip e nigənəmti Ughin. Kən okəmə suah kit tatətəu-pən suatip əh, Ughin tatikis in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatikis in e nalpinən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. 1:25: Rom 8:2; Jem 2:12 2:1: Wək 10:34-35; Jem 2:9 2:5: 1 Kor 1:26-28 2:8: Mat 19:19; Kal 5:14

¹¹ Tol nəhlan məto-inu, Uhgîn u itəm tatən məmə, “Sakləh-inən pətan,” in Uhgîn kitiah əm itəm tatən məmə, “Sohamnuən etəmim.” Kən okəmə nəsotakləh-inən nîpitan, məto nəmotohamnu netəmim, itəmat netəmim itəm nəmotəgəhl Lou.

¹² Nian nakoatəghat kən motol nat kit, otol nolən min rəha netəmim itəm kotitun məmə Uhgîn otakil ilat e lou itəm tatikis ilat.

¹³ Otol nəhlan məto-inu okəmə suah kit tāsasəkitunən netəmim, kən Uhgîn min otasasəkitunən suah u nian in otakil netəmim. Məto okəmə itəmat nakotasəkitun netəmim, kən Uhgîn otasəkitun itəmat, kən mən-ipinə məmə onəsotosen nalpīnən e nian in otələhəu-pən nəghatən rəha nalpīnən kəm netəmim.

Nahatətəən ne wək wir min

¹⁴ Piak min ne winik min. ?Okəmə suah kit tatən məmə tətahatətə e İesu Kristo, məto in təsolən wək wir kit, kən rəhan nahatətəən in təwir o nat kit? Kəp. Nahatətəən tol nəhlan, okul təsosmegəhan suah kit.

¹⁵ Tol mə inu ne. Piatat kit o winitat kit, rəhan napən tikə, kən nigîn nagwənən təsahmenən.

¹⁶ Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, “Atuwîn, pəs Uhgîn otasitu lam, kən onəsətəpən, onakagwən wir.” ?Məto okəmə in təsolən nat kit məmə otasitu lan, in təmol nat wir naka?

¹⁷ E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pisin əm, məto məsolən wək wir kit tətəu-pən, kən rəhan nahatətəən təmimis, nîpətin tikə.

¹⁸ Məto okəm-naka suah kit otən məmə, “Netəmim neen koatos nahatətəən, kən netəmim neen koatol wək wir min.” Məto iatən kəm ik nəhlan məmə, “Okəmə esəhmən rəham wək wir min, kən esitunən okəmə rəham nahatətəən in nîpahrienən, o kəp. Məto nian onakehm wək wir min rəhak, kən tatəgətun məmə nahatətəən rəhak, in nîpahrienən.”

¹⁹ Inu nəghatən kit itəm nəmən nîpahrienən lan məmə, “Uhgîn kitiah əm.” !Təwir ron ik! Məto iərmis min, ilat min kotitun məmə nəghatən əh in nîpahrienən, kən moatasiəp katəgin pik.

²⁰ !Ik rəhm-kapə tikə! Etəmim itəm tətahatətə, məto təsolən wək wir min, rəhan nahatətəən in nîpətin tikə. Pəs ekəgətun ik e nat kit itəm otən kəm ik məmə inu nîpahrienən.

²¹ Nikim otəht tipitat u Epraham. Uhgîn təməplan məmə in tətəuatip e nigənəmtin e wək itəm təmol, məto-inu təmos nətin u Aisak, muwîn mələhəu-pər e olta.

²² Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək min kətioal nat kitiah, kən rəhan nahatətəən təmoə-in noan, inu rəhan wək min.

²³ Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgîn təmuwa mol nîpahrienən, tatən məmə, “Epraham təmahatətə e Uhgîn, kən Uhgîn təmən məmə Epraham in tətəuatip e nigənəmtin.” Kən katən məmə in ioli Uhgîn.

²⁴ Kən roiu nəkitun nehmən məmə, Uhgîn tatol suah kit tətəuatip e nigənəmtin o natimnat itəm tatol, məto sənəmə e nahatətəən pisin əm rəhan.

²⁵ Kən e nolən əh inəh, Uhgîn təməplan məmə Rehap u, pətan rəha suatip, in təmuwa mətuatip e nigənəmti Uhgîn o wək itəm təmol, kən wək u məmə in təmatehm wir iahlpis anion mü rəha İsrəl, kən mahl-ipən ilau e suatip pisin kiatalig mətian.

²⁶ Nîpəti etəmim, okəmə namegən tikə lan, təmimis. Kən e nolən əh inəh, kitat kit itəm tatos nahatətəən, məto təsolən wək wir min, rəhan nahatətəən təmimis.

3

Namitəm ne rəhan wək

¹ Piak min ne winik min. Təsəwirən məmə itəmat tepət nakotuwa iəgətun min rəha niməfak, məto-inu nəkotitun məmə Uhgın in otəplan wir kən makil nəmegəhən rəhatəmat iəgətun min, taprəkis-in netəm əpnəpin.

² Nipahrienən, kitat rafin koatəme e nəmegəhən rəhatat nian tepət. Məto okəmə suah kit təsəməən e rəhan nəghatən, nat u tatəgətun məmə in etəm mətə, kən nətəligən rəhan titun nehm wırən rəhan min nolən min rafin.

³ Tol məmə nat min u ne. Katətu-pən pit e nohli hos məmə otol nəwia etəmim, kətealalin rəhn-kapə hos, kən tatəuhlin nipətin rafin. ⁴ Kən nego, in iahgin, kən nimətag asol tatəhtig, məto stia in nat əkəku kit itəm nian kapten tətəlalın, kən nipəti nego asol rafin tateko-pən əh kapten tolkeike məmə okian-pən ikin. ⁵ E nolən əh inəh, namitəm in nat kit nətin, məto titun niuw-pamən nat asol min. Nikitəmat təht-tu, noanəmtahlı nigəm əkəku kit titun nuəpən mus nigə matu tepət.

⁶ Kən nipahrienən, namitəm in tahmen-pən e nigəm. Namitəm in noli nipəti etəmim itəm nəratən min rafin rəha nətueintən u kotərioah wir lan. Kən nəratən min rəhan koatərkın nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm tətəhl nigəm e namitəm. Kən namitəm tətəhl nigəm rat e suatip min rafin e nəmegəhən rəhatat matərkın natimnat rafin.

⁷ Netəmim kotitun nahkulən e nat iarupin min məmə okotuwa kəpou, inəh nat megəh min, ne nənig min, ne nat kotəkiəh min, ne nat itəm kotatig itəhəi. Netəmim kəmotəhku elat kotəpou.

⁸ Məto etəmim tikə otəhku e namitəm təpou. In nat iarupin tatol wael, mərioah e nəratən ne nakonən rəha nimisən.

⁹ E namitat, kotənwiwi ləramərə Tata Uhgın rəhatat, kən e namitat kotən rat netəmim lan itəm Uhgın təmol ilat kotal məmə in ne.

¹⁰ Nəhliəm kitəh əm tatən-iarəp nənwiwiən ne nən ratən. Piak min ne winik min. Pəs okəsölən min-nəhlan.

¹¹ Nəhau wir ne nəhau arıp, okol kəsiasipənən e nəmti nəhau kitəh.

¹² Piak min ne winik min. ?Nig u fik otəe-in noa olif? ?Kən nol u krep otəe-in noa fik? !Kəp! Kən nəmti nəhau arıp təsos-ipamən nəhau wir.

Nenatigən təwir itəm tətisi-pən o Uhgın

¹³ ?Suah kit əh-ikin ilugin etəmat itəm nikin təht məmə in tenatig wir kən mitun nat naka itəm Uhgın tolkeike? Təwir. Kən pəs in otol wək wir min e nolən itəm tətisi-pən e nenatigən, inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəligən ləhau. Kən nolən ətuatip rəhan otəgətun nenatigən ne nitunən rəhan.

¹⁴ Məto okəmə nikitəmat təht məmə nakotenatig, məto nikitəmat tərrioah e netetən, kən nakoatətəlig-in atip əm itəmat o nıləs-ipərən itəmat, tol nəhlan, nakoatəiüə-in atip əm itəmat. Sotəghat ausit pikən o nenatigən eueiüə rəhatəmat, məto-inu kəsənəmə nolən u rəha etəmim u tenatig.

¹⁵ Nenatigən tol min-nəhlan tətisi-pənən e nego e neai, məto rəha nətueintən əm u, ne nətəligən rəha etəmim, ne rəha Setan.

¹⁶ Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetet motolkeike məmə koatosipər atip ilat, kən netəmim koatətəu-pən əm rəhalat atip nətəligən moatol nəratən, kən nolən tərət rafin kotet-arəp.

¹⁷ Məto etəm itəm tatos nenatigən itəm tətisi-pən e nego e neai, rəhan nolən tol min-nulan. Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətuatip wir, kən in tolkeike pik nəməlinuən, kən in etəm mətig, in tətisiəi-in nətəligən rəha netəmim pisin

pisin min, kæn in tærioah e nasækitunæn, kæn matoe-in noan tæpæt e næmegähæn ræhan, in tatehm netämim mämæ kotahmen-ahmen æm, kæn tæsænæn nat kit kæn matol nat pisin.

¹⁸ Netäm ræha næghat-inæn næmælinuæn, kotahmen-pæn e netämim itäm kæmotæfe nikuti nat e nasumæn, kæn tatæwiæ matoe-in noan. Okæm kotal natimnat min æh motasitu e netämim o nælæhæuæn næmælinuæn, kæn ilat okotæplan noan mämæ in nætuatipæn.

4

Nolan ræha nuwamæn iuæhkir o nætueintæn, o Uhgîn

¹ ? Naka u næukæti næmouæn ne nærgæhæuæn ræhatæmat? Natimnat min æh koatuwa mæto-inu itæmat nakotolkeike nætoæn tæwir e nipætætæmat, kæn nætæligæn min æh ræha nætoæn tæwir, ilat koatol fait e nikitæmat kitæh kitæh mämæ okotuwa netäm-iasol min e næmegähæn ræhatæmat.

² Nikitæmat tatuwin o natimnat ræha netäm pisin, mæto næsotosæn, kæn nakotærgæhæu moatæmou ron. Nakoatolkeike natimnat neen, mæto næsotosæn. Kæn mæta onækotohamnu netämim ron. Næmæsotosæn natimnat mæto-inu næsotætæpæh-inæn o Uhgîn.

³ Kæn nian nakotætæpæh-in, mæto næsotosæn, mæto-inu næmotætæpæh-in e nætæligæn itäm tærat mämæ otol itæmat atip æm nakotæto tæwir lan.

⁴ Itæmat nækotahmen e pætan itäm tæsisiai-inæn ræhan iærman, tapæs kæn matætu-pæn ærnapin æm næman. E nolan æh inæh, itæmat næmotapæs Uhgîn kæn moatætu-pæn natimnat ræha nætueintæn. Nækotitun o kæp mämæ, etämim itäm tolkeike pik natimnat ræha nætueintæn, in tatetæhau Uhgîn. Kæn etämim kit itäm tatitæpun mämæ otolkeike natimnat ræha nætueintæn, in tatuwa mämæ in tikimir ræha Uhgîn.

⁵ Kæn næghatæn u ræha Naoa Ræha Uhgîn sænæmæ næghatæn ærnapin æm. Tatæn mämæ, “Uhgîn tolkeike pik mämæ nikitat itäm in tæmos-ipa kæm kitat, otuwîn æm ron.”

⁶ Mæto Uhgîn tæawte-in ræhan næwiræn tatuwa matahgoau kæm kitat. O nat æh, Naoa Ræha Uhgîn tatæn mämæ, “Uhgîn tætahtosig-in netäm kotausit,

mæto tæawte-in ræhan næwiræn kæm netämim koatos-iæhau ræhalat nætæligæn.”

⁷ Kæn tol næhlan, otos-iæhau itæmat kæn motatig ahgin nelmi Uhgîn. Otætul askasik nian Setan tatuwa matos-ipæn-os-ipæn kæm itæmat, kæn in otaiu muwin isæu otæmat.

⁸ Otuwin iuæhkir o Uhgîn, kæn in otuwa iuæhkir otæmat. Itæmat u nol tæfagæ rat, otaikuas e nelmitæmat. Kæn itæmat u ræhatæmat nætulæn kæiu, otol nikitæmat tætuatip.

⁹ Tæwir mämæ nikitæmat otahmæ mæpou, kæn nakotasæk æfæmæh o ræhatæmat tæfagæ rat. Otæuhlin ræhatæmat nalæhæn otuwa nasækæn, kæn ræhatæmat nægienæn otuwa nikin æpou.

¹⁰ Otos-iæhau ræhatæmat nætæligæn tuwin kæm Iæræmæra, kæn in otilæs-ipær itæmat.

¹¹ Piak min ne winik min. Sotæghat ratæn e nærgitæmat min. Okæmæ suah kit tatæghat rat e nærgi pian kit, o in tatælæhæu næghatæn kit mämæ in tæmol

təfagə rat kit, * kən suah əh, in tatəghat rat e lou[†] matələhəu nəghatən məmə lou təsahmenən məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnapin əm. Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat nəkəsotətəu-pənən lou, məto nəmotər kəpələh-pər e lou, kən məsotatig ahginən lou.

¹² Ughin əm in tatos-ipa Lou, kən in əm tətakil netəmim matələhəu nəghatən lan. Kən in titun nosmegəhən, kən mitun nərəkinən. ?Məto itəmat, nikitəmat təht məmə itəmat Ughin min, məmə nakotakil təfagə rat min rəha piatəmat min motuəh ilat? !Kəp!

Nəghatən ausit

¹³ Otətəlig-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, “Roiu o olawig, kotuwın e tən u o tən əh, motatig e nup kit, motol bisnes ikin, kən moatargətain məni.”

¹⁴ ?Nakotahro kitun məmə naka u otuwa olawig? ?Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat nəkotahmen e nəhaniam itəm tətətig noan məsin əm kən matig mikə min.

¹⁵ Məto nəghatən itəm tətuatip məmə onəkotən in tol nulan, nəkotəkaike motən məmə, “Okəmə in nəwia ləməmə pəhrien, kən ekotatig kən motol natimnat min u, o natimnat min əh.”

¹⁶ Məto roiu, nakotəghat ausit moatos-ipər pik itəmat. Kən nəghatən min əh itəm nakoatən, ilat rafin kotarat.

¹⁷ Tol nəhlan, etəmim itəm titun nat kit itəm tətuatip məmə otol, məto təsolən, in tatol təfagə rat.

5

Nəghatən tatuwin o netəm rəhalat nautə tepət

¹ Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlig-in-tu nəghatən u. Təwir məmə nakotətəo tərət motasək əfəməh o nəratən itəm tatuwa otəmat.

² Rəhatəmat nautə tinəmnəmīt rəkis, kən win min kinoaton rəhatəmat napən.

³ Rosta tatus rəhatəmat iəu u kol tatipit-ipit, ne silfa. Kən rosta min okotən-iarəp nolən rat min rəhatəmat kən motus nipətəmat təhmen e nigəm. Nian rəha nammun nian tatuwa iuəhkir, məto itəmat nəmotargətain rəhatəmat nautə min.

⁴ ! Otətəlig-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək min kəmotəulək e rəhatəmat nasumən min, məto nəmotakləh-in məni məsin rəhalat. Kən nətəuən itəm nəməsotos-ipənən kəm ilat, koatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min. ləməmə Əsanən Pik Agin, tinatəto nasəkən rəha iolwək min rəhatəmat.

⁵ E nətəuəntən u, itəmat nəmotatig e nəmegəhən itəm timətig əm, nəmotol nikitəmat tagien o rəhatəmat nautə e nian itəm otəsəwəhən Ughin otakil muəh mələhəu nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. Itəmat nəkotahmen e nat megəh min itəm katəgwən ilat, kol kotasis-asis o nian rəha nohən ilat.

⁶ Nəmotiww-iarəp netəmim itəm kotətuatip e kot, kən motakil motuəh motələhəu nəghatən motəhamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə okotən-iahou itəmat.

Nətəligən əfəməh e nian rəha nəratən

⁷ Piak min ne winik min. Otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh nian nakoatəsağin məmə ləməmə otitəlig-pa min. Nikitəmat tatəht nolən

* **4:11:** Nəghatən u rəha Jemes nipətin təsənən məmə kitat okəsotəgətunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən min tepət e Naoa Rəha Ughin tatən məmə kitat kotəkaike motəgətun təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkis lan. Məto kotəkaike motol e nətəligən itəm tətətig ələhəu. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. † **4:11:** “Lou” e ves u tatəghat-in ‘lou rəha nolkeikeən.’ Əplan-tu Jem 2:8 **4:12:** Rom 2:1; 14:4 **4:14:** Sam 39:5,11; Prov 27:1 **4:17:** Luk 12:47 **5:2:** Mat 6:19 **5:4:** Dut 24:14-15 **5:5:** Luk 16:25

rəha suah kit rəha nasumən. Tatəsahgin nian ətuatip rəha nətəən nımai, kən matəsahgin nian rəha nəfəən, kən mos rəhan nətəligən təfəməh nian matəsahgin mətoarus-pən tinimətə, kən matəulək-in rəhan nagwənən keike.

⁸ E nolən əh tahmen əm, itəmat mın, otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh, kən motətul əskasik, məto-inu otəsuwəhən İləməmə otitəlig-pa mın.

⁹ Piak mın ne wınik mın. Sotəghat-əghatən o nən ratən itəmat mın məmə nikitəmat təsagienən o natimnat mın neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uhgın otakil mələhəu-pən nəghatən o rəhatəmat nolən rat mın. !Roiu agin-əh tatətul matip, kən otəsuwəhən tuwa mol!

¹⁰ Piak mın ne wınik mın. Nikitəmat tatəht-tu ien mın əupən itəm kəmotən-iarəp nəghatən mın e nərgi İləməmə. Rəhalat nəmegəhən tatəgətun kitat məmə rəhatat nətəligən otəkəike məfəməh e nian nəratən tatuwa.

¹¹ Kən nəkotitun inu, katən məmə netəmim itəm koatətul-əkis e nian nəratən tatuwa, ilat koatətig e nəwıwən pəhrien. Nəmotətə nammusən rəha Jop məmə təmətul əskasik e nian iəkis mın, kən motitun nalpəkauən wır rəha İləməmə o Jop, kən uarisig e nian tēpət rəha nəratən, İləməmə təmol təwır agin kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə niki İləməmə təmər mərioah e nəskəkitunən kitat, kən nıkin tıtahmə otat.

¹² Piak mın ne wınik mın. Nat u in nat keike, məmə nəsotosən noanawıl. Sotosən noanawıl e nego e neai, o nətueintən, o nat kit mın. Nian rafin, otən əm nıpahrienən. Nian itəmat kit otən məmə, “Əwəh,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nıpahrienən. Kən nian itəmat kit otən məmə, “Kəp,” kən rəhan nəghatən otəkəike mol nıpahrienən. Okəmə suah kit təsolən nəhlan, kən Uhgın otələhəu-pən nəghatən rəha nalpinən kəm in.

Nəfakən itəm noan əh-ikin

¹³ Okəmə itəmat kit tətətig e nəratən, təwır məmə otəghat kəm Uhgın e nəfakən. Okəmə itəmat kit nıkin tagien, təwır məmə otan napuən mın rəha nənwıwıwən.

¹⁴ Okəmə suah kit tatimıs, təwır məmə otaun-in elta mın rəha nıməfak məmə okotuwa kəfak lan, kən motol-pən oel lan e nərgi İləməmə.

¹⁵ Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgın otol-wır suah əh, kən motəfak lan, rəhalat nəfakən in suatip məmə İləməmə otol məmə etəm tatimıs otətə təwır mın. Kən okəmə in təmol təfagə rat kit itəm tatiuw-pa nımısən, kən Uhgın otafəl rəhan təfagə rat.

¹⁶ Tol nəhlan, təwır məmə nəkoatən-iarəp rəhatəmat nolən rat mın kəm itəmat mın, kən motəfak otəmat mın pəs motəmegəh. Suah kit itəm tətətip, rəhan nəfakən in təsanən, kən tatəe-in noan.

¹⁷ Elaija in etəmim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak təməfak məmə otəsəfikən, kən nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis.

¹⁸ Kən təməfak mın, kən Uhgın təməhl-ıpa nuhuən tuwa mın, kən nasumən rafin, nagwənən təmatig mın elat.

Iuw-pa mın netəmim kəmotuwın isəu e rəhalat nahatətəən

¹⁹ Piak mın ne wınik mın. Okəmə itəmat kit tətəko mətapəs suatip rəha nıpahrienən, kən okəmə suah kit mın tatiuw-pa mın,

²⁰ təwır məmə nəkotitun nat u məmə, etəm u itəm otol iol təfagə otitəlig-pa mın e suatip rəha nıpahrienən, in otosmegəh suah u o nımısən, kən otol suatip məmə Uhgın otafəl rəkis təfagə rat mın tēpət rəha suah əh.

1 Pita

Naoa itəm Pita təmaupən mətə

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Pita

?Pah təmətə naoa u? Pita təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwin kəm pah? Təmətə naoa u tatuwin kəm netəmim rəha Uhgın itəm kotatig ikin pisin pisin e profens min rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərgi nəptən min əh məmə Turke.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təmətə? E nian əh, etəm-iasol rəha Rom, nərgin u Nero, təkəməkən pik niməfak. Təmoh niməfak min neen kotimis, kən moh neen. Otəsuwəhən tōh Pita.

?Təmətə naoa u o naka? Pita tolkeike məmə otıləs-ipər nətəlīgən rəha iəfak min itəm kotatig e nəratən. In tolkeike məmə okotətul əskasik e rəhalat nahatətəən kən moatol nat kit itəm təwır, nat əpnəpin nəratən tatuwa.

Pita təmən təwır kəm ilat

¹ Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwır kəm itəmat netəm rəha Uhgın itəm nəkotatig ikin min rafin əpəh e profens min u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgın təmıtəpun rəkis itəmat, kən imatəmat ikin sənəmə nətueintən u, itəmat iapispis min əm u ikin-u.

² Tata Uhgın təmıtəpun itəmat məto-inu, əupən əupən agin, təmöl rəhan nalpəkəuən mələhəu, kən in tinitun rəkis suatip min rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Nərmın Rəhan tatol itəmat nakotətul pisin kasim məmə, nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nitan taikuas etəmat e nolən rat min rəhatəmat.*

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəwırən ne nəməlinuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgın o nalpəkəuən rəhan

³ Pəs kotənwiwi Uhgın itəm in Uhgın ne Tata rəha İəməmə Iesu Kristo rəhatat! E nasəkıtunən asol rəhan, in təmöl məmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəlīgən lan. Tatuwa min-nəhlan məto-inu Iesu Kristo təməmegəh min e rəhan nımısən.

⁴ Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natimnat wir min əpəh e nego e neai itəm Uhgın təmələhəu pisin məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəitən, kən okol təsəmkimikən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsikəən.

⁵ E nahatətəən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgın tatətulosig-in itəmat mətoarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgın otol əp rəhan nosmegəhən e nannun nian.

⁶ Nikitəmat tətəgien o nat u, nat əpnəpin okəmə nian iəkis pisin pisin min koatuwa pəp e rəhatəmat nəmegəhən. Məto koatuwa o nian əkuəkir əm.

⁷ Nian iəkis min əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat nakotəhatətə pahrien. İaen u kol tatipit-ipit, in nat kit itəm nigəm tatus mətəfəl rəkis in rat min lan. Kən nian iəkis min əh kotahmən e nigəm itəm tatus rəhatəmat nahatətəən mətəfəl rəkis in rat min lan. İaen u kol, in nat təwır, məto otəpanikə min nian kit. Məto rəhatəmat nahatətəən, in nat təwır taprəkis-in iaen u kol.

* **1:2:** Nəghatən Kris suatip tatən məmə, Uhgın “təmorautin nita Iesu etat” u nipətin məmə tətaikuas etəmat o nolən rat min. Afın min e nəghatən min u “tətorautin nitan” ne “nitan taikuas e netəmim”: Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. **1:4:** Kol 1:12 **1:5:** Jon 10:28; 17:11 **1:6:** Jem 1:2; 1 Pita 5:10

Kən o rəhatəmat nahatətəən, Uhgın otənwiwi itəmat, miləs-ipər nərgitəmat, mos-ipən nisialien asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan.

⁸ Nat əpnəpən nəməsotəplan papən Iesu Kristo, məto nakoatolkeike. Kən nat əpnəpən nəsotehmən u-roiu, məto nakotahatətə lan. Kən nikitəmat təmə rərioah e nagienən itəm in təwir agin-əh taprəkis, kən okol suah kit təsənən nəwİRən rəha nagienən əh.

⁹ Nikitəmat tətagien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u itəm nakotahatətə lan, inu məmə Uhgın otosmegəh rəhatəmat nəmegəhən.

¹⁰ Suatip rəha Uhgın o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit itəm ien min əupən kəmotolkeike pik məmə okotitun tuwin təhmin min, kən tol nəhlan kəmotafin kategəş-in wir nətəligən min lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwİRən u itəm otuwa kəm itəmat.

¹¹ Narmin rəha Kristo təmətatig ilat min, kən matəghat kəm ilat, kən əupən ikin matən-iarəp nahməən itəm okotuwa e nəmegəhən rəha Iesu, kən uarisig lan e nəsanənən rəha rəhan. Məto ien min kəmotalkut o nitunən suatip itəm natimnat min əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatip.

¹² Uhgın təmol əp kəm ien min məmə, nəghatən min itəm ilat kəmoatən, kəməsotəghat-inən nian itəm ilat kəmotatig lan, məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netəmim kinotən-iarəp nəghatən rəha namnusən təwir kəm itəmat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın itəm tətisi-pən e nego e neai. Kən natimnat min u kotəwir agin məmə nagelo min, ilat min kotolkeike məmə okotəplan kən motitun natimnat min u itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip

¹³ Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətul matip o nolən wək, kən motəgətun wir rəhatəmat nətəligən. Otələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nəwİRən itəm Uhgın otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa min.

¹⁴ Otol nəwia Uhgın təhmen-pən əm məmə nisualkələh itəm kotəwir koatol nəwia tata min. Əupən ikin, itəmat nəməsotitunən nİpahrienən rəha Uhgın, kən nəmoatol nolən rat min itəm nikitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhan-inən nətəligən min əh okotiuw rəkis min itəmat.

¹⁵ Uhgın u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatip. Kən e nolən əh inəh, itəmat min onəkotəkəike motasim motətuatip e natimnat rafin itəm nəkoatol.

¹⁶ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgın tatən məmə, “Nəkotəkəike motasim motətuatip məto-inu Io ekasim mətuatip.”

¹⁷ Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgın u təhmen məmə in rəhatəmat Tata, məto onəkəsotaluinen məmə nian Uhgın tətakil nolən min rəha netəmim, in tatol əm e nolən itəm təhmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgin motisiali-in Uhgın e nolən min rəhatəmat, kən otol nolən təwir təhmen məmə itəmat İapispis min əm e nətueintən u.

¹⁸ Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotitun rəkis nat keike itəm Uhgın təmətəw rəkis itəmat lan. Otətəlig-in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat əupən itəm nİpətin tikə u təmisi-pən o tipitəmat min. Məto Uhgın təmikis rəkis itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgın təməsos-nəmtinən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanikə, təhmen e silfa ne iaen u kol tatipit-ipit, ¹⁹ məto in təmos-nəmtin itəmat e nita Kristo itəm in nat keike

---

1:7: Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3   **1:8:** Jon 20:29; 2 Kor 5:7   **1:10:** Mat 13:16-17   **1:11:** Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27   **1:14:** Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18   **1:16:** Lev 11:44,45; 19:2; 20:7
1:17: Rom 2:11; Nol Əpən 2:23

təwir pik agin. Kristo in tahmen e nəti sipsip wir itəm nimisən o nəratən tikə agin lan.†

²⁰ Aupən aupən agin, nian Uhgîn təməsələn əh nətueintən u, təmitəpun rəkis Kristo məmə otol wək əh. Məto roiu iuəhkir o nammun nian, Uhgîn təmöl əp in, məmə otuwa masitu etəmat.

²¹ O natimnat itəm Iesu təmöl, itəmat nakotahatətə e Uhgîn, itəm təmosmegəh Iesu Kristo e nimisən, kən mīləs-īpər in mos-īpən nəsanənən itəm təhag-əhag ne nisaiiən kəm in. Kən tol nəhlan, nakotahatətə e Uhgîn, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan.

²² Nəmotaiquas e rəhatəmat nəmegəhən tīnuwa mīnuwiwi mīn rəkis məto-inu nəmotətəu-pən nəghatən rəha nīpahrienən. Kən o natimnat mīn u, nakotos nolkeikən pahrien tatuwin otəmat mīn neen. Kən tol nəhlan, otolkeike pik itəmat mīn e nīkin pahrien.

²³ Otol nəhlan məto-inu, nəmotaiir wi rəkis mīn, kən nəmegəhən wi rəhatəmat təməsisi-pənən o netəmim itəm ilat rafin okəpanotimis. Məto nəmegəhən wi u rəhatəmat in otətətig nammun tikə məto-inu təmisi-pən e nəghatən kit itəm tətəmegəh mətətig nammun tikə, inu nəghatən rəha Uhgîn.

²⁴ Naoa Rəha Uhgîn tatən məmə,
 “Netəmim rafin kotahmen e ma kiras,
 kən nəwirən rafin rəhalat tahmen əm e nəgui-nig əpəh e nīkinat.
 Ma kiras əh tətəuke, kən nəguin mīn koatīsas,

²⁵ məto nəghatən rəha Iərəməərə tətətig lilin nammun tikə.”
 Kən inu nəghatən rəha nammusən təwir itəm netəmim kəmotən-iarəp rəkis kəm itəmat.

2

¹ Məto-inu o nəghatən mīn əh, otəra kin nolən mīn u kotiet rəkis e rəhatəmat nəmegəhən: nolən rafin rəha netəhəuən netəmim kən matol nəratən kəm ilat; nolən rafin rəha neiuəən; nolən rəha netəm koatən pik əm nat, məto kəsotolən; nolən rəha netetən; nolən rafin rəha nən ratən netəmim.

²⁻³ Itəmat nəmotitun rəkis məmə Iərəməərə təmöl təwir kəm itəmat. Tahmen-pən məmə nəmotun asgəwin noa nig itəm tətəhen. Kən roiu nəkotəkaike motuwa kahmen e nisualkələh mətmətəg itəm kotasək o nəməhən. Itəmat nəkotəkaike kolkeike pik nagwənən ne nənimən itəm tətətip məwir məmə nakotəgwən nikitəmat lan. Kən natimnat mīn əh okotol nakotəpət e rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgîn təmosmegəh itəmat lan.

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgîn

⁴ Uhgîn tolkeike məmə otīləkin rəhan kit nimə e kitat netəmim, kən təmitəpun Kəpiel kit itəm netəmim kəmotəpəs, məto in kəpiel keike tətəmegəh məmə Uhgîn otətuoun nimə lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatip rəha nahatətəən,

⁵ itəmat mīn, nəkotahmen e kəpiel megəh mīn itəm Narmīn Rəha Uhgîn tatos itəmat matīləkin Nimə lan Rəha Uhgîn. Kən itəmat pris asim mīn, itəm nakoatos-īpən sakrifais mīn kəm Uhgîn itəm nīkin tətəgien ron məto-inu o natimnat itəm Iesu Kristo təmöl.

⁶ Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgîn tatən mihin məmə,
 “Otəplan-tu. Iakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,*

† **1:19:** E nian rəha Oltesteman, netəmim kəmotol sakrifais kəm Uhgîn o təfagə rat mīn e nəti sipsip mīn itəm nəratən tikə lan. Afīn e Eks 12:5. **1:19:** Wək 20:28; Hip 9:12-14 **1:20:** 2 Tim 1:9-10

1:21: Jon 14:6; Rom 5:1-2 **1:22:** Jon 13:34; Rom 12:10 **1:25:** Aes 40:6-8 **2:1:** Efes 4:22; Jem

1:21 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:5:** Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6 * **2:6:**

Nəghatən Kris suatip tatən məmə, “Saeon,” nərgin kit mīn rəha Jerusalem.

inu kəpiel keike pik agin itəm io emitəpun,
kəpiel u in rəha nətuounən nimə,
kən etəmim itəm otahatətə lan,
in otəsaulisən.”

⁷ Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan. Məto kəm netəmim itəm kəsotahatətəən lan, kəpiel u in tahmen-pən e nəghatən u e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə,

“Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotərakin,
məto Uhgın təmol tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,”

⁸ kən Naoa Rəha Uhgın tatən məmə,

“Kəpiel u tatol netəmim koatiləs pikən,
kən in kəpiel itəm tatol məmə netəmim kotiet katorin.”

Ilat koatiləs pikən kəpiel u məto-inu koatəht nəwia nəghatən, kən inu nalpəkauən itəm Uhgın təmol olat.

⁹ Məto Uhgın tinəmitəpun rəkis itəmat məmə rəhan min, kən itəmat pris min rəha Kig, kən itəmat netəm asim min itəm Uhgın tatərəmərə etəmət, kən itəmat noanol min kit rəha Uhgın. In təmol itəmat nəhlan məmə nəkotitun nən-iarəpən nənwiwiən itəm tatiləs-ipər in o rəhan nəwıwən ne natimnat itəm in təmol. In təmaun-in rəkis itəmat məmə onəkotiet e napinəpən məmə nakotuwin e nəhag-əhagən wir rəhan.

¹⁰ Aupən ikin, itəmat netəm əpnəpin min əm, məto roiu, itəmat noanol min rəha Uhgın. Aupən ikin, nəməsotitunən nasəkitunən rəha Uhgın, məto roiu, nəkotitun nasəkitunən rəha Uhgın.

¹¹ Tolik min itəm iakolkeike pik itəmat, nikitəmat otəkəike matəht məmə nətueintən u sənəmə imətət ətuatip ikin. Kitat kotahmen e iapispis min ne iaihlua min ikin-u. Tol nəhlan, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotətul isəu o nolən rat min itəm nətəligən rəhatəmat tolkeike. Nətəligən min əh, ilat tikimır min rəhatəmat kən koatəluagin e nikitəmat.

¹² Nian rafin kitat kotatig ilugin e netəmim itəm rəhalat nahatətəən tikə. Kən nəmegəhən rəhatəmat in otəkəike mətuatip wir agin məmə nat əpnəpin ilat okotətu-pinə nəghatən rat etəmat, məto okotəplan nolən wir min rəhatəmat, kən ilat okotos-ipən nisaiiən kəm Uhgın e nian in otuwa min makil netəmim lan.

Nisaiiən netəm-iasol

¹³ Kitat netəmim rəha İrəmərə, kən kotalkeike məmə okotisiai-in nərgin. Tol nəhlan, nəkotol nəwia netəm-iasol min rafin itəm netəmim koatiləs-ipər ilat məmə okotərəmərə, tahmen e kig, itəm in etəm-iasol agin,

¹⁴ o tahmen e rəhan netəm-iasol min itəm tətahl-iarəp ilat o nolən rəhan wək. Ilat okotuwin motələhəu nalpinən kəm netəmim itəm koatətgəhl lou rəhalat, kən moatəniwi netəm koatol nolən təwir.

¹⁵ Nəkoatol nəhlan məto-inu Uhgın tolkeike məmə rəhatəmat nolən wir min okotən-iəhau nəghatən alməl min rəha netəm min u rəhalat nitunən tikə.

¹⁶ Itəmat sənəmə slef min rəha təfagə rat min, məto-inu Uhgın təmikis rəkis itəmat. Tol nəhlan, otətəu-pən nolən rəha suah kit nəhlan. Məto sotənən məmə, “Uhgın təmikis rəkis io, kən tol nəhlan, ekitun nolən nat naka itəm iakolkeike, nat əpnəpin in təfagə rat.” Kəp. Itəmat slef min rəha Uhgın, kən tol nəhlan, otətəu-pən nolən min itəm kotətəuatip.

¹⁷ Otos-ipən nisaiiən itəm tətəuatip kəm netəmim rafin. Otolkeike iəfak min, inu netəmim min rəha Uhgın, kən onəkotəgin motisiai-in Uhgın, kən otisiai-in kig.

¹⁸ Itəmat slef min, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat etəm-iasol min, kən motos-ipən nisaiian kəm ilat. Nəkotol nəhlan kəm ilat rafin, netəm koatol timətig kən motəwir kəm itəmat, ne netəm min u koatol nolən əskasik min kəm itəmat.

¹⁹ Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatip min əm, məto rəhatəmat netəm-iasol min koatol tərət kəm itəmat kən nakoatəto tərət lan. Niki Uhgın otəgien otəmat okəmə nakoatos əm nian iəkis min əh kotuwa katimis əm e nikitəmat məto-inu nakotasipən əm o Uhgın.

²⁰ Məto kəsənən məmə itəmat netəm wir okəmə nəkoatol nolən rat kit, kən netəm-iasol koatoh itəmat ron, kən nəsotaiuən motəgim. Nəlpinən u, in rəhatəmat atip əm. Məto, Uhgın nikin tətəgien otəmat okəmə nakoatos nahməən məto-inu nəkoatol nat təwir əm, kən nəsotaiuən motəgim.

²¹ Uhgın təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən məto-inu Kristo təmos nahməən otəmat. In təmaupən məgətun nolən ətuatip əh məmə itəmat nəkoatətəu-pən əm nəme nelkin.

²² Naəa Rəha Uhgın tatən məmə,

“In təməsolən təfagə rat kit,

kən in təməsənən nəghatən eiueiuə min nian kit ne.”

²³ Nian netəmin kəmotəghat rat lan, məto in təməsəhaiən ilat. Nian in təməto nahməən e nipətın, məto in təməsənən məmə in otəlpın nitai nəratən. Məto in təmələhu-pən natimnat rafin e nelmi Uhgın itəm nian rafin rəhan nakilən in tətətip əm.

²⁴ Nian İesu təməkul e nig kəluau, kən təmos nəlpinən rəha təfagə rat min rafin rəhatat e nipətın. In təmimis məmə təfagə rat min okotimis e nəmegəhən rəhatat, kən kitat okotəmegəh məmə okotətəu-pən suatip rəha nətuatipən. Təmosmegəh kitat e nahməən rəha nıməgəm e nipətın.

²⁵ Aupən, itəmat nəkotahmen e sipsip min itəm kəmotəluə. Məto roiu, nəmotəuhlin itəmat motuwa o Etəm Tatehm Wir Sipsip, inu Etəm Tatehm nəmegəhən rəhatəmat.

3

Nolən təwir rəha İərman ne pətan itəm kəmioal marit

¹ Kən e nolən kitiah əm rəha nisaiian İərəmərə, itəmat nıpitan nəkotəkəike kol nəwia İaguihl min rəhatəmat məto-inu o nat u. Okəmə ilat kəsotahatətəən e nəghatən rəha Uhgın, kən rəhatəmat nolən wir min əm okotiuy-pən rəhalat nətəligən kəm Uhgın. Nolən wir min rəhatəmat kotahmen, motəprəkis-in məmə onakoatəghat kəm ilat.

² Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətətip wir, kən koatəplan nisaiian e nəmegəhən rəhatəmat, inu təhmen əm məmə otuy-pa ilat kotuwa o Uhgın.

³ Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nıpətəmat, təhmen e nolən rəha nəlisən noanutəm, o nuwinən e natimnat kəmol e iaen u kol tatipit-ipit,* o nuwinən e napən wir min.

⁴ Məto otol malə-malə e nikitəmat itəm nəwirən rəhan okol təsikəən, inu nolən ərou, ne nolən mətig nəməlinuən əh-ikin. İlat nolən keike e niganəmti Uhgın.

2:18: Efes 6:5   **2:20:** 1 Pita 3:14,17   **2:21:** Mat 16:24; Jon 13:15   **2:22:** Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5   **2:23:** Aes 53:7; 1 Pita 3:9   **2:24:** Aes 53:5-6; Rom 6:11   **2:25:** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21   **3:1:** Efes 5:22   * **3:3:** Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o İaring, o rig, o noanat katəlis nelmitəm lan.   **3:3:** 1 Tim 2:9

⁵ Inu nolən rəha nīpitan iəfak mīn aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən e Uhgīn. İlat kəmotol nəwīa iaguihl mīn rəhalat, kən e nolən əh, kəmoatol malə-malə e nīkilat,

⁶ tahmen e Sera itəm təmol nəwīa Epraham, kən mətaun-in məmə in rəhan etəm-iasol. Kən itəmat nenəti Sera okəmə itəmat nəkoatol nolən mīn itəm kotətuatip, kən məsotəginən.

⁷ Kən itəmat naman itəm nəmotol marit, e nolən əh inəh rəha nisīaiən İərəmərə, nəkotəkəike motos nenatigən o nehm wīrən rəhatəmat nīpītaguihl mīn e nəmegəhən rəhatəmat məto-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen etəmat. Kən motisīai-in ilat e rəhatəmat nolən mīn məto-inu ilat mīn okotos mīn nat wīr u, nəmegəhən līlīn. Otol nəhlan məmə nat kit otəsahtosig-inən rəhatəmat nəfakən.

Iəfak mīn rafīn

⁸ Namnun nəghatən əh. Itəmat rafīn nəkotəkəike kol nolən mīn u: otos nətəligən kitāh, otəsəkītun itəmat mīn, otolkeike itəmat mīn, otol nīkītəmat tīmətīg etəmat mīn, otos-īəhau rəhatəmat nətəligən.

⁹ Okəmə netəmim koatol tərət kəm itəmat, məto nəkəsotalpīnən nītai nərətən. Okəmə netəmim koatəghat rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpīnən. Məto otəfak motən-īpən kəm Uhgīn məmə in otol təwīr kəm ilat. Otol nəhlan məto-inu Uhgīn təmaun-in itəmat məmə onəkotol nolən əh, pəs onəkotos nəwīrən rəhan.

¹⁰ Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,
 “Etəmim itəm tolkeike nəmegəhən təwīr,
 kən molkeike məmə otatəto təwīr e nīan rafīn,
 in otəkəike məsənən nəghatən rat mīn,
 kən in otəkəike məsənən neīuəən.

¹¹ In otəkəike məuhlin in, mīet rəkīs e nolən rat mīn,
 kən mol əm natīmnat mīn itəm kotəwīr.

In otəkəike malkut pik məmə otatīg ilat netəmim rafīn e nəməlinuən.

¹² In otəkəike mol nəhlan məto-inu İərəmərə tatehm wīr netəmim itəm kotətuatip,

kən matətəlig-in wīr rəhalat nəfakən,
 məto tatol tīkīmīr ilat netəm koatol təfagə rat.”

¹³ ?Okəmə nakotalkut pik o nolən natīmnat mīn itəm kotəwīr, pah otol nərətən kəm itəmat?

¹⁴ Məto okəmə nīpahriənən nakoatəto nəhməən o nolən ətuatip rəhatəmat, kən nakoatātīg e nəwīrən pahriən. Sotəginən nərətən itəm netəmim kotītun nolən kəm itəmat, kən pəs nīkītəmat təsəht pikən.

¹⁵ Məto e nīkītəmat, otisīai-in Krīsto məmə in İərəmərə. Otətul matip e nīan rafīn o nuhalpīnən nəghatən rəha etəmim pah itəm tatətapəh-in otəmat məmə təhro nakoatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e İesu. Məto otəghat mətīg kəm ilat e nisīaiən.

¹⁶ Kən nīan rafīn nəkotəkəike kītun e nətəligən rəhatəmat məmə rəhatəmat nolən in tətətuatip əm. Kən okəmə netəmim kotəghat rat e nolən wīr mīn rəhatəmat məto-inu itəmat rəha Krīsto, ilat okotaulīs e nəghatən rat mīn rəhalat.

¹⁷ Okəmə in nalpəkəuən rəha Uhgīn məmə nakoatos nəhməən o nolən wīr mīn rəhatəmat, nat u in nat təwīr taprəkīs-in məmə nakoatos nəhməən o nolən rat mīn rəhatəmat.

18 Tol nəhlan məto-inu, Kristo təmimis o təfagə rat min, təmimis nian kitiaə əm tinahmen, okol təsimis minən nian kit. In etəm tətuatip agin, məto təmimis o netəm kəsotətutapən məmə otos itəmat muwın kəm Uhgın. Kəmotohamnu in kən nıpətin timis, məto Uhgın təmol məmə in təmegəh min e nımisən, e nəmegəhən kit itəm rəha nego e neai.

19 Kən e nəmegəhən əh, təmuwın mən-iarəp nəghatən rəha Uhgın kəm narmi netəm kəmotimis itəm kotatig e kalapus,

20 ilat u kəmoatəht nəwia Uhgın aupən aupən agin nian Uhgın təmatos rəhan nətəligən əfəməh matəzahgin ilat e nian suah u Noah təmatiləkin nego. Netəmim eit əm, itəm kəmotatig e nego, Uhgın təmosmegəh ilat e nian kəmotaiu motuwın motiet-pən e nəhau asol.

21 Kən nəhau əh, in narmi nolən baptais itəm tatosmegəh itəmat min roiu. Nolan baptais u, nıpətin sənəmə tətəfəl rəkis nāmıt e nıpəti etəmim, məto in tahmen məmə nakotətapəh o Uhgın məmə in otos-ipa kəm itəmat nıtunən məmə rəhatat təfagə rat min kəmotikə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgın təmol Iesu Kristo təmegəh min e nımisən lan, in nəsanənən itəm tatosmegəh itəmat e nolən baptais.

22 Kən Iesu Kristo tinuwın rəkis əpəh e nego e neai, kən mətatig e nıkali Uhgın matip, ikin rəha nisaiian, ne nəsanənən, ne nepətən. Kən Uhgın təmol məmə nagelo min, ne natimnat rafin itəm koatos nepətən ne nəsanənən, ilat rafin kotatig ahgin nərəmərəən rəha Iesu.

4

Suatip rəha nolən nəwia Uhgın

1 O natimnat min əh, itəmat min onəkotəkaike motos nətəligən rəha Kristo kən moatətul matip o nətoən nahməən e nıpətitəmat, məto-inu in təməto nahməən asol e nıpətin. Nəkoatol nəhlan məto-inu okəmə itəmat nınotəto tərət e nıpətitəmat, nat əpnəpin nəkoatol nolən təwir min, kən tatəgətun məmə nınotapəs nolən rəha təfagə rat.

2 Tol nəhlan, nian itəmat nəkotatig e nətueintən u, nəsoətətu-pənən suatip rəha nolən natimnat rat min itəm tətatig e rəhatəmat nətəligən, məto onəkotətu-pən suatip rəha nolən nəwia Uhgın.

3 Nəmotərəkin rəkis nian tēpət o nətəu-pənən nolən min rəha netəm min u kəsotənən nıpahrienən e Uhgın. Aupən, itəmat nəmoatit əpnəpin nıpitan; kən nətəligən rəhatəmat təmatuwın o natimnat rat min; kən nəmoatapis; kən nəmoatol lafet rəha nıpəpən nıpitan; kən nəmotənim alikol kəpis motalməl; kən nəmoatəfak kəm narmi nat min itəm in nolən tərət agin.

4 Netəm əh itəm kəsotənən nıpahrienən e Uhgın, narmilat təmiwig məto-inu itəmat nəmotapəs nətəu-pənən ilat motuwın kəmm e naruah rəha təfagə rat rəhalat, kən ilat koatən rat pik itəmat ron.

5 Məto Uhgın okotəkaike motən-iarəp natimnat min rafin e nəmegəhən rəhalat kəm Uhgın itəm in tətətul matip məmə otakil muəh mələhəu nəghatən rəha nalpınən rəha netəm kəmotimis, ne netəm koatəmegəh.

6 Tol nəhlan, netəm min u itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmotəto namnusən təwir* məmə nat əpnəpin kəmotos nalpınən e nıpətilat motimis, məto Uhgın titun nolən ilat okotəmegəh min e narmın, tahmen lan.

3:20: Jen 6–7   4:1: Rom 6:2,7   4:3: Efes 2:2-3   4:5: Wək 10:42   * 4:6: Kəm-naka nəghatən u, “Netəm min u itəm kəmotimis rəkis,” tatəghat-in netəmim itəm kəmotahatə e Kristo, kən uarisig lan kəmotimis. O kəm-naka tatəghat-in netəmim itəm kəmotimis e nian rəha suah u Noah (əplan-tu 3:19).

⁷ Kitat koatuwa iuəhkir e nian rəha namnun natimnat rafin. Tol nəhlan, otol rəhatəmat nətəligən tətair o nitun wirən natimnat, kən motehm wir rəhatəmat nətəligən məmə nəkotitun nəghatən kəm Ughin e nəfakən itəm təsanən.

⁸ Kən nat keike in ilis taprəkis-in natimnat rafin məmə, nakotolkeike itəmat min e nikitəmat rafin məto-inu, e nian nəkotol nəhlan, kən nian rafin, nəkoatətul matip o naluinan nolən rat min rəhatəmat.

⁹ Kən nəkotəkəike motit itəmat min motuwın e latuənu min rəhatəmat məmə nakotagwən itəmat min, kən motəgətun ikin netəmim okotapil ikin. Kən əsotənən nikalin məmə nikitəmat təsagienən ron.

¹⁰ Ughin təmos-ipinə nəsanənən pisin pisin min kəm itəmat kitiah kitiah. Təwir məmə nəkotol wək e nəsanənən min əh moatasitu etəmat min. Kən otol wək əh e nolən rəha iolwək min itəm koatol wək ətuatip rəha Ughin nian rafin. Onəkotoor nəwirən rəhan e suatip pisin pisin min itəm in tatos-ipinə.

¹¹ Okəmə Ughin təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nən-iarəpən, kən təwir məmə in otən-iarəp təhmen əm məmə rəhan nəghatən in rəha Ughin. Okəmə Ughin təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nasituən, kən təwir məmə in otasitu e netəmim e nəsanənən itəm Ughin təmos-ipən məmə, e natimnat rafin, netəmim okotəwiwi Ughin o nat itəm Iesu Kristo təmol. Pəs kitat koatən-iarəp rəhan nəwirən ne nəsanənən tatuwin matuwın namnun tika. Əwəh.

Jəfak min okotos nahməən e nipətilat

¹² Io min neen itəm iakolkeike pik itəmat, ekitun məmə roiu nəratən əskasik tatiləs pikən itəmat təhmen e nigəm, kən nakoatəto nahməən asol lan. Məto təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nəratən min əh. Nəratən min əh koatuwa o netəmim tərət, sənəmə itəmat əm.

¹³ Məto təwir məmə nikitəmat otətagien əm məto-inu nakoatəto nahməən təhmen-pən əm e Kristo. Kən okəmə nəkoatol nəhlan, kən nikitəmat otagien pik agin nian in otol əp rəhan nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəhan.

¹⁴ Okəmə netəmim koatən rat itəmat o nərgi Kristo, kən onəkotatig e nəwirən pahrien, məto-inu Narmin Rəha Ughin itəm təsanən məhag-əhag mətatig otəmat.

¹⁵ Tərat məmə itəmat kit otol nolən rəha nohamnuən itəm, o nakləhən, o nətgəhlən lou, o təfagə rat əkəku kit təhmen e nəghat tipikən. Okəmə in tatos nalpinən matəto nahməən ron, kən tətəuatip əm.

¹⁶ Məto okəmə itəmat nakoatos nahməən məto-inu itəmat Kristin min, sotalisən ron, məto nəkotəkəike motəwiwi Ughin məmə nakoatos nərgin u Kristin.

¹⁷ Tol nəhlan məto-inu nian rəha nakilən netəmim rəha Ughin tinətuoun. ! Kən okəmə nakilən əh tinətuoun e netəmim rəha Ughin, kən awe o netəm min u itəm koatəht namnusən təwir rəha Ughin!

¹⁸ Naoa Rəha Ughin tatən məmə,
 “Okəmə in tiəkis o netəm kotətuatip məmə Ughin otosmegəh ilat,
 ?Kən təhro o netəm kotəruuru Ughin moatol təfagə rat?”

¹⁹ Kən tol nəhlan, netəmim itəm koatəto nahməən məto-inu in nətəligən rəha Ughin, təwir məmə ilat okotələhəu-pən nəmegəhən rəhalat e nelmi Ughin itəm təmol neai ne nıməptən ne natimnat rafin, kən nian rafin in tatol rəhan nəghatən. Kən təwir məmə ilat okotəkəike katətəu-pən min əm suatip rəha nolən təwir.

5

Nəghatən tatuwīn kəm elta mīn ne netəm aluə

¹ Kən roiu, iakolkeike məmə ekəghat məsīn kəm itəmat elta mīn rəha nīməfak. Io elta kit ekahmen etəmat, kən io atip eməplan nahməən rəha Kristo, kən Uhgīn otos-īpa kəm kitat rəhan məsīn nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne nəsanənən rəhan, itəm in otol əp.

² Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha nehm wīrən netəmim rəha Uhgīn itəm koatətig e nelmitəmat, təhmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wīr rəhan sipsip mīn. Kən otol e nīkin agīn məto-inu nakotolkeike məmə onəkotol. Inu nətəlīgən itəm Uhgīn tolkeike. Məto təsəwīrən məmə nəkotol e nīkitəmat təsagīenən məmə nəkotol. Kən sotolən məto-inu nīkitəmat təht məmə onəkotos pik mənī lan. Məto otol əm məto-inu nīkitəmat tətagīen məmə onəkotasitu. ³ Kən təsəwīrən məmə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-iasol itəm tatol təskasik kəm rəhan iolwək mīn, məto itəmat onəkotol nolən itəm in tətuatip məwīr məmə iəfak mīn kotitun nəplanən kən motətəupən nolən rəhatəmat.

⁴ Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip mīn otiet-arəpa mīn, kən e nian əh, in otos-īpīnə nətouən wīr rəha nīsiāiən kəm itəmat itəm okol rəhan nəwīrən təsikəən.

⁵ Kən e nolən kitīəh əm, itəmat netəm aluə, otisiāi-in motol nəwīa elta mīn rəha nīməfak. Kən itəmat rafīn agīn onəkotos-īəhau rəhatəmat nətəlīgən teuiāu moatisiāi-in itəmat mīn rafīn. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgīn tatən məmə,

“Uhgīn təsagīenən mətahtosig-in netəm kotasit, məto tətawte-in rəhan nəwīrən kəm netəm koatos-īəhau atip ilat.”

⁶ Kən tol nəhlan, otos-īəhau atip itəmat motatig ahgīn nelmi Uhgīn əsanən, məmə in otīləs-īpər itəmat e nian ətuatip rəhan.

⁷ Kən otos rafīn rəhatəmat katipa əfigəm mīn ka kələhəu-pən kəm Uhgīn məto-inu, in tolkeike itəmat matehm wīr itəmat.

⁸ Otaiir moatehm wīr məto-inu, rəhatəmat tikimīr Setan in təhmen-pən e laion kit itəm tatilik-ilik mətaiu anion mətagət mategəs-in suah kit məmə otun. ⁹ Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat, məto-inu itəmat iəfak mīn neen əpəh ikīn mīn rafīn e nətueintən, koatuwīn əm e nahməən kitīəh əm.

¹⁰ Məto uarisig lan nəmotəto rəkis nahməən e nian əkuəkīr əm, kən Uhgīn otol nakotəto təwīr mīn e rəhatəmat nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e rəhatəmat nahatətəən, motətul əskasik, kən nat kit otəsiuw rəkisən itəmat. Nəwīrən mīn rafīn tātisi-pən əm o Uhgīn, kən in təmaun-in itəmat nakotuwa e Kristo məmə nakotuwīn e nəhag-əhagən asol rəha nəwīrən rəhan, ne rəhan nəsanənən itəm tətatig līlīn.

¹¹ Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərəən rəhan, tatuwīn matuwīn nannun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

¹² Saelas* itimlau mīn, təmasitu o naoa u, kən ekatehm məmə in piak etəm təwīr, kən rəhak nīpahriənən tətatig lan. İatəte naoa əkuəkīr u kəm itəmat məmə ekīləs-īpər rəhatəmat nətəlīgən, kən iatən-iarəp məmə natimnat itəm eməte rəkis, koatəghat-in nəwīrən pahriən rəha Uhgīn. Otətul əskasik lan.

5:1: Rom 8:17-18; 2 Kor 1:5-7; Efes 3:13; Fil 1:29 **5:2:** Jon 21:15-17; Wək 20:28 **5:3:** 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7 **5:5:** Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6 **5:6:** Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 **5:7:**

Mat 6:25-30 **5:8:** 1 Tes 5:6 **5:9:** Efes 6:10-18; Jem 4:7 **5:9:** Efes 6:11-13; Jem 4:7 * **5:12:** Nəghatən Kris tatən nərgīn u məmə, “Silfanus” itəm in nərgīn əkuəkīr u “Saelas.” **5:12:** Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30

¹³ Piatəmat min ne winitəmat min e niməfak u ikin-u Rom koatən təwir kəm itəmat.[†] Uhgın təmitəpun itəmat min ilat. Kən nətik u Mak, in min tatən təwir kəm itəmat.

¹⁴ Otən təwir kəm itəmat min təhmen məmə itəmat kitəh əm e Kristo.

Pəs Uhgın otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u netənim rəha Kristo.

[†] **5:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Pətan itəm tətətig Pəpilon,” məto nipətin məmə “niməfak əpəh Rom.” E nian rəha Oltesteman, Pəpilon in taon asol kit itəm nepətən ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətətig lan, kən netənim ikin koatol tikimir kəm netənim min rəha Uhgın. Kən təhmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tatərəməyə e latuənu min rafin matətəhau netəm koatəfak kəm Uhgın.

5:13: Wək 12:2; 2 Tim 4:11

2 Pita

Naoa itəm tatol kəi u lan itəm Pita təməte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm netəmim rəha niməfak.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pita titun məmə otəsuwəhən timis, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan namnun nəghatən kəm niməfak.

?Təməte naoa u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən məgətun netəmim rəha niməfak məmə iəgətun eiua min okotuwa ilugin elat. Məto niməfak otəkəike matətul əskasik matətəu-pən əm nəgətunən itəm tətuatip. Kən molkeike məmə nahatətəən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasik, kən nitunən rəhalat o Iesu otəkəike məwīa.

*Pita təmən təwir kəm ilat
(Jut 4-13)*

¹Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat itəm nəmotos nahatətəən itəm in təwir tahmen e rəhatimat. Nəmotos nahatətəən əh e nolən ətuatip rəha rəhatat Uhgīn ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.

²Pəs Uhgīn otawte-in rəhan nəwīrən ne nəməlinuən taprəkis agin kəm itəmat məto-inu nəkotitun Uhgīn, ne Iesu rəhatat Iərəməra.

Uhgīn təmaun-in ilat məmə rəhan min netəmim

³E nəsanənən rəha Uhgīn, təmos-ipa kəm kitat natimnat rafin itəm okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən min itəm kotətuatip kən Uhgīn tolkeike. Tatos-ipa e nitunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atip əm nəsanənən ne nəwīrən.

⁴Kən e nəsanənən ne nəwīrən rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkisən min itəm iahgin kən məwir pik. Təmos-ipa nəhlan məmə e nəniəkisən min əh, nəkotitun nuwamən motol kitiah e nolən rəha Uhgīn, kən motagim rəkis e nəratən rəha nətueintən itəm təmisi-pən e nolkeikeən rat min e niki netəmim.

⁵Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pik məmə nolən rəhatəmat otuwa təwir agin. Rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, kən nəkotəkəike motol min nolən min u: otol təwir kəm netəmim, kən otos nitunən,

⁶otehm wir rəhatəmat nətəligən ne rəhatəmat nolən min; kən otətul əskasik e Uhgīn nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm Uhgīn kən motol nəwīan,

⁷kən otolkeike iəfak min, kən otolkeike netəmim rafin.

⁸Təwir məmə nəkotol nolən min əh, məto-inu nian nəkotol motol motol ilat, kən rəhatəmat nitunən e rəhatat Iərəməra Iesu Kristo otəe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat.

⁹Məto okəmə etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah kit itəm təruru nuag-pənən isəu, o kəm-naka niganəmtin təpis, kən in təmaluin məmə Uhgīn təməfəl rəkis nolən rat min rəhan əupən.

¹⁰Tol nəhlan piak min ne wīnik min, nəkotəkəike kalkut əskasik məmə nəkotol nolən min əh, kən ilat okotəgətun məmə nīpahriənən, Uhgīn təmītəpun itəmat, kən maun-in itəmat məmə rəhan netəmim. Məto-inu okəmə nəkotol natimnat min əh, kən okol nəsotəməən nian kit,

11 Kən Uhgın nıkin otagiēn mēmə oterəh e toa otəmat mēmə nəkotitun nuwinən ikin itəm İesu Kristo, rəhatat İəramərə ne İosmegəh, in otərəmərə liliñ ikin.

12 Tol nəhlan, nian rafin ekəkəike matən-ıpinə natimnat min u kəm itəmat mēmə nikitəmat otəht min, nat əpnəpin nəkotitun ilat, kən motətul tiəkis e nıpahriēnən itəm nəmotos rəkis.

13 E nian iakatəmegəh e nətueintən u, nıkkik təht mēmə tətuatıp mēmə ekən-iarəp min natimnat min əh mēmə nikitəmat otəht min,

14 məto-inu ekitun mēmə otəsuwəhən ekimis, tahmen mēmə rəhatat İəramərə İesu Kristo təmol əp ətuatıp kəm io.

15 Kən ekəkəike malkut pik roiu mēmə onəsotaluinən natimnat min u nian ekimis rəkis.

16 Nian emotən-iarəp kəm itəmat mēmə İesu Kristo otuwa min e nəsanənən, eməsənən namsu min itəm suah kit təmol e rəhan əm nətəligən, məto itiməhal eməhaləplan ətuatıp e nıganəmtitiməhal mēmə rəhan nəsanənən ne nəhag-əhəgən in ilis agin.

17-18 İtimat min İesu əpəh ilis e nitot rəha Uhgın nian Uhgın Tata təmos-ıpən nısiailən kəm in, kən mol in nəhag-əhəgən təsiə miēt e nıpətin, kən təməto nəwıa Uhgın u Nəhag-əhəgən Asol təmən kəm in mēmə, “İnu nətik itəm iakolkeike, nıkkik tagiēn pik ron.” İtiməhal atıp eməhaləto nəwıan əh təmisi-pən e nego e neai.

19 Natimnat min əh təmol itimat ekotitun wır mēmə nəghatən rəha ien min aupən in nıpahriēnən. Kən təwir mēmə itəmat min onəkotəto wır nəghatən əh. In tahmen e lait kit tətasiə e napinəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai tınar e nikitəmat.

20 Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun mēmə nəghatən rəha ien min e Naoa Rəha Uhgın, ien kit təməsən atıpən nəghatən min əh,*

21 məto-inu nəghatən rəha ien min təsisi-pənən e nətəligən rəha netəmim əm, məto netəmim kəmotən-iarəp nəghatən itəm təmisi-pən e Uhgın nian Narmın Rəhan təmek nıkilat.

2

İəgətun eiueiuə min

1 Məto ien eiueiuə min əh-ikin e niki netəm İsrəl aupən, kən e nolən kitıah əm, iəgətun eiueiuə min okotuwa min e nikitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp nəgətunən eiueiuə min itəm otərəkin rəhatəmat nahatətəən, kən taprəkis-in nat u, ilat okotəuhlin mənətaalat o rəhalat Etəm-iasol, nat əpnəpin in təmos-nəmtin ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgın otərəkin ilat e nalpinən itəm ilat atıp əm koatiuw-pa.

2 Kən netəmim tēpət okotətəu-pən nolən rat min rəhalat itəm tol naulisən. Kən tol nəhlan, netəmim tēpət okotən rat suatıp rəha nıpahriēnən.

3 Kən məto-inu ilat iaumis min o məni, kən okotos rəhatəmat natimnat e nolən eko-eko e noanage min itəm kəmotisi-pən əm e nətəligən atıp əm rəhalat. Nuwəh agin, Uhgın təmən-iarəp nalpinən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkin ilat.

4 İtəmat nəkotitun mēmə in otol nalpinən əh məto-inu nəmotəplan nolən rəhan aupən. Nian nagelo min kəmotol təfagə, Uhgın təsaskəlīm əmən rəhalat nalpinən, məto təmərakin-pən ilat e nıpəg asol teıuıuı agin, ikin rəha netəm

1:14: Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1   **1:16:** Mat 17:1-5   **1:17-18:** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35   * **1:20:** Suatıp kit min o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: “Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun mēmə suah kit tika mēmə, in pisin əm otən nıpəti nəghatən rəha ien min itəm kəməte e Naoa Rəha Uhgın,”   **1:21:** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12   **2:1:** Mat 24:11; Jut 4

kotarat, kæn tæmælis ilat e sen, kæn kotatig e napinæpæn mætoarus-pa in otalæhæu næghatæn o nalpinæn ræhalat.

⁵ Kæn Uhgîn tæmæsaskælim-æmæn nalpinæn ræha netæmim aupæn itæm kæmoatæht næwian e nian ræha Noah, mæto tæmohamnu ilat e naruæh asol itæm tæmaiu. Mæto Noah tæmatæn-iaræp næghatæn ræha nolæn itæm tætuatip e nigænæmti Uhgîn, kæn Uhgîn tæmosmegæh in, ne ræhan netæmim sepîn.

⁶ Kæn Uhgîn tæmol nalpinæn o næratæn ræha netæm Sotom ne Komora, kæn tæmaan taon mil æh e nigæm, kioal næmtap lan. Inu tatægætun nat naka itæm otol kæm netæm min u itæm koatæht næwian.

⁷ Mæto in tæmosmegæh Lot. Suah æh in etæm tætuatip e nigænæmti Uhgîn, kæn nikin titahmæ o nolæn rat min itæm tol naulisæn ræha netæm min æh-ikin æh u kæmoatæht næwia Uhgîn.

⁸ Kæn in tæmætatis ilat min ilat, kæn nian rafin in tæmæplan nolæn rat min ræhalat, kæn matæto næghatæn rat min ræhalat, kæn nian rafin æm, nikin itæm tætuatip æm, tæmahmæ pik o nolæn rat min ræhalat.

⁹ Natimnat min æh tatægætun mæmæ Iæramæra Uhgîn titun nosmegæhæn netæmim itæm kotahatætæ lan, kæn titun næmki-rækisæn ilat e næratæn itæm kotatig lan. Mæto netæmim itæm kæsotætatuatipæn, Uhgîn titun naskælimæn mol nalpinæn kæm ilat roiu muwîn mætoarus nian in otalæhæu næghatæn o nalpinæn ræha netæmim.

¹⁰ Uhgîn otol nalpinæn kæm netæm rat rafin, mæto in otol nalpinæn asol kæm netæmim itæm koatol natimnat ræha naulisæn itæm nipætilat tolkeike mæmæ okotol, kæn natimnat u koatol ilat tamkîmik, kæn netæm min æh koatapæs næramæraæn rafin.

Netæm min æh kotalisit mæsoatægînæn nat kit, kæn mæsoatægînæn næn ratæn natimnat e nego e neai itæm koatægæh u ilat ilis pik.

¹¹ Nat ænnapîn nagelo min, itæm ilat kotæsanæn kæn nahgilat tepæt taprækis-in netæm min æh, mæto nagelo min kæmæsoatæhaiæn natimnat ilis pik æh, mæsoatæu-pænæn næghatæn kit elat e nigænæmti Iæramæra Uhgîn.

¹² Mæto netæm min æh koatæn rat natimnat itæm kæsoatitun wiræn. Ilat kotahmen e nat iarupîn min, itæm ræhalat nætæligæn tikæ, mæto koatol æm nat itæm nipætilat tolkeike. Nat iarupîn min æh kæmotaiir mæmæ netæmim okotarupîn-in ilat motohamnu ilat. Kæn Uhgîn otærækin min netæm rat min æh tahmæn e nat iarupîn min æh.

¹³ Uhgîn otætou ilat e næratæn mæto-inu ilat kæmotol næratæn kæm netæmim.

Kæn iægætun eiueiuæ min æh, nikilat tagien mæmæ okotagwæn ne motænim pik, sænæmæ lapin æm mæto e nærauiægæn. Ilat kotahmen e napinæn e nimæhan, o kotahmen e nimægæm itæm tatol aulis itæmat, moatærækin nærgi nimæfak. Kotuwa motagwæn itæmat min ilat, mæto koateiuæ-in itæmat, moatol nolæn tærat.

¹⁴ Nian rafin ræhalat nætæligæn tatuwîn o naklæh-inæn nipitan itæm ræhalat nætæligæn timætig æm, kæn nian rafin koatol tæfægæ rat mæsoatapæsæn. Koatiuw rækis netæmim itæm ræhalat nætæligæn tætaliwæk-aliwæk, koatuwîn e nolæn rat ræhalat. Ilat koatægætun atip ilat e nolæn ræha naumisæn. Uhgîn tæmæn rækis nalpinæn ræhalat.

¹⁵ Ilat kæmotapæs suatip itæm tætuatip, kæn moteko motætæu-pæn suatip ræha Palam næti Peor, itæm tæmolkeike pik nosæn mani e nolæn tærat.

¹⁶ Mæto togki kit tæmæhai o ræhan nolæn tærat min. Kitat kotitun mæmæ togki tæsåghatæn, mæto Uhgîn tæmol mæmæ togki tatægæt e niki etæmim mæmæ otæn-iæhau nolæn eko-eko ræha ien u.

¹⁷ Iægətun eiueiua min əh kotahmen e nəmti nəhau itəm təmamir, o kotahmen e nimal napua itəm nimətag asol təməmki-rəkis, kən nuhuən tikə lan, məto-inu nəgətunən rəhalat kotərat. Uhgın təmələhəu kalın napinəpən asol məmə rəhalat.

¹⁸ İlat koatəghat ausit e nəghatən itəm nıpətın tikə. Koatəghat e nəghatən min rəha nolən min itəm nıpəti netəmim kotolkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nəratən itəm kəmotiet wi əm lan.

¹⁹ Koatən-iəkis məmə netəmim kotitun nətəu-pənən natimnat itəm ilat kotolkeike, lou kit tikə lan. Məto ilat atıp slef min rəha nolkeikəən rat min rəhalat, məto-inu suah kit in slef rəha nat naka itəm tatəramərə lan.

²⁰ Məto okəmə kotagim rəkis e nəratən rəha nətueintən nian kotitun İəramərə ne İosmegəh rəhatat İesu Kristo, kən uarisig lan kotitəlig e nolən rəha təfagə rat, motuwa slef rəhan, ilat kotatig e nəratən itəm in tərət taprəkis-in itəm in əupən.

²¹ Okəmə ilat kəmotəruru agin suatıp rəha nolən ətuatıp, in təməwir pik olat, taprəkis məmə ilat kinotitun suatıp əh kən uarisig lan kotəuhlin məntaalat o nəghatən rəha Uhgın itəm kəmos-ıpən kəm ilat.

²² İlat koatol məmə nimaa nəghatən mil u kueia mioal nıpahrienən elat. Katuən məmə, “Kuri kit təmitəlig muwin matun nat itəm in təmeoa-in rəkis,” ne “Pikəs itəm təmaig məruən, kən mitəlig min muwin mətaig e nəmit.”

3

Nian rəha İəramərə

¹ İolik min, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatimnə otəmat. Eməte ilau kərən məmə nikitəmat otəht min natimnat min əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəligən rəhatəmat tətəuatıp.

² İakolkeike məmə onəkotətəlig-in min nəghatən min itəm ien min rəha Uhgın kəmotən əupən, ne nəghatən rəha İəramərə İosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat əposol min kəmotən-iarəp kəm itəmat.

³ Nat kit itəm nakotaupən motitun məmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkir, netəmim neen okotuwa itəm kotətəu-pən əm nat nıpətılət tolkeike məmə okotol, kən ilat okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Uhgın.

⁴ Okotən məmə, “?Təhro? ?Təmən-iəkis rəkis məmə otuwa min, məto in hiə? E nian itəm tipitət min kəmotimis mətoarus-pa u-roiu, natimnat rafin təhmen-ahmen əm. Kən əupən əupən agin, nian Uhgın təmol nətueintən mətoarus-pa roiu, natimnat rafin kotahmen-ahmen əm.”

⁵ Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikəən məmə okotətəlig-in məmə e nəghatən rəhan, Uhgın təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugin e nəhau, kən mos nəhau mol ikin min rafin e nətueintən.

⁶ Kən təmatig mos min nəhau əh mau-təlimin mərəkin nəptən əupən ikin lan.

⁷ Kən nəghatən əh rəha Uhgın tətaskəlim neai ne nıməptən kətuatig roiu, kən ilau okətuatig mətoarus-pa nian in otaan ilau e nigəm e nian rəha nakilən ne nalpinən rəha netəm koatəht nəwia Uhgın.

⁸ Məto io min neen, sotaluinən nat kitəh u məmə, e nətəligən rəha İəramərə Uhgın, nian kitəh in təhmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in təhmen e nian kitəh.

⁹ Netəmim neen, nikitət təht məmə Uhgın təpou o nol uəhaiən nəniəkisən rəhan, məto sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəligən təfəməh otəmat, kən

təsəlkeikəən məmə in otərəkin etəmim kit, məto tolkeike məmə netəmim rafin okotəuhlin mantaalat o nolən rat min rəhalat motitəlig-pən ron.

¹⁰ Məto Nian Rəha İərəməərə otuwa tahmen e etəmim təmuwa məmə otakləh, otuwa e nian itəm etəmim təruru. E nian əh, kotəto nərkərikən asol, kən neai otikə. Kən nigəm otus mərəkin mitgar, ne məwig, ne məhau min, kən nigəm otus nətueintən ne natimnat rafin kotatig lan, kotikə agin.

¹¹ Kən məto-inu Uhgın otərəkin rafin agin natimnat min əh e nolən əh, itəmat nəkotəkəike motətəlig-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən suatip itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətəuatip e niganəmti Uhgın, kən nəmotələhəu kalin məmə rəhan.

¹² Nəkitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natimnat itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nigəm otus mərəkin neai, kən nəgəpənən otol mitgar, ne məwig, ne məhau min okotaiəh motikə.

¹³ Məto Uhgın təmən-ikis məmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikin rəha netəmim itəm kotətəuatip e niganəmtin. Kən koatəsahgin nat əh o nəniəkisən əh.

¹⁴ Tol nəhlan, io min neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin nian əh itəm tatuwa, otalkut əskasik məmə Uhgın otəsehmən napinən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit tikə lan, kən nəkotatig e nəməlinuən itəmat min.

¹⁵ Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəligən nat u məmə, nolən rəha nətəligən əfəməh rəha İərəməərə otat, tatol məmə in otosmegəh netəmim neen min. İnu tahmen e nəghatən itəm piətət wir Pol təməte kəm itəmat e nenatigən itəm Uhgın təmos-ipən kəm in.

¹⁶ Tatəghat-in natimnat min əh e naoa min rafin rəhan. E naoa min əh, natimnat neen əh-ikin itəm tiəkis məmə okotitun. Kən netəm kəsotolən skul məsotitunən nat, kən rəhalat nətəligən tətəliwək-aliwək, ilat koatəuhlin nəghatən min rəha Pol, e nolən kitəh əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha naoa neen min rəha Uhgın. Kən Uhgın otərəkin ilat ron.

Namnun nəghatən

¹⁷ Kən tol nəhlan, io min neen. Məto-inu nəkotitun rəkis nat u, otaiir məmə nəghatən alməl rəha netəmim itəm koatəht nəwia Uhgın, okəsotiuw-rəkisən itəmat e ikin rəhatəmat nahatətəən təskasik ikin, kən nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən.

¹⁸ Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasik e nitunən rəha İərəməərə ne İosmegəh rəhatət İesu Kristo, kən təwiə min e nəwirən itəm tətawte-in kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian rafin, roiu tatuwin matuwın namnun tikəl Əwəh.

1 Jon

Naoa itəm Jon təmaupən mətə

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Jon

?Pah təmətə naoa u? Aposol Jon təmətə naoa u. In pia Jemes, kən ilau nətī Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pik. In təmətə naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təmətə, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmətə tatuwin kəm pah? Təmətə naoa u tatuwin kəm netəmim rəha niməfak min ikin min rafin. In tolkeike məmə netəmim ikin kitiəh-kitiəh okotafin, kən motahl-ipən naoa u tatuwin e niməfak min ikin pisin pisin min.

?Nəmegəhən təhro nulan nian təmətə? Netəmim neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nəti Uhgın pahrien itəm təmuwa etəmim pahrien kit. Koatən məmə narmin rəha Kristo təmuwa e nipəti suah əh Iesu nian Jon Baptaes təmol baptaes lan. Kən narmin rəha Kristo tiet e nipəti Iesu, uarisig timis e nig kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuəən. Kən moatəgətun məmə nolən rat in tika. İlat neen kotəmə təwir əm məmə netəmim okotol əpnəpin əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nipəti etəmim in nat əpnəpin əm. Nərgi nəgətunən min əh, kətaun-in məmə “Nostisisim.”

?Təmətə naoa u o naka? Təmətə naoa u məmə otəgətun min nəghatən itəm tətətip, kən məmə otən-iarəp neiuəuə minən rəha iəgətun eiuə min. Kən təməgətun məmə nolkeikeən in nat asol. Kən molkeike məmə otasitu, kən mol nahatətəən rəha iəfak min tuwa məskasik kən motitun wir məmə Uhgın təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lilin.

Nəghatən Megəh

¹ Nəghatən rəha nəmegəhən* təmaupən matig e nətuounən nian,† inun, itimat‡ emotətə kən motəplan e niganəmtitimat ətuatip.§ Emotehm, kən motek e nelmitimat ətuatip.* In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp.

² Nəmegəhən əh təmiet-arəpa,† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,‡ kən moatən-ipinə kəm itəmat məmə in nəmegəhən lilin, in təmətətig ilau Tata Uhgın kən təmiet-arəpa otimat.§

³ Ekoatən-iarəp kəm itəmat natimnat min itəm emotehm kən motətə rəkis, məmə itəmat min onəkotuwa kol kitiəh kitat min itəmat. Okotuwa kitiəh kitat Tata Uhgın ne Nətin, Iesu Kristo.*

⁴ Ekoatə natimnat min u məmə otol nəgienən e nikitat tər mərioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

⁵ Nəghatən u inu, itimat emotətə ron kən ioatən-ipinə kəm itəmat, məmə Uhgın in nəhag-əhagən,† kən napinəpən tikə agin lan.

⁶ Okəmə kitat kotəmə kənoatol kitiəh kitat min, məto kitat kotaliwək e napinəpən,‡ kən koateiuə, kən məsotətiğən e nipahrienən.§

* **1:1:** Jon 14:6 † **1:1:** Jon 1:1,3 ‡ **1:1:** Naoa u, Aposol Jon in təmətə. Kitat kotəruu təmətə kəm pah. Nat əpnəpin məmə in tatən pik “itimat,” məto Jon pisin əm təmətə. Tatən itimat, matəghat-in atip in ne aposol min neen. § **1:1:** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 * **1:1:** Jon 20:27

† **1:2:** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2:** Jon 15:27 § **1:2:** Jon 1:1-4 * **1:3:** 1 Kor 1:9 † **1:5:** 1 Tim 6:16 ‡ **1:6:** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11 § **1:6:** 1 Jon 2:4; 4:20

⁷ Mæto in tətətig e nəhag-əhagən, kən okəmæ kotaliwæk e nəhag-əhagən tahmen lan,* kən kitat koatol kitiah kitat min, kən kitat okotaruetuəh† ‡ e nolən rat min rafin e nita Nətin, Iesu.

⁸ Okəmæ kitat kotəmæ sənəmæ kitat nol təfagə rat,§ kitat koateiuə-in atip əm kitat min, kən nipahrienən tikə etat.*

⁹ Uhgın in etəm kitun nəgileən lan, kən rəhan nolən in tətuatip əm.† Tol nəhlan, okəmæ kitat kotən-ipən nolən rat min rəhatat kəm Uhgın,‡ kən in otafəl kitat kən maluin rəhatat nolən rat min, kən maruetuəh rəkis in nolən rat min rafin rəhatat mə okotətuatip e niganəmtin.§

¹⁰ Okəmæ kitat kotəmæ kəsotol agin-əhən nolən rat, kən kitat koatən neiuəən e Uhgın, kən rəhan nəghatən təsətig agin-əhən e nəmegəhən rəhatat.*

2

Iesu Kristo in etənim rəha nasituən etat

¹ Rəhak nisualkələh min,* iatəte natimnat min u kəm itəmat, matən-iəhau itəmat məmə onəsotolən nat tərət. Məto okəmæ suah kit otol nolən rat, rəhatat kit əh-ikin etəm tatəghat rəhatat lan kəm Tata Uhgın,† inu Iesu Kristo in Etəm Tətuatip.

² In un, itəm təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, kən o nat u, neməha otəsol minən Uhgın.‡§ Kən təməsolən o rəhatat pisin əm nolən rat min, məto rəha netənim rafin agin-əh e nətueintən.*

³ Kitat okotitun əsas məmə kotitun Uhgın† okəmæ kitat koatol nəwian.‡ §

⁴ Etəm u tatən mə “Ekibun Uhgın,”* məto təsolən nəwian, in ieuə, kən nipahrienən tikə lan.†

⁵⁻⁶ Məto etəm un tatol rəhan nəghatən,‡ nolkeikeən rəha Uhgın təmətig minip wir pahrien e nikin.§ Etəm u itəm tatən məmə tatəpər-ipən lan,* otəkəike mətəp suatip kitiah əm itəm Iesu təmitəp.† Nolən u tatəgətun əsas‡ məmə kitat koatətig lan.§

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat min

* **1:7:** Aes 2:5 † **1:7:** Okəmæ kotaruətuəh e niganəmti Uhgın, okotən-iarəp əm təfagə rat min kəmotol kəsotahmenən e niganəmti Uhgın. Məto sənəmæ tahmen e naruetuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkisən natuəkəmən kit e nipəttim. Kitat okotəkəike motaruətuəh e nita Iesu, məmə in otos-irəkis nolən rat min rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatip, motaruətuəh e niganəmti Uhgın, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nita Iesu təməfəl rəkis. ‡ **1:7:** Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 § **1:8:** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2

* **1:8:** 1 Jon 2:4 † **1:9:** E naluinən nolən rat rəha nol təfagə min, Uhgın in tatol e nətuatipən, məto-inu nimisən rəha Iesu in təmətuə rəkis nolən rat min. Tol nəhlan, tətuatip məmə Uhgın otaluin nolən rat min rəhatat mətəfəl rəkis. ‡ **1:9:** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § **1:9:** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * **1:10:** Jon 5:38 * **2:1:** 1 Tes 2:11 † **2:1:** Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25 ‡ **2:2:** Rom 3:25;

1 Jon 4:10 § **2:2:** Iesu in təmol sakrifais atip e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat min, kən o nat əh, neməha təsol minən Uhgın. Iesu in sakrifais, kən in pris min itəm təmol sakrifais u. Iesu təsəpəhən o Uhgın məmə otən məmə kitat kəməsotolən nolən rat kit, məto tətəpəh o Uhgın məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat min kəmotos rəkis nalpinən. Neməha rəha Uhgın, Kristo in təmos, təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tinahmen. * **2:2:** Jon 3:17 † **2:3:** 1 Jon 4:13; 5:2 ‡ **2:3:** Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatip, məto tatəgətun əm məmə kitat kotitun Uhgın. § **2:3:**

Jon 14:15 * **2:4:** Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 † **2:4:** 1 Jon 1:6,8 ‡ **2:5-6:** Jon 14:15 § **2:5-6:** 1 Jon 4:12 * **2:5-6:** Nian tatən məmə suah kit tatəpər-ipən e Iesu, nipətin u məmə in tətətig lan məsiətən, tətisipən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatəgile lan, tatilpin ilau min. † **2:5-6:** Mat 11:29 ‡ **2:5-6:** 1 Jon 2:3 § **2:5-6:** Jon 15

⁷ Nĭkĭk keike mĭn, io esateān nĕghatĕn wi kit kĕm itĕmat mĕmĕ onĕkotol, kĕn mĕto iatĕte in oas* itĕm nĕmotos rĕkis e nĕtuounĕn, nĭan nĕmotĕto namnusĕn tĕwir;† nĕghatĕn oas u in nĕghatĕn nĭnĕmotĭtun.

⁸ Mĕto e neh mĕn kit mĭn, nĕghatĕn u itĕm iatĕte tatĭmnĕ otĕmat mĕmĕ onĕkotol, in tatĕuhlin mĕmĕ nĕghatĕn wi,‡ mĕto-inu kĭnĕplan e suatĭp wi kit e nĕmegĕhĕn rĕha Iesu ne rĕhatĕmat. Mĕto-inu roiu, napĭnĕpĕn tĭnatagĭm,§ kĕnu nĕhag-ĕhagĕn pahrien* tĭnatasĭa rĕkis.†

⁹ Kĕn etĕm u tatĕn mĕ in tĕtatĭg e nĕhag-ĕhagĕn mĕto tatĕtĕhau pĭan,‡ in tĕtatĭg ĕh e napĭnĕpĕn.§

¹⁰ Etĕmĭm u itĕm tolkeike pĭan, in tatĕtul e nĕhag-ĕhagĕn,* kĕn nat kit tĭkĕ e nĭkĭn mĕmĕ otapĭtatĕl lan, morĭn.†

¹¹ Mĕto etĕmĭm u itĕm tetĕhau pĭan, in tĕtatĭg e napĭnĕpĕn,‡ kĕn mĕtan e napĭnĕpĕn, kĕn mĕruru ĭkĭn tatuwĭn-pĕn ĭkĭn, mĕto-inu napĭnĕpĕn tatohamĭs nĭganĕmtĭn.§

¹² Rĕhak nĭsualkĕlĕh mĭn, iatĕte naoa u kĕm itĕmat, mĕto-inu Uhgĭn tĕmafĕl rĕkis nolĕn rat mĭn rĕhatĕmat o nat u itĕm Iesu tĕmol.

¹³ Tata mĭn, iatĕte nat u kĕm itĕmat,

mĕto-inu itĕmat nĕmotĭtun in, itĕm tĕmaupĕn matĭg e nĕtuounĕn.*

Netĕm aluĕ mĭn, iatĕte nat u kĕm itĕmat, mĕto-inu itĕmat nĕmotol win† e etĕm rat, Setan.

¹⁴ Nĭsualkĕlĕh, emĕte nat u kĕm itĕmat, mĕto-inun nĕmotĭtun Tata Uhgĭn.

Tata mĭn, emĕte nat u kĕm itĕmat,

mĕto-inu itĕmat nĕmotĭtun in, itĕm tĕmaupĕn matĭg e nĕtuounĕn.‡

Netĕm aluĕ mĭn, emĕte nat u kĕm itĕmat,

mĕto-inu itĕmat nakotĕsanĕn,§ kĕn nĕghatĕn rĕha Uhgĭn tĕtatĭg e nĭkitĕmat, kĕn nĕmotol win e etĕm rat, Setan.*

Sotolkeikeān natĭmnat rĕha nĕtueintĕn

¹⁵ Sotolkeikeān nĕtueintĕn† o natĭmnat mĭn rĕha nĕtueintĕn. Okĕmĕ suah kit tatolkeike nĕtueintĕn, kĕn nolkeikeān rĕha Tata Uhgĭn tĕsatĭgĕn e nĭkĭn.‡

¹⁶ Mĕto-inu natĭmnat rafĭn e nĕtueintĕn u, tĕsĭsĭ-pĕnĕn o Tata Uhgĭn, mĕto rĕha nĕtueintĕn ĕm. Natĭmnat u rafĭn rĕha nĕtueintĕn, ĭlat u, naumĭsĕn o natĭmnat rĕha nĭpĕtĭtĕm ĕm,§ kĕn naumĭsĕn o natĭmnat itĕm tatiuw rĕkis nĭganĕmtĭtĕm,* ne nausĭtĕn o rĕhan nautĕ mĭn ne nepĕtĕn.

¹⁷ Kĕn nĕtueintĕn u otĕpanĭkĕ. Kĕn naumĭsĕn o nautĕ mĭn otĕpanĭkĕ. Kĕn naumĭsĕn o nolĕn mĭn rĕha nĕtueintĕn itĕm koatiuw nĕtalĭgĕn rĕha netĕmĭm otĕpanotĭkĕ.† Mĕto etĕmĭm itĕm tatol nĕwia Tata Uhgĭn,‡ in otĕtatĭg lĭlin.

Tĭkĭmĭr mĭn rĕha Kristo kĭnotuwa rĕkis

* 2:7: Dut 6:5; Lev 19:18 † 2:7: 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 ‡ 2:8: Jon 13:34 § 2:8: Rom 13:12 * 2:8: Jon 1:9 † 2:8: Efes 5:8; 1 Tes 5:5 ‡ 2:9: 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 § 2:9: 1 Jon 1:5 * 2:10: 1 Jon 3:14 † 2:10: Sam 119:165 ‡ 2:11: 1 Jon 1:6 § 2:11: Jon 11:9; 12:35 * 2:13: Jon 1:1 † 2:13: Jon 16:33 ‡ 2:14: Jon 1:1 § 2:14: Efes 6:10 * 2:14: 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10 † 2:15: Rom 12:2 ‡ 2:15: Jem 4:4 § 2:16: Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 * 2:16: Prov 27:20 † 2:17: Hip 12:27 ‡ 2:17: Mat 12:50

18 Nisualkələh, kotegu-pən e namnun nian. § Nəmoatəto məmə tikimır kit rəha Kristo* otuwa. † Kən roiu tikimır mın rəha Kristo tepət, kinotuwa rəkis. ‡ Tol nəhlan, kitat kotitun məmə inu, kinoatəgu-pən e namnun nian.

19 Netəm mın u, kəmotapas rəhatat niməfak mın § məto-inun ilat sənəmə rəhatat ağın-əh mın. Okəmə rəhatat ağın-əh mın, kəməsotietən etat. Məto ilat kəmotiet etat, məmə otəgətun məmə ilat sənəmə rəhatat mın.

20 Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə* kəm itəmat e Narmin Rəha Uhgın, † kən itəmat rafin nəkotitun nat u.

21 İatəte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nıpahrienən, məto itəmat nınotitun rəkis nıpahrienən, kən motitun məmə nıpahrienən təsoe-inən neiuəən. ‡

22 ?Pah u in ieuə? Etəmim u itəm tatən məmə İesu sənəmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa. Etəmim u inu, in tikimır rəha Kristo. In təsənən nıpahrienən e Tata Uhgın ne Nətin. §

23 Etəm təsənən nıpahrienən e Nətin təruru nosən Tata. Etəm tatən nıpahrienən e Nətin, in tatos mın Tata Uhgın.*

24 Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwır, otatəpər-ıpən əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən otatəpər-ıpən etəmat, kən itəmat onakoatəpər-ıpən e Nətin, ne Tata Uhgın. †

25 Kən nat u inu, nəmegəhən itulin, in təmən-ıəkis məmə otos-ıpa kəm kitat.

26 İatəte nəghatən mın u kəm itəmat matən-ıarəp netəm mın u itəm okotiuw rəkis itəmat. ‡

27 Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmin Rəha Uhgın itəm nəmotos e Kristo, § in tətətig əh e nıkitəmat. ?Tol nəhlan, pah mın titun nəgətunən nat wi kit kəm itəmat? Narmin Rəha Uhgın tatəgətun natimnat rafin kəm itəmat,* kən nətəfiəən əh rəhan, in nıpahrienən, sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəpər-ıpən əskasik lan, † tahmen-pən əm məmə in təməgətun itəmat məmə nəkotol.

28 Kən roiu əh, nisualkələh, otəpər-ıpən lan, məmə nian in otuwa‡ kən kitat kəsotəgİNən məsotaulis-inən niganəmtİN § e rəhan nuwamən.

29 Okəmə nəkotitun məmə in tətuatip,* ənəkotitun əsas məmə netəmim rafin itəm koatol nolən ətuatip, ilat u, nenətin mın. †

3

İtəmat u nenəti Uhgın mın

1 !Oteplan-tu! !Nolkeikəən itəm tepət mahgoau kəm kitat,* itəm Tata Uhgın təmos-ıpa, inun, məmə tətəun-in kitat məmə nenətin mın! † Kən nıpahrienən məmə kitat əh. Netəmim rəha nətueintən kəsotitunən kitat, məto-inun ilat kotəruru Uhgın. ‡

§ 2:18: Rom 13:11 * 2:18: Tikimır rəha Kristo in 'antichrist' e Inglis. † 2:18: 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ 2:18: 1 Jon 4:1 § 2:19: Wək 20:30 * 2:20: Netəm İsrel kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris mın e oel, moatol kən tatəgətun məmə ilat u, sənəmə netəmim əpnəpİN əm, məto ilat u, netəmim rəha Uhgın əm, itəm in təmitəpən o nolən wək u. Kən e nolən kitəh əm, İesu in tatos-ıpa Narmin Rəha Uhgın kəm netəm mın un itəm koatən nıpahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmitəpən ilat mə rəhan əm. Netəm mın u itəm koatos nətəfiəən e Narmin Rəha Uhgın, in tahmen e nəmtətin kit məmə ilat u, rəhan mın netəmim. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgın elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan. † 2:20: 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 ‡ 2:21: 2 Pita 1:12 § 2:22: 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 * 2:23: Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 † 2:24: Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9 ‡ 2:26: 1 Jon 3:7 § 2:27: 1 Jon 2:20 * 2:27: 1 Kor 2:12 † 2:27: Jon 15:4 ‡ 2:28: 1 Jon 3:2; Kol 3:4 § 2:28: Efes 3:12 * 2:29: 1 Jon 3:7 † 2:29: Jon 1:13 * 3:1: Jon 3:16 † 3:1: Jon 1:12 ‡ 3:1: Jon 15:21; 16:2,3

² Nĭkik mĭn, kitat nenæti Uhgĭn mĭn u-roiu. Kitat kæsotitunæn mæmæ okotæhrol nulan motol pĭsĭn nĭan Kristo otitælig-pa. Mæto kitat kotitun mæmæ nĭan otitælig-pa, § kitat okotahmen lan, * mæto-inu e nĭan æh, okotæplan æsas mæmæ in tol næhlan.†

³ Kæn etæmim itæm tatagile mæmæ otahmen e Kristo, in tætaruætuæh rækis‡ in atĭp nolæn mĭn ræhan, § mæto-inu Kristo in mĭn in tætuatĭp wĭr agĭn.

⁴ Etæmim itæm tatol nolæn rat, in tatætæghl mĭn lou ræha Uhgĭn, mæto-inu næghatæn u nolæn rat, nĭpætĭn u, nætgæhlæn lou ræha Uhgĭn.

⁵ Kæn itæmat nækotitun mæmæ Kristo tæmuwa mæmæ otos-irækis ræhatat nolæn rat mĭn, * mæto-inu nolæn rat tikæ lan.†

⁶ Tol næhlan, okæmæ kitat koatæper-ĭpæn lan, tol-pæn okol kæsotækæikeæn e nolæn rat mĭn. Mæto netæm mĭn un itæm koatækæike æh e nolæn rat mĭn, tol-pæn kotæruru agĭn-æh in, mæsotæplanæn in.‡

⁷ Nĭsualkælæh, sotætælig-inæn suah kit teiuæ-in itæmat o nat u. Etæm tatol nat ætuatĭp, nĭpætĭn u mæmæ in etæm ætuatĭp, tahmen æm e Kristo in etæm ætuatĭp.

⁸ Mæto etæmim itæm tatækæike æh e nolæn rat mĭn, tatægætun mæmæ in ræha Setan u, etæm tæmatol nolæn rat e nætuounæn. § Mæto Næti Uhgĭn tæmuwa o nærækĭnæn wæk mĭn æh ræha Setan.*

⁹ Netæm mĭn u itæm kæmotaiir wi mĭn motuwa nenæti Uhgĭn mĭn,† ilat okol kæsotækæikeæn e nolæn rat,‡ mæto-inu ilat koatos niæmitæ ræha Uhgĭn. Kæn o nat u, okol ilat kæsotækæikeæn e nolæn rat, mæto-inu ilat nenæti Uhgĭn mĭn. §

¹⁰ Tol mæ, kotitun nænæn mæmæ pah mĭn u nenæti Uhgĭn,* kænu pah mĭn u nenæti Setan.† Etæmim u itæm tæsol ætuatĭpæn, kæn in mæsolkeikeæn pĭan kit,‡ in sænæmæ næti Uhgĭn kit.

Kitat kotæike motolkeike kitat mĭn

¹¹ Næghatæn u ĭnu, næmotæto e nætuounæn e namnusæn tæwĭr, § mæmæ kitat okotæike motolkeike itat mĭn.*

¹² Sotolæn tikĭri Ken, itæm in etæmim ræha Setan kæn tohamnu pĭan.† ?Kæn tæmohamnu pĭan o naka? Tæmohamnu mæto-inun ræhan nolæn mĭn tærat kænu ræha pĭan, nolæn mĭn in tætuatĭp.‡

¹³ Piak mĭn, narmĭtæmat tæsiwig pĭkæn okæmæ netæmim ræha nætueintæn u koatetæhau itæmat. §

¹⁴ Okæmæ kitat kotolkeike piatat mĭn, tatægætun mæmæ kitat kinotaprækis-in rækis nĭmisæn, mĭnotegu-pæn e næmegæhæn.* Mæto etæm un nolkeikeæn tikæ lan, in tatætĭg æh e nĭmisæn.†

¹⁵ Etæmim un itæm tatetæhau pĭan‡ in tahmen e etæm tætohamnu itæm, § kæn itæmat nækotitun mæmæ iohamnu itæm, in tæsosæn næmegæhæn lĭlin.*

§ 3:2: Kol 3:4; 1 Jon 2:28 * 3:2: Rom 8:29; 2 Pita 1:4 † 3:2: Jon 17:24; 2 Kor 3:18 ‡ 3:3: Tætaruætuæh, nĭpætĭn u, titafæl rækis. § 3:3: 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 * 3:5: 1 Jon 3:8 † 3:5: 2 Kor 5:21 ‡ 3:6: 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 § 3:8: Jon 8:44 * 3:8: Hip 2:14 † 3:9: Jon 1:13 ‡ 3:9: 1 Jon 5:18 § 3:9: Nikuti nat tætwiæ noe-in atĭpæn noan. E suatĭp kitæih æm, Uhgĭn tætalæhæu-pæn ræhan niæmitæ e suah kit, kæn in tætwiæ tahmen e nikuti nat itæm kæmæfe e næmegæhan ræha etæmim un, kæn matoe in noan e nolæn mĭn ræha Uhgĭn. Tol næhlan, netæmim mĭn u itæm kæmotaiir wi mĭn motuwa nenæti Uhgĭn mĭn, ilat kæsotækæikeæn e nolæn rat. * 3:10: 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 † 3:10: 1 Jon 3:8 ‡ 3:10: 1 Jon 2:9; 4:8 § 3:11: 1 Jon 2:7 * 3:11: Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 † 3:12: Jen 4:8 ‡ 3:12: Prov 29:10 § 3:13: Jon 15:18,19; 17:14 * 3:14: Jon 5:24 † 3:14: 1 Jon 2:9 ‡ 3:15: 1 Jon 2:9 § 3:15: Mat 5:21,22; Jon 8:44 * 3:15: Kal 5:20,21

¹⁶ O nat u kitat kotitun wir mämə nolkeikeən in tol nulan, mæto-inun Iesu tamos-ipa rəhan nəmegəhən otat.† Kən e nolən kitiah əm, təwir mə kitat min kotos-ipən nəmegəhən rəhatat o piatat min.‡

¹⁷ Okəmə suah kit rəhan natimnat tepət kən pian kit rəhan nat kit tikə, mæto in tāsasakitunən pian, § məsolən nat ağin lan, nolkeikeən rəha Uhgın otəhrol nulan matig e suah u?*

¹⁸ Nənətik min, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlitat əm, mæto okotol əp nolkeikeən pahrien e nolən min rəhatat.†

¹⁹⁻²⁰ Okəmə kotal nəhlan, kən nat əpnəpin okəmə kotəto-pən e nikitat mämə okotos nalpinən, mæto kitat okotitun mämə kotatig e nıpahrienən, kən mem məha-məha nikitat e nıganəmtin. Mæto-inu Uhgın in ilis maprəkis-in nikitat, kən in titun natimnat rafin.

²¹ Piak min, okəmə kotəto-pən e nikitat mämə okəsotosən nalpinən, kitat okəsotaginən e nıganəmti Uhgın,‡

²² kən motos natimnat rafin ron itəm koatətapəhin-pən, § mæto-inu kitat koatol nəwian* kən moatol nolən itəm in tolkeike.†

²³ Kənu nəghatən u rəhan tatən mämə kotəkəike motahatətə e Nətin,‡ Iesu Kristo, § kən motolkeike kitat min, tahmen mämə inu in təmən mihin kəm itat.*

²⁴ Netəm min u itəm koatol nəwian,† ilat koatəper-ipən lan,‡ kən in tatəper-ipən elat. Kən kitat kotitun mämə in tətatig e nikitat, mæto-inun Narmın Rəha Uhgın itəm in tamos-ipa, in tatəgətun kəm kitat. §

4

Onakakil mehm matig narmın min

¹ Nıkkik min, okəmə etəmim kit tatən mämə Narmın Rəha Uhgın tətatig lan, matol in tatən-iarəp rəhan nəghatən, kən təwir pik mämə onəkotehm wir motakil matig mämə narmın əh tətatig lan, in rəha Uhgın pahrien, o sənəmə rəha Uhgın.* Kitat okotəkəike motəplan wir mæto-inun ien eiueiuə min tepət kinotiet rəkis moatəghat e nətueintən.†

² O nat u, itəmat onəkotitun əsas mämə in Narmın Rəha Uhgın itəm tətatig e etəmim kit, inun, Narmın itəm tatən-iarəp mämə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən mämə otahl-ipa, kən in təmuwa e nıpətin,‡ narmın əh in Narmın ətuatıp rəha Uhgın. §

³ Mæto etəmim kit itəm təsən-iarəpən mämə Iesu in Kristo itəm Uhgın təmən mämə otahl-ipa, narmın rəha etəmim əh, sənəmə rəha Uhgın. Inəh, in narmın rəha tikimir rəha Kristo,*† itəm nınəmotəto rəkis mämə in otəpanuwa, kən roiu tınətatig rəkis e nətueintən.‡

⁴ Nısuwalkələh, itəmat netəmim rəha Uhgın min, kən nəmotəhg-irəkis ien eiueiuə min əh, § mæto-inu Narmın itəm tətatig e nikitəmat in taprəkis-in narmın itəm tətatig e nətueintən u.*

† **3:16:** Jon 10:11 ‡ **3:16:** Jon 15:13; 1 Tes 2:8 § **3:17:** Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 * **3:17:** 1 Jon 4:20

† **3:18:** Esik 33:31; Rom 12:9 ‡ **3:21:** Efes 3:12; 1 Jon 5:14 § **3:22:** Mat 7:7 * **3:22:** Jon 14:15

† **3:22:** Hip 13:21 ‡ **3:23:** Jon 6:29 § **3:23:** Jon 1:12; 3:18; 20:31 * **3:23:** Jon 13:34 † **3:24:** 1

Jon 2:3 ‡ **3:24:** 1 Jon 2:6; 4:15 § **3:24:** 1 Jon 4:13 * **4:1:** Jer 29:8 † **4:1:** Mat 7:15; 1 Jon 2:18

‡ **4:2:** Jon 1:14; 1 Jon 2:23 § **4:2:** 1 Kor 12:3 * **4:3:** 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 † **4:3:** E Inglis, katən əm

'antichrist,' kən nıpətin u mämə in tikimir rəha Kristo. ‡ **4:3:** 1 Jon 2:18 § **4:4:** Jon 16:33 * **4:4:**

2 King 6:16; Rom 8:31

⁵ Ilat netəm rəha nətueintən,[†] tol nəhlan, nəghatən min rəhalat koatən, in rəha nətueintən əm, kən netəm koatətəlig-in ilat, ilat min netəm rəha nətueintən u.

⁶ Məto itimat nenəti Uhgın min. Tol nəhlan, netəmim itəm kotitun Uhgın, ilat kotətəlig-in itimat. Məto netəmim itəm ilat sənəmə nenəti Uhgın min, ilat kəsotətəlig-inən itimat.[‡] O nat u, kitat okotitun əsas Narmin itəm tatən pahrien,[§] ne narmin itəm tateiü.*

Nolkeikəən rəha Uhgın ne rəhatat

⁷ Nıkkik min, pəs kitat kotalkeike kitat min,[†] məto-inu nolkeikəən in tatisipən o Uhgın, kən etəm tatol nolkeikəən, in təmaıir wi min muwa nəti Uhgın kit,[‡] kən titun Uhgın.[§]

⁸ Məto etəm u, rəhan nolkeikəən tıka, in təruru Uhgın, məto-inu Uhgın, in nəukəti nolkeikəən.

⁹ Uhgın təmol əp rəhan nolkeikəən kəm kitat nulan, məmə in təmahl-ıpa Nətin noan kitıəh əm,* tuwa e nətueintən, məmə kitat okotos nəmegəhən ron.[†]

¹⁰ Nat u in nolkeikəən pahrien, sənəmə kitat kəmotolkeike Uhgın, məto in təmolkeike kitat.[‡] Uhgın təmahl-ıpa Nətin tuwa, kən in təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, məmə neməha otəsol minən Uhgın.[§]

¹¹ Piak min, Uhgın təmolkeike pik kitat nulan,* kən tol nəhlan, kitat min okotəkəike motol mihin nolkeikəən əh kəm itat min.[†]

¹² Suah kit təsehmən Uhgın nian kit ne.[‡] Məto okəmə kitat kotalkeike itat min, kən Uhgın tatəper-ıpən e nıkkitat, kən nolkeikəən rəhan tinətəe-in nolkeikəən e nıkkitat.[§]

¹³ Kitat kotitun* məmə kitat kotəper-ıpən lan, kən in tətətig etat, məto-inun tinos-ıpa rəkis rəhan Narmin kəm kitat.[†]

¹⁴ Kənu itimat emotəplan rəkis kənu moatən-ıarəp[‡] məmə Tata Uhgın in təmahl-ıpa Nətin məmə in İosmegəh rəha nətueintən.[§]

¹⁵ Etəmim itəm tatən-ıarəp məmə İesu in Nəti Uhgın, kən Uhgın tətətig lan, kən in min tətətig-pən e Uhgın.*

¹⁶ Kən tol nəhlan, kitat kotitun nolkeikəən rəha Uhgın kəm kitat, kən motagile lan.

Uhgın in nolkeikəən.[†] Etəm tətətig e nolkeikəən, tətətig-pən e Uhgın, kən Uhgın min tətətig lan.[‡]

¹⁷ Nian kotətig nəhlan e Uhgın, kən nolkeikəən rəhan tinətəe-in nolkeikəən e nıkkitat,[§] məmə kitat kəsotəgənən* e nian Uhgın otətakil itəm, məto-inu e nətueintən u rəhatat nolən tahmen e Kristo.

¹⁸ Etəm u tərıoah e nolkeikəən, okol təsəgənən Uhgın. Məto nolkeikəən pahrien u, itəm tinətəe rəkis e nıkkitat, tətəhg-ırəkis nəgənən,[†] məto-inu nətəligən rəha nosən nalpınən tatol kitat koatəgən, kən nat u tatəgətun məmə rəhan nolkeikəən təsoe-inən əh e nıkkitat.

¹⁹ Kitat kotalkeike itat min məto-inun Uhgın təmaupən molkeike itat.

† 4:5: Jon 15:19; 17:14,16 ‡ 4:6: Jon 8:47 § 4:6: Jon 14:17 * 4:6: Mak 13:5 † 4:7: 1 Jon 3:11 ‡ 4:7: Jon 1:15 § 4:7: 1 Jon 2:4 * 4:9: Jon 1:18 † 4:9: Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11 ‡ 4:10: Rom 5:8,10 § 4:10: Rom 3:25 * 4:11: Jon 3:16 † 4:11: Jon 15:12; 1 Jon 3:11 ‡ 4:12: Jon 1:18 § 4:12: 1 Jon 4:17; 2:5 * 4:13: 1 Jon 2:3 † 4:13: 1 Jon 3:24 ‡ 4:14: Jon 15:27 § 4:14: Luk 2:11; Jon 3:17 * 4:15: 1 Jon 3:24 † 4:16: 1 Jon 4:8 ‡ 4:16: 1 Jon 3:24 § 4:17: 1 Jon 4:12; 2:5 * 4:17: Efes 3:12 † 4:18: Rom 8:15

²⁰ Məto okəmə suah kit təmə, “Io ekolkeike Uhgın,” məto tatətəhau əh pian,[‡] in ieiua. § Məto-inu etəm təsolkeikeən pian u in tatehm e niganəmtin,^{*} okol təsolkeikeən Uhgın, itəm in təsehmən. †

²¹ Kən in təmos-ıpa rəhan nəghatən kəm itat məmə etəmim pah tolkeike Uhgın in otəkəike molkeike min pian.[‡]

5

Kitat koatol win məto-inu kitat koatahatətə e Iesu

¹ Etəmim itəm tətəhatətə^{*} e Iesu məmə in Kristo itəm Uhgın təmən məmə otahl-ıpa, suah u inu, in nəti Uhgın,[†] kən etəmim itəm in tolkeike tata kit, in tolkeike min nenətin min.[‡]

² Kən kitat kotitun məmə okəmə kotalkeike Uhgın kənu moatol nəwian, § kənu okotolkeike min nenətin min.^{*}

³ Məto-inu okəmə kotalkeike Uhgın, nıpətin un, okotol noan,[†] kən rəhan nəghatən otahmen e katıpa itəm taluk-aluk əm.[‡]

⁴ Netəm kotaiir e Uhgın, § ilat koatol win e nolən min rəha nətueintən. Kənu nahatətəən rəhatat in tatos-ıpa nəsanənən o nolə win e nolən min rəha nətueintən.

⁵ ?Pah min un ilat koatətul əskasik motol win e nəluaginən rəha nətueintən u? İlat əm un, netəm kotatahatətə məmə Iesu in Nəti Uhgın.

Iaruasan kısıl kətəhalol əp

Iesu Kristo kəm kitat

⁶ Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nitan^{*} kətioal əp in kəm itat. Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto nəhau ne nitan.

⁷ Narmın Rəha Uhgın in tətəruəsən nəghatən mil u rəha nəhau ne nita, matən-ıarəp məto-inu Narmın Rəha Uhgın in nıpahrienən.[†]

⁸ Kən nuəfiminən kısıl kətəhalaruəsən iləhal min. İləhal un, Narmın Rəha Uhgın, ne nəhau, ne nita. Kən iləhal u, kətəhalegəhan-in mətəhalol əp nəghatən rəhaləhal min.

⁹ Nian min, kitat koatətə nəghatən min itəm netəmim koatən-ıarəp, motəhatətə elat.[‡] Məto nian Uhgın fatən-ıarəp nat kit, in iahgın taprəkis, kən kitat okotitun nahatətəən təhmın min e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgın, § kən in tatətul-arəp o Nətin.

¹⁰ Etəmim itəm tətəhatətə e Nəti Uhgın, in tatən nıpahrienən e nıkin o nəghatən rəha Uhgın. Məto etəmim itəm təsəhatətəən e nəghatən u rəha Uhgın, tahmen əm məmə in tatən məmə Uhgın in ieiueiua əm,^{*} məto-inu Uhgın təmətul-arəp o Nətin, mən-ıarəp kəm in, məto in təsənən nıpahrienən lan.

¹¹ Kənu nəghatən itəm Uhgın təməni-ıarəp o Nətin, in tol nulan. Uhgın təmos-ıpan nəmegəhən lilin[†] kəm itat, kənu nəmegəhən u, katos o Nətin.[‡]

¹² Etəm tatos Nətin, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən Nəti Uhgın, in təsosən nəmegəhən. §

Namnun nəghatən

‡ 4:20: 1 Jon 2:9 § 4:20: 1 Jon 1:6; 2:4 * 4:20: 1 Jon 3:17 † 4:20: 1 Jon 4:12; Jon 1:18 ‡ 4:21: 1 Jon 2:7,9 * 5:1: Jon 3:15 † 5:1: Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 ‡ 5:1: 1 Jon 2:23 § 5:2: 1 Jon 2:3 * 5:2: 1 Jon 3:14 † 5:3: Jon 14:15 ‡ 5:3: Mat 11:30 § 5:4: Jon 1:13 * 5:6: Jon 19:34,35 † 5:7: Jon 14:17 ‡ 5:9: Jon 5:33,34 § 5:9: Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18 * 5:10: Jon 3:33; 1 Jon 1:10 † 5:11: Mat 25:46 ‡ 5:11: Jon 1:4 § 5:12: Jon 3:15,16,36

13 Iatəte nəghatən min u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nəti Uhgīn, məmə onəkotitun məmə itəmat nakotos nəmegəhən lilin.*

14 Pəs kəsotəginən,† məto kotəskasik o nətapəh-inən nat kit e niganəmti Uhgīn, məto-inu kotitun məmə nəghatən u inu, tatem əskasik itat. Nian okotətapəh-in nat kit kəm in itəm təwir e rəhan nətəligən, kən in otəto rəhatat nəfakən.‡

15 Kən okəmə kotitun məmə in otəto itat, kən nat naka okoteasiə-in-pən, kən kinotitun rəkis məmə okotos.§

16 Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, məto sənəmə nolən rat itəm titun nit-ipənən e nimisən, ik onakəfak ron, kən Uhgīn otos-ipən nəmegəhən kəm suah u.* Məto nolən rat kit əh-ikin itəm tatit-ipən itəm e nimisən,† kən io esənən məmə onəkotəfak o netəm min itəm koatol nolən əh.‡§

17 Nolən rat min rafin un, in təfagə rat,* kən məto təfagə rat min əh-ikin itəm kəsotit-ipənən itəm e nimisən.†

18 Kitat kotitun məmə etəm tətaiir e Uhgīn‡ təsəkəikeən e təfagə rat, məto-inu Nəti Uhgīn tatəmīk ətain wir in, kən etəm rat u Setan, təruru nekən.§

19 Kitat kotitun məmə kitat nənəti Uhgīn min,* məto netəmim rəha nətueintən rafin, ilat u kotatig e nelmi Setan.†

20 Kitat kotitun min məmə Nəti Uhgīn təmuwa kən mos-ipa nenatigən kəm itat,‡ məmə kitat okotitun in, u in nīpahrienən.§ Kənu kitat koatətul-pən e Uhgīn u in nīpahrienən, məto-inu kitat koatətul-pən e Nətin Iesu Kristo. In un, in Uhgīn pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən lilin.*

21 Nənətik min, otəgim rəkis o natimnat min itəm okotos nəme Uhgīn e nikitəmat.†‡

* 5:13: 1 Jon 5:11 † 5:14: Efes 3:12; 1 Jon 3:21 ‡ 5:14: Mat 7:7 § 5:15: 1 King 3:12 * 5:16: Jem 5:15 † 5:16: Hip 6:4-6; 10:26 ‡ 5:16: Jer 7:16; 14:11 § 5:16: E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e nimisən. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin mənətaətm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmim. Nolən rat min əh, tatəgətm məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən lilin, kənu məsin min u məmə narmilat tīnimis. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.

E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmin Rəha Uhgīn. * 5:17: 1 Jon 3:4 † 5:17: 1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1 ‡ 5:18: Jon 1:13 § 5:18: Jon 14:30 * 5:19: 1 Jon 4:6 † 5:19: Jon 12:31; 14:30; 17:15 ‡ 5:20: Luk 24:45 § 5:20: Jon 17:3 * 5:20: 1 Jon 5:11 † 5:21: 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9 ‡ 5:21: Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “onakəgim o narmi nat min,” məto Jon tatəghat-in təfagə rat, məmə in tahmen e narmi nat, məto okəmə kotelkeike rəhatat təfagə rat min taprəkis-in Uhgīn, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgīn e nikitat.

2 Jon

Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Jon təməte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 2 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte tatuwin kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəm-naka nəghatən u “pətan,” nīpətin təmə niməfak kit. Kən “nenətin mīn,” ilat netəmīn rəha niməfak. Jon təməte nəghatən mīn əh, tahmen e nəghatən kit tətəhluəig. Təsolkeikəən məmə otən-iarəp nərgin məto-inu, kol mətan netəmim neen kotol nolən rat elat.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun mīn tēpət kotaliwək e ikīn pisin pisin mīn. Netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kinotos-ipən nagwənən kəm ilat. Kən motos-ipən ikīn mīn rəha napilən, kən motasitu elat. Məto iəgətun eiua mīn koatuwin əpnəpin mīn o niuw-rəkisən netəmim rəha niməfak məmə okotapəs nəghatən pahrien.

?Təməte naoa u o naka? Nian iəgətun eiua mīn kotuwa, Jon təmə netəmim itəm kotahatə e nəghatən pahrien rəha Uhgīn, okotəkəike kəpəs iəgətun eiua mīn əh, kən motapəs nolən ne nəgətunən rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmə netəmim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netəmim rəha niməfak. Inu nalpəkəuən rəha Uhgīn.

Nətuounən

¹ Naoa u rəha elta tatuwin kəm pətan Uhgīn təmītəpən* ne nenətin mīn. Nīpahrienən məmə iakolkeike pik itəmat. Məto sənəmə io pisin əm iakolkeike itəmat, məto netəm mīn un rafin itəm kotitun mīn nīpahrienən,† kotolkeike itəmat.

² Kən ekotolkeike itəmat, məto-inun o nīpahrienən itəm tətətig e nīkitat‡ kən otətig lilin e nīkitat.

³ Pəs Tata Uhgīn ne Nətin Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwīrən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm kitat e nīpahrienən ne nolkeikəən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pahrien mīn

⁴ Nīkik təmagien asol nian eməplan nenətim mīn neen kotaliwək e suatip rəha nīpahrienən,§ tahmen əm məmə inun, Tata Uhgīn təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol.

⁵ Kən roiu əh, winik, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kinotəto rəkis e nətuounən.* Kən iakatəpəh məmə okotol əm nolkeikəən kəm kitat mīn.

⁶ Kən nolkeikəən u, nīpətin u nolən nəwia Uhgīn. Kən in tatən məmə kitat okotəike motəpəp suatip rəha nolkeikəən, tahmen əm məmə inun nəmotəto e nətuounən.

⁷ Məto-inu iəgətun eiua mīn tēpət koatan e nətueintən.† İlat kəsotahatəən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgīn təmən məmə otahl-ipa,‡ in təmuwa etəmim pahrien, e nīpətin pahrien.§ Etəm tol nəhlan in ieiua kən in tīkimir rəha Kristo.*

⁸ Tol nəhlan, oatəto itəmat məmə okəsətətipən nətəuən rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətəuən rafin lan, məto-inun itəmat emotol pik wək etəmat.†

* **1:1:** 1 Pita 5:13 † **1:1:** Jon 8:32 ‡ **1:2:** Jon 14:17 § **1:4:** 3 Jon 1:3,4 * **1:5:** 1 Jon 2:7 † **1:7:** 1 Jon 4:1 ‡ **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:2,3 § **1:7:** Jon 1:14 * **1:7:** 1 Jon 2:18 † **1:8:** 1 Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26

⁹ Okāmə etəm tatətu-pən atip əm nəgətunən kit rəhan e nəgətunən rəha Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgətunən rəha Kristo,[‡] nolən rəhan tatəgətun məmə Uhgın təsatigən e nikin. Məto etəmim pəh itəm tatəper-ipən əskasik e nəgətunən rəha Kristo, in tatos Tata Uhgın ne Nətin ilau kərən e nikin.[§]

¹⁰ Okāmə suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgətunən ətuatip rəha Kristo, asitən in muwın imam ikin, məsənən “təwir” kəm in.*

¹¹ Məto-inu etəm tatən “təwir” kəm in, tətasitu lan matol suatip o rəhan nəgətunən rat.†

Namnun nəghatən

¹² Iatos nəghatən tərət məmə ekəte kəm itəmat, məto esolkeikeən məmə ekəte e məpepe ne pen. Məto nikiik tatəht pik mə ekuwa mətag itəmat kən məghat ətuatip kəm itəmat e niganəmtitəmat, pəs nəgienən rəhatat otərioah.[‡]

¹³ Nenəti piam[§] itəm Uhgın təmitəpun, ilat koatən təwir kəm ik.

[‡] 1:9: Jon 8:31   § 1:9: 1 Jon 2:23   * 1:10: Rom 16:17   † 1:11: 1 Tim 5:22   ‡ 1:12: Jon 3:29

§ 1:13: Pia pətan əh in niməfak kit min, Jon in tətatig ikin əh. Kən nenəti pian u, ilat nimanin rəha niməfak əh.

3 Jon

Naoa itəm tatol kisil lan itəm Jon təmäte Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 3 Jon

?Pah təmäte naoa u? Aposol Jon təmäte naoa u.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Təmäte tatuwin kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in titun Jon.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, iəgətun min rəha niməfak koatuwin ikin pisin pisin min, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikin rəha napilən, kən motasitu elat.

?Təmäte naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətəsitu e iəgətun min itəm kotaliwək ikin pisin pisin min. Jon təməto namnusən kit e nolən təwir rəha Kaius, kən Jon təmäte naoa u məmə otilas-ipər nətəligən rəhan.

Nətuounən nəghatən

¹ Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta* rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nipahrienən u, məmə io ekolkeike pik ik.†

² Piak keike, io enitun rəkis məmə rəham nəmegəhən e niganəmti Uhgın in təwir əm, kən iatəfak məmə onəsımısən mətətig wir əm, kən natigən rafın rəham otəwir.

³ Nıkkik təmagien nian eməto piatat min neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasikən o nipahrienən ne nəkəikeən rəham o naliwəkən e nipahrienən.‡

⁴ Nian iatəto məmə nenətik min kotaliwək e nipahrienən, kən nıkkik təmagien pik marioah taprəkis-in natımnat min rafın.

Kaias təmöl wək təwir

⁵ Piak ruən, ik natətul əskasik o nat naka itəm ik natol kəm piatat min itəm koatımna, nat əpnapın məmə ilat netəm ik pisin.§

⁶ İlat kəmotamnus rəham nolkeikeən əpəh e niməfak u ikin-u. İk nəmol-wır kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwin e rəhalat suatıp, təwir məmə onakasitu elat* e nolən itəm Uhgın tolkeike mihin,

⁷ məto-inu ilat koataliwək o nən-iarəpən nəghatən rəha İesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən.

⁸ Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotal nəhlan, məmə kitat okotos nelmitat min kitiah o nən-iarəpən nipahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

⁹ Eməte naoa kit kəm niməfak rəham, məto Tiotrefes, in tolkeike pik məmə otilas-ipər atıp in, məmə in etəm-iasol kit, kən in təsətəlig-inən itimat.

¹⁰ Okəmə io ekımnə, kən io oekamnus ətuatıp natımnat min neen itəm in tatol, ne nən anionən nıkalitimat itəm in tatən. In sənəmə təsitən əm piatat min muwin iman ikin, məto tatən-iəhau min netəm min u itəm kotalkeike məmə okotit piatat min motuwin iməlat ikin, kən mətahl-iarəp ilat e niməfak.

¹¹ Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkın ik. Os əm o etəmim itəm rəhan nolən təwir. Ətəlig-in-tu məmə netəm min u itəm koatol təwir,

* 1:1: 2 Jon 1:1 † 1:1: Inu naoa rəha aposol Jon, məto in təsən-iarəpən in, məto tətətəhluag-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiah əm itəm in təmöl e Namnusən Təwir itəm Jon Təmäte. ‡ 1:3: 2 Jon 1:4

§ 1:5: Rom 12:13; Hip 13:2 * 1:6: 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16

tatəgətun məmə ilat nenəti Uhgın mın,† məto netəm mın un itəm koatol tərət, tatəgətun məmə ilat kotəruru Uhgın.

¹² Məto netənim rafin koatənuwi Temetrius.‡ Kən rəhan nolən mın u nian rafin kotəgətun mın məmə tatətəu-pən nəghatən pahrien. Kən itimat mın ekoatən-iarəp kəm netənim məmə in etəm wir, kən nəkotitun məmə itimat ioatən nıpahrienən.§

Namnun nəghatən

¹³ İatos nəghatən tepət məmə oekəte mən-ipinə kəm ik, məto esolkeikeən məmə oekəte e pen,

¹⁴ Məto-inu nıkkik tatəht pıkk məmə otəsuwəhən ekəplan ik, kən kilau kuəghat ətuatıp kəm kilau mın.

¹⁵ İatəfak məmə pəs Uhgın otasitu lam e nəməlinuən.*

İk mın neen koatən-ipinə “təwir” kəm ik. Kən onakən-ipən “təwir” rəhatimat kəm piatat mın neen ikın-un.

---

† 1:11: 1 Jon 2:29   ‡ 1:12: 1 Tim 3:7   § 1:12: Jon 19:35; 21:24   * 1:15: Rom 1:7; Efes 6:23

Jut

Naoa itəm Jut təmäte

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Jut

?Pah təmäte naoa u? Jut təmäte naoa u. In pia Jemes ne İesu.

?Təmäte tatuwin kəm pah? Kitat kotəruru ətuatip məmə Jut təmäte naoa u tatuwin kəm pah. Okəm-naka təmäte tatuwin kəm netəm İsrəl itəm kotən nıpahrienən e İesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? E nian əh, iəgətun eiua min neen kəmotuwın motaliwək ikin pisin pisin min, moatəgətun netəmim. Məto ilat kəmoatəgətun rat ilat, moatən məmə təwir əm məmə netəmim rəha nıməfak koatol nolən tərət əpnəpin min. İlat koatən məmə təwir əm o nolən nəhlan, məto-inu nəwirən rəha Uhgın in iahgin, kən okul təsolən nalpinən kəm ilat.

?Təmäte naoa u o naka? Jut tolkeike məmə iəfak min ikin min rafin okotəto məmə nəghatən rəha iəgətun eiua min in tərət, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmə nıməfak otətul əskasik e nəghatən itəm in nıpahrienən.

Jut təmən təwir kəm ilat

¹ İo Jut, slef rəha İesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwir kəm itəmat u Uhgın təmaun-in itəmat. Uhgın Tata tolkeike pik itəmat, kən İesu Kristo taskəlīm wır itəmat.

² Pəs nasəkıtunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikeən rəha Uhgın otər mərioah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən min rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Uhgın (2 Pita 2:1-17)

³ İo min neen, aupən, emolkeike pik məmə ekəte naoa u timnə otəmat o nəghat-inən suatip itəm Uhgın tatos o nosmegəhən kitat. Məto roiu, iakatəto məmə ekəike məte nəghatən u timnə otəmat muəh nikitəmat məmə onəkotəluagin əskasik o naskəlīmən nəghatən pahrien rəha nahatətəən rəhatat. Uhgın təmələhu-pən nəghatən u e nelmi iəfak min nian kitıəh əm, kən kol təsos-ipən minən.

⁴ İatən nəhlan məto-inu netəmim neen kəmotuwa anion e nikitəmat. Kəmäte aupən agin məmə ilat okotos nalpinən. İlat koatəht nəwıa Uhgın, kən motəuhlin suatip rəha nəwirən rəha Uhgın moatən məmə tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən kəmotəuhlin məntaalat e İesu Kristo itəm in pisin əm in Kig ne İəməmə rəhatat.

⁵ Nəghatən u, nəkotıtun rəkis ilat rafin, məto ekolkeike məmə ekən mau kit min kəm itəmat məmə İəməmə təmosmegəh rəhan netəmim motiet İjip, məto uarisig təməəkın ilat u itəm kəsotahatətəən lan.

⁶ Kən otətəlig-in-tu nagelo min itəm kəmotəmkarəpən-in nepətən rəhalat, məto kəmotapəs ikin ətuatip rəhalat. Uhgın təməlis ilat e sen itəm okul təsıtəgıtən nian kit, kən mahfosig-in ilat e napınəpən mətoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan, kən mol nalpinən kəm ilat.

⁷ Kən təhmen əm e Sotom ne Komora ne taon min titəlau elau. Netəmim ikin min əh kəmotapəs nolən ətuatip motuwın e nolən rəha nakləh-inən pətan ne nolən rəha nəman koatit atip ilat min ne nıpıtan koatit atip ilat min. Kən Uhgın təmol nalpinən kəm ilat e nigəm itəm okul təsəpisən nian kit ne, məmə netəmim okotəplan noan rəha nolən rat min əh.

⁸ Nat əpnapin netəmim min əh kinotitun natimnat min əh, məto e nolən kitiah əm, ilat koatən məmə kəmotəplan nat kit təhmen e napilairən itəm təmegəhan-in nolən rat min rəhalat, kən tol nəhlan kotən məmə təwir əm məmə koatol nolən tərət e nipətilat moatuwian əm nulan, kən koatəpəs nəməməəən rafin, kən koatən rat nagelo min itəm ilis pik.

⁹ Məto Mikael, nat əpnapin in etəm-iasol rəha nagelo min, təməsolən nəhlan nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nipəti Moses. Təməsəhaiən Setan məsətu-pənən nəghatən kit lan, məto təməən əm məmə, “!Pəs İərəməərə otən rəham nalpinən!”

¹⁰ Məto netəm min əh koatən rat natimnat itəm kotəruru. Kən e nolən rəha nat megəh min, ilat koatol natimnat min itəm nipətilat tolkeike məmə otol, kən nolən əh tətərəkən ilat.

¹¹ !Kəsi, nahməən asol otuwa olat! İlat koatətəu-pən suatip itəm nəti Atam u Ken təmətəu-pən. Kən ilat kinotos-ipən rafin nikilat e nolən Palam təmol aupən məto-inu in tolkeike pik məni. Kən ilat kəmotol nolən rəha Kora moatəht nəwia netəm-iasol min, kən e nolən kitiah əm itəm Uhgın təmərəkən Korah ne rəhan min, Uhgın otərəkən ilat.

¹² Nian nəkoatol lafet wir min məto-inu itəmat nakotolkeike itəmat min, kən ilat kotuwa motəgwən pik əpnapin əm itəmat min ilat, nikilat təsəhtən netəmim neen, məto ilat kotahmen e nımas kit əpəh ihluə itəm tətəhluəig itəhəi itəm nego titun nılas pikənən kən məhap. İlat netəm kəsotehmən sipsip min, məto koatun pik əm sipsip. İlat kotahmen e məl napuə itəm nımətag təmılas muwa, məto okul nuhuən təsəfikən. İlat kotahmen e nig min itəm tinuwa e nian ətuatip rəhalat məmə okotə, məto kəsotəəən, kən in təhmen əm məmə kəmotimıs, kən netəmim kotıuw-pər ilat kən kotimıs agin.

¹³ İlat kotahmen e peau-peau min itəhəi itəm kətorasılın motəruən əpnapin əm, kən koatol-arəp nolən rat rəha naulısən e rəhalat nəmegəhən məmə netəmim rafin koatəplan. İlat kotahmen e məhau min itəm kəmotakıəh e suatip ətuatip rəhalat. Tol nəhlan, Uhgın tətəskəlım iməlat ikın əpəh e napınəpən itəm nəghagən tikə agin ikın.

¹⁴ Suah u İnok u aupən, in noanol itəm tatol sepin lan e noanol min rəha Atam, təməən-iarəp nəghatən rəha Uhgın itəm təmos-ipən kəm in məmə, “Otəplan-tu, İərəməərə tatuwa ilat rəhan nagelo min tətət tətət taprəkıs,

¹⁵ tatuwa məmə otakil netəmim rafin, kən otən-iarəp nalpinən rəha netəm rafin min u itəm koatəht nəwian. In otol nalpinən məto-inu kəmotol nolən rat min e nolən tərət pik, kən iol təfagə min əh kəmotərəkın nəghatən min itəm tərət kəm Uhgın.”

¹⁶ Nian rafin, netəm min əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmə nikilat təsəgienən o natimnat, kən moatən rat natimnat rafin. İlat koatətəu-pən atıp nətəlīgən rat e nikilat itəm ilat atıp kotolkeike məmə okotol, kən moatəghat ausit elat min, kən koatəghat nəghatən tətəhen məmə okotol netəmim okotətəu-pən rəhalat nətəlīgən.

Nəghatən o nəhgairən elat

¹⁷ Məto rəhak min netəmim, nikitəmat tətəht nat naka aposol min rəha rəhatat İərəməərə İesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa.

¹⁸ Kəmotən kəm itəmat məmə, “E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkır, netəmim itəm koatəghat ausit moatən rat natimnat rafin, ilat okotətəu-pən atıp əm rəhalat nətəlīgən rat e nikilat itəm ilat atıp kotolkeike məmə okotol.”

¹⁹ Inu netənim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atip əm rəhalat nətəligən rəha nətueintən, kən Narmın Rəha Uhgın tikə elat.

²⁰ Məto itəmat, rəhak min netənim, otol itəmat motəsanən e rəhatəmat nahatətən itəm tətuatip wır, itəm təmiş-pən o Uhgın. Kən otəghat kəm Uhgın e Narmın Rəhan.

²¹ Kən motos nolkeikeən rəha Uhgın tətətig otəmat nian nakoatəzahgin nasəkitunən rəha İrəmərə İesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwin e nəmegəhən lili.

²² Otasəkitun netəm min u itəm rəhalat nətəligən təsətulən ləmətai kitiəh.

²³ Motəmki-rəkis netəm kotatig iuəhkır o nigəm motosmegəh ilat. Otasəkitun neen min, məto nəkotəgin pik nolən rat min rəhalat, itəm koatol nəmegəhən rafın rəhalat tamkimik muwin mek min niməhan rəhalat.

Nəfakən o nənwiwiən Uhgın

²⁴ Pəs kotənwiwi Uhgın itəm in titun naskəlimən itəmat məmə okol nəsotəmeən, kən titun nolən itəmat məmə nəme təfagə rat tikə agin e nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat nakotuwin e nəhag-əhagən rəha nigənəmtin, kən nikitəmat tagien pik agin ikin əh.

²⁵ Uhgın kitiəh əm, kən in İosmegəh rəhatat e İesu Kristo rəhatat İrəmərə. Pəs kotən məmə nənwiwiən, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nəməməəən rafın agin, in rəha Uhgın, aypən agin mətoarus-pa u-roiu, matuwin namnun tikə. ! Əwəh!

Nol Əpən

Nol əpən natimnat kəm Jon

Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təmäte naoa u? Aposol Jon təmäte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pik in. In təmäte naoa min u: Namnusən Təwir itəm Jon Təmäte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmäte tatuwin kəm pah? In təmäte naoa u tatuwin kəm niməfak sepin itəm koatətiq e nitən min ikən Esia, ne matuwın min kəm niməfak min ikən min rafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmäte? Nian u itəm təmäte naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhgin rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitəh əm in ilis agin, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in ləməmə. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tinatol nəratən kəm iəfak min. Kəmotahl-ipən Jon tuwin isəu e nəptən kit u, katan məmə Patmos məmə otətətiq in pişin əm. Uhgin tos-ipən napiləirən wir agin kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan min natimnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhgin otol win e nəluaginən itəm netəmim ne Setan okotol ilat min, ne nolən rəha Uhgin o nakilən netəmim e namnun nian.

?Təmäte naoa u o naka? In təmäte naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in ləməmə, kənu məgətun rəhan nəsanənən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak min məmə okotətul əskasik okəmə nian iəkis min okotuwa, kənu ilat okosotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhgin. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak min, məto ilat okotəkəike motətul əskasik, kən in tolkeike məmə otiləs-ipər nətaligən rəha iəfak min ne netəmim u ilat koatətiq e nian iəkis min nian u roiu. Nian Iesu Kristo otitəlig-pa min, kən in otiləs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

¹ Naoa u, in tatəghat-in natimnat min itəm Iesu Kristo təmol əp.* Natimnat min u, Uhgin təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan iolwək min natimnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təmahl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən məgətun natimnat min u kəm rəhan iolwək, Jon.

² Jon təmətul-arəp o natimnat rafin itəm in təməplan, kən məte rəkis ilat e naoa u. Natimnat min un itəm in təməplan, in nəghatən rəha Uhgin ne nən-iarəpən rəha Iesu Kristo.

³ Etəm un itəm tətafin-iarəp nəghatən min u, itəm Uhgin təmos-ipa, in otətiq e nəwiran pahrien. Kən netəm min un itəm koatəto kən moatos e nikilat kən moatol, okotətiq min e nəwiran pahrien, məto-inu nian rəha natimnat min u, naoa u tatəghat-in, tinəkuəkir agin.

Jon təmäte naoa kəm niməfak min ilat sepin

⁴ Io Jon, etahl-ipən naoa u tatuwin kəm niməfak min ilat sepin əpəh e nitən Esia.

* **1:1:** "Təmöl əp," nipətin u, məmə tatəgətun nat kit itəm əupən, nipətin tatəhluaiq. E Bislama, katan məmə, "rivilem."

Pəs Uhgín u itəm tətətig roiú, təmətətig liliñ, kən otəpanatig liliñ miñ, in otawte-in rəhan nəwírən ne nəməlinuən kəm itəmat. Kən pəs narmín ilat sepin† itəm koatatig aupən e jea rəha kíg, ilat miñ okotol nulan etəmat.

⁵ Kən Iesu Kristo miñ, in otawte-in miñ nulan kəm itəmat. Kristo un təmətul-arəp əskasik o nípahriənən, kənu inəh, in etəmim itəm in təmaupən məmegəh liliñ e nímisən,‡ kən in tərəmərə e kíg miñ rəha nətueintən.§

Pəs nənwíwíən tuwín o Iesu Kristo u, in təmolkeike itat, kən nítan təmaíəh məmə otíkis itat e nolən rəha təfagə rat.

⁶ In Kíg rəhatat, kən təmol kitat kotatig əhgín rəhan nərəmərəən, kən mol kitat kotuwa pris miñ rəha Uhgín rəhan, koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwíwíən o rəhan nepətən ne nəsanənən tuwín o Iesu Kristo, namnun tikəl! !Pəs in otərəmərə liliñ! Pəs otol nəhlan. Əwəh.

⁷ !Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,* kən netəmim rafín okotətag-pən motəplan e niganəmtílat ətuatíp, kən netəm miñ u kəmotaru in aupən, okotəplan miñ, kən netəmim e noanol miñ rafín e nətueintən, níkilat otəhmə, motasək əfəməh məto-inu kəmotəplan.†

In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!

⁸ Iərəmərə Uhgín tatən məmə, “Io Nəukətin ne Namnun.‡ Io u etatig roiú, kən emətətig liliñ, kən epanətətig liliñ miñ, kən io un, Nahgík Tepət Pík Agín.”

Jon təməplan Nəti Etəmim

⁹ Io Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmítat miñ kitíəh e Iesu o nahməən, ne natígən e nərəmərəən rəhan, ne nətul əskasíkən e nian rəha nahməən. Kəmərakín-pən io e nəptən u Patmos,§ məto-inun iatən-iarəp nəghatən miñ un itəm Uhgín tatos-ípa, kən matətul-arəp o Iesu. ¹⁰ In Nian rəha Iərəmərə rəhatat,* kən emərioah e Narmín Rəha Uhgín, kən rəhan nəsanənən təmol kəm io, kən ekəto nəwían asol kit e məntaak, tahmen əm e təwi,

¹¹ kən nəwían u tatən məmə, “Əte rəkis e naoa natímnat miñ rafín itəm natəplan kən mahl-ípən kəm níməfak sepin. Ilat koatuwín kəm Efesas, kən Símana, kən Pekamam, kən Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia.”

¹² Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat kəm io. Kən nian emeirair, məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepin, kəmol e iaen u kol tatípít-ípít,

¹³ kən ilugin e nat katəhtu-pər lait miñ u lan, eməplan suah kit tahmen e Nəti Etəmim,† rəhan napən kaifəməh u kaifəməh. Kən kəmális maníkílhəhən e kətəut, kəmol e iaen u kol tatípít-ípít.‡

¹⁴ Rəhn-kapə ne noanun tərúən tərúən mə nahwi noan nítəhəi,§ * kən niganəmtín tətəsíə tahmen e nəmnamín nigəm.†

† **1:4:** Narmín ilat sepin itəm koatatig aupən e rəhan tiron, (Nol Òpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatíp rəha nənən Narmín Rəha Uhgín; məto okəm-naka ilat nagelo sepin u kotasənən (Nol Òpən 1:20; 8:2) itəm koatatig aupən e tiron. Nampa sepin u, kəməhm mau fífti-foa e Nol Òpən. E Naoa Rəha Uhgín, nian neen tatən “ilat sepin” məto nípətin məmə ilat rafín agín. ‡ **1:5:** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5:** Sam 89:27; Nol Òpən 17:14; 19:16 * **1:7:** Dan 7:13 † **1:7:** Sek 12:10 ‡ **1:8:** Nəghatən ətuatíp u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. § **1:9:** Nəptən u Patmos, in aelan kit. * **1:10:** Nian rəha Iərəmərə u, in Santei. † **1:13:** Dan 7:13 ‡ **1:13:** Napən əh katən, in napən rəha pris asol agín. Iesu in rəhatat pris asol agín. § **1:14:** Nəghatən Kris ətuatíp tatən məmə, “in tərúən tərúən mə sno.” * **1:14:** Dan 7:9 † **1:14:** Esik 1:28

15 Nelkin tahmen e pions,[‡] itəm kəmaan e nigəm məmə otaiəh rəkis-in namtəən, mafəl itəm təwir, kən uarisig un, kərəpe məmə in otəwir matipit-ipit. Kən nəwian iahgin iahgin tahmen e nitəhai asol kit tatem noanahluəu;

16 In tatos məhau ilat sepın e nelmin matip, kənu naip kit rəha nəluaginən in tasilə e nikalın kərən mil,[§] tatisi-pən e nipəgnosan, kən suah un təhag-əhag mitasiə, tahmen e mitgar əpə e nərauiəgən.

17 Nian eməplan suah əh, emeiuaui morin io əh nelkin ikin, tahmen əm məmə emimis.^{*} Məto in təmea-pa mek io e rəhn matip kən məmə, “Əsəginən. Io u, io emaupən matig, kən io iatol namnun agin.

18 Io u, Etəm Tatəmegəh.[†] !Emimis aupən, kən məto əplan-tu, iatəmegəh lilin! Kən io iatos ki rəha Nimisən ne ki rəha Noanpən.[‡]

19 “Tol nəhlan, əte rəkis nat naka itəm nəməplan, kən neen natəplan u-roiu, ne natimnat neen min itəm tatuwa.

20 Məto ekuhapik e nipəti məhau min ilat sepın itəm nəməplan iatos e nelmək matip, ne nat katahtu-pər lait lan, ilat sepın, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Məhau min u ilat sepın, nipətin u nagelo min rəha niməfak sepın. Kənu nat katahtu-pər lait lan, ilat sepın, kəmol e kol, nipətin un, niməfak min un ilat sepın.

2

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Efesas

1 “Əte naoa kit tuwin o nagelo^{*} rəha niməfak e taon Efesas, mən-ipən məmə, Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepın e nelmin matip[†] kən mətalıwək ilugin e nat katahtu-pər lait min lan,[‡] u itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən ilat sepın.

2 Io ekıtun rəhatəmat nolən min. Ekıtun wək pik min rəhatəmat, kən mitun min məmə nəkotətul-ıəkis. Ekıtun məmə itəmat nakotahtosig-in netəm rat. Nəmotakil netəm min un itəm ilat kotəmə ilat aposol min, məto səməmə ilat pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkis məmə ilat ieiua min.

3 Ekıtun min məmə itəmat nakotos nətəligən əfəməh. Nəratən təmiləs pap itəmat, məto noatətul-ıəkis o nərgək, məsotəpou-inən.

4 Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin nəmotol, təsahmenən e niganəmtək. Nəmotapəs nolkeikeən[§] aupən rəhatəmat.

5 Nikitəmat tuəh-tu nolkeikeən itəm nəmoatatig lan aupən. Otəuhlin itəmat, kən mətol natimnat min u nəmoatol aupən. Okəmə nəsolən, kən ekuwa, miləs-irəkis rəhatəmat nat katahtu-pər lait lan e nəmeen.

6 Məto nat kitıəh əm əh-ikin, noatol in təwir. Itəmat nakotətəhau nolən rat min rəha netəmin rəha Nikolas,^{*} tahmen əm lak, iatol mihin.

7 Etəm matəlgın tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e

[‡] 1:15: Pions, in iaen kit, kala rəhan tahmen e kol. § 1:16: Hip 4:12; Jon 12:48 * 1:17: Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † 1:18: Sam 42:2 ‡ 1:18: “Io iatos ki rəha Nimisən ne ki rəha Noanpən,” nipətin u məmə iatos nepəton o nahtosigən ne nərəhən e ket rəha Imə Netəm Kəmotimis Ikin, kən mol netəmin kəmotimis ilat kotəmegəh min. * 2:1: Nian suah u tatən “nagelo,” okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak. † 2:1: Nol Өрөн 1:12-13 § 2:4: Jon 13:35; Jer 2:2-5

* 2:6: Netəm rəha Nikolas min un, kitat kəsotitun wirən natimnat tətət elat o rəhalat etəm-iasol. Ilat netəmin neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kitun nəfakən kəm narmi nat min, kənu kitun nit əpnəpinən itəm. Ilat koatən məmə nolən min əh, təsərəkinən narmitəm.

nəluaginən u, io iategəhan-in məmə in otun noa nig rəha nəmegəhən itəm tatəwə e nasumən rəha Uhgın.”†

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Simana

⁸ Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Simana, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matig, kən in otol namnun agin.‡ In təmimis kən məmegəh min,§ kən in tatən məmə,

⁹ Netəm Simana, ekitun rəhatəmat nahməən. Ekıtun məmə itəmat ianrat min, məto sənəmə itəmat ian-rat min pəhrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə tepət agin! Ekıtun mə ieiua min neen itəm koatən nəghatən moatalik itəmat lan, moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp.* Rəhalat nimə rəha nuəfiminən in nuəfiminən rəha Setan əm.†

¹⁰ Sotəginən nahməən min itəm otəsuwəhən koatuwa etəmat. İatən-ipinə kəm itəmat, məmə Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmə Uhgın otekəsgəwin nahatətəən rəhatəmat, kən itəmat onəkotatig e nahməən o nian ilat ten.‡ Otətül əskasik, nat əpnəpin okəmə itəmat neen okotimis, kən io oekos-ipinə rəham nətəuən, təhmen-pən əm məmə katəfauin-pən nat kit e rəhn-kəpə etəm təmol win e naiuən, kən rəham nətəuən in nəmegəhən lilin.

¹¹ Etəm matəgin tatig, in otəkəike matəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e nəluaginən u, nimisən otəsuwınən e noanəmnamin nigəm asol.”§

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Pekamam

¹² Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Pekamam, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluaginən kit itəm tasilə e nəwtain kərən mil.*

¹³ Ekıtun ikin nəkotatig ikin. İkin əh, Setan tatəpələh, matərəməə ikin. Məto itəmat noatətul-İəkis ron io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. İmatəmat, Setan tətətig ikin, kən kəməhamnu rəhak etəmim Antipas, itəm təmətul əskasik o nən-iarəpən io. Nat əpnəpin məmə nian əh təmiəkis pap otəmat, məto itəmat nəmotəhatətə əskasik lak.

¹⁴ Məto in əm un, iatehm nipeğnəmtin min neen itəm itəmat noatol itəm təsətuatipən e niganəmtək. İtəmat neen u ikin-un, noatəgətun netəmim u ikin-un məmə okotos nəgətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatip kəm Kig Palak məmə in otos-ipən-os-ipən kəm netəm Isrel, kən pəs ilat kotol nolən rat, moatun nəgəwənən itəm kəmol sakrifais lan tuwin kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig, kən moatit əpnəpin ilat min.†

¹⁵ Kən e nolən kitış əm ilat netəm Isrel min əh, itəmat neen u ikin nəkoatətəu-pən nəghatən rəha netəmim rəha Nikolas.‡

¹⁶ !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəuhlin wəhai əm nətəligən rəhatəmat o nolən rat min rəhatəmat! Okəmə nəsotolən, otəsuwəhən oekinnə otəmat, kən

† **2:7:** Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2   ‡ **2:8:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “tol namnun agin,” nipeətin u, tətətig nian rafin.   § **2:8:** Nol Əpən 1:17-18   * **2:9:** ?Nəghatən u, “moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp,” nipeətin naka? In tatəghat-in ətuatip netəm min u noanöl rəha Isrel. Məto nian İesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pəhrien, nipeətin u məmə netəmim pəhrien rəha Uhgın, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim min ətuatip rəha Uhgın. (Kal 6:15-16).   † **2:9:** Jon 8:33-47   ‡ **2:10:** Nian ten nipeətin un, məmə nian rəha nahməən otəkəike mol namnun.   § **2:11:** Nol Əpən 20:11-15; 21:8   * **2:12:** Nol Əpən 1:16   † **2:14:** Nam 22-24; 25:1-2; 31:16   ‡ **2:15:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 2:6.

iakoh netəm min un, kən mæte ilat e naip ræha næluaginæn itəm tatisi-pæn e nīpægnœak.

¹⁷ Etəm matəlgin tatig, in otækæike mætəlīg-in wir næghatæn min itəm Narmīn Ræha Uhgīn tatæn-ipæn kəm nīmæfak min. Etəmim itəm tatol win e næluaginæn, io œekos-ipæn nagwænæn anion u mana[§] kəm in. Œekos-ipæn min kæpiel ruan kit kəm in, itəm kæmæte-pæn nærgīn wi lan, kæn in pisin æm un, itəm otos, titun nærgīn.”

Næghatæn tæmuwīn kəm iafak min ikin Tuatira

¹⁸ Kæn in tatæghat æh matæn-ipa kəm io mæmæ, “Ɖte naœa kit tuwīn o nagelo ræha nīmæfak e taon Tuatira, mæn-ipæn mæmæ,

Næghatæn u, in næghatæn ræha Næti Uhgīn. Niganæmtin tætasīæ tahmen e næmnamin nigæm, ne nelkin tahmen e pīrons^{*} itəm kæmærapæ mæmæ in otæwir matipit-ipit.[†] Tatæn mæmæ,

¹⁹ Enitun rækis nolæn min ræhatæmat, netəm Tuatira. Ekitun ræhatæmat nolkeikæen ne nahatætæn, ne nasituæn e netæmim, kæn ekitun min mæmæ nætəlīgæn ræhatæmat tæfæmæh o nætul æskasikæn. Ekitun mæmæ nolæn min ræhatæmat noatol roiu, tæwir maprækis-in nolæn min ræhatæmat aupæn.

²⁰ Mæto iatehm nīpægnæmtin kit æh-ikin noatol itəm tæsatuatipæn e niganæmtæk. Itæmat noategahan-in nolæn ræha pætæn æh itəm tahmen e pætæn aupæn u, Jesepel.[‡] In tatæn mæmæ in ien kit, mæto nægætunæn ræhan tatit rat ræhak min iolwæk, matol mæmæ ilat koatit ærnapīn ilat min, kæn moatun nagwænæn u itəm katol sakrifais lan kəm narmī nat itəm kæmasgæwin e nig.

²¹ Ematæsahgīn pætæn æh mæmæ in otæuhlin ræhan nolæn ræha nætou-pæn ærnapīnæn iærman, mæto in tapæs.

²² Tol næhlan, roiu æh, œekol in tatimis pik e ræhan pet. Kæn netəm min u itəm kæmotit ærnapīn ilat min, ilat Jesepel u, okæmæ ilat kæsatæuhlinæn ilat e nosæn nolæn ræha pætæn æh, œekol ilat min koatæto tærat pik, kæn mæsou-in ilat e pet u ræha nahmææn.

²³ Kæn ekau kitīæh æm e nenætīn min, moh ilat kotimis. Tol næhlan, kæn nīmæfak min rafīn okotītun mæmæ io æm un, ekitun nætəlīgæn min ræha netæmim, ne nīkilat. Kæn io œekos-ipæn nætouæn ræhatæmat tætau-pæn æm ræhatæmat nolæn min itəm næmoatol.[§]

²⁴ Mæto itæmat u, netəm Tuatira itəm næmæsosotæsæn o nægætunæn ræha Jesepel æh, iatæghat kəm itæmat roiu. Ekitun mæmæ itæmat næmæsosotæsæn natīmnat itəm katæn mæmæ nat agīn min ræha Setan itəm tæthluagīn-mæntaan. Esælæhu-pænæn nat figæm kit min kəm itæmat, mæto iakolkeike mæmæ nækotol nat kitīæh æm, inun,

²⁵ otaskælīm tiækis æm e nat itəm nīnotos rækis, mætoarus io ekitəlīg-pa.

²⁶⁻²⁷ Etəm otol win e næluaginæn u, kæn tatætul æskasīk o nolæn næwiak, matuwīn, matuwīn mætoarus namnun, kæn io œekos-ipæn nepætæn u kəm in, itəm ræhak tata tæmos-ipa kəm io, mæmæ in otæræmæ e kantri pisin pisin min. Kæn in otos ræhan nælnal itəm in næmtætīn ræha nærig asol ræhan, kæmol e iaen, kæn in otatgæhl-atgæhl netəm e nætueintæn, tahmen-pæn æm mæmæ iaen itəm tæmohapīlæs-ohapīlæs sospæn kæmol e noanisip.

§ 2:17: Jon 6:31-33,35,48,51 * 2:18: Pīrons, in iaen kit, mæto ræhan kala tahmen e kol. † 2:18: Dan 10:6; Nol Ɖpæn 1:14-15 ‡ 2:20: Pætæn u, in pætæn kit æh Tuatira. Okæmæ naka nærgīn pahrien u Jesepel, o okæm-naka, kæmæn æm mā Jesepel mæto-inu in tahmen e Jesepel u aupæn, pætæn ræha Kīg Ehap (1 King 21:25-26). In tæmit netæmim e suatip kit mæmæ okotol sakrifais kəm narmin nat min, kæn motætu-pæn nolæn ræha nit ærnapīnæn iærman ne pætæn. Okæmæ naka in tahmen e Nikolās itəm kæmæn e 2:6,15. § 2:23: Jer 17:10

²⁸ Кән io ekos-ipән мин мәһau u, fetukai кәм in.*

²⁹ Etәм matәlgin tatig, in otәkәike mätәlig-in wir nәghatән min itәм Narmin Rәha Uhgин tatән-ipән кәм nimәfak min.”

3

Nәghatән tәmuwin kәм iәfak min ikin Satis

¹ “Әte naoa kit tuwin o nagelo rәha nimәfak e taon u Satis, mән-ipән mәмә, Nәghatән u rәhan, etәм tatos narmin rәha Uhgин ilat sepin,* кән matos min мәһau sepin.† Nәghatән u rәhan itәм tatән-ipәnә кәм itәmat mәмә, Ekitun rәhatәmat nolән min. Ekitun mәмә katән mәмә itәmat noatәmegәh, mәto kәpә, itәmat ninotimis rәkis.

² ! Otair-ta! Nolән wir min rәhatәmat nәmoatol әupән, otәsuwәhән tikә agin. Mәto itәmat nәkotәkәike motalkut mәмә onәkotos-ipәр min nolән rәhatәmat, motol tuwa mәskasik, mәto-inu esәplanәn әh nolән wir kit itәм nәmotol motuwin motol namnun lan, кән tәtuatip e niganәmti Uhgин rәhak.

³ Tol nәhlan, nikitәmat tuәh nәghatән itәм nәmotos, кән moatәto әupән. Otol, кән motәuhlin itәmat. Mәto okәмә nakotapil әlu-әlu, oekiet-arәp otәmat tahmen e iәklәh, кән itәmat okol nәsotitunәn mәмә nian naka oekimnә otәmat.

⁴ Mәto itәmat noan mәsin әm un ikin Satis, itәм кәмәsotolan napән rәhalat tamkimik. Ilat kotәtuatip, motahmen o naliwәkән itәmat min io e napән ruән.

⁵ Etәм in otol win e nәluaginәn, in otuwin nulan e napән ruән. Кән okol esafәl rәkisән nәrgin e naoa rәha nәmegәhән, кән io ekән-iarәp nәrgin e niganәmti rәhak Tata ne rәhan nagelo min, mәмә in rәhak әtuatip etәmim.‡

⁶ Etәм matәlgin tatig, in otәkәike mätәlig-in wir nәghatән min itәм Narmin Rәha Uhgин tatән-ipән кәм nimәfak min.”

Nәghatән tәmuwin kәм iәfak min ikin Filatelfia

⁷ “Әte naoa kit tuwin o nagelo rәha nimәfak e taon Filatelfia, mән-ipән mәмә,

Nәghatән u rәhan, Etәм Tasim, кән in Nipahrienән. Кән in tatos ki rәha Tefit u әupән. § Okәмә in terәh e toa kit, кән okol suah kit tәsahtosig-inән. Кән okәмә in tahtosig e toa kit, кән okol suah kit tәserәhән lan.* Nәghatән u rәhan itәм in tatән-ipәnә кәм itәmat mәмә,

⁸ Ekitun rәhatәmat nolән min, netәм Filatelfia. Ekitun mәмә rәhatәmat nәsanәn in noan mәsin әm, mәto itәmat nәmoatol nәwiak mәsotapәsән, кән mәsotәhluag-inән mәмә rәhak u itәmat. Otәplan-tu. Emerәh e toa otәmat. Okol suah kit tәsahtosig-inән.

⁹ Otәplan-tu. Netәм min un e Nuәfiminәn rәha Setan, ilat koatән mәмә ilat netәм Isrel, mәto kәpә. Ilat ieiuә min.† Otәplan-tu. Oekol ilat kotuwa motisin nulilat e nelkitәmat o nisiaiiәn, кән okotән mәмә nipahrienән io ekolkeike itәmat.‡

* 2:28: Nol Өпөн 22:16 * 3:1: Өпәn-tu futnot e Nol Өпөн 1:4 † 3:1: Nol Өпөн 1:16 ‡ 3:5:

Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 § 3:7: “Ki rәha Tefit” u, tatapsen-pән nepәtән itәм otos e Jerusalem win. In un, in tatos nepәtән mәмә oterәh кән mahtosig-in suah kit itәм tatuwin imә; Nol Өпөн 1:18. * 3:7: Aes 22:22 † 3:9: Nәghatән u “koatән mәмә ilat netәм Isrel, mәto kәpә,” in tatәghat-in әtuatip netәм min u noanol rәha Isrel min. Mәto nian Iesu tәtән mәмә ilat sәnәmә netәм Isrel pahrien, nipatin un mәмә netәmim pahrienән rәha Uhgин, inun, itәм koatәfak кәм in, mәto sәnәmә netәм Isrel u ilat netәmim min әtuatip rәha Uhgин (Kal 6:15-16). ‡ 3:9: Jon 8:44; Nol Өпөн 2:9

10 Emən-ıpinə kəm itəmat məmə itəmat onəkotos nətəligən əfəmäh o nətul əskasikən, tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol rəhak nəghatən. § O nat u, io oekatıpal wir* otəmat e nian itəm nəratən otəsuhəhən tuwa e nətueintən min rafin, † məmə otekasgəwin-tu nahatətəən rəha netəm rəha nətueintən.

11 Otəsuhəhən ekuwa. Otəskalim-ıakıs natımmat min itəm itəm nınotos rəkıs, məmə suah kit otəsosən rəham nətouən‡ itəm ninol win rəkıs lan.

12 Etəm otol win e nəluaginən, kən io oekol in tahmen e nig əsol kit itəm tətəruəsən Nimə Rəha Uhgın rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit. Kən io, oekəte-pən nərği Uhgın rəhak lan, ne nərği taon rəha Uhgın rəhak lan. Taon u, in Jerusalem wi, itəm Uhgın rəhak otahl-ıpa, otisi-pər e nego e neai, meıuauı-pa. Kən io oekəte-pən min nərğək wi e suah u.

13 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmın Rəha Uhgın tatən-ıpən kəm niməfak min.”

Nəghatən təmuwin kəm ıfak min ıkin Laotisia

14 “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ıpən məmə,

!Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nıpahrienən! In un, in etəm kitun nagileən lan məmə tatətul-arəp o nən-ıarəpən nıpahrienən əm, kən in nəukətin§ natımmat rafin itəm Uhgın təmol.* Nəghatən u rəhan, itəm in tatən-ıpinə kəm itəmat məmə,

15 Ekıtun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekıtun məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e kitiäh, onəkotətəp o onəkotəgəpan.

16 Itəmat nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm—nəsotəgəpanən məsotətəpən—tol nəhlan, oiakagəh rəkıs-in itəmat roıu,

17 məto-inun itəmat nakotən məmə, ‘Rəhatımat nautə tepət, ioatos məni əsol, rəhatımat nəmegəhən təwir, natımmat rafin tatig, kən nat kit təsikəən otımat.’ Məto itəmat nakotəruru məmə itəmat nınotatig rəkıs e nəratən, itəmat nəkotol nasəkıtunən, rəhatəmat nautə tikə ağin, nıganəmtitəmat təpıs, kən nakotaiu piəpiə əm.

18 O nat u, iatən-ıpinə ətuatıp kəm itəmat, təwir məmə onəkotos-nəmtin iaen u kol tatıpit-ıpit ron io, itəm kəmuwaan e nigəm tus rəkıs namtəən lan, † kən pəs itəmat, rəhatəmat nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtin min nəpən ruən o nuwinən lan, məmə onəkotalpin nıpətıtəmat un, itəm tol naulisən. Kən moatos-nəmtin min mərisin ron io, motol-pən e nıganəmtitəmat, məmə nıganəmtitəmat otalien, nəkotəplan wir nat.

19 Nətəm min un rafin itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat əskasik kəm ilat matəgh-ətuatıp-in ilat. Tol nəhlan, təwir məmə nıkitəmat otimis-pa lak, kən motəuhlin-pa e nolən rat min rəhatəmat.

20 !Otətəlig-tu! Io iatətul e nafıluə, matətəht toa o nuwamən imə. Okəmə suah kit tətə nəwiak kən terəh e toa, kən ekuwin imə kən magwən itımlau min.

§ 3:10: Hip 12:1-3 * 3:10: “Oekatıpal,” nıpətin u, məmə, “Oekehr wir etəmat,” inu “protektem yufala,” e Bislama. † 3:10: Jon 17:15 ‡ 3:11: “Nətouən” əh, tatəghat-in, in hat kit kəmol e nımalı nig, o narmi nımalı nig kəmol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təmol win e nıauən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etəmim o rəhan nətul-ıakısın, in otəkəike mətehm wir o nətəm min un inu kotalkeike məmə okotos-ırəkıs olat. Inu, in nuwəhən nımaə nəghatən məmə ilat okəsotəpasən nətul əskasikən məmə ilat okəsotəmik-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lılin ilat Kristo.

§ 3:14: “Nəukəti natımmat rafin itəm Uhgın təmol,” nıpətin kəıu e nəghatən Kris. İesu in Nəukətin, nıpətin un, in təmol natımmat rafin; kən in min in İərəmərə e natımmat rafin. * 3:14: Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Əpən 1:17 † 3:18: Job 23:10; Mal:3:2-3; 1 Pita 1:6-9

²¹ Io emol win e naluaginän kän matəpələh-pər itimlau rəhak Tata e rəhan jea, matəramərə. Kän e nolən kitiah əm, etəm otol win e naluaginän, io ekegəhan-in məmə otəpələh itimlau min e rəhak jea, matəramərə itimlau min io.

²² Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgın tatən-ipən kəm niməfak min.”

4

Nəfakən e nego e neai

¹ !Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh, kən məplan toa kit təmerəh-pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiah əm itəm eməto aupən, inun itəm in iahgin iahgin tahmen əm e təwi, tinatəghat min kəm io, kən tatən-ipa məmə, “Ər-tu muwa ikin-u, ekagətun ik e natimnat min un, itəm okəpanol.”

² E nian kitiah əm, nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgın təmol kəm io, kən ekasipən əpəh aupən-in io matəplan kig, tatəpələh-pər e rəhan jea, matəramərə e nego e neai.*

³ Kən etəm tatəpələh ikin əh, eməplan in təwir matəlip, matipit-ipit, tahmen e kəpiel wir kəiu nərgilau un tiaspa ne kanilian. Kən mirai-mirai kit təmuwin mitalau e jea rəhan, kən mirai mirai əh tətasiə təhag-əhag tahmen e kəpiel wir kit u, emiral.†

⁴ Kən mitalau-itəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen min ilat tuente-fo, koatətul, kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat. Kəmotuwın e natimnat ruən, kən motəfauin hat min rəha nisaiian, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit.

⁵ Kən ikin əh, jea rəha kig tətətig ikin, tatipit, kən kaluəluə titatiperəh matiet ikin. Aupən e jea rəha kig, noanisiə ilat sepin koatuəp. Inəh, narmin rəha Uhgın ilat sepin.‡

⁶ Kən ikin əh aupən e jea rəha kig, nat kit min əh-ikin tahmen e nitəhəi, məto tahmen e kilas, itəm tatəlip, matipit-ipit.

Ilugin ikin əh, kən titəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikin, ilat kuwit, itəm koatəmegəh, koatətul. Kən niganəmtilat tətət tətət, tatəper-ipən əpnarın əm e nərpilat ne məntaalat ne.

⁷ In aupən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiə, kən nampa tri lan, rəhn-kapə tahmen e etənim, kən nampa fo lan, tahmen e malikim itəm tatiwig.

⁸ Nat min əh itəm koatəmegəh, ilat kuwit, məto niməlməlit ilat sikis, kən niganəmtilat tirəfin əpnarın əm ilat, muwin əpəh e nəwtain niməlməlit ləhau ikin ne. Nian rafin ilat kotan napuən lapin ne lenian, məsotamegən, koatan məmə:

“!Iəramərə Uhgın Nahgin Tətət Pık Agin
in tasim, tasim, tasim pık agin,
itəm in tətətig roiu,
təmətatig lilin,
otəpanətətig lilin!”§

⁹ Kən nat min əh itəm koatəmegəh, koatən nıpahrienən e nepətən rəha Uhgın, kən moatos-ipən nisaiian kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matəramərə, mətətig lilin, nammun tikə.

* 4:2: Esik 1:26-28 † 4:3: Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiamitə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emiral min un, kəpiel amiamitə min. Kitat kotəruru ətuatıp kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təmaplan, inun, kala wir min, kotəwir, moatipit-ipit. ‡ 4:5: Əplan-tu futnot e Nol Өпөн

¹⁰ Kæn nian nat min æh itæm koatæmegæh koatol næhlan, kæn netæm-iasol itæm kæmotæwiætæn, ilat tuente-fo, koteiuaiu moatisin nulilat kæm in, itæm tatæpælæh-pær e ræhan jea, matærmæræ, kæn moatæfak kæm in itæm tætatig lilin, namnun tikæ. Ilat kotisin nulilat kæm in, kæn nipinægilat taru nisip, kæn ilat koatæpeg rækis ræhalat hat min ræha nisiiæn, kæn moatælin aupæn-in ræhan jea, kæn moatæn mæmæ,

¹¹ “Ræhatimat Iærmæræ Uhgin,

Ik nakætuatip, mahmen agin mæmæ onakos nænwiwiæn rafin,

ne nisiiæn rafin,

ne næsanænæn rafin,

mæto-inun ik næmol natimnat rafin.

Ik næmol ilat mæto-inu ik næmolkeike mæmæ ilat okotatig.

Kæn mæto-inu ik næmolkeike næhlan, ilat kotatig æh.”

5

Næti sipsip tæmurapik naoa itæm kæmai-u-aiu

¹ Kæn æmun, emæplan kig tatæpælæh-pær e ræhan jea, kæn matos naoa kit e nælmin matip itæm kæmai-u-aiu, kæn naoa un kæmæte-pæn nat e nikalin kæræn mil, kæn kæmai-u-aiu kuwaan ætain mau sepïn mæmæ otaskælim tiækis. ² Kæn emæplan nagelo æsanæn kit tætagæt æfæmæh matæn-iaræp mæmæ, “? Pah u in tahmen nætuatip mæmæ oteatip rækis nat itæm kæmuwaan ætain e naoa u, kæn murapik?”

³ Mæto etæmim kit tikæ ilis e nego e neai, o læhau e nætueintæn, o niki nimæptæn, kit okol tæætatuatipæn o nurapikæn naoa u, mafin.

⁴ Kæn emætasæk mætasæk, mæto-inun kæsæplanæn etæmim kit itæm tahmen nætuatip o nurapikæn naoa u, mafin.

⁵ Kæn etæm-iasol min u kit itæm tæmæwiætæn, tæn-ipa kæm io mæmæ, “!Sæsækæn! Mitag-pæn-tu mæplan, Laion ræha Noanol ræha Juta,* in næukæti Tefit,† in tinol win rækis e næluaginæn ræhan. Tol næhlan, in tætuatip agin-æh o nurapikæn naoa æh, kæn meatip rækis nat æh ilat sepïn itæm kæmuwaan ætain lan.”

⁶ Kæn æmun ekæplan Næti Sipsip, tatætul æpæh ilugin e jea ræha kig ne nat kuwit itæm koatæmegæh ne netæm-iasol min itæm kæmotæwiætæn. Næti Sipsip u, nækæplan mæmæ kæmohamnu rækis. Kæn ræhnpat ilat sepïn,‡ kæn niganæmtin ilat sepïn min, ilat un, koatætul o narmin ræha Uhgin ilat sepïn itæm tæmahl-iaræp ilat kotuwïn e nætueintæn.

⁷ Næti Sipsip æh, tæmuwin meapæn mos-irækis naoa u e ræhn matip kig itæm tatæpælæh-pær e ræhan jea.

⁸ Kæn nian in tinaskælim naoa un, kæn nat min un itæm koatæmegæh ilat kuwit, ne netæm-iasol itæm kæmotos næwiætæn ilat tuente-fo, ilat kotisin nulilat o Næti Sipsip, moteiuaiu, nipinægilat taru nisip. Ilat rafin koatos hap§ min ne pesin min itæm kæmol e iaen u kol tatipit-ipit, tærioah e nat pien-pien min itæm næmiæwin tæwir. Kæn nat pien-pien u, in tahmen e næfakæn min ræha netæmim ræha Uhgin.*

⁹ Kæn nat min un itæm koatæmegæh ilat kuwit ne netæm-iasol itæm kæmotæwiætæn, kæmotan napuæn wi kit mæmæ, “Ik nakætuatip, mahmen agin o nilæsæn naoa u, kæn meatip rækis nat min itæm kæmuwaan ætain lan, mæto-inun kæmohamnu ik,

* 5:5: Jen 49:9-10 † 5:5: Aes 11:1 ‡ 5:6: Өplan-tu futnot e Nol Өпөн 1:4 § 5:8: “Hap,” in nat kit

katoth tætan napuæn, tahmen e kitar. * 5:8: Sam 141:2

kən nəmos-nəmtin netəmim e nitam
məmə ilat rəha Uhgın.

Kən ilat kəmotisi-pən e noanol min rafın,
ne nəghatən min rafın,
ne kantri min rafın,
ne netəm nuwigilat tol pisin pisin min,

¹⁰ Kən nəmol ilat kotatig ahgın rəham nərəmərəən,
kən ilat rəham pris min,
koatol wək rəha Uhgın rəhatimat.
İlat okotərəməyə e nətueintən.”

¹¹ Kən ekətag-pən min məplan, kən məto min nəwia nagelo min tepət, tepət,
okol kəruru nafinən. Kəmotətul, motitəlau e jea rəha kig, ne nat min u itəm
koatəmegəh, ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən.

¹² Kən ilat kotan əfəməh napuən məmə:
“!Nəti Sipsip itəm kəmoħamnu,
in tətuatip mahmen agin məmə kotənwiwi in,
məto-inu tatos rafın nəsanənən,
ne nautə, ne nenatigən,
ne nahgın, ne nepətən əhag-əhag!
!Təwir agin-əh məmə koatisiai-in!”

¹³ Kən eməto min natimnat rafın itəm Uhgın təmol e nego e neai, ne
nətueintən, ne İmə Netəm Kəmotimis İkin, ne e niki nitəhəi, ne natimnat min
rafın itəm kotatig elat, ilat rafın koatən məmə:

“Pəs nənwiwian ne nisialiən tatuwin o kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea ne
Nəti Sipsip,
məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəmərəən.
!Pəs nənwiwian ne nisialiən tuwin olau,
kən tatuwin, matuwin, matuwin, namnun tikə!”

¹⁴ Kən nat min in ilat kuwit itəm koatəmegəh, kotəmə, “!Əwəh!” kən netəm-
iasol min itəm kəmotəwiətən kotisin nulilat ron, moteiuaiu, nipinəgilat taru
nisip, moatəfak kəm in.

6

Nəti Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

¹ Kən ekatəlkəlik o Nəti Sipsip nian in təmatgəhl rəkis nat kit itəm kəmuwaan
ətain e naoa kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat koatəmegəh u kit ilat kuwit tagət
əfəməh e nəwian kit tahmen e kaluəluə, məmə, “!Wa-tu!”

² Ekətag-pər məplan hos kərüən kit. Etəm tətəsü-pər lan tatiləs nifagə, kən
kəməfauin-pən hat rəha nisialiən kəm in, tahmen e hat rəha etəm tinol
win rəkis e nəluaginən. In təmaiu matuwin tahmen e etəm təmol win e
nəluaginən, kən matuwin min məmə otol min win.

³ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tu lan, itəm kəmuwaan
ətain naoa lan, kən eməto nat təməgəh itəm tatol nampa tu lan təmə, “!Wa-
tu!”

⁴ Kən hos pisin kit min itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm titəsüə lan,
kəmos-ipən nisa asol kit rəha nəluaginən kəm in. Kən Uhgın təmegəhan-in-
pən nepətən məmə otos-irəkis nəməlinuan itəm tətatig e nətueintən, məmə
netəmim koatəluagin əm moatəħamnu-ohamnu ilat min ikin min rafın.

⁵ Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tri lan, itəm
kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat təməgəh itəm tol nampa tri lan,

təmə, “!Wa-tu!” Kən ekətag-pər məplan hos kapin kit. Etəm titasüə lan tatitöl sikel* kit.

⁶ Kənu eməto nəwian kit tatisi-pən ilugin e nat koatəmegəh min ilat kuwit, matən məmə, “Uwın, kəmegəhan-in ik məmə nəkitun nosən nəumis e nitən min, kən ilat okotəkəike motəra kin məni asol o nosən nagwənən noan məsin əm. Məto onəsərəkənən nəukəti nig olif min itəm katol oel e noan, kən nəsarəkənən nəukəti nol u krep itəm katol wain lan.”

⁷ Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatöl nampa fo lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tətəmegəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, “!Wa-tu!”

⁸ !Kən ekətag-pər məplan hos kəmtap kit! Etəm titasüə lan, nərgin u Nımisən, ilau etəmin kif, nərgin u, Noanpən, tatarisig-in mətian. Kəmios nəpətən məmə okohamnu netəmin e naip ne nəumis ne nımisən ne nat megəh iarupin min. Kəmios nəpətən nəhlan, təhmen-in nəwtain nətueintən kitəh, məpəs əm nəwtain kisil.

⁹ Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatöl faif itəm kəmuwaan ətain naoa lan, ekətag-pən əpəh e nəwtain olta,† ləhau ikin, məplan netəm kəmo hamnu ilat məto-inu ilat kəmotətöl əskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgın.

¹⁰ İlat kotaun əfəməh moatən-ipən kəm Uhgın məmə, “Ik nəkərəməərə e natimnat rafın, ik nəkasim, kən ik nıpahrienən. ? O nəghan ne kən ik onakələhəu nəghatən məmə netəm rəha nətueintən kəmotöl tərət, kən mol nəlpinən kəm ilat o nat itəm kəmotöl etimat? ? Onagəhən nəkalpın nitai nitatimat e netəm min əh?”

¹¹ Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ipən nəpən ruən kəm ilat rafın. Məto kəmən-ipən kəm ilat məmə okotəmeg min noan məsin əm mətoarus nampa apıəpiə rəha pialat min ne wınilat min, otuwa pitən məhmen. Pialat min ne wınilat min u, netəmin min rəha İesu, itəm okəpanohamnu ilat o rəhalat nəhatəən.

¹² Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatöl sikis itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən əmun, nəmig asol kit təməloal. Mıtgar təmapınəp agin, kən məwig təmasiə agin təhmen e nita.‡

¹³ Kən məhau min əpəh ilis e neai kəmotisas-pən e nətueintən, təhmen e noa nig u fik, itəm nımətəg asol təmatigtig e noan pikəh tisas.

¹⁴ Kən neai təmikə təhmen e nımitiwin kəmaiu-aiu kiləs kəgim.§ Kən nitot min ne nəptən min kəmotəgim e nəməlat min.

¹⁵ Kən kig min rəha nətueintən ne iərəməərə min, netəm-iasol min rəha moəpəl min, netəm rəhalat nəutə tərət, ne netəm koatos nəpətən, ne slef min rafın, ne netəm sənəmə slef min, ilat rafın kəmotəhluaig e nıpəg kəpiəl asol min, ne nıkali kəpiəl min əpəh e nıkalkal nitot asol min.*

¹⁶ Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o nitot min ne kəpiəl asol min məmə, “Otisas, motoh ətain itimat, motəhluaig-in itimat o nıganəmti kig u itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o nəməha rəha Nəti Sipsip,†

¹⁷ məto-inun nian asol kəgin əh rəha nəməha rəhalau tinuwa. ?Kən pah un in titun nətulən?”‡

* **6:5:** E nian rəha nəumis, kən netəmin kotakil natimnat o noorən nagwənən. † **6:9:** Olta u, in tepil kit tatətöl əpəh e Nımə Rəha Uhgın, kən katol sakrifais min ikin. Kən netəm min u, okəm-naka ilat kotəhmen ətuatip e sakrifais kit itəm tatuwin o Uhgın. ‡ **6:12:** Joel 2:31; Wək 2:20 § **6:14:** Aes 34:4 * **6:15:** Aes 2:10,19-22 † **6:16:** Hos 10:8 ‡ **6:17:** Joel 2:11; Mal 3:2

7

*Wan-hanrit-foti-fo-taosen**kæmol mak elat**mæ ræha Uhgín*

¹ Kæn æmun ekæplan nagelo kuwit koatætul-pæn e kona min ilat kuwit e nætueintæn. Kæmotæmkætáin rafín nimætág kuwit e kona kuwit ræha nætueintæn, mæmæ nimætág otikæ e nætueintæn, ne nitæhæi, ne nig min.*

² Kæmos-ipæn næsanænæn kæm ilat o nærækinæn næptæn ne nitæhæi. Kæn ekætág-pæn mæplan nagelo kit min tatisi-pah, tatílas nat kit itæm Uhgín u, itæm tatæmegæh, otos o nolæn mak ræhan lan. Kæn in tætagæt æfæmæh-pæn kæm nagelo min u kuwit, mæmæ,

³ “! Otæpæs pitæn! Sotæhlmanæn nimætág mæmæ otæsærækinæn nimæptæn ne nitæhæi ne nig min, pæs ekotol-pæn pitæn mak ræha Uhgín ræhatat e nipínægí iolwæk min ræhan.”†

⁴ Kæn emæto nampa ræha netæm kæmotos mak u ræha Uhgín. Netæmim wan-hanrit-foti-fo-taosan kæmotiet rækis e noanol min ræha Isrel, ilat kæmotos mak æh.

⁵ E noanol ræha Juta, netæmim ilat tuelef-taosen.

E noanol ræha Rupen, netæmim ilat tuelef-taosen.

E noanol ræha Kat, netæmim ilat tuelef-taosen.

E noanol ræha Aser, netæmim ilat tuelef-taosen.

⁶ E noanol ræha Naptali, netæmim ilat tuelef-taosen

E noanol ræha Manase, netæmim ilat tuelef-taosen.

⁷ E noanol ræha Simeon, netæmim ilat tuelef-taosen.

E noanol ræha Lifæ, netæmim ilat tuelef-taosen.

E noanol ræha Isakar, netæmim ilat tuelef-taosen.

⁸ E noanol ræha Sepulun, netæmim ilat tuelef-taosen.

E noanol ræha Josep, netæmim ilat tuelef-taosen.

Kæn e noanol ræha Benjamin, netæmim ilat tuelef-taosen kæmotos mak æh.

Nímanín netæmim itæm kæmotuwín e napæn ruæn

⁹ Uarisig e natímnat min u, emætág-pæn æpæh aupæn-in io, mæplan nímanín netæmim tepæt tepæt, okol kæruru nafínæn.‡ Ilat koatísi-pæn e kantri min rafín, ne noanol min rafín, ne næghatæn min rafín, kæn nuwígílat tol písin písin min. Ilat koatætul aupæn e jea ræha kíg, ne Næti Sipsip. Ilat koatuwín e napæn ruæn min, kæn moatos nelmi næmil e nelmílat.

¹⁰ Kæn moatagæt æfæmæh moatæn mæmæ
“Uhgín ræhatat itæm tatæpæh-pær e ræhan jea, matæramæra, ilau Næti Sipsip,
ilau æh kæmioal suatip o nosmegæhæn kitat.”

¹¹ Nagelo min rafín ilat kotætul motítælau e jea ræha kíg, kæn mítælau min e netæm-iasol min itæm kæmotos næwíætæn, ne nat koatæmegæh min u, ilat kuwit. Ilat moatísin-pæn nulílat aupæn e jea ræha kíg, moteiuaiu, nipínægílat taru nísip, kæn moatæfak kæm Uhgín,

¹² moatæn mæmæ:

“!Æwæh! !Nípahrienæn! Ræhatat Uhgín tæwir pik, matæhag-æhag wir.

!In tenatíg tenatíg, tæsanæn, nahgín tepæt!

!Pæs kotænwiwi in, motísiæi-in, kæn motæn tagkiu kæm in matuwín matuwín
namnun tikæ! !Æwæh!”

¹³ Kæn æmun, netæm-iasol itæm kæmotos næwíætæn min u kit tætapæh ron io mæmæ, “?Pah min æh koatuwín e natímnat ruæn? ?Kæn ilat kæmotísi-pæn híæ?”

* 7:1: Nimætág kuwit æh, in nimætág ræha nærækinæn tahmen æm e in æh e Dan 7:2 ne Jer 49:36-38. † 7:3: 2 Kor 1:22; Efes 1:13 ‡ 7:9: Jen 15:5

14 Кән екуһалрпн мәмә, “Etәм-iasol. Ik әм нәkitun.”

Кән in тәмә, “Netәм min әh, ilat un kәmotiet rәkis e nahmәән asol; ilat kinәmotaikuas e rәhalat napән kән motol tәruән e nita Nәti Sipsip.

15 Кән tol нәһлан,
“ilat kotәtul aupән e niganәmti Uhgин, itәм tatәpәләh matәrәmәrә,
кән moatәfak kәм in e nәrauiәgән ne lapин e Rәhan Nimә;
кән kig u itәм tatәpәләh-pәр e jea,
in otahgил kәм ilat min nian rafin.

16 Ilat, okol nәumis тису minән ilat,
кән okol kәsotoaoa minән.

Кән nәrauiә тәсәhg minән ilat,
nape-apeән asol rәha mitgar otәсәhg minән ilat,

17 mәto-inun, Nәti Sipsip itәм tatәpәләh ilugin e jea rәha kig,
in otatehm ilat tahmen e etәmim rәha nehman sipsip.

In otit ilat, matuwин o nәmti nәhau megәh, §
кән Uhgин otafәl rafin nahui nәmtilat.”

8

Pesin rәha nat pien-pien

1 Nian Nәti Sipsip tәmatgәhl rәkis nat tatol sepин itәм kәmuwaan әtain naoa lan, kән nagәtән tәmikә әpәh e nego e neai o nian әkuәkir kit, tahmen e hafaoa.*

2 Кән әmun emәplan nagelo sepин u kotәtul aupән e niganәmti Uhgин, kән ilat rafin koatos tәwi.†

3 Кән nagelo kit min, in tatitol pesin kit itәм kәmol e iaen u kol tatipit-ipit, kәmәmki-pән nat pien-pien lan. Tәmitol muwa mәtul aupән e olta. Kәmos-ipән nat pien-pien tәpat‡ kәм in, mәmә otos-ipән tәlmin nәfakән min rәha netәmim rәha Uhgин, kән mos-ipән ilau kәм Uhgин, muwaan әpәh e olta kәmol e iaen u kol tatipit-ipit, itәм tatәtul aupән e jea rәha kig.

4 Nәhaniam rәha nat pien-pien min, ne nәfakән min rәha netәmim rәha Uhgин, itәм nagelo tәtik e nelmin, kәmotәр motuwин o Uhgин.

5 Кән әmun nagelo tәmitol nat pien-pien u e pesin, kән mәmki-pән nigәm lan, itәм tatuәp e olta, kән mәhtәg-iarәpән e nәtueintән. Кән әmun, kaluәluә tәmatiperәh, kәnu tәmipit, kән nәrkәrikән, kән namig tәmәloal.§

Tәwi min

6 Кән nagelo sepин itәм koatos tәwi min, kәmotәtul matip o nahlән tәwi.

7 Кән nagelo itәм tәtaupән, tәmahl rәhan tәwi. Кән әmun, ais ne nigәm itәм kәmol pilәh-pilәh ilәhal nita, kәmәtәg-pән ilәhal e nәtueintән. Tәmuәp mus nәwtain nәptән kitiah, mapәs әm nәwtain kәiu, kәnu tәmuәp mus nig min nәwtain kitiah, mapәs әm nәwtain kәiu, kән tәmuәp mus ma-kiras mitә kәmotuәp rafin.

8 Кән nagelo itәм tatol nampa tu lan in tәmahl rәhan tәwi, kән nat kit tahmen e nitot asol, itәм tatuәp, kәmәrakin-pән әpәh itәhәi. Кән nәwtain nitәhәi kitiah tәmol nita, mapәs әm nәwtain kәiu.

§ 7:17: Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Өпөн 22:1,17 * 8:1: Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13

† 8:2: Tәwi min әh e Baebol, sәnәmә nuwigi nat itәhәi, mәto tәwi әh kәmol e rәhnpat nat kit. ‡ 8:3:

Nat pien-pien u in tahmen e nigpis, kән katuwaan mәmә okәto nahaniam e nәmiәwin u itәм tatәpien

wir. § 8:5: Eks 19:16-18

⁹ Kən təmərəkın nat megəh mın itəm kotatıg itəhəi nəwtain kitiaəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən mərəkın mın nego mın nəwtain kitiaəh, mapəs əm nəwtain kəiu.

¹⁰ Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi. Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e noanisə. Təmiet əpəh ilis e neai, meiuaiu misas-pən mus nəwtain nəhau mın ne nəmti nəhau mın nəwtain kitiaəh, mapəs əm nəwtain kəiu.

¹¹ Məhau u, nərgin u Tarip Tarip. Kən əmun, nəhau mın nəwtain kitiaəh kəmotarip motarip, mapəs əm nəwtain kəiu. Kən netəmim tepət itəm kəmotənım nəhau arıp, kəmotimis.

¹² Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən nat kit təmoh mitgar, ne məwig ne məhau mın, mol nəwtain mitgar kitiaəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp. Kən nəwtain məwig kitiaəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp, kən nəwtain məhau mın kitiaəh kəmotamis, kən nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauiəgən, kən tatərauiə e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiaəh. Kən nian lapin, tatəmihl e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiaəh.*

¹³ Kən əmun ematəplan, kən məto malikim kit tatiwig e napuə, kən mətasək əfəməh matən məmə, “!Awe! !Awe! !Awe! !Məto-inun nagelo kisil mın əh-ikin okəpanəhlahl mın rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e netəmim rəha nətueintən!”

9

Nagelo itəm tatol faiflan təmahl təwi

¹ Nagelo itəm tatol faif lan, tətahl rəhan təwi, kən eməplan məhau kit itəm tinəmisipər e neai miet-pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o nerəhən e nıpəg asol itəm teuuaiu agin.

² Nian təmerəh e nıpəg əh, nəhaniəm təmər, tahmen e nəhaniəm rəha iohe. Mitgar ne napuə kəmuapinəp e nəhaniəm rəha nıpəg asol.

³ Kənu nat kit tahmen e pitip, ilat tepət agin-əh, kəmotiet rəkis e nəhaniəm əh, moteuuaiu e nəptən, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e nıpikilat, kən titəhmə titəhmə.

⁴ Kəmən-ipən kəm pitip mın məmə kəsotərəkınən ma-kiras ne nig mın, ne nətimnat itəm kotəwə e nətueintən, məto okotərəkın əm netəm mın un itəm kəsotosən mak rəha Uhgın e nıpınəgilat.

⁵ Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus netəmim motol nəhməən kəm ilat o məwig faif, məto kəsotohamnuən ilat. Kən nəhməən əh, itəm ilat okotəto tərət lan, taprəkis-in agin nəme nıpiki welau itəhəi, nian tatus itəm, kətəhmə.*

⁶ E nian mın əh, netəmim okotegəs-in suatip o nımisən, məto okol kəsotehmən. Okotolkeike məmə okotimis, məto okol kəsotimisən.

⁷ Eməplan pitip asol mın əh, ilat kotahmen e hos mın itəm kəmotətul matip o nəluəginən. İlat kəmotəfauin nat kit tahmen e hat rəha kig itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən rəhn-kapəlat tahmen e rəha etəmim.

⁸ Noanulat kaifməh tahmen e noanu pətan, kən nəluilət tasilə tahmen e nəluiləion.

⁹ Nuwiləgilat tol məmə kəmotəlpin manikiləhalat e nat kit rəha nəluəginən, kəmol e iaen, kən nawin nıməlməilət tatuwa tahmen e hos tepət koatiuw kat mın moatuwin e nəluəginən.

* **8:12:** Aes 13:10; Mak 13:24 * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatip təməsənən nəhməən rəha nıpiki welau itəhəi. In təmən nəhməən rəha “skopion,” nat kit tahmen e iəmik nərik, məto rəhan nəme nəluin ne rəhan nəhməən tərət maprəkis-in nəme nəhməən rəha nıpiki welau ne nəhməən rəha nəme timar.

10 Nipikilat tatus itəm kətahmə taprəkis-in agin welau itəhai. Ilat koatos nəsanənan e nipikilat o nolən nahməən kəm netəmim o məwig faif.

11 Ilat, rəhalat kit əh-ikin etəm-iasol, in iəramərə rəha nīpəg asol itəm teiuaiu agin. E nəghatən rəha netəm Isrel, katən nərgin mə Apaton, kən e nəghatən Kris, kətaun-in məmə Apollion, nīpətin u Iərəkin.

12 !Awe! Nəratən aupən tinol nammun, məto awe, awe, nəratən kəiu min əh-ikin okəpanueia.

13 Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təmahl rəhan təwi. Kən eməto nəwian kit təmisi-pən əpəh e niki rəhnipat olta u,† ilat kuwit, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tatətul aupən e niganəmti Uhgin.

14 Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis lan u tatiləs təwi, məmə, “Ikis nagelo min un ilat kuwit itəm kəmälis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau asol Iufretes.”

15 Tol nəhlan, təmikis ilat. Nagelo min əh, ilat kuwit, kəmälın ilat kotətul matip u-roiu o aua ətuatip u, ne nian ətuatip u, ne məwig ətuatip u, ne nup ətuatip u, məmə okotohamnu netəmim rəha nətueintən nəwtain kitiaə, motapəs kəiu.

16 Kən eməto nampa rəha mopaël min rəhalat, itəm kotasua e hos, kən ilat rafin tu-hanrit-milian netəmim.

17 Kən e napilaiirən rəhak, eməplan hos min əh ne netəm kotasua elat kotal nulan. Rəhalat iaen itəm tatəfətəin manikiləhalat, in tasiə tahmen e nigəm, mol pīlu wir, kənu mauiaə. Rəhn-kapə hos min u, kotahmen e rəhn-kapə laion min, kən nigəm ne nəpienən rat‡ ne nəhaniəm katəhalisi-pən e nīpəgnoalat.

18 Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliet e nīpəgnoalat, iləhal kəmāhalohamnu netəmim e nətueintən nəwtain kitiaə, kapəs əm nəwtain kəiu.

19 Nəsanənan rəha hos min əh, tətisi-pən e nīpəgnoalat, ne nipikilat, məto-inun nipikilat tahmen e sinek, itəm rəhn-kapə tətətig e malnīpikin. Kən hos min əh, koatus min netəmim e mal-nīpikilat.

20 Kən netəm min u, nəratən miləhal əh kəməsohamnuən ilat, ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat e natimnat min itəm ilat koatol. Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmis min ne narmi nat min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa, ne pīrons§ ne kəpiel, ne nig. Ilat u narmi nat əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətəon nat, ne məsotaliwəkən.

21 Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmikən nərik, nolən klefa, nolən masig, nītəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

10

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

1 Kən əmun ekəplan nagelo kit min nahgin tepət tətisi-pər e nego e neai. Tatuwin e malnapua tahmen e rəhan napən, kən mirai-mirai titəlau e rəhn-kapə. Kən in təhag-əhag mitasiə, tahmen e mit, kən nelkin tahmen e pos asol mil u katiauəp e nigəm.

2 In tatos naoa əkəku kit itəm kinurapik rəkis tatəmahl-pən e nelmin. In təməf-ipən nelkin matip e nītəhai kən məf-ipən nelkin mol e nəptən,

3 kən in təmagət əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kən kaluəluə təmatipərəh mau sepın, matuhalpın.

† 9:13: Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən katol sakrifais min ikin. Rəhnipat min əpəh e kona min. ‡ 9:17: Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohe. § 9:20: Pīrons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

⁴ Kən nian kaluəluə təmatiperəh mau sepin matuhalpin rəhan nəghatən, kən nikik nataht məmə oekəte rəkis nəghatən itəm in tatən. Məto enəto nəwian kit tatisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əhluaig-in nəghatən u itəm kaluəluə tatən, səte rəkisən.”

⁵ Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aupən tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən, tıləs-ipər nelmın matip, matəhu-pər e nego e neai,

⁶ kən matos noanawil e etəm tətətig lilin, etəm təmol nego e neai ne natımmat rafın itəm koatətig lan, ne nətueintən ne natımmat rafın itəm kotatig lan, ne nitəhəi ne natımmat rafın itəm kotatig lan, kən məmə, “!Uhgın otəsəhəgin mınən!”

⁷ Məto nian nagelo itəm tatol sepin lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkəuən anion rəha Uhgın itəm tətəhluaig-in, in otuwa mol nıpahrienən lan u-roiu. In otiet-arəpa təhmen əm mə in təmən-iarəp aupən kəm rəhan iolwək mın u, ien mın rəhan.”

⁸ Kən əmun, ekəto mın nəwian əh təmisi-pən e nego e neai, matən-ıpa mın kəm io məmə, “Uwın, mıləs naoa kəmuraipik əh itəm tətəməhl-pən e nelmı nagelo itəm tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən.”

⁹ Kən əmun, ekuwın mətapəh o nagelo məmə otos-ıpa naoa əkəku kəm io. In tən-ıpa kəm io məmə, “Os mun. Nat u otərəkin nərəpəm, məto nian onakun, tətehen təhmen e sukapak.”

¹⁰ Kən əmun ekıləs-irəkis e nelmı nagelo, kən mun mərge. Emun məto tətehen tətehen, təhmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkin nərpiik, nərpiik təmərət lan.

¹¹ Kən kəmən-ıpa kəm io məmə, “Ik onakəkəike mən-iarəp mın nəghatən itəm Uhgın otos-ıpinə kəm ik u, o netəmim nuwigılət pisin pisin mın, ne netəm e kantri pisin pisin mın, ne netəm koatən nəghatən pisin pisin mın, ne kig mın.”

11

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o Iesu

¹ Kən əmun kəmos-ıpa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ıpa kəm io, məmə, “Uwın, mos mak e Nımə Rəha Uhgın, ne olta, kənu mafın rafın netəm koatəfak əh imə.

² Sosən mak e iat, məto natos əm mak e nımə. Sosən mak lan məto-inun kinos-ıpən rəkis iat əh kəm İaihluə mın. İlat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim motuwın motuwın motos məwig ilat foti-tu.*

³ Kən io ekos-ıpən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətul-arəp ron io. Kən okatios əm nəmkapın, muatətul-arəp o nən-iarəpən rəhak nəghatən mın o nian wan-taosən tu hanrit sikiste.”

⁴ İlau u, nokət nig olif mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətul aupən e İərəmərə rəha nətueintən.

⁵ Okəmə suah kit tətəlkut o nərəkinən ilau, kən nəmnamın nigəm otisi-pən e nohlılau, kən mus rəhalau tıkimır mın. Etəmim itəm tolkeike nərəkinən ilau, in otəkəike mımıs nəhlan.

⁶ Suah mil u, ilau katios nəsanənən o nahtosig-inən napuə məmə nuhuən otəsəfikən nian ilau okatuəghat matuən-iarəp nəghatən mın rəha Uhgın. Kən ilau matios mın nəsanənən məmə okuəuhlin nəhau mın kotuwa nıta, kənu miatun mın nərəkinən netəmim rəha nətueintən e nərətən pisin pisin mın itəm ilau kioalkeike məmə okioal.

* **11:2:** Məwig foti-tu, in təhmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mın e nian wan-taosən-tu-hanrit-sikiste (1,260).

⁷ Kənu nian ilau kinuatətul-arəp rəkis, kinuən rəkis natimnat rafin, kən nat megəh† itəm otər e nıpəg teiuaiu agin, mərıoah moh ilau, mol win elau mohamnu ilau.

⁸ Nıpətılau otatəmahl əpəh e suatıp rəha taon asol əh, ikin əh kəməht-ıpən mın rəhalau İərəməərə e nig kəməluau‡ ikin, kəməuhlin nərgin, məmə Sotom o İjip, tatəpsen-pən nolən rat ikin əh.

⁹ Kən netəmim nuwigilat pisin pisin mın, netəmim e noanol rafin, ne netəmim e nəghatən mın rafin, ne kantri mın rafin, okoatarəp e nıpətılau, motos nian apıəpiə kısıl, kən haf, kən kəməsotegəhan-inən nıtənımən ilau.

¹⁰ Kən netəmim rafin rəha nətueintən okotol lafet, motagien, kən moatos-ıpən natimnat kəm ilat mın, motagien məto-inun ien mıl itəm kəmatıoal pik nəratən kəm ilat, kiniamıs.

¹¹ Məto uarisig e nian apıəpiə kısıl ne haf tinuwın rəkis, kən Uhgın təmos-ıpən nehagən e nıpətılau kən ilau kəmuətul e nelkilau. Kən netəmim rafin itəm kəmotəplan ilau, nıganməpılat təmasıəp, narmılat tıka.

¹² Kən ilat kəmotəto nəwian asol kit təmisi-pər e nego e neai, matən-ıpən kəm ilau məmə, “Uər mueia ikin-u.” Kən malnəpuə təmıles ilau mər muwın e neai. Kən rəhalau tıkimır mın kəmotətul motalkəlik olau.

¹³ Kən e nian ətuatıp əh, namıg asol kit təmərəkin rum kitiəh e taon əh, məpəs əm rum nain. Namıg təmohamnu netəmim ilat rafin sepin-taosən, kən netəmim rafin itəm kəməsotımısən, kəmotəgin motasıəp, kən motən nıpahrienən məmə Uhgın e nego e neai, tatos nepətən.

¹⁴!Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tınoł namnun. Məto, nəratən itəm tatol kısıl lan otəsuwəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl təwi

¹⁵ Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol mın kəmotısi-pən e nego e neai motən məmə,

“Rəhatat İərəməərə ne rəhan Kristo, ilau kinatuərəməərə§ e nətueintən rafin agin, kən nəərəməərəən rəhan, otətətig lılin.”

¹⁶ Kən netəm-iasol itəm kəmotos nəwıətən mın ilat tuente-fo, itəm koatəpələh-pər e rəhalat jea mın aupən e nıganəmıti Uhgın, ilat kəmotısın nulılat, moteiuaiu, nıpınəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgın,

¹⁷ motəmə,

“İakoatən tagkiu kəm ik, İərəməərə Uhgın Nahgim Tepət Pik Agin, etəm un ik nətatig un itəm nətatig roiu, kən nəmətatig aupən,

məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən mınətuoun matərəməərə.

¹⁸ “Kantri mın, kotautu pik, məto ik rəham neməha asol tınuwa.

Nian tınuwa o nakılən netəm kəmotımıs.

Kən onakətou ien mın u ilat rəham iolwək mın, kən mətou mın netəmim rəham, ne netəm koatısıai-in ik, ilat rafin, nat əpnarıp okəmə ilat koatos nepətən asol o nepətən əkəku.

Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatərəkin netəmim e nətueintən.”

¹⁹ Nian kəmerəh e Nımə Rəha Uhgın əpəh ilis e neai, kən kəməplan Bokıs rəha Nəniəkısən Rəha Nasıtuən* tatəpələh əpəh imə. Kən təmatıpıt mıtasiə, kən kaluəluə təmatatıperəh, kən eməto nagətən asol mın, kən təmatamıg, kən ais təmısas-pa.

† 11:7: Dan 7   ‡ 11:8: “İkin əh kəməht-ıpən mın İərəməərə e nig kəməluau,” tatəghat-in Jerusaleml.

§ 11:15: Nəghatən Kris ətuatıp tatən məmə, “Rəhatat İərəməərə ne rəhan Kristo, in tınatərəməərə,” tatəgətun-pən məmə Tata Uhgın ne rəhan Kristo, ilau kitiəh əm.   * 11:19: Bokıs rəha Nəniəkısən Rəha Nasıtuən u, in “Ark of the Covenant.” Eks 25:10-22.

12

Pətan ne ialkita kəgin

¹ Kən nəmtətın asol kit təmıet e neai, muha-pıspıs lak. Pətan kit təmuwin e mıtgar tahmen e rəhan napən, kən təməpələh məf-ipər nelkin e məwıg, kən matəfaun hat rəha nısiailən kit, kəmol-pən məhau tuelef lan.

² In tətəsək əfəmäh, tatəto nahməən məto-inun in təkək-əkək kən otəsuwəhən temək.

³ Kən əmun nəmtətın kit mın təmıet mın əpəh ilis e neai, itəm tatuha-pıspıs lak. Inəh, ialkita kəgin kit, tasiə, tahmen e nıgəm, rəhn-kapə təmısım-ısım ilat sepin, kən rəhnıpat ilat ten, kən kəməfaun-pən hat rəha kig asol agın ilat sepin e rəhn-kapə mın.

⁴ Nıpıkin tatoh-irəkis məhau mın əpəh ilis e neai, matəmki-əhau-pa ilat nəwtain kitiəh e nətueıntən, məpəs nəwtain kəıu. Kən e nian əh, ialkita un təmuwa mətul aupən e pətan u itəm otəsuwəhən temək, məmə okəmə nətın tınaiir un, kən in ton.*

⁵ Pətan əh təmıləs nətın iərman, itəm in otərəməərə e kantri mın rafın, kənu nəmtətın rəha nərəmərəən rəhan tahmen e nəlnal kit kəmol e iaen. Məto Uhgın təmeuw rəkis suakəku u o ialkita, mıləs-ipər ilis e rəhan jea, məmə otərəməərə.

⁶ Pətan un, təmagım-pən əpəh ikın taruən-aruən ikın, itəm Uhgın təmol əpen-əpenə lan məmə otətətıg ikın, kən katehm, kətoarus-pən nian wan-taosən-tu-hanrit-sikiste tınuwa mınuwın rəkis.†

⁷ Kən əmun, nəluaginən kit tınətul əpəh e nego e neai. Mikael‡ ne rəhan nagelo mın, kınəotəmou ilat ialkita, kən ialkita ne rəhan nagelo mın kınəotəh mın ilat.

⁸ Məto ialkita, nahgın tikə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael ne kınətol win elat, kən kəmahl-ıarəp ilat əpəh e nego e neai.

⁹ Kəmotıləs ialkita asol un, motərəkin-ıəhau e nətueıntən. Kən inu, in sinek nuwəh ilouin aupən,§ katən mə İərmıs, o Setan, itəm təmeıu-ın nətueıntən rafın agın. Kəmərəkin-ıarəp in,* tuwa e nətueıntən, ilat rafın nagelo mın rəhan.

¹⁰ Kən əmun eməto nəwıan asol kit əpəh ilis e nego e neai. Təmə,
“!Roıu əh, Uhgın rəhatat in tınəsmegəh itat!

!Roıu əh in tınol-arəp məmə in tatos nəsanənən,

kən roıu əh, in tınatərəməərə!

Kən roıu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos mın nəsanənən ne nepətən e natımnat mın rafın.

Tol nəhlan məto-inu roıu əh, kınərəkin-ıəhau Setan e nıganəmtı Uhgın. Setan u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e pıətət mın lapın ne lenıan, mən-ıarəp nıpəgnəmtın mın rəhan matətu-pən elat e nıganəmtı Uhgın.

¹¹ Kən pıətət mın kəmotəmou ilat mın,

kən mətol win rəkis lan e nəsanənən rəha nıta Nəti Sıpsıp,

motatıg mətol win mın lan e nətul əskasıkən o nən-ıarəpən nəghatən rəha Nəti Sıpsıp.

Mətol win mın lan məto-inu nıkilat təməsəht pıkən nəmegəhən rəhalat, məto kəmotətul matıp əm məmə okotımıs.

¹² !Nego e neai, ne itəmat u notatıg ikın, otagiən məto-inu kınərəkin-ıarəp ialkita!

* 12:4: Mat 2:13-14 † 12:6: Məwıg fotı-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mın e nian wan-taosən-tu-hanrit-sikiste (1,260). ‡ 12:7: Dan 10:13,21; 12:1 § 12:9: Jen 3:1 * 12:9: Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nitəhəi,
məto-inu Setan təmeiuaiu minə ron ik!
In, neməha təmol pik,
məto-inun in titun məmə nian rəhan təkuəkir əm.”

¹³ Nian ialkita asol u, təməplan məmə kinərakin-iarəp in tuwin e nətueintən, in tinatitəp pətan u itəm təmiləs nətin iərman.

¹⁴ Kən kəmos-ipən nimalməli malikim kəiu kəm pətan u, məmə in otos miwig lan muwin əpəh ikin kəmol əpen-əpenə rəkis ikin taruən-aruən ikin. İkin əh, otətətig ikin, kən in titəgim o sinek, kən katehm wir in o təem kitiəh, ne təem kəiu min, ne təem haf.

¹⁵ Kən sinek u, təmeoa təhmen e naruah asol kit, məmə otəu-təlimin pətan u miləs məgim.

¹⁶ Məto nisip təmasitu e pətan u. Nisip təmoəg kən mərge rafin nəhau itəm ialkita təmeoa-in e nipəgnoan.

¹⁷ Kən əmun, ialkita un, neməha təmol təmol o pətan u, kən in tagim muwin məmə otəluəgin ilat rəhan min neen noanol, ilat u itəm koatol nəwia Uhgın, kən moatətul əskasik o nən-iarəpən məmə ilat netəmim rəha İesu Kristo.

¹⁸ Kən in təmətul əpəh e nıməkləkil itəhəi.

13

Nat megəh itəm təməhap nitəhəi mər

¹ Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nitəhəi mər. Rəhnipət ten, rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kəməfəuin-pən hat min rəha kig asol əgin e rəhnipət min. Kən kəmətə-pən nərgin itəm tətəu-iərmis-in Uhgın e rəhn-kapə min.

² Nat megəh un eməplan, təhmen e wisi kəgin kit u, lepet, məto nelkin min kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nıpəgnoan təhmen e laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nərəmərəən ne nepətən asol kəm nat megəh u.

³ Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tinatol pap o nımisən, məto tinəwir min. Kən əmun, netəmim rafin e nətueintən narmilat təmiwig pik ron, kən moatuarisig-in nat megəh un. ⁴ Kən ilat rafin kəmotəfak kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən nepətən rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat kəmotəfak min kəm nat megəh u, kən motəmə, “?Pah in təhmen e nat megəh u? ?Pah titun nohən?”

⁵ Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit, mau-iərmis-in Uhgın. Kən kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in, məmə titun nolən nat naka in tolkeike o məwig foti-tu.*

⁶ Kən in təmən nəghatən rat tepət e Uhgın, ne nərgin,† ne netəmim itəm kotatig e nego e neai,‡ ilat u, rəhan nıməfak.

⁷ Kəmos-ipən min nəsanənən kəm in, məmə otəluəgin ilat netəmim rəha Uhgın, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən min nepətən kəm in o nərəmərəən e netəmim e noanol min rafin, ne netəmim nuwigilat pisin pisin min, ne netəmim e nəghatən min rafin, ne kantri min rafin.

⁸ Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh u, inəh, netəmim rafin itəm kəməsətəən nərgilat e Naoa rəha Nəmegəhan, nian nətueintən təmatikə əh. Naoa u, in naoa rəha Nəti Sipsip itəm kəmoəhamnu.

⁹ Etəm matəlgın tatig, in otəkəike mətəlig-in wir.

¹⁰ Okəmə suah kit otuwin e kalapus,

* **13:5:** Məwig foti-tu, in təhmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-təosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). 2 Tes 2:1-12. † **13:6:** Dan 8:10-11 ‡ **13:6:** Efes 2:6

pəs in otuwın əm.

Okəmə okətamnı suah kit e nisa,

pəs okətamnı əm in e nisa.

Nəghatən u, nıpətın u məmə netəmim rəha Uhgın okotəkəike motol tiku, kən motahatətə əm e Uhgın.

Nat megəh itəm təməhap nısip mər

¹¹ Kən əmun, eməplan min nat megəh kit min itəm təməhap nısip mər. Rəhnıpat kəiu tahmen e nəti sipsip kit, məto tatəghat, nəwian tahmen e ialkita kit.

¹² Nat megəh itəm rəhn-kapə sepin, tatos-ıpən rafın rəhan nepətən kəm in, kən nian nat megəh itəm rəhnıpat kəiu tətətig ilau nat megəh rəhn-kapə sepin, in tatol nəwian. Kən nat megəh itəm rəhnıpat kəiu tətəkəike kəm netəmim rafın e nətueintən, məmə ilat okotəfak kəm nat megəh itəm təmaupən, itəm rəhn-kapə kit tinatol pap o nımısən məto tınəwır min.

¹³ Kən nat megəh u itəm rəhnıpat kəiu, tatol nəmtətin asol min ne nat pıspıs min tepət, matig mol min nigəm tətisi-pər e neai, matuwa e nətueintən, matol e niganəmti netəmim.

¹⁴ Uhgın təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u itəm rəhnıpat kəiu, məmə titun nolən nəmtətin min nian tətətig ilau nat megəh rəhn-kapə ilat sepin. Kən in təmateıuə-in netəmim rəha nətueintən e nəmtətin min əh in təmol, kən mən-ıpən kəm ilat məmə okotəkəike motətə narmın itəm kasgəwın nat megəh rəhn-kapə sepin, nat megəh u, itəm kəmaru pap rəhn-kapə e nisa, məto tatəmegəh.

¹⁵ Kən Uhgın təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh itəm rəhnıpat kəiu, məmə oteğag-pən e narmın itəm kəmasgəwın e nig, pəs təghat. Kən narmın itəm kasgəwın e nig un, təməghat, mən əskasik məmə okəike kəmmu netəmim rafın itəm kəsotəfakən kəm in.

¹⁶ Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafın məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matıp o e nıpınəgilat. Netəmim rafın əgin kotəkəike motos, ilat u, netəm-iasol min, ne netəm ənpapın əm, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm rəhalat nautə tikə, slef min, ne netəm sənəmə slef min, məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matıp o e nıpınəgilat.

¹⁷ Okəmə etəm təsosən mak u, təruru nosən nəmti nat kit, ne nosalim-inən, mətoarus in təkəike mos mak rəhan. Mak un, in nərgi nat megəh itəm rəhn-kapə ilat sepin, o nampa itəm tatəpsen-pən nərgin.

¹⁸ O nat u, onakəkəike mos nenatigən tepət o nitunən nampa rəha nat megəh u. Kən okəmə ik nakenatig tahmen, kən nəkitun nənən nıpətın. Kən nampa u, in sikis-hanrit-sikiste-sikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

14

Nəti Sipsip ne netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosan

¹ Kən əmun, ekatag-pən əpəh aupən-in io məplan Nəti Sipsip tətətul-pər əpəh e Nitot Saeon, kən wan-hanrit-foti-fo-taosan netəmim koatətul ilat min. Kən kəmətə-pən nərgi Nəti Sipsip ne rəhan Tata e nıpınəgilat. ² Kən ekəto nat kit əpəh ilis e nego e neai tətəgat, nəwian tahmen e nıtəhəl tatem nonahluəluə, kən mahmen min e kaluəluə titatıperəh, kən ekəto tahmen min e nəwia hap* tepət, netəmim koatoh.

³ Kən ilat koatan napuan wi kit əpəh aupən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmotos nəwıətən min. Suah kit təsitunən napuən əh, netəm min əm un ilat wan-hanrit-foti-fo-taosan itəm Uhgın təmos-nəmtin

* **14:2:** Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar.

ilat,† mos-irəkis ilat e nətueintən. Netəm min əm un ilat əh, ilat kotitun nanən napuən əh.

⁴Netəm min u ilat u, itəm kəmotehm wir rəhalat nəmegəhən, məmə namkimik tikə elat, kən ilat kəməsotitən pətan, ilat netəm wi.‡ İlat koatuarisig-in Nəti Sipsip u, moatuwin ikin min rafin itəm in tatuwin ikin. Uhgın tinos-nəmtin rəkis netəm min əh. İlat rəha Uhgın əm, ne Nəti Sipsip u. İlat kotahmen e nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ipən kəm Uhgın ne Nəti Sipsip.

⁵İlat kəsoteiüən nian kit ne, kən nat əkəku kitiəh ne tikə məmə tatol ilat kotamkimik e niganəmti Uhgın.

Nagelo kisil

⁶Kən əmun ekatig məplan min nagelo kit min, tatiwig əpəh ilis e magoagəp. In tatən-iarəp namnusən təwir itəm tətatig tətatig namnun tikə§ kəm netəmim rəha nətueintən, e kantri min rafin, e noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, ne netəmim nuwigilat tol pisin pisin min.

⁷In tatən əfəməh məmə, “Otəgin motisiai-in Uhgın, kən motən nıpahrienən e rəhan nepətan, məto-inun nian ətuatip rəhan tinuwa, o nos-ipənən nalpinən kəm netəmim. Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne nıtaəi, ne nəmti nəhau min.”

⁸Kən nagelo kit min, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən matən məmə, “!Papilon təməme! !Papilon təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Təpət təməme, meiuaiu! In tahmen e pətan e suatip itəm təmiuw-pa nəman e kantri min rafin kotuwa motənim wain ilat min. Wain u nımin, inun, nıtəpən nalmələn min, məkəike kəm netəmim məmə koatol nolən rat ilat min. Kən nian nəman kotənim wain u, ilat koatiuw-pa neməha rəha Uhgın olat.”

⁹Kən nagelo kit min, itəm tatol kisillan, tatarisig-in ilau, kən matən əfəməh məmə, “Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepın, ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən matos rəhan mak e nıpinəgin o nelmin,

¹⁰kən in təike mənim min wain u inu, in neməha rəha Uhgın. Wain u inu, kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahməən e nigəm ne noanəwiwə itəm tatuap okiaus in əpəh e niganəmti nagelo asim min ne Nəti Sipsip.

¹¹Kən nəhaniəm rəha nigəm itəm tatus ilat matol nahməən kəm ilat u, in tətər nian rafin, namnun tikə. Netəm min un itəm kotəfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepın ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən motos mak rəha nərgin, ilat okəsotamegən e nərauiəgən ne lapın.”

¹²Nəghatən u, nıpətin u məmə netəmim rəha Uhgın itəm koatətəu-pən nəwia Uhgın, kən moatahatətə e İesu, ilat kotəkəike motətul əskasik.

¹³Kən əmun eməto nəwian kit təmisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əte rəkis nat u: roiu ne matuwın, netəmim rəha lərxməə, məto okəmə okotimis, ilat okotatig e nəwırən pahrien.”

Kən Narmin Rəha Uhgın təmə, “!Əwəh! İlat okotameg e rəhalat wək, məto-inu okotos noa rəhalat wək min.”

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

¹⁴Emətag-pən min əpəh aypən-in io məplan malnapuə kit tərüən, kən suah kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un, tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin kraun kit, inu hat rəha kig, kəmol e iəen u kol tatipit-ıpit, kən matiləs naip eko kit itəm tasilə.

† 14:3: 1 Pita 1:19   ‡ 14:4: 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9   § 14:6: Katəghat-in Namnusən Təwir məmə namnun tikə məto-inun in tatəghat-in nalpəkauən lilin min rəha Uhgın, kən məto-inun in tətən nıpahrienən nian rafin.

¹⁵ Kən əmun nagelo kit min təmisi-pən əpəh e Nimə Rəha Uhgın muwa, kən maun-in əfəmäh suah u, tatəpələh-pər e malnapuə məmə, “Os rəham naip eko mos muwin məulək, məto-inu nian rəha nəuləkən tinuwa, kən nagwənən əpəh e nətueintən tinimətə.”

¹⁶ Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-ego-in nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e nətueintən, təhmen e nagwənən itəm tinimətə o nosən.

¹⁷ Kən nagelo kit min təmiet e Nimə Rəha Uhgın əpəh e nego e neai. In tatiləs min rəhan kit naip eko itəm tasilə. ¹⁸ Nagelo kit min, itəm tatos nepətən rəha nigəm e olta, təmisi-pən əpəh e olta, kən maun-in əfəmäh nagelo itəm tatiləs naip eko məmə, “Ləs rəham naip eko un, muwin e nətueintən, kən mətə rəkis netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tipilpıl min, əpəh e nəukətın. Nətueintən təhmen e nəukətın.”

¹⁹⁻²⁰ Tol nəhlan, nagelo un təmoahın rəhan naip eko, tuwin e nətueintən, kən mətə rəkis netəm min un itəm kotahmen e noa krep itəm tinəmarəg rəkis. Kən in təmərakin-pən ilat kotuwın ikin asol əh itəm kəteguarın-eguarın noa krep min ikin, məmə nahuilat otaiəh. İkin əh, in ihluə e taon, Uhgın tatos-iarəp rəhan neməha, kən matol nalpınən ikin kəm netəmim. Kən kəteguarın-eguarın netəm min u, kən nitalat itəm titaiəh mətaiu ikin əh, in təhmen e nəhau asol kit nəfəmähən rəhan təhmen e tri hanrit kilomita, kən lokamnım lokamnım. Okəmə hos kit tiwig-pən ikin, nita titun nərən mek nohlin.*

15

Netəmim rəha Uhgın kəmotənwiwi in

¹ Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan min nəmtətın kit min itəm tatuha-pispis lak. Nagelo ilat sepın koatos namnu nalpınən min, ilat sepın. Nalpınən min əh, ilat koatol neməha apəpiə rəha Uhgın tol namnun lan.

² Kən əmun, eməplan nat kit təhmen e nitəhəi, məto kəmol e klas ne nigəm pıləh-pıləh, kən netəmim neen koatatul e nikalkal nitəhəi u, ilat un netəm kəmotəmou ilat nat megəh rəhn-kapə sepın ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən kotol win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgin. Kən Uhgın təmos-ıpən hap* min kəm ilat,

³ kən koatoh, motan napuən rəha Nəti Sipsip ne Moses u, iolwək rəha Uhgın, koatan məmə,

“Tərəmərə Uhgın Nahgim Tepət Pik Agın

Rəham nolən asol min kotatuha-pispis etimat.

!Kig lilin, nolən min rəham kotətuatıp pahrien!

⁴ ?Pah otəsaginən ik, Tərəmərə?†

?Kən pah otəsos-ıpənən nənwıwıən o nərgəm?

Məto-inu ik pisin əm nakasim.

Netəmim e kantri min rafın okotuwa

kən motəfak e nigənəmtim,

məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatıp min.”

⁵ Kəmotan rəkis napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmerəh-pən İkin Uhgın Tətətig İkin, inu, Nimə Tapolən rəha Uhgın.

⁶ Nagelo ilat sepın kəmotiet e İkin Uhgın Tətətig İkin, koatos nalpınən min ilat sepın. İlat kotuwın e napən wir u, linen, itəm tatıpıt-ıpıt, kən kəməlis manikiləhalat e kətəut itəm kəmol e iaen u kol tatıpıt-ıpıt.

* **14:19-20:** Aes 63:1-6 * **15:2:** Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, təhmen e kitar. † **15:4:** Jer 10:7; Sam 86:9-10

⁷ Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwit kit təmos-ipən pesin min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ilat sepin, kəm nagelo min u sepin. Pesin min u, kotərioah e neməha rəha Uhgın u, itəm tətətig lilin.

⁸ Kən nəhaniəm təmirəfin İkin Uhgın Tətətig İkin, nəhaniəm-in nepətən əhag-əhag rəha Uhgın ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwinən əh imə e İkin Uhgın Tətətig İkin mətoarus nalpinən min ilat sepin itəm nagelo sepin koatəmik, okotol namnun.

16

Pesin ilat sepin, kəmotərioah e neməha rəha Uhgın

¹ Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəməh əpəh e İkin Uhgın Tətətig İkin, matən-ipən kəm nagelo min u sepin məmə, “Ötuwin, motəhtəg-iarəp e nətueintən pesin ilat sepin itəm kəmotərioah e neməha rəha Uhgın.”

² Nagelo itəm tətəupən, təmuwin məhtəg-iarəp pesin rəhan e nəptən. Kən əmun, netəmim itəm koatos mak rəha nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən moatəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig, nıməgəm təmirəfin nipətətilat.

³ Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-iarəp rəhan pesin əpəh itəhəi. Kən nitəhəi təmol nita lan, tahmen e nita etəm tənimis. Kən nat itəhəi min rafin kəmotimis.

⁴ Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-iarəpən rəhan pesin e nəmti nəhau min ne nəlugi nəhau min, kən ilau kueia mioal nita elau.

⁵ Kən əmun eməto nagelo itəm tərəmərə e nəhau min təmə, “İk pisin əm ik Uhgın, nakətuatip, ik un itəm nəkətətig kən nəmətətig, kən tətəuatip əm məmə onəkol nalpinən kəm ilat nəhlan.

⁶ Rəhalat atip əm, məto-inun ilat kəmotiu nita rəham netəmim min ne ien min, kən ik nakos-ipən nita nımilat məmə okotənim.”

⁷ Kən ekəto min olta tətəgət əfəməh məmə, “İ! Əwəh! İərəmərə Uhgın Nahgin Təpət Pik Agin, rəham nəghatən nəmuəh netəmim lan, in tətəuatip agin, kən nipahrienən.”

⁸ Kən əmun, nagelo nampa fo, təhtəg-iarəpən rəhan pesin e mitgar, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm mit məmə otəhg netəmim tahmen e nigəm.

⁹ Kən nəgəpanən təmus ilat, kən kotau-iərmis-in nərgi Uhgın, itəm in tətərəmərə e nalpinən min u, məto ilat kotapəs nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motisiai-in rəhan nepətən.

¹⁰ Kən nagelo nampa faif təhtəg-iarəpən rəhan pesin əpəh nat megəh tətərəmərə İkin, kən əmun, İkin min rafin in tətərəmərə İkin in təmapinəp. Kən netəmim koatəto nəhməən, moatus nımilat motoatip-oatip.

¹¹ Kən ilat motau-iərmis-in Uhgın əpəh e nego e neai o nəhməən min ne nıməgəm min rəhalat, məto ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nat itəm kəmotol.

¹² Kən nagelo nampa sikis, təməhtəg-rəkis rəhan pesin əpəh e nəhau asol, nərgin u, İufretes, kən əmun nəhau təmamir mol suatip rəha kig min kətalıwək lan moatisi-pah.

¹³ Kən əmun, ekəplan min narmin rat kisil kəhalahmen e pirok. Kit təmiet e nipəgnoa İalkita, kit tiet e nipəgnoa nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən kit tiet e nipəgnoa ien eiueiuə.* ¹⁴ İləhal narmi İərmis min, itəm koatol nəmtətin min,

* **16:13:** “İen eiueiuə” u, in nat megəh itəm təməhap nisip mər, rəhnıpat kəiu, itəm təməghat-in e Nol Əpən 13:11-18.

kən iləhal kəhaliət mətəhaluwın o kig min e nətueintən rafin, məhaluəfimin ilat məmə okotəluagin e Nian Asol rəha Uhgın Nahgin Təpət PİK Agin.

¹⁵ Kən İesu təmən məmə, “!Ətag-pa-tu! !Iatuwa tahmen e iakləh! Etənim itəm təsapilən mətaiir, məsapegən rəhan natimnat o napilən məmə in otəsaipepiəən kən maulis ron, in otatig e nəwirən pahrien.”

¹⁶ Kən ilat kəmotargətain rafin kig min əpəh ikin kit, katən e nəghatən rəha netəm İsrəl, məmə, “Amaketon.”

¹⁷ Kən namnun nagelo itəm in nampa sepin, təməhtəg-rəkis-pən rəhan pesin əpəh e nimagoagəp, kən əmun əpəh e İkin Uhgın Tətətig İkin, nəwian asol kit tisi-pən əpəh e jea rəha kig məmə, “!Tinol namnun!”

¹⁸ Kən əmun təmatipit, kəməto nəgətən asol, kən kaluəluə təmatiperəh-atiperəh, kən namig asol təmələal e nəptən. Namig u, in iahgin iahgin, kəsəplanən namig kit iahgin tol nəhlan nian kit.

¹⁹ Kən taon asol təməhap məsin kisil, kən taon min e kantri min rafin kəmotisas motol nat tikə elat. Uhgın, nikin təməht nolən rat min rəha Papilon Asol, kən tos-ipən panikin itəm tərioah e wain e neməha rəhan, təməkəike kəm in məmə otənim rafin agin.

²⁰ Nəptən əlkələh min rafin kəmahir rəkis ilat, kotikə, ne nitot min, kisəplan minən kit.

²¹ Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatisi-pən e malnapuə, kəmotisas-pən e netənim. Ais u, kitiaə əm tahmen e fite kilo, kən netənim kəmotau-iərmis-in Uhgın o nahl-ipa-mən ais itəm təmatisas-pən elat, məto-inu nalpinən u in tərət tərət agin.

17

Pətan ionəhan tərət agin

¹ Kən əmun, nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin, təmuwa mən-ipa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs ekəgətun kəm ik nalpinən rəha pətan ionəhan* tərət agin, itəm tatəpələh-pən e nəhau tərət.

² Pətan əh, kig min rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netənim rəha nətueintən ilat kəmoatənim nimin wain, moatapis ilat min kən moatit.”

³ Kən nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın təməl kəm io, kən nagelo təmit-irəkis io ekian əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən ikin əh, eməplan pətan un tətasuə-pər e məntaa nat megəh asiə kit. Kəməte-pən nərig min itəm tatən rat Uhgın, tirəfin nipətin, kən rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kənu rəhnipət ten.

⁴ Pətan un, tatuwin e napən itəm tol nəgu-i-naris ne tasiə, in təməl malə-malə e nipətin, tətoanin noanat ne iarig, itəm kəməl e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel itəm nəmtin tikis, ne nat kit təwir pİK u, perel.† Kən in tatos panikin kit e nelmin, itəm kəməl e iaen u kol tatipit-ipit, kən tərioah e nat tərət min, itəm kotəmkimik agin e niganəmti Uhgın, kən ilat un, noa nolən rat rəhan.

⁵ Kən inəh e nipinəgin, kəməte-pən nərig kit əh-ikin, itəm nipətin tatəhluəig u, tatən məmə,

TAON Əsanən NAHGİN TEPƏT U PAPILOŃ.

IN İTİ NİPİTAN İONƏHAN MİN RAFİN.

KƏN İN NƏUKƏTİ NOLƏN NAT KOTAMKİMİK AGİN MİN.

⁶ Kən ekəplan məmə pətan u, in tinəpis e nita netənim min rəha Uhgın, nita netəm kəmotətul-arəp o nən-iarəpən İesu.

Nian eməplan, kən narmək təmiwig təmiwig.

* 17:1: Pətan ionəhan, nipətin pətan rəha suatip. † 17:4: Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou.

⁷ Kən əmun nagelo təmən-ıpa kəm io məmə, “?Narməm tatiwiğ nulan o naka? Io ekuhapık e nəghatən anıon e pətan u ne nat megəh itəm tətasuə-pər lan, itəm rəhn-kapə təmisiim ilat sepin kən rəhnıpat ten.

⁸ Nat megəh itəm nəməplan, tətətatiğ, kən tətatiğən roiu, kən otəsuwəhən otər e nıpəğ asol itəm teıuıau ağın, kən tınətıau matuwın məmə Uhgın otərəkin.

“Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsətəən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən, ilat, narmilat otıwiğ pik nıan okotəplan nat megəh u, məto-inu aupən in tətətəmegəh, məto tətatiğən roiu, məto in otiet-arəpa mın.

⁹ “Etəmim otəkəike mos nenatıgən o nıtunən nıpətı nəghatən u. Rəhn-kapə nat megəh u, ilat sepin, koatəpsen-pən nıtot mın itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.[‡]

¹⁰ Koatəpsen-pən mın kig ilat sepin. Kig faif ilat kınotiet rəkis, kitiəh tatəmegəh roiu, kən kit mın təsuwamən əh. Məto nıan tuwa, in otəkəike mətatiğ o nıan təküəkır əm.

¹¹ Nat megəh u itəm tətətatiğ, kən roiu in tətatiğən, in mın in kig kit, itəm tatol nampa eit lan, məto in mın in kig kit rəha kig mın u ilat sepin, kən tınətıau matuwın məmə Uhgın otərəkin.

¹² “Rəhnıpat ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kig ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh nərəmərəən rəhalat. Məto ilat okəpanotos nepətən məmə ilat kig mın, motərəməərə ilat nat megəh, məto o nıan təküəkır əm.

¹³ Nətəliğən rəhalat kitiəh əm o nos-ıpənən rəhalat nəsanənən ne nepətən kəm nat megəh.

¹⁴ İlat okotəluagin ilat Nəti Sipsip, məto Nəti Sipsip otol win elat, məto-inu Nəti Sipsip in lərəməərə rəha lərəməərə mın, ne Kig rəha kig mın. Kən in otuwa ilat mın netəm mın u, təmitəpun ilat, kən ilat koatətul əskasık e rəhalat nahatətəən.”

¹⁵ Kən əmun, nagelo tən-ıpa mın kəm io məmə, “Nəhau mın u nəməplan, itəm pətan ionəhan tatəpələh-pər lan, tətəpsen-pən netəmim nuwigilat tol pisin pisin, nımanın netəmim, kantri mın, ne nəghatən pisin pisin mın.

¹⁶ Nat megəh ne rəhnıpat ilat ten itəm nəməplan, ilat okotətəhau pətan ionəhan u. Kən ilat okotərəkin in, motol nat rəhlan, tıau piəpiə. İlat okotun noanuwəhgın kən motan-ətıp nıpətın e nıgəm.

¹⁷ Okotol nəhlan, məto-inu Uhgın təmələhəu-pən nat u e nıkilat, məmə okotol nətəliğən rəhan, kən mol nıkilat kitiəh əm o nos-ıpənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh, məmə in otərəməərə, mətoarus nəghatən rəha Uhgın tuwa mol nıpahriənən.

¹⁸ “Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəməərə e kig mın rəha nətueintən.”

18

Papilon təməme

¹ Uarisig e natımnat mın u, eməplan nagelo kit mın təmisi-pər e neai. In tatos nepətən asol, kən in tətəsiəgəpin rafın nətueintən e rəhan nəhag-əhagən.

² Təməmərıt əfəməh e nəwian kit itəm iahgin, məmə, “!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!

İərmis mın kınotuwa kətatiğ ikin.

In noanıpirasig rəha narmin rat mın.

In noanıpirasig rəha mənig rat mın, kəsonən,

itəm kotamkimik e nıganəmti Uhgın.

[‡] 17:9: Netəmim tepət nıkilat təht məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkin-pər e nıtot ilat sepin.

3 Məto-inun kantri mın rafin kınotapis e nımın wain u, nıtəpən nalmələn, moatit in.

Kig mın rəha nətueintən kəmoatit mın, kən netəm koatol-salim-in natımnat mın e nətueintən, rəhalat nautə nepət rəkis e rəhan nolən itəm tətaumis o natımnat rəhan.”

4 Kən əmun eməto nəwian kit mın e nego e neai təmə,

“Otiet rəkis lan, rəhak netəmim, məmə rəhan nolən rat otəsıləs pikənən itəmat, kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpinən,

5 məto-inun in təmərgətəin rəhan nolən rat tər iuahkir əm tatek neai, mol Uhgın təsaluinən rəhan nolən rat mın.

6 Otəlpın nıtai nat tahmen itəm in təmöl kəm rəham netəmim. Otos-ıpən rəhan nətouən mau kəiu.

Otiuw rəkis nımın wain itəm in tarıp məskasik, rəhan nasənənən tətəp məprəkis-in itəm un itəm in təmatos-ıpən kəm ilat.

7 Pətan un, təmatos-ıpər atıp in, matəto təwir e nautə rəhan, məto roiu əh, os-ıpən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən, məto-inu tatəghat ausit e nıkin matən məmə, ‘Io kwın kit. İkin-u iatəpələh, matərəməə. Sənəmə io nətuhlimis. Okol esasəkən nian kit.’

8 O nausitən u rəhan, rəhan nalpinən mın otıləs in o nian kitıəh əm. In otatimis, matəto tətət, mətasək.

Kən in otatig e nian iəkis o nosən nagwənən, kən nigəm otus in,

məto-inun İərəməə Uhgın un, nahgın tətət, in tatos-ıpən rəhan nalpinən.”

9 “Kən nian kig mın rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh nautə mın rəhan, kotəplan nəhaniəm e nigəm itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto tətət ron.

10 Rəhan nahməən otol ilat kotəgın, kən motətul-pən əm isəu moatən məmə, ‘İKəsi! Kəsi o taon asol!

!Awe, Papilon, taon itəm təmatəsanən pik! Məto roiu agın-əh huə, kəmau kitıəh əm lan, in tınatos rəhan nalpinən!’

11 “Netəmim koatol-salim-in natımnat e nətueintən, ilat mın okotasək motasək o pətan u, məto-inu etəmim kit mın tikə o nosən nəmtin rəhalat natımnat.

12 Suah kit mın otəsos-nəmtinən iaen u kol tatıpıt-ıpit, ne silpa, ne kəpiel wir mın ne perel* rəhalat, kən suah kit otəsos-nəmtin mınən napən wir u linen, ne napən u itəm tol nəguı-naris ne napən wir u silik, ne napən u itəm tasiə tasiə, itəm nəmtılət təkis agın. Etəmim otikə o nos-nəmtinən nig pisin pisin mın itəm koatəpien wir, ne natımnat mın itəm katol e nəluı eləfen, ne nig mın itəm nəmtətin təkis agın, ne pırons,† ne iaen, ne kəpiel wir kit u, mapıl.

13 Etəmim otikə o nos-nəmtinən nat nəmiəwılat tatəpien wir mın, inu sinamon, ne senta, ne insens, ne frankinsens, ne fomat u mır. Netəmim otikə o nos-nəmtinən wain ne oel ne flaoa ne wit rəhalat. Kən etəmim otikə mın o nos-nəmtinən kau mın ne sipsip ne hos ne kat, ne slef mın rəhalat, inu netəmim.

14 “Kən netəm rəha nol-salim-inən natımnat mın, ilat okotasək pik, nıkilat tahmə. İlat okotən məmə, ‘Noa wək asol mın rəham itəm ik rəham nətəlign təmuwın pik lan, kən nəmatol, ilat kınotagım kapəs ik. Rəham nautə mın ne malə-malə mın rəham kınotagım, okol nəsos mınən ilat.’

* 18:12: Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. † 18:12: Pırons in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

15 Netəm koatol-salim-in natimnat min rəhalat kəm pətan u, moatos nautə asol min lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp o rəhan nahməən. Ilat nikilat otahmə kən kotasək motasək əfəmäh,

16 motəmә,

“!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwin e natimnat wir min u linen, itəm tol nəgu-i-naris ne tasiə ne, kən matol malə-malə e nipətin tətəanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel min nəmtin tiəkis, ne nat wir min u perel ne.

17 Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, kəmərəkin rafin nautə asol min rəhan.’

“Kən əmun netəm koatilas nego min rafin, netəm koataliwək e nego, ne kiru min rəha nego, ne netəmin rafin itəm koatos məni rəhalat o natigən e nərpi nithəi, ilat okotətul-pən isəu ron.

18 Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmә, ‘!Kəsehman taon kit təsanən tahmen e taon asol u!’

19 Kən ilat okotatip rəhalat-kapə e nimoulul, tatəpsen-pən məmə nikilat titahmə, kən motasək pik məmə,

“!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmin rafin itəm koatos nego min itəhəi ilat rəhalat nautə təmepət e rəham natimnat!

Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lam, kəmərəkin agin ik.’

20 “!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmin rəha Uhgın, ne aposol min ne ien min,

itəmat nikitəmat təike magien, məto-inu Uhgın təmətu rəkis neim otəmat mələhəu-pən o pətan u!”

21 Kən əmun, nagelo əsanən kit təmiləs kəpiel asol kit, matipin-pən e nahgin rafin əpəh itəhəi, kən məmə, “Kəmərəkin-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Tepət əpəh itəhəi. Kən okol in təsətul minən.

22 Kən okol kəsəto minən nəwiali hap[‡] min ne napuən min, ne nəwiali nahlən nau ne təwi u ikin-u.

Etəmin rəha nalpəkau wirən e natimnat otikə ikin-u, kən okisəto minən natərkərikən rəha kəpiel min itəm kotalkin wit katol flaoa lan.

23 Nəhag-əhagən rəha lait min okol kəsotasiə minən, kən okol kəsəto minən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal nəniəkisən rəhalau e nian rəha marit,

məto-inu aupən, netəm koatol-salim-in natimnat rəham, ilat koatol win e nətueintən rafin, kən ik natagwən asim netəmin e kantri pisin pisin min məmə kotuwa o rəham nərəməəən, e nolə masig rəham.

24 “Taon asol u Papilon in təmos nalpınən məto-inun kəmatiu nita ien min ne netəmin min rəha Uhgın ikin min rafin e nətueintən.

Nipahrienən, nita netəmin rafin itəm kəmoamnu ilat, in tətətig e taon asol u.”

19

Netəmin ilis e nego e neai kəmotənwıwi Uhgın

1 Uarisig e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit tahmen e netəmin tepət tepət kotagət əfəmäh əpəh e nego e neai, moatən məmə, “!Pəs kotənwıwi İərəməəə!

[‡] 18:22: Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

!In Uhgın u, təmosmegəh kitat!

Nepətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pisin əm,

² məto-inu nakilən rəhan in tətuatip pahrien.

Rəhan nəghatən tınıuəh rəkis pətan ionəhan u, itəm təmit əpnapin netəmim, kən tınətəlpin tita rəhan iolwək min."

³ Kən kəmotagət əfəməh min motəmə,

"!Pəs kotənwiwi İərəməərə Uhgın! Nəhaniəm e nigəm itəm tatus pətan u, tatər tatər namnun tika."

⁴ Netəm-iasol itəm kəmotəwiətən min ilat tuente-fo, ne nat koatəmegəh ilat kuwit, kəmotisin nulilat kəm Uhgın. İlat kəmotəuiəu, nıpınəgılat taru nisip, motəfak kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəməərə. Kən ilat motəmə, "İwəh! !Pəs Kotənwiwi İərəməərə!"

Marit rəha Nəti Sipsip

⁵ Kən əmun, nəwıan kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig, matən məmə, "İOtənwiwi Uhgın rəhatat!

!İtəmat rəhan iolwək min rafın, otənwiwi in!

!İtəmat u, noatisiai-in, moatəgin Uhgın, otənwiwi in!

!Nat əpnapin okəmə itəmat noatos nepətən asol min, o netəm əpnapin əm, məto otənwiwi Uhgın!"

⁶ Kən əmun eməto nəwıa nat kit tahmen e netəmim tepət koatagət, kən mahmen min e nətəhəi tatem nonahləuə, ne kaləuə tıfatıperəh-atıperəh motəmə,

"!Pəs kotənwiwi İərəməərə!

Məto-inun İərəməərə Uhgın rəhatat, Nahgin Tepət Pık Agin, in tınətərəməərə.

⁷ Pəs nikitat tərıoah e nagienən,

kən motən nıpahrienən e rəhan nepətən,

məto-inu tınıuə e nıan ətuatip rəha marit rəha Nəti Sipsip.

Kən rəhan pətan tatətül matıp matəsahgin əm.

⁸ Kən Uhgın təmos-ıpən napən wır kəm in, məmə otuwın lan.

Napən wır u linen, tatıpıt-ıpıt, məruən."

(Napən wır u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatip rəha netəmim rəha Uhgın.)

⁹ Kənu nagelo u, tən-ıpa kəm io məmə, "Əte rəkis natımmat min u. 'Netəm min un itəm kəmaun-in ilat məmə okotuwın e nagwənən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilat okotatig e nəwırən pahrien.'" Kən matig mən min məmə,

"Nəghatən min u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgın."

¹⁰ Təmən nəhlan, kən emisin nulik e nelkin, meıuıu, nıpınəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. Məto in tən-ıpa kəm io məmə, "İsəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat pıam min itəm ilat kotətül əskasik o nən-ıarəpən namnəsən təwır rəha İesu. Əfak kəm Uhgın əm, məto-inu nətul-arəpən rəha İesu, in nəukətın nəghatən min rəha ien min."

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

¹¹ Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan, nərgin un, "Etəm Kitun Nahatətə Əskasikən Lan, kən in Nıpahrienən." In tatəmou, kən matos-ıpən nalpınən kəm netəmim e nolən itəm tətuatip əm.

¹² Nıganəmtın tahmen e nəmmamın nigəm, kən kəməfauin-pən hat tepət tepət e rəhn-kapə, hat min u, ilat hat min rəha kig asol agin. Kəməte-pən nərgin kit lan, məto suah kit təsitunən nərgin əh, in pisin əm titun.

¹³ In tətuwın e napən kit itəm kəmeer e nıta,* kən nərgin un, Nəghatən Rəha Uhgın.†

* 19:13: Aes 63:1-6 † 19:13: Jon 1:1,14

¹⁴ Кән мопael мин рәһа nego e neai коатuarisig-in. Илат рафин коатәпәләһ-пәр e һос кәруән мин, кән моатуwин e напән wir u, linen, тәруән мәwир.

¹⁵ Суаһ un, рәһан kit әһ-икin наip itәм татиси-пән e нipәгноан.† Кән in отәтамну netәmim e кантри мин e наip әһ. “In отәрәмәрә elat, кән нәmtәtin рәһа neпәтән u, in нәlnal itәм кәmol e iaen.”§ In otol тәskasik агin кәм илат, таһмен әм мә katol e noa кireп мин itәм netәmim кәmoteguarin-eguarin мәмә nahuin отaiәһ кән kol wain lan. Nolән әһ inәһ, Uhgин Nahgin Tepәt Pik Agин тatol-arәp рәһан nemәһа pik.

¹⁶ Кәmәte-пән нәргin e рәһан напән, ne nuwaan, мәмә,

KIG RәHA KIG MİN // NE IәRәMәRә RәHA IәRәMәRә MİN*

¹⁷ Кән әmun ekatag-пән мәплан nagelo kit тәтәтүл-пән e митgar, in тәтасәк әfәмәһ matән-ипән кәм мәnig мин itәм коатиwиг әпәһ e magoagәp, мәмә, “Otuwa, motargәtain itәmat мин o nagwәнән asol рәһа Uhgин,

¹⁸ мәмә itәmat onәkoton noanuwәhgi kig мин, ne netәм-iasol рәһа мопael мин, ne netәм nahgilat tepәt, ne hos мин, ne netәм коатасuә-пәр elat, ne noanuwәhgi netәmim рафин, netәм сәnәmә slef, ne slef мин, netәм коатос neпәтән asol мин, ne netәм әnpәpin әм.”

¹⁹ Кән әmun, ekatig мәплан мин nat megәһ әпәлә in, ne kig мин рәһа нәтueintән ne рәһалат мопael мин. Илат кәmotargәtain илат мин мәмә okotluagin илат etәм титасuә e һос кәруән, ne рәһан мопael мин.

²⁰ Mәto кәmotaskәlim nat megәһ әһ, ne ien eiua-eiua itәм тәmatol нәmtәtin pipis мин nian тәmәtatig илаu nat megәһ. In тәmatol нәmtәtin мин әһ, o neiua-inәn netәм мин u itәм коатос mak рәһа nat megәһ, кән motәfak кәм нарmin itәм кәmasgәwin e nig. Кәmotәраkin-пән илаu кәрән катуәmegәһ әм, әпәһ e нipәгноа нәmnamin nigәм asol itәм тәgәпан matuәp matәpien.

²¹ Etәм титатасuә e һос кәруән, тәmohamnu kig мин ne мопael мин рафин e наip рәһа нәлуaginән itәм татиси-пән e нipәгноан кән мәnig мин рафин кәmotон нipәtilat, moton, нәrpilat тасис wir.

20

Kristo тәmuwa mol Kig кән мәрәмәрә e netәmim мәtoarus-пән nup wan-taosen

¹ Кән әmun, emәплан nagelo kit татиси-пәр e nego e neai, татос ki рәһа нipәg asol itәм теiuaiu агин,* ne sen asol kit.

² Кән in тәmaskәlim ialkita asol u, sinek nuwәһ ilouin aupән, in Iәrmis, o Setan, кән мәlis әtain o nup wan-taosen.

³ Тәmәраkin-пән in e нipәg asol itәм теiuaiu агин, кән маhtosisig-in tiәkis, мәмә in отәseiuә-in минән netәmim рәһа кантри мин мәtoarus-пән nup wan-taosen tol namnun. Nup wan-taosen otol namnun un, okәike керәһ мин lan o nian әkuәkir мин әм.

⁴ Кән әmun, emәплан jea рәһа kig мин neen, кән netәmim itәм коатәпәләһ-пәр elat. Uhgин тәmos-ипән neпәтән кәм илат мәмә илат okotakil netәmim. Кән ekәплан мин netәmim itәм кәmәtatip nentoulat мәto-inu кәmotәтүл-арәp o нән-iarәпән namnusән тәwir рәһа Iesu ne нәghatән рәһа Uhgин. Илат кәmәsotәfакән кәм nat megәһ ne нарmin itәм кәmasgәwin e nig, кән мәsotosән рәһан mak e нipinәgilat ne nelmilat. Кән роiu илат кәmotәmegәһ мин, кән motәрәмәрә илат Kristo o nup wan-taosen.

† 19:15: Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Өпән 1:16; 2:12 § 19:15: Sam 2:9 * 19:16: 1 Tim 6:15; Nol Өпән 17:14 * 20:1: Nol Өпән 1:18

⁵ Nat əh, in nair-pa-minən e nimisən itəm otaupən. Məto netəm min u neen min itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmotos mak rəha nat megəh ilouin, kəməsotəmegəh minən mətoarus nup wan-taosən tol namnun.

⁶ Netəm min un, itəm kəmaupən kos ilat e nair-pa-minən e nimisən, ilat okotatig e nəwiran pahrien, məto-inu ilat netəm asim min rəha Uhgın. İlat okəsotuwinən e noanəmnamin nigəm asol, məto ilat okotuwa motol pris min rəha Uhgın ne rəha Kristo, kən ilat okotərəməɾə ilat min e nup wan-taosən.

Uhgın təmol nalpınən kəm Setan

⁷ Nian nup wan-taosən tinol namnun, okahl-iarəp min Setan e nıpəg asol.

⁸ Kən in otuwın əpəh o netəmim e kona kuwit rəha nətueintən, itəm katan məmə Kok ne Makok,[†] məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafin ilat margətain ilat o nəluaginən. İlat rafin otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e nıməkləkil əpəh e nıkalı itəhəi.

⁹ İlat kəmotaliwək motuwın isəu isəu min motirəfin nətueintən. Kən ilat kəmotatul kitəlau-in ikin netəmim rəha Uhgın okotatig ikin, ne taon asol u itəm Uhgın tolkeike pik.[‡] Məto nigəm kit təmsi-pər e nego e neai, muwa mus ilat.

¹⁰ Kən kəməraakin-pən İərmis itəm təmatos-ıpən os-ıpən kəm ilat, kəməraakin-pən əpəh e noanəmnamin nigəm asol itəm tatəpien. İkin əh, kəməraakin-pən rəkis nat megəh ne ien eiueiu. İləhal okətəhaləto nahməən lılin e nərauiəgan ne lapin, namnun tikə.

Namnun nakılən

¹¹ Kən əmun ekəplan min jea asol kit, təruan. Kən kig tatəpələh-pər lan. Nətueintən ne neai kəmuagim o nıganəmtin, miakə agin.

¹² Kən əmun ekəplan netəm kəmotimis, netəm koatos nepətən asol, ne netəm əpnəpın əm. İlat rafin kotətul aıpən e jea rəha kig u, kən kameg naoa min. § Kən kameg min naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakılən rəha netəm kəmotimis e naoa min u, kən kınatakil ilat kitıəh kitıəh o nat ilat kəmotol.

¹³ Nərpı nitəhəi təməhlman netəm kəmotimis itəhəi, kən Nımisən ne Noanpən kəmuəhlman min ilat, ilat kınotiet rəkis elau, kən kınatakil ilat kitıəh kitıəh o nat ilat kəmotol.

¹⁴ Kən kəmiləs Nımisən ne Noanpən, kəraakin-pən ilau e noanəmnamin nigəm asol. Noanəmnamin nigəm asol u, in nımisən mau kəiu.

¹⁵ Okəmə kəsehman nərgı suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okəraakin-pən in e noanəmnamin nigəm asol.

21

Jerusalem wi

¹ Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai oas ne nətueintən oas kınıakə. Kən nitəhəi təmikə min.

² Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgın, inun Jerusalem wi, tatısi-pər o Uhgın e nego e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-malə lan tahmen e pətən itəm kəmol malə-malə kəm in məmə otuwın mehm rəhan İərmən mioal marit.

³ Kən əmun ekətə nəwian asol kit təmsi-pən əpəh e jea rəha kig matən məmə, "İəplan-tu! Roıu əh, Uhgın tinol latuanu rəhan ilat netəmim. In otətatig ilat min, kən ilat okotuwa rəhan min netəmim. Kən Uhgın ətuatıp in otətatig olat, kən in rəhalat Uhgın.

[†] 20:8: Esik 38:2,9,15   [‡] 20:9: "Taon u, itəm Uhgın tolkeike pik," in tatəghat-in Jerusalem.   § 20:12: Natımnat rafin itəm netəmim kəmotol, kəməte rəkis e naoa min u.

4 In otafəl rəkis rafin nahui nəmtilat. Nəmişən ne nasəkən ne nahməən mən okotikə. Natimnat nuwəh mən u, ilat kınotuwin rəkis, okol kəsotuwa mənən.”

5 Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, “Iatəuhlin natimnat mən rafin kotuwa motuwiwi.” Kən məmə, “Əte rəkis natimnat mən u, məto-inu nəghatən mən u, kitun nagileən elat məmə nıpahrienən.”

6 Kən matig mən-ıpa mən kəm io məmə, “Kinol namnun natimnat rafin. Io Nəukətın ne Namnun.* Io nətuounən, kən io iatol namnun lan. Netəmim itəm koatoaə, io ekos-ıpən nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən inun, nəmti nəhau itəm tatər matos-ıpən nəmegəhən lilin.†

7 Etəmim itəm otatətul-ıəkis mol win e nəluaginən rəhan, io ekos-ıpən natimnat itəm emən-ıəkis rəkis kəm in. Io ekuwa rəhan Uhgın, kən in otuwa nətik.

8 Məto netəm koatəgin itəm, məsotətul əskasikən e rəhalat nahatətəən, ilat kotamkımik, kən moatohamnu itəm, koatit anion əm ilat mən, moatol klefa, moatəmik nərik, motəfak kəm narmi nat mən, ne ieiueiə mən rafin, iməlat ətuatıp un in noanəmnəmın nigəm əsol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu nəmişən.”

9 Kən əmun, nagelo əupən u kit tatəghat kəm io. In nagelo sepin mən u kit itəm kəmoatəmik sepin ilat sepin itəm kotəriəəh e namnu nalpinən ilat sepin itəm Uhgın otol kəm netəmim. In təmuwa mən-ıpa kəm io məmə, “Wa-tu, pəs iakəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okioal marit ilau mən.”

10 Kən nəsanənən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm io, əmun nagelo tit-irəkis io ekian əpəh e nitot əsol kit, nitot un, in ilis u ilis. Kən in təgətun kəm io Taon Asim rəha Uhgın u, Jerusalem wi, itəm təmiş-pər o Uhgın əpəh ilis e nəgo e neai.

11 In təhag-əhag e nəpətən rəha Uhgın. Tatıpıt-ıpit tahmen e kəpiel wır kit u tiaspa, itəm talien mə kilas.

12 Rəhan fenis təfəməh mər ilis, mıtəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo mən tuelef koatətul o ket mən u. Kəməte-pən nərgi noanol rəha nənəti İsrəl ilat tuelef e ket mən u.

13 Kən kəməte-pən nərgiləhal kışil e nıkalın pah ikin, kışil mən e nıkalın pəhap ikin, kışil e nıkalın pis ikin, kən kışil e nıkalın par ikin.

14 Nəukəti fenis e taon u kəmotətul-pər e kəpiel əsol ilat tuelef. Kənu kəməte-rəkis-pən nərgi tuelef əposol rəha Nəti Sipsip e kəpiel mən u.

15 Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmöl e iaen u kol tatıpıt-ıpit, o nosən mak rəha taon əh, ne ket mən ne fenis rəhan.

16 Taon u, kona lan kuwit. Mak rəha nıkalın mən rafin kotahmen-ahmen əm. Taon əh kəifəməh, kən mak rəha nıkalın mən rafin ne nəfəməhən rəhan ilat rafin tu taosen tu-hanrit-tuente kilomita.

17 Fenis u, tipik-ıpik, mak rəhan tahmen e sikiste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan e nolən rəha nətəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat.

18 Fenis u, kəmöl e kəpiel wır u tiaspa, kən kəmöl taon e iaen u kol tatıpıt-ıpit, in əm in əm. Kən kol u in təwır, in talien mə kilas.

19 Kəpiel mən itəm kəmıləkın nəukəti fenis lan, kəmöl malə-malə elat e kəpiel wır mən. Kəmotəupən motəlın-pən kəpiel wır mən u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır mən u safaiə, kən nampa tri lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır mən u akat, kən nampa fo lan, kəmotəlın-pən kəpiel wır mən u emeral.

* **21:6:** Nəghatən ətuatıp u rəha İesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul əupən e əlfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e İnglis. † **21:6:** Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

²⁰ Nampa faif lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kanilian, kən nampa sepin lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u krisolait, kən nampa eit lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u malakait, nampa nain lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kalsetoni, kən nampa lepin lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u takuoes, kən nampa tuelef lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u ametis.

²¹ Ket asol min u rəha fenis, kəmol e tuelef perel. Kəmol ket kitiah kitieh e perel[‡] kitiah kitiah. Kən suatip min əpəh imə e taon u, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit in əm in əm, talien wir, tahmen e kilas.

²² İkin əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikin kəm Uhgın, məto-inu Uhgın əm, itəm Nahgin Təpət Pik Agin, ne Nəti Sipsip, ilau nimə rəha nəfakən.

²³ Kən ikin əh, nikitəm təsuwəhən mitgar ne məwig, məto-inu nəpətən əhag-əhag rəha Uhgın in tətasiəgəpin rafin taon u, kənu Nəti Sipsip un, in lait rəhan.[§]

²⁴ Kən kantri min e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən rəhan, kən İərəməmə min rəha nətueintən okotuwa, kən motos rəhalat nautə wir min, motuwa e nisaiian motələhəu e taon u.

²⁵ Kisahtosig-inən rəhan ket min nian kit, məto-inu nian lapin tikə ikin əh.

²⁶ Netənim e kantri pisin pisin min e nətueintən, okotos nautə wir min rəhalat, ilat okotəmik motuwa o nisaiian, motələhəu e taon u.

²⁷ Məto natimnat min itəm kotəkimik e niganəmti Uhgın, ne netənim itəm koatol nat itəm tol naulisan, ne netəm koateiua, netəm min u okol ilat kəsotuwinən imə e taon asol u. Netəm min əm un itəm kəməte-rəkis-pən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən itəm Nəti Sipsip tatos, ilat əm un kotitun nuwinən imə.

22

Nəhau megəh

¹ Kən nian nagelo təməgətun rəkis taon wi kəm io, kən təməgətun min nəhau megəh kəm io itəm tətaiu. In talien talien tahmen e kilas. Tətisi-pən əpəh e jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip,

² maiu matuwın matilas nəlugi suatip asol rəha taon u. Nig rəha nəmegəhən tətətul u e nikal-kali nəhau u, in tatoe mau tuelef e nup min rafin, e məwig min rafin. Kən netənim e kantri min rafin koatol nimalin o nol-wirən nimisən.

³ Nat tikə agin ikin əh itəm təike mos nalpınən rəha Uhgın. Kən jea rəha Uhgın ne Nəti Sipsip in əh-ikın əh, katuarəməmə ikin. Kən rəhan iolwək min okotəfak kəm in.

⁴ İlat okotəplan niganəmtin, * kən okəte-pən nərgin e nipinəgilat.

⁵ Nian lapin otikə. Nəkilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan, kən nəkilat otəsəhtən min nəhag-əhagən rəha mitgar, məto-inu İərəməmə Uhgın in lait rəhalat. İlat okotəməmə lilin, nammun tikə.

⁶ Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, “Nəghatən min u inu, kitun nəgileən elat məmə nipahrienən. İərəməmə Uhgın təmən-ipən kəm rəhan ien min əupən natimnat min itəm okəpanotuwa, kən in təməhl-ipən rəhan nagelo məmə otəgətun kəm rəhan iolwək min natimnat min itəm otəsəwəhən təike muwa.”

⁷ Kən əmun, İesu tən-ipa kəm io məmə, “!Otətəlig-tu! !Otəsəwəhən ekiet-arəpina! Netəm min u itəm kəmotaskəlim nəghatən itəm Uhgın təmən-iarəp əupən e naoa u, ilat okotətig e nəwirən pahrien.”

⁸Io Jon, io u eməto kən məplan natimnat min u. Kən nian eməto kən məplan rəkis ilat, kən emisin nulik e nelki nagelo itəm təmit io muwin məgətun ilat kəm io. Kən emeuaiu, nipiṇəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in.

⁹Məto in tən-ipa kəm io məmə, “!Əsəfəkən kəm io! Kilau min ik u iolwək mil əm rəha Uhgın, kitat piəm min u ien min, ne netəm min u itəm kotaskəlīm nəghatən min e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgın!”

¹⁰Kən in təmən-ipa kəm io məmə, “Suwaan ətəinən nat kit e naoa u məmə otaskəlīm tiəkis, məto-inu natimnat min u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa.

¹¹Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat nətəligən tamkimik, pəs ilat kotəkəike e nətəligən tamkimik rəhalat. Məto netəm wir, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatip. Kən pəs netəm asim rəha Uhgın, okotətuatip nian rafin, motəkəike e nasimən rəhalat.”

¹²Kən İesu tatig mən min kəm io, “!Əplan-tu! !Otəsuwəhən ekimnə! Kən iatos rəhak nətəuən wir kən ekos-ipən kəm netəmim rafin u, tətəu-pən natimnat min itəm ilat kəmotol.

¹³Io Nəukətin ne Namnun.† Io eməupən matig, kən io oekol namnun agin. Io nətuounən, kən io iatol namnun lan.

¹⁴Netəm itəm kotaikuas e rəhalat nəpən tərūən, ilat okotatig e nəwirən pəhriən, məmə inu, okegəhan-in nəpətən kəm ilat məmə kotun noa nig rəha nəmegəhən, kən motuwın-pən e ket min rəha taon u.

¹⁵Məto netəmim neen min əh-ikin itəm okol kəsotuwamən imə. İlat u, netəm kotamkimik, ne netəm min un itəm koatol klefa ne moatəmik nərik, ne koatit anion ilat min, ne moatohamnu itəm, moatəfak kəm narmi nat min, ne netəm rafin itəm kotalkeike neiuəiuəən.

¹⁶“Io İesu, emahl-ipinə rəhak nagelo məmə otən-iarəpinə natimnat min u kəm niməfak min. Io u, Nəukəti Tefit, məto Noanol min rəhan. Io ekahmen e məhau u fetukai itəm tətasiə wir.”

¹⁷Narmın Rəha Uhgın ilau Pətan rəha Nəti Sipsip katuan mə, “!Wa!” Kən pəs netəm min u kotəto, ilat min kotən mə “!Wa!” Eətəmim pah itəm tatoaoa, pəs in tuwa. Kən etəmim pah itəm in tolkeike, pəs in otənim nəhau megəh kisos-nəmtinən.‡

¹⁸Io Jon, iatəghat əskasik matən-ipən kəm netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəha Uhgın itəm tətətig e naoa u. Okəmə etəmim kit tətəu-pən atip nəghatən kit rəhan e naoa u, Uhgın otos-ipən nalpinən min u naoa u tatəghat-in kən mılpin-pən e nalpinən rəha etəmim u.

¹⁹Okəmə etəmim kit tos-irəkis nəghatən neen e naoa u, Uhgın otos-irəkis nəwirən min itəm naoa u in tatəghat-in məmə rəha suah u. İnun, noa nig rəha nəmegəhən, kən məseghan-inən məmə otatig e taon asim əh.

²⁰Etəmim itəm tatən-iarəp natimnat min u, təmə, “Əwəh, otəsuwəhən ekimnə.” !Əwəh! Wa-ta İərəmərə İesu.

²¹Pəs Uhgın tawte-in nəwirən rəha İərəmərə İesu tuwin kəm netəmim rəhan. Pəs otol nəhlan. Əwəh.

† 22:13: Nəghatən ətuatip u rəha İesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul əupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. ‡ 22:17: Aes 55:1; Jon 7:37